

۸۷۲

مکتب خطی

فهرست

کتابخانه مجلس شورای ملی

تألیف

انکوائ مجلس
شماره

یوسف اعتصامی (اعتصام الملك سابق)

مطبوعات کتابخانه - جلد دوم

طهران - ۱۳۱۱

مطبعة مجلس

بسمه تعالی

کتابخانه مجلس شورای ملی بتأثیر قانون
تدریج و تکامل در شش سال اخیر بترقی و توسعه
شایان نایل شده و برای استفاده مراجعہ کنندگان
مہیا گشته.

ہنگام طبع و انتشار نخستین فہرست
کتابخانہ (اسفند ۱۳۰۵) شمارہ کتب از
۳۵۰۰ تجاوز نمیکرد و ۲۱۶ مجلد آن خطی بود،
اکنون کہ دو مین فہرست منتشر میشود محتویات
کتابخانہ در حدود یازدہ ہزار میباشد و از آنجملہ
۷۸۸ مجلد خطی است.

از ملاحظہ فہرستہای کتابخانہ باہمیت
کتب موجودہ و ارزش معنوی آن پی توان برد،
این مؤسسہ علمی دائماً بہ تکمیل نواقص و لوازم
مشغولست، افزایش این مقدار کتاب دلیلی است

روشن بر اینکه کتابخانه مجلس شورای ملی بمروور
اوقات و ایام بمدارج کمال نزدیک خواهد
شد، و با اندوختن ذخائر حکمت و معرفت،
مانند آموزگار هوشیار تاریکیهای نادانی را خواهد
سترد و ملکات فاضله را که روح کالبد بشریت
و نعمت بیدریغ کتابست بخوانندگان ارزانی
خواهد داشت.

این فهرست را که به نسخ خطی کتابخانه
اختصاص دارد مطابق قواعد کتابشناسی
(Bibliographie) تألیف کرده در بیان مقاصد و
اغراض کتب کوشیده ایم، باشد که خواستار
کالای علم و ادب را سودمند افتد و دوستدار
تتبع و تحقیق را فایدهت بخشد.

یوسف اعتصامی
(اعتصام الملك سابق)

طهران - بهمن ماه ۱۳۱۱

فهرست موضوعات

- احادیث و اخبار ۱۰
اخلاق و نصاب و مواعظ ۳۳۲
ادبیات ۱۰۷
ادعیه و اذکار ۶
تاریخ ۱۲۱
تفسیر ۲۴
جغرافیا ۴۳۶
حکایات ۴۲۸
حکمت و فلسفه ۵۱
دواوین و تذکره ما ۱۸۸
ردود ۴۵۲
ریاضی و نجوم و هندسه ۷۹
سفرنامه ۴۴۱
سیر و مناقب و تراجم احوال ۳۱۳
صرف و نحو و معانی و بیان و بدیع ۱۸۲
صناعت ۴۵۴
طب ۲۸۶
عرفان و تصوف ۴۱۲
فقه ۱۷
کتاب مختلفه ۴۷۳
کلام ۴۱
لغت ۲۷۱
مجامع ۳۴۹
مرقعات ۴۶۹
مصاحف ۱
معرفة الاحجار و حیوان شناسی ۴۴۶

مصاحف

۱

قرآن - خط میرزا احمد نیریزی از مشاهیر نسخ نویسان ایران

در قرن دوازدهم هجری، دو صفحه اول متن و حاشیه تذهیب برگ موئی، دو ترنج در وسط محتوی « قَالَ اللَّهُ تَبَارَكَ وَتَعَالَى فَمِ كِتَابِ الْكَرِيمِ قُلْ إِنِ اجْتَمَعَتِ الْجِنَّ وَالْإِنْسُ » آغاز قرآن مجید دارای چهار سرسوره و تذهیب اعلی، بین السطور از اول تا آخر گل و برگ طلائی، کاغذ کلی آهار دار، سرسوره ها مرقوم بسفیداب و آب طلا، جلد مصنوع و ممتاز عمل میرزا عبدالوهاب مذهب باشی که در ۱۲۹۲ ساخته و در ترنج بوم مشکئی کوچک وسط صفحه این عبارت نوشته شده: (بر حسب فرمایش جناب جلالتماب قواماً للمجد و الاحتشام خداوند کمال مرئی اصحاب حال مظهر دانش جوهر ینش معتمد الملك مدظله العالی)

تاریخ کتابت: ۱۱۴۸، قطع خشتی، صفحه ۱۲ سطر، خواص سور خط میرزا عبد الرشید مستوفی، طول ۲۳ سانتیمتر و نیم، عرض ۱۴ و نیم، عدد اوراق ۴۶۹، (شماره ۲۹۴۳)

۲

قرآن - خط میرزا احمد نیریزی، در مقدمه دو صفحه بخط ثلث

شامل و قفنامه محمد تقی خان بیگلر بیگی یزدی، دو صفحه دیگر بخط نستعلیق و قفنامه عبدالرضا خان پسر واقف مزبور بتاریخ شهر

محرم ۱۲۴۵، هر چهار صفحه مذهب، دو صفحه اول قرآن کریم
مرصع سازی با دوسر سوره و دو قرینه زمینه لاجوردی، تمام قرآن
مذهب بطلای اشرفی، بضمیمه ۷ صفحه و پنج سطر دعاء ختم قرآن
که برقم میرزای نیریزی منتهی میشود.

تاریخ کتابت: ۱۱۲۲، قطع رحلی، متن وحاشیه، در باقی آخرین صفحه
دعاء قبل از تلاوت بخط محمد هاشم «۱۲۰۰»، جلد ساغری سیاه سوخته درشت،
حواشی جلد از خارج دارای حدیث ثواب تلاوت قرآن بخط ثلث برجسته، دو
صفحه تذهیب و تشعیر سازی در آخر.

صفحه ۱۲ سطر، طول ۴۲ سانتی متر و نیم، عرض ۲۱ و نیم، عدد اوراق ۴۹۴، (شماره ۱۹۷۰)

۳

قرآن - خط حسن خانیساری، مترجم، ترجمه بین السطور خط

نستعلیق، دو صفحه اول مذهب، قطع وزیری، ورق اخیر بخط ثلث

متمضمّن این سطور:

(قَدْ شَرَّفَ وَ تَعَزَّرَ وَ تَكْرَّمْ بِكِتَابَةِ هَذَا الْمُصْحَفِ الْفَرِيدِ الشَّرِيفِ الَّذِي
لَا يَأْتِيهِ الْبَاطِلُ مِنْ تَيْنٍ يَدَيْهِ وَلَا مِنْ خَلْفِهِ تَنْزِيلٌ مِنْ حَكِيمٍ حَمِيدٍ مِنْ أَوْلِيَاءِ
إِلَى آخِرٍ وَمَعَ تَرْجُمَتِهِ بِالْحُمْرَةِ وَقَرَأَ وَصَحَّحَ بِالرَّوَابِثِينَ أَبِي حَفْصٍ وَبَكَرِ
عَلِيِّ عَمْدَةِ الْفَرَاءِ وَالْمُجَوِّدِينَ مَوْلَانَا وَجَيْهَ الدِّينِ عَبْدِ اللَّهِ الْقَارِي وَعَلِيَّ زُبَيْدَةَ
الْأَذْكِيَاءِ وَالْمَنْزُورِينَ مَوْلَانَا نَعِيمًا الدِّينِ نَعَمْتُ اللَّهِ الْقَارِي أَدَامَ اللَّهُ بَرَكَاتِهِمَا وَ
ضَاعَفَ آجْرَهُمَا الْمُرْجِي عَقُو رَبِّي الْبَارِي حَسَنَ بْنِ حُسَيْنِ بْنِ مُحَمَّدَيْنِ عَلَى
الْخَانِسَارِي)

تاریخ کتابت: ۹۷۷، جلد روغنی قلمی، طول ۴۴ سانتی متر، عرض ۱۶، عدد اوراق ۴۴۹،

(شماره ۱۶۷۱)

قرآن - خط میرزا شفیع شیرازی متخلص بوصول ومشهور بمیرزا

کوچک متوفی در ۱۲۶۲، در مقدمه دو صفحه فهرست اسامی سور، متن بند رومی مرصع سازی با طلای الوان و رنگهای قرمز و لاجورد نوشته شده، حاشیه ترصیع با گل و برک رنگارنگ، دو صفحه دیگر متضمن دعاء قبل از تلاوت، متن و حاشیه مذهب، طلیعه قرآن مجید مرصع سازی بسیار ممتاز، بین السطور طلا اندازی شده، زمینه سرسوره ها لاجوردی، جلد گل و بوته روغنی بوم مرغشی قرمز، اندرون جلد بوم قرمز تشعیر سازی، ترنج و سر ترنجها و لچکیها بوم مشککی که با طلاروی آنها گل و بوته ساخته اند تاریخ کتابت: ۱۲۳۶، طول ۲۹ سانتی متر و نیم، عرض ۱۹، صفحه ۱۵ سطر، عدد اوراق ۵۱۰، (شماره ۱۴۴۱).

قرآن - خط آقا محمد صادق بن محمد کریم، طلیعه مصحف شریف

طلا اندازی بوم قرمز، بین السطور مذهب، دو صفحه تذهیب مشتمل بر دعاء قبل از تلاوت در اول و دو صفحه دعاء بعد از تلاوت در آخر، در پشت ورق اول يك صفحه وثیقه تاریخی بخط مرحوم محمد علیشاه که برای حمایت مشروطیت ایران و محافظت قانون اساسی سوگند یاد کرده بشرح ذیل: « چون بواسطه انقلاباتی که این

چند روز در طهران و سایر ولایات ایران واقع شده برای ملت سوء ظنی حاصل شده بود که خدای نخواستہ ما در مقام نقض عهد و مخالفت قانون اساسی هستیم لهذا برای رفع این سوء ظن و اطمینان خاطر عموم ملت باین کلام الله مجید قسم یاد میکنیم که اساس مشروطیت و قوانین اساسی را کلیتاً در کمال مواظبت حمایت و رعایت کرده و اجرای آن را بهیچوجه غفلت نکنیم و هر کس برخلاف مشروطیت رفتار کرده مجازات سخت بنهیم و هرگاه نقض عهد و مخالفت از ما بروز کند در نزد صاحب قرآن مجید مطابق عهد و شروط و قسمی که از وکلا گرفته ایم مشغول خواهیم بود ذیقمده ۱۳۲۵

قطع ربی ' جلد روغنی گل و بوته زمینه عنابی ' در حاشیة جلد پنجم شعر عربی شامل تاریخ ۱۳۱۱ ' تاریخ کتابت : ۱۱۲۷ ' قرآن چهارم آقا محمد صادق ' صفحه ۱۹ سطر ' طول ۱۸ سانتی متر ' عرض ۱۲ ' عدد اوراق ۲۱۰ ' (شماره ۲۲)

۶

قرآن - خط محمد عارف یاقوت لمغانی هرروی از معاریف خطاطین

دو صفحه اول تمام مذهب ' صفحه سوم دارای سرلوح و اطراف گل و برگ طلائی ' کاغذ متن حنائی و حاشیه ترمه ' حواشی سه صفحه اخیر تذهیب خوب کار قدیم ' تاریخ (۶۷۰) که در سطر آخر روی کلمه یاقوت نوشته شده الحاقی است .

پشت ورق اول سه مهر دیده میشود : ۱ - مهر مربع کوچک در بالای صفحه با این سجع ' شاه عالم پادشاه غازی ' ۲ - کمی دورتر مهر مدور بزرگ با این سجع ' وزیر الممالک قمر الدینخان حسین بهادر نصرت جنگ اعتماد الدوله محمد شاهی فدوی محمد شاه پادشاه غازی ' ۳ - در باین مهر مدور دیگر که سجعش اینست ' مجد الدوله

عبدالمختار خان بهادر بهرام جنگ فرزند خان مرید پادشاه غازی
شاه عالم

صفحه ۱۱ سطر ' قطع رحلی ' عدد اوراق ۴۲۱ ' طول ۳۱ سانتیمتر ' عرض ۲۰ ' (شماره ۳۶۲۰)

۶

۷

قرآن - خط نلک درشت که از اول تا آخر بسه رنگ سبز و سفید

و سرخ نوشته شده ' کاتب میرزا علی خان فرقانی اصفهانی .

تاریخ کتابت: ۱۳۴۶ ' صفحه ۱۵ سطر ' کاغذ کیود ' قطع رحلی بزرگ ' طول ۵۸ سانتیمتر
و نیم ' عرض ۳۴ ' عدد اوراق ۲۰۵ ' (شماره ۵۷۰۳)

۸

پنج سوره - از قرآن کریم ' شامل سوره مبارکه فاتحه الكتاب

الانعام ' الکهف ' سبا ' فاطر .

خط رقاع و نلک و نسخ ' از خطوط میر محمد بن محمدی تبریزی ' تاریخ تحریر او آخر شهر ذی الحجة الحرام سنه ثلاث و ثمانین و تسعمائه (۹۸۳) ' برای اینکه بر قدمت تاریخ افزوده باشند سرتاء تسعمائه را تراشیده و نقطه زیر سین گذاشته خواسته اند ' سبعمائه ' بنویسند اما اثر سوء تصرف بخوبی نمایان است .

دو صفحه اول مذهب زمینه لاجوردی ' در هر صفحه سه سطر - نلک دو سطر بالا و پائین بآب طلا و سطر وسط به لاجورد نوشته شده ' مابین سطور سه گانه چهار سطر نسخ بعد از سطر اول و چهار

دیگر قبل از سطر آخر مرقوم گردیده .
مجدول ، قطع وزیری ، طول ۲۰ سانتی متر ، عرض ۱۲ ، عدد اوراق ۵۰ ، (شماره ۵۱۰۰)

۹

جزء هفتم - قرآن مجید که باین آیه از سوره مائده ابتدا شده:

« وَإِذَا سَمِعُوا مَا أُنزِلَ إِلَى الرَّسُولِ تَرَى أَعْيُنُهُمْ تَفِيضُ مِنَ الدَّمْعِ »

خط نلک درشت که بآب طلا نوشته شده و همه کلمات تشعیر

دارد ، دارای دو سرلوح و دو قرینه کار قدیم .

صفحه ۵ سطر ، مجدول و مذهب ، قطع رحلی ، طول ۲۸ سانتی متر ، عرض ۲۰ ، عدد اوراق ۵۳ ، (شماره ۵۰۹۸)

ادعیه و اذکار

۱۰

مکفة الزائر - در زیارات و ادعیه و آدابی که باسانید معتبره از

ائمه صلوات الله علیهم منقول گردیده ، تألیف مجلسی ثانی .

آغاز : « کبوتر ستایشی که از بروج مشیده افواه حامدان
آهنک در وبام الخ »

مشمول بر مقدمه و دوازده باب و خاتمه .

تاریخ کتابت : ۱۲۳۷ ، خط نسخ ، دارای سرلوح و حاشیه دو صفحه اول مذهب ، صفحه ۱۹ سطر ، قطع وزیری ، کاغذ ترمه ، طول ۱۹ سانتی متر ، عرض ۱۱ ، عدد اوراق ۳۰۵ ، (شماره ۵۳۹۲)

۱۱

خلاصه الاذکار - در ادعیه و اذکار، مشتمل بر دوازده فصل

و خاتمه، تألیف ملا محسن فیض.

آغاز: « رَبَّنَا لَوْلَا مَا وَجَّبَ عَلَيْنَا مِنْ قَبُولِ أَمْرِكَ لَتَرَهْنَا كَفَّةَ عَن ذِكْرِنَا إِيَّاكَ الْخ »

تاریخ کتابت: ۱۲۶۰، خط نسخ، دارای سرلوح، صفحه ۱۵ سطر، قطع ربی، مذهب وجدول، طول ۱۱ سانتی متر، عرض ۵، عدد اوراق ۱۲۸، (شماره ۲۲۵۹)

۱۲

دعاء صباح - از خطوط خوب میرزا خانلر شکسته نویس.

محتوی، دارای سرلوح، صفحه ۵ سطر، تاریخ کتابت: ۱۲۶۱، قطع وزیری، متن صفحات زر افشان، کاغذ الوان، طول ۱۴ سانتی متر، عرض ۷ و نیم، جدول، عدد اوراق ۹، (شماره ۵۴۷۱)

۱۳

صحیفه کامله سجادیة - مشتمل بر پنجاه و یک باب در ادعیه

مانوره از حضرت سید سجاد علیه السلام، از خطوط خوب میرزا زین العابدین اشرف الکتاب که از روی نسخه خط میرزا احمد نیریزی برای میرزا کاظم خان نظام الملک استنساخ کرده.

آغاز: « حَدَّثَنَا الشَّيْخُ أَبُو الْمُفَضَّلِ مُحَمَّدُ بْنُ عَبْدِ اللَّهِ الْخ »

تاریخ کتابت: ۱۲۸۸، خط نسخ، دارای سرلوح ممتاز، حاشیه دو صفحه اول مذهب، بین السطور تمام صفحات گل و برگ طلائی، صفحه ۱۲ سطر، قطع وزیری، محتوی ۵۳ سز لوح کوچک مخصوص ابواب کتاب، طول ۲۲ سانتی متر، عرض ۱۲، عدد اوراق ۱۰۳، (شماره ۴۱۷۰)

۱۴

صحیفه سجادیه - همان کتاب، خط نسخ، دارای یک سرلوح،

صفحه ۱۰ سطر، قطع وزیری، صفحات و بین السطور مجدول و مذّهب، کاغذ این نسخه از چوب ساخته شده و در نازکی برش آن نهایت مهارت بعمل آمده بتحوی که در نگاه اول از کاغذ فرق نتوان داد، خطوط و موجهای طبیعی چوب و شکستگیها در اوراق کتاب پیدا است.

تاریخ کتابت: ۱۱۱۲، کناره های اغلب صفحات بکاغذ وصلی شده، سه صفحه اخیر کاغذ و نو نویسی، طول ۱۶ سانتیمتر و نیم، عرض ۹ و نیم، عدد اوراق ۱۵۱، (شماره ۲۸۲۳).

۱۵

صحیفه کامله سجادیه - همان کتاب، متضمن پنجاه و پنج باب.

آغاز: « حَدَّثَنَا السَّيِّدُ الْأَجَلُّ نَجْمُ الدِّينِ بِهَاءِ الشَّرَفِ الْخ »

تاریخ کتابت: ۱۲۹۴، خط نسخ، دارای سرلوح، صفحه ۱۳ سطر، مجدول، قطع وزیری، طول ۱۷ سانتی متر، عرض ۱۰، عدد اوراق ۹۲، (شماره ۳۲۶۰).

۱۶

مجموعه - اذکار و اذکار خط میرزا محمد علی خوشنویس تبریزی.

آغاز: « يَا رَبَّ الْأَرْبَابِ يَا مَالِكَ الرَّقَابِ »

صفحات مجدول و بین السطور مذّهب، قطع وزیری، صفحه ۷ سطر، جلد شال لاکمی کرمانی، طول ۱۷ سانتیمتر و نیم، عرض ۱۰ و نیم، عدد اوراق ۲۰، (شماره ۳۲۵۲).

۱۷

مجموعه - ادعیه مختلفه، دعاء حجب و دعای سمات و مناجات الشاکین،

خط نسخ، صفحه ۸ سطر، قطع ربعی، طول ۱۵ سانتی متر، عرض ۱۰، عدد اوراق ۹۸،
(شماره ۲۰۰)

۱۸

دعاء مشلول - و دعاء توسل، خط محمد موسوی شهیر بهندی،

تاریخ کتابت: ۱۳۰۱، صفحه ۱۰ سطر، مجبول، کاغذ متن نباتی منخیم و حاشیه کاغذ کبود
فرنگی، قطع وزیری، طول ۱۶ سانتیمتر و نیم، عرض ۱۰ و نیم، عدد اوراق ۱۵، (شماره ۵۳۹۴)

۱۹

مفتاح الفلاح - در ادعیه و اذکار شبانه روزی، تالیف شیخ اجل

بهاء الدین محمد عاملی که جمال الدین محمد بن حسین خوانساری آن
را از عربی بفارسی ترجمه کرده.

آغاز: « مفتاح فلاح دنیوی و عقبی و مقدمه نجات آخرت

و اولی الخ »

مشمول بر شش باب، بنام شاه سلیمان صفوی نوشته شده.

تاریخ کتابت: ۱۲۴۳، خط نسخ و نستعلیق، صفحه ۱۴ سطر، قطع وزیری، مجبول،
طول ۱۵ سانتی متر و نیم، عرض ۹، عدد اوراق ۲۰۰، (شماره ۳۲۵۸)

۲۰

منهاج النجاة - در اعتقادات و طاعات، تالیف ملا محسن فیض

(محمد بن مرتضی) شامل دو مقصد و ده باب .

آغاز : « اَلْحَمْدُ لِلّٰهِ الَّذِي هَدَانَا لِلدِّينِ الْقَوِيمِ »

تاریخ کتابت : ۱۱۹۳ ، خط نسخ ، صفحه ۱۹ سطر ، قطع وزیری ، طول ۲۱ سنی متر ، عرض ۱۱ ، عدد اوراق ۶۶ ، (شماره ۱۸۸)

۲۱

هونس العابدین - در اصناف ادعیه و عبادات ، ترجمه مصباح

کفعمی بفارسی ، مترجم محمود بن میرزا علی .

آغاز : « اَلْحَمْدُ لِلّٰهِ الَّذِي جَعَلَ الدُّعَاءَ ذَرِيْعَةً لِّوُصُوْلِ الدَّاعِيْنَ الْخَيْرِ »

اصل عربی کتاب به جَنَّةِ الْاِمَانِ الْوَاقِيَةِ وَ جَنَّةِ الْاِيْمَانِ الْبَاقِيَةِ

موسوم است ، پس از ترجمه دو نام بر آن نهاده اند ، اول هونس العابدین ،

دوم ترجمه نیک بختیه بمناسبت اینسکه برای آقا نیک بختا از عربی

پیارسی نقل شده .

تاریخ تألیف : ۸۹۵ ، خط نسخ خوب ، دارای سرلوح ، مذهب و مجدول ، قطع وزیری ، صفحه ۱۷ سطر ، طول ۱۹ سانتیمتر و نیم ، عرض ۹ و نیم ، عدد اوراق ۶۰۱ ، (شماره ۵۴۰۷)

احادیث و اخبار

۲۲

الاثنی عشرية في
المواعظ العددية

در احادیث و اخبار نبویه و مواعظ و آثار
ائمّه اطهار و نصایح علما و حکماء مرتب بر
مقدمه و دوازده باب و خاتمه ، تألیف محمد

بن محمد حسن الشهير بابن قاسم حسینی عاملی .

آغاز: « اَلْحَمْدُ لِلّٰهِ الَّذِي وَعَظَنَا بِالتَّائِقِ وَالصَّامِتِ »

تاریخ تألیف: ۱۰۶۸ ، تاریخ کتابت: ۱۲۸۲ ، خط نسخ ، صفحه ۱۹ سطر ، قطع رحلی ،
مده اوراق ۲۸۷ ، طول ۲۷ سانتی متر ، عرض ۱۷ ، (شماره ۹۰۶۲)

۲۳

کتاب الاربعین - چهل حدیث در سنن و آداب و مستحبات

از طریق اهل بیت نبوت ، تألیف محمد بن حسین بن عبدالصمد الحارثی

العاملی مشهور بشیخ بهائی .

آغاز: « اِنْ اَحْسَنَ حَدِيثٍ تَحَلَّى اللِّسَانُ بِجَواهِرِ حَقَائِقِهِ الخ »

تاریخ کتابت: ۱۰۶۴ ، خط نسخ ، دو ورق اول نو نویسی ، قطع وزیری ، صفحه ۱۵ سطر ،
طول ۱۶ سانتی متر ، عرض ۹ ، مده اوراق ۲۰۵ ، (شماره ۱۳۲۲)

۲۴

الامالی - در احادیث و اخبار از مصنفات رئیس المحدثین ابو جعفر

محمد بن علی بن حسین بن بابویه قمی مشهور بشیخ صدوق صاحب

کتاب من لا یحضره الفقیه ، عیون اخبار الرضا ، معانی الاخبار ، الخصال ،

علل الشرائع و غیره : این کتاب با اسم المجالس نیز موسوم است .

آغاز: « اَلتَّجْلِيسُ الْاَوَّلُ وَ هُوَ يَوْمُ الْجُمُعَةِ التَّاسِعُ عَشْرًا مِنْ رَجَبٍ
سَنَةِ سَبْعٍ وَ سِتِّينَ وَ ثَلَاثَاثَةَ حَدَّثَنَا يَحْيَى بْنُ زَيْدٍ الخ »

تاریخ کتابت: ۱۰۲۵ ، خط نستعلیق ، دارای سر لوح ، صفحه ۱۹ سطر ، قطع وزیری ،
طول ۱۹ سانتی متر ، عرض ۸ ، مده اوراق ۳۲۸ ، (شماره ۲۴۷۲)

۲۵

الامالی - همان کتاب .

خط نسخ ، صفحه ۲۱ سطر ، قطع وزیری ، طول ۱۸ سانتیمتر ، عرض ۹ ، عدد اوراق ۳۰۴ ،
(شماره ۸۰۲۶)

۶۶

۲۶

ترجمه قطبشاهی - در احادیث ، ترجمه و شرح کتاب الاربعین

پارسی ، کتاب چهل حدیث از مصنفات معروفه شیخ بهائی علیه الرحمه
است ، شیخ شمس الدین محمد بن علی عاملی معروف بابن خاتون که
معاصر شیخ بهائی بوده و در مجالس درس و افاضت وی حضور مییافته
بامر سلطان محمد قطبشاه از سلاطین قطبشاهی هند این کتاب را
بفارسی ترجمه کرده است .

آغاز : « ای از تو حدیث معرفت را تبیین الخ »

کتاب اربعین یا اربعینات در موضوعات مختلفه بسیار است مانند : کتاب
اربعین حدیثاً فی معالجه الاخلاق الحسنه ، کتاب الاربعین ابوالنصرین ودعان ،
کتاب الاربعین الی ارشاد السائرین ، کتاب الاربعین عبدالغافر فارسی شافعی ،
شرح الاربعین محمد طائی مهدانی ، کتاب فی اربعون حدیثاً عن اربعین شیخاً
فی اربعین باباً لاربعین صحابیان ، اربعون حدیثاً فی احادیث الاحکام و غیره .

ترجمه احادیث بر آغاز و طراز و انجام و نمایش و بینش قسمت
شده و بیست صفحه فهرست در اول نسخه مرتب گردیده ، شارح کتاب
این شرح را نزد مؤلف خوانده و شیخ بهائی بتاریخ رمضان ۱۰۲۹
تصدیق و تقریظی بر آن نگاشته که سواد آن بخط قاضی احسن مکی در

۱۰۴۴ متعاقب فہرست درج کردیدہ است .

تاریخ کتابت : ۱۰۵۹ ، کتاب : منوچہر بن مقصود ، خط نستعلیق ، دارای دو سر لوح ،
صفحہ ۲۱ سطر ، جدول ، جلد انبرون سوختہ ، طول ۲۰ سانتیمتر ، عرض ۱۰ ، عدد اوراق
۲۲۴ ، (شماره ۶۹۰۹)

۲۷

ترجمہ قطبشاهی - همان کتاب ، چند صفحہ از دیباچہ افتادہ .

تاریخ کتابت : ۱۰۷۵ ، خط نسخ ، صفحہ ۱۹ سطر ، قطع وزیری ، طول ۲۴ سانتی متر ،
عرض ۱۲ ونیم ، عدد اوراق ۱۸۲ ، (شماره ۵۴۹۵)

۲۸

الرسالة العلیة فی
الاحادیث النبویة
در شرح و تفسیر چہل حدیث در اصول
عبادات و مکارم اخلاق و محاسن
عادات ، جمع و تألیف واعظ کاشفی بیہقی

آغاز : « الْحَمْدُ لِلَّهِ الَّذِي زَيَّنَ سَاءَ سَرَفِ السِّيَادَةِ الْخ »

تاریخ کتابت : ۱۲۴۹ ، خط نستعلیق ، صفحہ ۱۴ سطر ، قطع وزیری ، طول ۱۸ سانتیمتر ،
عرض ۱۳ ، عدد اوراق ۱۱۰ ، (شماره ۷۴۲۸)

۲۹

الروضة - در احادیث ، آخرین کتاب الکافی تألیف کلینی رازی

آغاز : « مُحَمَّدُ بْنُ يَعْقُوبَ الْكَلِينِيُّ قَالَ حَدَّثَنِي عَلِيُّ بْنُ إِبْرَاهِيمَ عَنْ
آبِيهِ عَنْ ابْنِ فَضَالٍ الْخ »

تاریخ کتابت : ۱۰۸۹ ، خط نسخ ریز ، صفحہ ۱۹ سطر ، قطع ربعی ، طول ۱۵ سانتیمتر ،
عرض ۸ ، عدد اوراق ۱۳۹ ، (شماره ۲۶۰۶)

۳۰

شرح احادیث
اصول الکافی

از مؤلفات ملا صدرا.
آغاز « اَلْحَمْدُ لِلّٰهِ الَّذِي جَلَّ عَنْ مَطَارِحِ اَصْنَوَا
الْفِكْرِ جَلَالَةُ الْخ »

در این نسخه کتاب العقل والعلم بیان رسیده و ورق اخیر سر
جای خود صحافی نشده است .

تاریخ کتابت : ۱۰۸۴ ، کاتب : علی بن غالب فیروز آبادی ، خط نستعلیق شکسته آمیز ،
صفحه ۲۹ سطر ، قطع وزیری ، طول ۲۲ سانتیمتر ، عرض ۱۱ ، عدد اوراق ۲۴۵ ، (شماره ۱۶۴)

۳۱

شرح احادیث
اصول الکافی

همان کتاب ، چند سطر از دیباجه افتاده .
تاریخ کتابت : ۱۱۹۴ ، خط نستعلیق ، صفحه ۱۹ سطر ،
قطع وزیری ، طول ۱۷ سانتیمتر ، عرض ۱۲ ، عدد اوراق ۴۱۷ ،
(شماره ۸۹)

۳۲

شرح اصول الکافی - از مصنفات صدر الدین محمد بن ابراهیم
شیرازی مشهور به ملا صدرا .

آغاز « سُبْحَانَكَ اَللّٰهُمَّ وَحَمْدِكَ تَوَخَّدْتُ فِي ذَاتِكَ الْخ »
کتاب در باب یازدهم از کتاب الحجّة و شرح حدیث « نَحْنُ وُلَاةُ اَمْرِ اَللّٰهِ
وَ حَزَنَةُ عِلْمِ اَللّٰهِ وَ غَيْبَةُ وَحْمِ اَللّٰهِ » ناتمام مانده و مرحوم میرزا ابوالحسن

جلوه طاب نراه در ذیل آخرین سطر چنین نوشته است : « إلى هنا
قُررَ وَ حَرَّرَ صَدْرُ الْأَفَاصِيلِ وَ الثَّنَائِلِ هِنَ وَ لَمْ يَمِمْ الْكَلَامَ وَ مَاثَ فِي آثْنَاهُ سَرَجِهِ
هَكَذَا وَ جَدَّ فِي خَاتِمَتِهِ بَعْضُ السَّخْرِ »

تاریخ کتبت : ۱۲۲۲ ، خط نسخ ، صفحه ۲۹ سطر ، قطع وزیری ، صفحات معنی ، طول
۲۱ سانتی متر ، عرض ۱۲ ، عدد اوراق ۱۹۵ ، (شماره ۱۳۲)

۳۳

شرح الکافی - ترجمه کتاب المعیشته از کتب الکافی بفارسی

مترجم و شارح خلیل غازلی قزوینی .

آغاز : « الْحَمْدُ لِلَّهِ الَّذِي جَعَلَ لِمَا يَدُوهُ فِي الْأَرْضِ مَعَايِشَ الْخ »

تاریخ شرح : ۱۰۷۴ ، خط نستعلیق ، نا تمام ، صفحه ۲۹ سطر ، قطع رحلی ، طول ۳۰
سانتی متر ، عرض ۱۸ ، عدد اوراق ۲۱۷ ، (شماره ۱۲۹۵)

۳۴

الکافی - در حدیث ، جمع و تألیف رئیس المحدثین محمد بن یعقوب

بن اسحق کلینی رازی متوفی در ۳۲۸ یا ۳۲۹ .

چند سطر از اول نسخه افتاده و در (باب النوادر) به خاتمه رسیده .

آغاز : « الْحَمْدُ لِلَّهِ الْمُخَوِّدِ بِنِعْمَتِهِ الْمُتَبَوِّدِ لِقُدْرَتِهِ الْمُطَاعِ فِي سُلْطَانِهِ »

الکافی در اصطلاح سه قسمت منقسم است ، از « کتاب العقل و

الجهل » تا « کتاب فضائل القرآن » باصول کافی معروف شده و

از « کتاب الطهارة » تا « کتاب الدیات » بفروع کافی موسوم گردیده

و کتاب الروضة را که آخر الکافی است قسمت سوم نامیده اند. در عدد کتب الکافی اختلاف است، بعضی از علماء آن را پنجاه کتاب دانسته اند، شیخ طوسی در فهرست کتب الشیعه میگوید: «لَهُ كُتُبٌ مِنْهَا كِتَابُ الْكَافِي مُشْتَبِلٌ عَلَى ثَلَاثِينَ كِتَابًا» ، احادیث الکافی را بعضی ۱۶۱۹۹ حدیث گفته اند، رجوع کنید بروضات الجنات میرزا محمدباقر خونساری و فهرست کتب الشیعه چاپ انجمن آسیائی بنگال صفحه ۳۲۶ شماره ۷۰۹ و کتاب لؤلؤة البحرین شیخ یوسف بحرانی .

خط نسخ، قسمت فوقانی صفحه دوم را برداشته وصالی کرده اند، منعب و مجدول، صفحه ۲۳ سطر، قطع رحلی، طول ۲۲ سانتی متر، عرض ۱۶، عدد اوراق ۴۰۹، (شماره ۲۹۰۲)

۲۵

معانی الاخبار - در اخبار و احادیث، از تصانیف ثقة الاسلام

ابو جعفر محمد بن علی بن حسین بن موسی بن بابویه قمی، ترجمه

محمد ابراهیم بن محمد علی محمد آبادی از عربی بفارسی.

آغاز: «و بعد بر اصحاب علم و عرفان و ارباب فهم و

ایقان مخفی و پنهان نخواهد بود الخ»

تاریخ کتبات: ۱۲۴۱، خط نسخ، صفحه ۱۶ سطر، قطع وزیری، طول ۲۱ سانتی متر،

عرض ۱۵، عدد اوراق ۲۷۵، (شماره ۲۵۹۸)

۴۶

النهاية في غريب
الحديث والآثار
در لغات و کلمات مشکله احاديث بترتيب
حروف تهجی، تألیف ابوالسعادات مبارک
محمد الدین بن ابی الکریم شیبانی معروف بابن
انیر جزری متولد در ۵۵۴ متوفی در ۶۰۶، صاحب کتاب

جامع الاصول فی احادیث الرسول و الانصاف و غیره

آغاز: « اَلْحَمْدُ لِلّٰهِ عَلٰی نِعَمِهِ بِجَمِيعِ مَحَامِدِهِ »

این مجلد در کلمه « رفاء » بخاتمه رسیده: « فِيهَا آيَةٌ نَهَىٰ أَنْ يُقَالَ
بِالرِّفَاءِ وَالرَّبِيبِ ذَكَرَهُ الْهَرَوِيُّ فِي الْمَثَلِ »

تاریخ کتابت: ۱۰۳۰، خط نسخ، صفحه ۲۲ سطر، قطع رحلی، طول ۲۵ سانتی متر،
عرض ۱۹، عدد اوراق ۳۱۵، (شماره ۲۶۰۴)

فقہ

۴۷

احکام شرعیہ - درفقہ

آغاز: « حمد نامحدود معبودی را که »

خط نستعلیق، صفحه ۱۴ سطر، قطع رحلی، طول ۱۴ سانتی متر، عرض ۹، عدد اوراق ۳۰۸

(شماره ۱۵۹۰)

۳۸

تنزل الاملاك في در آداب و تكاليف شرعيه ، تأليف محيي الدين
 حركات الافلاك بن عربي مشتمل بر پنجاه باب .
 آغاز: « الْحَمْدُ لِلَّهِ الَّذِي وَصَفَ الْإِنْسَانَ بِمَا
 وَصَفَ بِهِ نَفْسَهُ »

تاریخ کتابت: ۱۳۱۴، خط نسخ، صفحه ۲۱ سطر، قطع وزیری، طول ۱۷ سانتی متر و نیم،
 عرض ۱۱، عدد اوراق ۴۸، (شماره ۵۷۱۶)

۳۹

تهذیب الاحکام - در فقه و اخبار و احادیث متعلقه باحکام
 شریعت، تصنیف شیخ الطائفة ابو جعفر محمد بن حسن بن علی طوسی
 متولد در ۳۸۵ و متوفی در ۴۶۰، صاحب کتب الاستبصار، النهاية،
 المبسوط، الفهرست و مؤلفات مهمه دیگر که مرجع استنباط احکام
 و قضایای شرعیه میباشد، مجلد اول.

آغاز: « الْحَمْدُ لِلَّهِ وَلِيِّيَ الْخَمْدِ وَمُسْتَجِيبِهِ... ذَا كَرْنِي بِنَفْسِ الْآصِدِقَاءِ
 آيَدَهُ اللَّهُ يَمْنَنُ وَجَبَّ حَقُّهُ بِأَحَادِيثِ أَصْحَابِنَا آيَدَهُمُ اللَّهُ وَرَحِمَتِ السَّلَفِ وَبِهِمْ »
 خط نسخ، دارای سرلوح، صفحه ۳۰ سطر، قطع رحلی، طول ۲۶ سانتی متر، عرض ۱۵،
 عدد اوراق ۲۶۲، (شماره ۵۴۲۳)

۴۰

تهذیب الاحکام - مجلد دوم همان کتاب، از کتاب جهاد

تا کتاب دیات .

تاریخ کتابت : ۱۰۶۳ ، خط نسخ ، صفحه ۲۷ سطر ، قطع رحلی ، طول ۲۷ سانتی متر ، عرض ۱۴ ، عدد اوراق ۲۲۵ ، (شماره ۵۴۲۴)

۴۱

تهذیب الاحکام - همان کتاب ، مجلد اول .

تاریخ کتابت : ۱۰۹۶-۱۱۰۱ ، صفحه ۳۶ سطر ، قطع رحلی ، طول ۳۲ سانتی متر و نیم ، عرض ۲۰ ، عدد اوراق ۳۱۹ ، (شماره ۵۷۲۲)

۴۲

جامع عباسی - در فقه و ادعیه و احکام شرعیه ، تألیف شیخ

بهائی ، مشتمل بر بیست باب که از باب ششم زین العابدین حسینی با تمام آن پرداخته .

اول التلاوه ، خط نسخ ، صفحه ۱۴ سطر ، قطع وزیری ، طول ۱۴ سانتی متر ، عرض ۷ ، عدد اوراق ۲۷۹ ، (شماره ۹۹)

۴۳

حدیقه المتقین - در بیان عبادات ، مرتب بر مقدمه و پنج باب

و خانمه ، تألیف محمد تقی مجلسی اصفهانی ،

تاریخ کتابت : ۱۲۳۶ ، خط نسخ ، دارای سر لوح ، صفحه ۲۴ سطر ، قطع وزیری ، جدول ، طول ۱۶ سانتی متر ، عرض ۸ ، عدد اوراق ۲۰۳ ، (شماره ۵۲۸۹)

درر اللثالی العمادیة جلد اول ، تألیف محمد بن علی بن ابراهیم

فی الاحادیث الفقهیة بن ابی جمهور هجرى احسانی ضاحه

کتاب غوالی اللثالی و باب حادی عشر و غیر
آغاز: « اَلْحَمْدُ لِلّٰهِ الَّذِیْ اَقَامَ فَوَایِدَ الْقَوَانِیْنِ الْفَقْهَیَّةِ بِتَقْوِیْمِ الْقَهْمَاءِ

قاضی نور الله شوشتری ابن ابی جمهور را به لحصا نسبت داد
میگوید: « صیت فضائل او در میان جمهور مشهور و در سلك مجتهدا
امامیه مذکورست مولد شریفش لحصا و فنون کالات او بیرون او
حدّ احصاست »

این کتاب در استرآباد تألیف شده و چنانکه در پشت اولین ورق

مرفوم گردیده دو جلد درر اللثالی جامع ۵۲۳۶ حدیث است.

خط نسخ ، دارای سرلوح ، قطع رحلی ، صفحه ۲۵ سطر ، نصف دو صفحه آخر وصالی شده
طول ۲۲ سانتی متر ، عرض ۱۲ ، عدد اوراق ۲۱۹ ، (شماره ۲۶۰۰)

زبدۃ البیان فی شرح در فقه و احکام با استشهاد به نصوص و

آیات احکام القرآن آیات قرآنیہ ، تألیف احمد بن محمد اردبیلی
آذربایجانی از معاریف فقهاء و علماء شیعه

متوفی در ۹۹۳ هجرى .

آغاز: « اِعْلَمْ اَنَّ مُنَافِقًا یَدَّ لَابُدَّ قَبْلَ الشَّرْوعِ وَفِی النَّصْوِ مِنْ الْاِیْشَارَةِ
اِلَیْهَا وَهِيَ اَنَّ الشُّهُورَ بَیْنَ الطَّلَبَةِ اِنَّهُ لَا یَجُوزُ »

خط نسخ ' دارای سرلوح ' مجلدوں ' صفحہ ۱۹ سطر ' قطع رحلی ' عدد اوراق ۳۵۵ ' طول ۳۰ سنتی متر ' عرض ۱۹ ' (شماره ۹۰۱۶)

زبدۃ التصانیف - درفقہ و مسائل عملیہ و ادعیہ ملثورہ ' مشتمل بر مقدمہ و دوازده باب ' تألیف حیدر بن محمد خونساری ' یکصفحه از اول افتاده و ناتمام .

خط نستعلیق ' صفحہ ۲۳ سطر ' قطع رحلی ' طول ۳۱ سانتیمتر ' عرض ۱۸ ' عدد اوراق ۲۷۶ ' (شماره ۱۲۹۴)

شرح مختصر الاصول - در اصول فقہ ' تألیف جمال الدین ابی

عمرو عثمان بن الحاجب المکی از مشاہیر فقہاء مالکیہ متوفی در ۶۴۶ ' این کتاب کہ از نہایت ایجاز و اختصار در حکم الغاز بنظر آمدہ باسامی : مختصر المنتہی ' منتہی الوصول والامل فی علمی الاصول و الجدل ' مختصر ابن الحاجب نیز موسوم است و از جملہ شروح این رسالہ ہمین شرح است کہ علامہ عضدالدین عبدالرحمن ایجی نوشتہ است ' مراجعه نمائید بہ کشف الظنون و معجم المطبوعات العربیة و المعربہ تألیف یوسف البیان سرکیس .

آغاز : . . . الْحَمْدُ لِلَّهِ الَّذِي بَرَّءَنَا لَنَا وَمَا كَرَّمَ

تاریخ کتابت : ۱۰۹۹ ' خط نستعلیق ' صفحہ ۱۹ سطر ' قطع وزیری ' بعض صفحات محشی ' طول ۱۸ سنتی متر و نیم ' عرض ۹ و نیم ' عدد اوراق ۲۹۱ ' (شماره ۳۹۲۲)

۴۸

القوانين المحكمة - در مسائل اصولیه و فقیهیه ، مجلد اول در

مباحث الفاظ ، تألیف مرحوم میرزا ابوالقاسم قمی .

آغاز : « اَلْحَمْدُ لِلّٰهِ الَّذِي هَدَانَا اِلَى هٰذَا سُبُوْلٍ قَرِيْبٍ وَفَرَّغَ الْاَسْوَلِ »

ابتداء این نسخه : « اَمَّا بَعْدُ فَهَذِهِ بَيِّنَةٌ مِنَ السَّلَائِلِ » مقدمه

کتاب ناقص است و از اصل نیز چند صفحه افتاده .

تاریخ کتابت : ۱۲۴۷ ، خط نسخ ، صفحه ۲۰ سطر ، قطع غشئی ، طول ۱۶ سانتی متر ،

عرض ۱۱ ، عدد اوراق ۲۶۷ ، (شماره ۵۴۹۴)

۴۹

مرشد العوام - در مسائل عبادات ، تألیف ابوالقاسم بن حسن کیلانی

تاریخ کتابت : ۱۲۲۷ ، خط نسخ ، صفحه ۱۷ سطر ، قطع رحلی ، طول ۳۰ سانتی متر ،

عرض ۲۰ ، عدد اوراق ۲۲۶ ، (شماره ۱۲۶۹)

۵۰

المنح الوفية بشرح در اصول دین ، الرياض منظومه ایست از

الرياض الخليفة علی بن خليفة حسینی مسکنی مالکی در

هشت باب چنانکه خود گفته :

(فہی الرياض اما تری ابوابها

كعداد ابواب الجنان ثمان)

شیخ الاسلام احمد بن عبدالمنعم منہوری ، مصری ابن منظومه

را شرح کرده و المنح الوفیه نامیده است .

آغاز : « حَمْدًا لِّتِنِ اَقَامَ بِدَايِمَةٍ اَيَّةٌ عَلٰى وُجُوْبٍ وُجُوْدِهِ »

تاریخ الملم منظومه : ۱۱۳۰ ، خط نسخ ، صفحه ۱۲ سطر ، مجدول ، چند ورق اول آپدیده ،
قطع وزیری ، طول ۱۵ سانتی متر و نیم ، عرض ۱۱ ، عدد اوراق ۲۲۰ ، (شماره ۶۹۴۲)

۵۱

النخبة - در حکمت عملیه و احکام شرعیه ، تألیف محمد بن مرتضی

بن شاه محمود کاشی معروف بمحسن فیض .

آغاز : « اَلْحَمْدُ لِلّٰهِ الَّذِیْ اَوْضَحَ بِاٰیَةِ الْهُدٰی »

تاریخ تألیف : ۱۰۵۰ ، خط نسخ ، صفحه ۱۱ سطر ، قطع وزیری ، طول ۱۶ سانتی متر ،
عرض ۹ ، عدد اوراق ۱۶۴ ، (شماره ۲۵۶۲)

۵۲

هدایة الاعلام در در فقه از اول کتاب تجارت تا آخر کتاب

میراث ، کفایة الاحکام از مؤلفات ملا محمد
ترجمه کفایة الاحکام باقر سبزواری است ، بامر شاهزاده محمد

ولی میرزا ، محمد علی اردکانی آن را بفارسی ترجمه کرده .

آغاز : « اَخْتَدُّهُ اِقْرَارًا بِتَرَادُفِ اَلَاٰیِمِهِ وَ نَعْمَائِهِ »

خط نسخ ، صفحه ۲۵ سطر ، قطع رحلی ، طول ۲۳ سانتی متر ، عرض ۱۴ ، عدد اوراق
۴۵۲ ، (شماره ۶۹۴۸)

علم تفسیر

۵۳

الاتقان فی تفسیر قرآن، از مؤلفات جلال الدین عبدالرحمن بن ابوبکر سیوطی صاحب بقیة الوعاة و طبقات الحفاظ علوم القرآن

و طبقات المفسرین و غیره متوفی در ۹۱۱
 آغاز: «أَحْمَدُ الَّذِي أَنْزَلَ عَلَى عَبْدِهِ الْكِتَابَ بِعِزَّةٍ لَأُولَى الْأَبَابِ»
 مؤلف پس از ملاحظه تفسیر محمد بن سلیمان کافجی و جلال الدین بلقینی و کتاب البرهان بدرالدین محمد زرکشی این تفسیر را ترتیب داده است، الاتقان شامل هشتاد نوع است: «فَهَيْدِهِ ثَمَانُونَ نَوْعًا عَلَى سَبِيلِ الْأَدْمَاجِ وَلَوْ نُورَعَتْ بِإِغْتِيَارٍ مَا أَدْمَجْتُهُ فِي صِبْنِهَا لِزَادَتْ عَلَى الثَّلَاثِينَ»
 این تفسیر در مصر چاپ شده است (۱۳۴۳)

تاریخ تألیف: ۸۷۸، تاریخ کتابت: ۱۱۴۷، کاتب: علی طعنة بن احمد البقاعي، خط نسخ، صفحه ۲۹ سطر، قطع وزیری، طول ۱۷ سفتی متر و نیم، عرض ۱۰، عدد اوراق ۲۳۵، (شماره ۷۱۹۴)

۵۴

ترجمان القرآن - در ترجمه لغات قرآن بفارسی بترتیب سور

قرآنیہ از فاتحة الكتاب تا سورة الناس، اسم مترجم معلوم نشد.

آغاز: « اَلْحَمْدُ لِلّٰهِ الَّذِیْ اَرْسَلَ الرَّسُلَ وَ اَوْصَحَ السُّبُلَ وَ اَكْمَلَ

لِنَا الْبَعْثَةَ »

ترتیب ترجمه برینگونه است: « سوره البقرة . اَلَمْ اِیْ اَنَا اللّٰهُ اَعْلَمُ
منم خدای سزاء پرستش ذلك الكتاب ای هذا الكتاب یعنی این
کتاب لاریب فیه یعنی هیچ شک نیست در وی هدی ای هادیار آه نماید
است للمتقین مر پر هیز کاران را الاتقاء حذر کردن « رجوع کنبد
بفهرست کتابخانه کامبریج تألیف مرجوم ادوارد برون بکتاب ترجمان
قرآن « جلد ۱ صفحه ۴۶ شماره ۱۹ » بانضمام الرسالة النفلية در
بیان نوافل و مستحبات تألیف شمس الدین ابو عبدالله محمد بن جمال
الدین مکی عاملی جزینی معروف بشهید اول مقتول در ۷۸۶ که
آغازش چنین است: « اَلْحَمْدُ لِلّٰهِ الَّذِیْ يَهْتُمُّ الشُّرَّ بِجَمِيعِ السَّنَاتِ »

خط نسخ، دارای دو سرلوح، مجدول، صفحه ۱۵ سطر، قطع وزیری، طول ۲۰ سانتی متر،
عرض ۱۲، عدد اوراق ۱۰۷، (شماره ۶۹۴۴)

۵۵

تفسیر - قرآن بفارسی، از سوره الكهف تا آخر سوره النور، اسم

مفسر معلوم نشد.

آغاز: « سبب نزول این سوره در آیه این سوره که ۴۱ حسب
ان اصحاب الكهف و الرقيم گفته خواهد شد »

خط نستعلیق، صفحه ۲۲ سطر، قطع رحلی، طول ۲۷ سانتی متر، عرض ۱۵، عدد اوراق
۲۸۶، (شماره ۵۴۹۲)

تفسیر - محیی الدین محمد بن علی بن العربی متوفی در ۶۳۸ از
فاتحة الكتاب تا سورة الكهف .

آغاز: « اَلْحَمْدُ لِلّٰهِ الَّذِي جَمَلَ مَنَاطِمَ كَلَامِهِ مَظَاهِرَ حَسَنٍ صِفَاتِهِ »

بعضی این تفسیر را از ملا عبد الرزاق کاشانی دانسته اند ، ادوارد

فاندبک در اکتفاء القنوع میگوید « تفسیر بنسب لمحیی الدین بن
العربی » ، این تفسیر در دو مجلد در مصر بطبع رسیده (۱۲۸۳)
خط نسخ ، صفحه ۱۷ سطر ، قطع رحلی ، طول ۳۰ سانتی متر ، عرض ۱۷ ، عدد اوراق ۲۷۴ ،
(شماره ۲۷۷)

تفسیر - قرآن کریم ، تألیف ابو الحسن علی بن ابراهیم بن هاشم
قمی از معاریف علماء محدثین و شیخ روایت محمد بن یعقوب کلینی
صاحب کتاب الناسخ و المنسوخ و کتاب المغازی و اختیار القرآن
و غیره .

آغاز: « اَلْحَمْدُ لِلّٰهِ الْوَاحِدِ الْاَلَّهِ الْمُتَقَرِّرِ »

خط نسخ ، صفحه ۳۵ سطر ، چند ورق اول وصالی شده ، قطع رحلی ، طول ۳۳ سانتی متر و
نیم ، عرض ۱۴ و نیم ، عدد اوراق ۱۸۲ ، (شماره ۷۰۳۹)

تفسیر فاتحة الكتاب
و تفسیر سورة البقرة
از مصنفات قدوة المتألهين صدر الدين
محمد بن ابراهيم شيرازي در مكاشفات
عرفانيه و اشراقات فلسفيه و بيان اسرار

و معانی حروف واقعه در اوائل سور قرآن مجید و مطالب دیگر.

آغاز: «سُورَةُ فَاتِحَةِ الْكِتَابِ الَّتِي بِأَمْرِ الْقُرْآنِ لِاخْتِوَانِهَا عَلَى
مَجَامِعِ الْمَعَانِي الَّتِي فِي الْقُرْآنِ وَ سُورَةُ الْكُنُزِ وَالْمَائِدَةِ وَ سُورَةُ الْحَمْدِ وَ الثَّانِي»
خط نسخ، صفحه ۲۴ سطر ۱ قطع رحلی، عدد اوراق ۲۵۰، طول ۲۰ سانتی متر، عرض
۲۱ (شماره ۹۰۶۱)

تفسیر فارسی - شامل بقیه سوره البقرة و آل عمران و النساء

و المائدة، منسوب به ابن خاتون امامی اصفهانی (؟) چند صفحه از
اول افتاده.

آغاز: «فاعل شر نیست چه این قبیح است و حق تعالی از
قبیح منزّه است پس حاصل آیه آن است»

خط نسخ، صفحه ۲۱ سطر ۱ قطع رحلی، طول ۲۷ سانتی متر و نیم، عرض ۱۵، عدد
اوراق ۲۴۵ (شماره ۵۵۱۶)

جامع خواص در خواص اسرار و بیان منافع آیات و سور قرآن
اسرار القرآن کریم، حاوی یکصد و سی باب، تألیف عبدالرحمن
بن علی بن احمد قرشی.

آغاز: «يَقْضَى الْوَأَصِفَ عَمَّا حَوَى كِتَابُنَا هَذَا مِنَ الْمُعْجَزَاتِ»

تاریخ کتابت: ۱۱۰۹، کاتب: محمدیونس همدانی، خط نسخ، صفحه ۱۶ سطر ۱ جدول
قطع دزیری، طول ۱۶ سانتی متر و نیم، عرض ۷، عدد اوراق ۱۵۸ (شماره ۵۴۵۲)

۶۱

الجامع - در تجوید و جمع وجوه قرائات مرویه و ذکر ضوابط کلیه

آن موافق طریقه ابو البرکات محمد بن محمد بلوی استاد علم تجوید

آغاز: « الْحَمْدُ لِلَّهِ الَّذِي جَعَلَ أَهْلَ الْقُرْآنِ مِنْ حُصُوصِ أَهْلِهِ وَ
وَعَدَّهُمْ عَلَىٰ مُحَافَظَةِ حُرُوفِهِ وَ حُدُودِهِ »

تاریخ کتابت: ۱۰۴۵، کاتب: ملا بابو بن خان، در شهر کجرات نوشته شده، خط نسخ،
صفحه ۲۱ سطر، قطع رحلی، طول ۲۴ سانتی متر، عرض ۱۴، عدد اوراق ۶۷۴، (شماره ۲۲۸۱)

۶۲

جوامع الجامع - در تفسیر، از مصنفات امین الدین ابو علی الفضل

بن الحسن بن الفضل الطبرسی از مشاهیر علماء مائه ششم هجری

متوفی در ۵۴۸ صاحب تفسیر مجمع البیان.

آغاز: « الْحَمْدُ لِلَّهِ الَّذِي آكَرَمَنَا بِكِتَابِهِ الْكَرِيمِ »

شیخ طبرسی جوامع الجامع را بعد از مجمع البیان و الکافی الشافی

تألیف کرده چنانکه خود میگوید: « اقترح علي من حل مني محل

السوادين البصر والفواد والدي أبو نصر الحسن... أن أجرد من الكتابين

كتاباً ثالثاً يكون مجتمع بينهما ومخجراً عنهما »

تاریخ تألیف: ۵۴۳، تاریخ کتابت: ۱۱۰۵، خط نستعلیق، صفحه ۲۷ سطر، قطع رحلی،

بعض صفحات محشی، طول ۲۰ سانتی متر، عرض ۱۳، عدد اوراق ۳۰۸، (شماره ۲۶۰۲)

۶۳

جواهر القرآن - در اسرار و مقاصد و معانی قرآن کریم، تألیف

حجة الاسلام امام غزالی .

آغاز: « آما بِنْدَ حَمْدِ اللَّهِ الَّذِي هُوَ فَاتِحَةٌ كُلِّ كِتَابٍ »

مرتب: بر سه قسم و خاتمه؛ قسم اول در مقدمات و سوابق مشتمل بر ۱۹ فصل، قسم دوم در مقاصد شامل لباب آیات قرآن مبتنی بر دو نمط، قسم سوم در لواحق مشتمل بر چند اصل و چهار قسمت، جواهر القرآن در مصر بطبع رسیده (۱۳۲۹).

تاریخ کتابت: ۱۳۲۰، خط نسخ، صفحه ۲۲، سطر ۱، قطع رحلی، عدد اوراق ۱۰۲، طول ۲۲ سانتی متر، عرض ۲۱، (شماره ۹۱۹۳)

۶۴

حاشیه طیبی - از جمله حواشی که بر تفسیر کشف زمخشری نوشته

شده حاشیه شرف الدین حسن بن محمد طیبی است، در کشف الظنون مینویسد: «مِیَ آجَلُ حَوَاشِيهِ فِي سِتِّ مُجَلَّدَاتٍ ضِعَامٍ».

این کتاب اصلاً موسوم است به فتوح الغیب فی الکشف عن قناع الریب و چند نفر از علماء آنرا تلخیص نموده اند.

در فهرست کتابخانه آستانه رضویه سه نسخه از حاشیه طیبی دیده شد که هیچیک کامل نیست، نسخه سوم آنجا هم اگر چه از اول سوره مریم شروع شده لکن ناقص است.

آغاز: از سوره مریم « بِسْمِ اللَّهِ الرَّحْمَنِ الرَّحِيمِ قَوْلُهُ يَفْتَحُ الْهَاءَ وَ كَسَرَ الْهَاءَ يُرِيدُ بِالْكَسْرِ الْإِمَالَةَ مِنْ كَسَرَتِ الْقَابُ جَنَاحَهَا »

این نسخه تا سوره الناس رسیده و طیبی در پایان سخن چنین میگوید: « یا مجیب الدعوات... و امح حوبتی و اقل عشرتی فیما

صدر منی مما لا ترضاه خصوصاً فیما تصدیت لایرادہ فی فتوح الغیب
و فیما توخیت ابرازہ فی الكشف عن قناع الریب ... و قد فرغ من
نسخہ احوج خلق اللہ ابن محمد فضل اللہ ... فی غرة شهر محرم الحرام
من العام السادس من العشر الثالث الزائد علی الالف

خط نسخ، صفحہ ۲۵ سطر، قطع رحلی، طول ۲۲ سانتی متر، عرض ۱۶، عدد اوراق ۴۳۲،
(شماره ۲۵۶۲)

۶۵

حرز الامانی در قرآت ہفتگانہ کہ بقصیدہ شاطبیہ مشہور و
ناظم آن شیخ ابو محمد القاسم بن فیرہ بن ابی القاسم
و وجہ التہانی بن احمد رعیننی شاطبی مقری است .
آغاز: « بَدَأْتُ بِسْمِ اللّٰهِ فِي التَّنْظِيمِ اَوَّلًا »

عدد ابیات این منظومہ بقول حاج خلیفہ ۱۱۷۳ بودہ و علامہ
سخاوی، احمد بن موفق اندلسی، شیخ ابو یوسف ہمدانی، شمس الدین
محمد موصلی، عبدالرحمن دمشقی، و دیگران این قصیدہ را شرح
کردہ اند .

خط نسخ، صفحہ ۱۲ سطر، مجدول، قطع وزیری، طول ۲۰ سانتی متر و نیم، عرض ۱۲،
عدد اوراق ۵۳، (شماره ۶۹۴۵)

۶۶

رسالہ - در علم تجوید، تألیف احمد بن حسین از اولاد بریر
بن خضیر ہمدانی، نسخہ مشتمل بر دو ازدہ بابست و باین سطور

اختتام یافته :

« اما کمینه از هر نوعی نموداری نمود تا عارف هر جا که متشابه و متجانس و مثله بیند قیاس کنند برین معنی و چون این شروط در قرائت نگاهدارد مییابم که از جمله نیکو خوانان بود و از عهده و رتل القرآن ترتیباً بیرون آمده بود و اگر این شروط و قانون مذکور رعایت نکند قرائت بلحن کرده بود مجرم و مؤثم باشد بنزد الله تعالی الخ »

تاریخ کتابت : ۷۵۲ ، خط نستعلیق ، صفحه ۱۲ سطر ، قطع وزیری ، طول ۱۴ سانتی متر ، عرض ۸ و نیم ، عدد اوراق ۲۱ ، (شماره ۵۴۶۶)

۶۷

لفصول - در تفسیر بطریق تصوف و عرفان ، مفسر و مؤلف معلوم

نشد ، در ضمن شرح و تقریر معانی آیات ، فصول ذیل مندرج و شرحی بر هر عنوان ایراد گردیده : ۱ - فصل البساط ، ۲ - فصل الاخبار و الحکایات ، ۳ - فصل الوجوه و النظائر ، ۴ - فصل النکت و الاشارات ، ۵ - فصل التبکیة ، ۶ - فصل الاحکام و الحقائق .

غالباً در فصل اخبار و حکایات بدینگونه بیان مقصود میکند :
« حدثنی والدی رحمه الله عن علی بن بصرویه عن ابی محمد السجری عن ابی عبدالله بن کرام »

این نسخه که مجلد دوم تفسیر است بدین نهج ابتدا میشود :
« قوله تبارک و تعالی وَ هَمَزَ اِلَيْكَ جَذَعُ النَّخْلَةِ تُسَاقِطُ عَلَيْكَ رَطْبًا حَبِيْبًا »

تاریخ کتابت : ۱۳۰۲ ، خط نسخ ، صفحه ۲۱ سطر ، قطع رحلی ، طول ۲۸ سانتی متر ، عرض ۱۹ ، عدد اوراق ۲۶۴ ، (شماره ۱۷۱)

۶۸

قراضة النضیر و خلاصة تفسیر مجمع البیان شیخ طبرسی ، مؤلف

معلوم شد .
خلاصة التفسیر آغاز : « الْحَمْدُ لِلَّهِ الَّذِي سَرَّحَ صِدُورَ الْعُلَمَاءِ
الْأَغْلَامِ بِالتَّوْفِيقِ إِلَى تَفْسِيرِ آيَاتِهِ »

مؤلف در مقدمه کتاب ترتیب تلخیص را چنین بیان میکند :
« فاخذت من الكتاب المذكور والتفسير المشهور سويداء قلبه و
خلاصة له ... بلفظ و جيز و معنى كالذهب الابريز »

خط نسخ ریز ، نسخه قدیمی ناتمام ، اغلب صفحات آبدیده ، صفحه ۲۱ سطر ، قطع رحلی ،
عدد اوراق ۲۷۴ ، طول ۲۵ سانتی متر ، عرض ۱۸ ، (شماره ۹۰۳۸)

۶۹

کتاب الغرائب والعجائب - در غرائب تفسیر و عجائب

تأویل قرآن ، تألیف تاج القراء ابوالقاسم محمود بن حمزه بن نصر ، کتاب

را از روی نسخه ای که در ۶۷۵ نوشته شده استنساخ کرده اند .

آغاز : « وَ بِنْدُ قَلْبِنَا أَكْثَرَ الْعُلَمَاءِ وَ الْمُتَعَلِّمِينَ فِي زَمَانِنَا يَرْجِعُونَ فِي
غَرَائِبِ تَفْسِيرِ الْقُرْآنِ »

تاریخ تألیف : ۵۳۱ ، تاریخ کتابت : ۹۲۸ ، خط نسخ و نستعلیق ، صفحه ۲۰ و ۲۱ سطر ،
قطع رحلی ، طول ۱۹ سانتی متر ، عرض ۱۳ ، عدد اوراق ۲۱۴ ، (شماره ۸۲۱۹)

الكشاف عن مجلد اول و ثانى تفسير مشهور جار الله ابو القاسم
محمود بن عمر زرخشى متولد در ۴۶۷ و متوفى
در ۵۳۸ . حقائق التنزيل

آغاز: « الْحَدِيثُ الَّذِي أَنْزَلَ الْفَرَّانُ كَلَامًا مُؤَلَّفًا مُنْتَظَمًا »

نسخه ممتاز و مصحح قدیم ، در صفحه مذهب پشت ورق اول
شرح ذیل مرقوم است : « هذا من عطایا سلطان السلاطین ظل الله تعالى
على الخلائق اجمعین السلطان بن السلطان السلطان محمد بن مراد خان خلد الله
تعالى ملكه و ابد دوله و شوکتہ و وفقه لما یجبه و یرضاه من الاخلاق الحیمة المرصبة
و الافعال الصالحة السنية لا فخر العباد و الناس خضر بن الفقیه الیاس عنی عنهما و
الآن من عوارى الزمان عند الفقیر لطف الله بن خضر بن الیاس بالارث الشرعى
عن والدى عنی الله عنی و عنه و عن اسلافی »

زیر سطور فوق این چند سطر ملحوظ میگردد: « هذا المجلد قد
انتقل الى مع المجلد الثانى بالشراء الشرعى بعد وفاة المرحوم لطف الله
المسطور من اخته نفیسة بوكالة ابراهيم بن المرحوم مو «؟» ابن الشيخ
جواد الذى كان مدرسا فى اسلامبول وصهرها عبد الله بك الجندى
بالف درهم عثمانى... و انا الفقیر محمد على الدفتر دار تومان تحریراً
فى اليوم الخامس من شعبان سنة ثمان و سبعمائة . »

چنانکه در آخر مجلد دوم تصریح شده کتابت این نسخه در ۷۴۴
بیابان رسیده و دفتر دار اشتباهاً تاریخ تملك خود را ۷۰۸ نوشته است
خط نسخ ریز ، دارای دو سر لوح کوچک ، جدول ، بعض صفحات محتى بامضاء سعد و
سید احمد وحیدى و خسرو ، قطع رحلى ، كاتب عبد المؤمن بن محمد بن السباك الحنفى ، طول

٢٢ سائى متر، عرض ١٣، عدة اوراق ٥٩٣، (شماره ٧١٩٥)

٧١

الكشاف عن همان كتاب، مجلد چهارم، از سورة يس تا سورة

حقائق التنزيل الناس، نسخه قديمى كه در سنه ٦٦٦ استنساخ شده و باين جمله اختتام يافته: «تم الجزء الرابع

و هو تكملة الكتاب المبارك المعروف بالز مخبرى فى تفسير الكتاب

العزيب فى يوم السبت عاشر شهر رمضان سنة ست وستين وستمائة

على يد الفقير الى الله تعالى... الحسين بن العجمى الحلبي»

خط نسخ، صفحه ٢٥ سطر ٠ قطع رحلى، طول ٢٤ سائى متر، عرض ١٧، عدة اوراق

٢١٧، (شماره ٨٠٤٩)

٧٢

الكشاف عن همان كتاب، مجلد اول، از فاتحة الكتاب تا آخر

سورة مباركة الانعام.

حقائق التنزيل آغاز: «الحمد لله الذى انزل القرآن كلاماً مؤلفاً»

نسخة قديمى محشى بمعانى لغات و سائر مطالب.

تاريخ كتابت: ٧٢٠، تمت المجلدة الاولى من كتاب الكشاف

لحقائق التنزيل يوم الثلاثاء السابع و العشرين من ربيع الاخر الواقع

فى المورخ بعشرين و سبعمائة على يدى العبد الضعيف الراجى رحمة

ربه اللطيف الحسن بن محمد بن على بن اسفنديار الطبرى احسن الله

شانه و صانه عما شانه و تلوها فى الثانية سورة الاعراف ان شاء الله تعالى»

در حاشیه متصل بشرح فوق چنین ملاحظه میشود: « فرغ من
تخصیته المحتاج الى الله الحسن بن محمد عصر يوم السبت بسبع بقین
من جمادی الاولى الواقعة فی عشرين و سبعمائة »
خط نسخ آبیخته به ثلث و رقاع ، صفحه ۱۹ نظر ، قطع رحلی کوچک ، طول ۲۰ سانتی
متر ، عرض ۱۴ ، عدد اوراق ۲۲۲ ، (شماره ۵۲۸۸)

۷۳

الكشاف عن همان كتاب ، از سورة الاعراف تا آخر سورة
الكهف ، چنانکه در آخر نسخه تصریح شده این
تفسیر را در چهار مجلد نوشته اند مجلد اول در
آخر سورة الانعام بیابان آمده و چون ابتداء سورة الاعراف بآن متصل
بوده لهذا اولین آیه سورة در این مجلد دوم نیست .

آغاز : « اِتَّبِعُوا مَا اُنزِلَ اِلَيْكُمْ مِنْ رَبِّكُمْ »

نسخه تاریخ کتابت ندارد لکن از رسم الخط و علائم دیگر
استنباط میشود که باید در حدود سنه ۸۰۰ و ۸۵۰ هجری نوشته
شده باشد .

متن خط ثلث درشت و تفسیر نسخ ریز ، صفحه ۲۲ سطر ، کاغذ ضخیم دولت آبادی ، قطع
رحلی ، طول ۲۶ سانتی متر ، عرض ۱۴ و نیم ، عدد اوراق ۲۲۸ ، (شماره ۴۸۲۴)

۷۴

مجمع البيان لعلوم القرآن - تفسیر قرآن مجید ، تألیف شیخ
طبرسی صاحب تفسیر جوامع الجامع و مصنفات دیگر .

آغاز: « آَلْحَمْدُ لِلّٰهِ الَّذِي ارْتَقَمَتْ عَنْ مَطَارِحِ الْفِكْرِ جَلَالُهُ »

این تفسیر در ۵۳۶ بیابان رسیده: « و تقدیر الفراغ منه یوم الخميس منتصف ذی القعدة من سنة ست و ثلثین و خمسمائة » بشرحی که در آخر کتاب مرقوم است در ۱۰۹۶ بحیی بن حسن بحرانی و سید محمد هاشم طباطبائی این نسخه را از سورة الانعام تا آخر مقابله کرده اند، بعد در ۱۱۰۰ حبیب الامر میرزا حاتم بیک وزیر کرمان، محمد معصوم شعجری آن را با نسخه صحیح معتبر مقابله نموده است.

تاریخ کتابت: ۱۰۹۱، خط نسخ، دارای سر لوح، صفحه ۳۸ سطر، مذهب و جدول، قطع رحلی، طول ۳۱ سانتی متر، عرض ۱۷، عدد اوراق ۶۳۳، (شماره ۲۴۷۱)

المختار من كتب الاخبار - شرح و ترجمه قرآن بفارسی و

عربی، محتوی تفسیر شانزده سورة از فاتحة الكتاب تا النحل، نسخه نفیس و مهم، نام شارح و مفسر معلوم نشد، دوازده ورق اول وصالی شده و قسمتی از مطالب از دست رفته، اندکی با آخر سورة النحل مانده از يك تفسیر عربی سی ورق نو نویسی بر این نسخه قدیمی افزوده و متمم آن قرار داده اند، چون بیان معانی آیات آمیخته بیارسی و تازیست و صفحات ملحقة عربی صرف بوده طرز اداء مطلب نیز با اصل مابینت تام دارد لهذا اوراق مزبوره را جزء این نسخه نمیتوان شمرد.

برای آگاهی از چگونگی تفسیر و دانستن اسلوب نگارش سطری چند از کتاب در این فهرست نقل میکنیم:

آیه ۲۲ از سوره البقرة

« وَ اِذْ قُلْنَا لِلتَّلَاقِئِكِ اسْجُدُوا لِآدَمَ فَسَجَدُوا اِلَّا اِبْلِيسَ اَمِي وَاَسْتَكْبَرَ وَ كَانَ مِنَ الْكٰفِرِيْنَ . . . »
 آورده اند که ابلیس وقتی بادم رسید و گفت ای آدم بدانکه ترا روی سینه دادند و ما را سیاه فره مشو کی مثال ما همچنانست که باغبانی درختی باذام نشاند در باغ و باذام بر آید ان باذام را ببرد و بفروشد یکی را مشتری خداوند شادی باشد ان را با شکر بیامیزد یکی را مشتری خداوند مصیبت ان باذام را سیاه کند و بر سر تابوت ریزد اکنون تو آنی و ما این اما باید که دانی کی باغبان یکی است و اب از یک جوی خورده ایم ذوالنون مصری گفت در بادیه بوذم ابلیس را دینم کی جهل روز سر بر سجود نهاده بوذ که بر نداشت گفتم ای مسکین بعد از بیزاری و لعنت این همه عبادت چیست گفت ای ذوالنون اگر من از بندگی معزولم او از خداوندی معزول نیست سهل عبدالله تستری گفت ابلیس را در بادیه دینم گفتم چرا سجود نکردی گفت ای سهل بگذار مرا اگر ت حضرت راهی باشد بگوی چون این بیچاره نمیخواهی بهانه بروی چه نهدی سهل همین ساعت بر سر خاک آدم بوذم هزار بار انجا سجده کردم و خاک قبر وی بر دیده نهادم عاقبت ندا شنیدم که لاتعب فلسنا نریدک «

آیه ۲۳ از سوره یوسف

« وَ رَاوَدَتْهُ الَّتِي هُوَ فِي بَيْتِهَا عَنْ نَفْسِهِ وَ غَلَقَتْ الْاَبْوَابَ وَ قَالَتْ هَيْتَ لَكَ وَ ابْتَدَا اِيْنَ مَرَاوَدَهٗ اَنْ بُوذَ كِهٖ يُوْسُفُ دَرِ خَانَةِ زَلِيخَا يُوْسُتَهٗ بَعَادَتَهٗ مَشْغُوْلَهٗ بُوذِي وَ صَحْفَهٗ اِبْرَهِيْمَ خُوَانَدِي بَاوَازِي خُوش وَ هِيَجَ كَسِ نَشْنِيْدِي كِي نَهٗ دَرِ فَتْنَهٗ اِفْتَاذِي زَلِيخَا كَرَسِي يِيْشِ خُوذِ بِنَهَاذِ وَ يُوْسُفَ رَا بَخُوَانَدِ وَ بَرِ اَنْ كَرَسِي نَشَانَدِ يُوْسُفَ صَحْفَهٗ مِيخُوَانَدِ وَ زَلِيخَا دَرِ جَمَالِ اَوْ نِظَارَهٗ مِيكُرَدِ وَ كَفْتِ يَا يُوْسُفُ خُوشِ مِيخُوَانِي لَكِنْ چِهٖ سُوذَ كِهٖ مَن نَمِيْدَانَمَ كِهٖ چِهٖ مِيخُوَانِي يُوْسُفَ كَفْتِ مَن خَرِيْنَهٗ تُوَامِ وَ غَلَامِ تُوَامِ وَ تُو مَرَا سِيْدَ مَرَا بِيهَا كِرَانِ خَرِيْنَهٗ لَابَدَسْتِ كِهٖ اَوَازِ مَن تَرَا خُوشِ اِيْنَدِ وَ اِيْنَ اَوَّلِ سَخْنِ بُوْدَكِهٖ مِيَاَنْ اِيْشَانِ رَفْتِ زَلِيخَا كَفْتِ اَكْنُوْنِ بَايْنَدَكِي هَر رُوْزِيَايِي وَ يِيْشِ مَن اِيْنَ صَحْفَهٗ بَخُوَانِي يُوْسُفَ كَفْتِ فَرْمَانِ بَرْدَارِ وَ مَطْبِعِمَ هَر رُوْزِ يَامَنْدِي وَ يِيْشِ اَوْ بَنَشْتِي وَ بَا وَيِ سَخْنِ كَفْتِي وَ زَلِيخَا رَا دَرِ دَلِ عَشْقِ يُوْسُفِ بَرِ كَمَالِ بُوذِي اَمَاتَجَلِدِ مِيْنَمُوْدِ وَ زَلِيخَا كَاهَا كَاهِي بَرِ خَاسْتِي بِيهَانَهٗ كَامِي جَنْدِ بَرْدَاشْتِي

تا مکر یوسف در رفتار و قد و بالا او نگاه کند که نیکو قد بود و نیکو رفتار و خوش گفتار و کیسوان داشت چنانکه برخاستی با کوشه مقننه بر زمین کشیدی»
 رسم الخط کتاب حاکی است که این نسخه در حدود سالهای ۶۰۰ و ۶۵۰ نوشته شده.

خط نسخ و ثلث مخلوط بزقاع و تطبیق، صفحه ۴۵ سطر، قطع رحلی، طول ۲۲ سانتیمتر، عرض ۱۴، عدد اوراق ۴۲۸، (شماره ۶۹۴۰)

۷۶

مشرق السعدین - در تأویل آیات قرآنی و توجیه روایات و اخبار، تألیف محمد مؤمن بن حاج محمد قاسم جزائری شیرازی.
 آغاز: «أَخَذْتُ كَلِمَةً يَتَّبِعُهَا الْكَلَامُ»

تاریخ تألیف: ۱۱۱۵، کتاب: نور محمد معوض ملتان، خط نسخ، دارای سرلوح، متن صفحات ختائی و حاشیه سفید، صفحه ۱۷ سطر، قطع وزیری، مجدول، طول ۲۳ سانتی متر و نیم، عرض ۱۲، عدد اوراق ۱۴۲، (شماره ۶۹۴۳)

۷۷

مشکوة الانوار - در توضیح معانی آیه الله نور السموات، تألیف حجة الاسلام ابو حامد محمد غزالی طوسی معروف صاحب کتاب احیاء العلوم و مصنفات مهمه مشهوره.

آغاز: «أَلْحَدُ لِلَّهِ فَائِضُ الْأَنْوَارِ وَفَاتِحُ الْأَبْصَارِ»

تاریخ کتابت: ۱۲۲۰، خط نسخ، صفحه ۲۲ سطر، قطع رحلی، عدد اوراق ۱۷، طول ۲۴ سانتی متر، عرض ۲۱، (شماره ۹۰۱۵)

مفاتیح الاسرار و در تفسیر قرآن، از تصانیف ابوالفتح محمد بن
عبدالکریم شهرستانی صاحب کتاب الملل
و النحل و نهاية الاقدام و غیره
آغاز: « الخدیث حید الشاکرین لیجیب معامیده کلها »

در فهرستها و در ضمن تألیفات شهرستانی نام این کتاب مذکور
نگردیده، از قراریکه در پشت صفحه اول از خط مصنف نقل شده
شهرستانی در ۵۳۸ بنکارش این تفسیر ابتدا کرده است، این کتاب
فقط مخصوص شرح و ایضاح معانی سورة الفاتحة و البقرة است و
اگر آن را مأخذ سائر قسمتها فرض کنیم باید بگوئیم مفاتیح الاسرار
شهرستانی در ده یا دوازده جلد بزرگ انجام یافته است، اما از بقیه
مجلدات و متمم این تفسیر نشانه و خبری در دست نیست، مؤلف
در آخر دیباجه میگوید: « فنقلت القرائة و النحو و اللغة و التفسیر
و المعانی من اصحابها علی ما اوردوه فی الکتب نقلأ صریحاً صحیحاً
من غیر تصرف فیها بزیادة و نقصان سوی تفصیل مجمل او تقصیر مطول
و عقببت کل آیه مما سمعت فیها من الاسرار و توسمتها من
اشارات الابرار »

تاریخ کتابت: ۶۶۷، کاتب: محمد بن محمد زانجی، برای ابراهیم بن محمد بن المؤید ابوالمجامع
الحموی الجوزی استنسخ شده است.
خط نسخ، صفحه ۲۵ سطر، قطع رحلی، طول ۲۴ سانتی متر، عرض ۱۳ و نیم، عدد اوراق
۴۳۳ (شماره ۸۰۸۶)

مفاتیح الغیب - در علوم قرآنیہ و غرائب تاویل و رموز و اسرار

الہی، تالیف صدر الدین شیرازی.

آغاز: « الْحَمْدُ لِلَّهِ الَّذِي أَنْزَلَ عَلَيَّ الْكِتَابَ »

تاریخ کتابت: ۱۲۴۶، خط نستعلیق شکستہ آمیز، مسمی از کتاب محشی، صفحہ ۱۸ سطر،
 قطع وزیری، طول ۲۱ سenti متر، عرض ۱۵، عدد اوراق ۲۱۲؛ (شماره ۱۲۲)

مواہب علیہ - ترجمہ قرآن کریم بیارسی از مصنفات ملاحسین

واعظ کاشفی بیہقی سبزواری.

آغاز: « بعد از تمہید قواعد محامد الہی »

واعظ کاشفی باشارہ امیر علیشیر جواہر التفسیر لتحفۃ الامیر
 را تالیف کردہ و مجلد اول آن را باتمام رسانیدہ اما تحریر باقی
 مجلدات بعہدہ تأخیر افتادہ، سپس بترتیب این ترجمت موسوم بہ
 مواہب علیہ میادرت نمودہ: « تا در غرہ محرم المکرم سنہ سبع و
 تسعین و ثمانمائہ ہجریہ ایماہ ملہم غیبی از عالم لاریبی بخاطر فاتر بندہ
 جافی حسین واعظ کاشفی رسید کہ عجالہ الوقت را ترجمہ میرا از
 تکلف سخن آرائی و معرا از اظہار فضیلت نمائی رقم زدہ کلک بیان
 کردد تا حضرت مشارالیہ بلا تکلف بمطالعہ آن اوراق اہتمام تمام
 نمایند » تاریخ اتمام تالیف:

و انجام سخن بایمن الفال نوشت

با غلہ کہ این نامہ اقبال نوشت

گفتم مه و روز و سال تاریخ نویس فی الحال دوم ز شهر شوال نوشت : ۸۹۹
خط نسخ خوب ، دارای يك سر لوح ، صفحه ۲۷ سطر ، قطع رحلی ، مجدول و منهب ،
طول ۲۶ سانتی متر ، عرض ۱۴ ، عدد اوراق ۶۳۲ ، (شماره ۵۵۰۸)

علم کلام

۸۱

انوار الملکوت در علم کلام ، الیاقوت رساله ایست محتوی مسائل
کلامیه از مصنفات ابو اسحق اسماعیل بن اسحق
بن نوبخت از مشاهیر متکلمین امامیه ، علامه
حلی « حسن بن سدید الدین یوسف بن علی بن مطهر » آن را شرح
کرده و انوار الملکوت نام گذاشته (۶۸۴) .

آغاز : « اَلْحَمْدُ لِلّٰهِ ذِي الْقُدْرَةِ الْقَاهِرَةِ وَالْعِزَّةِ الْبَاهِرَةِ »

خط نسخ ، صفحه ۱۷ سطر ، قطع ربی ، طول ۱۴ سانتی متر ، عرض ۷ ، عدد اوراق ۱۳۰ ،
(شماره ۸۴)

۸۲

بحر الافکار - در علم کلام ، حاشیه احمد بن موسی معروف به
خیالی بر شرح عقائد نسفی ، علامه تفتازانی در ۷۶۸ این کتاب
را شرح کرده و گروهی از فضلاء بر این شرح حواشی نوشته اند ،

بحر الافکار خیالی از آنجمله است.

کتاب عقائد نسفی تألیف شیخ نجم الدین ابو حفص عمر بن محمد
نسفی ماوراءالنهری است، رجوع نمائید بمجلد دوم کشف الظنون
صفحه ۱۱۹.

صفحه اول کتاب افتاده و صفحه دوم چنین ابتدا شده:

« جامع لیجته المطالب و المقاصد فهو کثر الأحکام و الآنظار »

خط نسخ و نستعلیق، صفحه ۲۷ سطر، قطع وزبری، طول ۱۷ سانتی متر، عرض ۱۲، عمده
اوراق ۱۸۶، (شماره ۴۱۳۴)

۸۳

تشید القواعد فی در علم کلام، تجرید الکلام یا تجرید العقائد
شرح تجرید العقائد از مصنفات خواجه نصیر الدین طوسی و مبتنی
بر شش مقصد است، اول در امور عامه،

دوم در جواهر و اعراض، سوم در اثبات صانع و صفات وی، چهارم
در نبوت، پنجم در امامت، ششم در معاد، اعظام علماء بشرح و
تفسیر این رساله مبادرت کرده اند، و ابن شرفشاه علوی و صدر الدین
شیرازی و شرف الدین ابو الحسن علی الکرکی بر آن تعلیقات
نوشته اند، و ابو الثناء شمس الدین محمود بن احمد اصفهانی متوفی
در ۷۴۶ تجرید العقائد را شرح کرده و آن را تشید القواعد
نام نهاده.

آغاز: « الْحَمْدُ لِلَّهِ الْمُتَوَجِّدِ بِوُجُوبِ الْوُجُودِ »

مقدمه و مقصد اول این نسخه افتاده و از مقصد ثانی شروع شده،
نگاه کنید بکتاب کشف الظنون.

تاریخ کتابت: ۱۲۳۴، خط نسخ ریز، محشی بحواشی میرزای جلوه، قطع وزیری، صفحه
۴۶ سطر، طول ۱۸ سانتی متر، عرض ۱۱، عدد اوراق ۱۱۷، (شماره ۱۷۰)

۸۴

الجواهر والاعراض - مقصد ثانی از مقاصدش گانه کتاب

تجرید الکلام یا تجرید العقائد خواجه نصیر طوسی، محشی بتعلیقات
مرحوم میرزای جلوه.

خط شکسته و نستعلیق، صفحه ۲۱ سطر، قطع وزیری، طول ۱۷ سانتی متر، عرض ۸،
عدد اوراق ۱۸۰، (شماره ۱۹۶)

۸۵

الجواهر النضید فی شرح کتاب التجرید فی المنطق از مصنفات
خواجه نصیر طوسی، شارح معلوم نشد.
شرح کتاب التجرید آغاز: « الْحَمْدُ لِلَّهِ الْمُتَّقِرِّدِ بِوُجُوبِ الْوُجُودِ
الْمُتَوَجِّدِ بِالْكَرِيمِ وَالْجُودِ »

خط نستعلیق شکسته آمیز، صفحه ۱۹ سطر، قطع رجبی، صفحه اول نو نویس، طول ۱۵ سانتی
متر، عرض ۹، عدد اوراق ۱۳۸، (شماره ۱۱۵)

۸۶

حاشیه - شمس الدین محمد بن احمد خفزی بر شرح الهیات تجرید

بانضمام تعلیقات محمد بن حسین شهیر بفخر الدین حسینی، معروف بحاشیة
فخری کہ بنام شاہ طہماسب صفوی نوشته شدہ و اولش این است:
« اَلْحَمْدُ لِلّٰهِ التَّقْوَرِ الرَّحِیْمِ »

تاریخ کتابت: ۱۰۰۸، خط شکستہ و نستعلیق، صفحہ ۲۱ سطر، قطع وزیری، طول ۱۵
سانتی متر، عرض ۶ و نیم، عددہ اوراق ۱۲۹، (شمارہ ۱۸۲)

۸۷

حاشیة — شمس الدین محمد بن احمد خفزی بر شرح جدید تجرید
در علم کلام.

آغاز: « خَيْرُ مَبَادِي الْكَلَامِ مَا زُوِّنَ بِحَمْدِ اللَّهِ »

تاریخ کتابت: ۱۰۷۲، خط شکستہ، صفحہ ۲۵ سطر، قطع وزیری، طول ۲۰ سانتی متر،
عرض ۸، عددہ اوراق ۵۲، (شمارہ ۱۹۲)

۸۸

حاشیة — ملا شمساء گیلانی بر الہیات تجرید و شرح جدید آن.

آغاز: « اَلْحَمْدُ لِلّٰهِ ذِي التَّجْدِيدِ وَالْاِنْبَاءِ »

تاریخ کتابت: ۱۰۰۷، خط نسخ، قطع وزیری، صفحہ ۱۷ سطر، طول ۱۴ سانتی متر،
عرض ۸، عددہ اوراق ۱۴۷، (شمارہ ۱۴۱)

۸۹

حاشیة — خلیفہ سلطان معروف بہ سلطان العلماء وزیر شاہ عباس

بر حاشیة علامہ خفزی متعلق بالہیات کتاب تجرید بانضمام حاشیة

خفري بر شرح حکمة العين موسوم بسواد العين و رساله تحقيق
التشکيک و غيره .

تاريخ کتابت : ۱۰۵۶ ' خط نسخ ' قطع وزيري ' صفحه ۱۸ سطر ' طول ۱۵ سانی متر ' عرض ۶ ' عدد اوراق ۱۲۱ ' (شماره ۱۱۶)

۹۰

حاشیه - عبد الرزاق علی بن حسین لاهیجی بر تعلیقانی که محمد بن

احمد خفري بر شرح الهيئات تجريد نگاشته .

آغاز : « أَحْمَدُ لِصَانِعِ السُّوَابِ الْعُلَى »

تاريخ کتابت : ۱۲۴۲ ' خط نسخ ' بعض صفحات محشی ' صفحه ۲۲ سطر ' قطع وزيري ' طول ۱۲ سانی متر ' عرض ۱۲ ' عدد اوراق ۹۶ ' (شماره ۱۵۶)

۹۱

حاشیه - همان کتاب ' باضمام حاشیه آقا حسین بر شرح

المختصر العضدی .

خط نستعلیق ' صفحه ۱۹ سطر ' قطع وزيري ' طول ۱۴ سانی متر ' عرض ۲ ' عدد اوراق ۲۸ ' (شماره ۱۶۶)

۹۲

خانقاهی - در علم کلام ' حاشیه بر شرح العقائد العضدیه از مولی

یوسف بن محمد خان قره باغی محمد شاهی که در حدود سنه ۱۰۰۰

هجری نوشته شده .

آغاز: « كَيْفَ لَا آخِذُ وَ كَيْفَ آخِذُ لَئِنْ لَمْ يُخَيِّرْنَا بِمَا عَصَيْنَا »

العقائد العُضْدية قاضي عضد الدين عبد الرحمن بن احمد ايجي
اشعري متوفی در ۷۵۶ را جلال الدين محمد بن اسعد صديقي دواني
متوفی در ۹۰۸ شرح کرده و مولى يوسف بر اين شرح حاشيه
نکاشته است ، شارح حاشیه دیگر بر اين کتاب دارد موسوم به
تممة الحواشى فى ازالة الفواشى ، باضمام رساله جلال الدين سيوطي
در معرفت دنيا و تحقيق معنای آن .

خط نستعلیق ، محشی ، صفحه ۱۵ سطر ، قطع وزیری ، طول ۱۵ سانتی متر ، عرض ۶ ،
عدد اوراق ۲۷۲ ، (شماره ۱۵۲)

۹۳

شرح طوابع الانوار - در علم کلام ، تألیف قاضي القضاة

ابو سعيد عبد الله بياضوی متوفی در ۶۸۵ .

آغاز: « آخِذْ لَئِنْ وَجِبَ وَجُودُهُ وَ بَقَائُهُ »

اسم شارح معلوم نشد ، اين کتاب حواشی و شروح بسیار دارد ،
نگاه کنيد به کشف الظنون .

تاریخ کتابت : ۸۴۴ ، ورق اول اتحاد ، صفحه ۱۷ سطر ، قطع ربعی ، طول ۱۴ سانتی متر ،
عرض ۹ ، عدد اوراق ۱۷۰ ، (شماره ۲۷۸)

۹۴

شرح مقاصد الطالبین در علم کلام ، تألیف علامه سعد الدين

مسعود بن عمر تفتازانی .

في علم اصول الدين **آغاز:** « حَمْدُ لَئِنْ تَفُوحُ تَفْعَاتِ لَا مَكَانَ »

• مقاصد الطالبین مشتمل بر شش مقصد است و در سمرقند بیابان
رسیده (۷۸۴) و خود مؤلف شرحی جامع بر آن نوشته .

تاریخ کتابت : ۸۶۷ ، کاتب : احمد بن محمود بن شکران ، خط نستعلیق ، صفحه ۳۱
سطر ، قطع رحلی ، طول ۲۳ سانتی متر ، عرض ۱۴ ، عدد اوراق ۲۰۵ ، (شماره ۲۹۰۴)

شرح المواقف - کتاب المواقف فی علم الکلام و تحقیق المقاصد

و تبیین المرام از مؤلفات قاضی عضدالدین صاحب العقائد العزیدیه است ،
این کتاب را سید شریف جرجانی « علی بن محمد » شرح کرده و بقول
حاجی خلیفه در ۹۰۷ از نگارش آن فراغت یافته .

آغاز : « سُبْحَانَ مَنْ تَقَدَّسَتْ سُبْحَاتُ جَمَالِهِ عَنْ سَمِّ الْخُدُوثِ وَالْزُّوَالِ »

مشتمل بر شش موقف و مراصد و مقاصد و فصول و انواع ،

المواقف باهتمام سورنس در لیبزیک بطبع رسیده (۱۸۴۸)

خط نستعلیق شکسته آمیز ، تاریخ تجدید پنج صفحه اول و آخر : ۱۲۹۳ ، صفحه ۲۶ سطر ،
قطع رحلی ، طول ۲۱ سانتی متر ، عرض ۱۳ ، عدد اوراق ۳۶۶ ، (شماره ۱۰۹)

شوارق الالهام - در علم کلام ، شرح عبد الرزاق بن علی بن

حسین لاهیجی بر کتاب تجرید الکلام خواجه نصیرالدین طوسی .

آغاز : « رَبَّنَا افْحَعْ يَتْنَا وَ بَيْنَ قَوْمِنَا بِالْحَقِّ وَ آتِنَّا خَيْرَ الْفَاتِحِينَ »

خط نستعلیق ، صفحه ۲۶ سطر ، قطع خشتی ، صفحات محشی ، طول ۲۰ سانتی متر ، عرض ۱۴ ، عدد اوراق ۱۲۲ ، (شماره ۱۲۱)

۹۷

شوارق الالهام - همان کتاب .

تاریخ کتابت : ۱۲۲۵ ، خط نسخ ، صفحه ۲۲ سطر ، قطع وزیری ، محشی ، طول ۲۳ سانتی متر ، عرض ۱۶ ، عدد اوراق ۱۲۲ ، (شماره ۲۲۸۰)

۹۸

شواهد الربوبية در علم کلام والهیات ، تألیف ملا صدرا ، مشتمل بر ابواب و فصول و اشراقات و مشاهد و شواهد .
فی المناهج السلوکیة آغاز : « اَلْحَمْدُ لِلّٰهِ الَّذِیْ تَجَلَّى لِقُلُوْبِ الْعَارِفِیْنَ

بِاسْرَارِ التَّبَدُّعِ وَالْتِمَادِ »

تاریخ کتابت : ۱۱۶۰ ، خط نسخ ، صفحه ۱۷ سطر ، قطع وزیری ، طول ۱۹ سانتی متر ، عرض ۱۱ و نیم ، عدد اوراق ۲۰۵ ، (شماره ۱۶۹)

۹۹

ضوء المناظر - در حکمت و اصول حقائق ایمان ، شرح المشاعر

ملا صدرا ، شارح زین العابدین نوری .

آغاز : « اَلْحَمْدُ لِلّٰهِ خَالِقِ الْجُودِ وَ مُفِضِ الْوُجُودِ »

خط نستعلیق ، صفحه ۱۶ سطر ، قطع خشتی ، طول ۱۷ سانتی متر ، عرض ۱۰ ، عدد اوراق

۱۸۹ ، (شماره ۵۷۲۶)

عماد الحکمة — در کلام و حکمت و عرفان، تألیف بدیع الملک

میرزا، عماد الدوله دولتشاهی .

آغاز: « سُبْحَانَ مَنْ كَانَ وَجُودُهُ عَيْنَ حَقِيقَتِهِ وَ ذَاتِهِ »

این رساله جامع توضیحات و بیاناتی است راجع بر رساله المشاعر صدر المتألهین ملا صدراى شیرازى، مؤلف حاصل دروس خود را جمع و بصورت کتاب در آورده است .

بضمیمه رساله حکمت عمادیه تألیف عماد الدوله مزبور در شرح رساله الدرّة الفاخرة عبدالرحمن جامی که ابتداء آن برین منوال است: « الحمد لله الذى لا يعرف كنهه العقول »

خط نسخ و نستعلیق، صفحه ۲۲ سطر، قطع ربی، طول ۱۲ سانتی متر و نیم، عرض ۷،
عدد اوراق ۱۲۲، (شماره ۴۱۲۱)

المشاعر — در اصول حقائق ایمان و حکمت و کلام، تألیف

صدر الدین شیرازى « ملا صدرا »، شامل سه منهج و هشت مشعر،
محمّسى بحواشى مرحوم میرزا ابوالحسن جلوه طاب ثراه .

آغاز: نَحْمَدُ اللَّهَ وَنُسْتَعِينُ بِقُوَّتِهِ الَّتِي آقَامَ بِهَا مَلَكُوتَ الْأَرْضِ وَالسَّمَاءِ .

تاریخ کتابت: ۱۲۵۲، خط شکسته، صفحه ۱۴ سطر، قطع ربی، طول ۱۶ سانتی متر،
عرض ۱۰، عدد اوراق ۲۹، (شماره ۸۳)

۱۰۳

مطالع الانظار - در کلام، شرح ابوالثناء شمس الدین محمود بن

عبدالرحمن بن احمد اصفهانی بر کتاب طوابع الانوار قاضی بیضاوی.

آغاز: « اَلْحَمْدُ لِلّٰهِ الَّذِي تَوَحَّدَ بِوُجُوْبِ الْوُجُوْدِ وَ دَوَامِ الْبَقَاءِ »

این کتاب بنام ابوالمعالی محمد بن السلطان سیف الدین ابوالفتح

قلاون تألیف شده است.

تاریخ کتابت: ۸۳۵، خط نسخ و نستعلیق، سه صفحه اول نو نویسی، قطع وزیری، صفحه

۲۴ سطر، طول ۲۱ سانتی متر، عرض ۱۴، عدد اوراق ۲۱۴، (شماره ۲۴۵۲)

۱۰۳

الواردات القلیة در کلام و حکمت، از مؤلفات صدر الدین

شیرازی.

فی معرفة الربوبية آغاز: « بَعْدَ اَلْحَمْدِ لِتُبْدِيعِ النَّفْسِ وَالْقَلْبِ »

بانضمام رساله فارسی سه اصل از تصانیف ملاصدرا که اولش این

است: « سپاس و ستایش بی انتها پروردگاری را سزااست »

خط نستعلیق ریز، صفحه ۱۸ سطر، قطع ربعی، عدد اوراق ۴۵، طول ۱۹ سانتی متر،

عرض ۱۰، (شماره ۹۰۱۹)

حکمت و فلسفه

۱۰۴

اخوان الصفا خلاصه رسائل اخوان الصفا ترجمه فارسی، شامل

ده رساله.

وخلان الوفاء آغاز: «سباس وستایش آن خدایر که واجب

الوجودست و هر چه غیر ویست ممکن الوجودست»

تنی چند از حکماء در اواسط قرن چهارم هجرت در بصره یا بغداد انجمن شدند و خواستند شریعت اسلامیه را از مفاسد نادانیها و کمراهیها منزّه سازند، این مقصود از انضمام و اتفاق فلسفه یونان و آئین اسلام ممکن توانستی شد بنابر این از روی استقصاء و امعان نظر پنجاه و یک رساله تألیف کرده علوم طبیعی و ریاضی و فلسفی و الهی و عقلی را در آن جای دادند و رسائل مذکوره را اخوان الصفا نامیدند، از اعضاء این انجمن نام چهار نفر معلوم است: ۱ - ابوسلیمان محمد بن معشر بستی معروف بمقدسی، ۲ - ابوالحسن علی بن هارون زنجانی، ۳ - ابو احمد نهر جوری، ۴ - زید بن رفاعه عوفی، بعضی جمعیت اخوان الصفا را از فرقه باطنیه دانسته و ابو حیان توحیدی را از اعضاء این انجمن شمرده اند.

اخوان الصفا به مجمل الحکمة نیز موسومست چنانکه در مقدمه
این ترجمه ملخص ذکر شده:

« و بعد ازین بدانید که کتابها بسیار است و بیشتر بلغت تازیت و در آن
کتابها هیچ حظی نیست مانند سرود اختران و کتاب نام بار خدای و مرزبان
نامه و آنچه بدین ماند وما هیچ کتابی نیافتیم از آنچه در حکمت بکار آید که از
ریاضی و منطقی و طبیعی جمله در وی باشد مگر دانش نامه و ان لفظی سخت
مشکلت و بیشتر اشارت و بعضی رمز است و کتاب مجمل الحکمة مجموعست
ولیکن همچنین مرموز است و در آن حشو بسیارست و مایک دو جای دیدیم که
این کتاب را باری نقل کرده اند و همچنان مرموز گذاشته و حشو بجای مانده
بس چنین اتفاق افتاد که این ضعیف را فرمودند که این کتاب رایاری دری نقل
کند هر چه حشو است از وی دور کنند » اسم ناقل و مترجم دانسته نشد.

اخوان الصفا در بمبئی (۱۳۰۵)، انتخاب اخوان الصفا در لندن
(۱۸۳۰)، خلاصه الوفا فی اختصار رسائل اخوان الصفا در لیبزیک
(۱۸۸۳) در کلکته (۱۸۱۲ و ۱۸۴۶) در مصر (۱۳۰۶ و
۱۳۱۸ و ۱۳۳۱) چاپ شده است.

تاریخ کتابت: ۹۰۷، خط نسخ، دارای سر لوح، صفحه ۱۷ سطر، جدول، قطع
وزیری، طول ۲۰ سانتی متر و نیم، عرض ۱۰، عدد اوراق ۲۴۵، (شماره ۵۴۱۲)

۱۰۵

اربع مقالات - چهار مقاله از فن پنجم کتاب الشفاء شیخ

الرئیس ابو علی سینا.

آغاز: « الْقَوْلُ الْأَوَّلِيُّ مِنَ الْقَنْدِ الْخَامِسِ مِنَ الْجُمْلَةِ الْأَوَّلِيَّةِ وَ هِيَ
الْبُرْهَانُ مِنَ التَّنَطُّقِ »

تاریخ کتابت: ۱۱۰۲، خط نستعلیق، صفحه ۱۹ سطر، قطع وزیری، طول ۱۵ سانتی
متر، عرض ۶ و نیم، عدد اوراق ۱۷۱، (شماره ۱۴۷)

الاسفار - در حکمت الهیة و معارف ربانیة ، تألیف قدوة المتألهین

صدرالدين محمد بن ابراهيم شيرازى قوامى معروف بملاصدرا صاحب

شواهد الربوبية و شرح حکمة الاشراق والحكمة العرشية و المشاعر

و غيره ، متوفى در ۱۰۵۰

آغاز : « اَلْحَمْدُ لِلّٰهِ فَاعِلٍ كُلِّ مَخْسُوسٍ وَ مَعْقُولٍ وَ غَايَةِ كُلِّ مَطْلُوبٍ
وَ مَسْئُولٍ ،

نام اصلی اسفار چهار گانه الحکمة المتعالیة فی الاسفار العقلیة
بوده و مبتنی بر تقسیمى است که در خانمه دیباجه معین گردیده :
« و اعلم ان للسلاک من العرفاء و الاولیاء اسفاراً اربعة احدها السفر
من الخلق الى الحق و ثانیها السفر بالحق فى الحق و السفر الثالث
يقابل الاول لانه من الحق الى الخلق بالحق و الرابع يقابل الثانى من
وجه لانه بالحق فى الخلق فرتبت کتابى هذا طبق حركاتهم فى الانوار
و الآثار على اربعة اسفار »

خط شکسته و نستعلیق ریز ، تمام صفحات محتى بخط و تعلیقات مرحوم میرزا ابوالحسن جلوه ،
تاریخ کتابت : ۱۲۷۰ ، قطع رحلی ، صفحه ۲۷ سطر ، طول ۲۶ سانتى متر ، عرض ۱۷ ، عدد
اوراق ۳۲۲ ، (شماره ۷۸)

الاسفار - همان کتاب ، قسمت سوم از اسفار اربعة ، صفحه اول

نو نویس ، نا تمام .

آغاز: « اَلْحَمْدُ لِلّٰهِ الَّذِيْ اَنَارَ بُوْجُوْبَ وُجُوْدِهِ الْكَائِنَاتِ »

خط نسخ، صفحه ۲۱ سطر، قطع وزیری، طول ۱۵ سانتی متر و نیم، عرض ۱۱، عدد اوراق ۳۲۸، (شماره ۱۹۱)

۱۰۸

اشارات و تنبیهاات - از تصانیف جلیله ابو علی حسین بن

عبدالله بن سینا، مشتمل بر ده نهج در علم منطق و ده نمط در حکمت، این نسخه بزبان پارسی است و ترجمت آنرا بانوری نسبت کرده اند، انتساب ترجمه بانوری اگرچه مسلم و محقق نیست و در فهرس اروپائی اشارتی که مؤید این سخن باشد نیافتیم مع هذا فصاحت و شیوائی بیان باهمیت نسخه گواهی میدهد.

آغاز جزء اول: « سیاس مر خدای را که هستی همه حقائق ازوست

و درود بر پیغمبران و باکان و گزیدگان او »

آغاز جزء دوم: « سیاس آن خدای را که آفریدگار جهانست و

بخشده عقل و جانست بهترین چیزی که عاقل اختیار کند و در آن رنج بردشناخت باری جل جلاله است و دانستن چیزها چنانکه هست و در علوم حقیقت معلوم شده است که سعادت مردم از آن روی که مردم است در دانستن راست است پس بهترین تقریبی که دوستان حقیقت بیکدیگر کنند ارشادست بعلم و دانش راست و دوستی از دوستان حقیقت بر من حقهاء بسیار داشت و قضاء حق اوبقتضی دوستی خواستم که بهترین چیزی کنم و در اثناء مفاوضات هر وقتی ازو شنودمی که گفتی ای کاشکی ضیعیات و الهیات اشارات از سخنان شیخ رئیس بزبان فارسی بیان کرده بودند پس من بیچاره از قضاء حق دوستی و توسل جستن بتحصیل مراد دران شروع نمودم بقدر وسع و طاقت »

مترجم در جزء اول ده نهج را بهفتاد و دو فصل مبدل داشته و

جزء ثانی ترتیب اصلی را حفظ کرده است .

تاریخ کتابت : ۱۳۴۲ ، خط نسخ ریز ، صفحہ ۲۴ سطر ، قطع وزیری ، طول ۱۴ سانتی متر ، عرض ۷ ، عدد اوراق ۱۱۸ ، (شمارہ ۴۱۴۲)

۱۰۹

انموذجہ ابرہیمیہ - تعلیقات بر الہیات کتاب الشفاء و النجاة

نکارش ابراہیم بن حسین حسنی .

آغاز : « الْحَمْدُ لِلَّهِ الَّذِي وَفَّقَنَا لِإِتِّدَاءِ الْحَمْدِ وَ الْقَالَ فِي التَّكْوَانِ الْخُصُوصِي الْقُدُوسِي »

تاریخ تالیق : ۱۰۰۷ ، تاریخ کتابت : ۱۰۲۰ ، خط نستعلیق ، صفحہ ۱۹ سطر ، قطع وزیری ، طول ۱۸ سانتی متر ، عرض ۸ ، عدد اوراق ۱۱۹ ، (شمارہ ۱۶۳)

۱۱۰

تحریر القواعد المنطقية در علم منطق ، الرسالة الشمسية فی

فی شرح الرسالة الشمسية الفوائد المنطقية از مؤلفات عمر بن علی کاتبی قزوینی متوفی در ۶۷۵

هجریست ، قطب الدین محمود بن محمد رازی و بقولی محمد بن محمد رازی

معروف بقطب تہتانی رسالہ مذکور را شرح کرده و آنرا تحریر

القواعد المنطقية نامیدہ ، این کتاب را غالباً رسالہ قطبیه میخوانند .

آغاز : « إِنَّ أَيْهَى دُرَرٍ تُنظَمُ بِتَانِ الْيَانِ وَأَزْمَرَ زَهْرَةَ تُشْرُ فِي آرْدَانِ الْأَذْمَانِ »

کتاب بنام امیر احمد (؟) نوشته شده ، نگاہ کنید بہ اکتفاء القنوع

« ادوارد فاندیک » قسمت فلسفه شماره ۲۳ .

تلویح کتاب : ۱۰۷۲ ، خط نسخ ، صفحه ۱۳ سطر ، قطع درمی ، طول ۱۶ سانتیمتر ، عرض ۱۰ ، عدد اوراق ۱۱۶ ، (شماره ۱۷۵)

۱۱۹

التحصیل - در منطق و طبیعی و الهی ، از مؤلفات ابوالحسن

بهمنیار بن مرزبان آذربایجانی از اعیان شاگردان شیخ رئیس ابوعلی سینا متوفی در حدود ۴۵۸۵ هجری ، صاحب کتاب مراتب الموجودات و کتاب البهجة و السعادة .

آغاز : « وَ بَعْدُ فَأَتَى مُحْصِلٌ فِي هَذِهِ الرَّسَالَةِ لِلْخَالِ الرَّئِيسِ الْأَجَلِ أَبِي مَنْصُورٍ يَهْرَامِ بْنِ خُورْشِيدِ بْنِ يَزِيدِ بْنِ آدَمَ اللَّهِ تَمَكَّنَتْ لِبَابِ الْحِكْمَةِ الَّتِي هَدَيْهَا الشَّيْخُ الرَّئِيسُ أَبُو عَلِيٍّ الْحُسَيْنِ بْنِ عَبْدِ اللَّهِ بْنِ سِينَةَ رَحِمَهُ اللَّهُ مُقْتَدِيًا فِي التَّرْتِيبِ بِالْحِكْمَةِ الْعَلَائِيَّةِ وَ فِي اسْتِنْعَابِ التَّعَانِي بِعَامَّةِ تَصْنِيفَاتِهِ وَ بِمَا جَرَى بَيْنِي وَ بَيْنَهُ مُعَاوَرَةً وَ مُضِيفًا إِلَيْهِ مَا حَصَلَتْهُ بِنَظَرِي »

ظهیر الدین ابوالحسن بیهقی در ذیل کتاب صوّان الحکمة تألیف ابوسلیمان محمد بن طاهر سجزی مینویسد : « و کان بهمنیار یبحث عن غوامض المشكلات و من تصانیف بهمنیار کتاب التحصیل و کتاب فی المنطق و کتاب فی الموسیقی و رسائل کثیرة »

التحصیل مبتنی بر سه کتاب است و این نسخه کتاب اول در منطق و قسمتی از کتاب دوم در علم ما بعد الطبیعة را شامل است .

خط نسخ ، صفحه ۱۷ سطر ، قطع وزیری ، طول ۱۵ سانتی متر ، عرض ۸ و نیم ، عدد اوراق ۱۵۴ ، (شماره ۱۶۵)

۱۱۲

ترجمه بمجل الحکمة - ترجمه خلاصه رسائل اخوان الصفا و خلان

الوفاء بیارسی از رساله اول در ارثماطیقی تا باب سیزدهم در سبب پدید آمدن معدنیات چون زر و سیم و امثال آن .

نسخه قدیمی که در ۶۶۷ نوشته شده ، از ابتدای رساله سیزدهم محشی بر رساله ربیع الملوك که بنام «کار کیا سلطان حسن بهادر خان» در قریه هری از ناحیه ... رودبار نکارش یافته (۸۹۴) رجوع کنید بشماره ۱۰۴

خط نسخ ، صفحه ۱۷ سطر ، قطع وزیری ، طول ۱۸ سانتی متر و نیم ، عرض ۱۱ ، عدد اوراق ۱۴۰ ، (شماره ۸۸)

۱۱۳

تلخیص المقولات - در منطق ارسطو ، شامل سه جزء ، جزء

اول بمنزله مقدمه کتابست ، جزء دوم در مقولات عشره و تقسیم آنها بانواع مشهوره و ذکر خواص انواع ، جزء سوم در لواحق عامه و اعراض مشترکه .

آغاز: «القرآن فی هذا القول تلخیص التعانی التي تضمنتها كتب ارسطو ، ابن مقفع و ابن بهرین و اسحق بن حنین و دیگران این کتاب را شرح کرده اند .

خط نسخ ، صفحه ۱۷ سطر ، قطع وزیری ، طول ۱۴ سانتی متر ، عرض ۸ ، عدد اوراق ۲۵ ، (شماره ۱۹۲)

التلویحات - در منطق و طبیعیات و الهیات، از تصانیف مهمه
 ابوالفتوح یحیی بن حبش بن امیرک ملقب بشهاب الدین سهروردی
 معروف بفیلسوف مقتول و المؤید بالملکوت صاحب حکمة الاشراق
 (۵۸۵-۵۸۷).

آغاز: «السُّبْحَاتُ لِجَلَالِكَ الْكَلِمَةُ يَا قِيَوْمُ اِفْضِ عَلَيْنَا مِنْ عَظَائِمِ
 بَرَكَاتِكَ وَ يَبْرِزْ لَنَا التَّرْجُوحَ إِلَى عُرْوَةِ قُدْسِيَّاتِكَ»

این کتاب مشتمل بر فصول و مراصد و موارد و تلویحات است
 و سعد بن منصور مشهور بابن کمونه آن را شرح کرده، آخرین عبارت
 کتاب چنین است: «لا تبذلن العلم و اسراره الا لاهله و اتق شر من
 احسنت اليه من اللئام فلقد اصابني منهم شدائد و اذكرنا في صالح
 دعائك و وفقنا الله و اياك و رحمنا و آوانا انه سيدنا و مولانا و لو اهب
 العقل حمداً غير متناهي»

این نسخه ۲۲ سال بعد از وفات شیخ اشراق بتاريخ ۶۰۷ هجری
 در بلدة ملاطیه روم نوشته شده است، کتاب التلمحات سهروردی
 نیز در این مجلد موجود و او ایش این است: «أصلحنا بُورِك يا
 ذَ الْعَرْشِ إِنَّكَ وَلِيُّ الْبَاقِيَاتِ الصَّالِحَاتِ... وَ بَعْدُ فَإِنَّ هَذِهِ لَمَعَاتُ فِي الْحَقَائِقِ
 عَلَى غَايَةِ الْإِبْجَازِ وَلَمْ أَذْكَرْ فِيهِ غَيْرَ التَّهْمَةِ مِنَ الْعُلُومِ الثَّلَاثَةِ... أَلَيْسَ
 الْآوَّلُ التَّنْظِيقُ» مقصود علوم سه گانه منطق و طبیعی و الهی است،
 رجوع کنید بفهرست نسخ عربی کتابخانه برلین تألیف و آلوارد
 جلد ۴ صفحه ۳۹۹ شماره ۵۰۶۲، سهروردی بضم اول و سکون ثانی

و فتح راء و واو « بلدة قریبة من زنجان بالجبال خرج منها جماعة
من الصالحین و العلماء - معجم البلدان »

سه صفحه اول نو نوس ، قسمت ثانی فاتعلم ، خط نسخ ، صفحه ۲۱ و ۲۲ سطر ، قطع بیاضی ،
طول ۱۴ سانتی متر ، عرض ۹ ، عدد اوراق ۱۵۰ ، (شماره ۶۹۴۲)

۱۱۵

التلویحات - همان کتاب .

تاریخ کتابت : ۱۳۲۱ ، خط نسخ ، صفحه ۲۶ سطر ، قطع رحلی ، عدد اوراق ۴۶ ، طول
۲۲ سانتی متر ، عرض ۲۱ ، (شماره ۹۱۹۱)

۱۱۶

تنویر المطالع و در منطق و جواهر و اعراض ، حاشیه بر کتاب
مطالع الانوار قاضی سراج الدین محمود بن ابوبکر
تبصیر المطالع
ارموی .

آغاز : « اَلْحَمْدُ لِلّٰهِ الَّذِیْ اَطَّلَعَ مِنْ مَطَالِمِ الْبَرَامِیْنِ وَ لَوَاعِجِ الْاَنْوَارِ
الْبَیْقِیْنِ وَ اَزَاحَ بِهَا ظَلَمَ السُّكُوْكِیْ »

تاریخ کتابت : ۱۲۴۳ ، خط نستعلیق شکسته آمیز ، صفحه ۱۷ سطر ، قطع وزیری ، طول
۱۵ سانتی متر ، عرض ۸ و نیم ، عدد اوراق ۱۹۸ ، (شماره ۲۹۱۷)

۱۱۷

الجمع بین رأیی افلاطون و ارسطو
در فلسفه ، مقاله محمد بن محمد بن طرخان
ابونصر فارابی متوفی در ۳۳۹ ، این رساله
در تاریخ حکماء قفطی در جزو مؤلفات

فارابی بنام کتاب فی اتفاق آراء ارسطو طالیس و افلاطون درج شده است .

آغاز: « اَلْحَمْدُ لِوَاهِبِ الْعَقْلِ وَ مُبْدِعِهِ وَ مُصَوِّرِ الْكُلِّ وَ مُخْتَرِعِهِ »

فارابی رأی افلاطون و ارسطو را در اثبات مبدع اول و در امر نفس و عقل و مجازات خیر و شر و غیره بیکجای جمع کرده تا اتفاق عقائد هر دو حکیم دانسته شود و تنازع و اختلاف زائل گردد: « اردت فی مقاتلی هذه ان اشرع فی الجمع بین رأییهما و الابانة عما یدل علیه فجوی قولیهما. لیظهر الاتفاق بین ما کانا یعتقدانه » بضمیمه ترجمه کتاب النفس ارسطو بیارسی که چنین شروع شده: « همگی آنچه دانای یونان ارسطاطالیس یاد کرد در کتاب نفس ابتدای گفتارش ر دست بر آفکه گفت نفس جسم است » این نسخه ناتمام است ، خط نستعلیق ، صفحه ۱۶ سطر ، قطع ربعی ، طول ۱۵ سانتی متر ، عرض ۸ و نیم ، عدد اوراق ۶۴ ، (شماره ۴۱۲۰)

۱۱۸

حاشیه - شمساء کشمیری بر حواشی خفری بانضمام لوامع الاسرار

در شرح مطالع الانوار .

خط نسخ ، اول اختاده ، صفحه ۱۲ سطر ، قطع وزیری ، طول ۱۴ سانتی متر ، عرض ۷ ، عدد اوراق ۲۲۸ ، (شماره ۱۴۴)

۱۱۹

حاشیه - موسوم به کشف الغیب عن شرح حکمة العین در الهیات

و طبیعیات ، حکمة العین از مؤلفات نجم الدین ابو الحسن علی بن محمد مشهور به دبیران کاتبی قزوینی متوفی در ۶۷۵ شاکردخواجه نصیر طوسی است .

آغاز : « سُبْحَانَكَ اللَّهُمَّ يَا وَاجِبَ الْوُجُودِ »

شمس الدین محمد بن مبارکشاه معروف بمیرک بخاری نیز حکمة العین را شرح کرده ، نگاه کنید به کشف الظنون .

خط نستعلیق ، اول و آخر اتلاہ ، صفحه ۱۹ سطر ، موریانه خورده ، قطع وزیری ، طول ۱۹ سانتی متر ، عرض ۹ ، عدد اوراق ۱۵۶ ، (شماره ۱۲۹)

۱۲۰

حاشیة - آقا جمال بن آقا حسین خوانساری متوفی در ۱۱۲۵ بر دو مقاله اول از طبیعیات الشفاء .

آغاز : « قَوْلُهُ أَلْقَنُ الْأَوَّلُ فِي السَّبَاحِ الطَّبِيعِيِّ »

تاریخ کتابت : ۱۱۲۲ ، خط نستعلیق ، دارای سر لوح ، صفحه ۱۶ سطر ، قطع رومی ، جدول ، طول ۱۴ سانتی متر ، عرض ۷ ، عدد اوراق ۱۵۰ ، (شماره ۱۶۱)

۱۲۱

حاشیة - آقا حسین برفصل اول از مقاله اولی از جملة الهیات الشفاء
آغاز : « الْحَمْدُ لِلَّهِ رَبِّ الْعَالَمِينَ ... قَوْلُهُ فِي أَيْدَاءِ طَلَبِ مَوْسُوعِ
الْفَلَسَفَةِ الْأُولَى »

خط شکسته ، نا تمام ، صفحه ۲۴ سطر ، قطع وزیری ، طول ۱۹ سانتی متر ، عرض ۱۰ ، عدد اوراق ۲۰۳ ، (شماره ۱۲۶)

۱۲۲

حاشیه - مرحوم حاج ملا هادی سبزواری بر الهیات الاسفار
ملاً صدرا.

خط نسخ، صفحه ۱۲ سطر، قطع وزیری، طول ۱۶ سانتی متر، عرض ۷، عدد اوراق ۲۲۸،
(شماره ۱۷۷)

۱۲۳

دانش نامه علائی - در منطق و طبیعی و حکمت الهی و هیئت

و هندسه و حساب و موسیقی، از تصانیف شیخ رئیس ابوعلی بن سینا
آغاز: « سپاس و شکر و ستایش مر خداوند آفریدگار
بخشاینده خود را و درود بر پیامبر کزیده وی محمد مصطفی
و بر اهل بیت و یاران وی »

دانشنامه بامر علاء الدوله ابو جعفر محمد بن دشمنزیار معروف
بابن کاکویه صاحب اصفهان متوفی در ۳۳۳ ۴ تألیف شده و در دیباجه
چنین مذکور است: « فرمان بزرگ خداوند ماملک عدل مؤید منصور عضد
الدین علاء الدوله و فخر الملة و تاج الائمة ابو جعفر محمد بن دشمنیر از مولی
امیر المؤمنین ... آمد بمن بنده و خادم درگاه وی که یافته ام اندر خدمت وی
همه کامهای خویش از ایمنی و بزرگی و شکوه و کفایت و برداختن بعلم و نزدیک
داشتن مر خادمان مجلس ویرا کتابی تصنیف کنم یارسی دری »

شهمردان صاحب تزهت نامه علائی میگوید: « و شنیدم که
خداوند ماضی علاء الدوله قدس الله روحه و بقاء دولت خداوند باو
جاودانه پاینده و باقی باد خواجه رئیس بوعلی سینا را کفت اگر

علوم او ایل بعبارت پارسی بودی من توانستمی دانستن و بدین سبب بحکم فرمان دانشنامهٔ علائی ساخت و چون پیرداخت و عرضه کرد ازان هیچ در نتوانست یافتن .

بعضی گفته اند هنگامیکه روزگار ابن سینا سپری گشت سه قسمت منطق و حکمت الهی و طبیعی بجای مانده و باقی دستخوش حوادث ایام شده بود، عبدالواحد بن محمد فقیه جوزجانی از خواص اصحاب و شاگردان شیخ مباحث حساب و هیئت و ریاضی و موسیقی آنرا از الشفاء و رسائل دیگر شیخ رئیس بیارسی ترجمه کرده و این کتاب را پایان رسانیده است .

خط نسخ، دارای هفت سر صفحهٔ زمینه لاجوردی، دائرةٔ طلائی مشتمل بر دو اثر کوچک هشتگانه حاوی فهرست کتاب در پشت ورق اول، قطع ربی، صفحه ۱۵ سطر، طول ۱۸ سانتی متر، عرض ۱۰، عدهٔ اوراق ۱۶۴، (شماره ۱۵۳)

۱۲۴

زاد المسافرین - در حکمت و طبیعیات، از مصنفات حکیم ناصر

خسر و علوی، مشتمل بر بیست و هفت قول و چند فصل .
آغاز: « سپاس مر خدا ایرا که آفریدگار جواهر پنهان و پیداست و دارندهٔ مکان و زمانست »

زاد المسافرین در سال ۴۵۳ هجری تصنیف شده و بعضی گفته اند این کتاب را حکیم بنام المستنصر بالله خلیفهٔ فاطمی نوشته است، نگاه کنید بمقدمهٔ نسخهٔ چاپی که باهتمام محمد بذل الرحمن در برلن بطبع رسیده (۱۳۴۱)

تاریخ کفایت : ۱۲۹۲ ، خط نستعلیق ، صفحه ۱۷ سطر ، قطع وزیری ، طول ۱۶ سانتی
متر ، عرض ۹ ، عدد اوراق ۱۹۳ ، (شماره ۱۱۹)

۱۲۵

سفر اول - از اسفار اربعه ملاً صدرا ، اول افتاده و بقیه از این

جمله شروع شده : « فَنَسَبَةُ مَفْهُومِ الْوُجُودِ إِلَى أَفْرَادِهِ » بانضمام تفسیر
آیه نور از مؤلفات ملاً صدرا که ابتداء آن برین منوال است : « أَلْحَمْدُ
لِوَاهِبِ الْعَقْلِ وَالْخَيْرِ وَالْجُودِ » صفحه اول این تفسیر در آغاز کتاب
و باقی در آخر واقع شده و ناتمام است .

تاریخ کفایت : ۱۲۶۶ ، خط نستعلیق ، یک خمس کتاب مجدول ، صفحه ۲۲ سطر ، قطع
وزیری ، طول ۲۲ سانتی متر و نیم ، عرض ۱۳ ، عدد اوراق ۲۶۷ ، (شماره ۹۷)

۱۲۶

شرح الاشارات - در منطق و حکمت طبیعی و الهی ،

الاشارات و التنبیهاث از تصانیف مشهوره شیخ رئیس ابو علی بن
سیناست که شروع متعدده بر آن نوشته اند ، این نسخه شرحی است
از سلطان الحکماء خواجه نصیر الدین ابو جعفر محمد بن محمد بن
حسن طوسی متولد در ۵۹۷ و متوفی در ۶۷۲ بر کتاب مذکور .

آغاز : « أَخْبَدُ اللَّهَ عَلَى حُسْنِ تَوْفِيئِهِ وَ أَسْأَلُهُ هِدَايَةَ طَرِيقِهِ وَإِلَهَاتِمِ
الْحَقِّ بِتَحْقِيئِهِ ... أَيُّهَا الْحَرِيصُ عَلَى تَحْقِيقِ الْحَقِّ إِنِّي مُهَيِّدٌ لِيَتِكَ فِي
هَذِهِ الْإِشَارَاتِ وَ التَّنْبِيهَاتِ أُصُولًا وَ جَلَاءً مِنَ الْحِكْمَةِ »

کشف التمویهات فی شرح التنبیہات ابو الحسن علی آمدی،
 شرح الاشارات فاضل دوانی، حل مشکلات الاشارات فخر الدین
 رازی، حواشی شیخ بدر الدین تستری بر شرح خواجہ نصیر الدین،
 المحاکات بین نصیر الدین و الامام الفخر الرازی تألیف بدر الدین محمد
 بن اسعد یمانی، المحاکات بین الامام و النصیر فی شرح الاشارات
 تألیف قطب الدین رازی تحتانی، حاشیہ ملا میرزا جان و غیره
 از جمله شروح این کتابست. متن اشارات و تنبیہات باہتمام مسیو
 فورژہ « J. Forget » فرانسوی در لیدن چاپ شدہ است (۱۸۹۲)
 صفحہ اول این نسخہ افتادہ و صفحہ دوم باین عبارت ابتدا شدہ
 است: « فی عبارات موجزہ و تلویحات رائعہ للكلمات شایعہ ... »
 نگاہ کنید بشمارہ ۱۰۸.

خط نستعلیق، محشی بخط و تعلیقات میرزای جلوه، قطع وزیری، طول ۱۶ سانتی متر،
 عرض ۹، عدد اوراق ۲۹۹، (شمارہ ۸۵)

۱۲۷

شرح ایساغوجی - در منطق و کلیات خمس، « Isagoge »
 تألیف فرفوربوس صوری « Porphyre » این رسالہ مانند مقدمہ و
 مدخلی است بر منطق ارسطو، صاحب تاریخ الحکماء در ترجمہ
 فرفوربوس میگوید: « ولما صعب علی اهل زمانہ معرفۃ کلام
 ارسطوطالیس شکوا الیہ ذلك من الاماکن النازحہ عنہ و ذکر و اسبب
 الخلل الداخل علیہم ففہم ذلك و قال کلام الحکیم یحتاج الی مقدمہ

قصر عن فهمها طلبه زماننا لفساد اذهانهم و شرع فی تصنیف کتاب ایساغوجی ، این رساله شروع متعدده دارد ، انیر الدین مفضل بن عمر ابهری شرحی بر ایساغوجی نگاشته و حسام الدین حسن کاتبی برای توضیح مسائل مشکله آن را شرح کرده .

آغاز : « الْحَمْدُ لِلَّهِ الْوَاجِبِ وَجُودُهُ الْكَمْتِيعُ نَظِيرُهُ »

رجوع نمائید بفهرست نسخ خطی عربی کتابخانه دولتی برلن

شماره ۵۲۲۸ - ۵۲۵۴

تاریخ تحریر : ۱۳۲۲ ، خط نسخ ، صفحه ۱۴ سطر ، قطع ربعی ، طول ۱۴ سانتی متر ، عرض ۸ ، عدد اوراق ۴۳ ، (شماره ۴۱۴۶)

۱۳۸

شرح جوامع ارسطو - در طبیعی و الهی ، ابو الولید قاضی

محمد بن رشد اندلسی اقوال علمیه را که با طریقه فلسفی ارسطو موافقت داشته و محل وثوق بوده از کتب وی برگزیده و مذاهب دیگران را حذف کرده است چنانکه خود در آغاز کتاب میگوید :

« أَمَا بَعْدَ حَمْدِ اللَّهِ بِحَبِيبِ مَعَايِدِهِ وَالصَّلَاةِ عَلَى الْمُتَّبِعِ بِالْبُصْرَةِ وَالْهُدَى فَإِنَّ قَصْدَنَا فِي هَذَا الْقَوْلِ أَنْ نَعِيدَ إِلَى كُتُبِ أَرِسْطُو فَنَجْرِدَ مِنْهَا إِلَّا قَاوِيلَ الْإِلْفِيَّةِ الَّتِي يَقْتَضِي مَذْهَبَهُ آغْنَى أَوْ تَمْتَهَا »

شامل شش کتاب :

- ۱ - کتاب السماع الطبيعي مشتمل بر هشت مقاله ، آغاز :
- « لَنَا كَانَ الْعِلْمُ الْيَقِينِيُّ وَالتَّمَرُّقَةُ التَّامَةُ »
- ۲ - کتاب السماء و العالم ، آغاز : « عَرَصَهُ فِي هَذَا الْكِتَابِ الْمُرْتَجِمِ »

بِکِتَابِ السَّمَاءِ وَالْعَالَمِ اَلتَّکَلُّمُ فِي الْاَجْسَامِ الْبَسِیْطَةِ الْاَوَّلِ ،

۳ - کتاب الکنون و الفساد، آغاز: «وَعَرَمَهُ فِي هَذَا الْکِتَابِ اَلتَّکَلُّمُ فِي الثَّائِرِ الثَّلَاثَةِ»

۴ - کتاب الانار العلویة، آغاز: «... وَلَمَّا تَمَّ لَهُ هَذَا اَلتَّنْظَرُ سَرَعَ فِي هَذَا الْکِتَابِ لِيَفْخَصَ عَنِ الْاَشْيَاءِ الَّتِي تُوجَدُ فِي الْاَسْطَقْنَاتِ»

۵ - کتاب النفس، آغاز: «اَلْقَرَأْتُ هِنَهُنَا اَنْ تُثَبِّتَ مِنْ اَقَاوِیلِ التَّفْهِيْمِ فِي عِلْمِ النَّفْسِ مَا تَرَى اَنَّهٗ اَسَدُّ مُطَابَقَةً»

۶ - کتاب ما بعد الطبيعة که بکتاب حروف معروفست، شامل پنج مقاله، آغاز: «صَدَدْنَا فِي هَذَا الْقَوْلِ اَنْ نَلْتَقِطَ الْاَقَاوِیلَ الْعِلْمِيَّةَ»

رجوع نمائید بتاریخ حکماء فطمی، در آخر الانار العلویة چنین ملاحظه میشود: و هیهنا انقضی القول من تجرید الاقاول البرهانیة من الکتب الاربعة من کتب ارسطو... و کان فراغنا بحمد الله... فی وسط شهر محرم الحرام تنقذ (۵۵۴)

خط نستعلیق و شکسته، صفحه ۲۵ سطر، قطع وزیری، طول ۲۰ سانتی متر، عرض ۸

عدد اوراق ۱۷۲ (شماره ۸۰)

شرح حکمة الاشراق - در منطق و الهیات، حکمة الاشراق

رساله ایست از مصنفات معروفه ابو الفتح شهاب الدین سهروردی

صاحب التلویحات و المشارع و المطارحات که علامه قطب الدین

محمود بن مسعود شیرازی آن را شرح کرده است.

آغاز: «الاشراق سبيلك اللهم والاشراق دليلك»

ابتداء حکمة الاشراق چنین است: «جَلَّ ذِكْرُكَ اللَّهُمَّ وَ عَظُمَ فَدُسُكُكَ وَ عَزَّ جَارُكَ»

این کتاب بردو قسمت منقسم است: «القسم الاول ضوابط الفکر و فيه ثلاث مقالات و القسم الثاني في الانوار الالهية و ما يتعلق بها من معرفة مبادئ الوجود و ترتيبها»

این شرح بنام علی بن محمد دستجردانی انجام یافته: «و لما رأينا الحكمة افضل مرغوب فيه عنده و اجل متحف به لديه اثرت ان اعمل الشرح المذكور على النمط المسطور باسمه»

شرح حکمة الاشراق با تعلیقات صدر الدین شیرازی در طهران چاپ شده است (۱۳۱۵)

تاریخ اتمام شرح: ۶۹۴، خط نستعلیق ریز، دارای سر لوح، صفحه ۱۹ سطر، قطع رومی، طول ۲۰ سانتی متر و نیم، عرض ۱۲، عدد اوراق ۲۵۹، (شماره ۵۰۹۵)

۱۳۰

شرح حکمة الاشراق - همان کتاب.

تاریخ کتابت: ۱۰۶۲، خط نسخ، صفحه ۲۵ سطر، قطع وزیری، طول ۲۱ سانتی متر، عرض ۹، عدد اوراق ۱۷۶، (شماره ۲۴۸۲)

۱۳۱

شرح حکمة الاشراق - همان کتاب.

تاریخ کتابت: ۱۲۹۸، خط نسخ، قطع وزیری، جدول، بعضی از صفحات وصالی شده،
طول ۲۰ سانتی متر و نیم، عرض ۱۲ و نیم، عدد اوراق ۲۶۱، (شماره ۹۰۲۱)

۱۳۲

شرح حکمة العین - در الهیات و طبیعیات، کتاب حکمة العین

از مصنفات معروفة نجم الدین علی بن عمر بن علی مشهور بدیران
کاتبی قزوینی است، شمس الدین محمد بن مبارکشاه بخاری این شرح
را بر کتاب مزبور نگاشته و حواشی قطب الدین محمود بن مسعود
شیرازی را بر آن افزوده.

آغاز: «أَمَّا بَعْدَ حَمْدِ اللَّهِ فَاطِرِ ذَوَاتِ الْعُقُولِ الثَّوَرِيَّةِ وَ مُظَهِّرِ خَفِيَّاتِ
أَسْرَارِ الرُّبُوبِيَّةِ»

نگاه کنید بشماره ۱۱۹، سید شریف جرجانی و محمد سبکی و
جمال الدین حسن حلّی نیز بر این کتاب شروع و تعلیقات دارند.
خط نستعلیق، صفحه ۲۱ سطر، قطع ربی، قسمت الهیات محشی، ناتمام، طول ۱۲ سانتی
متر و نیم، عرض ۸، عدد اوراق ۲۲۲، (شماره ۶۹۳۱)

۱۳۳

شرح الهدایة - در منطق و طبیعیات و الهیات، الهدایة تألیف

انیر الدین مفضل بن عمر ابهری متوفی در ۷۰۰ هجری است و
صدر الدین شیرازی معروف به ملا صدر آن را شرح کرده.

آغاز: «أَلْحَمْدُ لِلَّهِ مُخْتَرِعِ الثَّقَلِ الْقَتَالِ»

تاریخ کتابت : ۱۲۴۴ ، خط نسخ ، صفحه ۲۴ سطر ، قطع وزیری ، بعض صفحات معشی
بتعلیقات مرحوم میرزای جلوه ، طول ۱۷ سانتی متر ، عرض ۱۱ ، عدد اوراق ۳۱۷ ،
(شماره ۱۲۷)

۱۳۴

شرح الهدایة - همان کتاب ، شرح حسین میبیدی بن معین
الدین ، دو صفحه از اول افتاده .

خط نستعلیق ، صفحه ۱۱ سطر ، قطع وزیری ، طول ۱۸ سانتی متر ، عرض ۱۲ ، عدد اوراق
۱۵۷ ، (شماره ۸۲)

۱۳۵

الشفاء - در منطق و طبیعیات و الهیات ، تألیف و نگارش شرف

الملك امام الحكماء ابو علی حسین بن عبدالله بن حسن بن سینا از
اعاظم اطباء و مشاهیر فلاسفة اسلام صاحب النجاة ، الاشارات ،
القانون فی الطب و رسائل مشهوره و مصنفات کثیره .

در تاریخ تولد و وفات شیخ اجل اقوال مختلفه بسیار است ،
بقول ابن خلکان و قفطی ابن سینا در ۳۷۰ متولد شده و در ۴۲۸
وفات یافته ، بنا بر آنچه در نامه دانشوران آورده و آنرا اصح روایات
شمرده تولد شیخ رئیس در ۳۶۳ بوده ، بنا بگفته شاعر غیر معروف :
« حجة الحق ابو علی سینا . در شجع آمد از عدم بوجود . در شصت
کرد کسب کل علوم . در نکز کرد این جهان بدرود » شیخ رئیس

در ۳۷۳ متولد گردیده و در ۳۹۱ بفرا گرفتن علوم پرداخته و در ۴۲۷ بجهان دیگر شتافته، ادوارد فاندیک تولد را در ۳۷۵ وفات را در ۴۲۸ مینویسد.

نگاه کنید تاریخ الحكماء و کتاب عیون الانباء ابن ابی اصیبعه و وفیات الاعیان ابن خلکان و نامه دانشوران و تاریخ آداب اللغة العربیة تألیف جرجی زیدان و معجم المطبوعات العربیة و المعربة تألیف یوسف الیان سرکیس و دائرة المعارف اسلامی طبع لیدن و سائر ما آخذ.

نسخه بسیار نفیس، پشت ورق اول یک صفحه ترصیع زمینه لاجوردی، اسم کتاب در ترنج بطلا و خط ثلث مرقوم، اطراف صفحه اول و دوم تماماً مذهب، در وسط هر یک ۱۷ سطر از مقدمه ابو عبید عبد الواحد جوزجانی نوشته شده، اولین صفحه دارای یک سر صفحه، در پایان منطق و آغاز طبیعیات دو صفحه مرصع سازی ممتاز مقابل یکدیگر که در ترنج اول «الا لا موفق فی اتمام الامور الا الله و لا حول و لا قوّة الا بالله» و در ترنج دوم «هذه جملة ثانیة من کتاب الشفاء فی طبیعیات صنفها الشیخ رئیس ابوعلی بن سینا رحمه الله تعالی» بخط ثلث و طلای محلول تحریر شده. در آخر طبیعیات و اول الهیات دو صفحه دیگر تذهیب مرصع سازی مواجه هم که در صفحه راست «یا مفیض الخیر و الجود منك التوفیق فی الامور کلها بالاتمام و الیک الاستغانة یا ذا الجلال و الاکرام» و در صفحه چپ «هذه جملة رابعة من کتاب الشفاء فی الالهیات لخصها

الشیخ الرئيس ابوعلی بن سینارحه الله تعالی «مکتوبست . قسمت طبیعیات و الهیات هر يك دارای سر صفحه كوچك مصنع ظریف ، مجموع قطعان مذهب بزرگ و كوچك یازده عدد ، تمام صفحات مجدول و مذهب ؛ خط نستعلیق ریز روشن با سلوب مخصوص ، صفحه ۴۱ سطر ، قطع رحلی ، در خاتمه يك صفحه الحاقی مذهب كه در ترنج وسط آن این عبارت مسطور است : « تم كتاب الشفاء بعون الله تعالی و حسن توفيقه فی اوائل شهر شعبان سنة احدى و سبعين و ثمانمائة ۸۷۱ الهجرية على يد العبد الضعيف الراجي الى رحمة الله تعالی على بن فتح الله المعداني الاصفهاني المشتهر بالصابري احسن الله احواله و ختم بالخير ماله و الحمد لله اولاً و آخرأ » طول ۲۳ سانتی متر و نیم ، عرض ۲۱ ، عدد اوراق ۴۷۱ ، (شماره ۲۰۲)

۱۳۶

الشفاء - قسمت الهیات ، آغاز : « آلتقالة الأولى فصل في ابتداء طلب موضوع الفلسفة الأولى »
تاریخ کتابت : ۱۰۶۱ ، خط نستعلیق شکسته آمیز ، صفحه ۱۷ سطر ، قطع رومی ، مجدول ، طول ۱۶ سانتی متر ، عرض ۶ ، عدد اوراق ۲۱۳ ، (شماره ۱۳۰)

۱۳۷

الشفاء - قسمت طبیعیات ، آغاز : « وَإِذْ قَدْ فَرَّغْنَا بِتَسْوِيرِ اللَّهِ وَ عَوْنِهِ مِمَّا وَجَبَ تَقْدِيمُهُ فِي كِتَابِنَا هَذَا »
خط نستعلیق شکسته آمیز ، صفحه ۱۸ سطر ، قطع رومی ، طول ۱۸ سانتی متر ، عرض ۱۱ ، عدد اوراق ۲۵۲ ، (شماره ۲۶۸)

۱۳۸

الصراط المستقیم - در بیان طریقه فلسفه یونانی و توضیح

حکمت اسلامی و ارتباط حادث بقدم و مسالك حکماء، تألیف محمد

یاقرین میر شمس الدین محمد حسینی استرآبادی معروف بمیر داماد

و متخلص باشراق معاصر شیخ بهائی صاحب القبسات و شارع النجاة

و عیون المسائل متوفی در ۱۰۴۱ .

آغاز: « اَلْبَقَاءُ دُونَ اَلْفَقْرِ عِزٌّ كَتَّ وَ جَلَالِكَ اَللّٰهُمَّ وَ اَلثَّنَاءُ وَرَاءُ

سُرَادِقِ فَذِيكَ وَ كَمَالِكَ يَا اَوَّلَ الْاَوَّلِ »

خط نسخ، محشی، ناتمام، صفحه ۱۴ سطر، قطع وزیری، طول ۲۱ سانتی متر، عرض

۱۵، عدة اوراق ۲۸۷، (شماره ۱۴۳)

۱۳۹

عیار دانش - در حکمت طبیعی و حکمت الهی، تألیف علینقی

بن احمد بهبهانی .

آغاز: « آفتاب جمال قدم از آن متعالی است که خفافیش

ظلمت سرای حدوث »

مشمول بر مقدمه و دو مقاله، بنام « الامیر الاعظم مستخدم

امراء العرب والعجم المؤید باحسن الخیرات المقرب بحضرت الخاقان

علیمردان خان » نوشته شده: « خاطر خسته باندازه دریافت خود

از حواصل جزو کشیهای چندین ساله از هر خرمن خوشه و از هر

سفره توشه کرد آوری نموده رساله مشتمل بر خلاصه افکار متقدمین

و متأخرین بزبان فارسی هسمی بعبار دانش ... پرداخته ام «

تاریخ کتابت : ۱۱۰۸ ، خط نستعلیق ، دارای سر لوح ، صفحه ۱۶ سطر ، قطع وزیری ، طول ۲۱ سانتی متر و نیم ، عرض ۱۰ ، عدد اوراق ۲۲۸ ، (شماره ۴۱۱۷)

۱۴۰

لوامع الاسرار - در منطق و حکمت ، شرح مطالع الانوار

قاضی سراج الدین محمود بن ابوبکر ارموی متوفی در ۶۸۹ ، شارح
محمد بن محمد رازی تحتانی .

آغاز : « اَلْحَمْدُ لِلّٰهِ قِیَاسُ ذَوَارِفِ التَّعَارِيفِ »

نگاه کنید بکتاب تنویر المطالع .

خط نسخ ، صفحه ۲۰ سطر ، محشی ، قطع ربی ، طول ۱۳ سانتی متر ، عرض ۹ ، عدد اوراق ۲۶ ، (شماره ۱۳۱)

۱۴۱

لوامع الاسرار - همان کتاب .

خط نستعلیق شکسته آمیز ، صفحه ۲۲ سطر ، قطع وزیری ، طول ۲۰ سانتی متر و نیم ، عرض ۸ ، عدد اوراق ۸۲ ، (شماره ۱۸۴)

۱۴۲

المباحث المشرقیة - در الهیات و طبیعیات ، از تصانیف معروفه

فخر الدین محمد بن عمر رازی متوفی در ۶۰۶ .

آغاز: « سُبْحَانَ الْمُنْتَرِدِ بِقُدْرَتِهِ الْهُوَ تَبَّ وَالْوُجُودِ الْتَوَجُّدِ بِدَيْمُومَتِهِ
الْوُجُوبِ وَالْجُودِ »

المباحث المشرقية را امام فخر رازی بنام سهل بن عبد العزيز با
تأهیل بن العزیز المستوفی تصنیف کرده: « ولما كان كتابنا مشتملاً
على اشرف العلوم الحكمية و ارفع المباحث الحقيقية اردنا ان نخدم
به خزانه كتب افضل العالم حسبا و نسباً و موروثاً و مكتسباً و هو
مولانا صاحب الصدر الاجل الكبير المنعم قوام الدولة و الدين
صدر الاسلام و المسلمين ملك الوزراء شرقاً و غرباً ابو المعالي
سهل بن عبد العزيز المستوفى الذى خصه الله بافضل ما يناله القوى
البشرية »

مشتمل بر سه کتاب و فصول و ابواب و فنون، کتاب اول در
وجود و خواص و احکام آن، کتاب دوم در اقسام ممکنات، کتاب
سوم در الهیات، المباحث المشرقية در دو مجلد در حیدر آباد دکن
چاپ شده (۱۳۴۳)

تاریخ کتابت: ۱۰۸۹، خط نستعلیق، صفحه ۲۴ سطر ۱۳، صفحه فهرست سیاقی در اول،
قطع وزیرى، طول ۲۱ سانتى متر، عرض ۱۱، عدد اوراق ۳۱۳، (شماره ۱۲۴)

۱۴۳

مرآت المحققين - در بیان معرفت نفس و علم خدا شناسی،

مؤلف معلوم نشد، بعضی آن را از شیخ شبستری دانسته اند.

آغاز: « حمد ییحد و ثنای ییعدد حضرت ذوالجلالی را
تعالی اسماؤه »

بانضمام رساله مختصر در اوراد که آن را کبریت احمر و کنز

الاسرار النورية نامیده اند.

تاریخ تحریر: ۱۲۵۷، خط نستعلیق، صفحه ۱۱ سطر، قطع ربی، طول ۱۱ سانتی متر، عرض ۵، عدد اوراق ۲۸، (شماره ۴۱۲۰)

۱۴۴

المشارع و المطارحات - در منطق و طبیعیات، از مصنفات

ابوالفتوح شهاب الدین سهروردی صاحب حکمة الاشراق.

آغاز: «الاشراق سبیلک اللهم و نحن عیدک نعوذ بک...
لا ینک انت التبتة الاول... اما بعد فهذا کتاب یتل علی العلوم التلت
حررته بحکم اقترا حکم یا اخوانی»

مقصود از علوم سه گانه منطق و طبیعیات و الهیات است، این کتاب شامل منطق و طبیعی است، در آخر چنین میگوید: «و اودعنا علم الحقیقة کتابنا المسمى بحکمة الاشراق او جینا فیہ الحکمة العتیقة التي مازالت ائمة هند و فارس و بابل و مصر و قدماء یونان السی افلاطون یدورون علیها»

تاریخ کتابت: ۱۰۲۷، خط نستعلیق، صفحه ۲۴ سطر، قطع وزیری، طول ۲۰ سانتیمتر، عرض ۱۰، عدد اوراق ۲۲۹، (شماره ۵۰۹۶)

۱۴۵

میامر ارسطو - در الهیات و فلسفه.

آغاز: «بسم الله الرحمن الرحيم التبتة الاول من کتاب ارسطاطاليس

التَّيْلُوفُ الْمَسْمِيُّ بِالْيُونَانِيَّةِ اَنْتولوجيا وَمَوَاقِفُ عَلِي الرَّبُوبِيَّةِ تَفْسِيرُ فَرُّوْرِيُوسِ
 الصُّورِيِّ « این کتاب را عبدالمسیح بن عبد الله بن ناعمة الحمصي
 بعربی نقل کرده و ابو یوسف یعقوب بن اسحق کندی برای مستعین
 بالله دوازدهمین خلیفه عباسی اصلاح نموده است، محتوی برده میسر:
 ۱ - ولما كانت غاية كل فحص وطلب انما هو ذرك الحق وغاية
 كل فعل نفاذ العمل .

۲ - اول مسائل المقالة الثانية من كتاب انولوجيا ان سئل سائل
 فقال ان النفس اذا رجعت الى العالم العقلي .

۳ - من كتاب انولوجيا و اذ قد بينا على ما وجب تقديمه من
 القول على العقل و النفس الكلية .

۴ - من كتاب انولوجيا في شرف العالم العقلي و حسنه و نقول
 ان من قدر على خلع بدنه .

۵ - من كتاب انولوجيا في ذكر الباري و ابداعه ما ابداع و حال
 الاشياء عنده .

۶ - من كتاب انولوجيا و هو القول في الكواكب .

۷ - من كتاب انولوجيا في النفس الشريفة .

۸ - من كتاب انولوجيا و صفة النار هي مثل صفة الارض ايضاً .

۹ - من كتاب انولوجيا في النفس الناطقة و انها لا تموت .

۱۰ - من كتاب انولوجيا في العلة الاولى و الاشياء التي ابتدعت منه

عقيدة بعضی بر این است که این کتاب از ارسطو نبوده و قسمتی
 است از « *Les Ennéades de Plotin* » مزیداً للتوضیح میگوئیم که

پلوتن «Plotin» فیلسوف مؤسس حکمت اشراق و طریقه اسکندرانی که او را اعراب افلوطن نامیده اند و در ۲۷۰ میلادی وفات یافته شاگرد خود فرفوروس صوری «Porphyre de Tyr» مؤلف ایساغوجی را مأمور کرد مجموعه آثار و عقائد فلسفی او را بازدید و اصلاح کند، فرفوروس بجای اینکه پنجاه و چهار کتاب استاد خویش را باقتضاء ترکیب و تألیف و تاریخ اصل مرتب نماید آنها را درش قسمت که هر يك مشتمل بر نه کتاب بود تنظیم کرد و چون «Ennéades» اجتماع نه چیز یا نه شخص متشابه را گویند مصنفات پلوتن باین اسم موسوم گشت و شاید کتاب میامر یکی از تصانیف او باشد، کلمه «میتتر» چنانکه در فهرست نسخ عربیه کتابخانه ملی پاریس ملاحظه شد در زبان سوریه قدیم بمعنی محاوره و خطابه است و این است آنچه در ضمن توصیف کتاب میامر در آن فهرست یافتیم:

«Cet ouvrage se compose de dix chapitres ou "maïmar," mot qui en syriaque signifie discours»

تاریخ کتابت: ۱۴۴۰، خط نسخ، صفحه ۲۳ سطر، قطع ربعی، طول ۱۴ سانتی متر، عرض ۷، عدد اوراق ۷۹، (شماره ۴۱۳۹)

۱۴۶

میامر ارسطو - همان کتاب.

تاریخ کتابت: ۱۴۴۱، خط نسخ، قطع رحلی، طول ۳۴ سانتی متر، عرض ۲۱، عدد اوراق ۴۷، (شماره ۹۱۹۰)

ریاضی و نجوم و هندسه

۱۴۷

احکام طالع در بیان تأثیرات نجومی و احکام طالع بروج و احوال اشخاص و ایام.

دوازده برج آغاز: «سپاس و ستایش آفریدگار عالم را تبارک و تعالی که آسمان را بنور کواکب و پیرایه نجوم بیاراست» بانضمام کتاب اختیارات که بنام سلطان سنجر بن ملکشاه و بامر او تألیف شده و اولش این است: «حمد و ثنا خدای را که جز او را هر چه نام هستی است آن نام او را مجاز عاریتی است»

تاریخ کتابت: ۱۰۴۰، صفحه ۲۱ سطر ۱ قطع خشتی، طول ۲۰ سانتی متر، عرض ۱۳،
 عدد اوراق ۱۷۹، (شماره ۹۱۸۷)

۱۴۸

الاختیارات العلائیة در احکام و اختیارات نجومی، تألیف

فخر الدین محمد بن عمر رازی متوفی
 در ۶۰۶، مشتمل بر دو مقالت، مقاله

اول در کلیات مرتب بر نه فصل، مقاله دوم در جزویات شامل
 هشتاد مطلب.

صفحه ۲۱۴ برای محمد بقاء کرزانی بتاريخ ۱۰۷۹ - ه نگاشته و در آن اجازه روایت فتاوی و مرویات خویش را بوی داده و همچنین اجازه که علامه محمد باقر مجلسی متوفی ۱۱۱۴ - ه ذیل صفحه ۴۷۰ برای ابوالبقاء و بتاريخ ۱۰۷۳ - ه نگاشته و اجازه روایت کتب اربعه را بوی داده این نسخه بر آن دودانشمند قرائت و تحت نظر ایشان تصحیح گردیده و مخصوصاً در اجازه مجلسی بدین موضوع تصریح شده و تا آخر نسخه : بلغ قبلاً و تصحیحاً دارد و ذیل صفحه ۱۸ کتابت آن از روی نسخه اصل قید شده حواشی بسیاری بخط مولی محمد باقر مجلسی بامضای (م ق ر سلمه الله) که رمز نام خود اوست و حواشی دیگری بامضای م ت ق رحمه الله که بحدس قوی نگارنده رمز نام محمد تقی مجلسی پدر وی است در کنار برگهای نسخه موجود است حاشیه‌هایی نیز از کتب قفه و کتب لغت و امضاءهای دیگری در کنار صفحات دیده میشود .

آغاز: کتاب المزار من کتاب التهذیب مختصر فی ذکر انساب
النبی و الائمه علیهم السلام و زیاراتهم و تواریخهم ...
پایان: و قد ذکرنا نحن مستوفی فی کتاب فهرست الشیعه و
الحمد لله وحده .

مؤلف: ابو جعفر محمد بن حسن طوسی مشهور بشیخ الطائفه متوفی
۴۶۰ ه - است (بشماره ۱۲۵۸ صفحه ۲۷ این فهرست مراجعه کنید) .
قطع: رحلی بزرگ بسائیمتر ۴۰×۲۵ جلد تیماجی قرمز عطف دامن دار
شماره صفحات ۶۳۳ - سطور هر صفحه ۲۹ خط نسخ کاغذ اصفهانی آهار مزه شده
شماره دفتر ۱۳۱۶۷

(۱۳۷۳) ۱۳۱۰

کتاب فقهیست شامل ابواب طهارت ، صلوة ، صوم
و غنائم ، نکاح ، طلاق ، حدود و دیات و با کتاب

فقه الرضا

شاگردان وی بوده اند مانند شیخ محمد حسن صاحب جواهر الکلام و سید محمد باقر رشتی. شیخ محمد تقی اصفهانی صاحب هدایة المسترشدين و سید صدرالدین عاملی و اعسم. اساتید مشهوروی آقا باقر بهبهانی و سید مهدی بحر العلوم و سید فتحام بوده اند.

شرح مسافرت وی بایران و ملاقاتهای او مخصوصاً با فتحعلیشاه قاجار و اقامت کوتاهش در اصفهان در کتب تراجم ثبت است و بهر حال وی از اساتید بزرگ فقه در متاخرین بوده و تصنیفاتی دارد که مشهورترین آنها کتاب کشف الغطاء است که نشانه احاطه و بلندی مقام علمی او و سبب اشتهازی وی و اعقابش بکشف الغطاء میباشد. کتاب الحق المبین فی تصویب المجتهدین و تخطئة الاخباریین. العقائد الجعفریه - اثبات الفرقة التاجیه نیز از تألیفات کاشف الغطاء است فرزندان شیخ جعفر مخصوصاً شیخ حسن صاحب انوار الفقاهه از اساتید مشهور فقه بوده و تا کنون نیز از آن فامیل در نجف دانشمندانی هستند و آل کاشف الغطاء مشهورند. شیخ محمد حسین آل کاشف الغطاء که از بزرگترین خطباء و نویسندگان اسلامی عصر ما بوده نیز از آن نژاد عالی است.

فضع : وزیرى بسانتبتر ۲۲۸۱۶ جلد تیداج سبز شماره صفحات ۲۱۱ بطور هر صفحه ۲۰ کاغذ فرنگی آهر مهره خط نسخ متوسط شماره دفتر ۱۴۱۷۱

۱۴۰۹

نسخه ایست از کتاب تهذیب (یکی از کتب اربعه حدیث شیعه) از کتاب المزار تا آخر ابواب فقه (تهذیب شرحت بر کتاب مقنعه شیخ مفید بغدادی که استاد مؤلف بوده) طبق اجازه که محقق سبزواری : محمد باقر بن محمد مؤمن متوفی ۱۰۹۰ - ۵ ذیل

شرح مقنعه

یا

تهذیب الاحکام

آغاز: «تَبَاءُ بِي مَنَّتْهَا مَرَّ حَضْرَتِ مَبْرِيَا خَدَايَ رَا كِه ذَاتِ
اَوْ اَز مَنَاسِبَتِ زَمَانِ وَ مَكَانِ مَبْرَا اسْت»

الاختيارات العلامية بنام ابوالمظفر علاء الدين تكش خوارزمشاه
تأليف شده و حاجي خليفه آن را بعنوان الاحكام العلامية في الاعلام
السماوية ضبط کرده است، مؤلف در مقدمه کتاب ميگويد:
« ياد شاه اسلام سلطان عالم اعز الله انصاره را در اوقات عزيمت و نهمت و قصد
حرکت الثقات خاطر مييود باختيارات نجومی واجب دانستم درين معنی تصنيفی
ساختن و سخنهاي علماء اين فن در آن تصنيف برداختن بلفظها آسان و عبارتهاي
نزدیک بخاطر بس کتابها استادان جون بطلمیوس و الیس و دوروتیوس و ابومعشر
بلخعي و عمر بن فرخان الطبری و احمد بن عبد الجليل السجزي و يعقوب بن علي
القصراني و محمد بن ايوب الطبري و كوشيار لبان و سهل بن بشر اليهودي جمع
کردم و آنچه ایشان در کتابها خود بي نظم و ترتيب آورده بودند آن را مرتب
کردم و سخنهاي مکرر ضح کردم و آنچه حاصل سخن بود ياوردم »

خط نستعلیق خوب، صفحه ۱۵ سطر ۱، طبع وزیری، طول ۲۵ سانتی متر و نیم، عرض
۱۴ و نیم، عدد اوراق ۵۰، (شماره ۹۰۴۶)

۱۴۹

ارشاد اسطرلاب - رساله مختصر در معرفت اسطرلاب، تأليف

ناصر الدين احمد بن محمد شیرازی، شامل پنجاه باب.

آغاز: «شکر و سپاس بيجد آفریدماری را جل جلاله
که مبدع زمین و زمانست»

نسخه قدیمی، تاریخ کتابت: ۷۷۲، خط نسخ، صفحه ۱۷ سطر ۱، طبع ریمی، طول ۱۱
سانتی متر، عرض ۲، عدد اوراق ۲۹، (شماره ۱۹۰)

۱۵۱

آسمان - در علم نجوم و صور فلکیه مشتمل بر فصول و ابواب،
تألیف «آمده کلیمن» ترجمه حاج میرزا عبدالغفار اصفهانی نجم الدوله
از فرانسه بفارسی.

آغاز: «چنین گوید بنده جانی ابن الفاضل»

خط نسخ، صفحه ۲۱ سطر، قطع وزیری، طول ۱۷ سانتی متر، عرض ۱۱ و نیم، عدد
اوراق ۴۲۶، (شماره ۵۴۲۷)

۱۵۲

آسمان - همان کتاب.

خط نستعلیق، صفحه ۱۷ سطر، قطع رحلی، طول ۲۵ سانتی متر و نیم، عرض ۱۴، عدد
اوراق ۲۳۴، (شماره ۶۹۲۸)

۱۵۳

اشجار و اثمار - در بروج و کواکب و احکام قرانات و اتصالات
و موالید، تألیف علی شاه بن محمد قاسم خوارزمی مشهور بعلائی بخاری
**آغاز: «حمد و ثنا آفریدگاری را که افلاک دواتر و
نجوم سواتر ییافرید»**

این کتاب پس از حل زیج جدید ایلخانی و زیج عمده بامر
محمد بن سیف الدین احمد شاه پسر بدر الدین مبارکشاه تألیف شده

و بناء آن بر پنج اشجار نهاده و هر شجره را شعبات و هر شعبه را چندین اثمار داده است.

تاریخ کتابت: ۱۱۲۴، خط نسخ، صفحه ۲۱ سطر، مجدول، قطع وزیری، طول ۱۶ سانتی متر، عرض ۸ و نیم، عدد اوراق ۱۴۹، (شماره ۲۶۰۰)

۱۵۴

اشکال بیضی - در هندسه، تألیف حیدرقلی بیات مختاری نسابوری

آغاز: «بیضی مسطح سطحی است که احاطه کند آنر يك خط منحنی چنانچه در آن دو قطر باشد»

تاریخ کتابت و تألیف: ۱۳۰۱، خط نستعلیق، صفحه ۱۱ سطر، قطع ربی، طول ۱۳ سانتی متر، عرض ۶ و نیم، عدد اوراق ۷۰، (شماره ۲۷۲)

۱۵۵

الاکر - در هندسه، از مؤلفات مهندس و ریاضی شهیر یونان

تاوذاوسیوس «*Théodose*» مشتمل بر سه مقاله و پنجاه و نه شکل و در بعض نسخ با نقصان يك شکل، این کتاب که از بزرگترین کتب متوسطات بین کتاب اقلیدس و مجسطی است بامر ابوالعباس احمد بن معتصم بالله از یونانی عبری نقل شده، قسطا بن لوقا بعلبکی تا شکل پنجم از مقاله سوم ترجمه کرده بعد دیگری با تمام آن پرداخته و ثابت بن قرة حرانی اصلاح نموده است.

تاریخ کتابت: ۱۱۲۸، خط شکسته و نستعلیق ریز، صفحه ۱۵ سطر، قطع ربی، طول ۱۱ سانتی متر، عرض ۴ و نیم، عدد اوراق ۳۵، (شماره ۱۸۵)

۱۵۶

بیست باب - در معرفت صنعت اسطرلاب شمالی و جنوبی .

تاریخ کتابت : ۱۲۹۹ ، خط شکسته ، صفحه ۱۶ سطر ، قطع فزیری ، طول ۱۶ سانتی
متر و نیم ، عرض ۹ ، عدد اوراق : ۲۷ ، (شماره ۱۹۹)

۱۵۷

تحریر اوقلیدس - در هندسه و حساب ، اوقلیدس «Euclide»

نام کتابی است محتوی پانزده مقاله در علم اصول هندسه که باسم
اوقلیدس مهندس و نجار صوری از مشاهیر فلاسفه و علماء یونان
اشتهار یافته ، تحریر اوقلیدس از مصنفات خواجه نصیر الدین
طوسی است .

آغاز : « اَلْحَمْدُ لِلّٰهِ الَّذِيْ مِنْهُ الْاَلْبَدَاءُ وَ اِلَيْهِ الْاٰخِرَاتُ ... وَ بِنَدْو
قَلَمًا فَرَعْتُ عَنْ تَحْرِيرِ الْمَجَسْتِي رَاَيْتُ اَنْ اُحَرَّرَ كِتَابُ اُصُوْلِ الْهِنْدِيَّةِ وَ
الْحِسَابِ اَلْتَشُوْبِ اِلَى اُقْلِيْدِسِ الصُّوْرِيِّ بِاِيْجَازٍ غَيْرِ مُجَلِّ »

بسیاری از ریاضیون و مطلعین این علم از یونان و رم و اسلام
اوقلیدس را شرح کرده اند .

اول و آخر نسخه موصوف ناقص است ، خط نسخ ، صفحات محشی ، قطع وزیری ، طول ۲۰
سانتی متر ، عرض ۹ ، عدد اوراق ۱۱۹ ، (شماره ۱۹۵)

۱۵۸

تحریر المجسطی - در علم نجوم ، مجسطی «Almageste» تصنیف

بطلمیوس قلوذی « Ptolémée » از مشاهیر فلاسفه و ریاضیون یونانست، ادوارد فاندیک صاحب اکتفاء القنوع مینویسد و معنی هذه الكلمة اليونانية الاكبر والاعظم؛ ابن النديم در الفهرست میگوید نخستین کسیکه بترجمه مجسطی همت گماشت یحیی بن خالد بزمکی بود، حنین بن اسحق نصرانی متوفی در ۲۶۰ و حجاج بن یوسف بن مطر کوفی نیز آن را ترجمه کرده اند و ثابت بن قره بن مروان حرانی (۲۸۸) ترجمه حنین را اصلاح کرده است، جمعی از متبحرین در علم هیئت مانند فضل بن حاتم نیریزی و محمد بن جابر بٹانی و ابو ریحان بیرونی و کوشیار بن لبان جیلی و خازن مزنی آن را شرح و تہذیب و تلخیص نموده اند، اخیراً خواجہ نصیر الدین طوسی با ملحقات و توضیحات و زوائد آنرا تحریر کرده.

آغاز: « اَلْحَمْدُ لِلّٰهِ رَبِّ الْعَالَمِينَ وَ غَايَةَ كُلِّ غَايَةٍ »

تحریر مجسطی شامل سیزده مقاله و صد و چهل و یک فصل و صد و نود و شش شکل است، مراجعه نمائید بتاریخ الحکماء و کشف الظنون و فہرست نسخ عربیہ کتابخانہ آلمان تألیف و آوارڈ جلد پنجم صفحات ۱۴۱، ۱۴۲، ۱۴۳، ۱۴۴.

علامہ دوزی « R. Dozy » در کتاب ضمیمہ لغات عرب مینویسد مجستی یا مجسطی بٹانی مکسور و مضموم فقط نام کتاب بطلمیوس نیست، چند کتاب عربی کہ درین موضوع بحث میکنند باین اسم موسوم شدہ.

تاریخ کتابت: ۱۰۹۹، خط نستعلیق ریز، صفحہ ۲۴ سطر، قطع رحلی، طول ۲۰ سانتی متر و نیم، عرض ۱۵، عدد اوراق ۹۲، (شمارہ ۱۱۴)

۱۵۹

تفه حاتمى - در علم اسطرلاب، این رساله را شیخ بهاء الدین عاملی برای میرزا حاتم بیک اعتماد الدوله اردوبادی وزیر شاه عباس اول متوفی در ۱۰۹۰ نوشته است، مشتمل بر هفتاد باب. آغاز: «و بعد چون درینوقت خاطر الملوك ناصر (۴) کیمیا اثر نواب قدسی القاب عالمیان ماب»

تاریخ کتابت: ۱۲۴۰، خط نستعلیق، صفحه ۱۲ سطر، قطع ربعی، طول ۱۱ سانتی متر، عرض ۶، عدد اوراق ۲۹، (شماره: ۱۰۰)

۱۶۰

تفسیر التحریر - چنانکه گذشت تحریر مجسطی شرحی است

که خواجه نصیر الدین طوسی بر مجسطی بطلمیوس قلوذی نوشته و این تفسیر بست بر کتاب مذکور تألیف نظام اعرج نیشابوری. آغاز: «الْتَعْدُّ قَرِینٌ مِّنْ صَدْرِ کَلَامِهِ بِالْحَمْدِ لِوَاهِبِ السَّمَادَةِ»

«مفسر پس از استنباط حقائق و کشف معضلات تحریر مجسطی حواشی چند بر آن نگاشته و آن جمله را بنظر استاد الحکماء قطب الدین محمود بن مسعود شیرازی رسانده و برای اینکه تعلیقات مزبوره از آفت پراکندگی ایمن باشد بتصویب وی به تدوین تفسیر التحریر عبادرت کرده: «ثم اشار متعنا الله بطول مدته ان الحواشی علم منضوب عند مسالك الشوائب و طبق موضوع فی شوارع النوائب»

فقلیلاً ما یسلم من ایدی الطراق... فیخلق ان یفرغ لتفسیر التحریر،
شمس الدین سمرقندی نیز بنام شرح تحریر المجسطی کتابی
پرداخته است.

تاریخ تألیف : ۷۰۴ ، خط نسخ ، صفحه ۲۷ سطر ، قطع رحلی ، طول ۲۲ سانتی متر و نیم ، عرض ۱۲ ، عدد اوراق ۲۴۸ ، (شماره ۵۲۱۹)

۱۶۱

تفسیر التحریر - همان کتاب .

خط نسخ ریز ، صفحه ۲۳ سطر ، قطع وزیری ، طول ۲۲ سانتی متر ، عرض ۱۴ ، عدد
اوراق ۲۵۱ ، (شماره ۹۰۶۲)

۱۶۲

التفهیم لاوائل در مقدمات علم هندسه و هیئت و نجوم ، تألیف
ابوریحان محمد بن احمد بیرونی خوارزمی .
صناعة التنجیم آغاز : « اما بعد فان الاحاطة بهیئة العالم و کینیة
سکلی السماء و الارض و ما یتنهما علی وجه الاخبار التاخذة بالتقلید نافعة
جدا فی صناعة التنجیم »

ابوریحان این کتاب را بزبان پارسی و عربی نوشته و در ۴۲۰
یا ۴۲۵ آن را برای ریحانه خوارزمیه تألیف کرده ، پایان کتاب
بدینگونه است : « و عند البلوغ الی هذا الموضع من صناعة التنجیم
کفایة و من تعداها فقد عرض نفسه و صناعته لما بلفت الیه الآن
من السخریة و الاستهزاء فقد حملها المنتسبون الیها فضلاً عن المنتفین

عنها وبالله الاستعانة »

تاریخ کتابت : ۱۲۷۲ . کاتب : محمد باقر اصفهانی ، خط نسخ ، صفحه ۲۵ سطر ، قطع
رحلی ، طول ۲۷ سانتی متر و نیم ، عرض ۱۷ ، عدد اوراق ۶۹ ، (شماره ۶۹۳۹)

۱۶۳

تقویم - رقمی سال ۱۲۸۵ - ۱۲۸۹ - ۱۲۹۶ هجری .

مذهب و مجدول ، اولی و سومی ۱۶ و دومی ۱۸ ورق ، قطع رحلی ، (شماره ۱۲۰۱)
۲۰۱ ب ۲۰۱ ج)

۱۶۴

التکملة فی در هیئت شرح شمس الدین محمد بن احمد خفزی
شرح التذکرة بر کتاب التذکرة النصیریة تألیف خواجه
نصیر طوسی .

آغاز : « تَعَالَيْتَ يَا ذَا الْعَرْشِ الْأَعْلَى وَ مَا أَعْظَمَ سَانِكَ »

این کتاب را سید شریف جرجانی و نظام اعرج و دیگران

شرح کرده اند ، رجوع نمائید به توضیح التذکرة .

خط نستعلیق ، دو ورق از اول و ۹ ورق از آخر نو نویسی ، صفحه ۲۱ سطر ، قطع وزیری ،
طول ۱۲ سانتی متر و نیم ، عرض ۱۲ ، عدد اوراق ۲۲۷ ، (شماره ۱۲۲)

۱۶۵

التکملة فی شرح التذکرة - همان کتاب .

تاریخ کتابت : ۹۷۵ ، خط نستعلیق و شکسته ، صفحه ۱۹ سطر ، قطع وزیری ، طول ۱۴

۱۶۶

تنبیهات المنجمین - در احکام نجوم، تألیف ملا مظفر بن

محمد قاسم منجم جنابدی، در ۱۰۳۱ با اسم شاه عباس نوشته شده،
متضمن مقدمه و شش باب و خاتمه.

آغاز: «ستایش و سپاس مالک الملکی را که بنظر شفقت
و مرحمت سیاحان عالم خاک را»

تاریخ کتابت: ۱۲۱۷، خط نسخ، صفحه ۱۸ سطر، قطع وزیری، طول ۱۷ ساتی متر

و نیم، عرض ۱۱ و نیم، عدد اوراق ۲۰۰، (شماره ۱۳۱۴)

۱۶۷

تنقیح المناظر لذوی در مناظر و مرایا، کتاب المناظر و المرایا

از مؤلفات ابو علی محمد بن حسن بن هیثم
بصری مصری از فحول علماء و اعظام اطباء

قرن پنجم هجری صاحب تصانیف جلیله علمی و فنی است، کمال الدین
ابوالحسن فارسی متوفی در ۷۱۸ با اشاره علامه قطب الدین محمود
بن مسعود شیرازی آن را شرح کرده.

آغاز: «الْحَمْدُ لِلَّهِ نُورِ الْأَنْوَارِ وَ مُضِيهِ عَجَائِبِ الْأَسْرَارِ وَ وَهَبِ
السَّمْعِ وَالْأَبْصَارِ وَ مَكْوَرِ النَّهَارِ عَلَيَّ النَّيْلِ»

اصل کتاب مرتب بر هفت مقاله است:

۱ - فی کیفیة الابصار فی الجملة.

- ٢ - فى تفصيل المعانى التى يدركها البصر وعللها وكيفية ادراكها
 ٣ - فى اغلاط البصر فيما يدركه على استقامة وعللها
 ٤ - فى كيفية ادراك البصر بالانعكاس عن الاجسام الصقيلة
 ٥ - فى مواضع الخيالات وهى الصور التى فى الاجسام الصقيلة
 ٦ - فى اغلاط البصر فيما يدركه بالانعكاس وعللها
 ٧ - فى كيفية ادراك البصر بالانعطاف من وراء الاجسام المشففة
 شارح ميكويد : « وقد اضفنا اليها بعد تمامها خاتمةً و ذيلًا و
 لواحق اما الخاتمة فتشتمل على مباحث من الانعطاف و اما الذيل
 فهى اسباب القوس و الهالة »
 نگاه كنيد بكتاب عيون الانباء تأليف ابن ابي اصيبعة و مجلد اول
 نامه دانشوران .

تاريخ كتابت : ١١٠٩ ، خط شكسته و تعليق ، قطع رحلى ، صفحه ١٩ سطر ، طول ١٩
 سانتى متر و نيم ، عرض ١٣ ، عدة اوراق ٢٢٦ ، (شماره ٢٢٧٨)

١٦٨

توضيح التذكرة - در علم هيئت ، شرح كتاب التذكرة

النصيرية از مصنفات خواجه نصير الدين طوسى ، شارح نظام الدين
 حسن بن محمد نيشابورى معروف بنظام اعرج ، نگاه كنيد بكتاب
 التكملة فى شرح التذكرة شماره ١٦٤ .

آغاز : « الْحَمْدُ لِلَّهِ الَّذِي جَعَلَنَا مِنَ الْمُتَفَكِّرِينَ »

تاريخ تأليف : ٧١١ ، خط نستعليق ، صفحه ١٨ سطر ، قطع وزيرى ، طول ٢١ سانتيمتر ،
 عرض ٩ ، عدة اوراق ٢٢٢ ، (شماره ١١٢)

۱۶۹

کتاب الثمرة فی یا صدکلمة بطلمیوس در تأثیر کواکب در عالم
احکام النجوم ترکیب، از مصنفات بطلمیوس قلوذی صاحب
مخطی ترجمه خواجه نصیرالدین طوسی بیارسی

آغاز: « الحمد لله حمد الشاکرین ۰۰۰ بحکم اشارت
مخدوم و مخدوم زاده جهان صاحب معظم عالم مؤید مظفر
منصور بهاء الدولة و الدین ۰۰۰ دستور العرب و العجم
محمد ۰۰۰ کتاب ثمره بطلمیوس را بیارسی ترجمه کرده آمد
و آنچه مشکل مینمود بقدر فهم خود بمقصود و مراد از آن
اشارتی کرده شد »

این کتاب را احمد بن یوسف طولونی مهندس مصری عبری
شرح کرده است.

خط نسخ، صفحه ۲۰ سطر، قطع وزیری، طول ۲۲ سانتی متر و نیم، عرض ۱۴، عدد اوراق
۴۸ (شماره ۹۰۸۴)

۱۷۰

جاماسب نامه - در تأثیرات کواکب و بیان احوال روزگار
آینده، نگارش جاماسب یا جاماس حکیم ستاره شناس که گویند
برادر کشتاسب شاه پدر اسفندیار بوده است.

آغاز: « سپاس ایزد را که ما را آفرید چنانکه خواست و
بدارد چنانکه خواهد ۰۰۰ اما بعد چنین گوید جاماسب بنده
شاه جهان دار بزرگ کشتاسب پسر لهراسب که جاودان زنده

بادنام او بزرگی که بفرمود مرا نگاه کردن بحال این اختران
که اندر آسمانند و بجا آوردن آنچه ازیشان همی پدید آید»

خط شکسته، صفحه ۱۱ سطر، قطع ربی، طول ۱۰ سانتی متر، عرض ۷، عدد اوراق ۲۷

(شماره ۲۷۶)

۱۷۱

حاشیه - محمد باقر بن زین العابدین یزدی بز شرح **اُکر**

مانالوس «*Menelaus*» در مثلثات کرویة قداماء، محشی از معاریف

ریاضیون معاصر شاه عباس دوم و صاحب کتاب **عیون الحساب** است،

کره متحرکه او طولوقس و مخروطات ابلونیوس و **اُکر** مانالوس

را نیز شرح کرده است.

آغاز: «**كُلُّ مَرَبَّعٍ فَرْدٍ قَرْبُهُ يَكُونُ عَدَدًا زَوْجًا**»

خط شکسته، ناتمام، صفحه ۱۷ سطر، قطع ربی، طول ۱۳ سانتی متر، عرض ۷، عدد

اوراق ۶۲ (شماره ۹۰)

۱۷۲

حل المسائل - در معرفت طالع و سوانح حالات و احکام و

تأثیرات نجومی، تألیف قطب الدین عبدالحی یا عبدالحسین لاری

مشمول بر دوازده فصل و خاتمه.

آغاز: «... بر ارباب خیرت و اصحاب بصیرت پوشیده

و مستور نماناد»

تاریخ کتابت: ۱۲۶۵، صفحه ۱۸ سطر، قطع خشتی، طول ۲۲ سانتی متر، عرض ۱۵،

عدد اوراق ۵۸ (شماره ۹۰۳۵)

۱۷۳

ریبع المنجمین فی شرح مبسوط بر کتاب سی فصل خواجه
 شرح فصول الثلاثین نصیر الدین طوسی در هیئت ، تألیف
 میرزا محمد رضی مستوفی بن محمد شفیع
 معاصر شاه عباس دوم .

آغاز : « نطق سخندان که مستخرج تقاویم کواکب معانی
 و بیان است »

تاریخ تألیف : ۱۰۶۹ ، خط نستعلیق ، صفحه ۲۴ سطر ، قطع رحلی ، طول ۲۵ سانتی متر ،
 عرض ۱۶ ، عدد اوراق ۲۸۸ ، (شماره ۳۹۴۸)

۱۷۴

رسائل در احکام نجوم - و ادوار کواکب و بروج و
 اختیارات و استخراج طالع موالید و مباحث دیگر از مصنفات احمد
 بن محمد بن عبد الجلیل سجزی (سیستانی) از مشاهیر ریاضیون
 و منجمین قرن چهارم هجری صاحب تألیفات در حساب و هندسه
 و هیئت ، شامل کتب و رسائل ذیل :

۱ - رسالة الافلاك بطلمیوس ، ۲ - تحصیل القوانین لاستنباط

الاحکام ، ۳ - کتاب الزایجات فی استخراج الہیلاج ، ۴ - منتخب

کتاب الموالید ، ۵ - جوامع کتاب تحویل سنی الموالید ، ۶ -

کتاب المزاجات ، ۷ - کتاب الاسعار ، ۸ - کتاب الاختیارات ،

- ۹۔ منتخب من کتاب الالوف، ۱۰۔ کتاب المعانی فی احکام النجوم،
۱۱۔ کتاب الدلائل .

چند رسالہ ابن مجموعہ باسم ' امیر سید فاضل ابو جعفر احمد
بن محمد مولی امیر المؤمنین ' تالیف شدہ است .

آقای شیخ محمد خان قزوینی در حواشی خود بر کتاب چهار
مقالہ عروضی چنین نوشتہ اند کہ مجموع آنچه از تالیفات احمد
بن عبد الجلیل سجزی اکنون در مکاتب اروپا یافت میشود ۲۹
کتاب است ، از جملہ ۱۵ رسالہ کہ مجموع آن را جامع شاهی
گویند در موزہ بریتانی در لندن موجود است ، ممکن است این نسخہ
ہمان جامع شاهی باشد با نقصان چہار رسالہ ، نگاہ کنید بحواشی
کتاب مذکور صفحہ ۱۹۹ - ۲۰۱

خط نسخ ، صفحہ ۲۸ سطر ، قطع رحلی ، طول ۲۹ سانتی متر ، عرض ۲۰ و نیم ، عدد
اوراق ۱۱۹ ، (شمارہ ۹۰۸۸)

۱۷۵

رسالہ — در استخراج زایجہ طالع ولادت کبعلی بیک بن احمد
خان دنبلی و احکام طالع موالید و بیان فروع دلائل کمیت و کیفیت
عمر و تسبیر درجات و مواضع آن ، تالیف محمد رضی ہندی .

آغاز : اَلْحَمْدُ لِلّٰهِ الَّذِي خَلَقَ الْاِنْسَانَ فِيْ اَحْسَنِ تَقْوِيْمٍ .

خط شکستہ و نستعلیق ، صفحہ ۱۷ سطر ، دارای جداول استخراجات قطع وزیری ، طول ۲۱
سانتی متر ، عرض ۱۵ ، عدد اوراق ۸۰ ، (شمارہ ۸۱۸۷)

۱۷۶

رساله رسم مجسمات در هندسه ، تألیف حیدر قلی بی
 حسینقلی بیات نشابوری .
 آغاز : « اما بعد این رساله ایست در
 معرفت قطع زاید و تحصیل دو خط وسط بین دو خط معلوم
 که هر چهار خط متناسب و متوالی باشند »

بانضمام رساله قبله نما و جدول طول و عرض بعضی از بلاد معروف
 تاریخ تألیف : ۱۲۹۴ ، خط نستعلیق ، صفحه ۱۱ سطر ، قطع ربی ، طول ۱۲ سانتی متر ،
 عرض ۷ ، عدد اوراق ۹۴ ، (شماره ۲۷۱)

۱۷۷

رساله رفیعیة - در پرکار شناسی و هندسه ، تألیف محمد رفیع ؟
 آغاز : « این لوح مستطیل که پرگار نسبت است ... پرگار
 متناسبه اج ف اکل آلتی است مشتمل بر دو ستاره »
 خط نسخ ، نا تمام ، صفحه ۲۱ سطر ، قطع وزیری ، طول ۱۷ سانتی متر ، عرض ۱۱ ، عدد
 اوراق ۴۱ ، (شماره ۱۰۵)

۱۷۸

رساله معینة - در هیئت ، از تصانیف خواجه نصیر الدین
 طوسی ، محتوی چهار مقاله و هر مقاله دارای چند باب .
 آغاز : « سپاس و ستایش حضرت ذوالجلالی را که انوار

دقایق حکمت ۹۱

رساله بدینگونه بیان رسیده: «و چون انج در صدر کتاب
وعدده داده بودیم از شرح علم هیئت بر سبیل بتقدیم رسید رسالت
بدین فصل مقالت ختم کنیم اگر بسندیده خاطر بزرگوار و رای
مبارک بادشاه زاده ایران ضاعف الله علاه آید غایت سعادت این
بنده مخلص روی نموده باشد» رجوع کنید بکتاب المفید.

خط نسخ، ورق اول نو نویسی، صفحه ۱۵ سطر، قطع ربعی، طول ۱۵ سانتی متر، عرض ۱۰،
عدد اوراق ۹۶، (شماره ۱۳۲۶)

۱۷۹

رساله مخروط و اسطوانه - در هندسه مجسمه و استعمال

سطح و حجم انواع مخروطات، تألیف حیدرقلی بن حسینقلی بیات
نشابوری بنام آصف الدوله حکمران خراسان، شامل چهارده شکل.
آغاز: «و بعد چون رسم مجسمات مساوی اضعاف یا
ابعاض مجسم مفروض»

تاریخ کتابت: ۱۳۰۲، خط نستعلیق، صفحه ۱۱ سطر، قطع ربعی، طول ۱۳ سانتیمتر و
نیم، عرض ۷، عدد اوراق ۸۸، (شماره ۱۴۵)

۱۸۰

زبدۃ الهیة - در هیئت و استکشاف احوال افلاک و اجرام، تألیف

خواجه نصیر الدین طوسی.

آغاز: «چنین گوید مقرر این فصول»

بضمیمه رساله حل مالاینجل خواجه نصیر در توضیح مشکلات

رساله معینیه، رسائل مذکوره هر سه بطبع رسیده است.

خط نستعلیق، صفحه ۱۷ سطر، قطع ربی، طول ۱۸ سانتی متر، عرض ۱۰، عدد اوراق

۹۷، (شماره ۹۰۷۸).

۱۸۱

زیج - اول و آخر افتاده قدیمی که مؤلف آن معلوم نیست، از مقاله اول تا مقاله چهارم، از جداول اوساط کواکب بدست میآید که جداول مؤرخ به اول سال ۶۰۰ یزدگردی است (مطابق ۶۲۹ هجری).

در جدول طول و عرض بلاد مقابل اسم ری مینویسد: «طول فوك» یعنی ۸۶ درجه و بیست دقیقه از خالادات و «عرض لهه» یعنی ۳۵ درجه و ۳۵ دقیقه، برابر عبارات مزبوره بخط بسیار کهنه که تقریباً خوانا نیست در حاشیه چنین مرقومست: «راصد که در ری رصد کرده اسمه ابوالفضل بن العمید و عرض ری که نقل ازو کرده راصدی دیگر که در طبرک... نقل ازو عرض ری لهه» باز بهمین خط در حاشیه آخر کتاب راصدی را که در طبرک رصد کرده بدین طریق نام میبرد: «از آل بویه فخر دوله... در ری که او را رصد فرمود پشت کوه طبرک را صدحا... خضر خجندی» حامد خضر خجندی ابو محمود منجم معاصر فخر الدوله دیلمی است که آلت رصدی «سدس فخری» را بنام وی اختراع کرد:

علوم ریاضیات

خط نسخ ، صفحه ۲۱ سطر ، قطع رحلی ، طول ۳۲ سانتیمتر ، عرض ۲۴ ، عدد اوراق ۲۹ ،
(شماره ۵۴۵۱)

زیج الغ بیک - تألیف الغ بیک بن شاهرخ بن امیر تیمور کورکان

که زیج جدید سلطانی و زیج سلطانی کورکانی نیز معروفست و
عبدالعلی بیرجندی آن را شرح کرده .
آغاز : « تبارکَ الَّذِي جَعَلَ فِي السَّمَاءِ بُرُوجًا »

میرزا الغ بیک این زیج را باعانت صلاح الدین موسی قاضی زاده
رومی و غیاث الدین جمشید ترتیب داده و پس از رحلت آن دو تن
بهمراهی علی بن محمد قوشچی باتمام زیج پرداخته : « پس باتفاق
فرزند ارجمند علی بن محمد قوشچی که در حدائق سن و عنفوان
شباب قصب السبق در مضمار فنون علوم بنوعی ربوده این
مهم خطیر عسیر بانجام رسانیده آمد »
بنا بخواش شمس الدین بن ابو الفتح صوفی زیج الغ بیک را
یحیی بن علی رفاعی بعربی ترجمه کرده است .

محتوی چهار مقاله : مقاله اول در معرفت نوا ریخ و آن
مشمولست بر مقدمه و هفت باب ، مقاله دوم در معرفت اوقات و
طالع هر وقت و آنچه تعلق بدان دارد بیست و دو باب است ، مقاله
سیم در معرفت روش ستارگان و مواضع ایشان در طول و عرض و
نواع آن و آن سیزده بابست ، مقاله چهارم در باقی اعمال نجومی و

این مشتمل بر دو بابست .

در جداول مطالع البروج از عرض ۵۱ درجه استواتا تا ۹۰ درجه

عرض استوا ۸۰ صفحه ناقص است * تاریخ بستن زیج ۸۴۱ قمری

است ، مؤلف فهرست کتابخانه « بهار » ابتداء ترتیب این زیج را در

۸۵۳ و اختتام آن را در ۸۷۹ تشخیص داده ، رجوع کنید به

کشف الظنون جلد ۲ صفحه ۱۳ و فهرست نسخ فارسی موزه بریتانی

جلد ۲ صفحه ۴۵۶ و ۴۵۷ .

خط نستعلیق ، قطع رحلی ، طول ۲۱ سانتی متر ، عرض ۱۵ ، عدد اوراق ۱۹۵ ، (شماره ۲۹۴۶)

۱۸۳

زیج جامع سعیدی - در تنقیح زیج ایلخانی خواجه نصیر ،

تألیف رکن الدین بن شرف الدین حسینی آملی که با اصول رصد

سلطانی نوشته .

آغاز : « شکر و سپاس بی قیاس و حمد بیحد و عد حضرت
واجب الوجودی را که »

زیج کتابی را گویند که جداول حرکات سیارات را جامع بوده

تعیین موقع هر ستاره از روی آن ممکن شود ، در اقرب الموارد مینویسد :

« الزیج مُعَرَّبٌ زَیْجٌ بِالنَّوَّاسِیَّةِ وَ مَوْعِدٌ لِّلْمُنَجِّبِیْنَ كِتَابٌ تُعْرَفُ بِهِ اَحوال

حَرَکَاتِ النُّجُومِ وَ یُؤَخِّدُ مِنْهُ التَّقْوِیْمُ » ، کتب زیج فارسی و عربی

بسیار و از همه قدیمتر زیج بطلمیوس است و پس از آن زیج کپرنیک

که در ۱۵۴۲ منتشر شده است .

مؤلف پس از ایراد مقدمه چنین میگوید: « و چون بعد از مراجعت سفر هندوستان در دارالسلطنه هرات از تصنیف پنجاه باب سلطانی در کلیات اعمال و معرفت اصطربلاب فارغ شده بیایه سریر سلطنت حضرت با رفعت امیرزاده اعظم اعدل ابوالقاسم بابر بهادر خان خلد الله تعالی ملکه گذرانیدیم و بعد از عنایت و مرحمت بسیار التماس اجازت نمودیم بجانب سمرقند و حکایت رصد جدید در میان آمد »

این زیج بنام سلطان ابوسعید کورکان ترتیب یافته در ۸۶۰ هجری مطابق ۸۲۶ یزدگردی .

تاریخ کتابت: ۸۸۹ ' بضمیمه رساله در کیفیت احوال موالید متضمن چند قسمت ' قطع رحلی ' طول ۲۲ سانتی متر ' عرض ۱۳ و نیم ' عدة اوراق ۲۹ ' (شماره ۲۹۴۵)

۱۸۴

الزیج السلطانی -- بعضی تألیف این زیج را بعلامه قطب الدین

محمود بن مسعود کازرونی شیرازی متولد در ۶۳۴ و متوفی در ۷۱۰ نسبت داده اند و بعضی تدوین آن را از محمد علی شمس الدین و ابکنوی بخارائی دانسته اند .

اولین صفحه زیج بجدول « تعدیل الشمس لبرج السرطان » ابتدا شده و در مقدمه مقاله سوم چنین ملحوظ میگردد: « و نیز اکثر تعدیلات که در زیجات مسطور است موافق تعدیلات کواکب است که در زیج بتانی نهاده است و کیا کوشیار و ابی ریحان و حبش حاسب و یحیی بن منصور و کبخسرو بن علاء مجوسی اقتدا بر تعدیل بتانی کرده اند و منجمان خراسان و

کرمان و فارس تعدیلات زیج بتانی بر دیگر تعدیلات ترجیح می نهند این ضعیف
نیز تعدیلات زیج بتانی اختیار کرد

مقاله اول و دوم ناقص است .

نسخه قدیمی ، دارای جداول و محاسبات ، صفحه ۲۵ سطر ، قطع رحلی ، طول ۲۲ سانتیمتر ،
عرض ۱۲ ، عدد اوراق ۲۴۴ ، (شماره ۲۹۴۴)

۱۸۵

زیج ملخص میرزائی - تألیف عبدالقادر بن حسن رویانی .

آغاز : « سپاس و ستایش مرصانعی را که ایوان بی ستون
بر افراشته حکمت اوست »

این زیج بنام سلطان میرزا علی مدون شده و القاب وی در
دیباچه چنین آمده : « اعلیحضرت خلافت پناه مملکت دستگاه و
عدالت شعار ایالت دنار امانت آثار ... حافظ بلاد الله ناظر عباد الله
المنصوص بمواهب الملك الوالی سلطان الاعظم سلطان میرزا علی
خلد الله ظللال عاطفته » مشتمل بر چهار مقاله ، مقاله اول در معرفت
تواریخ ، مقاله دوم در معرفت روش ستارگان ، مقاله سوم در استخراج
موالید و اعمال نجومی ، مقاله چهارم در معرفت طالع مولود .
تاریخ تدوین : ۸۵۷ بزدگردی ، تاریخ کتابت : ۹۸۴ ، خط نستعلیق ، صفحه ۲۱ سطر ،
قطع رحلی ، طول ۲۵ سانتی متر ، عرض ۱۶ ، عدد اوراق ۱۵۴ ، (شماره ۲۹۴۷)

۱۸۶

زیج هندی محمد شاهی - ناقص بضمیمه دیباچه کتاب

منهاج الاستخراج تألیف محمد علی شهیر به میر خان .
 جداول ابن زیج بتاریخ ۱۱۳۱ هجری در شاهجهان آباد
 هندوستان مرتب گردیده است، پس از هفت سال که در شهر مذکور
 برصد کواکب پرداختند محمد شاه «منومل» پادری را با چند نفر
 از منجمین هند باروفا فرستاد تا در زیجات اروپا دقت کنند، کتب
 آنروز اروپا در نظر آن هیئت مانند زیج «لیز» دقیق نیامد لهذا
 بعد از تحقیقات از روی رصدی که شده بود با مراجعه به تسهیلات
 سابقین از اهالی هند و سائربین بدستیاری میرزا عابد و میرزا
 خیر الله شیرازی و چند نفر دیگر زیجی ترتیب دادند که بنام زیج
 محمد شاهی معروف گشت و اکنون که سال ۱۳۱۱ شمسی است
 ۲۲۰ سال از زمان ترتیب زیج هندی میگذرد .

نسخه نو نویس، قطع رحلی، طول ۲۵ سانتی متر، عرض ۱۵ و نیم، عدد اوراق ۱۸۹

(شماره ۲۹۴۹)

۱۸۷

سر الاسرار فی حقیقة در حقیقت تسییر و استخراج طالع
 التسییر و کیفیة الاستمرار موالید از حرکات و اوضاع نجومی،
 تألیف ابوالقاسم علی بن احمد بلخی
 آغاز: «اللهم انک عالم الاسرار لحقایقها و انطالع علی الخیات بنوامیضا»
 محمد بن مسعود غزنوی صاحب کفایة التعلیم میگوید: «تسییر استخراج
 بعد است از درجه دلیل تا درجه آن مزاج که مدار حکم بروست» خواجه
 نصیر الدین طوسی فرماید: «از تسییر درجه طالع حالهائی که نفس

را عارض شود مانند صحت و مرض و امثال آن معلوم شود و از
تسییر سهم السعاده حال مال و توانگری و درویشی و سود و زیان ،
سراسرار بر چند مولد مبتنی است و در مولد پنجم که مخصوص
سلطان محمود سبکتکین است چنین مینویسد :

« والمولد الخامس مولد ملك عظیم ولد بخراسان فی بلد غزنین فی یوم
الثلاثاء روز بهرام من ماه خرداد سنة ثله ۵۳۵ فارسیه . . . فكان قد اجتمع فی
هذا المولد من الساعد العظيمة مالم یجتمع فی شبئی من الموالید وهو کون الشعری
البانیة فی جزء الطالع اولاً ذاهباً الیه وکون المشترى فی بینه فی الوند العاشر
مشرقاً من الشمس منرباً من القمر ولو قال قائل انه شاهد اوسع باسعد من هذا
المولد لقال محالاً . »

خط نستعلیق ، صفحه ۱۷ سطر ، قطع وزیری ، طول ۱۵ سانتی متر ، عرض ۷ ، عدد اوراق
۱۱۹ ، (شماره ۱۷۳)

۱۸۸

شرح بیر جندی - در هیئت ، شرح عبد العلی بن محمد بن

حسین بیر جندی بر زیج جدید سلطانی .

آغاز : « اجناس حمد و سپاس معرا از توهم تباهی »

تاریخ تألیف : ۹۲۹ هجری ، تاریخ کتابت : ۱۰۰۷ ، خط نسخ ، صفحه ۲۷ سطر ، قطع
وزیری ، طول ۱۸ سانتی متر ، عرض ۹ ، عدد اوراق ۲۵۶ ، (شماره ۱۲۷)

۱۸۹

شرح بیست باب - در معرفت اعمال اسطرلاب ، بیست باب

از تصانیف خواجه نصیر الدین طوسی است که شیخ عبد العلی

بیرجندی آن را شرح و توضیح کرده .

آغاز: «فاتحة خطاب در هرباب وخاتمة مقال در هر حال»

تالیف : ۸۹۲ ، خط نستعلیق شکسته آمیز ، صفحه ۲۲ سطر ، طول ۱۵ سانتی متر ،

عرض ۸ ، عدد اوراق ۸۶ ، (شماره ۱۱۷)

۱۹۰

شرح تذکرة الهيئة - در هیئت ، شرح مبسوط و مفصل عبدالعلی

بن محمد بن حسین بیرجندی بر کتاب تذکرة الهيئة خواجه نصیر طوسی

آغاز: « اَلْحَمْدُ لِلّٰهِ الَّذِي خَلَقَ السَّمَوَاتِ وَالْاَرْضَ وَجَعَلَ الظُّلُمَاتِ

وَالنُّورَ وَبَسَطَ عَلٰی سَاوِطِ السَّاهِرَةِ »

خط نستعلیق ، نا تمام ، صفحه ۲۱ سطر ، قطع وزیری ، طول ۲۳ سانتی متر ، عرض ۱۲ ،

عدد اوراق ۳۱۹ ، (شماره ۸۶)

۱۹۱

شرح چهار مقاله بطلمیوس - در احکام فلکی و نجومی ،

تصنیف بطلمیوس قلوذی یونانی صاحب کتاب مجسطی و غیره ،

شارح ابو الحسن علی بن رضوان بن علی از مشاهیر اطباء مصر

متوفی در ۴۵۳ .

آغاز: « قَالَ أَبُو الْحَسَنِ عَلِيُّ بْنُ رِضْوَانَ بْنِ عَلِيٍّ بْنِ جَعْفَرِ الْمُتَطَيِّبِ قُضِدْنَا

أَنَّ نُسْرَحَ آقَاوَيْلَ الْحَكِيمِ بَطْلَمَيْوسَ فِي صِنَاعَةِ الْقَضَاءِ بِالنُّجُومِ عَلَى الْحَوَادِثِ »

تاریخ کتابت : ۱۲۸۴ ، خط نسخ ، صفحه ۲۳ سطر ، قطع رحلی ، طول ۲۹ سانتی متر ،

عرض ۱۶ ، عدد اوراق ۱۲۴ ، (شماره ۵۰۹۲)

۱۹۲

شرح خلاصه الحساب - موسوم بشرح جواد، خلاصه

الحساب از مؤلفات شیخ بهائی است و جواد بن سعد بن جواد به توضیح و تشریح مطالب آن مبادرت کرده است.

آغاز: « اَلْحَمْدُ لِلّٰهِ الْوَاحِدِ الْعَظِيمِ وَالْقَرْدِ الْقَدِيمِ »

تاریخ کتابت: ۱۲۲۷، خط نسخ، صفحه ۲۱ سطر ۱۷ سانی متر، عرض ۱۰،
 عدد اوراق ۱۲۱، (شماره ۱۲۳)

۱۹۳

شرح سی فصل - در هیئت و معرفت تقویم، شارح بدرطبری.

آغاز: « حمد نامعدود و مدح نامحدود حضرت واجب الوجود قدیمی را »

تاریخ تألیف: ۸۲۴، خط نسخ، موریانه خورد، صفحه ۱۷ سطر ۱۷، قطع وزیری، طول ۱۶،
 سانی متر، عرض ۱۰، عدد اوراق ۱۲۲، (شماره ۱۸۰)

۱۹۴

شرح الملخص - در علم هیئت، الملخص فی الهیئة یا ملخص

فی الهیئة البسیطة تألیف محمود بن محمد بن عمر چغمینی خوارزمی است و قاضی زاده رومی و مولوی عبد الحلیم آن را شرح کرده اند، این نسخه شرح دیگر است از محمد بن محمد مشتهر بهمام طبیب که

بخط خود برای قاضی القضاة (?) نوشته است .

آغاز: « اَلْحَمْدُ لِلّٰهِ الَّذِي خَلَقَ السَّمٰوٰتِ وَالْاَرْضَيْنِ »

تاریخ تألیف: ۸۰۸ ، تاریخ اتمام شرح و تحریر: ۸۲۴ ، خط نسخ ، صفحه ۲۰ سطر ، قطع وزیری ، طول ۲۲ و عرض ۱۵ سانتی متر ، عدد اوراق ۷۸ ، (شماره ۸۵۰۸)

۱۹۵

شرح الملخص - در هیئت ، شرح موسی بن محمود معروف

بقاضی زاده رومی بر کتاب ملخص فی الهیئة البسیطة ، نگاه کنید
بشماره ۱۹۴ .

آغاز: « اَلْحَمْدُ لِلّٰهِ الَّذِي جَعَلَ الشَّمْسَ مِیْنًا وَالْقَمَرَ نُورًا »

هرمان انه مؤلف فهرست کتابخانه « بودلیان » شرح ابن کتاب
را بحسین بن حسن خوارزمی نسبت داده است ، شامل یک مقدمه
و دو مقاله ، مقدمه در اقسام اجسام ، مقاله اول در اجرام علویه
و مقاله دوم در بسائط سفلیه .

تاریخ تألیف: ۸۱۵ ، خط نسخ ، محشی ، صفحه ۱۹ سطر ، قطع وزیری ، موربانه خورده ،
طول ۱۸ سانتی متر و نیم ، عرض ۱۰ ، عدد اوراق ۹۹ ، (شماره ۱۸۹)

۱۹۶

صور الكواكب - که بنامهای الكواكب الثابتة والكواكب

و الصور و صور البروج و کتاب الكواكب موسوم است ، از مؤلفات
ابو الحسن عبد الرحمن بن عمر صوفی رازی ستاره شناس معروف

متولد در ۲۹۱ و متوفی در ۳۷۶ هجریست، کتاب بنام عضدالدوله
ابو شجاع بن رکن الدوله انجام یافته و این نسخه ترجمه پارسی
 صور الكواكب است.

آغاز: «... این کتاب صور الكواكب است که با تماس
 بعضی دوستان از تازی با پارسی کرده میشود بتوفیق الله»
 در اینجا مؤلف دو گروه را معرفی میکند آنان که بر طریقه
 منجمان میروند و آنانکه از طریقه غرب پیروی مینمایند، پس از
 بیان اشتباهات ابوحنیفه دینوری در کتابی که در علم انواء تألیف
 کرده چنین میگوید:

«درسته سبع و ثلثین و ثلثمائة که من در صحبت استاد رئیس ابوالفضل باصفهان
 بودم مردی نزدیک من آمد که باین ور واجه معروف بودی و در آن نواحی
 مشهور در علم نجوم و هم او حضرت ابر جلیل عضد الدوله آمد در
 سنه تسع و اربعین ثلثمائة و در مجلس او سر واقع ظاهر بود که از افق مشرق
 یاره نیک برآمده بود ازو پرسیدند که آن کدام ستاره است و من هم انجا حاضر
 بودم او گفت عیوق است و ان کوکب را زنانی که در خانه ها دوک ریستند در
 همه شهر ها شناسند و آن را دیکایه خوانند»

در کتاب روضه المنجمین یا روضه المنجم تألیف شهرمدان بن
 ابی الخیر رازی راجع بصور الكواكب چنین ملاحظه شد: «استاد
 مختص علی بن احمد النسوی ادام الله نعمته آنرا اختصاری کرده است
 از حد بیرون از بهر سید اجل مرتضی رضوان الله علیه کی او یکانه
 روزگار بود و مرتضوی نام نهاده»

اصل عربی این کتاب از روی دو نسخه کتابخانه سلطنتی
 کوینهاک و یترسبورک بتوسط «Schjellerup» بفرانسه ترجمه و در

پترسبورگ چاپ شده (۱۸۷۴)

تاریخ کتابت : ۱۰۸۶ ، خط نستعلیق ، حاوی ۸۴ صورت و جداول ، صفحه ۱۷ سطر ،
قطع رحلی ، طول ۲۴ سانتی متر ، عرض ۱۶ ، عدد اوراق ۲۱۲ (شماره ۵۲۹۰)

۱۹۷

صور الكواكب - نسخه عربی همان کتاب ، غیر مرتب ، بی

اول و بی آخر ، در اولین سطر این جمله ملاحظه میشود : « الشمالي
من الاثنتين التاليتين من المرهه خلف الثامن »

دارای ۵۸ تصویر خوب و يك سر لوح که مال اسکندر نامه
نظامی بوده است ، حواشی منقش طلائی متعلق بکتاب دعا که باین
نسخه الصاق و متن و حاشیه شده است .

خط نسخ ، صفحه ۱۶ سطر ، قطع وزیری ، طول ۱۷ سانتی متر و نیم ، عرض ۸ ، جلد ساغری
مشکی داخل سوخته ، عدد اوراق ۹۷ (شماره ۵۰۹۷)

۱۹۸

صور الكواكب - همان کتاب ، ابوعلی حسن بن عبد الرحمان

بن عمر صوفی بصورت نظم در آورده است .

آغاز : « بِسْمِ اللّٰهِ الْعَدْلِ الْوَحْدِ - بِاعْتِخِرَ خَلْقِهِ مُحَمَّدٍ - هَذَا
مَقَالٌ لِّاَبِي عَلِيٍّ - نَجَلِ اَبِي حُسَيْنِ الصُّوفِيِّ »

این نسخه منظوم نیز اوراقی کم دارد ، حاوی ۴۱ صورت سیاه

قلم و حواشی فارسی .

تاریخ کتابت : ۱۲۱۲ ، خط نسخ ، صفحه ۱۱ سطر ، قطع وزیری ، طول ۲۰ سانتی متر ،
عرض ۱۲ ، عدد اوراق ۳۹ (شماره ۵۰۹۹)

۱۹۹

عیون الحساب - در علم حساب، تألیف محمد باقر بن زین العابدین

یزدی که در ۱۰۴۷ در حال حیات بوده.

آغاز: « الْحَمْدُ لِلَّهِ عَلَى مَا آوَيْنَا مِنْ صُرُوبٍ نَعْمِ التَّنْضَاعَةِ »

تاریخ کتاب: ۱۲۷۱، خط نستعلیق، صفحه ۱۷ سطر، قلم وزیری، طول ۲۱ سانتیمتر،

عرض ۱۰، عدد اوراق ۱۴۴، (شماره ۱۷۹)

۲۰۰

کتاب الاصول - « Eléments » در هندسه از مصنفات مهمه

اقلیدس صوری « Euclide » مهندس یونانی متوفی در حدود ۲۸۵

قبل از میلاد معاصر بطلمیوس دوم از بطالس مصر، ترجمه حنین

بن اسحق طبیب از یونانی عبری و اصلاح ثابت بن قره بن مروان

حرانی، مشتمل بر پانزده مقاله که دو مقاله اخیر را از ملحقات

شمرده اند.

آغاز: « النَّقْطَةُ هِيَ شَيْءٌ مَّا لَا جُزْءَ لَهُ وَالْحَطُّ مَوْطُولٌ لَا عَرْضَ لَهُ

وَنَهْيَتَا الْحَطِّ نَقْطَتَانِ »

قسطی میگوید اقلیدس مظهر هندسه و معروف بصاحب جو مطری

« Géométrie » بوده و نام کتابش بیونانی « استروشیا » یعنی اصول

علم هندسه است، این کتاب را حکماء یونان کتاب ارکان و رومیاز

استقصات و اسلاميون اصول نامیده اند. ابن الندیم در الفهرست

مینوسد « نَقَلَهُ الْحِجَاجُ بْنُ يُوْسُفَ بْنِ مَطَرٍ ثَقَلَيْنِ أَحَدُهُمَا يُعْرَفُ بِالْهَارُونِيِّ وَهُوَ الْأَوَّلُ وَثَقَلًا ثَانِيًا وَهُوَ الثَّامُونِيُّ وَعَلَيْهِ يَقُولُ »

ریاضیون بر این کتاب شروع بسیار نوشته اند مانند: تحریر

کتاب اصول الهندسه خواجه نصیر طوسی، منتخب ابو علی بن

حسن بن هیثم در حل شکوک کتاب اقلیدس، شرح اهوازی، تفسیر

ابوجعفر خازن بر مقاله دهم، تعلیقات ابوسهل کوهی، رساله ابو نصر

منصور بن علی بن عراق در حل اشکال مقاله سیزدهم، رساله فضل

بن حاتم نیریزی و غیره.

بضمیمه کتاب الاکر ناوذوسیوس محتوی سه مقاله تهذیب و

اصلاح محیی الدین بحیبی بن محمد بن ابی الشکر مغربی که اولش این

است: « الْكُرَّةُ سُكَّرٌ مُجَسَّمٌ صَحِيحٌ الْاِسْتِدَارَةُ يُحِيطُ بِسَطْحٍ وَاحِدٍ مُسْتَدِيرٍ »

نگاه کنید بشماره ۱۵۵.

و کتاب الكرة المتحرکه او طولوکس مهندس و ریاضی یونانی

که ابتدای آن چنین است: « يُقَالُ اَنَّ النَّقْطَةَ تَنْحَرِكُ حَرَكَاتٍ مُتَسَاوِيَةً »

خط نسخ · صفحه ۱۸ سطر · قطع رحلی · طول ۲۶ سانتی متر · عرض ۲۳ · عدد اوراق

(شماره ۶۵۷۷)

کفایة التعلیم - در احکام نجوم، تألیف محمد بن مسعود بن محمد

زکی غزنوی که در تاریخ ۵۴۰ یا ۵۴۲ خاتمه یافته است.

آغاز: « سیاس خدای را که آفریدگار است »

تاریخ کتابت : ۱۱۲۵ ، خط نستعلیق ، صفحه ۱۹ سطر ، بعض صفحات محشی ، کتابد
شاهعلی بن امیر خاں بیک زنگنه ، قلع وزیری ، طول ۲۰ سانتی متر و نیم ، عرض ۱۱ ، عدد
اوراق ۱۷۱ ، (شماره ۱۱۲۰)

۲۰۲

کیهان شناخت - در علم هیئت ، تألیف عین الزمان ابوعلی حسن

بن علی قطان مروزی از حکما و اطباء اوائل قرن ششم هجری
معاصر رشیدالدین و طواط .

آغاز : « سباس آفرید کار را کی هر ج آفرید درست و
خوب افرید و ستایش ان کرد کار را کی هر ج کرد بسنده
و بسندیده کرد داندۀ یذا و نهان سازندۀ کار هر دو جهان »

در سبب تألیف چنین گوید : « چون کرایش مردمان بستاره شناختن
که اورا علم نجوم کویند بیوسته دیدم و دلها در روی بسته دیدم و کتابهایی که استادان
این دانش ساخته اند از بهر نواموزان که انها را مدخل خوانند بسیار دیدم لغتی
دراز و زیادت از ان که فهم نواموزان دریابد و لغتی کوتاه و کم از ان که بسنده
باشد این چند سخن فراز آوردم کوتاه و اسان تا چون کسی خواهد که ازین هنر
بهره گیرد این مایه را اسان تواند دریافتن »

پشت صفحه اول این عبارات مرقوم است « کتاب کیهان شناخت
لخزانه کتب الامیر الاسفہسالار الاجل الکبیر العالم العادل المؤید
المظفر المنصور حسام الدولة و الدین رکن الاسلام و المسلمین ...
الملوک و السلاطین سید الامراء ابی الحسن علی بن عمر بن علی
اطال الله بقاءه »

کیهان شناخت مشتمل بر سه فصل است ، فصل اول در بیان

احوال عالم علوی، فصل دوم در بیان عالم سفلی، فصل سوم در گذشتن روزگار، فصل اول بدینگونه نگارش یافته: «آسمان که اورا سپهر گویند و بتازی سا گویند و منجمان فلک گویند نه است هفت ازین جمله مر هفت کوکب را هر یکی يك سیاره را و این هفت سیاره را کوکب سیاره گویند و آسمان نخستین که بزمین نزدیک ترست ماه راست و دوم عطارد را و سیم زهره را و چهارم افتاب را و پنجم مریخ را و ششم مشتری را و هفتم زحل را برین ترتیب هر ستاره ی اندر فلک خویش باشد هیچ کوکب بفلک دیگر کوکب نشود نه فرود و نه زبر و نام این ستارگان ییاری چنین گویند ماه تیر ناهید هور بهرام برجیس کیوان و نیز هور را خور و خرشید گویند و برجیس را هُرْمَزَد و اورمزد گویند و... و زبر این اسمانها که کفتم اسمانی دیگرست که ان را فلک کوکب ثابته خوانند یعنی که بروی ستارگانی اند کزان رو و این آن ستارگانند که هر شبی که افتاب فرو شود ایشان را بتوان دیدن و ایشان ازین اسمان هشتم تابندگی زبر هر هفت اسمان است و عدد ایشان بسیارست و لکن چون متقدمان خواستند که ایشان را شمار کنند از ایشان صورتها انکیختند چون کوسفند و کاو و شیر و کزدم و ماهی و مانند اینها»

ظهير الدين ابو الحسن بيهقي در ذیل کتاب صَوَانِ الْحِكْمَةِ
ابو سليمان محمد بن طاهر سجزی در ترجمه حکیم حسن قطان چنین
مینویسد: «کان من تلامذة ابي القاسم اللوگری وَ کان طیباً حَكِيماً
مُهَنْدِساً لَهُ طَبْعٌ فِي السُّعْرِ وَ لَهُ تَصَانِيفٌ مِنْهَا كِبْرَانٌ شَاخَتْ فِي الْهَيْئَةِ»

جلال الدين سيوطي در بغية الوعاة في طبقات اللغويين والنحاة
بدینگونه آورده: «حسن بن علي بن محمد بن ابراهيم بن احمد قطان
مروزی کنیتش ابو علی و اهل بخارا است، یاقوت کوید مردی فاضل و در
لغت و ادب و طب و علوم متروکه پیشینان دانا بود، رویت آنان را یاری کردی
و بطریقت سابقین راغب بودی، بیری جهان دیده از هر کونه دانشها بهره مند
و بر تمایل بعلوم شرعیه متظاهر، اورا دکنه بود که تطیب را در آن نشستی و

از تند خوئی مردم را بیازردی و اگر در مداوای علتی پریشی رفتی پرسنده را ناسزا گفتی، ولادتش بسن ۴۶۵ در مرو بود، هنگام استیلاء غز بر مرو گرفتار گشت، غزان را در انحال دشنام بگفت و آنان خاک بر دهانش همی ریختند، در رجب ۵۴۸ درگذشت.

تاریخ تألیف در مرو: از ۴۹۸ تا ۵۰۰، تاریخ کتابت نسخه اصل ۵۸۶، تاریخ نقل این نسخه ۱۳۴۷، خط نسخ، صفحه ۲۶، سطر ۲۸، طول ۲۸ سانتی متر و نیم، عرض ۱۸، عدد اوراق ۶۷، (شماره ۲۲۱۷)

۲۰۳

لوايح القمر - در نجوم و تعريف اختيارات و موضوع و مبادی

ابن علم، تألیف حسین بن علی بیهقی مشهور بکاشفی، هفتمین کتاب از سبعة کاشفیه.

آغاز: « الْحَمْدُ لِلَّهِ الَّذِي يَدِّ حِكْمَتِهِ آزِمَةُ الْإِخْتِيَارِ »

تاریخ کتابت: ۱۱۹۵، خط شکسته و نستعلیق، صفحه ۱۸، سطر ۱۸، قطع وزیری، طول ۱۸ سانتی متر، عرض ۸، عدد اوراق ۱۲۹، (شماره ۱۲۴۰)

۲۰۴

لوايح القمر - همان کتاب.

تاریخ کتابت ۱۰۷۲، خط نستعلیق خوب، صفحه ۱۵، سطر ۱۵، قطع وزیری، طول ۲۵ سانتی متر، عرض ۱۴ و نیم، عدد اوراق ۱۶۰، (شماره ۹۱۸۶)

۲۰۵

جموعه - شامل پنج کتاب: ۱ - اکر ناوذوسیوس.

۲ - تحریر المساکن تاوذوسیوس .

۳ - رساله ابن هیثم در تریب دایره ، آغاز : « نَقُولُ قَدْ اِغْتَقَدَ كَثِيرٌ مِنَ التَّفَلِيهِينَ اَنَّ سَطْحَ الدَّائِرَةِ لَا يُسْكِنُ اَنَّ يَكُونَ »

۴ - مأخوذات ارشمیدس ، ترجمه ثابت بن قره و تفسیر ابوالحسن علی بن احمد نسوی ، ۱۵ شکل ، آغاز : « هذه مقالة منسوبة الى ارشميدس فيها اشكال حسنة »

۵ - قول لابی الحسن ثابت بن قره فی تصحیح مسائل الجبر بالبراهین الهندسیة .

تاریخ کتابت : ۱۰۸۸ ، خط شکسته و نستعلیق ، صفحه ۱۶ سطر ، قطع وزیری ، طول ۲۱ سانتی متر ، عرض ۱۴ ، عدد اوراق ۶۵ ، (شماره ۱۸۱)

۲۰۶

مجموعه - مشتمل بر هفت رساله :

۱ - کتاب سی فصل در معرفت تقویم .

۲ - رساله در علم حساب متضمن سه مقاله .

۳ - قسمتی از رساله در علم نجوم ، اول افتاده که چنین شروع شده : « منفعت سی و ششم در بعضی فواید نجومی که معرفت آن مر طبیب را النخ »

۴ - رساله در هیئت .

۵ - رساله در هیئت ، آغاز : « اما کواکب ثابت بسیارند بحدی »

۶ - رساله معرفت اسطرلاب شیخ بهاء الدین عاملی موسوم بصحیفه

۷ - رساله معرفت اسطرلاب خواجه نصیر الدین طوسی .

خط نسخ ، صفحه ۱۶ سطر ، قطع وزیری ، طول ۲۰ سانتی متر ، عرض ۱۴ ، عدد اوراق

۱۴۹ ، (شماره ۱۱۰)

۲۰۷

مجموعه - شامل سه کتاب :

۱ - کتاب الكرة والاسطوانة تألیف خواجه نصیر الدین طوسی ،
شرح مطالب و مشکلات آنچه ارشمیدس در خصوص کره و اسطوانه
نوشته ، آغاز : « أَقُولُ بَعْدَ تَحْمِيدِ اللَّهِ وَ تَعْجِيدِهِ »

۲ - کتاب الاکر لثاوذوسیوس در هندسه حاوی سه مقاله و

۵۹ شکل .

۳ - تحریر کتاب مانالوس در اشکال کره به تکارش خواجه نصیر
طوسی ، آغاز : « أَقُولُ بَعْدَ حَمْدِ اللَّهِ وَ الثَّنَاءِ عَلَيْهِ ... آتَمِي كُنْتُ أُرِيدُ أَنْ
أَحْرِرَ الْكُتُبَ التَّوَسُّؤَةَ بِالتَّوَسُّؤَاتِ »

تاریخ کتابت : ۱۰۱۵ ، خط نستعلیق ، صفحه ۲۹ سطر ، قطع رحلی ، طول ۲۱ سانتی متر ،

عرض ۱۴ ، عدد اوراق ۱۰۴ ، (شماره ۱۳۴)

۲۰۸

مجموعه - شامل پنج کتاب :

۱ - کتاب الكرة المتحركة او طولوكس ، خاتمه نسخه چنین

است : « و فرغ المصنف من تحريره يوم الجمعة السابع من جمادى

الاول سنة خنا - ۶۵۱

۲ - مناظر اقليدس.

۳ - تحرير كتاب المساكن ناوذوسيوس.

۴ - اكرناوذوسيوس.

۵ - تحرير كتاب مانالاوس في الاشكال الكرية ، تأليف خواجه

نصير الدين طوسي ، آغاز : « اقول بقد حمد الله و الثناء عليه بما يليق
 به ... اني كنت اريدا ان احرر الكتاب المتوسمة بالمتوسطات اعني الكتاب التي
 من شأنها ان يتوسط في الترتيب التعليمي بين كتاب الاصول لاقليدس وبين
 كتاب التجسطي ليطلبيوس »

تاريخ تحرير : ۶۶۳ ، تاريخ كتابت : ۱۲۵۲ ، خط شكسته و نستعليق ، صفحه ۱۶ سطر ،
 ملح و زيري ، طول ۱۵ سانتى متر ، عرض ۸ ، عدة اوراق ۱۵۶ ، (شماره ۲۷۴)

۲۰۹

بمجموعه - محتوى هشت كتاب :

۱ - كتاب الكرة المتحركة او طولوكس « Autolykus » مهندس

يونانى صاحب كتاب طلوع و غروب ، يك مقاله و دوازده شكل ،
 آغاز : « اللقطة التي تتحركى حركة معتدلة »

۲ - تحرير كتاب المساكن ناوذوسيوس « Théodose » حكيم

رياضى يونانى ، ۱۲ شكل و هو نقل قسطاء بن لوقا البعلبكي ،
 آغاز : « الدين مساكنهم تحت القطب الشمالى »

۳ - معرفة الاشكال البسيطة و الكرية تأليف محمد و حسن و

احمد پسران موسی بن شاکر اصحاب کتاب مشهور به حیل بنی موسی، عنوان صحیح کتاب معرفة مساحة الاشکال البسیطة والکریة است، ۱۸ شکل، آغاز: «الطُولُ اَوَّلُ الْاَقْدَارِ الَّتِي تُحَدُّ الْاَسْكَالَ وَ هُوَ تَامَتْ عَلَى اسْتِقَامَةٍ فِي الْجَهَّتَيْنِ»

۴ - مناظر اقلیدس صوری، آغاز: «الَّتَيْنِ تُحَدِّثُ بِاسْتِمْدَادٍ مِنَ الْاَجْرَامِ التَّيْرَةِ فِي الْجَسْمِ السَّقَافِ»

۵ - مقاله ارشمیدس فی تکسیر الدائرة، سه شکل، آغاز: «كُلُّ دَائِرَةٍ فِيهَا مُسَاوِيَةٌ لِثَلَاثِ قَائِمِ الزَّوَايَةِ»

۶ - تحریر کتاب المعطیات اقلیدس، ترجمه اسحق و اصلاح ثابت بن قره حرانی، ۹۵ شکل، آغاز: «الْاَسْطُوحُ وَالْحُطُوطُ وَالزَّوَايَا الْمُغْلُومَةُ الْقَدْرُ»

۷ - کتاب الاکر ناوذوسیوس.

۸ - کشف القناع عن اسرار الشكل القطاع، مثلثات کروی، «*La règle d' intersection*» نگارش خواجه نصیر الدین طوسی که اولاً بفارسی نوشته و بعد بعربی ترجمه کرده اند، آغاز: «الْحَدُّ نَبْدُ الْحَقَائِقِ الْخَارِجَةِ عَنِ الْحَصْرِ»

خط نستعلیق شکسته آمیز، صفحه ۱۴ سطر، قطع وزیری، طول ۱۷ سانتی متر، عرض ۱۱، عدد اوراق ۲۰۲ (شماره ۱۲۸)

مجموعه - شامل سه کتاب از مؤلفات محیی الدین بخیتی بن محمد بن ابی الشکر مهندس مغربی اندلسی صاحب تصانیف معتبره.

۱ - المدخل المفید در انقسام بروج و طبایع و دلالات آنها
بر اشیاء، نگاه کنید بشماره ۲۱۱.

۲ - غنیة المستفید فی الحکم علی الموالید در تأثیرات کواکب
بر اشخاص و موالید و آراء حکماء متقدمین و متأخرین مشتمل
بر سه مقاله و فصول، مقاله اول برینگونه شروع شده: « المقالة
الاولی و هی عشر فصول الفصل الاول فی ذکر صورة الجنین و تدبیر
الکواکب له من وقت سقوطه فی الرحم الی وقت ولادته »
۳ - تحویل سنی العالم.

آغاز: « اِتَى فِدْرَثُ هَذَا الْكِتَابِ فِي كَيْفِيَةِ الْحُكْمِ عَلَى تَحْوِيلِ سِنِي
الْعَالَمِ مِمَّا جَمَعَهُ الْمُتَقَدِّمُونَ وَ آتَتْهُ الْفُضَلَاءُ الْمُنْتَخِرُونَ »
خط نستعلیق، نسخه قدیمی، صفحه ۲۱ سطر ۱ قطع وزیری، قسمتی از صفحات موریانه
مخورد، طول ۲۱ سانتی متر، عرض ۱۲، عدد اوراق ۲۰۹ (شماره ۹۰۶۹)

۲۱۱

المدخل المفید - در علم نجوم و دلالات بروج و کواکب و
طالع موالید و غیره تألیف محیی الدین بن محمد بن ابی الشکر
مهندس و راصد مغربی اندلسی.

آغاز: « الْحَمْدُ لِلَّهِ الَّذِي آتَى الْوُجُودَ وَ آفَاضَ الْجُودَ »

این کتاب را مؤلف در چهار مقاله پرداخته اولی را المدخل
المفید و سه دیگر را غنیة المستفید فی الحکم علی الموالید نامیده
است، جای جداول در این نسخه سفید مانده، جمله آخر کتاب
چنین است: « و فی الحادی عشر یحرم خیر الاصدقاء و یرجعون

الی معاداته و یكون شقیاً و فی الثانی عشر یقل اعدائه ولا یجھرون
له بعداوة و یسلم من شرهم

خط نسخ، صفحه ۲۳ سطر، قطع وزیری، طول ۲۰ سانتی متر، عرض ۱۳، عدد اوراق
۱۶۵ (شماره ۶۹۴۶)

۲۱۲

المفید - در علم هیئت، از مصنفات خواجه نصیر الدین طوسی،

نام دیگر کتاب رساله معینیه است و برای معین الدوله ابوالشمس
بن عبدالرحمن نوشته شده، در دیباجه این نسخه مؤلف اسم کتاب
را تصریحاً ذکر میکند:

« و از آن خاندان مجد و کرم و دودمان حسن شیم اشارتی
بتحریر فصلی چند در شرح اوضاع اجرام و بیان شمه از ... نجوم
و احکام بدین بنسده مخلص و هوا دار متخصّص نفاذ یافت ... بر
مقتضای این معنی بتحریر این مختصر ابتدا کرده آمد و آن را برساله
المفید نام نهاد »

خط نسخ، داری یک سر لوح، صفحه ۱۲ سطر، قطع ربی، طول ۱۴ سانتی متر، عرض ۸،
عدد اوراق ۱۱۱ (شماره ۵۴۸۴)

۲۱۳

مقیاس البلدان - در جداول طول و عرض اقالیم و بلدان،

بضمیمه یک صفحه استخراج خط نصف النهار و سمت قبله که از رساله

مظفر جنابدی نقل و در وسط گذاشته شده .

قطع رحلی ، طول ۲۴ سانتی متر ، عرض ۱۷ ، عدد اوراق ۸ ، (شماره ۱۰۱)

۲۱۴

کتاب موالید — در احکام موالید مرتب بر دوست و شانزده

باب از گفتار ابو معشر جعفر بن محمد بن عمر بلخی از معاریف

منجمین معاصر یعقوب بن اسحاق کندی ، صاحب تصانیف در هیئت

و نجوم متوفی در ۲۷۲ .

آغاز : « باب اول اندر علم موالید نخستین چیزی که

در عمل موالید بکار باید داشت آنست که »

تاریخ کتابت : ۱۲۴۰ ، صفحه ۱۹ سطر ، قطع خشتی ، طول ۲۱ سانتی متر ، عرض ۱۴

و نیم ، عدد اوراق ۸۸ ، (شماره ۹۰۸۶)

تاریخ

۲۱۵

آئینه سکندری — در تاریخ ایران ، مشتمل بر دوازده گفتار

و یک خاتمه ، تألیف میرزا آقا خان کرمانی .

آغاز : « در سال هزار و سیصد و هفت هجری که حقیر

کتابی در ادبیات پارسی موسوم به آئین سخنوری ساخته
و پرداخته بودم و بر یکی از بزرگان عرضه نمودم»

آئینه سکندری از زمان ما قبل تاریخ تا رحلت حضرت رسول
اکرم نوشته شده و در طهران بطبع رسیده (۱۳۲۴)

خط نسخ ریز، صفحه ۱۹ سطر، قطع وزیری، طول ۱۷ سانتی متر، عرض ۹ و نیم،
عده اوراق ۲۱۹، (شماره ۵۳۹۵)

۲۱۶

افضل التواریخ - در تاریخ پنجمسال سلطنت مظفرالدین شاه

از او آخر سال ۱۳۱۳ تا آخر سال ۱۳۱۷ هجری و شرح حال صدور
و وزراء آن زمان، تألیف میرزا غلامحسین ادیب افضل الملک
شیرازی زندی متوفی در ۱۳۴۸.

آغاز: « قُلِ اللَّهُمَّ مَالِكُ الْمُلْكِ تُؤْتِي الْمُلْكَ مَنْ تَشَاءُ »

خط مؤلف، صفحه ۱۲ سطر، قطع رحلی، طول ۲۲ سانتی متر و نیم، عرض ۱۷، عده
اوراق ۶۰۳، (شماره ۸۱۸۰)

۲۱۷

اکبر نامه - تاریخ سلطنت جلال الدین محمد اکبر پادشاه هند،

تألیف شیخ ابو الفضل بن مبارک.

آغاز: « الله اکبر این چه دریافتی است ژرف و شناختی

شکرف که حقیقت پذیران دقیقه رس »

محمد قاسم هندو شاه استرآبادی مشهور بفرشته در تاریخ خود

در ذکر پادشاهی محمد اکبر پادشاه میگوید: «شیخ ابوالفضل برادر شیخ فیضی جزوی و کلی قضایای آن پادشاه عالیجاه را در اکبرنامه که قریب يك لك و هزار بیت است ثبت نموده و مؤلف این اوراق خلاصه آنرا درین کتاب مندرج میسازد»

تاریخ کتابت: ۱۰۲۳، خط نستعلیق، صفحه ۲۵ سطر، قطع رحلی، طول ۲۳ سانتیمتر، عرض ۱۲ و نیم، عدد اوراق ۴۱۳، (شماره ۵۴۹۷)

۲۱۸

انتخاب منتخب - در تاریخ، شیخ عبد الشکور ولد شیخ عبد-

الواسع هندوستانی از اهالی شهر ته کتاب منتخب التواریخ را مختصر کرده و آنرا انتخاب منتخب نامیده است.

آغاز: «انتخاب منتخب کلام ابلغ النظام»

تاریخ اتمام کتاب (۱۰۸۴) بنام سلطان محمد اورنگ زیب جمع و تألیف شده. چند صفحه اول خط نسخ و باقی نستعلیق، صفحه ۱۴ سطر، قطع وزیری، طول ۱۹ سانتی متر، عرض ۱۰، عدد اوراق ۲۸۹، (شماره ۵۴۶۱)

۲۱۹

ایران و مسئله ایران - ترجمه فارسی جلد اول تاریخ لرد

کرزن «George N. Curzon» راجع بایران که در اثناء ۱۸۸۵ و ۱۸۹۵ در ایران و افغانستان و شرق اقصی مسافرت کرده است، این قسمت بامر نظام السلطنه بتوسط میرزا محمد شاگرد توپخانه دار الفنون طهران بفارسی ترجمه شده (۱۳۱۱) و دیباچه فصل

اول بر اینگونه است: « مطالبی که مشاهده میشود و قابل ملاحظه هستند وضع دربار است و دیوانخانه شاهزادگان و حکام و صحبت آنها مخصوصاً با سفراء و دیوانخانه عدلیه و وضع حکومت و وضع علما و مساجد و معابد و ابنیه و قلعه بندی شهرها و بنا در و آثار قدیمه و مدارس و بحریمائی و عمارات و باغات و مخازن و قورخانه و وضع قشون »

خط شکسته ، صفحه ۱۴ سطر ، قطع وزیری ، طول ۱۸ سانتی متر ، عرض ۱۴ ، عدد اوراق ۷۰۱ ، (شماره ۷۷۳۰)

۲۲۰

تاج المآثر - در تاریخ پادشاهان دهلی از ۵۸۷ تا ۶۱۴ هجری ،
تألیف تاج الدین حسن نظامی نشابوری دهلوی از شعراء هند .
آغاز: « حمد و سپاس بی قیاس که قدم شهسوار عقل
دو اسبه بسر حد عد و احصای آن نرسد »

رجوع کنید بفهرست نسخ فارسی موزه بریتانی جلد اول
صفحه ۲۳۹ و ۲۴۰ .
تاریخ کتابت : ۱۰۴۱ ، خط نستعلیق ، صفحه ۲۰ سطر ، قطع رحلی ، طول ۲۵ سانتی متر
و نیم ، عرض ۱۴ ، عدد اوراق ۲۱۳ ، (شماره ۵۴۴۹)

۲۲۱

تاریخ احمد شاه درانی - در وقایع سلطنت احمد شاه صدوزائی
درآنی پادشاه افغانستان تا سلطنت شاه شجاع بن تیمور شاه و مجملی
در جغرافیا و اسامی منازل و معابر مملکت افغان و احوال ترکستان ،
ترجمه سید حسین شیرازی مترجم کتب و جرائد هندی بفارسی .

**آغاز: «افغان ز قضا کم کن گر شد یله در آنی
هم سلطنت افغان هم دولت درانی»**

تاریخ کتابت: ۱۳۰۵، خط نستعلیق، صفحه ۱۵ سطر، جدول، قطع رحلی، طول ۲۸ سانتی متر، عرض ۱۶، عدد اوراق ۱۹۰، (شماره ۵۴۵۵)

۲۲۲

تاریخ الفی - در بیان اخبار و حوادث اولین سال رحلت حضرت رسول اکرم تا وقایع سال پانصدم رحلت مطابق ۵۱۰ هجری، مجلد اول، تألیف احمد بن نصر الله دیبلی تنوی مشهور بقاضی زاده.
آغاز: «نقل است که چون حضرت خاتم النبیین صلوات الله و سلامه علیه رحلت فرمودند»

تاریخ الفی در ۹۹۳ هجری با امر اکبر شاه نوشته شده، نقیب خان و عبد القادر بادونی و جعفر بیک آصفخان در تألیف آن با ملا احمد تنوی مؤلف اصلی شرکت داشته اند، قاضی نور الله شوشتری در مجالس المؤمنین مینویسد ملا احمد تنوی پسر قاضی تته در ۲۲ سالگی بقصد تحصیل الهیات و طب بمشهد و یزد و شیراز عزیمت نمود و در دربار شاه طهماسب قدر و منزلتی پیدا کرد و بعد از وفات شاه طهماسب به هندوستان مراجعت نمود.

تاریخ کتابت: ۱۲۴۴، خط نسخ، صفحه ۳۴ سطر، قطع رحلی، طول ۲۵ سانتیمتر و نیم، عرض ۱۲، عدد اوراق ۶۰۹، (شماره ۵۵۱۳)

۲۲۳

تاریخ الفی - مجلد دوم، در اخبار و سوانح دوره سلاطین

مغول تا ایام سلطنت شاه طهماسب صفوی، از سال ۶۸۲ تا سال ۹۳۶ رحلت، اول و آخر اقتاده.

خط نستعلیق، صفحه ۲۵ سطر، قطع رحلی، طول ۲۲ سانتی متر و نیم، عرض ۱۱، عدد اوراق ۴۷۵، (شماره ۵۷۱۸)

۲۲۴

تاریخ امپراطوران ترجمه از فرانسوی بفارسی، این کتاب از مؤلفات ولتر «*Voltaire*» نویسنده و شاعر آلمان و پاپهای رم معروف فرانسه است، نام مترجم معلوم نشد آغاز: «پس از سیاسی و ستایش خداوند جهان و جهانیان و درود خاتم پیغمبران»

این ترجمه تا وقایع سال ۱۱۶۴ میلادی رسیده و ناتمام مانده است.

خط نستعلیق، صفحه ۱۵ سطر، قطع رحلی، طول ۲۶ سانتی متر، عرض ۱۵ و نیم، عدد اوراق ۱۰۸، (شماره ۵۵۱۵)

۲۲۵

تاریخ بخارا - مشتمل بر دو کتاب:

۱ - رساله ملا زاده در ذکر مشاهد و مزارات و اسامی علماء

و مشایخ بخارا که در آن بلد وفات یافته اند.

آغاز: «*الْحَمْدُ لِلَّهِ الَّذِي تَفَرَّدَ بِالْبَقَاءِ وَتَوَحَّدَ بِالْإِزْدِجَانِ وَالْكَبْرِيَاءِ*»

۲ - تاریخ بخارا، تألیف ابوبکر محمد بن جعفر نرسخی بنام

ابو محمد نوح بن نصر بن احمد سامانی (۳۳۲) این کتاب را در سال ۵۲۲ هجری ابو نصر احمد بن محمد بن نصر قباوی از عربی بیارسی ترجمه کرده و در ۵۷۴ محمد بن زفر آنرا اصلاح و اختصار نموده، آغاز: «چنین گوید ابو نصر بن احمد»

ترجمه فارسی این کتاب بتوسط مسیو «شارل شفر» مستشرق فرانسوی در ۱۸۹۲ در پاریس چاپ شده است، رجوع کنید بنشان (۷۴ - ۱۱ ب) کتابخانه مجلس.

تاریخ کتابت: ۱۳۰۱، خط شکسته و نستعلیق، صفحه ۱۵ سطر، کاغذ فرنگی مخطوط، قطع وزیری، طول ۱۶ سانتی متر و نیم، عرض ۹، عدد اوراق ۷۲، (شماره ۵۴۱۳)

۲۲۶ و ۲۲۷ و ۲۲۸

تاریخ ۲۶ سال سلطنت ترجمه آوانس خان، از جلوس نیکلای الکساندر دوم اول امپراطور روس در ۱۸۲۵ تا ۱۸۵۵ در سه مجلد.

تاریخ کتابت: ۱۳۱۲ و ۱۳۱۳، خط نستعلیق، هر جلد دارای سرلوح، مذهب، صفحه ۱۳ سطر، قطع رحلی، طول ۳۴ و عرض ۲۱ و نیم سانتی متر، عدد اوراق ۵۰۲، (شماره ۸۴۸۵ - ۸۴۸۶)

۲۲۹

تاریخ بیهقی - یا تاریخ مسعودی در وقایع پادشاهی سلطان مسعود بن یمین الدوله سلطان محمود سبکتکین غزنوی از ۴۲۱ تا ۴۳۲، نگارش ابو الفضل محمد بن حسین بیهقی سبزواری از

مورخین و نویسندگان معروف که در دربار سلطان محمود و مسعود و مودود و فرخ زاد شغل دبیری داشته ، صاحب کتاب مقامات خواجه ابوالنصر مشکان .

آغاز : « کوینده این تاریخ ابو الفضل البیهقی گوید که چون یمین الدوله سلطان محمود بن سبکتکین رضی الله عنهم در غزنی گذشته شد امیر مسعود در اصفهان بود و بسیار از تخت ملک دور »

امیر خواند میگوید تاریخ مسعودی سی جلد بوده و باسامی مختلفه شهرت یافته و تاریخ بیهقی قسمتی از آنست ، بعضی تاریخ مسعودی را بمصلح الدین لاری منسوب داشته اند ، گویند همو در ۴۵۰ و ۴۵۱ هجری کتابی بنام جامع تاریخ بنی سبکتکین تألیف کرده است .

تاریخ بیهقی در ضمن مجموعه کتب شرقی انجمن آسیائی بنگال بتصحیح مورلی و اهتمام کاپیتن ولیم ناسو در کلکته چاپ شده (۱۸۶۲) و نسخه دیگر مصحح آن بچاپ سنگی در طهران انتشار یافته (۱۳۰۷ هجری)

تاریخ کتابت : ۱۲۶۵ ، خط شکسته و نستعلیق ، صفحه ۲۱ سطر ، کاغذ الوان ، قطع نیم ورقی ، طول ۲۲ سانتی متر ، عرض ۱۲ ، عدد اوراق ۲۱۴ ، (شماره ۸۰۱۰)

۲۳۰

تاریخ دولت روم - تألیف محمد ابراهیم شیرازی .
آغاز : « خدایا خالقا پروردگارا اصح تواریخ کلام و کتاب مجید تو و اصدق و افصح مورخین حبیب و پیغمبر

برگزیده تست که امانت ترا با دیانت»

مؤلف بنا بر خواهش دوستان خویش تاریخ رُم را از هفتصد سال پیش از میلاد مسیح تا ششصد سال پس از ظهور اسلام درین کتاب نگاشته و سیزده سال بتألیف مشغول بوده است .
کتاب تا معاشره آنتوان با کلتویاتر ملکه مصر رسیده و در اینجا نا تمام مانده .

خط نستعلیق ، صفحه ۲۷ سطر ، قطع رحلی ، طول ۳۱ سانتی متر ، عرض ۱۷ ، عدد ورق ۶۱ ، (شماره ۹۶۰۵)

۲۳۱

تاریخ طبری - ترجمه پارسی مجلد اول از کتاب تاریخ الامم

و الملوك مشهور بتاریخ طبری تألیف ابو جعفر محمد بن جریر طبری آملی متولد در ۲۲۴ و متوفی در ۳۱۰ هجری ، صاحب تفسیر بزرگ معروف و کتاب اختلاف الفقهاء و غیره .

آغاز : « سپاس و آفرین مرخدای جهانیان و آفریننده زمین و زمان آنکش نه همتا و نه انباز و نه دستور و نه یار و نه زن و نه فرزند و همیشه بود و همیشه باشد »

محمد بن جریر از اعظم علماء ایران و از مشاهیر مورخین اسلام است ، در زمان سلطنت منصور بن نوح بن نصر پادشاه ششم سامانی وزیر وی ابو علی محمد بن محمد بلعمی تمیمی متوفی در ۳۸۶ این تاریخ را از عربی بفارسی در آورده و ترجمه فارسی تفسیر کبیر طبری نیز بفرمان منصور بن نوح توسط بلعمی وزیر انجام یافته .

اصل عربی تاریخ طبری که آن را اخبار الرسل و الملوك هم گفته اند باهتمام علامه دخویه و استاد نولدکه و چند تن از مستشرقین در پانزده مجلد بزرگ اولاً در لندن (۱۸۷۶-۱۹۰۱) و ثانیاً در مصر (۱۳۲۷) بطبع رسیده است، ترجمه تاریخ طبری و ترجمه تفسیر طبری و کتاب الابنیه عن حقائق الادویه تألیف موفق بن علی هروی را قدیمترین کتابهایی دانسته اند که تا کنون بزبان فارسی باقیمانده است.

خط نستعلیق، دارای سر لوح ممتاز، اطراف دو صفحه اول تذهیب و ترصیع قدیمی اعلی، متن کاغذ نباتی و حاشیه کاغذ زرد و سرخ، قطع رحلی، صفحه ۱۹ سطر، طول ۲۴ سانتیمتر، عرض ۱۵، عدد اوراق ۲۹۲، (شماره ۵۲۹۶)

۲۳۲

تاریخ کاشغر - مجلد سوم، ترجمه حاج محمد عارف معروف به اسبناقچی پاشا ارزنة الرومی بن حاجی محمد شریف بیک، پس از مقدمه مختصر چنین شروع میشود: «آنگاه که عطف نظر بمملکت بخارا مینمائیم میبینیم که هر چند این مملکت نزدیکتر بکاشغر بوده، تاریخ اتمام ترجمه: ۱۳۱۰، تاریخ کتابت: ۱۳۱۴، خط نستعلیق، صفحه ۱۴ سطر، قطع رحلی، بیست صفحه از فنت اخیر کتاب نانوشته، طول ۲۰ سانتی متر و نیم، عرض ۱۸، عدد اوراق ۱۲۸، (شماره ۵۲۹۱)

۲۳۳

تاریخ گزیده - در تاریخ ایران و اخبار سلاطین اسلام تألیف

حمد الله بن ابی بکر بن احمد بن نصر مستوفی قزوینی صاحب کتاب
نزهة القلوب در جغرافی و منظومه تاریخی موسوم به ظفر نامه .
« **آغاز: «سیاس و ستایش پادشاهی راکه ملک او یزوال
است و مملکت او بی انتقال»** »

تاریخ گزیده که بقول مرحوم ادوارد برون تقلید و تلخیص
مانندی است از جامع التواریخ رشیدالدین فضل الله، در سال ۷۳۰
بنام پسر خواجه رشیدالدین مزبور نگارش یافته، این کتاب جزو
مطبوعات اوقاف «گیب» در شهر لیدن از بلاد هولند چاپ
شده است (۱۳۲۸).

خط نستعلیق، دارای یک سر لوح کوچک، صفحه ۲۱ سطر، جدول، قطع خشتی، طول
۲۱ سانتی متر و نیم، عرض ۱۳، عدد اوراق ۲۳۵، (شماره ۵۴۱۴)

۲۴۴

تاریخ گیتی گشا - در تاریخ زندیه از کریمخان زند تا خاتمت
کار لطفعلی خان زند (۱۲۰۹)، نگارش میرزا محمد صادق موسوی
شیرازی متخلص به نامی .
« **آغاز: « طراز کلام مورخان سخن پرور و زیور اقلام
نگارندگان قصص و سیر»** »

نامی بامر محمد جعفر خان زند تاریخ دولت زندیه را تا افتتاح
قلعه طبرک اصفهان نوشته و در ۱۲۰۴ وفات یافته پس از وی
بحکم میرزا محمد حسین وزیر فراهانی علیرضای شریف با تمام تاریخ

پرداخته، تمه احوال لطفعلی خان زند تألیف آقا محمد رضای شیرازی نیز در آخر کتابست، صاحب آتشکده نامی را از شعراء معاصر می‌شمارد.

تاریخ کتابت: ۱۲۸۴، صفحه ۱۹ سطر، قطع رحلی کوچک، طول ۲۲ سانتی متر و نیم، عرض ۱۳، عدد اوراق ۱۸۵، (شماره ۵۴۵۲)

۲۳۵

تاریخ ملک آرا - در تاریخ قاجاریه و شرح صادرات زمان سلطنت فتحعلی شاه، تألیف علیقلی بن محمد چلاوی مازندرانی متخلص باقیال.

آغاز: « اَلْحَمْدُ لِلّٰهِ خَالِقِ الْاَبْدَانِ وَ سَاطِعِ الْاِيْهَادِ »

مبنای این تاریخ بر دو جلد بوده و بنام شاهزاده محمدقلی میرزا ملک آرا تألیف شده، این نسخه نا تمام و در حوادث سال ۱۲۰۹ هجری به خاتمه رسیده است.

خط نستعلیق، صفحه ۱۲ سطر، قطع رحلی، طول ۲۸ سانتی متر و نیم، عرض ۱۵، عدد اوراق ۱۸۴، (شماره ۵۴۷۳)

۲۳۶

تاریخ نادر شاه - و مختصری از تاریخ سلاطین مغول، تألیف جمس فریزر که معاصر نادر شاه و محمد شاه هندی بوده، ترجمه مرحوم ابوالقاسم خان ناصر الملک از انگلیسی بفارسی.

آغاز: «از آنجا که این قبیل تصنیفات همیشه مطبوع عامه است»

این کتاب در طهران بطبع رسیده (۱۳۲۱)

تاریخ کتابت: ۱۳۰۸، خط شکسته نستعلیق ریز، صفحه ۱۱ سطر، قطع ربی، طول ۱۳ سانتی متر و نیم، عرض ۷، عدد اوراق ۱۱۲، (شماره ۵۴۰۸)

۲۳۷

تاریخ نادری - تاریخ نادر شاه افشار از اول سلطنت تا پایان

تألیف میرزا مهدیخان منشی استرآبادی بن

میرزا محمد نصیر، این کتاب بنام دره نادره معروفست.

آغاز: «بر دانایان رموز آسمانی و دقیقه یابان حکمتهای

الهی واضح است»

تاریخ کتابت: ۱۲۳۹، خط نستعلیق، صفحه ۱۹ سطر، قطع رحلی، کاغذ کبود، طول ۲۹ سانتی متر، عرض ۱۶، عدد اوراق ۱۹۷، (شماره ۲۸۹۶)

۲۳۸

تاریخ نو - در ذکر وقایع ده سال اخیر سلطنت فتحعلی شاه و

چهارده سال پادشاهی محمد شاه و اوائل زمان ناصر الدین شاه از

۱۲۴۰ تا ۱۲۶۵ هجری، تألیف شاهزاده جهانگیر میرزا پسر

عباس میرزا نایب السلطنه.

آغاز: «چون اثبات حوادث روزگار در دفاتر اخبار

و آثار امریست مرغوب برای آنکه عبرتی از گذشته در

آینده حاصل آید و بصیرتی برای مطالعه نمایندگان فراید»

تاریخ کتابت: ۱۳۱۰، خط نستعلیق شکسته آمیز، صفحه ۱۲ سطر، قطع وزیری، طول ۱۷ سانتی متر و نیم، عرض ۱۲، عدد اوراق ۲۷۴، (شماره ۷۱۹۲)

۲۳۹

تاریخ و صاف - در تاریخ سلطنت مغول و ذکر طبقات سلاطین

که با مغول معاصر یا قریب العصر بوده اند، تألیف شهاب الدین عبد الله بن فضل الله شیرازی در پنج مجلد.

آغاز: «حمد و ستایشی که انوار اخلاصش آفاق و انفس را چون فاتحه صبح صادق متلالی سازد»

نام اصلی کتاب تجزیة الامصار و ترجیة الاعصار است و بنام وصاف الحضرة نیز اشتهاار دارد، مشتمل بر حوادث سالهای ۶۵۶ تا ۷۲۸ هجری از زمان تسخیر بغداد بدست هولاکو تا عهد آخرین پادشاه مغول سلطان ابو سعید بهادر خان، مؤلف کتاب این تاریخ را که بقول خود او پر از بدایع ترسل و نوا در علم بیان و معانیست متمم تاریخ جهانگشای تألیف صاحب دیوان علاء الدین عطا ملک جوینی میداند.

تاریخ کتابت: ۱۳۶۲، خط نستعلیق، دارای دو سر لوح، مجدول، قطع رحلی، طول ۳۱ سانتی متر و نیم، عرض ۱۸، عدد اوراق ۴۵۶، (شماره ۵۷۲۲)

۲۴۰

تاریخ و صاف - همان کتاب، جلد ۱ و ۲ و قسمتی از جلد ۳.

خط نستعلیق ' مجدول ' نا تمام ' صفحه ۲۷ سطر ' قطع رحلی ' طول ۲۶ سانتی متر ' عرض ۱۴ ' عدد اوراق ۱۵۷ ' (شماره ۱۴۰۰)

۲۴۱

تاریخ و صاف - همان کتاب ' از ابتداء جلد سوم .

تاریخ کتابت : ۱۲۲۲ ' خط نسخ ' صفحه ۲۲ سطر ' قطع رحلی ' طول ۲۶ سانتی متر ' عرض ۱۵ ' عدد اوراق ۲۶۸ ' (شماره ۱۷۰۸)

۲۴۲

تاریخ و صاف - همان کتاب ' مجلد اول .

تاریخ کتابت : ۱۲۵۴ ' خط شکسته و نستعلیق ' صفحه ۲۶ سطر ' قطع رحلی ' طول ۳۰ سانتی متر ' عرض ۱۷ ' عدد اوراق ۷۳ ' (شماره ۵۷۲۴)

۲۴۳

تاریخ و صاف - همان کتاب ' مجلد چهارم در اول نسخه است .

تاریخ کتابت : ۱۲۲۲ ' خط نستعلیق ' صفحه ۲۲ سطر ' قطع رحلی ' طول ۲۶ سانتی متر ' عرض ۱۶ و نیم ' عدد اوراق ۲۱۸ ' (شماره ۷۰۴۱)

۲۴۴

تذکره السلاطین جغتای - در تاریخ حالات اولاد امیر تیمور

کورکان ' تألیف محمد هادی موسوم به کاموز خان ' صاحب

کتاب هفت گلشن .

آغاز: « چون صفحه کاغذ بیاراستم و خامه دو زبان »

مجلد اول از یافث بن نوح شروع و در سانحات سال بیست و

دوم جلوس محمد جهانگیر بهادر خاتمه یافته (۱۰۳۶-۱۰۳۷)

تاریخ کتابت: ۱۲۳۴، صفحه ۱۶ سطر، قطع خشتی، طول ۲۶ سانتی متر، عرض ۱۶،

عدد اوراق ۳۶۴، (شماره ۹۰۱۳)

۲۴۵

تذکرة الملوك - در تاریخ از خلقت آدم تا سلاطین مغول،

اسم مؤلف معلوم نشد و عنوان کتاب نیز مشکوک است .

آغاز: « بدانکه اغلب مورخان صادق القول را اتفاق

آنست که حضرت عزت عز شانه نخست جوهری سبز بیافرید

و نظر جلال بران بکماشت تا جرم او بکداخت و باد بی

نیازی را فرمان کرد تا آن لجه را بجوش آورده و از بخار

آن اطباق سموات مطبق شد »

خط نستعلیق، نسخه نا تمام، صفحه ۲۳ سطر، مجدول، قطع رحلی، طول ۲۵ سانتیمتر

و نیم، عرض ۱۵ و نیم، عدد اوراق ۵۱۲، (شماره ۵۵۱۲)

۲۴۶

ترجمه مروج الذهب در معلومات تاریخی و جغرافیائی و

اجتماعی و احوال امم و آفاق و اوصاف

بلاد و ممالک و شعوب مختلفه، تألیف

و معادن الجوهر

قطب‌الدین ابوالحسن علی بن الحسین المسعودی متوفی در ۳۴۶، صاحب کتاب اخبار الزمان و التنبیه و الاشراف این کتاب را در ۱۳۱۶ میرزا حیدر علی فخرالادباء بامر سلطان مسعود میرزا ظل السلطان از عربی بیاری نقل کرده.

آغاز: «گفته است ابوالحسن علی بن الحسین بن علی المسعودی بیان نمیکتیم از کتابهای تاریخ و اخبار و سیر و روایات مگر آنچه را که مشهور است مصنف آن و معروف است مؤلف آن»

شامل یکصد و بیست باب، مروج الذهب مترجم بفرانسه باهتمام باربیه دمینار و پاوه دکورتی در پاریس چاپ شده (۱۸۶۱)، چایهای مصری آن نیز معروفست.

تاریخ کتابت: ۱۲۱۶، خط نسخ، صفحه ۲۸ سطر، قطع رحلی، طول ۳۰ سانتیمتر، عرض ۱۶ و نیم، عدد اوراق ۲۹۴ (شماره ۵۴۹۳)

۲۴۷

تقویم التواریخ - موسوم به حقه نمکدان ترتیب و ترجمه مصطفی افندی لشکر نویس عثمانی، رؤس مسائل تاریخیه رابطریق اختصار در ضمن الواح و جداول بیان نموده و حوادث قدیمه را از زمان هبوط تا آخر ۱۰۶۰ باسلوب تقویم ضبط کرده است.

آغاز: «حمد و ثنائی که غایتی مر او را نیست بر پروردگاری که او را بدایتی نیست»

این کتاب از ترکی بعربی ترجمه و پس از آن بفارسی نقل شده

و تاریخ کتابت نسخه اصل ۱۰۹۱ هجری بوده است .
خط نستعلیق شکسته آمیز ، صفحه ۱۹ سطر ، قطع رحلی ، کاغذ ترمه ، طول ۲۸ سانتیم
عرض ۱۷ ، عدد اوراق ۸۷ ، (شماره ۵۴۳۰)

۲۴۸

حبیب السیر فی در تاریخ ، مجلد سوم ، تألیف غیاث الدین
اخبار افراد البشر محمد بن همام الدین محمد حسینی شیراز
مشهور بخواند امیر متوفی در ۹۴۲ .
آغاز: « یا رب بشای خویش دمسازم کن »

حبیب السیر مشتمل بر سه مجلد و هریک مرتب بر چهار جز
بوده و اجزاء مجلد سوم برین منوال است :

- ۱ - در ذکر خانان ترکستان و بیان حکومت چنگیز خان
اولاد او . **آغاز: « عنوان نامه نامداری مبنی بر سیر ملوک**
- ۲ - در ذکر طبقات ولایه که معاصر چنگیز خان بوده و بسطنت
رسیده اند . **آغاز: « یا رب ز سخن قدر مرا عالی ساز »**
- ۳ - در ذکر ظهور امیر تیمور کورکان و بیان وقایع ایام
سلطنت وی و اولاد وی . **آغاز: « ای نام تو زیب نامه فتح ،**
- ۴ - در ذکر سلطنت شاه اسمعیل صفوی .

خاتمه در ذکر غرائب ربع مسکون ، جمله « خبر از جهانیان »
تاریخ تألیف این مجلد است (۹۳۰)

خط نستعلیق ، صفحه ۲۳ سطر ، قطع رحلی ، کاغذ الوان ، طول ۲۷ سانتی متر ، عرض
۱۷ ، عدد اوراق ۶۱۲ ، (شماره ۱۵۰۶)

۲۴۹

خلاصه الاخبار در تاریخ ، تألیف غیاث الدین محمد بن
 هماد الدین ملقب بخواند امیر ، محتوی
 فی احوال الاخیار خلاصه تواریخ از آغاز خلقت تا زمان

فرمانروائی امیر تیمور کورکان ، این کتاب در ۹۰۴ هجری با اجازه
 امیر علیشیر تألیف شده و مشتمل است بر یک مقدمه و ده مقاله
 و خاتمه در توصیف شهر هرات و ذکر بعضی از فضلا و هنرمندان ،
 صفحه اول دیباجه افتاده و در خاتمه چنین میگوید : « خلاصه الاخبار
 را ببارتی که در بادی الرأی روی داد در سلك ... کشیدم و از ایراد الفاظ
 غیر مأنوسه الاستماع دامن در چیدم اما عالم السر و الخفیات آگاه است که اگر
 نه بین اعتنا و حسن اهتمام عالیحضرت خداوند گاری هدایت شعاری بودی ...
 در قرب شش ماه نوشته شده بمدت شش سال باتمام نرسیدی »

خط نسخ ، صفحه ۱۹ سطر ، قطع وزیری ، طول ۲۰ سانتی متر ، عرض ۱۳ ، عدد اوراق
 ۴۸۷ ، (شماره ۵۴۱۷)

۲۵۰

خلاصه تاریخ بترتیب علم سیاق از زمان ییشدادیان تا دوره
 پادشاهان عجم فتحعلی شاه و هنگام محاربه دولت ایران
 با روسیه (۱۲۱۸) .

خط شکسته و تحریری ، قطع رحلی ، مجدول ، صفحه ۳۰ سطر ، طول ۲۲ سانتیمتر و نیم ،
 عرض ۱۴ ، عدد اوراق ۸۷ ، (شماره ۵۴۳۹)

۲۵۱

خلاصه التواریخ - در تاریخ پادشاهانی که در ایران سلطنت کرده اند از کیومرث تا آقا محمد خان قاجار بضمیمه قسمتی از کتاب کثوم نه نه .

خط نسخ ، صفحه ۲۰ سطر ، قطع خشتی ، طول ۲۰ سانتی متر و نیم ، عرض ۱۴ و نیم ،
 عدد اوراق ۶۸ ، (شماره ۹۰۰۸)

۲۵۲

خلد برین - در تاریخ صفویه ، روضه هشتم این کتاب منقسم بر هفت حدیقه بوده و این مجلد حدیقه اول و دوم و سیم و چهارم از روضه هشتم را محتوی و به حدائق الخلد نیز موسومست .
 تألیف میرزا محمد طاهر و حید بن میرزا حسین خان قزوینی صاحب عباس نامه و کتاب اساس الاقتباس فی احوال شاه عباس در تاریخ شاه عباس ثانی .

در بقیه دیباجه چنین بنظر میرسد : « لله الحمد والمنة که از روزگار چندان امان یافت که باهتام خامه بدایع نکار هفت روضه ازین گلزار سراپا حسن بهار آب و رنگ تمامی در جویبار دید اکنون وقت آنست که بروشنائی شمع نیمسوز حیات در طراحی روضه هشتمین قدم اهتمام فشرده گلهای رنگین درین روضه خلد قرین بیار آرد »

یکصفحه از دیباجه و چند ورق از آخر حدیقه سیم و اول حدیقه

چهارم افتاده، این مجلد وقایع سلطنت شاه اسمعیل و شاه طهماسب و شاه اسمعیل ثانی و سلطان محمد شاه را متضمن است، رجوع کنید بشماره ۲۵۳.

تاریخ کتابت: ۱۲۷۰، خط نسخ، صفحه ۲۸ سطر، قطع رحلی، طول ۲۷ سانتی متر، عرض ۱۵ و نیم، عدد اوراق ۱۸۳، (شماره ۵۴۷۸)

۲۵۳

خلد برین - در تاریخ صفویه، حدیقه پنجم از روضه هشتم، متمم نسخه قبل.

آغاز: «خالق مهربان و جاعل کن فکان که فرازنده سایبان اطلس نه رنگ افلاک و گستراننده بساط گل‌های»

این مجلد مخصوص سوانح سلطنت شاه عباس بزرگ است.

خط نستعلیق، صفحه ۲۵ سطر، قطع رحلی، طول ۲۶ سانتی متر، عرض ۱۴، عدد اوراق ۴۴۳، (شماره ۵۴۷۹)

۲۵۴

دره نادره - در تاریخ نادر شاه، نگاه کنید به شماره ۲۳۷.

تاریخ کتابت: ۱۳۰۲، خط شکسته، قطع رحلی، صفحه ۱۶ سطر، طول ۲۸ سانتی متر، عرض ۱۷، عدد اوراق ۱۲۱، (شماره ۱۴۹۱)

۲۵۵

روضه اولی الالباب معروف بتاریخ بناکتی، تألیف سلیمان فخر الدین علی بن ابو الفضل داود بن محمد بناکتی.

فی التواریح و الانساب

آغاز: «۱۰۰۰ بعد چنین میگوید کمترین بندگان الله تعالی و هو اضعف عباد الله ۰۰۰ تا در هر علوم کتابی نوشتم خواستم تاریخی نویسم که مشتمل بر ذکر مشاهیر انبیاء عظام و سلاطین کرام و ملوک ذوی الاحتمام خصوصا الساب حضرت سید المرسلین ۰۰۰ باشد و مشحون بذکر»

« بناکت » شهری است از ماوراء النهر و تاشکند جدید ، فخر الدین بناکتی مؤلف تاریخ از جمله شعراء طبقه چهارم است و در تذکره دولتشاه نامش مذکور گردیده : « ذکر مفخر المورخین فخر الدین بناکتی روح الله روحه ، مرد دانشمند و فاضل بوده و در عهد سلطان ابو سعید خان تاریخ بناکتی او نوشته و در انساب سلاطین خطا و اقصای هند و حالات یهود و قیصره و غیر هم اطنابی میکند »

تاریخ از زمان آدم شروع شده هنگام عزیمت سلطان ابو سعید بن محمد اولجایتو خان از خراسان بعراق و سلطانیه و جلوس بر سریر سلطنت (۷۱۷) پایان میرسد .

تاریخ کتابت : ۱۲۷۰ ، خط نستعلیق ریز ، صفحه ۲۵ ، سطر ۱ دارای یک سر لوح ، مجدول ، قطع رحلی ، ۱۰ صفحه فهرست در اول کتاب ، طول ۲۴ سانتی متر و نیم ، عرض ۱۴ و نیم ، عدد اوراق ۱۴۹ ، (شماره ۵۴۶۹)

روضه الطاهرین - در تاریخ انبیاء و حکماء و سلاطین قبل

از اسلام و پس از آن تا پادشاهان صفویه ، قسمت چهارم از باب

اول در ذکر احوال فرمانفرمایان هندوستان که پیش از ظهور اسلام
 بوده اند شروع میشود، تألیف طاهر بن محمد حسین سبزواری بنام
اکبر شاه هندی، نسخه با این شعر انیسی شاملو تمام شده است:
 چو گرم شکوه شوم از جراحت دل ریش
 هزار ریزه الماس بر زبان آید
 خط نسخ، نا تمام، صفحه ۲۹ سطر، قطع رحلی، طول ۴۳ سانتی متر، عرض ۲۰، عدد
 اوراق ۵۱۴، (شماره ۹۰۱۲)

۲۵۷

زبدة التواریخ - تألیف نورالدین لطف الله مورخ مشهور بحفاظ ابرو
 آغاز: «حمد ییحد و آفرین فراوان نثار بارگاه
 حضرت پادشاهی که سواد و بیاض لیل و نهار را نسخه تاریخ
 هر گونه بدایع و عجایب ساخت»

مؤلف پس از تسلیم و ستایش در خصوص تدوین تاریخ چنین
 میگوید: «بر ارباب خبرت و بصیرت و اصحاب کیاست و فراست پوشیده
 نیست که مقصود از تألیف تاریخ پادشاهان سلف و اخبار و آثار ملوک... تهذیب و
 تعلیم خلف است تا جمیع فرق و ضعیف و شریف سائد و مسود فاضل و مفضول مطالعه
 نمایند... و بخصائل خوب و شمائل مرغوب متصف و متخلق شوند... بنا بر این
 مقدمات حکم همایون حضرت شاه و شاهزاده اعظم مکمل معالی الامور و جلائل
 الشیم... نفاذ یافت بحرر اوراق و مقالات: بنده کترین و دولتخواه، کاتب الحرف
 عبد لطف الله، آنکه شهرت بحفاظ ابرو، یافته پیش میر و شاه و سیاه. که کتابی
 میباید در فن تاریخ چنانکه از زمان آدم صفی الی یومنا خلاصه و حاصل اینقسم
 را جامع و شامل بود»

جای اسم شاه و شاهزاده که بتألیف تاریخ حکم کرده در این

نسخه سفید مانده، حاجی خلیفه میگوید نورالدین لطف الله هروی بن عبد الله شهیر بحافظ ابرو متوفی در ۸۳۴ این تاریخ را برای بایسنقر میرزا نوشته و تا ۸۲۹ وقایع عالم را در آن درج کرده است، صاحب مجالس المؤمنین در شرح حال سلطان محمد خدا بنده مینویسد حافظ ابرو همدانی است، مرحوم شارل ریو مؤلف فهرست نسخ فارسی موزه بریتانی میگوید: حافظ ابرو در هرات متولد شده و تحصیلاتش را در همدان تمام کرده و از ندامی خاص امیر تیمور بوده و پس از وی در دربار شاهرخ مقامی ارجمند داشته، بنا بقول عبد الرزاق سمرقندی خواجه نورالدین حافظ ابرو زبده - التواریخ را بافتخار بایسنقر نوشته و در ۸۳۴ در زنجان وفات یافته: سال هشتصد و سی و چار در شوال وفات حافظ ابرو بشهر زنجان بود نسخه کامل زبده التواریخ در موزه آکادمی پترسبورگ موجود و راجع بتاریخ عمومی است که بچهار جلد تقسیم شده، جلد اول و دوم در تاریخ وقایع از ازمئه متقدمه تا خلافت بنی عباس، جلد سوم در تاریخ سلاطین معاصرین خلفاء بنی عباس، جلد چهارم در احوال تیموریان. بنابر مشاهدات سیر ویلیام اوزلی *Sir Williem Ousely* حافظ ابرو اطلاعات خود را از تزهة القلوب گرفته بلکه میتوان گفت این کتاب را استنساخ کرده.

هرمان اته در فهرست نسخ فارسی کتابخانه بودلین اظهار میکند که مؤلفین اروپائی و مشرقی مانند خواند امیر و صاحب تاریخ الفی و سیر ویلیام اوزلی در تألیف کتب خود به زبده التواریخ مراجعات

کامل کرده اند و جلد اول باین عبارت شروع میشود: « حمدی یجد و ثنای بیعدد قادری را سزد که مشرب احدیتش از کدورت اشباه و امثال منزّه »، حافظ ابرو در قسمت جغرافی از کتابهای مسالک - الممالک ابن خردادبه، صور الاقالیم، جهان نما، سفر نامه ناصر - خسرو، قانون البلدان استفاده نموده است.

نسخه کتابخانه مجلس شامل ربع ثانی تاریخ است در احوال پیغمبر آخر الزمان و خلفاء راشدین و بنی امیه و بنی عباس، وقایع بترتیب سنوات مذکور گردیده و در سال ۶۵۶ هجری در حادثه انقراض دولت بنی عباس بدست هلاکو بیابان رسیده.

تاریخ تألیف: ۸۱۷-۸۲۰، تاریخ کتابت: ۱۲۹۷، خط نستعلیق، صفحه ۲۷ سطر ۱
سه صفحه سفید در اول کتاب، قطع رحلی، طول ۳۶ سانتیمتر و نیم، عرض ۲۳، عدد اوراق ۵۶۰ (شماره ۴۸۲۹)

۴۵۸

زینة التواریخ - در تاریخ سلاطین پیشدادیان و کیانیان و اشکانیان و ساسانیان و خلفاء و بنی امیه و بنی عباس و معاصرین آنان تا انقراض دولت زندیه، پیرایه اول افتاده و از پیرایه دوم چنین شروع شده:

« پیرایه دوم که داستان سلاطین معدلت آئین و شهریاران با عز و تمکین در آن منظوم است بر دو وجه طراز یافت »

زینة التواریخ تألیف میرزا محمد رضا مستوفی تبریزی و عبد-الکریم بن علیرضا الشریف شهاوری است، در ۱۲۱۸ با مرقتجلی

شاه نوشته شده و سر جان ملکوم « Sir John Malcolm » مورخ

مشهور در کتاب خود غالباً از همین تاریخ نقل کرده است .

تاریخ کتابت : ۱۲۲۸ ، خط نستعلیق شکسته آئیز ، دارای یک سر لوح ، حاشیه وین -
السطور دو صفحه اول مذهب و طلا اندازی شده ، جدول ، صفحه ۲۱ سطر ، قطع رحلی ، طول
۳۲ سانتی متر ، عرض ۱۹ ، عدد اوراق ۴۷۷ ، (شماره ۲۶۲)

۲۵۹

صحائف العالم - در تاریخ ممالک و بیان ادیان و مذاهب و

ذکر بعضی از علماء متأخرین شیعه و تصانیف آنها و مطالب دیگر ،

چهار صفحه اول کتاب افتاده و از صفحه پنجم شروع شده است .

خط نسخ ، صفحه ۱۴ سطر ، قطع خشتی ، طول ۲۱ سانتی متر ، عرض ۱۴ ، عدد اوراق

۹۰ ، (شماره ۹۰۵۵)

۲۶۰

ظفر نامه تیموری - در تاریخ احوال و سوانح سلطنت امیر

تیمور کورکان تألیف شرف الدین علی یزدی متوفی در ۸۵۸ بانضمام

مقدمه موسوم به تاریخ جهانگیر در ذکر سلسله نسب تیموریان و

خانهای مغول تا امیر طراغای پدر امیر تیمور .

آغاز : « افتتاح تاریخ جهانداری و ابتدای نامه ظفر

و بختیاری حمد و سپاس حضرت پادشاهی تواند بود »

پس از درود و تحمید و ستایش امیر تیمور و بیان رحلت وی

در ۸۰۷ و انتقال سلطنت بمیرزا شاهرخ بهادر و تفویض حکومت

شیراز به ابوالفتح میرزا ابراهیم سلطان میگوید در ۸۲۲ بحکم میرزا ابراهیم سلطان بن شاهرخ مقرر گردید آنچه منشیان آن زمان در تاریخ حال و صادرات افعال امیر تیمور نوشته اند در مجلس او خوانده شده مضمون آنها با منقول مقابله و برشته تألیف درآید، مؤلف کتاب متعهد قرائت و ترتیب مطالب بوده و این خدمت را بیان کرده است: «و این تألیف منیف در اثناء مجالس عالیه که خاطر خطیر بسوانح مصالح ملک و ملت ۱۰۰۰ التفات میفرمود از املائی شریف قلمی شده»

شرف الدین را نزد شاهرخ مقام عالی بوده و از ندما و وی و پسرش میرزا ابراهیم سلطان بشمار میرفته، هنگامی که میرزا سلطان محمد بحکومت عراق منصوب گشت شرف الدین را برای مصاحبت همراهِ خویش داشت، در ۸۵۰ براه سرکشی و طغیان رفت و شاهرخ او را باطاعت آورده ملازمانش را بتهمت تحریک باعدام محکوم ساخت، شرف الدین نیز از متهمین بود، میرزا عبداللطیف پسر الغ بیک او را رهائی بخشود و بسمرقند فرستاد، شرف الدین پس از وفات شاهرخ به یزد بازگشت و همانجا درگذشت.

این نسخه را متعاقب مقدمه مذکوره دیباجه ایست که در ضمن بیانی مبسوط حسن ترتیب و تنسیق تاریخ را اظهار میکند و ابتداء آن بدینگونه است: «حمد و سپاس بی قیاس که از فتحنامه ادایش فتحنامه و ان من شیئی الا یسبح بحمده»

نام دیگر ظفرنامه فتحنامه صاحبقرانی و جمله «صنف فی شیراز»

متضمن تاریخ تألیف است (۸۲۸).

نسخه چاپی که در ۱۸۸۷ در کلکته انتشار یافته مقدمه و دیباجه موصوف را ندارد و مانند همین نسخه شروع شده است: «حَمْدٌ كَثِيرًا مُبَارَكًا لِمَنْ يُؤْتِي الْمُلْكَ مَنْ يَشَاءُ وَيَنْزِعُ الْمُلْكَ مِمَّنْ يَشَاءُ» رجوع نمائید به مجلد اول فهرست نسخ فارسی موزه بریتانی صفحه ۱۷۳.

تاریخ کتابت: ۱۰۱۶، خط نستعلیق، دارای دو سر لوح خوب، صفحه ۲۰ و ۲۵ سطر، مجدول و مذهب، قطع رخی، طول ۲۶ سانتیمتر، عرض ۱۴ و نیم، عدد اوراق ۲۶۶، (شماره ۵۴۲۱)

۲۶۱

ظفر نامه تیموری - همان کتاب، بدون مقدمه مسمی به

تاریخ جهانگیر، تقریباً دو صفحه از اول افتاده، نخستین سطر این نسخه: «استبصار اولی الایندی والابصار بود ذکر جمیلش عطر سای مجالس»

خط نسخ ریز، صفحه ۲۵ سطر، قطع وزیری، مجدول، طول ۱۵ سانتی متر و نیم، عرض ۸ و نیم، عدد اوراق ۲۶۸، (شماره ۵۴۹۸)

۲۶۲

ظفر نامه تیموری - همان کتاب، بدون مقدمه.

آغاز: «رب کما افضت نعمة الشروع فتممها بتوفیق التمیم حمد و سپاس بی قیاس که از فتحنامه ادایش»

خط نسخ، صفحه ۱۷ سطر، ناتمام، قطع وزیری، طول ۱۹ سانتی متر و نیم، عرض ۱۴، عدد اوراق ۴۸۸، (شماره ۵۵۱۸)

۲۶۳

عالم آرای عباسی - تاریخ سلطنت و صادرات ایام و احوال

سلاطین صفویه تألیف اسکندر بیک منشی، مجلد اول.

آغاز: « چون نشر محامد کبریای الهی که بیرون از
- دائرة عقول و افهام است در خور رتبه و حالت بشر و مدرک
انسان نیست »

محتوی سوانح و اخبار زمان شاه اسمعیل اول و شاه طهماسب
اول و شاه اسمعیل ثانی و شاه سلطان محمد، یک صفحه از آخر افتاده.
خط نستعلیق، صفحه ۱۹ سطر، دارای سر لوح، قطع رحلی، طول ۲۶ سانتی متر، عرض
۱۴، عدد اوراق ۲۵۲، (شماره ۵۵۰۴)

۲۶۴

عالم آرای عباسی - در تاریخ حوادث و سانحات سلطنت

شاه عباس اول، تألیف اسکندر بیک منشی، محتوی مجلد دوم و سیم.
مجلد دوم عالم آرا از (۹۹۶) شروع میشود و ابتداء آن
چنین است: « عنوان صحیفه سلطنت و عالم آرائی پادشاهان »
مجلد سوم بر اخبار قرن دوم سلطنت شاه عباس اول اشتمال
دارد که مبدء آن از سال سی و یکم جلوس و مطابق ۱۰۲۶ هجریست.
آغاز: « بعد از حمد و سپاس خالق آسمان و زمین و
نیایش دادار جهان آفرین که عالم ابداع و ایجاد را »

این قسمت در اول سلطنت شاه صفی بپایان میرسد (۱۰۳۸)
تاریخ کتابت: ۱۰۷۶، خط نستعلیق، دارای دو سر لوح، صفحه ۲۷ سطر، قطع رحلی،
طول ۲۵ سانتی متر، عرض ۱۴، عدد اوراق ۲۷۶، (شماره ۵۴۸۰)

۲۶۵

عالم آرای عباسی - همان کتاب، صحیفه دوم، حدائق السحر

وطواط نا تمام در اول تاریخ واقع شده.

خط نستعلیق، صفحه ۱۹ سطر، قطع رحلی، طول ۳۱ سانتی متر، عرض ۱۸، عدد اوراق
۳۱۷، (شماره ۱۲۷۶)

۲۶۶

عقد العلی للموقف الاعلی - در تاریخ کرمان، تألیف افضل

الدین احمد بن حامد منشی کرمانی.

آغاز: « تعالی الله خالق کل شیئی وجل الله رازق کل
حی قادر خدائی و لطیف رهنمائی »

عقد العلی در ۵۸۴ برای ملک دینار غزّ پادشاه کرمان متوفی

در ۵۹۱ تألیف شده:

« چون خواستم بخدمت ملک دینار مستعد شوم و به تقییل بساط اشرف
مشرف . . . با خود گفتم که تحفه اهل علم دعاست و هدیه ارباب نظم ثنا هیچ
خدمتی در این دولت و رای آن نیست که ایام همایون ملک را تاریخی سازند و
فتوح متواتر او را روز نامه کنند »

حاوی اقسام پنجگانه: ۱ - در ذکر آخر دولت آل سلجوق و

ایام فترت ملك کرمان ۲ - در ورود رایات ملك دینار بکرمان و گرفتن ملك و شرح فضایل وی ۳ - در تحریص بر عدل و داد و ذکر ولایات کرمان و خصائص آن ۴ - در ثناء صاحب قوام الدین ۵ - در شرح احوال مؤلف و بیان سبب تألیف .

عقد العلی در طهران چاپ شده است (۱۲۹۳) .

تاریخ کتابت : ۱۲۹۴ ' خط نستعلیق ' ترجمه چهل کلمه در اول ' دارای دو سر لوح ' صفحه ۱۶ سطر ' قطع خشتی ' طول ۱۷ سانتیمتر ' عرض ۱۰ ' عدد اوراق ۷۲ (شماره ۵۲۹۰)

۲۶۷

عقد العلی للموقف الاعلی - همان کتاب .

تاریخ کتابت : ۱۲۷۷ ' خط نسخ ' صفحه ۱۲ سطر ' قطع ربیعی ' طول ۱۲ سانتی متر ' عرض ۷ ' عدد اوراق ۱۰۷ (شماره ۵۲۰۸)

۲۶۸

فهرست تاریخ بیهقی - شامل اسامی اشخاص و بلاد مذکوره

در تاریخ بیهقی ' مرتب بر حروف تهجی .

خط نسخ ' قطع وزیری ' طول ۱۶ سانتی متر و نیم ' عرض ۹ و نیم ' عدد اوراق ۴۹ (شماره ۶۹۲۴)

۲۶۹

کشف الغرائب - در تاریخ کشف امریکا ' ترجمه و تألیف

عباسقلی قدسی تخلص باد کوبی و میرزا محرم قراباغی متخلص به
مریض در ۱۲۴۶ .

آغاز: « الحمد لله سايع النعم... اما بعد بر رأی ارباب
فطانت پوشیده نیست که فرقه بنی آدم را در بسط عالم
اسباب معایش بتدریج فراهم آمده »

تاریخ کتابت: ۱۲۹۸، خط نستعلیق، صفحه ۹ سطر، دارای سر لوح، مجدول، قطع
وزیری، طول ۱۷ سانتی متر و نیم، عرض ۹، عدد اوراق ۸۹، (شماره ۵۴۲۲)

۲۷۰

لب التواریخ - تألیف امیر بحیبی بن عبداللطیف حسینی

قزوینی متوفی در ۹۶۲، اول و آخر افتاده، فهرست نسخ فارسی
موزه بریتانی آغاز کتاب را چنین ضبط کرده: « حمد و سپاس
خدا پر اکه سلاطین جهان بر آستانه عظمتش کمینه بند گمانند »
در صفحه سوم که صفحه اول این نسخه ناقصه است چنین بنظر میرسد:
« انکه در باغ شهریاری و اقبال همائی است بیهمال و در بوستان رأفت و
افضال سروی جد کمال... رکن السلطنة القاهرة... ابوالفتح بهرام میرزا
الحسینی الصفوی... در سلك کتاب منتظم میگردد و در زینت و زینت بمشاهدات
آیات و اخبار و امثال طریق تکلف مسلوک نمیدارد تا مقصود محبوب نگردد
و هر کس فهم مطلوب ازین سهولت تواند کرد و این مختصر موسومست به
لب التواریخ و مشتمل است بر چهار قسم »

قسم اول - در بیان هدایت مآل حضرت سید المرسلین و ائمه
معصومین، ۲ فصل. قسم دوم - در ذکر پادشاهان که قبل از اسلام
بوده اند، ۴ فصل: پیشدادیان، کیانیان، ملوک طوایف، ساسانیان.

قسم سوم - در ذکر جمعی که بعد از اسلام حکومت و سلطنت داشته اند، ۳ مقاله و ۶ باب.

در این قسمت تاریخ حکومت بنی امیه و بنی عباس و سلاطین ایران که در زمان بنی عباس متصدی سلطنت بوده اند، طاهریان، صفاریان، سامانیان، غزنویان، غوریان، آل بویه، سلجوقیان، خوارزمشاهیان، اتابکان، اسماعیلیان، سلاطین قراختای، سلاطین مغول تا قراقرینلو و آق قویونلو و سلاطین ازبکیه مذکور است.

قسم چهارم - در ذکر یادشاهان خاندان صفویه.

رجوع کنید بجلد اول فهرست نسخ فارسی موزه بریتانی صفحه

۱۰۴ و فهرست نسخ ایرانی کتابخانه بهار مجلد اول صفحه ۴.

تاریخ تألیف: ۹۴۸، تنه ذکر سلاطین ساسانی و مقدمه قسم سوم در این نسخه موجود نیست، خط نستعلیق، چند ورق اول و آخر وصال شده، صفحه ۱۷ سطر، قطع وزیری، طول ۱۸ سانتی متر، عرض ۱۱، عدد اوراق ۱۲۶، (شماره ۴۱۲۹)

۲۷۱

مختصر التواریخ سلیمانی - در تاریخ پیمبران و یادشاهان

و بزرگان بترتیب کتاب سبائك الذهب فی معرفة قبائل العرب .
آغاز: « تَبَيَّنَا بِذِكْرِ مَنْ جَرَى بِأَمْرِهِ الْقَلَمُ وَ تَبَرُّكًا بِاسْمِ مَنْ تَبَيَّنَ بِرُؤْمِهِ حَمْدٌ يَجِدُ وَ تَنَائِي يَعْدُدُ مَرَّ وَاجِبَ الْوُجُودِ رَا سَزْدُ »

این کتاب را یوسف بن عبداللطیف از نسخ فارسی جمع و استخراج و برای ترکی زبانان بزبان ترکی ترجمه کرده، در ۱۰۷۸ این نسخه بنظر صفی قلی خان حاکم ایروان رسیده و آن را بنام

شاه سلیمان صفوی بفارسی در آورده است .

خط نستعلیق ، صفحه ۲۴ سطر ، جدول و مشتمل بر دوائر و تقسیمات ، کاغذ هستی ، قطع
رحلی ، طول ۳۱ سانتی متر و نیم ، عرض ۲۳ ، عدد اوراق ۴۳ ، (شماره ۸۴۷۸)

۲۷۲

مرآة کاشان - در تاریخ کاشان ، نگارش میرزا عبد الرحیم

ضرابی کاشانی متخلص بسپهیل .

آغاز : « بر لوح ضمیر ارباب بینش و آئینه صافی خاطر
خداوندان دانش پوشیده و پنهان نباشد »

کتاب در ۱۲۸۸ بامر شاهزاده جلال الدین میرزا احتشام -

الملك حاکم کاشان تألیف شده .

تاریخ کتابت : ۱۲۹۴ ، خط نستعلیق و شکسته ، صفحه ۱۲ سطر ، قطع وزیری ، طول
۱۶ سانتی متر و نیم ، عرض ۱۰ ، عدد اوراق ۲۶۱ ، (شماره ۵۴۷۵)

۲۷۳

مطلع السعدین و در تاریخ وقایع سلطنت تیموریان از ولادت

سلطان ابو سعید بهادر خان (۷۰۴) تا

مجمع البحرین جلوس ابوالغازی سلطان حسین میرزا بهادر

در خراسان (۸۷۴) ، تألیف کمال الدین عبد الرزاق بن اسحق

سمرقندی متولد در ۸۱۶ و متوفی در ۸۸۷ .

آغاز : « حسن مطلع انوار اخبار در افتتاح مقال و لطف

مظهر آثار اخبار در ایضاح مبدء و مأل ، حمد رزاقیست

سکر یک رشحه تقدیر او ، پنج حس و چار طبع و شش
جهت آمد پدید»

مطلع السعدین در سال ۸۷۵ هجری بپایان رسیده و شامل دو
قسمت است ، قسمت اول در جلوس خلیل سلطان در سمرقند
بخاتمه میرسد و قسمت دوم از سلطنت میرزا شاهرخ شروع میشود ،
نگاه کنید بمجلد اول فهرست نسخ فارسی موزه بریتانی تألیف ریو
صفحه ۱۸۱ و به دائره المعارف اسلام نسخه فرانسوی و انگلیسی
صفحه ۶۳ و ۶۵ .

تاریخ کتابت : ۱۰۱۵ ، خط نستعلیق ، دارای دو سر لوح کار قدیم ، صفحه ۲۵ سطر ،
قطع رحلی ، مجدول ، طول ۳۲ سانتی متر ، عرض ۱۸ و نیم ، عدد اوراق ۴۴۰ ، (شماره ۸۰۳۰)

۲۷۴

المعجم فی تاریخ
ملوک العجم
تاریخ سلاطین ایران از نخستین پادشاه
پیشدادیان تا انوشیروان ، تألیف فضل الله بن
عبد الله شیرازی .

آغاز : « اِنَّ اَحَقَّ مَا يَفْتَحُ بِهِ الْكَلَامُ وَيُنْجِحُ بِهِ الْفَرَاءُ »

تاریخ معجم بنام اتابک نصره الدین احمد نوشته شده است .
تاریخ کتابت : ۹۱۴ ، کاتب : محمد قاسم بن محمد علی چکرودی ، خط نستعلیق ، صفحه ۲۰
سطر ، قطع وزیری ، طول ۱۸ سانتیمتر و نیم ، عرض ۱۰ ، عدد اوراق ۱۷۲ ، (شماره ۵۴۵۴)

۲۷۵

منتخب اللباب - در تاریخ اجمالی سلاطین تیموریه هند ،

تألیف محمد هاشم مخاطب به هاشم علی خان معروف به خافی خان
نظام الملکی .

آغاز: « جهان جهان شکر و سپاس افزون از قیاس
پادشاهی را سزاست »

خط شکسته متعایل به تملیق ، قطع رحلی ، نا تمام ، طول ۲۷ سانتی متر ، عرض ۱۴ ،
عدد اوراق ۲۶۲ ، (شماره ۵۷۱۲)

۲۷۶

هشت بهشت — تاریخ احوال و غزوات و فتوحات هشت تن

از سلاطین آل عثمان ، تألیف و نگارش ادریس بن حسام الدین
بدلیسی منشی یعقوب بیک از شاهزادگان آق قویونلو ، شامل هشت کتاب
آغاز: « تبارك الذی بیده الملك و هو علی کل شیئی
قدیر ۱۰۰۰ ای سلطان ملك لم یزل و ای مالک مملکت لایزال
و ای پادشاه عالم پناه کشور رحمت و افضال »

مؤلف در چند جا کتاب را الصفات الثمانية فی ذکر القیاصرة -
العثمانية نامیده و در سال (۹۰۸) هجری بحکم سلطان بایزید
خان بتألیف آن اقدام نموده : « اوامر نازل از آسمان خلافت ربانی
بدین فقیر حقیر رسانیدند که جهة توضیح اخبار و تصحیح احوال
و آثار این خاندان بزرگوار ... تا این زمان بسطت بساط عدل و
احسان که در سنه ثمان و تسعمائة است تألیفی بلاغت اسلوب
ترتیب و تنظیم باید نمود »

تاریخ کتابت: ۱۰۸۰ - ۱۰۸۸ ، کاتب: محمد مؤمن جرفادقانی و محمد نصیرین شمس الدین ، خط
سخ ، صفحه ۲۹ سطر ، قطع رحلی ، طول ۳۱ سانتیمتر ، عرض ۱۸ ، عدد اوراق ۴۲۹ ، (شماره ۶۹۶۷)

ادبیات

۲۷۷

ن الحان السواجم تألیف صلاح الدین صفدی شارح لامیه -
العجم طفرائی، آنچه مابین مؤلف و
فضلاء معاصروی از نظم و نثر مبادله شده

در این کتاب مندرج است .

آغاز : « الْحَمْدُ لِلَّهِ الَّذِي جَمَلَ الْبَادِي آمِثْرًا وَقَدَّرَ لِلْمُرَاجِعِ أَنْ
يَكُونَ مَأْمُورًا وَمَرَجَّ يَتْنُهَا بَحْرَيْنِ يَلْتَقِيَانِ يَخْرُجُ مِنْهُمَا اللَّوْثُ »

این کتاب اولاً المحازاة والمجاراة نام داشته بعد به الحان السواجم
موسوم گردیده ، در فهرست جدید دار الکتب العصریه ابتداء
کتاب چنین ضبط شده : « الحمد لله الذي شرح صدر من تأدب »
این جمله ابتداء شرح لامیه العجم است و در اینجا اشتباه روی
داده است .

خط نسخ ، صفحه ۲۵ سطر ، قطع خشتی ، طول ۲۰ سانتی متر ، عرض ۱۰ و نیم ، عمده
اوراق ۳۱۲ (شماره ۷۴۳۰)

۲۷۸

الامالی - در تراجم و مسائل ادبیه و تأویل آیات و احادیث ،

املاء ذوالمجدین علم الهدی سید مرتضی - الشریف ابو القاسم
علی بن الحسین الموسوی، متوفی در سنه ۴۳۶ هجری.

اسم اصلی الامالی «غرر الفرائد و درر القلائد» است و اختصاراً
غرر و درر نامیده میشود، این نسخه بتأویل آیه «وَسْئَلُونَكَ عَنِ
الرُّوحِ قُلِ الرُّوحُ مِنْ أَمْرِ رَبِّي» ابتدا شده، بانضمام تکمله کتاب که
آن نیز املاء سید مرتضی و شامل شرح و تأویل ۳۱ مسئله است،
تأویل مسئله اخیر «ماورد فی القرآن من معانیات الرسول» نام تمام
مانده است.

امالی جمع اُمَلِیَّة است که در لغت باقوال و بیانات ملخص تفسیر
شده و در اصطلاح ادباء عبارت از مباحث و مسائلی است در یک فن
یا چندین فن که دانشمندی متبحر بیان کند و حضار مجلس چنانکه
املاء میشود بدون زیاده و نقیصه آن را ثبت کنند، کتب امالی در
مواضع مختلفه بسیار است مانند: امالی ابوعلی قالی، امالی ابویوسف،
امالی ابن الشجری، امالی زجاج، امالی ابن عساکر، امالی ابن-
حاجب، امالی ثعلب، امالی زحشری، امالی مرزوقی، امالی اسفراینی
و سیوطی و غیره.

اغلب صفحات این نسخه قدیمی بصدمة موربانه دچار شده و

دارای حواشی است.

تاریخ کتابت: ۵۷۴ (تم الجزء الرابع وتم بتمامه الكتاب . . . وفرغ من انتساخه لنفسه
العبد الضعیف المحتاج الی رحمة الله تعالی و مقترته و رضوانه حیدر بن بختیار بن الحسین
الشیبسی فی المنتصف شهر صفر سنة اربع و سبعین و خمس مائة هجرية رحمة الله من دعائه بالخير)
خط نسخ، صفحه ۲۳ سطر، قطع خشتی، طول ۱۸ سانتی متر، عرض ۱۲، عدد اوراق ۲۵۲،
(شماره ۶۹۴۷)

۲۷۹

الامالی - همان کتاب ' بانضمام التکملة ' نسخه ممتاز و نفیس .

تاریخ کتابت : ۱۰۲۵ ، خط نستعلیق ، دارای سه سر لوح بسیار خوب ، متن کاغذ شکری و حاشیه کاغذ حنائی ، مذهب و مجدول ، قطع رحلی ، طول ۳۰ سانتی متر ، عرض ۱۶ و نیم ،
 عدد اوراق ۴۱۸ ، (شماره ۵۴۷۷)

۲۸۰

ترجمه کشکول - کشکول شیخ بهائی معروفست ، احمد شهید

عاملی بامر سلطان عبد الله قطبشاه از سلاطین هند آن را بفارسی
 ترجمه کرده است .

**آغاز : « مجموعه حمد و سپاس واجب الوجود و سفینه
 شکر و ستایش و اهدب الوجود »**

تاریخ کتابت : ۱۰۷۰ ، کاتب : رضا علی بن فرخ میسکانی ، خط نستعلیق ، صفحه ۱۴ سطر ،
 مجدول ، قطع وزیری ، طول ۱۹ سانتیمتر و نیم ، عرض ۱۰ و نیم ، عدد اوراق ۱۸۶ ، (شماره ۵۵۰۰)

۲۸۱

التمثیل و المحاضرة - در ادبیات ، تألیف ابو منصور عبد الملك

بن محمد بن اسمعیل نشابوری ثعالبی متولد در ۳۵۰ و متوفی در

۴۲۹ صاحب تذکرة یتیمه الدهر و غرر اخبار ملوک الفرس و

فقه اللغة و الاعجاز و الایجاز و سایر مصنفات مشهوره .

آغاز: « اَمَّا عَلٰی اِثْرِ حَنْدِ اللّٰهِ وَ اِثْنَاءِ عَلَیْهِ الَّذِیْ هُوَ اَوَّلُ کِتَابِهِ وَ
اٰخِرُ دَعْوٰی سَکِیْنِی دَارِ نَوَابِیْ »

کتاب حاوی چهار فصل است: فصل اول در مدخل و نمونه کتاب، فصل دوم در اقوال طبقات مردم و ارباب مراتب و صنایع مختلفه که مانند امثال تلقی شده و توصیف احوال و ذکر مساوی و مقایح آنان، فصل سوم چیز هائی که غالباً بآنها تمثل میشود، فصل چهارم در فنون و اغراض دیگر.

التعمیل و المحاضرة بنام امیر شمس المعالی قابوس و شمگیر زیاری تألیف شده و در مقدمه چنین مذکور است: « وَبَعْدُ فَلْتَوْلَانَا اَلْاَمِیْرُ شَمْسُ التَّعَالٰی عَیْدُ یَنْتُمُوْنَ اِلٰی سَرَفِ خِدْمَتِهِ... وَ مِنْهُمْ هَذَا الْعَبْدُ الَّذِیْ شِعَارُهُ الْاِغْتِرَافُ اِلٰی جَمَلَتِهِ... وَ دَا بَهُ خِدْمَةُ الْاَدَبِ وَ مُنَادَاةُ الْکُتُبِ »
تاریخ کتابت: ۱۰۲۰، خط نسخ، صفحه ۱۵ سطر، دارای یک سر لوح، قطع خشتی، صفحات مجدول بخط قرمز، طول ۱۹ سانتیمتر و نیم، عرض ۱۴، عدد اوراق ۱۷۴، (شماره ۶۶۹۲)

۲۸۲

التنیه علی حدوث در بیان سبب حدوث تصحیف در خط
عربی، تألیف ابو عبد الله حمزة بن حسن
اصفهانى متوفى در ۳۶۷ صاحب تاریخ

اصفهان و تاریخ سنی ملوک الارض و الانبیاء و کبار البشر و غیره.
آغاز: « اَطَالَ اللّٰهُ بِقَائِكَ فِی الْبِرِّ وَالسُّرُورِ وَالْاَمْنِ وَالْحُبُورِ وَ
اَدَامَ یُعْمَتِكَ مُعَانَا عَلٰی اِیْتِاٰءِ التَّكَارُمِ وَ اِصْطِنَاعِ التَّعَامِدِ »

تصحیف آنست که کلمه و عبارتی بسبب تشابه حروف و نبودن نقطه بر خلاف آنچه نویسنده و گوینده اراده کرده یا بغیر آنچه

مصطلح بوده خواننده شود و از اینروى موجب تبدل معنی گردد
 « التصحیف تغییر اللفظ حتى يتغير المعنى المراد » مؤلف برای
 تصحیف امثال چند در دیباچه نقل کرده که فقرات ذیل از آنجمله
 است : « وَ اِنْ كَثِيرًا مِنْ رِوَاكِ الْحَدِيثِ يَرُوْنَ اَنَّ النَّبِيَّ صَلَّى اللهُ عَلَيْهِ
 وَسَلَّمَ قَالَ تَحْتَمُّوا بِالْعَبْقِ وَ اِنَّمَا قَالَ تَحْتَمُّوا بِالْعَبْقِ وَ هُوَ اسْمٌ وَاِدٍ بِظَاهِرِ
 التَّدْيَةِ ، رَوَى آخِرُ اَنَّ رَسُولَ اللهِ صَلَّى اللهُ عَلَيْهِ كَانَ يَسْتَجِبُ الْغَسْلَ فِي يَوْمِ
 الْجُمُعَةِ وَ اِنَّمَا يَسْتَجِبُ الْغَسْلَ فِيهِ ، وَرَوَا عَنْ الرَّجُلِ ضَبِقَ آيَهُ وَ اِنَّمَا هُوَ عَمَّ
 الرَّجُلِ صِنُوْا آيَهُ اِي سِنَّهُ »

کتاب التصحیف ابو احمد حسن بن عبد الله بن سعید عسکری
 و کتاب التصحیف ابو الحسن علی بن عمر دار قطنی و کتاب
 التطریف فی التصحیف سیوطی نیز در این فن نوشته شده است .

تاریخ کتابت : ۱۳۴۶ ، خط نسخ ، صفحه ۱۵ سطر ، قطع وزیری ، طول ۱۸ سانتی متر ،
 عرض ۱۲ ، عدد اوراق ۱۰۷ ، (شماره ۶۵۳۰)

۲۸۳

چهار مقاله - تألیف احمد بن عمر بن علی نظامی عروضی سمرقندی
 آغاز : « حمد و شکر و سپاس مر آن پادشاهی را که
 عالم عود و معاد را بلا واسطه ملائکه کروی و روحانی
 در وجود آورد و عالم کون و فساد را بتوسط آن عالم »
 مشتمل بر مقدمه و چهار مقاله :

۱ - در ماهیت عالم دبیری و کیفیت دبیر بلیغ کامل .

۲ - در ماهیت عالم شعر و صلاحیت شاعر .

۳ - در ماهیت علم نجوم و غزارت منجم در آن علم .

۴ - در ماهیت علم طب و هدایت طبیب و کیفیت او .

چهار مقاله بنام حسام الدین ابوالحسن علی بن فخر الدین مسعود بن عز الدین حسین از سلاطین غوریه بامیان تألیف شده . این کتاب را با حواشی و تصحیحات آقای میرزا محمد خان قزوینی در لیدن چاپ کرده اند (۱۳۲۷) اخیراً نیز در طهران طبع شده است (گاهنامه ۱۳۱۱)

تاریخ تألیف در حدود ۵۵۰ ، تاریخ کتابت : ۱۲۷۹ ، کاتب : داوری بن وصال ، خط نستعلیق خوب ، دارای سرلوح ، مجدول و مذهب ، کاغذ نباتی زر افشان ، قطع وزیری ، صفحه ۱۴ سطر ، طول ۲۱ سانتی متر ، عرض ۱۲ ، عدد اوراق ۴۹ ، (شماره ۲۹۵۴)

۲۸۴

چهار مقاله - همان کتاب .

خط نستعلیق شکسته آمیز ، صفحه ۱۳ سطر ، قطع ربی ، طول ۱۴ سانتی متر ، عرض ۸ ، عدد اوراق ۱۰۰ ، (شماره ۳۰۲۵)

۲۸۵

رضوان - نظیر گلستان ، نگارش میرزا عبدالحسینخان معروف

بمیرزا آقاخان کرمانی پسر میرزا عبد الرحیم بردسیری متولد در ۱۲۷۰ ، مقتول در ۱۳۱۴ ، صاحب تاریخ آئینه اسکندری و

نامه باستان ، مشتمل بر یک مقدمه و چهار موسم و یک خاتمه .

آغاز: «تعالی ذات لم یزل که وحدتش منشاء کثرت است
و بوصف اندرش مزید حیرت هر تنزیه که خوانیش تعطیل
ذات است و چون تشبیه سرائی تحدید صفات پس ثنای حضرتش»
میرزا آقاخان این کتاب را بنام سلطان عبد الحمید خان
پادشاه عثمانی نوشته و تاریخش این است:

دران سالی که رضوان مختتم شد هزار و سیصد و چارش رقم شد
خط نستعلیق، صفحه ۱۵ سطر، قطع وزیری، طول ۲۱ سانتی متر، عرض ۱۳، عدد اوراق
۱۶۲ (شماره ۸۲۶۲)

۲۸۶

سلوان المطاع فی در اخلاق و نوادر اخبار پادشاهان برلسان
و حوش و طیور، تألیف علامه ابو عبد الله
محمد بن محمد بن ظفر مکی صقلی اندلسی

صاحب کتاب الإنباء بنجباء الأبناء و حاشیه بر درة الغواص حریری
و غیره، متوفی در ۵۶۵ هجری.

آغاز: «إِنَّ شُكْرَ اللَّهِ سُبحَانَهُ لَا سَتِي الْقَرَابِ وَ النَّفَاسِ الْفَاجِرَةِ»

مشمول بر پنج سلوانه: ۱ - در تفویض، ۲ - در صبر، ۳ -
در تاسی، ۴ - در رضا، ۵ - در زهد.

«سلوانه بضم اول مهره افسون یا آن آب باران است که بمهره
افسون ریخته بعاشق خوراند تا از عشق تسلی یابد اَوِ السَّلْوَانُ اَنْ
يُوْخَذَ تُرَابُ قَبْرِ مَيِّةٍ فَيَجْمَلُ فِي مَاءٍ فَيَسْقِي الْعَاشِقُ قَيَمُوتُ حُبِّهِ يَادَارُوِي بِيغْمِي
است که خوردن آن اندوه را دور کند - منتهی الارب»

ترجمہ ایتالیائی ابن کتاب در ۱۸۵۱ بطبع رسیدہ است .

تاریخ کتابت : تم الكتاب و هو كتاب اللوات بحمد الله و منه و حسن توفيقه فله الحمد كثيراً طيباً كما يحب ربنا ويرضى وكان ذلك بتاريخ يوم الاثنين ثالث و العشرون من شهر ذ القعدة من سنة ثمان عشر و تسعمائة . . . وكان ذلك على يد كاتبه احقر عباد الله و اعلمهم التقير الى الله الملك العنان عبد الرحمن ابن احمد ابن علي ابن احمد ابا حيان الحضرمي بلداً و الكندي نبيا نفع الله له و لوالديه و لمشايخه في الدين و المسلمين اجمعين . . .
خط نسخ ' کاغذ نباتی ' صفحہ ۱۷ سطر ' بعض صفحات آب دیدہ ' قطع وزیری ' طول ۱۷ سانتیمتر و نیم ' عرض ' ۱۰ ' عدد اوراق ۹۴ ' (شماره ۶۹۱۱)

۲۸۷

سه نشر - و پنج رقعة نور الدین محمد ظہوری ترشیزی .

آغاز : « سرود سرايان عشرتکده که بنورس سرا بسان
حال کار کام و زبان ساخته اند »

این منشآت بنام ابراهیم عادلشاه نگاشته شده است : « شهنشاه
سخنور نکتہ پرور نغمہ پرداز ترانہ ساز عرش طارم افلاک خیم
کیوان ہمم برجیس شیم مریخ چشم خورشید علم . . . عدل افزای
ظلم گاہ ابراهیم عادلشاه خلد الله ملکہ »

تاریخ کتابت : ۱۲۶۱ ' خط نستعلیق ' صفحہ ۱۱ سطر ' قطع وزیری ' موربانہ خوردہ ' طول ۱۸ سانتی متر ' عرض ' ۱۰ ' عدد اوراق ۷۳ ' (شماره ۴۱۲۸)

۲۸۸

شرح الحماسة - کتاب الحماسة تألیف ابوتعام حبیب بن اوس

بن الحارث الطائی شاعر مشهور عرب متولد در ۱۹۰ و متوفی در ۲۲۸ .

ابو تمام هنگام بازگشت از خراسان بهمدان رسید، ابو الوفاء بن سلمه مقدم او را مغتنم شمرده در اکرام وی کوشید، ابو تمام بنام میزبان خویش پنج کتاب در مختار اشعار تصنیف نمود که دیوان - الحماسة از آن جمله و بر ده باب مرتب بود: باب الحماسة، باب المراثی، باب الادب، باب النسب، باب الاضياف و المديح، باب الهجاء، باب الصفات، باب السير و النعاس، باب الملح، باب مذمة النساء. این مجموعه بیاب اول اشتهار یافته و جمعی از ادباء این کتاب را شرح کرده اند، ابوعلی احمد بن محمد بن حسن اصفهانی معروف بامام مرزوقی متوفی در ۴۲۱ مؤلف امالی صاحب این شرح است.

آغاز: « اَلْحَمْدُ لِلّٰهِ خَالِقِ الْاِنْسَانِ مُتَّبِعاً بِمَا عَلَّمَهُ مِنَ التَّيْبِينِ وَالْاِيْمَانِ »
مرزوقی از اجلة علماء و ادباء بوده شرح الفصیح و شرح المفضليات و شرح الموجز نیز از تصانیف ادبیه اوست.

سیوطی در طبقات الذخاة میگوید: « هو من اهل اصبهان و كان في غاية الذكاء و الفطنة قرء على ابي علي الفارسي و دخل عليه الصاحب بن عباد فلم يقم له فلما ولي الوزارة جفاه »
دو باب اخير ديوان الحماسة در این نسخه نیست و کتاب در این شعر بیان رسیده است:

« نُجُومُهُ رُكْدَةٌ لَيْسَتْ بِرَأْيِنِي كَأَنَّهَا مِنْ فِي الْجَوِّ الْقَادِرِ »

شرح عربی دیوان الحماسة در مصر و کلکته و مسکو، ترجمه لاتینی در بون (۱۸۵۱) و ترجمه آلمانی بقلم فریدرک روگرت

درستونگارت چاپ شده است (۱۸۴۶)

پس از ابوتمام ابوعبادة ولید بن عبید بحتری شاعر شهیر متوفی
در ۲۸۴ مجموعہ اشعاری تدوین کرده کہ بحماسہ ثانی معروفست ،
نگاہ کنید بفہرست و .آلوارد جلد ۶ صفحہ ۵۱۹ .
خط نسخ ، صفحہ ۲۵ سطر ، قطع رحلی ، طول ۳۱ سانتی متر ، عرض ۱۸ ، عددہ اوراق
۲۵۱ ، (شماره ۵۶۸۲)

۲۸۹

شرح لامیۃ العجم - کمال الدین ابوالبقاء محمد دمیری کتاب

الغیث المسجم فی شرح لامیۃ العجم تألیف صلاح الدین صفدی را
تلخیص و تہذیب کرده و این شرح را بطریقہ اصل مرتب ساخته است
آغاز : « الْحَمْدُ لِلَّهِ الَّذِي سَرَّحَ صَدْرَ مَنْ تَأَدَّبَ »

مراجعه کنید بشمارہ ۲۹۳ .

تاریخ کتابت : ۱۲۴۵ ، خط نسخ ، صفحہ ۱۵ سطر ، قطع وزیری ، بعض صفحات محشی ،
طول ۱۲ سانتی متر و نیم ، عرض ۱۱ و نیم ، عددہ اوراق ۱۰۱ ، (شماره ۵۷۱۵)

۲۹۰

طیف الخیال فی مناظرۃ در اخلاق و حقائق افعال نفس و

غرائب خلقت انسان و تفصیل صفات

عقل و تحصیل علم و قبایح جہل و

مطالب ادبیہ دیگر ، نگارش و تألیف محمد مؤمن بن حاج محمد

العلم و المال

قاسم جزائری شیرازی .

آغاز: « اَلْحَمْدُ لِلّٰهِ رَافِعِ دَرَجَاتِ الْعُلَمَاءِ اِلَى سَمَاكِ السَّمَاءِ وَ مُصَلِّ بِمَدَائِهِمْ عَلٰى دِمَاءِ الشُّهَدَاءِ يَوْمَ الْعُرْسِ بَيْنَ التَّلَا وَ خَافِضِ مَنْ شَكَّ فِي عُلُوِّ قَدْرِ هِمِّ »

این کتاب را باید مقامات جزائری یا شیرازی نامید ، طیف -

الخیال اسم مقامه ایست که پیش از نظائر خود واقع شده و انشاء

مقامات متفرع بر آن بوده ، مندرجات نسخه بر این نهج است :

مقامه طیف الخیال ، ۱ - المقامه القمریه ، ۲ - المقامه الطفیلیه ،

۳ - المقامه الطحانیه ، ۴ - المقامه البغدادیه ، ۵ - المقامه -

الشجریه ، ۶ - المقامه النباشیه ، ۷ - المقامه الملتانیه ، ۸ - المقامه

الرضویه ، ۹ - المقامه الجزائریه ، ۱۰ - المقامه الوطنیه .

تاریخ تألیف و کتابت : ۱۱۱۶ ، کاتب : حافظ یعقوب ملتانی ، خط نسخ ، دارای دوسر

لوح ، صفحه ۱۷ سطر ، قطع خشتی ، طول ۱۹ سانتی متر و نیم ، عرض ۱۱ ، عدة اوراق ۲۴۲ ،

(شماره ۵۴۴۲)

۳۹۱

العقد النضید المستخرج عزالدین ابوحامد عبد الحمید

من شرح ابن ابی الحدید مشهور بابن ابی الحدید شرحی

مشبع و ممتع بر نهج البلاغة

نکاشته که از کمال اشتهار از توصیف بی نیاز است ، کتاب العقد -

النضید تلخیصی است از این شرح که فخر الدین عبد الله بن الهادی

بن امیر المؤمنین المؤید بالله بحیبی بن حمزه ترتیب داده .

آغاز: « اَلْحَمْدُ لِلّٰهِ الَّذِي تَقَرَّدَ بِالْكَمَالِ فَكُلُّ كَامِلٍ سِوَاهُ مُتَقَوِّسٌ »

وَاسْتَوْعَبَ عُمُومَ التَّجَامِيدِ فَكُلُّ ذِي عُمُومٍ عَدَاهُ مَخْصُوسٌ »

در کتب رجال و تراجم احوال نام و عنوان « فخر الدین عبد الله »
را نیافتیم، در پشت ورق اول این نسخه در ذیل اسم مؤلف این جمله
مرقوم است: « ترجم له بعض اهله فقال كان للعلوم جماعاً و فی الکلام
سجاعاً تشهد له موضوعاته و تعليقاته فی کل فن و هو مصنف الجوهر
الشفاف و الکاشف عن معانی الکشاف و کفی به دليلاً علی علمه
وله منتخب من شرح ابن ابي الحديد یسمى الدر النضید توفی
رحمه الله بمدینة صنعا و دفن فی مسجد الاجدم بصنعا »

تاریخ کتابت: ۱۰۸۰، کاتب: محمد بن صلاح بن منصور عدینی، خط نسخ، صفحه
دوم و سوم نو نویسی، صفحه ۲۷ سطر، جدول، قطع رحلی، طول ۲۷ سانتی متر، عرض ۱۶،
عدد اوراق ۲۲۵، (شماره ۵۵۰۷)

۲۹۲

غرر الغرر و درر الدرر - در تأویل آیات قرآن و اخبار

وارد در کتاب الامالی سید مرتضی با التزام اختصار و تلخیص، تألیف
عبد الرحمان بن محمد بن ابراهیم بن العتایقی در ۷۶۶.
آغاز: « الْحَمْدُ لِلَّهِ الَّذِي اَكْرَمَنَا بِكِتَابِهِ الْكَرِيمِ وَ سَرَّفَنَا بِالسَّبْعِ الثَّمَانِي
وَ الْفُرْآنِ الْحَكِيمِ »

نسخه در تأویل آیه « و اذا المؤودة سئلت » بآخر میرسد.

خط نسخ، صفحه ۲۶ سطر، قطع رحلی، طول ۲۵ سانتی متر، عرض ۱۶، عدد اوراق ۲۴،
(شماره ۵۷۲۷)

۲۹۳

الغیث المسجم فی لامیه العجم قصیده ایست معروف از مؤید
شرح لامیه العجم **المدین ابو اسمعیل حسین بن علی اصفهانی**
 مشتهر بطغرائی مقتول در ۵۱۵ یا ۵۱۸ هجری و الغیث المسجم شرحی است بر این قصیده از مصنفات
 ابو الصفا صلاح الدین خلیل بن ایبک صفدی در دو مجلد، این
 کتاب را الغیث الذی انسجم و غیث الادب الذی انسجم نیز خوانده اند.
آغاز: * اَلْحَمْدُ لِلّٰهِ الَّذِی سَرَّحَ صَدْرَ مَنْ تَأَدَّبَ *

ادباء بر این قصیده شروع بسیار نگاشته اند مانند: نشر العلم فی
 شرح لامیه العجم جمال الدین محمد خضرمی، حل المبهم و المعجم
 فی شرح لامیه العجم علی بن قاسم طبری، ایضاح المبهم من لامیه العجم
 ابو جمعه و شروع و تعلیقات دمیری و دمامینی و عکبری و تلخیص
 محمد بن ابی بکر بدرانی و غیرهم.

تاریخ کتابت: ۱۱۸۰-۱۲۸۴، خط نسخ، دارای دو سرلوح خوب، صفحه ۲۵ سطر،
 قطع رحلی، مجدول و منذهب، هفت صفحه فهرست مندرجات در اول کتاب، طول ۲۶ سانتیمتر،
 عرض ۱۴، جلد علمی متن زر افشان یشمی، عدد اوراق ۲۹۴، (شماره ۳۵۵۹)

۲۹۴

کتاب الصيد و القنص - در فن صید و شکار، در فهرستهای
 نسخ عربیه اسمی ازین کتاب ادبی نفیس یافت نگردید و مؤلف
 شناخته نشد.

آغاز: • اَلْحَمْدُ لِلّٰهِ الَّذِيْ اَنْشَأَ التَّوْجُوْدَاتِ بِحِكْمَتِهِ وَاخْتَرَعَ الْاَلْسِنَاءَ بِقُدْرَتِهِ خَلَقَ السَّمَوَاتِ وَالْاَرْضَ وَاللَّيْلَ وَالنَّهَارَ لِتُصَالِحَ بِهَا الْحَيَاةُ وَبَدَأَ خَلْقَ الْاِنْسَانِ مِنْ طِينٍ ثُمَّ نَسَجَ لَهٗ الْاَلْفَافِكِ فِيْ جَبْرِيْئٰلٍ وَالْحِيْتَانِ فِيْ نٰجِيْجِهٖا وَالْوَحُوْشِ فِيْ اَوْكَارِهٖا وَ الطَّيْرِ بِاٰخْتِلَافِ لُغَاتِهٖا . . . وَبَدَأَ فَاِنَّ اللّٰهَ تَعَالٰى اَحْلٰى صَيْدَ الْبَرِّ وَ الْبَحْرِ وَ قَدْ ذَكَرَ ذٰلِكَ فِيْ كِتَابِهٖ التَّرْوِيْحِ فَقَالَ اُحْمَلْ لَكُمْ صَيْدَ الْبَرِّ وَ الْبَحْرِ . . .

صفحه اول نسخه نو نویس است ، قسمتی از اوراق را موربانان

خورده و مشتمل بر شانزده بابست :

- ۱- باب تمرین الخیل بالطراد ، ۲- باب فضل لحم الصيد و طیب مضغه ، ۳- باب ما احله الله عز وجل من صيد البر والبحر و اجازة الكتاب والسنة ، ۴- باب الاحوال و الاماكن التي يحل ويحرم فيها الصيد والجزا فيما يقتله المحرم من النعم والطيور ، ۵- الاماكن التي حظر الصيد فيها و نهى عن قتله وتنفيذه في حدودها ، ۶- المختار من اقاويل اهل العلم في صيد المحرم و الحلال في الحرم ، ۷- اثاره الصيد و استحقاقه بها او بغيرها ، ۸- باب المكائد التي توصل بها الى الصيد و الالات المتخذة لذلك ، ۹- باب الجوارح وهي اربعة انواع ، ۱۰- باب ما يدل على مرض الجراح مما تبرز من فضول جسده ، ۱۱- باب رمى اصناف الوحش بالنشاب والنبيل ، ۱۲- باب امتحان الملك والرئيس نفسه في الصيد بهذا الضارى و مباشرته ، ۱۳- باب صيد البحر ، ۱۴- باب اوقات الصيد ، ۱۵- باب الصيد بالجلهق ، ۱۶- باب الطير .

در چند جای کتاب اشعار وارجوزه های مؤلف بنظر میرسد

از این جمله در صفحه پنجم چنین میگوید : «ولي في نحو هذا المعنى

و كنا نخرج للصيد بمصر بموضع يعرف بدير القصر منيف على ذروة الجبل

المعظم (المقطم) مطل على النيل فهو سهلى جبلى بحرى :

سلام على دير القصر و سفحه تحيات حلوان الى النخلات «

در جای دیگر که اشتیاق معتضد بالله خلیفه عباسی را برای جنگ و شکار نقل کرده میگوید: « اخبرنی عنه ابو احمد یحیی بن علی ندیمه قال کان یقول کثیراً لما بنی الثریا اتعلم ان بناء من ابنة الخلفاء يشبه هذا البناء او يعادله فی محل موقع اما ترانی قاعداً علی سریری یرض علی و زبیری » معلوم میشود مؤلف از فضلاء زمان المعتضد بالله شانزدهمین خلیفه آل عباس است که در ۲۷۹ بکرسی خلافت نشست و پس از نه سال و نه ماه در ۲۸۹ درگذشت، در دو صفحه بعد آگاه میشویم که صاحب کتاب معاصر ابوبکر محمد بن یحیی صولی شطرنجی ادیب مشهور بوده و صولی در ۳۳۵ یا ۳۳۶ وفات یافته، در اول باب چهارم این جمله بنظر میرسد: « وکل ما اذکره من ذلك سماعی من ابرهیم بن جابر بحلب باسقاط الاسناد سنة اربع و ثلثمائة » از مراجعه بفهرستهای عربی بدست میآید که در فن شکار از متقدمین نویسندگان عرب مصنفاتی یافت نشده و ابودلف قاسم بن عیسی عجللی از امراء معروف زمان معتصم و مأمون که ادیب متبحر بوده بنام کتاب البزاة و الصيد تألیفی داشته است.

این نسخه در شوال ۶۱۷ هجری استنساخ شده: « فرغت نساخه هذا الكتاب فی يوم الثلاثاء الثالث من شوال من سنة سبع عشرة و ستمائة للهجرة الطاهرة المطهرة ... »

خط نسخ آمیخته به ثلث، صفحه ۱۵ و ۱۶ و ۱۸ سطر، کاغذ ضخیم نباتی رنگ، قطع خشتی، طول ۱۸ سانتیمتر، عرض ۱۱، عدد اوراق ۱۴۲، (شماره ۶۹۴۳)

۲۹۵

الکشکول - در لطایف روایات و حکم و محاسن آثار و اقوال

فارسی و عربی تألیف شیخ بهائی مشتمل بر پنج مجلد .

آغاز: « وَ بَعْدُ فَإِنِّي لَنَا فَرَعْتُ مِنْ تَأْلِيفِ كِتَابِي الْيُخْلَاةِ »

کشکول در ۱۲۶۶ و ۱۲۹۱ در طهران و در سالهای ۱۲۸۸

۱۳۲۹، ۱۳۰۵، ۱۳۰۲، ۱۳۱۸ در مصر چاپ شده است .

تاریخ کتابت: ۱۰۶۵، خط نسخ، کاتب محمد قاسم، دارای پنج سرلوح کوچک، صفحه ۲۳ سطر، قطع رحلی کوچک، طول ۲۷ سانتی متر، عرض ۱۶، عدد اوراق ۳۶۸، (شماره ۹۰۷۳)

۲۹۶

گلستان - شیخ اجل مصلح الدین یا مشرف الدین سعدی .

تاریخ کتابت: ۱۲۸۵، کاتب: میرزا اسمعیل تهرسی، خط نستعلیق، دارای سرلوح،

صفحه ۱۱ سطر، قطع وزیری، مجدول، کاغذ کبود، طول ۱۶ سانتی متر، عرض ۱۰، عدد

اوراق ۱۰۹، (شماره ۵۴۲۷)

۲۹۷

گلستان - محشی به بوستان و کتاب دبستان حیدری که با سلوب

بوستان سروده شده و اولش این است:

«هراروز سماری دل زار بود که با هر کس و ناکسم کار بود»

کتاب دبستان جان متضمن ماده تاریخ این منظومه است (۹۹۴)

خط نستعلیق ، صفحه ۱۱ سطر ، قطع وزیری ، جدول ، طول ۲۱ سانتی متر ، عرض ۱۴ ،
 عدد اوراق ۱۷۰ ، (شماره ۸۱۷۲)

۳۹۸

گنجینه نشاط - مجموعه منشئات و اشعار و غزلیات میرزا

عبد الوهاب اصفهانی متخلص به نشاط و ملقب به معتمد الدوله

متوفی در ۱۲۴۴ .

آغاز : « ابواب مخزن وجود بحکم کنت کنزاً مخفياً »

تاریخ کتابت : ۱۲۶۴ ، خط نستعلیق ، دارای یک سر لوح ، جدول و مذهب ، صفحه
 ۱۷ سطر ، قطع رحلی ، طول ۲۴ سانتیمتر ، عرض ۱۴ ، عدد اوراق ۱۷۱ ، (شماره ۲۹۰۳)

۳۹۹

جمع الامثال - در امثال و اسامی ایام عرب و کلمات بزرگان که در

سلك مواظف و حکم در میآید ، تألیف ابوالفضل احمد بن محمد بن احمد

میدانی نشابوری متوفی در ۵۱۸ صاحب کتاب السامی فی الاسامی

آغاز : ان آحسن ما یوشح به صدر الکلام ،

جمع الامثال بامر ابو علی صفی الدین محمد بن ارسلان تألیف

شده و بترتیب حروف معجم انجام یافته و متجاوز از شش هزار

مثل عربی را شامل است : « وسمیت الکتاب مجمع الامثال لاحتوائه

علی عظم ما ورد منها و هو ستة آلاف مثل و نیف والله اعلم بما بقی

منها فان انفاس الناس لا یأتی علیها الحصر »

تاریخ کتابت : ۱۲۷۵ ، خط نسخ ، صفحه ۲۸ سطر ، مذهب و مجدول ، قطع رحلی ، کاغذ
ترمه زر افشان ، جلد ساغری ، مشکی ترنج گل و بوته قلمی ، طول ۲۳ سانتی متر ، عرض ۱۲ ،
عدد اوراق ۲۴۶ ، (شماره ۲۵۶۰)

۳۰۰

مجمع البلاغة - در مترادفات جمل فصیحه و کلمات بلیغه ، نسخه

مهم ادبی که مؤلفش معلوم نیست و در فهرستهای نسخ عربی اسم آن
دیده نشد ، این کتاب که شاید نظیرش در کتابخانه دیگر موجود نباشد
اساس و مبدء مؤلفات ادبیه ایست که در این موضوع تدوین شده مانند
الافاظ الکتابیه تألیف عبد الرحمن بن عیسی بن حماد همدانی و
کتاب الافاظ المترادفة و تهذیب الافاظ ابن سکیت و فقه اللغة
ثعالبی و نجمة الرائد فی المترادف و المتوارد شیخ ابراهیم یازجی .
اولین صفحه دیباجه افتاده و صفحه دوم چنین ابتدا شده :
« فقرر ان تحبها و ما انتهت اليه من اعلام حبر اقتصبها و جمعتها و ما وجدته
في كلام البناء من لفظ بعد في البحر الحلال و العذب الزلال صتمته اليه قعيلك
من ذالك كتابا متونا سئنه مجمع البلاغة و متى عن نيت يزول حسنه اذا قطع
سلكه ذكرته قرب فقرة لا يزوق منظرها الا منظومة »

متضمن شانزده حد : « الاول حد العقل وضده و ما يتعلق بهما ؛
الثاني حد النطق ، الثالث حد الاسماء و الرفعة و الضعة و الاخلاق
المحمودة و المذمومة ، الرابع حد المال و الرغبة فيه و عنه و ما
يتعلق بذلك ، الخامس حد العطاء و الاستعطاء و ما يتعلق بهما ،
السادس حد الحرب و اربابها و آلاتها و ما يقرب منها ، السابع حد -

المودّة و انواعها و ما یضادها من ذلك ، الثامن حدّ الحسن و القبح و الشباب و الشیب ، التاسع حدّ القرابة و شرف الابوة و دناتها و الدعوة و احوالها ، العاشر حدّ المطعوم و آلاته و اللہو و اللباس و الطیب و ما یتعلق به ، الحادی عشر حدّ النکاح و الطلاق و ما یتعلق بهما ، الثانی عشر حدّ المشی و المفاوز و نحوہ ، الثالث عشر حدّ التقوی و الزهد و التدين و الدهر و تقلبه من الهم و الصبر و المرض و الموت ، الرابع عشر حدّ السماء و انوائها و النار و البناء ، الخامس عشر حدّ الحيوان ، السادس عشر حدّ فنون مختلفة »

حد نخستین کہ شامل بیست و سه قسم است بدینگونه شروع

میشود : **الاول حد العقل وضده**

لَهُ عَقْلٌ وَ جُولٌ وَ مَعْقُولٌ وَ حِجْبِيٌّ وَ نَهْيٌ وَ حِصَاةٌ وَ آصَاةٌ ، هُوَ وَ عَاءٌ عَقْلِيٌّ غَيْرٌ ذِي سَقَطٍ ، لَهُ عَقْلٌ رَاجِحٌ وَ لَيْبٌ نَاجِحٌ ، لَهُ عَقْلٌ رَاصِنٌ وَ جِلْمٌ رَازِنٌ ، تَسْرَبَلُ النَّهْيُ وَ ارْتَدَى التَّقْيُ ، لَهُ مِنَ اللَّبِّ وَ زَيْرٌ رَشِيدٌ وَ ظَهِيرٌ سَعِيدٌ ، هُوَ عَقْلٌ مِنَ ابْنِ عَبَّاسٍ وَ آمَجَنٌ مِنَ أَبِي نُوَّاسٍ ، هُوَ فِي فَسْحَةٍ مِنَ جِهَاهُ وَسِعَةٌ مِنْ نُهَاهُ ، وَ أَبْعَدُهُمْ مَسَافَةٌ غَوْرٌ عَقْلِيٌّ ، بَعِيدٌ مَسَافَةَ الرَّأْيِ ، لَهُ مِنْ عَقْبِهِ رَقِيبٌ عَلَى سَهْوَاتِهِ يَهْدِيهِ إِلَى الْهُدَى وَ يَرُدُّهُ عَنِ الرَّدَى غَلَبَ الْعَقْلُ عَلَى صَيْغَتِهِ وَ جَرَى فِي لَبِّهِ رُوحُ الْأَدَبِ ،

این نسخه نفیس در ۵۷۳ هجری استنساخ شده است :

« نجز کتاب مجمع البلاغة بجمد الله و عونہ و صلواتہ علی سیدنا محمد و آلہ و رحمہ الله من دعا لکاتبہ بالرحمة و المغفرة امین و وقع الفراغ منه فی ذی الحجّة من سنة ۵۷۳ و تہ الحمد ما اختلفت یمین و شمال وله الشکر ما هبت جنوب و شمال »

خط نسخ ، صفحه ۱۹ سطر ، قطع رحلی ، طول ۲۰ - عرض ۱۲ و نیم ، عدد اوراق ۱۵۶ ، (شماره ۸۰۰۸)

۳۰۱

المستقصی - در امثال عرب تصنیف جار الله زمخشری .

آغاز : « قَالَ السَّيِّحُ الْإِمَامُ الْأُسْتَاذُ الْبَارِعُ فُخْرُ خَوَارِزْمِ أَبُو الْقَاسِمِ
مَحْمُودُ بْنُ عُمَرَ الزَّمَخْشَرِيُّ أَحْمَدُ اللَّهِ عَلِيٌّ مَا تَلَجَّ بِهِ صُدُورَنَا مِنْ بَرْدِ الْيَقِينِ »

ترتیب ایراد امثال در این کتاب بر این منوال است :

« و ذلك انى بوبتها فاوردت ما فى اوله الهمز ثم قفيت على اثره
بما فى اوله الباء و هلم جرأ الى منتهى ابواب الكتاب و فصلت كل
باب فقدمت فى باب الهمزة اياه مع الالف عليه مع الباء و فى باب الباء
اياها مع الالف على البائين الى منتهى فصول الابواب و قد استمرت
على مزاعات هذا النمط فى اواسط الكلم و اواخرها »

مصطفى بن ابراهيم كاليپولى بعضى از امثال المستقصى را انتخاب

كرده و شرحى فارسى بر آن نگاشته و زبده الامثال ناميده است .

تاريخ تاليف : ۴۹۹ ، تاريخ كتابت : ۱۳۴۶ ، خط نسخ ، صفحه ۲۴ سطر ، قطع وزيرى ،
طول ۱۸ سانتى متر ، عرض ۱۱ ، عدد اوراق ۱۶۶ ، (شماره ۴۱۷۱)

۳۰۲

مغانى المقامات در شرح مقامات حريرى ، چند سطر از

اول كتاب نوشته نشده و شارح معلوم

نيست ، در آخر ديباچه ميگويد : « قَا مَا

مُشْكِلَاتُ الْأَلْفَاظِ ... فَقَدْ اسْتُوْضِحَتْ قُصَّهَا بِقُضِيِّهَا مِنْ مَشَاهِيرِ الْمُصَنِّفَاتِ وَ

جماهر المؤلفات مثل کتاب العین الغری إلى آبی عبد الرحمن الخلیل بن
 اختد البصری و کتاب التهنید لآبی منصور محمد بن آختدین از هرا لا زهری
 و کتاب الجمهرة لآبی بکر محمد بن الحسن بن ذرید الا زدی و قرائب الحدیث
 تاریخ کتابت : ۹۰۱ ، کاتب : عبد الرحمن بن محمد معروف باین شمس بصری شافعی ، خط
 نسخ ، صفحه ۲۸ سطر ، قطع وزیری ، ماول ۱۷ سانتی متر ، عرض ۱۰ ، عدد اوراق ۱۴۴ ، (شماره ۸۰۰۹)

۳۰۳

مقامات بدیع الزمان - حاوی پنجاه و یک حکایت ادبی

انشاء و تألیف ابوالفضل احمد بن الحسین بن یحیی همدانی مشهور
 به بدیع الزمان از معاریف ادباء قرن چهارم هجری متوفی در ۳۹۳
 یا ۳۹۸ صاحب رسائل و دیوان شعر که حریری در انشاء مقامات
 خویش از وی پیروی کرده و در دیباجه کتاب او را « علامه همدان » و
 « سباق غایبات » خوانده است .

آغاز : دَا الْحَمْدُ لِلَّهِ عَلَيَّ جَزِيلٍ نَعْمَانِي . . . حَدَّثَنَا عَيْسَى بْنُ هِشَامٍ قَالَ
 دَخَلْتُ الْبَصْرَةَ وَآتَانِي سَيْتِي فِي فَنَاءٍ »

مقامات بدیع الزمان در بیروت و اسلامبول و لیبزیک بطبع
 رسیده و بquam « W. J. Prender Gast » بانگلیسی ترجمه شده .
 تاریخ کتابت : ۱۲۷۰ ، خط نسخ میرزا ابوالقاسم پسر جمال ، دارای سر لوح ، صفحه
 ۱۵ سطر ، مجیدول کاغذ حنائی ، قطع رحلی ، طول ۲۸ سانتی متر ، عرض ۱۶ ، عدد اوراق
 ۶۶ ، (شماره ۹۶۲۰)

۳۰۴

مقامات حریری - حاوی پنجاه حکایت در موضوعات ادبیه

انشاء و تألیف ابو محمد قاسم بن علی بن محمد بن عثمان حریری بصری
متولد در ۴۴۶ و متوفی در ۵۱۶ صاحب درة الغواص فی اوهام -
الخواص و منظومه ملححة الاعراب در نحو .

آغاز: «اللَّهُمَّ! تَأْتِحْدُكَ عَلِيٌّ مَا عَلَّمْتَنَا مِنْ آيَاتِنَا وَ آتَيْتَنَا مِنْ آيَاتِنَا»
معروفست که حریری مقامات را برای جلال الدین عمید الدوله
علی بن ابی العز وزیر مسترشد بالله انشاء کرده، بعضی نوشته اند
مقامات بامر شرف الدین ابونصر نوشیروان بن محمد بن خالد کاشانی
وزیر انجام یافته است .

ادباء بر مقامات حریری شرح بسیار نوشته اند از قبیل شرح
شریسی و عکبری و مطرزی و زبیدی، مقامات حریری بفرانسه و
انگلیسی و لاتینی و فارسی و ترکی ترجمه شده و در پاریس و لندن
و لیبزیک و مصر و بیروت و لکنهاو و تبریز و اسلامبول و جاهای
دیگر بطبع رسیده است، نگاه کنید به معجم المطبوعات العربیة و -
المعربة تألیف یوسف الیان سرکیس .

این نسخه خط میرزا ابوالقاسم یسر مرحوم وصال است و در
آخر کتاب این چند سطر ملاحظه میشود: - مجرد این کتاب را
مدتی ازین پیش کاغذی بدست آمد ظاهرش چون گور کافر بر حلال باطنش قهر
خدا عز و جل خواستم کتابی بران نورسم باقسام مختلفه و انحاء شتی امتحان
ان را کرده و بهر طرز و طریق که خواستم چیزی نویسم که فی الجمله امتیازی
داشته باشد بهیچوجه ممکن نشد که بفایت پرآهار و خشن و بد قلم بود اخر الامر
نسخه مقامات ادیب کامل سخندان بدیع الزمان همدانی و مقامات حریری را
عنوان کردم و گاه گاه سطری چند از آن نوشتم و از نیک و بد آن اندیشه

نکردم و بتغییر قلم و اختلاف قوام مرکب مبالغت نمودم پس از روزگاری
دراز در شب سه شنبه ۸ شهر ذی قعدة الحرام از سال هزار و دو بیست و هفتاد
و شش هجری انجام یافت »

خط نسخ ، محشی ، دارای سر لوح ، صفحه ۱۵ سطر ، جدول ، قطع رحلی ، کاغذ حنائی ،
طول ۲۸ سانتی متر ، عرض ۱۶ ، عدد اوراق ۱۵۹ ، (شماره ۴۶۰۷)

۳۰۵

مقامات حریری - همان کتاب با ترجمه فارسی که بین السطور

نوشته شده است .

تاریخ کتابت : ۱۲۲۳ ، خط نسخ ، صفحه ۱۵ سطر ، قطع رحلی کوچک ، طول ۲۵ سانتی.
متر و نیم ، عرض ۱۷ ، عدد اوراق ۱۸۹ ، (شماره ۲۶۰۷)

۳۰۶

مناظره گل و مل - رساله ادبی نگارش ابوسعید ترمدی محتوی

مقدمه و چهار مناظره مزین گل و مل .

آغاز : « شکر و سپاس آفرید کاری را که بر شاخ گل میبکون
تاج خروس و دواج طاوس از اکرام شامل اوست »

در ضمن فقره « بازگشتن بلبل و آوردن نامه مل بنزدیک گل »

ملاحظه میشود که این رساله برای « قتلغ بلکا نیغو » سپهسالار ابو-

المحامد محمد بن علی نوشته شده ، در اول مناظره چهارم نیز چنین بنظر

میرسد : « چون گل را از مناظره تعبیرکار بر نیامد دست در فترک محامد

و مناقب و مکارم و مآثر خداوندی زدگفت ای مل تو بن چه مانی که هر یکی از
اعراض جوهر لطیف مرا باوصاف ذات شریف او نسبتی ثابت است و جنبیتی
ظاهر چنانکه خداوند ولی النعم اسفهلارا جل عالم عادل صدر جهان نیغو
عز نوره از اسفهلاران روزگار... مستثنی است »

باتضمام رساله شیخ فخر الدین عراقی در معانی عبارات و اصطلاحات
عرفاء و اهل تحقیق و سلوک .

خط نستعلیق ، صفحه ۱۴ سطر ، قطع خشتی ، طول ۲۲ سانتی متر ، عرض ۱۴ و نیم ، عده
اوراق ۲۲ ، (شماره ۹۱۸۱)

۳۰۷

من غاب عنه المطرب — در ادبیات ، تألیف ابو منصور عبد-

الملک ثعالبی ، مشتمل بر هفت باب .

آغاز : « هَذَا كِتَابٌ يَشْتَبِلُ عَلَى مَعَايِنِ الْأَلْفَاظِ الدُّغَجَةِ وَبَدَائِعِ
الْتَعَانِي الْأَرْجَوِ »

اسم اصلی این کتاب المعرب فیمن غاب عنه المطرب است و

در ۱۳۰۲ و ۱۳۰۹ بطبع رسیده است .

تاریخ کتابت : ۱۲۹۴ ، خط نسخ ، صفحه ۱۳ سطر ، قطع ربعی ، طول ۲۱ سانتی متر ،
عرض ۱۴ ، عده اوراق ۴۷ ، (شماره ۵۵۰۲)

۳۰۸

النوادر — ترجمه فارسی و ملخص کتاب محاضرات الادباء و-

مجاورات الشعراء ابوالقاسم حسین بن محمد معروف براغب اصفهانی
با تصرفات مفیده در حذف بعض مطالب و افزایش اشعار و حکایات
و فقرات مناسب با ابواب کتاب .

تألیف و ترجمه محمد صالح بن محمد باقر قزوینی ، نسخه از حد
اول در ذکر عقل و جهل و حمق و هوی شروع شده ، مؤلف در
مقدمه قسم سوم میگوید هر قسم را شامل شش حد قرار دادم و
کتاب را فرحة الادیب و سلوة الکریب نامیدم .

آخر کتاب برین نهج است : « و ترکت هنا بقية كالوضر من كتاب
المحاضرات التي اخرجت اكثر هذه الفوائد عنه و الان اذكر ما
اصطفيته من كتاب الكشكول و من شرح المثنوی و غيره »

نسخه نا تمام ، خط نستعلیق ، صفحه ۲۲ سطر ، قطع رحلی کوچک ، طول ۲۵ سانتی متر ،
عرض ۱۴ ، عدد اوراق ۴۹۸ ، (شماره ۹۰۴۵)

۳۰۹

نورس چمن - مکاتیب و منشئات مترسلانه برای آموختن .
فن انشاء بمبتدیان ، نام نگارنده معلوم نشد ، این مجموعه رسائل در
عهد سلطنت شاه عباس ثانی ترتیب یافته .

آغاز : « بسم الله الرحمن الرحيم »

نورس بستان خدای کریم

تاریخ کتابت : ۱۰۷۲ ، خط نستعلیق ، صفحه ۱۵ سطر ، دارای سر لوح ، جدول ، قطع
وزیری ، طول ۲۰ سانتی متر ، عرض ۹ و نیم ، عدد اوراق ۱۴۴ ، (شماره ۵۴۲۶)

صرف و نحو و معانی و بیان و بدیع

۳۱۰

الاعراب عن قواعد الاعراب - در نحو، تألیف عبدالله بن

یوسف بن هشام انصاری نحوی متوفی در ۷۶۱، صاحب کتاب مغنی -

اللیب عن کتب الاعراب.

آغاز: « قَالَ الشَّيْخُ الْإِمَامُ الْعَلَّامَةُ... أَمَا بَعْدَ حَمْدِ اللَّهِ حَقَّ حَمْدِهِ »

تاریخ کتابت: ۱۰۹۵، خط نسخ، محشی، صفحه ۲۳ سطر ۴، قطع رحلی، طول ۱۲ سانتی

متر، عرض ۱۵، عدد اوراق ۲۰۲، (شماره ۱۲۹)

۳۱۱

البهجة المرضية في در نحو، شرح جلال الدين عبد الرحمن

سیوطی بر منظومه الخلاصة مشهور به الالفية

نظم و تألیف جمال الدين ابو عبد الله محمد طائي

انداسی معروف بابن مالك متوفی در ۶۷۲، نگاه کنيد بشماره ۳۱۵

آغاز: « آخَذْتُكَ عَلَى نِعْمَتِكَ وَ آلائِكَ »

خط نسخ، ناتمام، محشی، ورق اول و صالی شده، صفحه ۱۶-۱۷ سطر ۴، قطع رحلی،

طول ۱۴ سانتی متر، عرض ۸، عدد اوراق ۱۲۵، (شماره ۱۹۴)

۳۱۲

حاشية - محمد عصمت الدين محمود بر شرح کتاب الكافية

عبد الرحمن جامی موسوم به الفوائد الضیائیة در نحو .

آغاز: « مِنْكَ الْبِدَايَةُ وَإِلَيْكَ الْتِهَابَةُ »

خطوط مختلف ، صفحه ۱۷ سطر ، قطع رجبی ، طول ۱۵ سانتی متر ، عرض ۸ ، عدد اوراق

۱۳۴ ، (شماره ۱۶۰)

۳۱۳

الرشاد - در علم نحو ، شرح الارشاد الهادی نحو الرشاد تألیف

مسعود بن عمر مشهور بسعد تفتازانی متوفی در ۷۹۲ ، شارح محمد بن شریف حسینی .

آغاز: « نَحْوُكَ تَصْرِيفُ التَّوَاظُرِ النَّاطِرَةِ »

نسخه قدیمی ، در پایان کتاب چنین ملاحظه میشود: « وقد تيسر الفراغ من تسويده في عاشر شهر شعبان سنة ۹۰۰ بمدينه سبزوار بخانقاه شيخ بابا علي الخوشمردان كاتبه ... محمد بن علي المطهر اصالح الله حاله و نور بحقائق معرفته باله »

خط نستعلیق ، صفحه ۹ و ۱۴ سطر ، قطع رجبی ، طول ۱۴ سانتی متر ، عرض ۹ ، عدد

اوراق ۱۰۲ ، (شماره ۲۹۲۲)

۳۱۴

الشافیة - در تصریف ، تألیف ابن حاجب نحوی مالکی صاحب

کتاب الکافیة در نحو .

آغاز: « أَمَا بَعْدُ ... فَقَدْ سَأَلَنِي مَنْ لَا يَسْمَعُنِي مُخَالَفَتُهُ »

الشافیة را جمعی از فضلاء شرح کرده اند و معروفترین آنها

شرح احمد بن الحسن جار پر دی است، نگاہ کنید به کشف الظنون،
عبد الجلیل بن ابی المواهب حنبلی دمشقی آن را نظم کرده و بر
منظومه خود شرحی نکاشته موسوم به الموارد العذبة الصافية فی-
شرح نظم الشافية المسماة بالسکافیة الوافیة .
چند صفحه اول این نسخه قدیمی افتاده و در تاریخ ۷۳۲ در
بلده جاجرم تحریر شده است .

خط نسخ، صفحه ۱۰ سطر، قطع ربعی، طول ۱۲ سانتی متر، عرض ۷، عدد اوراق ۵۷،
(شماره ۹۴)

۳۱۵

شرح الالفیة - در نحو، شرح بدر الدین محمد بن محمد بن
مالک طائی بر ارجوزة پدر خود موسوم به الخلاصة، این کتاب را
شرح ابن ناظم نیز نامیده اند .

آغاز: « اَمَّا بَعْدُ حَمْدُ اللَّهِ سُبْحَانَهُ وَتَعَالَى بِمَالِهِ مِنَ التَّجَامِيدِ »
خط نستعلیق، ناتمام، محشی، صفحه ۱۹ سطر، قطع وزیری، طول ۲۹ سانتی متر، عرض
۱۱، عدد اوراق ۱۸۹، (شماره ۱۷۴)

۳۱۶

شرح شواهد المطول - کتاب المطول یا شرح تلخیص المقتاح
در علم معانی و بیان و بدیع از مصنفات معروفه سعد الدین مسعود بن
عمر تفتازانی است که در ۷۴۸ انجام یافته، فضلاء و ادباء بر این کتاب

و شواهد آن شروح و تعالیق بسیار نوشته اند، از آن جمله است

شرح شواهد مطول تألیف محمد مشهور بکمال الدین فارسی فسوی.

آغاز: «الْحَمْدُ لِلَّهِ الَّذِي نَزَّلَ سُلَيْمَةَ الْوَجُودِ نِظْمًا كَامِلًا لَيْسَ فِيهِ إِتِلَامٌ»

تاریخ تألیف: ۱۰۹۶، تاریخ کتابت: ۱۲۰۶، خط نسخ، صفحه ۳۱ سطر، قطع وزیری، طول ۲۸ سانتی متر، عرض ۱۴، عدد اوراق ۲۲۲، (شماره ۲۲۲۳)

۳۱۷

الفوائد الضیائیة - در علم نحو، شرح الکافیة ابن حاجب

نحوی، شارح نور الدین عبد الرحمن جامی.

آغاز: «الْحَمْدُ لِوَلِيِّهِ وَالصَّلَاةُ عَلَى نَبِيِّهِ... أَمَا بَعْدُ فَهَذَا قَوْلُهُ

و آيَةُ حَلِّ مُشْكَلاتِ الْكَافِيَةِ»

تاریخ اختتام شرح: ۸۹۷، تاریخ کتابت: ۱۰۷۶، خط نسخ، صفحه ۲۰ سطر، قطع وزیری، طول ۲۱ سانتی متر، عرض ۹، عدد اوراق ۲۷۵، (شماره ۱۶۲)

۳۱۸

الکافیة النحویة - در علم نحو، تألیف جمال الدین ابوعمر و

عثمان بن عمر مالکی معروف بابن حاجب متوفی در ۶۴۶.

آغاز: «قال الامام العلامة... الكتيبة لفظ وضع ليعني مفرد وهي

اسم وفعل وحرف»

این کتاب مختصر بنام المقدمة السکافیة فی النحو وکافیة ذوی-

الادب فی علم کلام العرب نیز موسوم است و شروح و تعلیقات

بسیار بر آن نوشته اند مانند: شقائق المطالب، شرح اعراب الکافیة،
 شرح خالدی، مختصر الابضاح، شرح ابوالمفاخر شهاب الدین
 زوالی، الفوائد الضیائیة عبد الرحمن جامی، حاشیة عصام، حاشیة
 عیسی بن محمد صفوی، الوافیة ابن شرفشاه، حاشیة سید شریف
 الموشح، شرح عون الوافیة رکن الدین استرابادی، شرح محمد بن
 حسن رضی استرابادی متوفی در ۶۸۴ که شیخ عبد القادر بغدادی
 شواهد آن را در چهار مجلد بزرگ شرح کرده، این کتاب ادبی
 مهم موسوم به خزانه الادب و لب لباب لسان العرب است و دوبار
 در مصر چاپ شده (۱۳۴۹ و ۱۲۹۹)
 نسخه خط قبله الکتب یاقوت مستعصمی است و در صفر سال
 ۶۹۰ انجام یافته، بعضی از مورخین بر آنند که جمال الدین یاقوت
 مستعصمی بغدادی پس از استیلاء هولاکو بر بغداد در سال ۶۶۷
 هجری وفات کرده، برخی گفته اند یاقوت از معمرین بوده و
 روزگاری پس از مستعصم خلیفه میزیسته، بنا بر تحقیقات «و.
 آلوارد W. Ahlward» مؤلف فهرست نسخ عربیه کتابخانه برلن
 یاقوت مستعصمی در ۶۹۸ مطابق ۱۲۹۸ میلادی در گذشته و
 کتاب مختار جامع الاصول فی احادیث الرسول را در ۶۹۲ نوشته
 و تمام کرده است، ظاهراً مستشرق مزبور نیز در تحقیق امر باشباه
 دچار شده، یاقوت چند سال دیگر بعد از آن تاریخ زنده بوده است
 و نهج البلاغة خط یاقوت بتاریخ ۷۰۱ و قرآن خط وی بتاریخ
 ۷۰۴ هم اکنون در کتابخانه مشهد مقدس رضوی موجود است.

مگر اینکه بگوئیم خطاطان دیگر از قبیل یاقوت موصلی و ابوالدر
 یاقوت بن عبدالله رومی و دیگران کتب و قطعات خط خود را باسم
 یاقوت مستعصمی رقم کرده اند، این قول نیز بشهادات سلیقه و
 رسم الخط استاد مردود خواهد بود.

نسخه بسیار قیس، پشت ورق اول يك صفحه تذهیب مرز قدیم که گوشه دست چپ آن
 بکاغذ زرد وصالی شده، دارای يك سر لوح کوچک کار قدیم که تیکه مذهب جداگانه بآن
 چسبیده، بین السطور طلا اندازی، کاغذ متن نباتی و حواشی صفحات منقش به گل و برك طلائی،
 قطع رحلی، جلد اندرون چرم مشکی ضربی و مشبك که بسوخته معروفست، طول ۲۹ سانتیمتر،
 عرض ۱۸، عدد اوراق ۴۲، (شماره ۳۸۳۲)

۳۱۹

الكافية - همان کتاب.

خط شکسته، قطع رحلی، صفحه ۱۱ سطر، طول ۱۰ سانتی متر، عرض ۹، عدد اوراق
 ۲۲، (شماره ۹۵)

۳۲۰

المصباح - در علم معانی و بیان، شرح سید شریف علی بن

محمد جرجانی صاحب التعریفات متوفی در ۸۱۶ بر قسمت سوم کتاب

مفتاح العلوم سراج الدین ابویعقوب یوسف سکاکی متوفی در ۶۲۶

آغاز: « نَحْمَدُكَ اللَّهُ عَلَى مَا هَدَيْتَنَا إِلَيْهِ مِنْ دَقَائِقِ الْعَمَانِي بِدَائِعِ »

تاریخ تألیف: ۸۰۳، تاریخ کتابت: ۸۲۷، خط نستعلیق شکسته آمیز، صفحه ۴۱ سطر،

قطع رحلی، کاتب علی بن مسافر، طول ۲۷ سانتی متر و نیم، عرض ۱۷، عدد اوراق ۲۰۳،

(شماره ۲۴۵۱)

دواوین و تذکره ها

۳۲۱

آتشکده آذر - تذکره شعراء متقدمین و معاصرین مشتمل بر دو مجرّه و یک شعله و سه اخگر و چند شراره و فروغ و پرتو و خاتمه، تألیف لطفعلی بیگ بن آقاخان متخلص به آذر از طایفه بیکدلی متولد در ۱۱۳۴.
**آغاز: « در طوف حرم دیدم دی مغیبه میگفت
 این خانه باین خوبی آتشکده بایستی »**

آتشکده در هند چاپ شده و نسخ مطبوعه آن معروفست.
 خط نستعلیق ریز، دارای سر لوح خوب، متن و حاشیه دو صفحه اول مذهب، صفحه ۲۳ سطر، قطع رحلی، جلد روغنی گل و بوته دار، طول ۲۴ سانتی متر و نیم، عرض ۱۴ و نیم،
 عدد اوراق ۲۵۶ (شماره ۲۵۹۱)

۳۲۲

آتشکده آذر - همان کتاب.

تاریخ کتابت: ۱۲۲۵، خط نستعلیق، محشی، صفحه ۲۰ سطر، قطع رحلی، طول ۲۵ سانتی متر و نیم، عرض ۱۳ و نیم، عدد اوراق ۱۲۸ (شماره ۵۴۱۰)

۳۲۳

اشعار فرصت - غزلیات و قطعات منتخب از دیوان میرزا

محمد نصیر حسینی شیرازی متخلص بفرصت ملقب بفرصت الدوله

متولد در ۱۲۷۱ هجری صاحب کتاب آثار عجم و غیره .

آغاز: « تو بدلبری و شوخی بیری دل پری را
پری از تو دلبر آموخت طریق دلبری را »

تاریخ کتابت: ۱۲۳۱، خط نستعلیق، صفحه ۱۴ سطر، قطع وزیری، طول ۱۷ سانتی
متر، عرض ۱۲، عدد اوراق ۲۹، (شماره ۴۱۶۲)

۳۲۴

انجمن خاقان - تذکره شعراء تألیف محمد فاضل متخلص به

راوی بایندری .

آغاز: « زیب انجمن خاقان که زینت بزم زمان باد نام
بدیعی است جل شانہ که خیل معانی را مسخر بیان کرد »

انجمن خاقان محتوی چهار بخش است: اول در آثار و اشعار
فتحعلی شاه، دوم در احوال و افکار شاهزادگان و معدودی از
بزرگان سلسله قاجار، سوم در ترجمه حال شرف یافتگان دربار،
چهارم در احوال و اشعار مؤلف .

تاریخ تألیف ۱۲۳۴، خط نستعلیق، صفحه ۱۹ سطر، قطع رحلی، طول ۲۲ سانتی متر،
عرض ۲۲، عدد اوراق ۱۲۸، (شماره ۹۰۳۰)

۳۲۵

تحفة الاحرار - منظومه مشهور عبدالرحمن جامی، تحفة -

الاحرار نظیر مخزن الاسرار شیخ نظامی و مطلع الانوار امیر خسرو
دهلوی و یکی از کتب خمسۀ جامی است :

آغاز: « حَمْدًا لِّتَنْجَعَلَ جَنَّانُ كَلِّ عَارِيفٍ مَخْزَنَ اسْرَارِ كَمَالِهِ ... »
بسم الله الرحمن الرحيم هست صلاهی سرخوان کریم
نسخۀ ظریف، خط ملا بابا شاه اصفهانی ملقب بر رئیس الرؤساء
که در تعلیم خط رسالۀ منظومه دارد.

تاریخ کتابت: ۹۸۲، دارای یک سر نوح، حاشیۀ صفحه سوم و چهارم مزین باشکال
حیوانات و اشجار که بآب طلا نقش شده، جدول و مذهب، کافذ حواشی الوان، صفحه ۱۰
سطر، قطع وزیری، جلد نقاشی گل و بوته زمینه تریاک، طول ۱۸ سانتی متر، عرض ۹،
عدد اوراق ۸۹، (شماره ۲۹۲۶)

۳۲۶

تحفة العراقین - منظومۀ معروف افضل الدین ابراهیم بن علی

نجم شروانی متخلص بحقایقی متوفی در ۵۸۲، خاقانی تخلص
ثانوی حکیم است که در دربار شروانشاه حاصل کرده و بعد به «حسان
عجم» ملقب گشته، خاقانی از شروانشاه اجازت خواست تا از
ملازمت و خدمت کناره گیرد استعفاء وی پذیرفته نشد، بی اجازت
از شروان گریخت، گماشتگان شروان شاه او را گرفته بدرگاه
فرستادند. هفت ماه در قلعه شایران محبوس گردید پس از رهائی
از حبس عزیمت حج کرد و تحفة العراقین را در عرض راه بساخت.

آغاز: « خَيْرُ مَا اغْتَصَبَ الْمَرْءُ بِجِوَالِهِ كَيْفَةُ الْعَجْزِ لِقُصُورِ بَالِهِ »

پس از دیباجه بمنظومه شروع میشود و اولش این است :

« مائیم نظار سگان غمناک زین حقه سبز و مهرة خاك »

بضمیمه منتخب حدیقه سنائی .

تاریخ کتابت : ۱۰۵۴ ، خط نستعلیق ، صفحه ۱۹ سطر ، قطع وزیری ، مجدول ، طول ۱۵ سانتی متر ، عرض ۲ ، عدد اوراق ۱۳۲ ، (شماره ۳۹۵۶) .

۳۲۷

تذکره الشعراء - در ترجمه حال و اشعار شعراء و شمه از

تواریخ سلاطین و منشآت اکابر و لطائف اعظام و غیره ، تألیف امیر دولتشاه بن علاء الدوله بختیشاه غازی سمرقندی .

آغاز : « تحمیدی که شاهباز بلند پرواز اندیشه جسمانی
بساحت و فضای کبریای آن طیران نتواند نمود »

تذکره الشعراء مشتمل بر مقدمه و هفت طبقه و خاتمه است :
« و این کتاب را بر طریق طبقات افلاک بر هفت طبقه قسمت نمودیم
که در هر طبقه ذکر بیست فاضل تخمیناً مسطور باشد و مقدمه و
خاتمه بر این طبقات افزودیم که مقدمه تذکره شعراء عرب باشد با
بعضی فوائد و خاتمه ذکر حالات فضلا و شعرائی که امروز جهان
بذات شریفشان آراسته است »

ادوارد برون در مقدمه تذکره الشعراء چایی که تصحیح و طبع
کرده میگوید « دولتشاه معاصر مولانا نورالدین عبدالرحمن جامی
بوده و کتاب خود را در سنه ۸۹۶ نوشته ، در آخر نسخه تاریخ
اتمام ۸۹۲ مرقوم است .

خط نستعلیق ، صفحه ۱۷ سطر ، جدول ، قطع خشتی ، طول ۱۶ سانتی متر ، عرض ۹ ،
 عدد اوراق ۳۲۹ ، (شماره ۳۹۲۳)

۳۲۸

تیمور نامه - منظومه در وصف کشور کشائی امیر تیمور کورکان

از کلیات آثار عبدالله هاتفی جامی متوفی در ۹۲۷ .

آغاز : « بنام خدائی که فکر خرد

نیارد که تاکنه او پی برد »

در خاتمه کتاب میگوید پس از نظم لیلی و مجنون و خسرو و
 شیرین و هفت منظر دوستانش او را باین داستان راهنما شده اند ،
 تیمور نامه در مقابل اسکندر نامه ساخته شده و جزء خمسة هاتفی است :
 « سخن آفرینان حسان کلام که بودند سر دفتر خاص و عام
 شدند آن حریفان فرخنده رای بسوی تمر نامه ام رهنمای
 که این نامور نامه خسروی بود در خور نامه مانوی
 چو دیدم در آن قصه پر فروغ ظفر نامه یاقتم بی دروغ »

این منظومه را ظفر نامه هاتفی نیز گفته اند ، صاحب کشف الظنون
 مینویسد هاتفی این اشعار را در چهل سال پرداخته و پیوسته آنرا
 اصلاح میکرده است .

تاریخ کتابت : ۹۴۷ ، خط نستعلیق خوب ، دارای سر لوح کوچک کار قدیم ، صفحه ۱۴
 سطر ، جدول و مذهب ، قطع وزیری ، طول ۱۹ سانتی متر ، عرض ۱۱ ، عدد اوراق ۱۲۱ ،
 (شماره ۵۴۹۱)

۳۲۹

جام جم اوحدی - مثنوی معروف شیخ اوحد الدین اوحدی

اصفهانى متوفى در ۷۳۸ صاحب منطق العشق و غيره .

آغاز: « قل هو الله لامره قد قال
من له الحمد دائماً متوال »

جام جم تقريباً مشتمل بر پنجهزار بيت است و در سنه ۷۳۲

انجام يافته چنانكه خود در خاتمه گوید:

كنج معنى است اينكه باشيدم نه كتابى كه بر تراشيدم

چون ز تاريخ بر گرفتم فال هفتصدرفته بودوسى و دو سال

تاريخ كتابت: ۱۲۵۹ ، خط نستعليق و شكسته ، صفحه ۱۴ سطر ، قطع وزيرى ، طول

۱۷ سانتى متر ، عرض ۱۰ ، عدة اوراق ۱۶۲ ، (شماره ۵۴۵۶)

۳۳۰

خرد نامه اسکندرى - يکى از هفت منظومه جامى كه به

هفت اورنگ معروف است .

آغاز: « الهى كمال الهى تراست

جمال جهان پادشاهى تراست »

خط نستعليق ، داراى يك سر لوح ، مجدول و مذهب ، صفحه ۱۲ سطر ، قطع وزيرى ،

طول ۱۸ سانتى متر ، عرض ۹ ، عدة اوراق ۱۰۲ ، (شماره ۲۹۱۶)

۳۳۱

مشمول بر يكربيع قصيده بدعيه در مدح حضرت

رسول بر وزن و قافيه قصيده البرده و شرح آن ،

ناظم شيخ تقى الدين ابوبكر بن على معروف به

خزانه الادب

و غاية الارب

ابن حجة حموی قادری متوفی در ۸۳۷ .

نسخه قدیمی ناقص ، از بیان مطلب در براءة الاستهلال تا نوع سی وسوم « التصدير » ، این کتاب چند بار در مصر طبع شده است .
خط نسخ ، صفحه ۲۱ سطر ، کاغذ گلی و شکری ضخیم ، طبع رحلی ، طول ۲۷ سانتی متر ، عرض ۱۸ ، عدد اوراق ۱۵۶ ، (شماره ۸۵۱۰)

۳۳۲

خسرو و شیرین - منظومه هاتفی جامی از شعراء زمان شاه اسمعیل صفوی صاحب تیمور نامه ، صاحب مجمع الفصحاء میگوید نامش عبدالله و همشیره زاده مولانا جامی بوده بمتنوی کوئی رغبتی داشته .

آغاز : « خداوند بعشقم زندگی ده
بفرقم تاج عز بندگی نه »

خط نستعلیق ، دارای سر لوح ، صفحه ۱۱ سطر ، متن و حاشیه ، حواشی کاغذ الوان ، جدول و مذهب ، جلد نقاشی قلمی که در اطراف آن چند شعر در توصیف کتاب نوشته شده ، داخل جلد سوخته بوم عنابی اعلی ، طبع وزیری ، طول ۲۰ سانتی متر ، عرض ۱۲ ، عدد اوراق ۸۸ ، (شماره ۲۹۵۲)

۳۳۳

خسرو و شیرین - یکی از منظومات خمسه نظامی .

آغاز : « خداوند در توفیق بگشای
نظامی راره تحقیق بنمای »

تاریخ کتابت : ۱۲۲۴ ، خط شکسته ، دارای سر لوح ، دو صفحه اول اطراف وین السطور

۳۳۴

خلاصه الاشعار تذکره شعراء قرن دهم هجری تألیف تقی-
الدين محمد بن شرف الدين علي حسيني كاشاني
و زبده الافكار آغازه: «حمد و سپاس بיעدد آفریدگاری
را سزد که نفس ناطقه را معدن جواهر اسرار معرفت و منبع
زالال حکمت گردانید تا نوع انسان با استعداد کمالات قولی
و فعلی باصناف سعادات دنیوی و اخروی مخصوص گردد»

خلاصه الاشعار شامل دوازده اصل و هر اصل منقسم بر دو
فصل است؛ این تذکره در زمان سلطنت شاه عباس اول جمع و پس
از ترجمه حال هر شاعر منتخبات او مرتباً درج شده و در هر اصل فصل
اول بذکر شعراء معاصرین مؤلف و فصل دوم بایراد اشعار گویندگانی
که مؤلف آنان را ندیده اختصاص یافته است و چنین است تقسیمات
کتاب: ۱ - شعراء کاشان، ۲ - شعراء اصفهان، ۳ - شعراء قم و
نواحی آن، ۴ - شعراء بلده ساوه و نواحی، ۵ - شعراء قزوین که
در زمان شاه ظهماسب میبوده اند، ۶ - شعراء کیلان و دارالمرز
و نواحی، ۷ - در ذکر شعراء تبریز و آذربایجان.

برای اعتذار از ذکر بعضی اسامی در غیر موقع در لاحقۀ مربوطه
باولین فصل اصل سوم چنین مینگارد: «القصه چون اختلال و تزلزل
بقواعد و ارکان احوال اهل عالم راه یافته بود... بناء علیهذا در وضع و ترتیب این
نسخه نیز تبدیل و تغیر واقع شد و جماعتی که قبل از این در ارکان اربعه اسم

ایشان بایست نوشت در فصول لاحقه سمت گذارش یافت و گروهی را که در مقدمه نام ایشان میبایست برد در خاتمه صورت تسطیر و تحریر پذیرفت چه توان کرد این چنین افتاد»

تذکره در شرح حال عبدی شیروانی بیابان رسیده و از اصول دوازده گانه هفت اصل در این نسخه موجود و پنج اصل ناقص است. اسامی شعراء خلاصه الاشعار ازین قرار است:

محققم ، خبدر معانی ، مزالدین محمد ، امین الدین محمد ، میرزا حسابی ، ضیاء الدین محمد ، میرزا جلال حکیم ، رکن الدین مسعود ، میرزا ابوطالب ، میر رفیع الدین ، ابو تراب یک ، قاضی برهان الدین ، میر رکن الدین ، میر یعقوبی ، جمال الدین محمد ، نظام الدین هاشمی ، موحد الدین فهمی ، علی اکبر تشبیهی ، شجاع الدین غضنفر ، حاتم ، حسرتی ، رضائی ، فرید الدین شعیب ، وحشتی ، افضل دو تازی ، شرف ، حیدر ذهنی ، مقصود ، حیاتی ، خواجگی عنایت ، سائی ، شعوری ، فخری ، خصالی ، کسری ، نذری ، شریف ، مردمی ، سروری ، عبد القفار ، عصفور ، جلال الدین مسعود ، شجاع ملقب بکور ، همدی ، میر مسعود ، مشفق ، گلشنی ، حیدر طهماسی ، ادهم ، نعمتی ، نگاهی ، رموزی ، میرهبة الله ، عبدل ساکنی ، ضمیری ، زین الدین علی نیکی ، حزنی ، صبری ، نورالدین محمد ، افضل الدین محمد ترکه ، محمود خلیفه ، جلال الدین حسن ، میر محمد باقر اشراق ، تاج الدین حسین صاعد ، رفیقی ، شاهکی رنانی ، آقا ملک معروف ، فکری ، کلامی ، داعی ، درویش غازی ، بابا شاه ، شغائی ، شکیبی ، حرفی ، طالب ، ادائی ، شاه محمود ، میرزا ابراهیم ، شاهمیر ، صادق ، مذاقی ، مفلح ، خواجه فضل الله ، سالک ، ساقی ، یقینی ، پیری ، جلال الدین محمد ، آیتی ، واحد ، مقیمی ، حریمی ، زاری ، فراقی ، خوفی ، حلیمی ، قسیمی ، لوحی ، رمزی ، حضوری ، میراشکی ، هجری ، حکیم رشدی ، ملک ، والهی ، سلطان محمد رئیس ، عارضی ، میر هاشمی ، مشربی ، حزمی ، میر حسابی ، اصلی ، انصاری ، وحیدی ، حرفی ، مقصدی ، عهدی ، صبحی ، سوزی ، صرفی ، جدائی ، ظریفی ، پیروی ، قدسی ، باذلی ، کمالی ، میرکی ، منصور ، ابراهیم میرزا صفوی ، سلطان مصطفی میرزا ،

سلطان حسن میرزا، میرزا سلمان، میرزا جعفر، بختی، فروغی، شرمی، درویش
 کا کا، قاضی میرک، شیخ محمد امین، پادشاه قلی، محمدی بیک قاجار،
 میر فارغی، طبخی، قدری، ساحری، حاجی بیک، فسونی، فضی، حیرتی،
 میر هاتقی، خان احمد میرزا، قراری، میر حالی، یقینی، عارف، حجازی،
 کافی، ثنائی، اوجی، عزیزی، مایلی، حیاتی، مسیحی، دوائی، نجاتی، قایمی،
 محمد صوفی، حقیری، تازی، خواری، شکیبی تبریزی، محمود بیک سالم،
 طوفی، وصالی، حیدری، صبوری، وقوعی، عجزی، فسونی تبریزی، میر
 جعفری، حالی تبریزی، سلطان محمد، حکیم ابوطالب، قاضی وافی، چلبی بیک،
 میر حسین سهوی، فانی، صافی، معروف، طفیلی، خواجه امیر بیک، کافی،
 میرزا صادق، ثباتی، برکی، فردی، بزمی، وارثی، عبدی.

تاریخ کتابت: ۱۰۱۳، خط نستعلیق، صفحه ۲۵، سطر 'مجدول و مذهب'، قطع وزیری،
 طول ۲۰ سانتی متر، عرض ۱۱، عدد اوراق ۶۱۴، (شماره ۵۵۰۶)

۳۳۵

خمسه امیر خسرو - شامل کتاب مطلع الانوار، خسرو و شیرین

لیلی و مجنون، هشت بهشت، آئینه اسکندری، از آثار معروفه امیر
 خسرو بن امیر محمود دهلوی متوفی در ۷۲۵، دولت‌شاه در تذکره
 میگوید: «اما اصل امیر خسرو ترکست و گویند اصل او از شهرکش که آن
 شهر را قبة الخضرا مینامند بوده است، و گویند از هزاره لاجین است که در
 حدود پای مرغ و قرشی مینشسته اند و در فترات چنگیز خان آن مردم از ماوراءالنهر
 گریخته بدیار هند افتاده بدلهلی مقام گرفته اند و پدر امیر خسرو امیر محمود
 مهتر و مقدم آن مردم بوده و آباء امیر خسرو بروزگار سلطان شمس الدین
 محمد مرتبه امارت داشته اند و سلطان علاء الدین محمد ملک هند با امیر خسرو
 عنایات مبذول میداشته و امیر خسرو بدرجه امارت رسیده.»

آغاز کتب پنجگانه :

مطلع الانوار « بسم الله الرحمن الرحيم خطبة قدس است بملك قدیم »
 شیرین و خسرو « خداوند دل را چشم بکشای به معراج یقینم راه بنمای »
 لیلی و مجنون « ای داده بدل خزینه راز عقل از تو شده خزینه پرداز »
 هشت بهشت « ای گشاینده خزائن جود نقش بیوند کارگاه وجود »
 آئینه اسکندری « جهان پادشاه خدائی تراست ازل تا ابد پادشاهی تراست »
 امیر خسرو خمسه را در سال ۶۹۸ نظم کرده ، منظومات امیر
 خسرو را از پانصد هزار بیت کمتر دانسته و خمسه را هیجده هزار
 شعر نوشته اند .

تاریخ کتابت : ۹۸۹ ، خط نستعلیق ، دارای پنج سرلوح ، صفحه ۴۲ سطر ، مجدول ،
 قطع وزیری ، طول ۱۹ سانتی متر ، عرض ۱۱ ، عدد اوراق ۲۱۷ ، (شماره ۲۹۵۲)

۳۳۶

خمسه دهلوی - چهار منظومه از خمسه امیر خسرو دهلوی :

مطلع الانوار ، خسرو و شیرین ، لیلی و مجنون ، آئینه اسکندری .
 تاریخ کتابت : ۹۴۵ ، خط نستعلیق ، صفحه ۳۶ سطر ، دارای چهار سرلوح ، قطع
 وزیری ، طول ۲۰ سانتی متر ، عرض ۱۱ ، عدد اوراق ۲۰۱ ، (شماره ۲۹۰۷)

۳۳۷

دمية القصر و عصرة تذكرة شعراء تأليف ابو القاسم علي بن

حسن باخرزی متوفی در ۴۶۷ .

اهل العصر آغاز : « رَبِّ وَتَقْنِي لِإِثْمَامِ مَا أَنَا بِهَدِيدٍ »

أَحْمَدُ اللَّهُ عَلِيَّ مَا أَسْبَغَ مِنْ أَذْيَالِ إِفْضَالِهِ »

یاقوت رومی صاحب معجم الادباء در ترجمه باخرزی از عماد
 کاتب چنین نقل میکند: « وَ مَاتَ فِي سَنَةِ ٤٦٧ قَالِ قُتِلَ فِي مَجْلِسِ اُنْسِ
 يَاحْرُزَ وَ ذَهَبَ دَمُهُ هَدْرًا وَ كَانَ وَاحِدَ دَهْرِهِ فِي قَبْرِهِ وَ سَاحِرَ زَمَانِهِ فِي قَرِيحَتِهِ »
 دمیه القصر ذیل تذکره یتیمه الدهر فی محاسن اهل العصر
 ابو منصور عبد الملك ثعالبی است، ابو المعالی سعد بن علی وراق
 خطیری زینة الدهر را ذیل دمیه القصر قرار داده، پس از آن محمد
 بن صفی الدین ملقب بعماد الدین کاتب اصفهانی خریده القصر و
 خریده اهل العصر را تألیف کرده و زینة الدهر را مذبذبل ساخته،
 کتاب السیل علی الذیل نیز ذیلی است که عماد الدین کاتب بر
 خریده القصر خود نگاشته. ابن خلکان در ترجمه باخرزی مینویسد
 ابو الحسن علی بن زید بیهقی ذیلی بر تذکره باخرزی تألیف نموده
 موسوم به وشاح دمیه القصر و لقاح روضة العصر، حاجی خلیفه
 میگوید دمیه القصر را عبدالوهاب مالکی شرح کرده است.
 این تذکره مشتمل بر هفت قسمت است:

- ۱ - در محاسن شعراء بدو و حجاز ۲ - در طبقات شعراء شام
 و دیار بکر و آذر بایجان و جزیره و سائر بلاد مغرب ۳ - در فضلاء
 عراق ۴ - در شعراء ری و اصفهان و فارس و کرمان ۵ - در فضلاء
 جرجان و دهستان و استرآباد و قومی و خوارزم و ماوراء النهر
 ۶ - در شعراء خراسان و بست و سیستان و غزنه ۷ - در طبقه ای
 از ائمه ادب که اسم آنان در دواوین شعراء مذکور نیست.

کتاب در ذکر محمد بن عبدالله خطابی و ابو علی رازی و تقریبات
بیابان میرسد، مختصر دمیة القصر اخیراً در مطبعه علمیه حلب
چاپ شده است (۱۳۴۸)

بانضمام جزء اول از کتاب العقد النفیس فی مفاکهة الجلیس
نگارش ملک مظفر یوسف بن عمر بن علی از سلاطین دولت رسولیه
یمن، شامل شانزده باب که ابتداء آن چنین است: « اَلْحَمْدُ لِلّٰهِ عَلٰی
مَا مَتَّعَ مِنْ نِعَمٍ سَرَّیْتَهُ وَ عَیَّسَ قَرَّیْتَهُ وَ فِطْنَةَ بِالْعَةِ قَوَّیْتَهُ »
تاریخ تألیف: ۴۶۴، خط نستعلیق شکسته آمیز، صفحه ۱۲ سطر، قطع رحلی، طول
۲۴ سانتی متر، عرض ۱۴، عدد اوراق ۶۲۴، (شماره ۵۴۱۲)

۳۳۸

دیوان ابن حیوس - محتوی قصائد و مقطعات عربی، ابن
شاعر عرب چنانکه از اشعار وی برمیآید مدتی در کرمان بوده،
اسامی کواشیر و جیرفت و کرمان در شعرهایش مذکور و ظهیر الملک
کرمانی راستوده و با احمد بن حامد مؤلف عقد العلی مرافقت
و مصاحبت داشته، محتمل است ظهیر الدین بمی وزیر بهرامشاه
سلجوقی همین ظهیر الملک باشد.

آغاز: « عَدْرِی مِنْ خِیْلِ غَدٰی مُتَّجِبِیَا
وَ غَادَرَ قَلْبِی بِالْقَرَامِ مُعْتَدِبَا »

ابن حیوس بدرستی شناخته نشد، در اوائل جلد دوم تاریخ
وفیات الاعیان نام و ترجمه حال ابو الفقیان محمد بن سلطان بن محمد

بن حیوس غنوی ملقب بصفی الدوله از امراء مغرب و شعراء شامیین ذکر و ضبط شده است اما این دیوان شعر ابوالفتیان مذکور نتواند بود چه او در ۳۹۴ متولد شده و در ۴۷۳ وفات یافته و ابن حیوس که موضوع فحص و تحقیق ماست چنانکه گفتیم در ربع اخیر قرن ششم با صاحب عقد العلی معاصر بوده است.

خط نستعلیق ، صفحه ۱۱ سطر ، قطع وزیری ، طول ۱۷ سانتی متر ، عرض ۰۹ ، عدد اوراق ۸۶ (شماره ۶۹۳۰)

۳۳۹

دیوان ابن یمین - مجموعه قصائد و مقطعات و ترجیعات محمود بن

یمین مستوفی فریومدی « امیر فخرالدین محمود بن امیر یمین الدین طغرانی فریومدی » متوفی در ۷۶۹ .

آغاز : « اَلْحَمْدُ لِلّٰهِ الَّذِیْ خَلَقَ بِقَدْرَتِهِ الْغَالِیَةَ مِنْ اِلْهَاءِ كُلِّ شَیْءٍ حَتّٰی »

ابن یمین دیباجه مفصل بر دیوان نوشته و پس از ترجیح سخن منظوم بر منشور در خصوص اشعار خود چنین میگوید : « نسخه آن در سفر و حضر با خود مصاحب میداشت و اگر سخنی دیگر گفته میشد بر آن مینگاشت ناگاه از فضاء آسمانی و تقدیر یزدانی در محاربتی که . . . در ولایت خواف در سیزدهم صفر ختم بالخیر والظفر سنة ثلاثه و اربعین و سبعمائه واقع شد » بچنگال غارتگران اوفتاد از آن پس کسی زونشانی نداد «

ابن یمین پس از رهائی از مضیقۀ محاربه اشعار خود را از کتابها و تذکره های دوستان جمع آوری کرده است : « و آنچه بعد از ان اتفاق افتاد بدان الحاق کرده آمد و دیوان دیگر چنان آید نه چنانکه باید در سلك کتاب

منتظم کشت... متوقع از کرم عییم و لطف جسیم ا ککابر عصر و مفاخر دهر
آنت که... باصلاح معایب و افصاح اطایب منتهای بی منتهی برجان بنده نهند
... وجرى ذلك غرة شوال بسنة ثلث و خمسين و سبعائة «

نسخه کامل و صحیح دیوان ابن یمین کمیاب است و آنچه یافت
میشود بواسطه تحریفات و تصرفات با نسخه های دیگر اختلاف بسیار
دارد، نسخه ای از کلیات ابن یمین در کتابخانه عمومی دولتی
لنین گراد موجود است که تصور میشود قبل از ۹۳۱ هجری استنساخ
شده و مراسلات ابن یمین را نیز شامل است.

خط نسخ، صفحه ۱۸ سطر، قطع رحلی، طول ۲۶ سانتی متر، عرض ۱۶، عدد اوراق
۲۸۲، (شماره ۴۱۶۵)

۴۴۰

دیوان ابن یمین - نسخه قدیمی نا تمام که دیباجه آن نیز ناقص

است، مشتمل بر مقطعات و رباعیات، نسخه باین دوبیت خاتمه یافته:

« چشم را زاب شرم خشک مکن تا بر آتش خدات ننشاند

خاک با خویشتن چو دارد نم بادش از جای برد تواند »

خط نستعلیق، صفحه ۱۵ سطر، قطع ربعی، دارای دو سر لوح کار قدیم، مجدول و
مذهب، طول ۱۲ سانتی متر، عرض ۷، عدد اوراق ۹۹، (شماره ۴۱۴۴)

۴۴۱

دیوان ابو فراس - شامل قصائد و مقطعات امیر ابو فراس

حارث بن سعید بن حمدان مقتول در ۳۷۵ پسر عم سیف الدوله

سومین پادشاہ آل حمدان و ممدوح متنہی، جمع و ترتیب ابن خالویہ نحوی صاحب کتاب لیس و کتاب الاسعاف و غیرہ .

آغاز: « قال أبو عبد الله الحسين بن خالويه النحوي البغدادي من حل من الشرف السامي والحسب الثامي والفضل الزايغ والآداب البارِع »

دیوان ابو فراس با مقدمہ و توضیحات باہتمام دکتر رودلف دورژاک مستشرق آلمانی در لیدن از ممالک ہولند طبع شدہ (۱۸۹۵) رجوع کنید بتاریخ ابن خلکان و بیتیمہ الدھر ثعالبی، بانضمام چند قصیدہ از صفی الدین حلّی و بعض اشعار اخطل و بحتری و متنہی .

تاریخ کتابت: ۱۲۶۱، خط نسخ، صفحہ ۱۹ سطر، قطع وزیری، طول ۱۹ سانتی متر، عرض ۱۳، عدد اوراق ۱۳۶، (شمارہ ۸۰۲۲)

۳۴۲

دیوان ابو فراس - همان کتاب .

آغاز: « الشیر دیوان القرب ابدأ و عذوان الآداب »

ابن خالویہ در دیباچہ میگوید: « امیر ابو فراس محض نگہداشت ادب و رعایت حق صحبت اشعار خویش بمن سپردی و مرا از اشاعت ان باز داشتی چون شہرت سخنانش از اندازہ بگذشت آنچه نزد من بود کرد آوردہ شرحی بران نکاشتم »

درین نسخہ از شرح مذکور اثری نیست و شاید این مقدمہ مخصوص کتابی دیگر باشد .

تاریخ کتابت: ۱۲۷۰، خط نسخ، صفحہ ۲۱ سطر، مجدول، قطع وزیری، طول ۱۶

۳۴۳

دیوان ابوالفرج رونی - شامل قصائد و رباعیات ابوالفرج

بن مسعود رونی نسابوری از معاریف شعراء عصر غزنویه معاصر سلطان ابراهیم بن مسعود غزنوی، متوفی در حدود ۴۹۲، بعضی گفته اند مولد وی لاهور بوده است.

آغاز: «ای نام تو بخشیده بخشنده ارواح

آیات رسالت را انفاس تو الواح»

دیوان استاد ابوالفرج بتصحیح پروفیسور چایکین روسی در

طهران چاپ شده (۱۳۰۴ شمسی) بانضمام دیوان مسعود سعد

سلمان مرتب برحروف تهجی که ابتداء آن چنین است:

«سپاه ابرنسانی ز دریا رفت زی صحرا

نثار لؤلؤ لالا بصحرا برد از دریا»

تاریخ کتابت: ۱۲۵۰، خط نستعلیق، صفحه ۱۹، سطر، قطع وزبری، طول ۱۶ سانتیمتر

و نیم، عرض ۹، عدد اوراق ۱۲۸، (شماره ۰۲۹۲۸)

۳۴۴

دیوان ابوالفرج رونی - همان کتاب، شامل سی و دو

قصیده و قطعه، آغاز:

«نظام عالم و خورشید ملک و ذات هنر

نصیر دولت و پشت هدی و روی ظفر»

دیوان در قطعه که اولش این بیت است تمام شده :

« امروز نشاطی است فره فضل و کرم را

امروز وفاقی است عجب تیغ و قلم را »

تاریخ کتابت : ۱۲۳۱ ، صفحه ۱۴ سطر ، خط شکسته ، قطع غشتی ، طول ۲۰ سانتیمتر ،
عرض ۱۴ ، عدد اوراق ۲۰ ، (شماره ۹۰۴۷)

۳۴۵

دیوان ابیوردی - شامل مقطعات ابوالمظفر محمد بن ابی العباس

احمد بن محمد قرشی اموی ابیوردی خراسانی متوفی در ۵۰۷ یا

۵۵۷ صاحب تاریخ ابیوردی و کتاب المختلف و المؤلف و غیره .

آغاز : « اِنْ اَحَقَّ مَا نُصِرَفْ اِلَيْهِ اَلِهَمُّ وَ تَنْتَهَزُ فَرَسَ الْاِمْكَانِ »

دیوان ابیوردی بر عراقیات و نجدیات و وجدیات منقسم بوده

و این قسمت موسوم به نجدیات است ، نسخه قدیمی محشی بمعانی

لغات و تراکیب نحویه ، در آخر کتاب یکصفحه سماع بخط ابوسعید

احمد بن مسعود بن مقتی بخاری ملحوظ میشود که در ۶۶۳ بابو

حامد محمود بن محمد مکی خجندی اجازت داده عراقیات و نجدیات

ابیوردی را بدانگونه که نزد وی خوانده از وی روایت کند و شرائط

اهل نقل را بجای آرد .

دیوان ابیوردی در بیروت بطبع رسیده (۱۳۱۷) رجوع نمائید

بمعجم الادباء و ابن خلکان و تاریخ ابوالفداء و معجم المطبوعات -

العربية و بغية الوعاة و الكامل .

تاریخ کتابت: ۶۶۰، خط نسخ، صفحه ۱۱ سطر، کاغذ شکری ضخیم، قطع خشتی، طول ۲۰ سانتی‌متر، عرض ۱۶، عدد اوراق ۵۵، (شماره ۸۴۷۷)

۳۴۶

دیوان ادیب صابر - محتوی قصائد و غزلیات و اهاجی و

رباعیات جلال الدین یا شهاب الدین ادیب صابر بخارائی ترمذی

مقتول در ۵۴۶ معارض رشید و طواط و معاصر خاقانی.

آغاز: «نو بهار بدیع بی همتا

همتی بذل کرد بر صحرا»

خاتمه دیوان: «بماتم نشستی ببرک زنت ازین پس ببرک تو ماتم بود

زنت مرد چون تو نمیری همی چه مردی بود کز زنی کم بود»

تاریخ کتابت: ۱۲۸۸، خط نستعلیق، صفحه ۱۵ سطر، قطع خشتی، طول ۲۱ سانتی‌متر

و نیم، عرض ۱۵، عدد اوراق ۱۶۱، (شماره ۹۰۲۴)

۳۴۷

دیوان ادیب صابر - همان کتاب، خاتمه دیوان:

«جمله و تفصیل احوال تو در اقبال او

بارجوع هر چه تفصیل است سوء خجلت است»

تاریخ کتابت: ۱۲۸۴، خط نستعلیق، مجدول، قطع رحلی، صفحه ۱۵ سطر، طول ۲۹

سانتی‌متر، عرض ۱۶، عدد اوراق ۱۶۰، (شماره ۹۶۰۱)

۳۴۸

دیوان ازرقی - قصائد و رباعیات ابوبکر زین الدین اسماعیل

وراق ازرقی هر وی متوفی در ۵۲۶ یا ۵۲۷، ازرقی مداح طغانشاه
شمس الدوله بن الب ارسلان بن جغری بك بن میکائیل بن سلجوق
وامیرانشاه بن قاورد از ملوك سلجوقیه کرمان بوده است، آغاز:

«چه جر هست این که هر ساعت زموج نیلگون دریا

زمین را سایبان بندد به پیش کنبد خضرا»

در فهرست نسخ ایرانی انجمن آسیائی بنکال تألیف

«ولادیمیر ابوانوف» ازرقی بنام ابوالمحاسن زین الدین ابوبکر

ازرقی ضبط شده است.

سه صفحه فهرست در اول دیوان و اشعار از صفحه چهارم شروع میشود، تاریخ کتابت:
۱۲۶۱، خط نستعلیق، صفحه ۱۵ سطر، قطع خشتی، طول ۲۳ سانتی متر، عرض ۱۳، عدد
اوراق ۷۷، (شماره ۵۲۴)

۳۴۹

دیوان ازرقی - همان کتاب، حاوی رباعیات و قصائد، آغاز:

«گوئی که ماه و مشتری از جرم آسمان

تحویل کرده اند بیباغ خدا یگمان»

تاریخ کتابت: ۱۲۰۶، خط نستعلیق، صفحه ۱۷ سطر، قطع وزیری، طول ۱۷ سانتی
متر و نیم، عرض ۱۰، عدد اوراق ۶۱، (شماره ۷۸۱۲)

۳۵۰

دیوان اسرار سبزواری - شامل غزلیات و رباعی و ترجیع بند

مرحوم حاجی ملاهادی سبزواری متخلص باسرار متوفی در ۱۲۹۰.

آغاز: «که اندر عالم قدسی ترا باشد نشیمنها»

مصراع اول این بیت افتاده و خاتمه دیوان چنین است:

لیک جز او همه ازو فیئی است غیر او در میانه لاشیی است

چشم اسرار کبر بود احوال دو نماید ترا یکی مشعل

خط نستعلیق، صفحه ۱۷ سطر، قطع خشتی، طول ۲۲ سانتی متر، عرض ۱۵ و نیم،

عدد اوراق ۵۷، (شماره ۹۱۸۵)

۳۵۱

دیوان اسیر - شامل قصائد و غزلیات و مقطعات میرزا جلال

اصفہانی متخلص باسیر، چند صفحه از اول افتاده و باین بیت

شروع میشود:

« خاکساری گشته ما را کیمیای اعتبار

گرد خواری بر جبین مرد آب گوهر است»

تاریخ کتابت: ۱۰۶۲، خط نستعلیق، صفحه ۲۰ سطر، قطع وزیری، طول ۱۹ سانتیمتر

و نیم، عرض ۹، عدد اوراق ۲۲۵، (شماره ۵۴۹۸)

۳۵۲

دیوان امیر خسرو - مشتمل بر غزلیات و رباعیات و معنیات

و غیره.

آغاز: «ای فلک آفریده و انجم

نی ملک مدرک تو فی مردم»

قسمتی از صفحه اول و دوم افتاده، در سطر آخر کتاب سنه

۱۲۱۰ بنظر میرسد و ظاهراً تاریخ کتابت این نسخه نیست.

خط نستعلیق ریز ، دارای سر لوح کوچک ، صفحه ۲۰ سطر ، مجدول ، قطع ربی ، طول ۱۲ سانتی متر و نیم ، عرض ۶ ، عدد اوراق ۱۶۰ ، (شماره ۳۹۳۴)

۳۵۳

دیوان امیر علیشیر - محتوی غزلیات و رباعیات ترکی امیر

نظام الدین علیشیر از مشاہیر امراء و شعراء متخلص به فانی و نوائی وزیر سلطان حسین میرزا بایقرا متوفی در ۹۰۶ ، صاحب منظومات

حیرت ابرار ، فرهاد و شیرین ، سد سکندر ، سبعة سیاره و غیره .
آغاز : « آسرفتین عکس ستمین الکاس انوار الهدا »

دولت‌شاه میگوید : « دیوان ترکی امیر کبیر زیور مجالس سلاطین و اکابرست و نوای ارغنون نوائی عشاق بی نوارا ابراه راست میآورد »

خط نستعلیق ، دارای سر لوح خوب و دائرة مذهب در پشت ورق اول متضمن این شعر :
« لصاحبه السعادة و السلامة و طول العمر مانتحت حماة » ، در آخر نسخه رقم سلطان علی مشهدی بنظر میرسد ، صفحه ۱۳ سطر ، قطع رحلی ، طول ۲۵ سانتی متر ، عرض ۱۶ ، عدد اوراق ۱۸۸ ، (شماره ۱۴۵۶)

۳۵۴

یوان امیر معزی - متضمن قصائد و مقطعات و رباعیات

امیر الشعراء ابو عبد الله محمد بن عبد الملك معزی نسابوری ملك الشعراء دربار سلطان ملكشاه و سلطان سنجر سلجوقی .

آغاز : « با نصرت و فتح و ظفر و دولت والا »

در تذکره دولت‌شاه مسطورست که : « امیر معزی اصلش از ولایت

نساست در ابتدای حال سپاهی بود در خدمت سلطان ملک‌شاه از خراسان باصفهان افتاد و او را مرتبه امارت دست داد»

عوفی صاحب لباب الالباب مینویسد: «معزی سلطان جهان بیان و لشکرکش امراء کلام... گویند سبب وفات او آن بود که روزی سلطان سعید سنجر در خرگاه تیر میانداخت و او بیرون خرگاه ایستاده بود تا گاه تیری از کان شاه جدا شد و از جاده هدف خطا شد بی قصد تیر نشانه از جگر آن دل‌بند فضلا ساخت»
از بیان عوفی چنین برمیآید که معزی به تیر سنجر هلاک شده اما چنانکه خود میگوید از زخم تیر بهبودی یافته:

منت خدا را که بفر خدایگان من بنده بیگنه تشدم کشته در جهان
منت خدا را که بجانم نکرد قصد تیری که شه بقصد نینداخت از گمان

تاریخ کتابت: ۱۲۹۱، خط نستعلیق، صفحه ۱۹، سطر ۱، قطع وزیری، طول ۱۷ سانتیمتر، عرض ۹، عدد اوراق ۲۸۶، (شماره ۲۵۹۶)

۴۵۵

دیوان انوری - شامل قصائد و مقطعات و رباعیات حکیم

اوحد الدین علی بن اسحق انوری ابیوردی خاورانی متوفی در ۵۴۷

آغاز: «ای قاعده تازه زد دست تو کرم را

وی مرتبه نو ز بنان تو قلم را»

تاریخ کتابت: ۱۲۷۵، کاتب: عبدالوهاب بن وصال، خط نستعلیق، دارای سرلوح خوب، صفحه ۲۲، سطر ۲۲، قطع وزیری، طول ۲۰ سانتی متر، عرض ۱۰، عدد اوراق ۲۳۶، (شماره ۲۹۵۸)

۳۵۶

دیوان اهلی - شامل غزلیات اهلی شیرازی متوفی در ۹۴۲ .

آغاز: « با خوش نفسی می خور اگر ماه و شی نیست

آواز خوشی باری اگر حسن خوشی نیست »

صاحب آتشکده میگوید دیوان اهلی تخمیناً دوازده هزار بیت
میشود. این نسخه بسیار مختصر و ناتمام است، منظومه سحر حلال،
شعب و پروانه، مخمسات، ساقی نامه و رباعیات، کلیات اهلی را
تشکیل میدهند.

خط نستعلیق ریز، مذهب و مجدول، صفحه ۲۴ سطر، قطع ربی، طول ۱۳ سانتیمتر،
عرض ۷، عدد اوراق ۲۲، (شماره ۲۹۲۱)

۳۵۷

دیوان جامی - متضمن غزلیات و بعضی قصائد و مثنویات و

رباعیات نورالدین عبدالرحمن بن نظام الدین احمد جامی شاعر

شهر قرن نهم متولد در ۸۱۷ و متوفی در ۸۹۸ صاحب نفعات -

الانس، لویح، مثنویات هفت اورنگ و دیوان خاتمه الحیات و

واسطه العقد و فاتحه الشباب و مصنفات دیگر.

آغاز: « بسم الله الرحمن الرحيم

هست صلاي سرخوان كريم »

چنانکه در مقدمه مذکورست این دیوان را خود جامی مرتب

کرده، از صفحه سوم تا صفحه ۳۴۳ دیوان کمال خجندی در حاشیه نوشته شده و خاتمه اش چنین است: «تمت الكتاب بعون الملك الوهاب بتاريخ شهر محرم الحرام سنة ۹۹۶ در کنار دریای برم بوت در موضع یاره سندر با تمام رسید بتوفیق الرحمان»

تاریخ کتابت متن: ۹۷۴ در سمرقند، خط نستعلیق خوب، دو صفحه اول دارای تذهیب کار قدیم ممتاز، یک سر لوح کوچک در ابتداء قسمت ثانی، صفحه ۱۵ سطر، قطع چستی، در گوشه های پائین اوراق آثار سوختگی پیدا است و با کاغذ سفید مرمت کرده اند، طول ۱۸ سانتی متر و نیم، عرض ۱۰، عدد اوراق ۲۴۲، (شماره ۵۳۸۷-)

۳۵۸

دیوان جامی - همان کتاب، محتوی غزلیات و رباعیات، آغاز: «موزون ترین کلامی که غزل سرایان انجمن انس و محبت و قافیه سنجان نشیمن عشق و مودت»

خط نستعلیق ریز، صفحه ۱۵ سطر، قطع ربعی، مجدول بخط سرخ، دارای دو سر صفحه، طول ۱۱ سانتی متر و نیم، عرض ۶، عدد اوراق ۲۴۲، (شماره ۲۵۹۲)

۳۵۹

دیوان جامی - همان کتاب، شامل غزلیات مرتب بر حروف الفباء.

آغاز: «ابتداء سخن بنام خدا»

خط نستعلیق، ۷ ورق اول نونویس، قطع رحلی، صفحه ۱۵ سطر، آب دیده، طول ۲۵ سانتی متر، عرض ۱۵، عدد اوراق ۲۵۷، (شماره ۲۹۰۰)

۳۶۰

دیوان حافظ - محتوی غزلیات و مقطعات و رباعیات خواجه

اجل شمس الدین محمد بن بهاء الدین شیرازی متخلص بحافظ و معروف به لسان الغیب .

آغاز: «الایایایها الساقی ادر کاساً و ناولها»

در تاریخ وفات خواجه اختلاف بسیارست، صاحبان تذکره‌ها بی آنکه سخنانشان بسند و دلیل متکی باشد هر یک در حق حافظ بیانی کرده وفات او را در ۷۹۱ و ۷۹۲ و ۷۹۴ و ۷۹۵ نوشته اند، دیوان خواجه در طی این مدت دستخوش اصلاح و اشتباه اهل ذوق بوده و اشعار و مفرداتی بر آن الحاق شده. کثرت توجه عموم بدیوان حافظ، تعدد نسخ خطی و چاپی دیوان، تنوع تصحیحات و تصرفات باندازه ایست که یافتن نسخه کامل مصون از شائبه تحریف و تغییر دشوار است، رجوع کنید بکتاب و ماخذ موجوده و دیوان حافظ چاپی که باهتمام و تصحیح ادیب فاضل آقای سید عبدالرحیم خلخالسی در طهران چاپ شده (۱۳۰۶ شمسی)

نسخه قدیمی، خط نستعلیق، صفحه ۱۴ سطر، دارای سرلوح، جدول، قطع وزیری، طول ۱۵ سانتی متر، عرض ۹، عدد اوراق ۱۵۹، (شماره ۲۹۷۰)

۳۶۱

دیوان حافظ - خط سلطانهلی مشهدی خطاط معروف متوفی ۲

در ۹۱۵ یا ۹۱۹، سلطانعلی از خاصان درگاه سلطان حسین بایقرا و امیر علیشیر نوائی بوده و در دار السلطنه هرات نسخ بسیار تحریر کرده، ملا قاسم شادیشاد، شیخ محمد خندان، سلطان محمد نور، ملا محمد ابریشمی و زین الدین محمود پنج خوشنویس خراسانی از شاگردان سلطانعلی مشهودی بوده اند.

تاریخ کتابت: ۹۰۱، نسخه بسیار نفیس، دو صفحه تذهیب اعلی با دو تریج، زمینه لاجوردی که قسمتی از دیباجه دیوان با طلای محلول در آن نوشته شده در اول، دارای یک سر لوح کوچک ظریف، بین البطور دو صفحه اول طلا اندازی منقش، مجدول و مذهب، حاشیه کاغذ کبود زرافشان، قطع رحلی بزرگ، صفحه ۱۲ سطر، طول ۱۹ سانتیمتر، عرض ۱۲، عدد اوراق ۱۹۹، (شماره ۲۵۵۴)

۳۶۲

دیوان حافظ - نسخه نفیس خط سلطان محمد نور که از اول تا آخر

بآب طلا نوشته شده، در هر صفحه شش شعر در سه قسمت چلیپا و چهار شعر بقاعده معمول مرقوم گردیده، کاغذ متن و حاشیه الوان مختلف، آثار موربانه خوردگی در اوایل و اواخر بیشتر و در باقی صفحات تا پایان نسخه بنظر میرسد، چند صفحه آبدیده و در بعضی جاها بواسطه بی مبالائی قسمتی از صفحه چسبیده و کاغذ کننده شده است، مجدول، تاریخ کتابت غیر معلوم و رقم کتاب در آخر بر این منوال است: « شرف بکتابتها العبد الفقیر الحقیر سلطان محمد نور غفر الله ذنوبه و ستر عیوبه بدار السلطنه هرات حمیت عن الآفات »

قطع رحلی، طول ۲۶ سانتیمتر و نیم، عرض ۱۶ و نیم، عدد اوراق ۱۹۷، (شماره ۳۶۱۷)

۴۶۳

دیوان حسن - حاوی غزلیات حسن نهاوندی. آغاز:

«چو دارد چرخ مینائی سرخون ریختن مارا
بیا ساقی که ما ریزیم اول خون مینارا»

صاحب مجمع الفصحاء میگوید: «حسن نهاوندی از علما و اهل ذوق این دولت ابد مدت بوده در شهر نهاوند بمنادمت و مصاحبت شاهزاده محمود میرزا بسر میبرده و بروی حق تعلیم داشته»

تاریخ کتابت: ۱۲۴۴، خط نستعلیق، صفحه ۱۵ سطر، جدول، قطع رحلی، جلد قلمی
کل و بوته دار، طول ۲۴ سانتی متر، عرض ۱۴، عدد اوراق ۱۴۴، (شماره ۵۶۸۶)

۴۶۴

دیوان حضرت امیر - بضمیمه دیوان منسوب بحضرت

سید سجاد علیهما السلام، نگاه کنید بشماره ۴۱۳.

آغاز: «التَّاسُ مِنْ حَبَّةِ التِّثَالِ أَكْفَاءُ»

تاریخ کتابت: ۱۲۶۶، خط نسخ، صفحه ۱۴ سطر، قطع وزیری، طول ۱۸ سانتی متر، عرض ۱۰، عدد اوراق ۸۸، (شماره ۱۲۸۳)

۴۶۵

دیوان خاقان - شامل غزلیات و رباعیات فتحعلی شاه قاجار،

پس از مقدمه مفصل باشعار شروع میشود و ابتداء دیوان چنین است:

«چشمت ز سحر جادوی بابل نشان دهد»

خط نستعلیق ، صفحہ ۱۷ سطر ، قطع وزیری ، طول ۱۵ سانتی متر ، عرض ۷ و نیم ، عددہ
اوراق ۷۶ ، (شماره ۵۴۰۰)

۳۶۶

دیوان خاقانی - شامل قصائد و مقطعات و غزلیات و تحفۃ العراقین

حکیم خاقانی .

آغاز : « طفلی ہنوز بستہ گہوارہ فنا

مرد آنزمان شوی کہ شوی از ہمہ جدا »

خط نستعلیق ، دارای سراسر لوح ، مذهب ، قطع وزیری ، صفحہ ۲۷ سطر ، یازدہ ورق آخر
نو نویس ، طول ۱۴ سانتی متر ، عرض ۷ ، عددہ اوراق ۳۳۵ ، (شماره ۴۶۰۵)

۳۶۷

دیوان روشن - مجموعہ غزلیات ملا محمد صادق اصفہانی

متخلص بہ روشن .

آغاز : « ای گشتہ بہر دعوت شیرین ز تو مشربہا »

مرتب بر حروف ہجاء ، خط نستعلیق ، صفحہ ۱۸ سطر ، چند صفحہ محشی ، قطع نستعلیق ،
طول ۱۹ سانتی متر ، عرض ۱۱ ، عددہ اوراق ۱۱۹ ، (شماره ۵۴۴۳)

۳۶۸

دیوان سنائی - استاد الحکماء مجدد بن آدم سنائی غزنوی از

مشاہیر شعراء متوفی در ۵۷۶ و بقول رضا قلیخان ہدایت در ۵۹۰

صاحب مثنوی حدیقہ الحقیقہ و سیر العباد و طریق التحقیق و

عشقنامه و کارنامه بلخ و غیره . آغاز :

« کفر و ایمان را هم اندر تیرگی هم در صفا
نیست دارالملک جز رخسار و زلف مصطفی »

سید حسن غزنوی و عمادی و عثمان مختاری و سوزنی و انباری
ترمذی معاصر حکیم سنائی بوده اند .

خط نستعلیق شکسته آمیز ، صفحه ۲۱ سطر ، قطع رحلی ، طول ۲۵ سانتی متر ، عرض ۱۶ ،
عدد اوراق ۱۷۵ ، (شماره ۲۹۴۶)

۳۶۹

دیوان شاه نعمه الله - مشتمل بر غزلیات و مثنویات شاه نور -

الدین نعمت الله بن عبد الله بن محمد کهسانی متولد در ۷۳۱ و
متوفی در ۸۳۴ از مشاهیر عرفاء .

آغاز : « ابتدا کردم بنام آن یکی
در وجود آن یکی نبود شکی »

هدایت در تذکره ریاض العارفین میگوید : « آبا و اجداد آن جناب
از شهر حلب بکیچ و مکران آمده و وی در سنه ۷۳۱ در قصبه کهسان من اعمال
هرات متولد شده علوم ظهیری از رکن الدین شیرازی و شمس الدین مکی و
سید جلال خوارزمی و قاضی عضد الدین فرا گرفته »

خط نستعلیق ، صفحه ۲۲ - سطر ، قطع رحلی ، مجدول ، طول ۳۰ سانتی متر ، عرض ۱۷ ،
جلد زر افشان یشمی ، عدد اوراق ۲۳۰ ، (شماره ۲۸۹۷)

۳۷۰

دیوان شاهی - غزلیات امیر شاهی سبزواری متوفی در ۸۵۷

در استرآباد، دولت‌شاه میگوید: «و هو آفلک بن ملک جمال الدین فیروز کوهی و اجداد او از بزرگان سربدار بوده اند و او از جمله خواهر زادگان خواجه علی مؤید است بعهده میرزا شاهرخ گورگان که کار سربدار در تراجع افتاد او رجوع بشاهزاده بایسنگر نمود و شاهزاده مذکور را نسبت بدو التفاتی بود و بعضی اسباب و املاک موروث او که در فترات سربدار بحوزة دیوان افتاده بود بسی بایسنگر میرزا بدو رد کردند و او را منصب تقرب و ندیمی آن حضرت دست داد»

آغاز: «الای از خط سبزت هزاران داغ بردلها

مروکز اشک مشتاقان بخون آغشته منزلها»

خط نستعلیق، صفحه ۱۵ سطر، قطع وزیری، ورق اول و آخر نو نویس، مجدول، طول

۱۷ سانتی متر و نیم، عرض ۶، عدة اوراق ۴۰، (شماره ۳۹۳۲)

۳۷۱

دیوان صبا - مجموعه قصائد و غزلیات و قطعات فتحعلی خان

صبا کاشانی ملقب بملک الشعرا صاحب شهنشاه نامه و خداوند نامه

و عبرت نامه و گلشن صبا، متوفی در ۱۲۳۸. آغاز:

«تعالی الله خداوند جهاندار جهان آرا

کز و شد آشکارا گل ز خار و گوهر از خارا»

خط نستعلیق، دارای سرلوح، مجدول، صفحه ۱۷ سطر، قطع رحلی، جلد قلمی زمبینه

عناقیب حاشیه مشکی، طول ۲۵ سانتی متر، عرض ۱۵، عدة اوراق ۴۵۹، (شماره ۳۵۵۸)

۳۷۲

دیوان ظهیر فاریابی - شامل قصائد و مقطعات و ترکیب بند

و رباعیات ملک الکلام ظهیر الدین طاهر بن محمد فاریابی، مداح

قرل ارسلان و طغان شاه ثانی سلجوقی متوفی در ۵۹۸ معاصر
مجیر الدین بیلقانی و شرف الدین شفروه.

آغاز: «سفر گزیدم و بشکست عهد قریبی را
مگر بحیله به ینهم جمال سلمی را»

دولت‌شاه میگوید: «بعد از آنکه ظهیر مدتی ملازمت سلاطین و
حکام نبود در آخر استعفا خواست و بطاعت و علم مشغول گشت و در محرومیه
تبریز ساکن شد و وفات او در تبریز بوده در شهر سنه ثمان و تسعین و خمسمائة
بروزگار دولت اتابک اینانج بن قرل ارسلان»

تاریخ کتابت: ۱۲۸۴، خط نستعلیق، مجدول، قطع رحلی، صفحه ۱۵ سطر، طول ۲۹
سانتی متر، عرض ۱۶، عدد اوراق ۱۸۰، (شماره ۵۴۸۸)

۴۷۳

دیوان ظهیر فاریابی - همان کتاب.

آغاز: «سپیده دم که شدم محرم سرای سرور
شنیدم آیه توبوا الی الله از لب حور»

خط نستعلیق، صفحه ۱۵ سطر، ناتمام، قطع وزیری، طول ۱۸ سانتی متر، عرض ۱۱،
عدد اوراق ۱۴۱، (شماره ۲۹۱۸)

۴۷۴

دیوان عثمان مختاری شامل قصائد و چند مثنوی و رباعی ملک -

الکلام عثمان مختاری غزنوی از اقران

حکیم سنائی، مداح سلاجقه کرمان و

غزنوی

سلطان ابراهیم بن مسعود غزنوی متوفی در ۵۴۴.

آغاز: «بر اختیار بندگی مالک الرقاب
نصر من الله آمد فال من از کتاب»

تاریخ کتابت: ۱۳۲۱، خط نستعلیق، صفحه ۱۷ سطر، قطع وزیری، طول ۲۰ سانتی
متر و نیم، عرض ۱۳، عدد اوراق ۸۹، (شماره ۹۰۶۵)

۳۷۵

دیوان عنصری - حاوی قصائد ملک الشعراء حکیم ابوالقاسم

حسن بن احمد عنصری بلخی متوفی در ۳۱۴ هجری قمری معاصر غضائری
رازی و عسجدی و فردوسی و فرخی و اسدی طوسی و دیگران.

آغاز: «دل مرا عجب آید همی ز کار هوا
که مشکرنک سلب کشت مشکبوی صبا»

دیوان عنصری را قریب سی هزار بیت گفته اند، در این نسخه
و نسخ دیگر که ملاحظه شد بیش از هزار و دوست و هزار و
پانصد بیت بدست نیامده.

تاریخ کتابت: ۱۲۵۶، خط نستعلیق، صفحه ۱۷ سطر، چند صفحه محشی بخط مرحوم
میرزا تقی خان مجد الملک، قطع وزیری، طول ۱۷ سانتی متر و نیم، عرض ۱۰، عدد اوراق
۶۶، (شماره ۶۶۴۷)

۳۷۶

دیوان عنصری - همان کتاب، شعراول چنین ضبط شده:

«دل مرا عجب آید همی ز کار هوا
که مشکبوی سلب کشت و مشکپاش صبا»

تاریخ کفایت : ۱۲۶۲ ، خط نستعلیق ، صفحه ۱۴ سطر ، مجدول ، قطع وزیری ، طول ۲۲ سانتی متر ، عرض ۱۵ ، عدد اوراق ۸۵ ، (شماره ۹۰۷۵)

۳۷۷

دیوان قطران - محتوی قصائد و بعضی از مقطعات حکیم

قطران تبریزی . آغاز :

« سرخ گل بشکفت و زوشد باغ و بستان بابها
 خلد بکشد دست گمونی سوی بستان بابها »

رجوع کنید بشماره ۴۵۲ .

تاریخ کفایت : ۱۲۸۴ ، خط نستعلیق ، مجدول ، صفحه ۱۵ سطر ، قطع رحلی ، طول ۲۹ سانتی متر ، عرض ۱۶ ، عدد اوراق ۱۸۸ ، (شماره ۹۶۰۲)

۳۷۸

دیوان کلیم - مشتمل بر قصائد و مثنویات و غزلیات ابوطالب

کلیم کاشانی متوفی در ۱۰۶۱ یا ۱۰۶۲ . آغاز :

« شوق هر کس را که در راه طلب سر میدهد
 گم در آرد اول از پیا آخرش پر میدهد »

لطفعلی بیگ آذر میگوید : « اهل تذکره در وطن کلیم خلاف کرده اند بعضی او را همدانی و بعضی کاشی دانسته اند آنچه مظنون فقیر است این است که اصلش کاشی است و گویا مدتی در همدان میبوده آخر الامر بهندوستان رفته و سالها در خدمت شاهجهان بسر میبرد »

شارل ریو مینویسد کلیم تحصیلاتش را در شیراز تمام کرده و مدتی از عمر را در هند بامیرجمله ملقب به روح الامین بسر برده است تا آنکه در دربارشاهجهان مقامی یافته و بدرجهٔ ملك الشعرائی رسیده و وفاتش در کشمیر بوده است.

تاریخ کتابت: ۱۰۸۱، خط نستعلیق، دارای دوسر لوح، معنی به گلستان و بوستان، صفحه ۱۷ سطر، قطع رحلی، طول ۲۶ و عرض ۱۵ سانتی متر، عدد اوراق ۲۹۰، (شماره ۶۷۷۴)

۳۷۹

دیوان کمال الدین اسمعیل - شامل قصائد و غزلیات و مقطعات

استاد کمال الدین اسمعیل بن جمال الدین محمد عبدالرزاق اصفهانی. ابتدای اولین صفحهٔ این نسخه:

«در معرضی که آتش خشم زبانه زد

اندر دهان دریا اصلاً نماند نیم»

کمال الدین اسمعیل معاصر خوارزمشاهیان و اتابکان فارس بوده و مدایح علاء الدین تکش و جلال الدین خوارزمشاه و محمد خوارزمشاه و سعد زنگی در دیوان او بنظر میرسد و بیش از همه امراء صاعدیه را ستوده. کمال الدین اسمعیل در فتنهٔ مغول و فتح اصفهان بدست لشکر اوکتای قآن کشته شد (۵۳۵)

چند صفحه از اول افتاده، قسمتی از دیوان استاد در بمبئی چاپ شده (۱۳۰۷)

تاریخ کتابت: ۱۰۳۶-۱۰۳۵، دارای سرنوح (غزلیات)، خط نستعلیق، مجدول، صفحه ۱۶ سطر، قطع خشتی، طول ۱۹ سانتی متر، عرض ۱۰، عدد اوراق ۳۵۱، (شماره ۵۴۵۰)

۳۸۰

دیوان کمال‌الدین اسمعیل - همان کتاب، محتوی قصائد و

غزلیات و رباعیات.

آغاز: «ای جلال تو بیانها را زبان انداخته
عزت ذات یقین را در گمان انداخته»

فهرست نسخ خطی موزۀ بریتانی شعر اول را بترتیب فوق ضبط

کرده و در نسخه مطبوعه بمبئی بدینگونه درج شده:

ای جلال تو زبانها از بیان انداخته

نگاه کنید بجلد دوم فهرست مذکور صفحه ۵۸۰.

تاریخ کتابت: ۱۰۱۵، صفحه اول نو نویسی، خط نستعلیق، صفحه ۲۱ سطر، قطع وزیری،

مجدول، طول ۱۹ سانتی متر، عرض ۱۰، عدد اوراق ۲۶۵، (شماره ۹۰۲۸)

۳۸۱

دیوان لسانی - حاوی غزلیات و ترجیع بند و رباعیات، لسانی

اصلاً شیرازیست چون مدتها در تبریز اقامت کرده و همانجا در گذشته

او را تبریزی دانسته اند. چند غزل از اول این نسخه افتاده و باین

شعر ابتدا میشود:

«همچو گل چاک مکن جامه که از لطف بدن

میتوان یافت که در دل چه خیالست ترا»

خط نستعلیق، صفحه ۱۵ سطر، قطع وزیری، طول ۱۵ سانتی متر و نیم، عرض ۸، عدد

اوراق ۱۴۴، (شماره ۴۷۸۲)

دیوان متنبی - حاوی قصائد ابوالطیب احمد بن الحسین بن
الحسن المتنبی الکندی الجعفی الکوفی ، متولد در ۳۰۳ و
مقتول در ۳۵۴ .

آغاز: « بِأَيِّ مَنْ وَدَدْتُهُ فَأَقْرَبْنَا وَفَضَى اللَّهُ بِمَدَدِكَ اجْتِمَاعًا »

نسخه نفیس قدیمی که در ۵۹۶ نوشته شده و بدینگونه پایان
رسیده: « تم دیوان ابی الطیب احمد بن الحسین بن الحسن المتنبی والحمد لله
علی عونہ واحسانہ والصلوة علی خیر خلقہ محمد رسولہ و صفوتہ وعلی آله و عترته
فی النصف من شهر الله الاصب رجب سنة ست و تسعين و خمسمائة و حسينا الله
و نعم الوكيل » در حاشیه متصل بتاریخ بخط جدا گانه چنین نوشته
اند: « هذا لادیوان بخط صفی الدین قارون الکاتب رحمہ الله تعالی »
بشت ورق اول مهر و اسم چند نفر که مالک کتاب بوده اند
دیده میشود ، شرح ذیل نیز در همین صفحه مرقوم است: « يقول
الشیخ الامام العالم الفاضل مهذب الدین شرف القرا فخر النعاة ابوسعید سعد الله
بن غنایم بن علی بن قانت المقرئ النحوی الحموی سمع علی الشیخ الامام الاجل
الاوحد الفاضل صفی الدین شرف الاسلام فخر الملما ابوالفضل اسمعیل بن
عبدالله بن هبة الله بن قارون السعدی الشافعی عمره الله و بارک فیہ جمیع دیوان
المتنبی بقراه ابی طالب بن یحیی بن ابی طالب الرحبی واصله هذا ینظر فیہ قرآه
علم و درایة و مسآلة و مباحثات » در قسمت پائین صفحه بواسطه کلماتی
که خواننده نمیشود رابطه عبارت از میان رفته و تاریخ تحریر این
سطور در سال ششصد و اند هجری بوده است .

خط نسخ باسلوب خطوط قرن پنجم و ششم ، کاغذ ضخیم نیابتی رنگ ، مابین دو مصراع

اشعار فاصله‌گذاشته نشده و اوزان قصائد در حواشی مضبوط است، صفحه ۱۴ سطر، قطع هشتی، طول ۲۲ سانتی متر و نیم، عرض ۱۵ و نیم، عدد اوراق ۲۲۷، (شماره ۶۶۹۱)

۳۸۳

دیوان مسرور - شامل قصائد و غزلیات بترتیب حروف تہجی
آغاز: «کنم من نامه را اول بنام ایزدی انشا»

غالباً در غزلها نام عبد العلی شاه مذکور است.

تاریخ کتابت: ۱۳۰۲، خط نستعلیق، صفحه ۱۶ سطر، قطع وزیری، طول ۲۱ سانتیمتر، عرض ۱۳ و نیم، عدد اوراق ۸۷، (شماره ۹۰۶۸)

۳۸۴

دیوان مسعود سعد - مشتمل بر قصائد و مقطعات و رباعیات.
آغاز: «زهی موفق و منصور شاه بی همتا»

مسعود سعد سلمان یا مسعود بن سعد بن سلمان اصلاً همدانی است صاحبان تذکره مولد او را جرجان و غزنه و همدان و لاهور نوشته اند، شش نفر از پادشاهان غزنویه ممدوح مسعود بوده اند، مسعود در ۵۱۵ هجری وفات یافته، ده سال در زمان سلطنت سلطان ابراهیم بن مسعود بن سبکتکین و هشت یا نه سال در دوره عضدالدوله شیرزاد بن مسعود در قلاع نای و دهک و مرنج محبوس بوده و قصائد حبسیات وی معروفست.

خط نستعلیق، صفحه ۳۱ سطر، قطع وزیری، طول ۲۴ سانتی متر، عرض ۱۵، عدد اوراق ۱۴۱، (شماره ۴۰۴۷)

۴۸۵

دیوان مشتاقیه - غزلیات و مقطعات و رباعیات میرزا محمد

تقی بن میرزا کاظم کرمانی ملقب بمظفر علی شاه متوفی در ۱۲۱۵ .
آغاز: « ای آنکه پرسی از من دل داده حال دل »

صاحب طرائق الحقائق میگوید: « جناب میرزا محمد تقی بعد از قتل مشتاق در همان سال که مذکور شد بانشاء غزلیات و قصائد و قطعات و ترجیعات دیوان مشتاقیه مشغول شدند . . . چنانچه مولوی رومی بعد از شهادت شمس الدین دیوان قصائد و غزلیات بنام وی رقم نمود مولوی کرمانی نیز بعد از شهادت مشتاق دیوان مشتاقیه را باسم او فرموده » نگاه کنید به بستان السیاحه .
 بانضمام مثنوی بحر الاسرار مسمی به سبع المثانی که اولش این است :

« بَاء بِسْمِ اللّٰهِ رَحْمٰنِ الرَّحِیْمِ
 هَسْتِ مِفْتَاحِ دَرْگِیْنِجِ حَکِیْمِ »

تاریخ کتابت : ۱۲۶۱ ، خط نستعلیق ، صفحه ۱۶ سطر ، قطع خشتی ، طول ۲۲ سانتیمتر ، عرض ۱۶ ، عدد اوراق ۲۰۰ ، (شماره ۹۰۷۰)

۴۸۶

دیوان مغربی - اشعار عربی و فارسی و ترجیعات ملا محمد شیرین

تبریزی مشهور بمغربی معاصر کمال خجندی متوفی در ۶۰۷ .
آغاز: « اَلْحَمْدُ لِلّٰهِ الَّذِیْ اَنْشَاءُ عَرُوْضَ الْکَوْنِ بِسَبَبِ الْجَسْمِ الْقَبِیْلِ »
 صاحب مجالس العشاق میگوید: « شمع محفل آرای و جام جهان

نمای عاشق پیشہ دیرین مولانا محمد شیرین کہ بمولانا محمد مغربی
مشہور است از مریدان شیخ اسمعیل سیسی است کہ او از اصحاب
شیخ عبد الرحمان سفرانی است با شیخ کمال معاصر بوده و با او
صحبت میداشته «

خط نستعلیق ' دارای یک سر صفحہ ' قطع ربعی ' بضیمہ رسالہ جام جهان نما در کلیات
علم توحید اول افتادہ ' طول ۱۷ سانتی متر ' عرض ۱۲ ' عددہ اوراق ۱۲۲ ' (شماره ۲۵۹۲)

۳۸۷

دیوان منصف - مشتمل بر غزلیات و رباعیات عبد الحق
منصف کوهپایہ .

آغاز : « گشت ز بارگنه قامتہ از بس دوتا
شد خط پیشانیم همچو نگین نقش پا »

در بعضی از ابیات « دلیر جنک بہادر » را مدح نموده و در
یکی از قطعات تاریخ بنای عمارتی را در شہر لاهور چنین نظم
کرده است :

« بچو سال تاریخ آغاز و انجام ز دار فضایل دیار افاضل »
تاریخ کتابت : ۱۱۲۶-۱۱۲۷ ' خط نستعلیق ' دارای سر لوح ' صفحہ ۱۳ سطر ' قطع
وزیری ' طول ۱۹ سانتی متر ' عرض ۱۲ ' جدول ' عددہ اوراق ۱۷۳ ' (شماره ۲۹۳۰)

۳۸۸

دیوان ناصر خسرو - شامل قصائد و مقطعات و چند رباعی
حکیم ابو معین حمید الدین ناصر بن خسرو قبادیانی متخلص بہ

«حجت» متوفی در ۴۷۱ یا ۴۸۱. آغاز:

«خداوندی که در وحدت قدیمت از همه اشیا»

بهترین نسخه قدیمی کامل و مصحح که از دیوان حکیم بدست آمده، در دائرة مذهب پشت صفحه اول این عبارات بنظر میرسد:

«دیوان افصح الشعراء سید ناصر خسرو برسم مطالعة السلطان السلاطین ملک العرب والعجم سلطان محمد خان ابن سلطان مراد ملک خلد الله ملکه» چند کلمه اخیر بوضوح خوانده نمیشود، در سلسله پادشاهان آل عثمان دو سلطان محمد بن سلطان مراد بوده، اولی سلطان محمد فاتح که از ۸۵۵ تا ۸۸۶ حکمرانی کرده و دومی سلطان محمد ثالث که از ۱۰۰۳ تا ۱۰۱۲ سلطنت داشته و این نسخه شاید برای فاتح نوشته شده باشد، محتوی فهرست قصائد بترتیب الفبا که مرحوم حسنعلی خان امیر نظام گروسی بخط خود نگاشته، گاهی در حواشی صفحات معانی لغات و تصحیحات نیز بخط او دیده میشود از تاریخ ۱۳۰۵ تا ۱۳۱۴.

خط نستعلیق، دارای سرلوح، صفحه ۱۷ سطر، جدول، قطع رحلی، طول ۲۶ سانتی متر و نیم، عرض ۱۷، عدد اوراق ۲۲۹، (شماره ۵۲۹۹)

۳۸۹

دیوان ناصر خسرو - همان کتاب، حاوی قصائد و مقطعات

مرتب بر حروف تهجی.

آغاز: «در بند مدارا کن و در بند میان را»

تاریخ کتابت: ۱۲۶۲، کاتب: محمد صادق سرخوش، خط نستعلیق، صفحه ۱۵ سطر، قطع وزیری، طول ۲۲ سانتی متر و نیم، عرض ۱۴ و نیم، عدد اوراق ۲۰۷، (شماره ۵۴۶۲)

۳۹۰

دیوان نجیب - شامل قصائد و غزلیات نجیب اصفہانی .

آغاز: « چو غافلان مگذر از دل خراب اینجا

کہ سر سری نبود خندہ حباب اینجا »

خط نستعلیق ، صفحہ ۱۵ سطر ، قطع وزیری ، طول ۲۴ سانتی متر و نیم ، عرض ۱۵ ، عدد اوراق ۱۴۰ ، (شماره ۵۴۸۱)

۳۹۱

دیوان نورعلیشاہ - شامل چند مثنوی و غزل نور علی شاہ

خراسانی متوفی در ۱۲۱۲ .

آغاز: « بسم الله الرحمن الرحيم

سر علم حمد علی عظیم »

حاج زین العابدین شیروانی صاحب بستان السیاحۃ گوید :
 « اسم شریف ان حضرت محمد علی بود چون بطریقت مشرف شد
 مرشدش بنور علی ملقب نمود باعتقاد راقم نظیر شیخ احمد غزالی
 و اوحد الدین مراغہ بود »

خط نستعلیق ، مذهب و مجدول ، بین السطور طلاکاری ، نا تمام ، صفحہ ۱۲ سطر ، قطع
 وحلی ، طول ۲۸ سانتی متر ، عرض ۱۸ ، عدد اوراق ۳۲ ، (شماره ۹۰۵۱)

۳۹۲

دیوان والہ - شامل غزلیات و رباعیات آقا محمد کاظم اصفہانی

متخلص به واله متوفی در ۱۲۲۹. آغاز:

« مراد دست فراق دلبری افکنده است از پا
که گر بریا فلک اندازدش سر نبودش پروا »

خط نستعلیق، مجدول، صفحه ۱۵ سطر، قطع وزیری، چهار صفحه کلمات قصار عربی در
آخر، طول ۲۱ سانتیمتر و نیم، عرض ۱۴، عده اوراق ۲۲۲، (شماره ۵۴۲۲)

۳۹۳

دیوان وصال - محتوی قصائد و مقطعات و غزل و مرانی و

مثنوی بزم وصال میرزا شفیع مشهور بمیرزا کوچک شیرازی متوفی
در ۱۲۶۲. آغاز:

« خوش و خجسته و شاد آمدی و نیک بجا
تو ای سرای بهشتی درین سپنج سرا »

خط نستعلیق خوب، صفحه ۲۲ سطر، مجدول و مذهب، قطع خشتی، طول ۱۹ سانتی متر و
نیم، عرض ۱۳، عده اوراق ۳۰۸، (شماره ۵۳۹۹)

۳۹۴

دیوان وفا - شامل قصائد و مقطعات و غزلیات و مرانی میرزا

شرف الدین علی حسینی قمی متخلص بوفاء.

آغاز: « کوس رحیل کوفت دوال کف قضا
خیز و بسیج راه کن از این دو در سرا »

میرزا شرف الدین علی در اواخر دولت نادر شاه به هندوستان
رفته و قریب سی سال در آنجا توقف کرده و با علیقلی خان

والہ لکزی معاشرہ بودہ است .

خط نستعلیق ، صفحہ ۱۴ سطر ، قطع رحلی ، طول ۳۲ سانتی متر ، عرض ۱۹ ، عدد اوراق ۲۰۷ (شماره ۷۸۴۹)

۳۹۵

دیوان ہمایون مشتمل بر غزلیات ہمایون اسفراینی و خواجہ
آصفی بن نعمت اللہ کوهستانی ، ہر دو قسمت ناتمام
و آصفی و اولین شعر غزل دوم چنین است :

« اگر مانع شدی چاک درونم آہ سوزان را

ندیدی جز خیالت ہیچکس این سوز پنهان را »

خط نستعلیق ، صفحہ ۱۷ سطر ، قطع ربی ، مجدول ، ورق اول وصالی شدہ ، طول ۱۸
سانتی متر ، عرض ۱۱ ، عدد اوراق ۸۰ (شماره ۲۹۴۱)

۳۹۶

رباعیات بابا افضل — شامل رباعیات افضل الدین محمد کاشانی
از معریف حکماء و عرفاء معاصر خواجہ نصیر الدین طوسی ، صاحب
رسالہ جاودان نامہ و آغاز و انجام و مدارج الکمال و المفید للمستفید
و ینبوع الحیاء و رسائل دیگر .

آغاز : « ای آنکہ دوای درد مند ان دانی

درمان علاج مستمندان دانی »

تاریخ کتابت : ۱۲۱۹ ، خط نستعلیق ، صفحہ ۹ و ۱۰ سطر ، مجدول ، قطع وزیری ،
طول ۲۰ سانتی متر ، عرض ۱۳ ، عدد اوراق ۳۴ (شماره ۵۵۰۱)

۳۹۷

زینة المدائح - تذکره شعراء اوائل سلطنت فتحعلی شاه،

تألیف میرزا صادق مروزی وقایع نکار متخلص به هما.

آغاز: «ای ذکر تو گل فروش بازار سخن»

شامل چند پیرایه و زیور و آرایش، این تذکره مخصوص شعرائی

است که برای فتحعلی شاه مدیحه سرائی کرده اند مانند: صبا،

میرزا رضی تبریزی، سحاب، صبور، مفتون، نشاط، بزیمی، شرر،

صباحی، مایل، مجمر، زیور.

خط نستعلیق، دارای یک سر لوح نوساز، صفحه ۱۲ سطر، قطع رحلی کوچک، طول

۲۴ سانتی متر و نیم، عرض ۱۷، عدد اوراق ۲۲۶، (شماره ۵۴۲۳)

۳۹۸

زینة المدائح - همان کتاب.

تاریخ کتابت: ۱۲۲۳، خط نستعلیق، صفحه ۱۵ سطر، جدول، قطع وزیری، طول ۲۲

سانتیمتر، عرض ۱۴، عدد اوراق ۱۸۵، (شماره ۶۹۰۲)

۳۹۹

سام نامه - از منظومات خواجو در بحر متقارب، داستان

معاشقه سام و پریدخت، نسخه ناقص است و این شعر در صفحه اول

ملاحظه میشود: «زده ناوک اندر میان شستشان - فکنده سر

تیغ در دستشان» این نسخه دارای ۳۷۱۹ شعر است، در فهرست
نسخ فارسی کتابخانه موزه بریتانی آغاز سامنامه چنین ضبط شده:

« سپاس ان خدای ایزد رهنمای

که از کاف و نون کر دگیتی پیای »

سامنامه بنام ابوالفتح مجد الدین محمود وزیر انجام یافته و در

اغلب جاها بسبب تشابه اشعار آن با اشعار همای و همایون خواجو

که در این وزن سروده شده خواننده را اشتباه روی میدهد و

تفکیک ابیات دشوار میباشد، همای و همایون در ۱۲۸۹ در هند

چاپ شده و ابتدای آن چنین است:

« بنام خداوند بالا و پست

که از هستیش هست شد هر چه هست »

« ژول مهل *J. Mohl* » فرانسوی مترجم شاهنامه میگوید

سامنامه محتوی یازده هزار بیت است، « ریو » مینویسد از این

کتاب دو نسخه در کتابخانه موزه بریتانی موجود است که یکی از

آن دو شامل ۴۲۰۰ بیت است، بعضی از فهرست نویسندگان انتساب این

منظومه را بخواجو تکذیب کرده اند.

خط نستعلیق، صفحه ۱۸ و ۱۹ سطر، قطع ربعی، طول ۱۷ سانتی متر و نیم، عرض ۱۲

عدد اوراق ۱۰۵ (شماره ۴۱۱۹)

۴۰۰

بجعة الابرار - از اقسام خمسة عبد الرحمن جامی.

آغاز: « ابتدی بسم اله الرحمن

الرحیم المتوالی الاحسان »

خط نستعلیق ، جدول ، صفحه ۱۱ سطر ، قطع ربی ، ناتمام ، طول ۱۵ سانتی متر ، عرض ۹ و نیم ، عدد اوراق ۱۳۴ ، (شماره ۲۹۲۴)

۴۰۱

سبحة الابرار - همان کتاب .

تاریخ کتابت : ۱۲۳۶ ، ورق اول افتاد ، صفحه ۱۴ سطر ، قطع وزیری ، طول ۲۱ سانتی متر و نیم ، عرض ۱۳ ، عدد اوراق ۱۱۰ ، (شماره ۵۷۰۹)

۴۰۲

سحر حلال - منظومه اهلی شیرازی متوفی در ۹۴۲ که با

مجمع البحرین و تجنیسات کاتبی معارضه کرده است .

آغاز : « ای همه عالم بر تو بی شکوه

شوکت خاک در تو پیش کوه »

اشعار سحر حلال را علاوه بر صنعت تجنیس و دیگر التزامات بدیعیه بر دو وزن توانند خوانند یکی بحر رمل مسدس محذوف « فاعلاتن فاعلاتن فاعلن » دوم بحر سریع مسدس مطوی مکفوف « مقتعلن مفتعلن فاعلن » و چنانکه ناظم در مقدمه بیان میکنند « لزوم مالا یلزم » و « ذوقافیتین » را هم ملازم آن نموده است .

تاریخ کتابت : ۱۳۱۴ ، خط نستعلیق خوب ، صفحه ۱۰ سطر ، دارای سر لوح ممتاز ، دو صفحه اول حاشیه و بین السطور مذهب ، قطع وزیری ، طول ۲۱ سانتی متر ، عرض ۱۴ ، عدد اوراق ۳۱ ، (شماره ۳۹۵۵)

سفینه خوشگو - تذکره شعرا که در زمان سلطنت محمد شاه هندی در جهان آباد دهلی تألیف شده، اسم مؤلف معلوم نیست، همینقدر دانسته میشود که مدتی شاگرد میرزا محمد افضل سرخوش بوده و تخلص خوشگو را از استاد خویش در یافته و غالباً خود را فقیر راقم خوشگو میخوانده. آغاز:

« در این زمانه رفیقی که خالی از خلل است - صراحی می‌ناب و سفینه غزل است، کشتی حیات را ناخدا حمد خدا ئیست که بنی نوع انسان را از بحر عدم بکناره وجود کشانیده »

این دیباجه را « دری » شاعر بر دفتر دوم نگاشته و در خصوص کتاب میگوید: « در ماه محرم الحرام ۱۲۲۸ سبلی عظیم در شوشتر آمد و تماشاگران که بیای قلعه سلاسل ایستاده بودند سیاهی بر روی آب دیدند همینکه نزدیک شد ملاحظه کردند مقداری اناث البیت و بالای آنها کتابی مانند سفینه میآید یکی از حاضرین دست دراز کرده کتاب را کشید بقیه را نیز سیلاب کشید ان کتاب آب آورد بقیه همین سفینه خوشگو بود »

دفتر دوم سفینه خوشگو با التزام اختصار شامل اشعار ۷۷۰ شاعر از متقدمین و متوسطین و متاخرین است، کتاب اصلاً چهار دفتر مفصل بوده و آنچه بدست آمده همین دفتر دوم است و در اثناء بیان حال شعراء مؤلف بدفتر اول و سوم و چهارم اشاره میکند، در ۱۲۳۶ علیقلی خان گروسی حاکم خوزستان که شخصی شعر دوست بوده « دری » را مأمور میکند برای تذکره دیباجه و فهرستی

بنویسد. لکن کار با تمام نمیرسد، در ۱۲۳۷ که شاهزاده محمد حسین میرزا حشمة الدوله فرمانفرمای عراقین بوده حسب الامر وی سفینه خوشگو توسط «دری» بدینگونه مرتب میگردد: «امثالاً للامر الوالا اقدام باین مطلب نموده اسامی شعرا را مانند خوشه چینی از آن خرمن پرفیض و برکت اولاً جمع آوری نموده بعد از آن هر يك را بترتیب حروف تهجی از الف تا یا نوشته که احمد و احسن را از اول کتاب از حرف الف پس باقر و بیدل را از حرف با و تنی و تننا را از حرف تا برین قیاس الی آخره بیرون آورند و بالله التوفیق یارب شرف قبول یابد»

رجوع نمائید بفهرست نسخ فارسی کتابخانه (بودلین Bodleian) شماره ۳۷۶ و بضمیمه فهرست نسخ فارسی موزه بریطانی شماره ۱۱۱ صفحه ۷۹.

تاریخ کتابت: ۱۲۶۸، خط نسخ، صفحه ۱۸ سطر، قطع رحلی، صفحه آخر متن و حاشیه وصالی شده، طول ۳۱ سانتی متر، عرض ۲۰ و نیم، عدد اوراق ۲۴۳، (شماره ۴۸۲۰)

۴۰۴

سلافة العصر من تذکره شعراء تألیف علی صدرالدین مدنی

معروف بسید علی خاں.

محاسن اعیان العصر آغاز: «یا من أودع جواهر الکلم حقائق البیان»

سلافة العصر مشتمل بر پنج قسمت است: ۱ - در محاسن اهل

حرمین شریفین، ۲ - در محاسن اهل شام و مصر، ۳ - در محاسن

اهل یمن، ۴ - در محاسن اهل عجم و بحرین و عراق، ۵ - در محاسن

اهل مغرب.

سلافة العصر را در مصر چاپ کرده اند (۱۳۲۴)

تاریخ تألیف : ۱۰۸۲ ، تاریخ کتابت : ۱۲۶۷ ، خط نسخ ، صفحه ۲۹ سطر ، قطع رحلی ،
طول ۲۷ سانتی متر ، عرض ۱۶ ، عدد اوراق ۳۰۸ ، (شماره ۲۲۷۹)

۴۰۵

سلسله الذهب - منظومه معروف عبد الرحمن جامی که یکی

از اقسام هفت اورنگ بشمار میرود ، مشتمل بر سه دفتر .

آغاز : « لله الحمد قبل كل كلام

بصفات الجلال والاکرام »

هفت اورنگ جامی حاوی هفت منظومه است :

- ۱- سلسله الذهب ، ۲- سلامان و ايسال ، ۳- تحفة الاحرار ،
- ۴- سبحة الابرار ، ۵- يوسف و زليخا ، ۶- لیلی و مجنون ،
- ۷- خرد نامه اسکندری .

تاریخ کتابت : ۹۸۶ ، خط نستعلیق ، دارای سه سر لوح کوچک نوساز ، صفحه ۱۸ سطر ،
جدول ، قطع وزیری ، چهارده ورق آخر کتاب وصالی شده ، طول ۲۴ سانتیمتر ، عرض ۱۱
نیم ، عدد اوراق ۱۸۶ ، (شماره ۵۴۱۹)

۴۰۶

سلسله الذهب - همان کتاب .

خط نستعلیق ، دارای سر لوح کار قدیم ، صفحه ۱۵ سطر ، قطع وزیری ، مجدول ، ناتمام ،
۱۱ صفحات محشی ، طول ۲۳ سانتی متر و نیم ، عرض ۱۳ ، عدد اوراق ۲۴۴ ، (شماره ۵۷۱۴)

۴۰۷

کتاب از خمسة نظامی - شامل مخزن الاسرار و خسرو -

و شیرین و لیلی و مجنون .

تاریخ کتابت : ۱۰۶۰ ، خط نستعلیق ، دارای سه سر لوح ، صفحه ۲۱ سطر ، جدول ،
قطع رحلی ، طول ۲۵ سانتی متر ، عرض ۱۶ ، عدد اوراق ۲۲۸ ، (شماره ۵۷۱۰)

۴۰۸

شرح قصیده عمید الدین اسعد بن نصیر فارسی انصاری وزیر
عمید الدین اسعد سعد بن زنگی در ایام حبس خود و پسرش
تاج الدین محمد در قلعه اشکنوان فارس (۶۲۳)
قصیده شکوائیه نظم کرده و ابن مسعود سیرافی آن را شرح
نموده است .

آغاز : « مَنْ يَتْلِقَنَّ حِمَامَاتٍ يَطِطَّاهُ مُتَمَتِّعَاتٍ بِسَلْسَالٍ وَ حَضْرَاءِ »

این قصیده را بضمیمه قصائد سبعة معلقه و قصائد علویات در
تبریز چاپ کرده اند (۱۲۷۳)

خط نسخ ، نسخه ناتمام ، صفحه ۱۶ سطر ، قطع وزیری ، طول ۲۲ سانتی متر ، عرض ۱۳
و نیم ، عدد اوراق ۵۶ ، (شماره ۹۰۸۵)

۴۰۹

شرح مشکلات انوری - در تفسیر ابیات مشکله دیوان

حکیم اوحد الدین انوری ، مفسر و شارح ابوالحسن حسینی فراهانی .

آغاز : « سپاسی که از روی گواهی خرد بر ذمه خانواده
امکان لازمست آنست که بفریب ادراک لاف ستایش پاک نزنند »

تاریخ کتابت : ۱۲۴۰ ، خط نستعلیق ، صفحه ۱۶ سطر ، قطع خشتی ، طول ۲۱ سانتی متر ،

۴۱۰

شرح مشکلات انوری - همان کتاب.

خط نستعلیق خوب ، اشعار بسرخی نوشتہ شدہ ، صفحہ ۱۴ سطر ، قطع رومی ، طول ۱۰ سانتی متر و نیم ، عرض ۸ ، عدد اوراق ۱۸۸ ، (شمارہ ۹۰۶۴)

۴۱۱

شرح مشکلات خاقانی - تألیف عبدالوہاب بن محمد حسینی

حسنی معموری متخلص بہ عبانی «؟»

آغاز: «خاقانی کشور سخنوری و سلطان ملک بلاغت
گستری سزاوار اقلیم گیر بلاغت و براءت است»

در این کتاب تخمیناً مشکلات پانصد بیت خاقانی توضیح و تشریح شدہ است .

خط نسخ ، ناتمام ، صفحہ ۱۹ سطر ، چہار ورق سفید در وسط کتاب ، قطع وزیری ، طول ۲۵ سانتی متر ، عرض ۱۶ ، عدد اوراق ۲۸۶ ، (شمارہ ۱۳۶۶)

۴۱۲

شرح مشکلات خاقانی - از شارح دیگر . آغاز:

«دل من پیر تعلیم است و من طفل زبان دانش»

۴۵ تسلیم سر عشر و سر زانو دبستانش»

«بدانکہ دل نفس ناطقہ را کویند کہ روح انسانی است و آن لطیفہ

ایست روحانی که تعلق با ارواح حیوانی دارد ،
 ولادیمیر ایوانوف مؤلف فهرست نسخ ایرانی انجمن آسیائی
 بنگال این شرح را به محمد داود بن محمد شاد یابادی نسبت داده است .
 این نسخه بسبب عدم مراقبت بی ترتیب جلد شده و نصف اول
 کتاب بآخر افتاده .

تاریخ کتابت : ۱۲۳۸ ، خط نستعلیق ، صفحه ۱۷ سطر ، کاغذ کبود ، طبع خشتی ، طول
 ۲۲ سانتی متر ، عرض ۱۶ ، عدد اوراق ۲۹۰ ، (شماره ۵۲۸۹)

۴۱۳

شرح میدی - شرح فارسی حسین بن معین الدین میدی
 یزدی بر دیوان حضرت امیر المؤمنین علیه السلام ، در مقدمه هفت
 فاتحه برای توضیح مطالب و عقائد متصوفه مذکور گردیده و پس
 از ترجمه هر شعر يك رباعی ایراد شده است .
آغاز : « سپاس سعادت اساس و شکر عبادت لباس
 معبودی را که اعلام نبوت و ولایت در میدان فتوت »

صاحب روضات الجنات میگوید این شهر اشوب نام این دیوان
 را تاج الاشعار و سلوة الشیعة نوشته و جمع و ترتیب آنرا از علی بن احمد
 ادیب نشابوری معاصر سید رضی دانسته و نجاشی کتاب شعر علی
 را از کتب عبد العزیز بن یحیی جلودی شمرده است ، ارباب اطلاع
 در انتساب دیوان بحضرت علی علیه السلام تردید داشته و گفته اند
 باستثناء چند قطعه مختصر باقی اشعار را دیگران ساخته اند ، مجلسی
 در بحار الانوار چنین بیان میکند : دو کتاب دیوان انتسابه لیه مشهور

وَ كَثِيرٌ مِنَ الْأَشْعَارِ النَّذْكُورَةِ فِيهِ مَرُوءِيَّةٌ فِي سَائِرِ الْكُتُبِ وَ يُسَكِّلُ الْحَكْمَ
 بِصَحَّةِ جَمِيعِهَا « در کتاب انوار العقول من اشعار وصی الرسول که
 مؤلفش معلوم نیست چنین ملاحظه شد: «ولست ادعی ان کل فلق
 فيه سمع من فلق فيه و انه عليه السلام قطعاً و یقیناً ناظمه و منشئه
 بل فی کثیر منه آخذ بالظن و التخمین اذ من الشذر فی مثله الحکم
 بالیقین « خود شارح نیز در دیباجه باین معنی اشارت کرده:
 «و هر چند یقین معلوم نیست که این بحر از خاشاک غیر صافی است
 اگر يك بیت شعر اوست مرا در دنیا و عقبی کافی است «

احمد زکی صفوت مؤلف کتاب ترجمه علی بن ابیطالب مینویسد:
 «دیوان شعر که بامام نسبت داده اند تقریباً هزار و چهار صد بیت را مشتمل
 است اشعار دیوان از صناعت شعری بی بهره بوده بلاغت و جزالت کلام امام
 در آنها دیده نمیشود، بعضی برانند این شعرها از شریف رضی جامع نهج البلاغه
 است و ما این سخن را تصدیق نتوانیم کرد چه میان این اشعار و اسلوب شعر
 رضی فرق بسیارست، اشعار امام و ارجوزه های او در تاریخ طبری العدة
 ابن رشیق و مروج الذهب و العقد الفرید ذکر شده اما ادباء در ازمنه مختلفه
 بر مقدار قلیل اشعار ان حضرت افزوده و این دیوان را بوجود آورده اند «
 از اواسط کتاب تا ۱۴۰ ورق در هر صفحه آثار و صالی موجود
 و ۱۳ ورق آخر نسخه نو نویس است .

تاریخ تألیف : ۸۹۰ ، خط نستعلیق و نسخ ، صفحه ۲۰ سطر ، دارای سر لوح خوب ،
 قطع وزیری ، طول ۲۳ سانتی متر ، عرض ۱۴ ، عدد اوراق ۲۹۷ ، (شماره ۲۹۲۵)

شرح هیبیدی - همان کتاب ، قسمتی از اول و چند صفحه

از آخر نو نویس .

تاریخ کتابت : ۱۲۴۱ ، خط نسخ ، صفحه ۲۱ و ۲۳ سطر ، قطع خشتی ، طول ۲۴ سانتیمتر ، عرض ۱۸ ، عدد اوراق ۲۱۸ ، (شماره ۹۰۸۹)

۴۱۵

طریق التحقیق - مثنوی حکیم سنائی ، مثنوی حدیقه الحقیقه

و سیر العباد الی المعاد و کارنامه بلخ و طریق التحقیق و عشقنامه

و عقل نامه را حکیم در یک بحر و یک وزن سروده است .

آغاز : « ابتدای سخن بنام خداست

انکه بی مثل و شبه و بی همتاست »

در تاریخ نظم چنین فرماید :

« توجه دانی چه خون دل خوردم تا من این را به نظم آوردم

یانصد و بیست و هشت اخر سال بود کین نظم تعز یافت کمال »

تاریخ کتابت : ۱۲۸۵ ، خط نستعلیق ، صفحه ۹ سطر ، قطع وزیری ، طول ۲۲ سانتیمتر ،

عرض ۱۴ ، عدد اوراق ۵۴ ، (شماره ۹۰۸۱)

۴۱۶

طبیات و بدایع آغاز :

و خواتم سعدی « اول دفتر بنام ایزد دانا »

خط شکسته خوب ، کاتب میرزا حبیب الله ، قطع ربی ، صفحه ۲۰ سطر ، دارای یک

سر لوح نوساز ، مجدول و مذهب ، جلد روغنی بوم مشکمی که دو تصویر در ترنج آن قرار

داده اند ، طول ۱۶ سانتیمتر ، عرض ۱۰ ، عدد اوراق ۱۵۱ ، (شماره ۵۴۴۵)

۴۱۷

نرهاد و شیرین - منظومه وحشی بافقی بزدی متوفی در

۹۹۱، « بلبل گلزار معنی بسته لب » تاریخ وفات اوست.

آغاز: « الهی سینه ده آتش افروز

دران سینه دلی وان دل همه سوز »

بعضی بافق را جزء کرمان دانسته و وحشی را باین مناسبت

کرمانی خوانده اند.

تاریخ کتابت: ۱۲۲۸، خط نستعلیق، دارای سر لوح، بین السطور طلا اندازی شده و
مجدول، صفحه ۹ سطر، قطع ریبی، جلد قلمی گل و بوته زمینه لاکه، طول ۱۵ سانتی متر،
عرض ۹، عدد اوراق ۶۱، (شماره ۵۲۰۱)

۴۱۸

صائد مصنوعه اهلی - مشتمل بر سه قصیده مصنوعه اهلی

شیرازی و سه دیباجه که در مقام معارضه با قصائد مصنوعه سلمان
ساوجی و سید ذوالفقار شیروانی ساخته و صنعت آن چنین است که
از مزج و ترکیب کلمات و حروف هر شعر شعری دیگر در وزن
و بحر خاص حاصل میشود اما به تکلف.

آغاز: « حمدی از حد افزون و سپاسی از قیاس بیرون

سزاوار صانع بیچون که به کلک صنایع نکار بدایع آثار »

تاریخ کتابت: ۱۰۴۷، خط نستعلیق، صفحه ۱۱ سطر، قطع وزیری، مجدول، طول ۲۵
سانتی متر، عرض ۱۵، عدد اوراق ۴۷، (شماره ۴۸۲۱)

۴۱۹

قصیده البردة - از قصائد شیخ شرف الدین ابو عبد الله محمد

بن زید بوسیری متوفی در ۶۸۱ یا ۶۹۶، این قصیده اصلاً به

الکواکب الدریة فی مدح خیر البریة موسوم است.

آغاز: « آمین تذکر جیران بندی سلم »

ترجمه آلمانی ابن قصیده در وین (۱۸۶۰) ترجمه فارسی

در کلکته (۱۸۲۵) ترجمه ترکی تاتاری در شهرکازان (۱۸۴۹)

شرح قصیده در بولاق مصر (۱۲۵۶) و اسلامبول و بمبئی بطبع

رسیده، عمر بن احمد خاربوطی شرحی بر آن بسته بنام حصیرة-

الشهدة (۱۲۴۱).

تاریخ کتابت: ۱۲۸۹، خط نستعلیق، دارای سرلوح، ۱۶۲ بیت، قطع وزیری، طول

۲۱ سانتی متر و نیم، عرض ۱۳، منقول از خط میرزا علی محمد صفا، کاتب محمد ایروانی،

عدد اوراق ۲۴ (شماره ۲۹۲۲)

۴۲۰

قصیده البردة - همان کتاب، هر بیت پس از شرح و ترکیب

و تعبیرات عرفانی بفارسی ترجمه شده، پس از مقدمه طولانی شرح

قصیده بر این منوال شروع میشود:

« آمین تذکر جیران بندی سلم »

مَرَجَتْ دَمْعاً جَرَى مِنْ مَقْلَةٍ بِدَمٍ »

« المفردات التذکر یاد کردن و با یاد آوردن جار همسایه و جیران جمعش ذو

صاحب سلم نام نوعی از درختست و ذی سلم موضعی در حجاز که از کثرت آن شجر درو باین اسم اشتهار یافته المزج آمیختن از باب اول و دمع سرشک الجری و الجریان رفتن آب و جز آن از باب دوم مقله سواد و بیاض چشم را کوبند دم خونست . . . حرف آخریش برای خفت افتاده و فراموش‌گشته یائی یا واوی « يك صفحه از دیباجه افتاده و کتاب بنام سلطان محمد بهادر نوشته شده است .

تاریخ کتابت : ۸۹۱ ' خط نستعلیق ' صفحه ۱۹ سطر ' قطع وزیری ' طول ۲۲ سانتیمتر و نیم ' عرض ۱۳ ' عدد اوراق ۱۱۵ ' (شماره ۹۰۶۷)

۴۲۱

قوام العروض - در علم عروض و دوایر و اشکال آن ' تألیف

حاجی محمد بن علی محمد مازندرانی متخلص به بیدل ' مرتب بر سه

قائمه ' قوام العروض تاریخ تألیف کتابت (۱۲۵۴)

تاریخ کتابت : ۱۲۹۶ ' خط شکسته و نستعلیق ' صفحه ۱۵ سطر ' قطع ربی ' طول ۱۷ سانتی متر و نیم ' عرض ۱۱ ' عدد اوراق ۴۶ ' (شماره ۹۰۷۶)

۴۲۲

کلیات سعدی ' دارای هشت سر لوح نو ساز ' مجدول و مذهب ' صفحه ۲۴ سطر ' قطع رحلی ' جلد ساغری زرد ترنج و گوشه و لچک نقاشی روغنی ' طول ۲۲ سانتی متر و نیم ' عرض ۲۰ و نیم ' عدد اوراق ۲۱۰ ' (شماره ۶۹۶۸)

۴۲۳

کلیات ظهوری - مجموعه قصائد و مثنویات و غزلیات نورالدین

محمد ظهوری ترشیزی، محتوی اقسام ذیل :

- ۱ - دیباجه خوان خلیل .
- ۲ - گلزار ابراهیم، آغاز : « خرمی چمن سخن بطراوت
چمن بهار پیرانی است »
- ۳ - نوری سخن، آغاز : « سرود سرایان عشرتگه قال »
- ۴ - قصائد و اشعار، آغاز :

« ای از بهار صنع تو یک برگ نو بهار »

خط نستعلیق، دارای چهار سوراخ، مجدول، صفحه ۱۹ سطر، قطع رحلی، طول ۲۸ سانتی متر و نیم، عرض ۱۵، عدد اوراق ۴۱۷، (شماره ۲۹۰۱)

۴۲۴

کلیات قآنی - مشتمل بر پربشان و قصائد و غزلیات و قطعات

و ترکیب بند میرزا حبیب بن میرزا محمد علی گلشن شیرازی متخلص
به قآنی متوفی در ۱۲۷۰ .

آغاز : « توانا خدائی که بیخودان بزم محبت گاهی
مست قدرت اویند و گاهی مست رحمت او چه هر چشمی »

خط نستعلیق، دارای چهار سوراخ، صفحه ۱۴ سطر، معشی، مذهب و مجدول، قطع
رحلی، طول ۲۹ سانتی متر، عرض ۱۹، عدد اوراق ۲۴۷، (شماره ۲۹۱۸)

۴۲۵

کلیات محتشم - مشتمل بر قصائد و مقطعات و مرانی و دیوان

شبابیه و صبائیه و جلالیه و معنیات و غیره، محتشم اصلاً از کاشان

و معاصر و مداح شاه طهماسب صفوی بوده « حیف از ملك ملك سخن » و « خردمند زمان » تاریخ وفات اوست (۹۹۶). آغاز:
 « نفیر مرغ سحر خوان چو شد بلند صدا
 پرید زاغ شب از روی بیضه بیضا »

تاریخ کتابت: ۱۲۱۲، خط نستعلیق، صفحه ۲۵، سطر ۴، چند ورق اول وصالی شده،
 قطع رحلی، طول ۲۷ سانتی متر و نیم، عرض ۱۷، عدد اوراق ۲۲۹، (شماره ۵۴۵۸)

۴۲۶

کمال نامه - قسمتی از منظومه معروف ابوالعطاء کمال الدین محمود بن علی کرمانی متخلص بخواجه متولد در ۶۸۹ و متوفی در ۷۶۲ صاحب مثنویات کوهر نامه و هما و همایون و گل و نوروز و سام نامه و روضه الانوار و دیوان غزلیات و غیره، خواجو کمال نامه را در ۷۴۴ بنام شیخ ابواسحق یادشاه فارس نظم کرده و اولش این است:

« بسم من لاله‌الاهو صیغ لفظی وزین معناه »

این کتاب بر وزن و سبک هفت پیکر نظامی ساخته شده است، نگاه کنید بمجلد دوم فهرست موزة بریتانی صفحه ۶۲۱.
 تاریخ کتابت: ۱۲۰۱، خط نستعلیق، صفحه ۱۲، سطر ۱، کاغذ کبود، قطع خشتی، طول ۲۱ سانتی متر، عرض ۱۵ و نیم، عدد اوراق ۱۶، (شماره ۲۵۹۴)

۴۲۷

گلزار - دیوان غزلیات مولانا محسن فیض کاشی بترتیب الفباء.

آغاز: «بعد از حمد پروردگار و درود بر مصطفین اخیار»

تاریخ کتابت: ۱۲۷۸، خط نستعلیق، صفحه ۱۹، سطر، قطع رحلی، طول ۲۰ سانتیمتر، عرض ۱۹، عدد اوراق ۱۴۵، (شماره ۵۳۸۸)

۴۲۸

گنج شایگان - تذکره شعرا، نگارش میرزا طاهر منشی اصفهانی

ملقب به دیباجه نگار و متخلص بشعری.

آغاز: «رخشنده گوهری که از گنج شایگان هر خاطر

شایسته عنوان دواوین و زیور دیباجه دفاتر آید»

کتاب باهر میرزا آقا خان صدر اعظم و تصویب شاهزاده علیقلی میرزا اعتضاد السلطنه تألیف شده «از حال ادبای ماهر و بلنای دانا که بجمع قصائد قادر و شمل فراید توانا باشند استکشاف کرده و استنثارت فرمود که کدام یک سزاوار این کارند و شایسته این عمل که باو رجوع و محول شود شاهزاده اعظم از روی کرامت خلق... و حسن ظنی که در حق این بنده جانی طاهر منشی سیاهانی داشت»

مشمول بر دو درج و یک سلیک، درج نخستین در ذکر آثار و

اطوار شاهزادگان، درج دوم در شرح حسب و نسب صدر اعظم

و مراتب فضل و ادب شعرای بزرگوار، سلیک در ترجمه احوال و

شمه از اقوال مؤلف کتاب.

تاریخ تألیف: (آکنده شد بدرج گهر گنج شایگان ۱۲۷۲)، خط نستعلیق خوب،

کاتب محمد حسین بحرانی، دارای سر لوح ممتاز، دو صفحه اول حاشیه مذهب برگ پیدی،

مجدول، صفحه ۱۵، سطر، قطع رحلی، طول ۲۴ سانتی متر و نیم، عرض ۲۱، عدد اوراق

۳۵۵، (شماره ۴۲۹۶)

۴۲۹

لب لباب معنوی و تألیف حسین بن علی بیهقی مدعو به
انتخاب انتخاب مثنوی کاشفی صاحب انوار سهیلی و تفسیر-
حسینی متوفی در ۹۱۰.
آغاز: « بعد از تقدیم حمد واجب الوجود »

مؤلف رساله ای در منتخبات مثنوی نوشته بوده است بنا به
تقاضای دوستان خود در این رساله نیز انتخابی بعمل آورده و این
کتاب را انجام داده، مشتمل بر سه عین: عین اول جامع اطوار
شریعت باشد، عین دوم مخزن اسرار طریقت، عین سوم مطلع انوار
حقیقت که مظهر و مظهر تفصیل حمل ان باشد.

در ضمیمه فهرست نسخ فارسی موزه بریتانی تاریخ اتمام کتاب
چنین ضبط شده:

روز شنبه آخر ماه صیام کشت این نوباوه غیبی تمام
سال هجرت هشتصد و هفتاد و پنج مرتفع شد این ظلم از روی گنج
تاریخ کتابت: ۱۲۵۷، خط نستعلیق، صفحه ۱۵ سطر، قطع ربی، طول ۱۴ سانتی متر و
نیم، عرض ۸ و نیم، عدد اوراق ۲۸۲، (شماره ۲۹۲۳)

۴۳۰

لیلی و مجنون - مکتبی شیرازی بطرز و اسلوب نظامی.

آغاز:

« ای بر احدیت ز آغاز خلق ازل و ابد هم آواز »

لیلی و مجنون مکتبی حاوی ۲۱۶۰ بیت و آخرش بر این نهج است:

« باد اول و آخرش درین دیر

اول بصواب و آخرش خیر »

خط شکسته ریز، دارای سر لوح نوساز کوچک، صفحات مجدول، قطع ربی، صفحه

۱۲ سطر، طول ۱۱ سانتیمتر، عرض ۷، ۷ عدد اوراق ۹۴، (شماره ۲۹۲۵)

۴۳۱

مثنوی - مولانا جلال الدین محمد بن محمد بن الحسین البلخی

الرومی متوفی در ۶۷۲، شامل شش دفتر و هفت دیباجه و شش

فهرست و یک مقدمه، تصحیح عبداللطیف بن عبدالله عباسی که با

هشتاد نسخه مقابله شده، مصحح در مقدمه که مرآة المثنوی نامیده

چنین میگوید:

« این نسخه ناسخه مثنویات سقیمه و مثبت و مروج نسخ صحیحه مستقیمه که

بظاهر مصداق حال و مرآت منور مقال صدق مآل خدمت مولوی معنوی است ...

کتابی است مستطاب و کلامیست فصل الخطاب که اول مرتبه در سنه اربع و

عشرین و الف هجری در آهن یوش افغانستان تیراه کابل با مثنوی که استادان

کامل این طریقت آن را بدفعات در مدت سی و پنجسال با شصت مثنوی مقابله

کرده بعد از جرح و تعدیل بسیار درست ساخته بودند و در کتب و کیفیت کیفیت تمام

داشت مقابله شده و دفعه ثانیة در سنه خمس و عشرین و الف در یولم گذر و

غیره از مضافات پشاور با چهار پنج مثنوی دیگر محاذات یافته و کره ثالسه در

سنه ثلثین و الف در حین توجه دکن با عزیزی که رفیق سفر بود مناظره شد و

مره رابعه در سنه احدی و ثلثین در دارالحضور و بیت السرور برهانپور در

خدمت بعضی از افاضل و اهالی ... بطریق تحقیق معانی با چهار پنج مثنوی

دیگر که هر کدام در صحت نظیر و ثانی نداشت مذاکره شد ... که مجموع

زیاده بر هشتاد مثنوی میشود»

مصحح در خصوص افزونی ابیات این نسخه از نسخ سائره چنین اظهار میکند: «و نیز بعضی را گمان آن باشد که ابیاتی که در این مثنوی نسبت بشنویهای دیگر افزوده و بحسب کمیت زیاده بر دو هزار بیت بر اکثر نسخ مزیت حاصل نموده العاقی است و بعضی از آن شعر سلطان ولد ولد خلف حضرت مولوی میتواند بود حاشا که چنین باشد»

«دیباچه لطیف انصرام یافت» ماده تاریخ اتمام دیباچه است (۱۳۰۲)، صفحات این نسخه محشی بمعانی ابیات و مأخذ آیات مقتبسه از قرآن مجید و سائر شروح و تفاسیر متعلقه بمتن مأخوذ از کتاب لطایف اللغات و لطایف المثنوی است، این نسخه از کتب مرحوم حسنعلی خان امیر نظام گروسی بوده و در پشت صفحه اول بخط خود چنین نوشته: «... پیشکاری کل مملکت اذربایجان و خدمت آستان حضرت امجد ارفع والا مظفر الدین میرزا ولیعهد دولت علیه ایران دامت شوکته مامور و در دارالسلطنه تبریز مقیم و متوقف بودم این کتاب مثنوی را که نسخه نادره صحیح بسیار معتبری است... اکتساب کردم و کان ذلک فی ۲۵ شعبان ۱۳۰۲» در کتابخانه دارالفنون کمبریج نسخه از این مثنوی موجود است رجوع کنید بنهرست کتابخانه مذکور تألیف مرحوم ادوارد برون (جلد اول صفحه ۳۱۵ - ۸۴۶ Add.)

تاریخ کتابت دفتر اول: ۱۰۸۲، دفتر دوم: ۱۰۸۶، خط نستعلیق، صفحه ۴۲ سطر، دارای شش سر لوح کوچک، مذهب و مجدول، قطع رحلی کوچک، نویسنده شریف کشمیری، طول ۲۶ سانتی متر و نیم، عرض ۱۷، عده اوراق ۳۹۴، (شماره ۵۳۰۰)

۴۳۲

مثنوی - همان کتاب، خط میرزای داوری پسر وصال، این نسخه بواسطه حسن خط و امتیاز تذهیب و تزئین و زیبایی جلد یکی از نسخ نادره نفیسه است، دو صفحه دیباچه هر يك محتوی سه دائره بخط نسخ، دارای شش سر لوح بسیار ممتاز، حواشی دو ورق اول مرصع سازی، هر صفحه شامل شش ستون و ۹۹ سطر، عنوانها به لاجورد و شنکرف و آب طلا و سفیداب مرقوم، قطع زحلی کوچک، جلد قلمی متن مشکی ترنج وسط کل و بوته و حاشیه بوم سبز و سیاه طلاکاری، دست راست و چپ داخل جلد دارای دو مجلس تصویر.

تاریخ کتابت: ۱۲۸۰ در آخر مجلد سوم چنین بنظر میرسد: «قد فرغت من استکتابه فی عشر الثاني من شهر السع فی يوم الرابع فی سنة ۱۲۸۰ و انا العبد داوری ابن الوصال» طول ۲۷ سانتی متر، عرض ۱۸، عدد اوراق ۱۵۷، (شماره ۲۸۲۱)

۴۳۳

مثنوی خرم بهشت - از منظومات مرحوم رضا قلیخان

هدایت صاحب تذکره مجمع الفصحاء و ریاض العارفین و غیره، شامل هشت باب.

آغاز:

«سر آغاز هر نامه یابد نگار بنام جهان داور کردگار»

این مثنوی در ۱۲۷۷ تمام شده: «چه این نامه از سرانجام

رفت - هزار و دو صد بود و هفتاد و هفت»

تاریخ کتابت: ۱۲۸۶، خط نستعلیق، صفحه ۱۵ سطر، قطع خشتی، طول ۲۱ سانتیمتر، عرض ۱۵ و نیم، عدد اوراق ۲۱۶، (شماره ۵۴۲۰)

۴۳۴

مجموعه - محتوی غزلیات و مقطعات و مثنویات شعراء، اغلب

غزلها و قطعه ها که در یک وزن بوده متعاقب یکدیگر درج شده.

آغاز: «الایایها الساقی ادرکاسا و ناولها»

اسامی شعراء این مجموعه:

حافظ، معلوم تبریزی، شیخ محمد علی حزین، مقیمای فوجی، ناصر علی -
 پنجابی، ملاهجری، سالک یزدی، وفای خوارزمی، صرفی کشمیری، امیرشاهی،
 صائب، اعجاز لاهوری، نوید قزوینی، میرزا اظہر پنجابی، طاهری کاشانی،
 شاه فقیرالله لاهوری، طوسی هروی، شاپورطهرانی، ہمایون اسفراینی، زاهد -
 علی خان سخا، حالی شیرازی، مظہر، مقتون، غنی، علیتقی کمرہ، کامی،
 ہلالی، اہلی، وحید صفاہانی، ضمیری، حضوری قبی، استاد، عرفی، فقہور -
 لاهیجی، مشفق ماوراء النہری، ظہوری دکنی، متین کشمیری، نظیری،
 قیلان بیک کله یزہروی، نعمت خان عالی، آہی استرابادی، یحیی کاشی،
 میرزا قبولی، ہلالی سبزواری، حسن دہلوی، نظیری، احسن صفاہانی،
 طالبای کلیم، بابا نصیبی گیلانی، وحشی یزدی، شاهی، وصالی بسطامی، روغنی -
 استرابادی، آصفی، تازی، مجتہد، انبسی قزوینی، الہی شیروانی، فارغی،
 صالحی، حسامی، حیدرہراتی، طالب آملی، عابد غجدوانی، ارجمندکشمیری،
 گویای کشمیری، سلمان، سیفی بخاری، فایض گیلانی، غربت، ملامعنی اصفہانی،
 انسی، غیبی، میر مشتاق صفاہانی، میرزا شاکر دماوندی، جلالی، حیرانی،
 ملا سعید، بیگانہ نشابوری، عصمت بخاری، قزلباش، خان امید، فروغی کابلی،

ملا فخری هروی، جرمی، حضرت، کاهمی، ساقی، وجهی، امتیازخان، ریاضی-
دانش، کمال خجندی، انسی، نزاری، قاسم دیوانه، بابا طاهر علوی، کمال-
آذری و غیرهم.

خط نستعلیق، دارای سر لوح، صفحه ۱۸ سطر، نا تمام، قطع خشتی، مجدول و مذهب،
طول ۲۳ سانتی متر، عرض ۱۴، عدد اوراق ۷۱۵، (شماره ۵۱۱۴)

۴۴۵

مجموعه - شامل دو کتاب:

۱ - قصائد و غزلیات میرزا نورالله رودشتینی اصفهانی
متخلص بضیا. آغاز: (۱-۱۲۲)

«بری از ماریه ار بگذری ای باد سحر»

۲ - مختصری از غزلیات آقا محمد حسن متخلص به زرگر
اصفهانی متوفی در ۱۲۷۰. آغاز: ۱۲۴ -
«خواهم از بوسه زخم لعل لب جانان را»

خط نستعلیق ریز، صفحه ۱۴ سطر، قطع وزیری، طول ۱۹ سانتی متر و نیم، عرض ۱۱،
عدد اوراق ۷۴، (شماره ۲۹۱۹)

۴۴۶

مجموعه - مشتمل بر دو دیوان:

۱ - دیوان حسن بن حسین شاملو بانضمام مقدمه. آغاز:

«یارب این مخمور غفلت راهی اسرار ده»

۲ - دیوان خلیل یا خلیلای کاشی. آغاز:

«صبحدم ارباب دل را راحت جان آمده»

تاریخ کتابت: ۱۰۵۶، خط نستعلیق، صفحه ۱۷ سطر، قطع وزیری، طول ۲۵ سانتی
متر، عرض ۱۳، عدد اوراق ۱۸۱، (شماره ۲۹۱۰)

۴۳۷

مجموعه - مشتمل بر پنج دیوان:

۱ - دیوان میرزا شرف بن قاضی جهان بن سید سیف الدین
حسینی قزوینی معروف به شرف جهان قزوینی از علماء زمان شاه
طهماسب متوفی در ۹۶۲ یا ۹۶۸.

آغاز: «ای شوق دیدات سبب جستجوی ما»

۲ - دیوان شریف.

آغاز: «ای نخل تمنا قدر عنای تو ما را»

۳ - دیوان مانی.

آغاز: «زهی ز بود تو پیدا شده نشان همه»

۴ - دیوان امیر همایون اسفراینی.

آغاز: «ای زاتش جلال تو دوزخ زبانه»

۵ - دیوان آصفی هروی متوفی در ۹۲۰.

آغاز: «ساز آباد خدایا دل ویرانی را»

خط نستعلیق، دارای پنج سر لوح، صفحه ۱۵ سطر، قطع وزیری، طول ۲۳ سانتی متر،
عرض ۱۳ و نیم، عدد اوراق ۱۹۷، (شماره ۲۹۰۸)

۴۳۸

مجموعه - متضمن چهار دیوان از شعراء قرن هفتم و هشتم هجری:

۱ - دیوان سلیمان بن علی تلمسانی کوفی متوفی در ۶۹۰

مرتب بر حروف تهجی .

آغاز: « مَتَعْتَهَا الصِّفَاتُ وَالْأَسْمَاءُ »

۲ - دیوان حسام الدین ابو یحیی عیسی بن سنجر بن بهرام

اربلی حاجری صاحب مسارج الغزلان متوفی در ۶۳۲ .

آغاز: « فِي أَمَانٍ إِذَا حَلَلْتَ وَرَجَبٍ »

۳ - منتخب دیوان جمال الدین ابوبکر محمد مصری معروف

بابن نباته متوفی در ۷۶۸ .

آغاز: « عَنِ الْحَيِّ مَا لِلصَّبِّ يَا صَاحِبِي صَبْرٌ »

۴ - منتخب دیوان شهاب الدین محمد بن یوسف شیبانی

تلغفری موصلی متوفی در ۶۷۵ .

آغاز: « أَي دَمِيعٍ مِنَ الْجَنُّونِ أَسْأَلُهُ »

تاریخ کتابت: ۱۲۷۰ ، خط نسخ ، صفحه ۱۷ سطر ، قطع رحلی ، طول ۲۹ سانتی متر ،

عرض ۲۰ ، عدد اوراق ۱۵۶ ، (شماره ۹۰۸۰)

۴۴۹

مجموعه - حاوی غزلیات شعراء متأخرین و معدودی از متقدمین

آغاز: « ای بر کمال وحدت تو عقل کل گواه

بر لوح کبریای تو تویی لاله »

اسامی شعراء این مجموعه:

مولوی ، میرحاج ، جامی ، عصمت ، خسرو ، ویسی ، انسی ، آصفی ، فارغی ،

هلالی ، حقیری ، سیفی ، کامی ، مجرم ، حیدر ، شاهی ، کاتبی ، سعدی ، حافظ ،

لسانی ، عالم ، طوسی ، حالی ، یوسفی ، اهلی ، زمانی ، قاسم ، حسن ، حسام ،

آذری ، خیالی ، فخری ، سلمان ، آمی ، فیضی ، عماد ، نعیمی ، کمال ، اصیلی ،
 ریاضی ، داعی ، جلالی ، سهیلی ، همام ، غربتی ، خواجو ، بساطی ، مانی ، نحوی ،
 زرگی ، امیری ، قبولی ، صبحی ، بنائی ، عید ، میرزا کامران ، عادل ، ملک ،
 نوری ، نسیمی ، شرف ، ظهیر ، عراقی ، مسیحی ، صالح ، قمری ، نزاری ، مغربی ،
 اصلی ، همایون ، ابن یسین ، فراقی ، شهیدی ، گلخنی ، فانی ، رجائی ، نمره ، عطار ،
 بضانمی (بضانمی) ، آبی ، جمشید ، احمد جام ، نامی ، رامی ، عراقی ، شریفی ،
 محرمی ، حیرتی ، خلقی ، مسعود ، وداعی ، نگاری ، مهری ، شرمی ، همتی ،
 حالتی سلطان ، بنائی ، فغانی ، واحدی ، اوحدی ، اویسی ، خواجو ، جلال و غیرهم .
 تاریخ کتابت که متعلق باوراق اخیر است : ۱۲۱۱ ، خط نستعلیق ، صفحه ۱۹ سطر
 دارای یک سر لوح ، قطع وزیری ، جدول ، ۲۴ ورق آخر نو نویس ، طول ۲۴ سانتی متر ،
 عرض ۱۵ ، عدد اوراق ۶۱۲ ، (شماره ۲۲۷۰)

۴۴۰

مجموعه - حاوی سه دیوان :

۱ - شرح دیوان امرؤ القیس بن حُجر کندی از مشاهیر
 شعراء عرب در جاهلیت متوفی در حدود ۵۶۰ مسیحی صاحب
 قصیده معلقه « قفائیک من ذکری حیب و مثنوی »
 این شرح از وزیر ابوبکر عاصم بن ایوب است و در مصر بطبع
 رسیده (۱۳۰۸) خود دیوان با اهتمام بارون دسلان مستشرق با
 تحقیقات و اطلاعات راجعه بتاریخ حیات شاعر در پاریس چاپ
 شده (۱۸۳۷) معلقه امرؤ القیس شرح متعدد دارد که شرح
 زوزنی و تبریزی از انجمله است و بلغات لاتینی و فرانسوی و روسی
 ترجمه کرده اند .

۲ - شرح دیوان زیاد بن معاویة بن جابر معروف به نابغه
ذبیانی از شعراء جاهلیت متوفی در ۶۰۴ مسیحی صاحب قصیده
معلقه « یا دار مینه بالعلیاء فالسند »

مسیو درنبورغ مستشرق دیوان نابغه را بفرانسه ترجمه کرده و
با اصل عربی در مجله آسیائی فرانسه چاپ شده است (۱۸۶۸)
۳ - دیوان علقمة بن عبدة بن نعمان از شعراء جاهلین معاصر
امرؤ القیس متوفی در ۵۶۱ مسیحی .

آغاز: « طحاہک قلب فی الحسان طروب »

دیوان علقمة با تعلیقات البرت سوسین در لیزبیک آلمان بطبع
رسیده (۱۸۶۷)

تاریخ کتابت: ۱۲۵۶، خط نسخ، صفحه ۲۰، سطر ۱، قطع وزیری، طول ۲۱ سانتی متر
و نیم، عرض ۱۲ و نیم، عدد اوراق ۱۱۷، (شماره ۹۰۷۹)

۴۴۱

مجموعه - مشتمل بر سه رساله نشر و نظم:

۱ - رساله صحت و مرض فضولی بغدادی .
آغاز: « حمد یجد احدی را سزاست که ریاض ابدان
را به آب روان پرورده »

۲ - رساله رند و زاهد فضولی .

آغاز: « ای بر تو سجود زاهدان وقت نماز
وی رغبت رندان بتو هنگام نیاز »

۳ - منتخب قصائد و مقطعات و ترجیعات شعراء متقدمین و

پس‌آخرین، از حاشیه آخرین صفحه رساله رند و زاهد شروع میشود
و مطلع اولین قصیده این است:

«دلم طفل است و پیر عشق استاد سخندانیش»

خط نستعلیق، صفحه ۳۱ - سطر ۱ - جدول ۱ - تنوع وزیری، طول ۲۶ سانتی متر و نیم، عرض
۱۶، عدد اوراق ۱۶۲ (شماره ۶۸۹۷)

۴۴۲

مجموعه - محتوی هشت قسمت:

۱ - گلزار ابراهیم ظهوری که بنام سلطان ابراهیم عادلشاه
نوشته است.

آغاز: «خرمی چمن سخن بطراوت حمد بهار پیرائی است»

۲ - خوان خلیل ظهوری.

آغاز: «ای از تو بر اهل تخت اکلیل سبیل

گر ذکر جمیل است و گر قدر جلیل»

۳ - دیباجه رفیعای واعظ.

آغاز: «بهترین مقالی که سرخیل کاروان فنون محاورات»

۴ - محمود و ایاز زلالی خوانساری. آغاز:

بنام آنکه محمودش ایازست غمش بتخانه ناز و نیازست

۵ - مثنوی نصیرای همدانی.

آغاز: «کیم دیوانه از خود هراسان»

۶ - اشعار شغائی، امیدی، شافی، سلیم، میر رضی، سجابی،

صوفی، میرزا مسعود، ملا نظیری.

۷۔ مثنوی راہ نجات .

آغاز : « یار آئینہ خانہ میخواست
التفاتش بہانہ میخواست »

۸۔ رباعیات ملا سحابی استرآبادی و قصائد و غزلیات و ترجیعات

سائر شعراء .

خط نستعلیق ، جدول ، کاغذ الوان ، تصحیح و تزیین ، طویل ۲۴ سانتی متر ، عرض ۱۴ و

تیم ، عددہ اوراق ۲۲۲ ، (شماره ۵۵۱۰)

۴۴۳

مجموعہ — مشتمل بر شش مثنوی شیخ العرفاء ابوطالب یا

ابوحامد فرید الدین محمد بن ابراہیم بن مصطفیٰ نشابوری مشہور

بعطار از اکابر اہل سلوک و اعظام مشایخ طریقت متولد در ۵۱۳

مقتول در ۶۲۷ ، صاحب تذکرۃ الاولیاء و منطق الطیر و غیرہ

بشرح ذیل :

۱۔ الہی نامہ . آغاز :

الہی نامہ را آغاز کردم بنامت نامہ ای را باز کردم

۲۔ مظہر العجائب . آغاز :

آفرین جان آفرین برجان جان زانکہ اوہست اشکارا و نہان

۳۔ وصلت نامہ . آغاز :

ابتداء اول بنام کردگار خالق ہفت و شش و پنج و چہار

۴۔ بلبیل نامہ . آغاز :

قلم بردار راز دل عیان کن سراغازش بنام غیب دان کن

۵ - هفت وادی . آغاز :

حمد پاک از جان پاک ان پاک را
کو خلافت داد مثنی خاک را

۶ - بی سرنامه . آغاز :

من بغیر تو نیستم در جهان قادرا پروردگار اجاودان

خط نستعلیق ، دارای شش سر لوح کوچک ، صفحه ۵۰ سطر ، قطع رحلی ، مجدول ، طول
۲۴ سانتی متر ، عرض ۲۱ ، عدد اوراق ۱۶۹ ، (شماره ۱۶۰۶)

۴۴۴

مجموعه - حاوی قطعات منظومه در مدایح و تهانی حضرت

رسول و غزلیات موسوم به نجدیات و اشعار خمس و مستزاد مطابق
آواز های موسیقی .

آغاز : « بِسْمِ اللّٰهِ الرَّحْمٰنِ الرَّحِیْمِ لَقَدْ جَاءَكُمْ رَسُوْلٌ مِّنْ اَنْفُسِكُمْ »

در آخر مجموعه قصائد الملك الاشرف قنسو معروف بغوری
پادشاه مصر مندرج است و در حاشیه این قسمت چنین نوشته شده :
« نظم المقام الشریف ملك البرین و البحرین مولانا السلطان الملك
الاشرف ابوالنصر قانصو الغوری عزنصره » ملك اشرف غوری از
۹۰۶ تا ۹۲۲ هجری پادشاه مصر بوده ، نگاه کنید بتاریخ مصر -

الحديث و کتاب حسن المحاضرة فی احوال مصر و القاهرة .

خط نسخ ، صفحه ۱۴ سطر ، قطع وزیری ، طول ۲۳ سانتی متر ، عرض ۱۴ ، عدد اوراق

۲۰۳ ، (شماره ۷۴۳۲)

۴۴۵

مجموعه - غزلیات ترکی نظامی، فغانی، اسحق، غباری، خیالی،
عهدی، نجاتی و دیگران.

آغاز: «ای جمالك آیت عنوان دیوان قدیم

قشلك طغراسی بسم الله الرحمن الرحیم»

خط نستعلیق، دارای سر لوح کوچک، سطور چلیبا، صفحه ۶ سطر، حواشی صفحات
منقش به نقوش درخت و بوته گل و نباتات، قطع ریبی، مجدول، طول ۱۷ سانتی متر، عرض
۱۰، عدد اوراق ۱۰۲، (شماره ۵۴۹۹)

۴۴۶

مجموعه - موسوم به جامع الاشعار، منتخبات قصائد و مقطعات

و غزلیات، اسم مرتب و جامع کتاب معلوم نشد، محمد مؤمن
فیروز آبادی در شعبان ۱۰۶۴ بر این کتاب دیباچه و تقریظ
نوشته است. **آغاز:**

این نادره مجموعه اقلیم سخن - گلهای کلامر ابو د چون گلشن

اسامی شعراء این مجموعه: عرفی، امیر سنجر کاشی، آقا شاپور طهرانی،
نظیری شاپوری، میرزا قلی میلی، علی نقی کمره، ملا ضهوری، خاقانی،
رودکی حضری، سعدی، حافظ، اهلن، بابا فغانی، لسانی، لطفی، فرید کاتب،
رشید کازرونی، محسنای شیرازی، صابر، اوجی، الهی، میرزا نظام دست -
غیب، ملا روزبه، مکتبی، میرزا ابوالحمد دست غیب، میر ابوالحسن فراهانی،
شمس فراهانی، ملا مرشد بروجردی، فضلای جرفادقانی، میر عطای منهی،
صلائی، ملا ذوقی، داعی، صحنی، فروغی، قاضی نور، ملا ضمیری، ملا -

جزئی، حکیم شفا، محمد میرک صالحی، حکیم رکنا، فہمی، ابوتراب بیگ -
 کاشی، امیر تھیہی، ملا عرشی یزدی، اختری یزدی، ملا حسنعلی یزدی،
 میراجری، اوحدی یزدی، مطربی، نورس، ملہمی تبریزی، ملا محمد صوفی،
 عید زاکانی، وحشی لاهیجی، فخری، طالب آملی، مؤمن استرآبادی، نادم -
 گیلانی، فائز رشتی، طفیلی لاهیجی، قفقور لاهیجی، وقوعی تبریزی، چلبی -
 بیگ علامہ، ابوطالب و تازی و ناظم تبریزی، صائب، نوعی، کلیم، سلیم -
 خط نستعلیق، دارای سرلوح، کاغذ حنائی زر افشان، مجدول، قطع خشتی، طول ۲۵
 سانتی متر، عرض ۱۵، عدد اوراق ۲۷۳، (شماره ۴۷۸۴)

۴۴۷

مجموعہ - مشتمل بر قصائد و مقطعات و مفردات و رباعیات

شعراء مرتب بر حروف تہجی کہ باین شعراء شق اصفہانی ابتدا شدہ:

«تاجر عشقم بکف مایہ سودم وفا»

تاکہ شود مشتری تاجہ دہد در بہا»

اسامی قسمتی از شعراء این مجموعہ: عاشق اصفہانی، شاپور طہرانی،
 اذر بیکدلی، ابوالفرج رونی، نظیری، ضییب اصفہانی، عرفی، سیف اسفرنت،
 سنائی، مسعود سعد سلمان، شعلہ، ابوالعلی گنجه، عبد الواسع جلی، عنصری،
 انوری، رشید و ضواط، ظہیر قاریابی، سہدی، حسن دہلوی، طوفان ہزار -
 جریبی، فدائی کرمانی، بدخشی، امید رازی، نظام استرآبادی، ابیرالدین -
 اخیسکتی، عصمت اللہ بخارائی، ادیب صابر، فرخی، کمال الدین اسمعیل، امامی -
 ہروی، عمیق بخارائی، قطران، سوزنی سمرقندی، مجد الدین ہمکر شیرازی،
 اشرفی سمرقندی، محمد قلی سلیم شاملو، طفیلی جلاہر، مایلی شاملو، مجیر -
 الدین یلقانی، فرید الدین احوں، عارف طہرانی، لالہ خاتون و دیگران -
 خط نستعلیق، صفحہ ۳۰ سطر، قطع وزیری، ہشت ورق از آخر کتاب آب دیدہ، طول
 ۲۰ سانتی متر، عرض ۱۲ و نیم، عدد اوراق ۱۸۱، (شماره ۴۹۲۷)

۴۴۸

مجموعه - شامل قطعات و غزلیات و رباعیات بترتیب الفباء، قسمتی

از رباعیات خیام را در اول و بقیه را در آخر کتاب نوشته اند.

آغاز: «ای از کمال حسن تو جزوی در آفتاب

خط کشیده دایره شب بر آفتاب»

پس از ذکر چند شعر از این قصیده نظائر آن از اشعار مشتاق
اصفهان‌نی، طوفان هزار جریبی، عاشق اصفهان‌نی، زلالی کرمانی،
وحشی بافقی، شمس الدین طوسی، آذر بیکدلی درج گردیده است.
تاریخ کتابت: ۱۳۱۳، خط نستعلیق، صفحه ۱۹، سطر ۱، قطع رحلی، طول ۲۸ سانتیمتر و

نیم، عرض ۱۸، عدد اوراق ۲۴۸، (شماره ۳۸۲۱)

۴۴۹

مجموعه - شامل اشعار و مقطعات جمعی از شعراء متقدمین و

متأخرین مانند رشید و ضواط، سوزنی، مجد الدین بیلقانی، جوهری زرگر،
اثیر الدین اخسیکتی، جمال الدین عبدالرزاق، شرف الدین سفروه، رفیع -
الدین لبنانی، سعید هروی، شمس الدین طبسی، امامی هروی، اثیر الدین -
اومانی، یور بهای جامی، شیخ اوحدی، مظفر هروی، ناصر بخاری، محمدکاتبی
ترشیزی و غیرهم، بانضمام مثنوی چهار مینو.

تاریخ کتابت: ۱۳۳۴، خط نسخ، صفحه ۱۶، سطر ۱، قطع رحلی، طول ۱۸ سانتی متر،

عرض ۱۱ و نیم، عدد اوراق ۹۷، (شماره ۹۰۳۷)

۴۵۰

مجموعه - محتوی اقسام مشروحه :

۱ - اشعار ابن یمن . آغاز :

خداوند ا مراد در علم منقول زبان و دیده گویا گشت وینا

۲ - اشعار و قصائد سوزنی ، مسعود سعد سلمان ، معزی ،

رودکی ، عثمان مختاری ، انوری ، فرخی .

۳ - اوصاف الاشراف خواجه نصیر الدین محمد طوسی .

آغاز : « سپاس بی قیاس بار خدائی را که عقل را قوه

اطلاع بر حقیقت او نیست »

۴ - ادعیه استیذان و زیارت نامه ائمه علیهم السلام .

خط نستعلیق ، صفحه ۱۰ - ۱۴ - ۱۳ سطر ، قطع ربی ، طول ۱۸ سانتی متر ،

عرض ۱۱ ، عدد اوراق ۱۵۹ ، (شماره ۴۱۴۳)

۴۵۱

منتخب حدیقه الحقیقه - از منظومات مشهوره حکیم سنائی

غزنوی که خود انتخاب فرموده ، هزار و یک بیت را محتویست و در

۵۲۵ تمام شده است .

خط نستعلیق ، دو صفحه اول مذهب ، صفحه ۱۰ سطر ، قطع ربی ، طول ۱۸ سانتی متر ،

عرض ۱۱ ، عدد اوراق ۵۲ ، (شماره ۵۴۰۱)

۴۵۲

منتخب دیوان حاوی قصائد و مقطعات و چند غزل حکیم قطران
تبریزی از فحول شعراء متقدمین متوفی در ۴۶۵.
حکیم قطران آغاز:

« تادل من با هوای نیکوان کرد آشنا

در سرشک دیده گردانم چو مرد آشنا »

قطران مداح ابو منصور و هسودان و ابو نصر مملان و امیر
فضلون و بزرگان آذربایجان بوده، در احوال و اشعار او اختلاف
بسیار است، دولت شاه میگوید قطران بن منصور ترمذی است در
بلخ میبوده و آخر الامر بعراق رفته، بعضی گفته اند اصلاً ترمذی
است دیر زمانی در تبریز ساکن بوده و در ۳۸۴ در آنجا ناصر خسرو
را دیده انگاه ببلخ رفته و هنگام توقف در این شهر قوسنامه را
ساخته، برخی بمناسبت اینکه در آغاز جوانی در شهر گنجه بوده او را
گنجه ای دانسته اند، جمعی را عقیده بر اینست که شعر قطران ورودکی
چنان بهم آمیخته که تشخیص آن دشوار است، صاحب مجمع الفصحاء
مینویسد: « دیوانی از قطران شامل هشت الی ده هزار بیت بدست
افتاد ولی غالب ابیات که بنام حکیم رودکی مشهور و سابقاً مسموع
و مسطور شده بود در آن مشاهده رفت... و بر ظہیر ان کتاب نگاشته
بودند که دیوان قطران مشهور برودکی در چند موقع تخلص قطران
مذکور بود معلوم شد که سهو کرده اند چون در قصائد وی مدح
ابو نصر مملان دیده اند گمان نصر بن احمد سامانی کرده اند و

تصور شعر رودکی نموده اند... این دیوان از قطرانست و تمام این قصائد در مدح سلاطین آذربایجان «

این نسخه خط مرحوم رضا قلیخان هدایت مؤلف مجمع الفصحاء است که در ۱۲۵۱ در شیراز از روی نسخه منوچهرخان معتمد - الدوله استنساخ و تصحیح کرده و در آخر راجع بقطران و رودکی این شرح را نوشته: «... سبحان الله فقیرا حیرتست که حکیم رودکی که بقول رشید سیزده صد هزار بیت شعر داشته چگونه یکباره کی همه از میان رفته و چگونه معدوم صرف شده است که این قبیل ابیات هم ازو در میان نیست وقتی در تذکره تقی الدین اوحدی کازرونی هم دیده شده بود که اشعار حکیم رودکی با اشعار حکیم قطران باهم آمیخته شده است همانا او نیز درین تشکیک بوده و اگر همه این اشعار را از قطران بشماریم پس اشعار رودکی بالمره از مرور دهور از میان رفته قلیلی هم که بنام اوست از او نخواهد بود علی الحساب مصلحت آنست که اشعاری که بنام رودکی مشهورست و در تذکره‌ها مسطورست در همین کتاب نشانی... پس در سر هر قصیده که نشانه را کذا کرده شود با اسم رودکی است و هر جا قاف است متعلق بحکیم قطرانست بلی چه چاره که ظلم بالسویه عدل خواهد بود

اما صلاح اندیشی ایشان صورت نگرفته و در کتاب نشانه نگزارده اند

خط نستعلیق شکسته آمیز، صفحه ۱۵ - قطر - قطع خشتی، کاغذ سفید و کبود، طول ۲۰ سانتیمتر و نیم، عرض ۱۵، عدد اوراق ۲۳، (شماره ۵۴۸۵)

۴۵۳

منتخب دیوان قطران - همان کتاب. آغاز: «تادل من در هوای نیکوان گشت آشنا»

تاریخ کتابت: ۱۳۱۴، خط نستعلیق، صفحه ۱۴ سطر، دارای یک سر لوح نوساز،
قطع وزیری، مذهب و مجدول، طول ۲۱ سانتیمتر، عرض ۱۵، عدد اوراق ۳۴، (شماره ۵۵۱۷)

۴۵۴

منطق الطیر - منظومه معروف شیخ فرید الدین عطار.

آغاز: « آفرین جان آفرین پاک را

انکه جان بخشید و ایمان خاک را »

عطار منطق الطیر را مقامات طيور نیز نامیده است چنانکه در

خسرو نامه میگوید:

« مقامات طيور ما چنان است که مرغ عشق را معراج جان است »

خط نستعلیق خوب، دو صفحه اول دارای تذهیب زمینه لاجوردی عالی، مجدول و مذهب،
صفحه ۱۴ سطر، قطع وزیری، عنوانها مرقوم بخط ثلث طلائفی، جلد ساغری اندرون سوخته
اطراف به تیماج قرمز تعمیر شده، طول ۲۰ سانتی متر، نیم، عرض ۱۳، عدد اوراق ۱۶۵،
(شماره ۵۲۹۲)

۴۵۵

نه سپهر - منظومه امیر خسرو دهلوی که بنام قطب الدین

مبارک‌کشاہ سروده. آغاز:

« شکر یزدان را که در نطق ان توانائیم داد

کاسمانهای معانی را بنا خواهیم نهاد »

در فهرست نسخ فارسی موزه بریتانی اول کتاب چنین ضبط

شده است:

« خدا را کنیم بر سر نامه یاد که بر بنده درهای معنی گشاد »

تاریخ کتابت : ۹۲۴ . کاتب علی مشهور به ادائی ، خط نستعلیق ، دارای سر لوح ،
صفحه ۱۲ سطر ، مجدول ، قطع وزیری ، طول ۲۱ سانتی متر ، عرض ۱۳ ، عدد اوراق
۱۸۲ . (شماره ۴۸۲۲)

۴۵۶

هفت اقلیم - تذکره مشتمل بر تراجم احوال و اشعار ، تألیف

امین احمد رازی بن خواجه میرزا احمد که در ۹۳۰ از جانب شاه
طهماسب صفوی به کلانتری ری منصوب بوده است .
آغاز : « خرد هر کجا گنجی آرد پدید
بنام خدا سازد آن را کلید »

مبتنی بر ذکر هفت اقلیم که اساس تراجم شعراء بر این ترتیب
هفتگانه نهاده شده چنانکه خود مؤلف گوید : « چون ما حاصل این
تذکره ذکر هفت اقلیم است هر آینه این نسخه را موسوم به
هفت اقلیم گردانید تا اسمی با مسمی باشد »

جمله « تصنیف امین احمد رازی » تاریخ تألیف کتاب است
(۱۰۰۲) ، قسمتی از تذکره هفت اقلیم توسط انجمن آسیائی بنگال
در کلکته بطبع رسیده (۱۹۱۸)

تاریخ کتابت : ۱۲۷۴ ، خط نستعلیق ، صفحه ۲۵ سطر ، قطع رحلی ، طول ۲۳ سانتیمتر ،
عرض ۲۱ و نیم ، عدد اوراق ۲۲۹ ، (شماره ۵۴۶۸)

۴۵۷

یوسف وزلیخای جامی - منظومه معروف عبدالرحمن جامی

آغاز: «الهی غنچه امید بگشای
گلی از روضه جاوید بنمای»

تاریخ کتابت: ۹۵۹، خط شاه محمود مشهدی، ورق اول نونویس، مجدول و مذهب، متن و حاشیه کاغذ الوان، صفحه ۱۲ سطر، قطع وزیری، طول ۲۴ سانتی متر، عرض ۱۵، عدد اوراق ۱۵۴ (شماره ۵۴۶۰)

۴۵۸

یوسف وزلیخای جامی - همان کتاب.

خط نستعلیق، در حاشیه صفحه اخیر خط سلطانعلی مشهدی تشخیص داده اند، منبعه ۱۵ سطر، دارای یک سر لوح، قطع وزیری، طول ۲۰ سانتی متر و نیم، عرض ۱۱ و نیم، عدد اوراق ۱۳۹ (شماره ۲۹۱۳)

۴۵۹

یوسف وزلیخای ناظم - ناظم هر وی این منظومه را در

۱۰۵۸ تمام کرده است.

آغاز: «الهی چون سپهرم سینه بگشای»

یوسف وزلیخای ناظم در تاشکند بطبع رسیده (۱۳۲۲)

تاریخ کتابت: ۱۲۶۸، خط شکسته و نستعلیق، صفحه ۱۳ سطر، قطع وزیری، طول ۲۱ سانتی متر و نیم، عرض ۱۳ و نیم، عدد اوراق ۲۰۲ (شماره ۲۹۱۴)

لغت

۴۶۰

برهان قاطع - در لغات پارسی، تألیف ابن النخلف تبریزی محمد حسین متخلص به برهان، بنام سلطان عبدالله قطبشاه از سلاطین هند جمع آوری شده، مشتمل بر نه فایده و ۲۹ گفتار.
 آغاز: «ای راهنما بهر زبان در افواه»

برهان قاطع در ایران و هندوستان مکرر چاپ شده و ترجمه ترکی آن موسوم به تبیان نافع در اسلامبول بطبع رسیده (۱۲۱۲) عبارت «کتاب نافع برهان قاطع» تاریخ تألیف آن است (۱۰۶۲) اسدالله غالب دهلوی انتقادی بر این کتاب نوشته باسم قاطع برهان، شیخ رحیم هندی آن را رد کرده و رساله خود را ساطع برهان نامیده، نجفعلی خان ججری او را تخطئه نموده و کتاب دافع هذیان بوجود آورده است.

تاریخ کتابت: ۱۲۵۵ - خط نستعلیق - صفحه ۲۱ - طرز دارای سر لوح - حاشیه دوم صفحه اول تذهیب و ترصیع زمینه لاجوردی - قطع رحلی - ضول ۳۰ سانتی متر - عرض ۱۹ - عدد اوراق ۵۰۰ (شماره ۳۹۵۱)

۴۶۱

تجريد اللغات - نصاب ترکی نظم و تألیف علی باکوئی.

آغاز: « الحمد لله الذي جعلنا لآظهار قدرته ناطقاً »

تاریخ تألیف: ۱۳۶۴، تاریخ کتابت: ۱۳۸۵، خط نسخ، دارای سر لوح، صفحه ۱۰، سطر، جدول، قطع رحلی، امثال ترکی در بالای صفحات، طول ۳۲ سانتی متر، عرض ۲۰، عدد اوراق ۶۴، (شماره ۴۱۳۶)

۴۶۲

تهذیب الاسماء — در لغات عرب و ترجمه آن بیارسی، مؤلف

معلوم نشد.

آغاز: « الحمد لله التخنود جیبج الآوصاف والآسماء الفمدوج »

خط دیوانی، صفحه ۱۹، سطر، جدول، قطع رحلی، طول ۲۶ سانتی متر، عرض ۱۶ و نیم، عدد اوراق ۲۰۸، (شماره ۹۰۴۳)

۴۶۳

دستور اللغة — در لغات عربی و پارسی، تألیف ابو عبد الله بدیع-

الزمان حسین بن ابراهیم بن احمد نطنزی ملقب به ذوالبیانین و

ذواللسانین متوفی در ۴۹۹ صاحب کتاب المرقاة در لغت فارسی.

آغاز: « الحمد لله الذي أبدع العالمة بقدرته وحسن بني آدم بكرامته »

لغات وارده و مستعمله در قرآن و احادیث و مصنفات ادباء و

مراسلات و امثال و دو اوین شعراء محدثین درین کتاب بطریق تسهیل

تعلیم و تعلم مذکور گردیده، دستور اللغة مبتنی بر بیست و هشت کتاب

و ترجمه فارسی بعض لغات تازی را شامل است چنانکه خود گوید:

« فسنها على ثمانية وعشرين كتاباً بمدد الحروف المناسبة لمتنازل القمر وأوردت

في كل كتاب اثني عشر باباً بمدد شهور السنة ومدد البروج الاثني عشر

وَعَرِيَّتُ الْأَسْمَاءِ مِنْ حَرْفِ الشَّرِيفِ وَأَوْرَدْتُ كُلَّ بَابٍ عَلَى تَرْتِيبِ
حُرُوفِ الْمَنْجَمِ وَفَسَّرْتُ بَعْضَهَا بِالْعَرَبِيَّةِ السَّائِرَةِ وَبَعْضَهَا بِالْمَجِيئَةِ الظَّاهِرَةِ .

دستور اللغة بنام کتاب الخلاص نیز موسومست و مؤلف در
پایان دیباچه پیش از شروع به «کتاب الالف من الاسماء» میگوید:
وسمیته بکتاب الخلاص .

کتاب الخلاص کتاب به * خلاص النظری یوم الحساب

در آخر نسخه امام خجندی بر خوبی و جامعیت دستور اللغة
گواهی داده و چنین نگاشته « امتحنت صاحب هذا الكتاب باقامة -
الدلائل على تصحيح ما ادعاه فاقام من الدلائل الظاهرة والبراهين
الباهرة ما شهد بتصديقه و دل على تحقيقه و تفرد به هذا الفن من
العلم والله اعلم »

رجوع کنید به کشف الظنون حاج خلیفه و کتاب الانساب
سمعانی و معجم البلدان یاقوت و فهرست نسخ خطی کتابخانه ملی
پاریس تألیف بلوشه .

دیباچه کتاب ناقص مانده و متعاقب آن یکورق سفید گذارده اند،
معلوم نیست از جداول اول کتاب چند جدول افتاده است .

خط نسخ ، صفحه ۱۸ سطر ، قطع رحلی ، حواشی صفحات وصالی شده ، طول ۲۶ سانتی
متر ، عرض ۱۸ ، عدد اوراق ۱۶۳ ، (شماره ۸۰۴۹)

دستور اللغة - همان کتاب ، نسخه قدیمی که طرز تحریر آن

بکتاب خطی قرن ششم هجری شباهت دارد، این نسخه در باب
 «مراتب الحروف» ناقص مانده و دیباجه نیز نا تمام است، شش ورق
 از اول و پنج ورق از آخر وصالی کرده اند.

خط نسخ، صفحه ۲۱ سطر، جدول، قطع رحلی، طول ۲۹ سانتی متر و نیم، عرض ۲۰،
 عدد اوراق ۱۳۵، (شماره ۸۰۹۹)

۴۶۵ و ۴۶۶

راموز اللغه - در لغات عرب، تألیف سید محمد بن سید حسن.

آغاز: «أَمَا بَعْدُ فَإِنَّ كِتَابَ الصِّحَاحِ كِتَابٌ فَاجِرٌ وَ بَخْرٌ مَوَاجِ ذَاخِرٌ
 لَكِنَّ لَنَا كَانَ فِيهِ بَعْضُ الْإِطْنَابِ لِمَا ذُكِرَ فِيهِ مَا لَا مَدْخَلَ لَهُ فِي مَعْرِفَةِ اللَّغَةِ»

مؤلف میگوید این کتاب تمام لغات و غرائب الفاظ الصحاح
 جوهری و المغرب مطرزی و الفائق زنجشیری و غیره را جامع است
 و چون از اطناب احترام شده و ایجاز نیز در ادای معانی اخلاص
 نکرده بر کتاب جوهری رجحان دارد، جلد اول و دوم.

تاریخ کتابت: ۱۲۸۴ - ۱۲۸۵، خط نستعلیق ریز، صفحه ۱۷ سطر، قطع وزیری، طول
 ۲۲ سانتی متر و نیم، عرض ۱۷، عدد اوراق ۴۳۸، (شماره ۵۲۱۳ - ۵۲۱۴)

۴۶۷

سرالادب فی مجاری
 کلام العرب
 در اسرار لغت عرب و خصایص و قواعد
 و رسوم آن مشتمل بر ابواب و فصول
 تألیف ابو منصور عبد الملك ثعالبی.

آغاز: « أَمَّا بَعْدُ حَمْدُ اللَّهِ عَلَى آلَائِهِ فَإِنَّ مَنْ أَحَبَّ اللَّهَ تَعَالَى أَحَبَّ رَسُولَهُ مُحَمَّدًا النَّصُطَفِيَّ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَآلِهِ وَمَنْ أَحَبَّ الرَّسُولَ أَحَبَّ الْعَرَبَ »

سرالادب در طهران چاپ شده (۱۲۹۴)

خط نسخ ، صفحه ۱۸ سطر ، قطع وزیری ، طول ۲۰ سانتی متر و نیم ، عرض ۱۲ و نیم ،
 عدد اوراق ۸۲ ، (شماره ۹۰۲۷)

۴۶۸

الصراح من الصحاح - در لغات عرب و ترجمه آن بفارسی ،

کتاب الصحاح در لغت تألیف ابونصر اسماعیل بن حماد جوهری فارابی

است و اسم اصلی آن تاج اللغة و صحاح العربیة بوده ، الصراح شرح
 و ترجمه فارسی این کتابست که جمال الدین قرشی ابو الفضل محمد
 بن عمر بن خالد در کاشغر انجام داده است .

آغاز: « أَحْمَدُ اللَّهِ وَهُوَ الْحَمْدُ بِكُلِّ اللُّغَاتِ وَجِلِّهَا »

خط نسخ ریز ، دارای سر لوح خوب ، حاشیه دو صفحه اول تذهیب زمینه لاجوردی ،
 صفحه ۲۷ سطر ، کاغذ ترمه ، قطع رحلی ، مجدول و مذهب ، طول ۲۹ سانتیمتر ، عرض ۱۹ ،
 عدد اوراق ۲۶۶ ، (شماره ۶۷۷۳)

۴۶۹

فرهنگ جهانگیری - در لغات پارسی ، تألیف جمال الدین

حسین انجو بن فخر الدین حسن .

آغاز: « حمد بیحد و سیاس بی قیاس مرصعی راسزاوار »

این کتاب در زمان جلال الدین محمد اکبر پادشاه غازی شروع

و در عهد سلطنت نور الدین جهانگیر پادشاه بیان رسیده، مؤلف دعوی میکند که سی سال بترتیب آن مشغول بوده و چهل و چهار فرهنگ را تتبع کرده و از بسیاری تفحص و مراجعه چندان لغات و مصطلحات بدست آورده که هیچ صاحب فرهنگی را ممکن نبوده است، محتوی مقدمه مفصل و چند آئین و ابواب و فصول.

تاریخ تألیف: زهی فرهنگ نور الدین جهانگیر (۱۰۱۷) 'خط نستعلیق خوب' دارای دوسر لوح ممتاز، صفحه ۲۰ سطر، قطع رحلی، جدول و مذهب، جلد ساغری مشکی حاشیه و تزیین متن گل و بوته نقاشی روغنی، طول ۲۸ سانتی متر و نیم، عرض ۱۸ و نیم، عدد اوراق ۴۲۰ (شماره ۲۶۱۹)

۴۷۰

فرهنگ جهانگیری - همان کتاب، دو سطر اول این نسخه

با نسخه موصوفه سابق مختلف است و چنین ابتدا شده:

« بنام ایزد بخشاینده بخشایشگر آنکه بر لوح زبانها حرف اول نام اوست این همی گوید اله ان ایزد و آن تگری »

خط نسخ، دارای سر لوح، صفحه ۲۷ سطر، قطع وزیری، طول ۲۰ سانتی متر و نیم، عرض ۱۴ و نیم، عدد اوراق ۲۵۱ (شماره ۵۷۱۷)

۴۷۱

فرهنگ رشیدی - در لغات و استعارات زبان فارسی تألیف

عبد الرشید بن عبد الغفور حسینی توی.

آغاز: « ستایشی که آرایش سرنامه هر سخن و پیرایش

دیباچه هر نو و کهن و بر ارزش خامه آمه خردمندان

فرهنگ جهانگیری و سروری مأخذ تألیف این کتاب بوده و مؤلف پس از تصفح و تدقیق در آن دو فرهنگ و التزام تصحیح الفاظ و توضیح اعراب و تنقیح معانی این لغت را بوجود آورده است، «باد فرهنگ رشیدی مقبول» تاریخ انجام کتابست (۱۰۶۴) این نسخه سه سال پس از اختتام تألیف نوشته شده:

بتاریخ هزار و هفت و ستین مطرا کشت این گنج نو آئین
خط نستعلیق، صفحه ۲۲ سطر، مجدول، قطع رحلی، طول ۲۹ سانتی متر، عرض ۱۹،
عدد اوراق ۳۰۹ (شماره ۵۳۹۳)

۴۷۲

فرهنگ مثنوی - در ترجمه و تفسیر لغات مثنوی بیارسی

مؤلف شناخته نشد.

آغاز: «رَبِّ أَنْعَمْتَ فَرْدًا نَّتَّ حَبِيبِي اللَّهُمَّ اجْعَلْنِي فِي الْحَقَائِقِ مَوْجُودًا»
خط نستعلیق ریز، دارای یک سر لوح، صفحه متن ۱۹ و حاشیه ۲۸ سطر، مجدول، قطع
وزیری، کاغذ زرد و کبود رنگ، جلد مخمل بنفش، طول ۲۰ سانتی متر و نیم، عرض ۱۲ و
نیم، عدد اوراق ۴۶ (شماره ۵۴۲۵)

۴۷۳

فقه اللغة و سر العربیة - در معانی متقاربه لغویه و بیان

فروق و تدرج و تفرعات لغات، از مؤلفات ابو منصور عبد الملك
نعالبی نشابوری، حاوی سی باب و فصول کثیره.

در ابتدای نسخه مقدمه ایست مفصل که بنام امیر ابوالفضل عبید الله بن احمد میکالی نوشته شده و در این فصل بنخاتمه میرسد:

« فصل فی تقسیم الزیادة، اَقْرَبُ الْهَيْلَانِ، نَمَّا الْمَالُ، مَدَّ الْمَاءُ، رَبَّنَا الْبَيْتُ، زَكَا الزَّرْعُ »

فقه اللغة در پاریس و مصر و بیروت چاپ شده است.

تاریخ کتابت: ۱۰۹۲، خط نسخ، صفحه ۱۹ سطر، قطع رحلی، طول ۲۸ سانتی متر، عرض ۱۸، عدد اوراق ۹۵، (شماره ۹۱۸۸)

۴۷۴

القاموس المحيط — در لغت عرب، تألیف ابو طاهر مجد الدین

محمد بن یعقوب صدیقی شیرازی فیروز آبادی متولد در ۷۲۹ متوفی در ۸۱۶ یا ۸۲۰ صاحب تصانیف معروفه.

آغاز: « الْحَمْدُ لِلَّهِ مُنْطِقَ الْبِنَاءِ بِاللُّغَةِ فِي الْبَوَادِي »

بعضی عبارت « القابوس الوسيط الجامع لما ذهب من كلام العرب شماطيط » را بر اسم کتاب افزوده اند، ابوالفیض سید محمد مرتضی الزبیدی الحسینی مؤلف تاج العروس من درر القاموس مینویسد جمله مذکور از ملحقاتست چنانکه مؤلف در مقدمه میگوید:

« وَأَسْنِيَهُ بِالْقَامُوسِ الْمَحِيطِ لِأَنَّهُ الْبَحْرُ الْأَعْظَمُ »

گویند قاموس کتابی بوده بسیار بزرگ درشت مجلد، فیروز آبادی آن را مختصر کرده و با اسماعیل بن عباس امیر یمن عرضه داشته است.

تاریخ کتابت: ۱۰۱۳، خط نسخ، صفحه ۲۹ سطر، جدول سرخی، قطع رحلی، طول ۲۵ سانتی متر و نیم، عرض ۱۶، عدد اوراق ۷۹۴، (شماره ۲۹۰۶)

۴۷۵

کشف اللغات و در لغات فارسی و عربی، تألیف عبد الرحیم
بن احمد سور یا سور بهاری، مرتب بر حروف
تهجی، کشف اللغات برای شیخ شهاب فرزند
مؤلف جمع آوری شده.

آغاز: «اما بعد حمد و صلوة میگوید اضعف العباد و خادم
الفقراء فقیر بنده رب... عبد الرحیم بن احمد سوم (سور) این
فقیر اگر چه قابلیت و استعداد سبق گفتن علم نظم و نثر نداشت»
تاریخ کتابت: ۱۰۵۱، خط نسخ، دارای سر لوح، صفحه ۲۳ سطر، مجدول، قطع رحلی،
طول ۲۹ سانتیمتر، عرض ۱۸ و نیم، عدد اوراق ۴۷۶، (شماره ۵۴۷۶)

۴۷۶

کشف اللغات - همان کتاب، مجلد اول.

تاریخ کتابت: ۱۱۸۲، چند ورق از حرف الف اختاده، خط نستعلیق، صفحه ۲۰ سطر،
قطع رحلی، طول ۲۶ سانتی متر، عرض ۱۶، عدد اوراق ۲۶۶، (شماره ۱۲۰۷)

۴۷۷

کنز اللغات - در لغت عرب و معانی آن بفارسی، تألیف محمد
بن عبد الخالق بن معروف. آغاز:
«ابتدای هر سخن آن خوبتر در هر مقام که بود یا حمد معبود خدای پاک نام»

بترتیب حروف تهجی ' ۲۸ کتاب و هر کتاب دارای چند باب .
خط نستعلیق ، صفحه ۲۲ سطر ، قطع رحلی ، طول ۲۸ سانتی متر و نیم ، عرض ۱۸ و نیم ،
عدد اوراق ۲۲۱ ، (شماره ۱۷۰۹)

۴۷۸

لب اللغه - در لغت ، تألیف محمود بن محمد امین لاهیجانی در

معانی لغات عربی و فارسی .

آغاز: « اما بعد معروض رای منیر سخن گستران نکته
شناس و هوشمندان بلاغت اساس میدارد »

این کتاب در ۱۰۷۶ مقارن جلوس شاه سلیمان صفوی تألیف شده .

تاریخ کتابت : ۱۲۵۱ ، خط نستعلیق ، صفحه ۱۶ سطر ، قطع وزیری ، طول ۲۲ سانتیمتر ،
عرض ۱۴ و نیم ، عدد اوراق ۱۷۵ ، (شماره ۵۴۹۰)

۴۷۹

لطائف اللغات - در معانی لغات عربی و فارسی مثنوی ،

تألیف عبد اللطیف بن عبد الله کبیر .

آغاز: « این فرهنگی است مشتمل بر حل لغات غریبه »

تاریخ کتابت : ۱۰۵۶ ، خط نستعلیق ، صفحه ۱۵ سطر ، قطع وزیری ، لغات برخی مرقوم ،
طول ۱۹ سانتی متر و نیم ، عرض ۱۲ ، عدد اوراق ۲۱۲ ، (شماره ۵۴۵۹)

۴۸۰

جمع الفرس سروری - در لغت فارسی ، تألیف محمد قاسم بن

حاجی محمد کاشانی متخصص سروری .
**آغاز: «ابتدای کلام هر دانشمند سخنور و انتهای سخن
 هر خردمند هنر پرور»**

مؤلف در مقدمه میگوید شانزده کتاب و رساله را که در لغت
 پارسی بوده مطالعه و تتبع کرده و بتدوین این فرهنگ مبادرت
 نموده است: «بخاطر فائز رسید... لغات معتبره فرس این شانزده نسخه را
 بالتمام جمع کرده مکررات و لغات عربی و لغات مشهوره سهل را که در نوشتن
 آنها نفعی نباشد حذف کند و از روی تتبع بسیار آنچه بصحت بیوسته بترتیب
 حروف درج نماید و بعضی از اختلافات که در نسخ واقع شده بقدر احتیاج قید کند»
جمع الفرس در ۱۰۰۸ بنام شاه عباس تألیف شده است.

خط نستعلیق، صفحه ۲۰ سطر، قطع ربعی باریک، طول ۲۰ سانتی متر، عرض ۹، عدد
 اوراق ۴۷۱، (شماره ۲۲۶۱)

۴۸۱

جمع الفرس سروری - همان کتاب.

خط نستعلیق بسیار خوب، دارای سر لوح ممتاز، قطع رحلی، صفحات زر افشان، مذهب
 و جدول، ابواب باب صلا و لغات بسرخ مرقوم، صفحه ۱۷ سطر، ورق آخر قدزی و صالی
 شده و قریب نصف صفحه از خاتمه افتاده، طول ۳۰ سانتی متر و نیم، عرض ۱۸ و نیم،
 عدد اوراق ۲۶۴، (شماره ۲۵۶۱)

۴۸۲

جمع الفرس سروری - همان کتاب.

تاریخ کتابت: ۱۰۹۹، خط نستعلیق، صفحه ۱۷ سطر، قطع وزیری، طول ۲۴ سانتیمتر
 و نیم، عرض ۱۵، عدد اوراق ۲۵۲، (شماره ۵۷۱۳)

۴۸۳

معیار جمالی - در لغات فارسی، تألیف شمس الدین محمد فخری

اصفهانی، بنام جمال الدین ملک‌شاه شیخ ابواسحاق مدوح خواجه
حافظ ترتیب یافته و تمام اشعار کتاب در مدح اوست.

آغاز: «بدان اصلحك الله که هر چند تفاوت در السنه و
اختلاف در لغات بیش از آنست که ذهن هیچ افریده»

مقصود از تألیف کتاب این بوده که لغت فارسی را نیز مانند لغت
عرب معیار و میزانی در دست باشد که در موارد ضرورت و تشخیص
سقم و صحت بآن مراجعه شده دستور از باب سخن بشمار آید چنانکه
در دیباجه مرقوم است:

« و پیش از این اسانده اشعار و براهمه اخبار در این باب مطولات و
مختصرات نوشته اند و هر لغتی را از کلام قدما استهادی آورده اما از آن
استهادات صحیح و منکر آن معلوم نمیشود بواسطه آنکه بمجرد بیت که با استهاد
لغتی ایراد کنند کیفیت حروف و کیت حرکات ثلثه در آن محقق نمیشود اما اگر
ایات متعدد و قوافی مکرر شود التباس و اختلاف در حروف و حرکات مرتفع
شود بنا بر این ۰۰۰۰ از دواوین شعرای متقدم و دساتیر متعلمان این مختصر
در لغت فرس جمع کرد و آنچه متقدمان هر لغتی را بیتی استهاد آورده اند این
بنده کینه مجوع آن فصاید و مقطعات ساخت »

مقدمه نسخه خطی با مقدمه نسخه چاپی طبع کازان (۱۸۸۵)
اندکی متفاوت است، این کتاب را بعضی لغت شمس فخری نامیده اند.

تاریخ تألیف:

زهجرت شده هفتصد و پنجاه و چل ربيع دوم اول مهر ماه

شد این درج یر درج و گوهر تمام کزو فاضلان را بود آب و جاه
 بسی رنج بردم در این چار فن بامید احسان ظل اله
 بضمیمه قصیده موشح مسماة به مخزن البحور و مجمع الصنایع مشتمل
 بر پنججاه و پنج بحر .

تاریخ کتابت : ۱۲۴۲ ، خط نسخ ریز ، صفحه ۱۹ سطر ، قطع ریس ، طول ۱۷ سانتیمتر ،
 عرض ۱۱ ، عدد اوراق ۸۰ ، (شماره ۴۱۳۸)

۴۸۴

معیار جمالی - همان کتاب .

نسخه قدیمی ، خط نستعلیق ، صفحه ۱۵ سطر ، قطع وزیری ، طول ۲۰ سانتی متر ، عرض
 ۱۲ ، عدد اوراق ۷۱ ، (شماره ۲۹۲۹)

۴۸۵

مقدمه الادب - در لغت ، از تصانیف جابر الله ابوالقاسم محمود

بن عمر ز معشری متوفی در ۵۳۸ .

آغاز : « الْحَمْدُ لِلَّهِ الَّذِي فَضَّلَ عَلَيَّ جَمِيعَ الْاَلْسِنَةِ لِسَانَ الْعَرَبِ »

مقدمه الادب برای ابوالمظفر انزلیسر خوارزمشاه تألیف شده :
 « وَالَّذِي اضْطَبَّه اللهُ فِي زَمَانِنَا لِنُصْرَةِ الْاَدَبِ وَقَدَفَ فِي قَلْبِهِ الرُّغْبَةَ فِي كَلَامِ
 الْعَرَبِ الْاَمِيرُ الْاَجَلُّ الْاَلَا سَفْهَالًا رُبَّمَا الدِّينِ عَلَاهُ الدَّوْلَةُ اَبُو النُّظَّرِ اَنْزَلِي
 بِنِ خَوَارِزْمِشَاهِ اَدَامَ اللهُ عَلَانَهُ وَنَصَرَ لِيَاؤُهُ » این کتاب بر پنج قسمت
 مرتب است ، قسم اول در اسماء ، قسم دوم در افعال ، قسم سوم در

حروف، قسم چهارم در تصرف اسماء، قسم پنجم در تصرف افعال. مجلد اول در اسماء با ترجمه فارسی و ترکی که بین السطور نوشته شده، حاجی خلیفه میگوید مترجم ترکی خواجه اسحق افندی است.

تاریخ کتابت: ۸۷۲، کاتب عبدالرحمن بن عیسی بن موسی بن خلیل الادنی، خط نسخ و ثلث، صفحه ۷ سطر، قطع رحلی، طول ۲۶ سانتی متر و نیم، عرض ۱۸ و نیم، عدد اوراق ۱۵۵ (شماره ۲۰۲۶)

۴۸۶

مقدمة الادب - همان کتاب، مجلد اول در اسماء، این

جمله در آخر نسخه دیده میشود: «تمت کتابة کتاب المسمی بالاسماء بعون الله الملك الموجد کل الاشياء علی يد العبد الفقیر الوقیر صالح بن سلیمان الضعیف الحقیر تبرکاً لابن الشیخ العالم العامل العادل الفاضل الکامل و هو محمد بن امور یسرله کل الامور و بعد الکتابة قوبل من النسخ الدشتی و الرومی و صحیح من الصحاح و الصحیفة و القانون و السامی و البلغة و الاقناع و فوائد التقدمة و الدیوان المکمل... و ذلك فی تاسع عشر من جمادی الاخرة تاریخ سنة اربع و ثمانمائة»

بضمیمه کتاب لغت زوزنی تألیف قاضی ابو عبد الله بن حسین بن احمد زوزنی که مصادر لغت عرب را از شواهد حدیث و اشعار و امثال تجرید و بیارسی ترجمه کرده و در ابتداء هر باب مصادر افعال صحیحه و بعد معتله را مذکور داشته است.

آغاز: « اَلْحَمْدُ لِلّٰهِ عَلَى سَوَابِغِ آلائِهِ الْمُسَابِقَةِ اَفْوَاجاً وَ سَوَابِغِ نِعْمَاتِهِ
الْمُتَلَاحِقَةِ اَزْوَاجاً »

تاریخ کتابت: ۱۲۴۳، خط نسخ، صفحه ۲۱ سطر، قطع ربی، طول ۱۷ سانتی متر،
عرض ۱۱، عدد اوراق ۱۲۳، (شماره ۴۱۴۸)

۴۸۷

مقدمه الادب - همان کتاب، مجلد دوم در افعال، مترجم بفارسی

آغاز: « بَابُ فَعَلٍ يَفْعَلُ فِعْلاً وَ هُوَ فَاعِلٌ وَ مَفْعُولٌ »

بانضمام رساله ای که اولش این است: « فصل فی الحروف التی

تجر الاسماء »

تاریخ کتابت: ۷۹۰، کاتب اسرائیل بن خلیل، خط نسخ، قطع رحلی، صفحه ۹ سطر،
طول ۲۶ سانتی متر، عرض ۱۸ و نیم، عدد اوراق ۱۸۵، (شماره ۲۰۲۷)

۴۸۸

منتخب اللغات شاهجهانی - در لغات عرب، تألیف

عبدالرشید حسینی مدنی نسوی.

آغاز: « ستایش و سپاس مالک الملکی را که تذکار آلائی
بی احصا و نعمتهای بی منتهایش..... این کتابی است در
تحقیق و بیان لغات ضروریه کثیر الاستعمال منتخب از کتب
معتبره چون قاموس و صحاح و صراح بعبارت فارسی عام
فهم و خاص پسند بارعایت حرف اول و دوم و آخر »

تاریخ تألیف: ۱۱۴۰، تاریخ کتابت: ۱۱۵۰، خط نستعلیق، دارای یک سر لوح،
صفحه ۱۹ سطر، قطع رحلی، طول ۲۸ سانتیمتر، عرض ۱۶، عدد اوراق ۴۹۴، (شماره ۲۹۰۵)

۴۸۹

نصاب الصبیان - در لغت، تألیف ابونصر محمد بدرالدین فراهی،
ظن قوی این است که ابونصر فراهی نصاب را در حدود ۶۱۱ و
۶۱۷ هجری نظم و تألیف کرده است، خط مرحوم میرزا علی محمد
صفا لسانی.

تاریخ کتابت: ۱۲۲۷، صفحه ۷ سطر، دارای سر لوح نوساز، جدول، قطع وزیری،
طول ۲۲ سانتی متر، عرض ۱۲، عدد اوراق ۴۹، (شماره ۵۴۷۰)

۴۹۰

نصاب الصبیان - همان کتاب.

تاریخ کتابت: ۱۳۰۰، خط نستعلیق، صفحه ۸ سطر، قطع وزیری، طول ۲۱ سانتیمتر،
عرض ۱۴، عدد اوراق ۴۲، (شماره ۱۷۰۷)

طب

۴۹۱

ادویة قلبیه - در ادویة مفرحة قلب و بیان کیفیت تولد روح و
قوتها سه گانه و حقیقت معنی قوه و فرح و فرق میان مفرح -

با لذات و مفرح بالعرض و توصیف ادویه مفرده دل .
مقدمه نسخه ناقص و صفحه اول برین نهج ابتدا شده :
« قوابل از سحاب مواهب خود باران ثم رش علیهم من
نوره بر زمین استعداد ممکن باشد »

مؤلف شناخته نشد ، در سبب تألیف کتاب چنین مرقوم است :
« بر ناظرین سیر حکماء و حکام سلف محتجب نیست که حجة الحق و فیلسوف مطلق
ابوعلی بن عبدالله سینا سقاء الله تعالی من الریح المختوم از جانب حاکم عراق
مامور شده بدانکه ادویه و اشربه که با شرف اعضا و مهبط روح اعلی یعنی دل
که منبع حیات و معدن قوی و اراداتست مناسبت تام و اختصاص تمام داشته باشد
بیان نماید و آنچه شیخ برد الله مضجعه درین باب مرقوم قلم اعجاز رقم فرمودند
رساله ایست مبسوط . . . اما بسیاری از ابتکار معانی و ادویه جنانی . . . برین
خاطب عروس معنی دلپذیر . . . جلوه گری نموده اند که از نظر حقایق بین شیخ -
الحکماء طاب ثراه مجبوب و مستور مانده اند . . . لذلک این ملازم زاویه خمول
و منقطع از سلك مشاهیر و فنون . . . نسخه مشتمل بر اسباب فرح کلیه و ادویه قلبیه
از فایده و صایده در سلك تحریر کشید بنظر عاطفت مظهر پادشاه و الاکهر میرساند »
تاریخ کتابت : ۱۰۵۷ ، خط نستعلیق خوب ، صفحه ۱۵ سطر ، مجدول ، قطع وزیری ،
طول ۲۲ سانتی متر و نیم ، عرض ۱۱ و نیم ، عدد اوراق ۹۴ ، (شماره ۸۲۱۶)

۴۹۲

امراض الصبیان - مشتمل بر ابواب و فصول و فقرات ،
ترجمه از زبان فرانسه ، از باب اول در بیان عمل طبیعی اطفال
شروع میشود .

تاریخ کتابت : ۱۲۰۰ ، خط نسخ ، صفحه ۱۸ سطر ، قطع غشی ، طول ۲۲ سانتیمتر ،
عرض ۱۶ ، عدد اوراق ۱۲۱ ، (شماره ۴۱۶۷)

التحفة السعدية - در علم طب، شرح القانون شیبخ الرئيس

ابن سینا از تصانیف جلیله علامه محقق قطب الدین محمود بن مسعود شیرازی متولد در ۶۳۴ متوفی در ۷۱۰ صاحب نهایه الادراک فی درایة الافلاک و غیره .

آغاز: « اِنَّ اَوَّلِيَّ مَا افْتِئِحَ بِهِ خِطَابٌ وَاٰخِرِيَّ مَا ابْتَدِيَّ بِهِ كِتَابٌ حَمْدُ اللّٰهِ تَعَالٰى اَلْتُنِيْمُ بِحَيٰوةِ النَّفْسِ وَصَحَّةِ الْاَجْسَامِ »

شارح از مشاهیر حکماء و اعظام اطباء و متکلمین بوده و در چهارده سالگی در بیمارستان مظفری شیراز سمت طبابت و کحالی داشته و چنانکه خود در دیباچه میگوید برای درس کلیات القانون نزد اساتید علم طب تلمذ کرده است: « قَابَتْ نَفْسِي اَنْ اَكْتَفِي مِنْ تَعْلَمِ هَذِهِ الصَّنَاعَةَ بِمَا اَكْتَفِي بِهِ الْمُعَايِرُونَ... فَسَرَعْتُ فِي كَلِيَاتِ الْقَانُونِ عِنْدَ عَنِي سُلْطَانِ الْحِكْمَاءِ مُنْتَهَى الْفَضْلَاءِ كَمَا اَلْ دِيْنِ اَبِي الْخَيْرِ بْنِ الْمُصْلِحِ الْكَازِرُونِي. ثُمَّ عَلِيَ الْاِمَامِ الْمَحَقِّقِ وَالْجَبْرِ الْمَدَقِّقِ سَمْسِ الْمَنَةِ وَالذِّينِ مُحَمَّدِ بْنِ اَحْمَدِ الْحَكِيمِ الْكَيْشِي ثُمَّ عَلِيَ اَعْلَامَةِ وَقْتِهِ وَهُوَ شَيْخُ الْكَلِّ فِي الْكَلِّ سَرَفِ الذِّينِ زَكِيَّ الْبُوسْكَانِي فَابْتَدَيْتُمْ كَانُوا مَشْهُورِيْنَ بِتَدْرِيسِ هَذَا الْكِتَابِ »

شارح در اسفار خراسان و عراق عجم و عراق عرب و بلاد روم با حکماء و اطباء مباحثات و مفاوضات داشته و بتاريخ ۶۸۱ در کتابخانه ملک منصور قلاوون پادشاه مصر سه نسخه شرح قانون یافته و در ۶۸۲ بتألیف این کتاب شروع نموده است، مدتی حوادث و عواقب مانع شده و بیست سال تأخیر روی داده آخر الامر

در دوره دولت غازانیه دو باره با تمام کتاب مبادرت شده است :
 « فَأَخَذْتُ فِي طَرِيقَةِ أَحْسَنَ مِنَ الْأُولَى وَتَرَجَمْتُ لَفْظَ الْمَثْنِ بِالشَّرْحِ لِقَوَائِدِ...
 ... وَجَعَلْتُ فِيهِ خُلَاصَةَ الشَّرُوحِ الثَّمَانِيَةِ... فَرَأَيْتُ أَنْ أَعْتَلِ الشَّرْحَ الْمَذْكُورَ
 بِإِسْمِهِ لِتَقْتِ طُولِ الدَّهْرِ بِرَأْسِهِ » مقصود سعد الدولة محمد بن تاج الدولة
 علی ساوی است و این شرح را بهمین سبب التحفة السعدیة نام
 نهاده است .

این نسخه شامل دو قسمت است ، قسمت اول محتوی پنج مجلد
 که در ۹۹۴ نوشته شده ، قسمت دوم از فصل نهم در احوال ادویة
 مسهله شروع و در شرح فن رابع از کتاب اول پایان رسیده
 (۹۹۷) ، آخرین جمله مشروح متن قانون این است : « وَلَيْكُنْ هَذَا
 الْقَدْرُ مِنْ كَلَامِنَا فِي الْأُصُولِ الْكَلِمَةِ إِصْنَاعَةَ الطَّبِّ كَافِيًا وَتَأْخُذُ فِي تَصْنِيفِ
 كِتَابِنَا فِي الْأَدْوِيَةِ الْفَرْدَةِ »

در اینجا کتاب اول از کتب القانون و شرح آن تمام میشود .
 از قراری که در مقاله اختتامیه بنظر میرسد شرح قطب شیرازی از
 کلیات قانون تجاوز نمیکند و این است عین عبارت مؤلف : « وهذا
 آخر شرح الکلیات والحمد لله ملهم الصواب علی ما یسرلنا من حل
 مشکلات هذا الکتاب »

اینجا تفصیلی راجع بشروح القانون که بعضی کامل و برخی ناقص
 بوده ملحوظ میگردد مانند شرح افضل الدین محمد بن نام آور-
 خونجی ، شرح قطب الدین مصری ، شرح قرشی معروف بابن نفیس ،
 شرح ابو الفرج یعقوب بن اسحق مسیحی ، شرح سامری ، شرح
 سعد الدین محمد فارسی ، شرح اکمل الدین نخجوانی . اگر وفات

علامه قطب در (۷۱۰) صحیح باشد این شرح در سال رحلت او تمام شده است .

خط نسخ ریز ، دارای یک سر لوح ، صفحه ۲۲ سطر ، قطع رحلی ، جدول ، طول ۳۱ سانتیمتر و نیم ، عرض ۲۰ ، عدد اوراق ۴۶۹ ، (شماره ۲۸۳۰)

۴۹۴

تحفة المؤمنین - در تعریف ادویه مفرده و مرکبه ، تألیف محمد

مؤمن حسینی طبیب تنکا بنی دیلمی که بنام شاه سلیمان صفوی نوشته .
آغاز: « سُبْحَانَكَ اللَّهُمَّ يَا قُدُّوسُ وَ يَا طَيِّبَ الثُّمُوسِ »

تحفه حکیم مؤمن حاوی پنج تشخیص است ، اول در بیان سبب اختلاف اقوال اطبا در ماهیت و قوت و قدر شربت ادویه و شرط اخذ هر دوا ، دوم در ذکر صفات و افعال ادویه و شروط و بیان افعال کلیه و تفسیر اسامی و معانی لغاتی که در طی انشاء این کتاب مذکور میشود ، سوم در بیان ماهیت و خواص و کیفیت ادویه مفرده و اغذیه مفرده و مرکبه و ذکر مصلح و بدل و قدر شربت و مناسبات آن ، چهارم در مداوای سموم ، پنجم در بیان اوزان و متعلقات آن .
تاریخ کتابت : ۱۲۲۴ ، خط نسخ ، صفحه ۲۱ سطر ، قطع رحلی ، طول ۳۰ سانتی متر ، عرض ۲۰ و نیم ، عدد اوراق ۲۹۷ ، (شماره ۱۲۶۸)

۴۹۵

تحفة المؤمنین - در طب ، شامل دستورها برای معالجات و

شناسائی امراض و غیره ، این نسخه از تشخیص چهارم در مداوای سموم که از تشخیصات پنجگانه تحفه حکیم مؤمن است ابتدا شده و باقی مندرجات آن از حیث وضع و ترتیب بکتاب مذکور شباهت ندارد
خط نسخ ، صفحه ۱۶ سطر ، بعض صفحات معش ، قطع غشقی ، طول ۲۱ سانتی متر ، عرض ۱۵ ، عدد اوراق ۲۹۵ ، (شماره ۵۴۰۶)

۴۹۶

تریاق اعظم - در معرفت سموم و عوارض و معالجات آن ، تألیف

عبدالکریم طبیب گیلانی بن عبد الغنی .

آغاز : « سپاس و ستایش حکیمی را سزااست که نبض صحت و فساد موجودات در دست قدرت اوست »

مرتب بر يك مقدمه و پنج مقاله و خاتمه و متضمن فوائد و ابواب و فصول ، مؤلف در آخر کتاب میگوید : « وقد جمعت فيه خلاصة كلام الحكماء الاولين والآخرين على احسن ترتيب وتركيب و اجود تأليف و تصنيف على قدر الامكان البشرى »

خط نستعلیق ، صفحه ۱۷ سطر ، قطع وزیری ، طول ۲۰ سانتی متر ، عرض ۱۲ ، عدد اوراق ۱۰۹ ، (شماره ۶۶۹۳)

۴۹۷

تقویم الابدان فی تدبیر الانسان
در طب ، از مصنفات یحیی بن عیسی بن جزله طبیب معروف ، این کتاب را قبل از منهاج البیان فیما يستعمله الانسان تألیف کرده

و بحکم وفادار بک کیخسرو بن مقبول الملوک علی (؟) از عربی
بیارسی نقل شده، نام مترجم دانسته نشد.

**آغاز: «سپاس و ستایش آفریدگاری را که آدمی را
بشرف نطق و مزیت عقل مشرف گردانید»**

بیان چگونگی کتاب در ضمن مقدمه بر این نهج است:

«اما این تقویم الابدان کتابی مجموع است و باصغر حجم برزیده بحث
اولین مشتمل است و متضمن فوائد و نکت است که بیشترین کتب مطول از امثال
ان خالی ماند و یکی از فوائد این کتاب آنست که وضع ان بر نسق تقویم است
و از انچه مطبوع افتاده است... و مصنف این کتاب هر صفحه بهشت جدول
قست کرده است و هر جدولی به دوازده خانه منسب است»

ترجمه فرانسوی این کتاب در ۱۵۳۳ در استراسبورگ

بطبع رسیده است.

تاریخ ترجمه: ۶۴۷، تاریخ کتابت: ۸۷۴، کاتب محمد بن حاجی حسن، خط نستعلیق،
صفحه ۲۱ سفر، قطع رحلی، جدول طول ۲۶ سانتیمتر، عرض ۱۸ و نیم، عدد اوراق ۴۵،
(شماره ۸۴۷۲)

۴۹۸

جامع صادقی - در معالجات مخصوصه باعضاء، تألیف محمد صادق

بن محمد شیرازی، جلد چهارم.

آغاز: «الْحَمْدُ لِلَّهِ الَّذِي خَلَقَنِي فَهُوَ يُعْدِنِي»

کتاب باسم شاهزاده حسینعلی میرزا فرمانفرمای فارس جمع آوری
شده، مؤلف در نظر داشته آن را در ده جلد باین ترتیب انجام دهد:
۱ - در کلیات طب، ۲ - در تشریح، ۳ - در خواص و مزاج

ادویه ، ۴ - در معالجات خاصه باعضاء ، ۵ - در حمیات و بحرانات ،
 ۶ - در امراض جلد و اورام و بثور ، ۷ - در اعمال ید ، ۸ - در
 جبر کسر ، ۹ - در زینت ، ۱۰ - در علاج سمومات . بعد جلد
 چهارم را نافعتر از سائر مجلدات دانسته و اتمام آن را پیشر انداخته
 است ، مشتمل بر ده مقاله و فصول و ابواب .

تاریخ تألیف و کتابت : ۱۲۳۸ ، خط مؤلف ، نستعلیق ریز ، قطع رحلی ، صفحه ۲۷ سطر ،
 طول ۲۹ سانتی متر و نیم ، عرض ۱۹ ، عدد اوراق ۲۰۶ ، (شماره ۹۸۳۰)

۴۹۹

جواهر اللغة - در لغات مستعمله طب ، تألیف محمد بن یوسف

هروی طبیب ، لغتها از کتب معتبره مثل القانون ، الشفا ، منهاج ،
 تقویم الابدان ، الحاوی الکبیر ، الموجز ، القاموس و سایر مصنفات
 استخراج و بعضی عربی و برخی بفارسی ترجمه و تفسیر شده است .
 آغاز : « حَمْدُ الْعَالِمِ ذَوِي الْإِفْهَامِ تَحْقِيقُ دَقَائِقِ اللُّغَاتِ الْعَرَبِيَّةِ »

اسامی مشاهیر اطباء و حکماء با مجملی از شرح حال آنان در
 این کتاب مذکور است ، جواهر اللغة چنانکه در مقدمه ملاحظه
 میشود بنام ملک دینار غزّ تألیف شده است : « و جعلتها وسيلةً
 الی تقبیل عتبة اعدل سلاطین العالم ... ناصر عباد الله حافظ بلاد الله
 ظل الله فی الارض ... سند الابرار جلال الدولة والسلطنة والخلافة و
 الدین ملک دینار لزال وجوه الدرهم والدينار منيرة باسمه النامي »

تاریخ تألیف : ۹۲۴ ، تاریخ کتابت : ۱۰۲۳ ، کاتب : امین الدین حسین بن نظام -
 الدین کاشانی ، خط نسخ ، صفحه ۱۷ سطر ، قطع خشتی ، لغات برخطی مرقوم ، طول ۱۹

سانتیمتر و نیم، عرض ۱۳ و نیم، عدد اوراق ۲۷۳ (شماره ۶۶۸۶)

۵۰۰

خلاصه التجارب - در طب، تألیف شاه بهاء الدوله نوربخشی

طرشتی رازی مشتمل بر بیست و هشت باب.

آغاز: «حمد بلا احصا حکیمی را که بکمال حکمت و

وفور عنایت و قدرت»

تاریخ تألیف: ۹۰۷، تاریخ کتابت: ۱۲۳۸، خط نستعلیق، صفحه ۲۳ سطر، قطع رحلی، کاغذ کبود، طول ۲۳ سانتی متر، عرض ۲۱، عدد اوراق ۲۴۳ (شماره ۹۳۵۲)

۵۰۱

دستور العیلاج - در طب، تألیف سلطان علی طبیب

خراسانی جنابدی.

آغاز: «... سبب تألیف این کتاب آنکه چون احتیاج

تمام آدمیان با حکام طیبیه و قواعد علاجیه روشن و معلوم است»

این کتاب در ۹۳۳ بامر «کوجکونجی خان» در سمرقند تألیف

شده و دو مقاله را شامل است، مقاله اول در امراض مختصه بعضو

معین و این بیست و پنج بابست و هر باب بچند فصل و هر فصل بچند

نوع معین میشود، مقاله دوم در امراض غیر معین بعضو و آن مشتمل

است بر هشت باب.

خط نستعلیق، صفحه ۱۹ سطر، قطع رحلی، طول ۳۰ سانتی متر، عرض ۲۰، عدد اوراق

۱۶۶ (شماره ۹۰۵۶)

۵۰۲

الذخيرة - در طب و توصیف امراض و معالجات بنحو اجمال، از کتب منسوبه به ثابت بن قره بن مروان بن ثابت حرانی متوفی در ۲۸۸ هجری صاحب مصنفات در منطق و حساب و هیئت و علم تنجیم، ابن الفطی در ترجمه ثابت بن قره میگوید: «وَأَمَّا مَا نَقَلَهُ مِنْ لَفْظٍ إِلَى لَفْظٍ فَكَثِيرٌ وَفِي آيَةِ التَّاسِ كُنَّا شِعْرَ بِيٍّ جَيْدٍ يُعْرَفُ بِالذَّخِيرَةِ مَشُوبٌ إِلَى ثَابِتٍ» رجوع کنید بکتاب تاریخ الحکماء چاپ لیبزیک صفحه ۱۲۰ سطر ۱۰.

خط نسخ، صفحه ۱۷ سطر، قطع وزیری، طول ۲۱ سانتیمتر، عرض ۱۵، عدد اوراق ۱۵۹، (شماره ۱۵۱۷)

۵۰۳

ذخیره خوارزمشاهی - در طب، از تصانیف مشهوره زین-الدین ابوابراهیم اسمعیل بن حسین بن محمد بن احمد حسینی جرجانی متوفی در ۵۳۱ از اطباء اوائل قرن ششم هجری، ذخیره بنام خوارزمشاه قطب الدین ابوالفتح محمد بن توشکین نخستین پادشاه سلسله خوارزمشاهیان تألیف شده و در ده مجلد بیابان رسیده آغاز: «چون تقدیر ایزد چنان بود که جمع کنندگان این کتاب بنده دعا کوی خداوند خوارزمشاه العالم العادل قطب الدین قاهر الکفره والمشرکین عماد الدوله فخر الامه ابوالفتح محمد بن یمن الدین معین امیر المؤمنین رحمه الله

قصه خوارزم کرد و بخدمت این خداوند نیکی بخت شد
اندر سال پانصد و چهار از هجرت سید ابرار... و اندر
ولایت عدل و دولت او ییاسود و بنعمت وی مستظهر گشت...
واجب دانست حق نعمت او شناختن و شکران گذاردن... بدین
نیت این کتاب بنام خداوند جمع کرد»

این نسخه محتوی شش کتابست، ذخیره را خلاصه ایست که
مؤلف بامر علاء الدوله اتسز خوارزمشاه آن را تألیف نموده و به
خفّی علانی موسوم داشته، خفّ بضم اول و تشدید ثانی موزه را
گویند و یاء آخر کلمه یاء نسبت است، مؤلف در دیباجه وجه تسمیه
را چنین بیان میکند: «این مختصر بر دو جلد نهاده شد بر قطع مطول تا
پیوسته در موزه توان داشت و بدین سبب این مختصر را خفّی علانی
نام کرده شد»

تاریخ کتابت: ۹۸۱، خط نستعلیق ریز، دارای یک سر لوح خوب، مذهب و جدول،
قطع رحلی، صفحه ۲۶ سطر، ضول ۲۹ سانتی متر، عرض ۲۵، عدد اوراق ۲۶۵، (شماره ۲۵۹۵)

۵۰۴

رساله - در تدبیر حفظ صحت و بیابان منافع و مضار ادویه و
اغذیه و ذکر معجون ها و شربت های کثیر الاستعمال، تألیف کمال بن
نور بن کمال طبیب، مشتمل بر مقدمه و چهار مقاله و خاتمه.
آغاز: «سپاس بیقیاس پادشاهی را جل و علاسز او اراست»
رساله بنام شاه طهماسب صفوی جمع و تلیف شده است.

خط نسخ، صفحه ۱۹ سطر، قطع رحلی، ورق آخر نو نویسی، ضول ۱۸ سانتیمتر، عرض
۱۲، عدد اوراق ۸۲، (شماره ۶۹۰۱)

۵۰۵

رساله - در خصوص تأسیس مریضخانه و ایراد منافع بیمارستان
و قواعد نگاهداشتن آن مشتمل بر دو فصل و چندین منفعت .

آغاز: « چون همت والا نهمت شاهنشاه معظم ۰۰۰ ناصر-

الدین شاه عز نصره و مد عصره بتربیت ایرانیان مصر و فست »

خط نستعلیق شکسته آمیز ، کاغذ کبود ، صفحه ۱۲ سطر ، قطع وزیری ، طول ۱۹ سانتیمتر ،
عرض ۱۲ و نیم ، عدد اوراق ۴۱ ، (شماره ۶۹۰۰)

۵۰۶

رساله - در تعلیمات و معالجات امراض که غالباً بسربازان

عارض میشود ، دکتر پولاک در حضور ناصر الدین شاه اظهار کرده
بود امراضی که در طهران سربازان را بیمار کرده هلاک میکند سه
قسم بیش نیست در این خصوص شرحی خواهم نوشت که دستورالعمل
اطباء نظم باشد و اطباء باید در دارالفنون حاضر شده آن مواد را
بطریق درس آموخته در معالجه نظامیان از آن تخطی نکنند .
مؤلف رساله که طبیبی فاضل بوده پس از شنیدن بیانات دکتر
پولاک این رساله را بترتیب شرح و متن در تخطئه اقوال وی نگاشته
و هر ماده را به جاده منضم ساخته است .

آغاز: « فَقَدْ قَالَ اللَّهُ سُبْحَانَهُ وَ تَعَالَى كَلِمَاتُهَا وَ لَا تُسْرَبُهَا »

خط نسخ ، دارای سه لوح ، صفحه ۲۲ سطر ، قطع وزیری ، جدول ، ناتمام ، طول ۲۲
سانتیمتر ، عرض ۱۴ ، عدد اوراق ۹۶ ، (شماره ۶۹۱۴)

۵۰۷

زاد المسافرین - در تدبیر مسافرین و قوانین حفظ صحت

ایشان و معالجه صنفی چند از بعضی امراض ، تألیف محمد مهدی

بن علینقی شریف ، بضمیمه رساله خواص تریاق فاروق و غیره .

آغاز : « سپاس افزون از خواهش بیماران بشفا »

تاریخ کتابت : ۱۲۴۴ ، خط نستعلیق ، صفحه ۱۴ ، قطر ، قطع وزیری ، طول ۲۱ سانتیمتر ،

عرض ۱۵ ، عدد اوراق ۱۳۸ ، (شماره ۵۴۱۶)

۵۰۸

زبدة الطب - قسمت علمی ، مشتمل بر جداول و تقسیمات

و مرتب بر نه مقاله ، مؤلف معلوم نشد .

آغاز : « فاعلمه ان مبنی علم الطب و مدار امر و علی مفر فیه حالتی

بدن الانسان من الصحه و المرض »

تاریخ کتابت : ۱۲۵۵ ، خط نستعلیق ، قطع رحلی ، طول ۲۲ سانتی متر ، عرض ۱۹ و نیم ،

عدد اوراق ۱۲۲ ، (شماره ۲۸۹۸)

۵۰۹

شرح الاسباب تألیف و شرح نفیس بن عوض بن حکیم بر کتاب

محمد بن علی بن عمر متطبب سمرقندی موسوم به

الاسباب و العلامات .

شرح الاسباب

والعلامات

آغاز: « اَلْحَمْدُ لِلَّهِ رَبِّ الْعَالَمِينَ وَالصَّلَاةُ وَالسَّلَامُ الْاِتِّمَانُ الْاَكْمَلَانُ عَلَى مَنْ يُدَاوِي الْاَرْوَاحَ بِبَعْضِ الْحَقِيقَةِ وَ يَرْتَبِي الْاَبْدَانَ بِعِلْمِ الشَّرِيقَةِ »
 بعضی کتاب الاسباب و العلامات را از مؤلفات شیخ ابو اللیث

سمرقندی دانسته اند و ابتداء متن بر اینگونه است :

« اَلصُّدَاعُ اَلْمُ فِي اَعْضَاءِ الرَّاسِ وَ يَكُونُ اِمَامًا مِنْ سُوءِ مِزَاجٍ »

تاریخ کتابت : ۱۰۸۲ ، خط نستعلیق ، صفحه ۲۳ سطر ، قطع رحلی کوچک ، طول ۲۵ سانتیمتر ، عرض ۱۵ ، عدد اوراق ۲۴۹ ، (شماره ۶۶۸۸)

۵۱۰

شرح القانون - شرح حکیم علی گیلانی بر قانون شیخ الرئيس
 ابو علی بن سینا .

آغاز: « قَالَ الشَّيْخُ الرَّئِيسُ ... وَ بَعْدُ فَقَدْ اِلْتَمَسَ مِنِّي بَعْضُ خُلَصِي اِخْوَانِي »
 این مجلد شامل شرح کتاب اول است .

خط نسخ ریز ، صفحه ۳۹ سطر ، قطع رحلی ، اغلب صفحات وصالی شده و محشی ، طول ۲۶ سانتی متر ، عرض ۲۴ ، عدد اوراق ۲۳۹ ، (شماره ۶۹۰۳)

۵۱۱

شرح قرشی - شرح علاء الدین ابو الحسن علی بن ابو الحزم
 مکی قرشی معروف بابن نفیس متوفی در ۶۸۷ یا ۶۹۶ صاحب کتاب
 المختار من الاغذیة و الموجز ، فاندیک دراکتفاء القنوع میگوید:
 « و قرش بلدة فی ماوراء النهر »

این نسخه مجلد سوم شرح قانون است، از فن چهاردهم در امراض کبد و احوال آن شروع شده و در اوصاف معاجین پایان رسیده. تاریخ کتابت: ۷۳۷

(تم الكتاب المعروف بالقانون للشيخ الرئيس ابي علي الحسين بن سينا البخارى قدس الله روحه شرح الامام الفاضل علاء الدين ابو الحسن علي بن ابي الحزم المكي القرشي المعروف بابن النفيس . . . في يوم الجمعة السابع من محرم الحرام من شهور سنة سبع و ثلاثين و سبعمائة بالخانقاه المباركة التي عمرها المرحوم الشهيد خواجه رشيد البله و الدين رحمة الله عليه بالربيع الرشدي بظاهر تبريز حيث عن الافات . . .)

خط نسخ، صفحه ۲۳ سطر ۱ قطع رحلی، کاغذ سمرقندی، طول ۲۸ سانتی متر، عرض ۲۶،
عدد اوراق ۲۲۸ (شماره ۶۶۸۹)

۵۱۲

شرح نفیسی - شرح نفیس بن عوض بن حکیم کرمانی معروف به

نفیس طبیب بر کتاب الموجز ابو الحزم علاء الدین قرشی مشتهر بابن نفیس آغاز: « قال الشيخ الامام الخیر الکامل علاء الدین ابو الحزم »

نسخه ناقص این کتاب در ۱۲۸۱ در طهران طبع شده است. در آخرین صفحه کتاب چنین ملاحظه میشود: « قال الشارح الفاضل شکر الله سببه تم التألیف فی غرة ذی الحجة سنة احدى و اربعین و ثمانمائة بحمد الله و فضله بئدة سمرقند حماها الله تعالی مع سائر بلاد المسلمين وقد كنت املت العواشی علی کثیر من مواضع الكتاب بکرمان صینت عن الحدیث ان حرره الحقیر الفقیر الی الله تعالی نفیس الطیب عفی الله عنه »

تاریخ کتابت: ۹۱۱، کتاب: عبد العزیز استرابادی، خط نستعلیق، صفحه ۲۷ سطر ۱، ورق اول و صالی شده، قطع رحلی کوچک، طول ۲۵ سانتی متر و نیم، عرض ۱۷، عدد اوراق ۲۲۶ (شماره ۶۹۰۶)

۵۱۳

شفاء الاسقام تألیف خضر بن علی بن خطاب معروف به حاج
یاشا محتوی چهار مقاله و منقسم بر ابواب و
دواء الالام تعالیم و ارکان و مسالك .

آغاز: « الْحَمْدُ لِلَّهِ الَّذِي خَلَقَ الْإِنْسَانَ فِي أَحْسَنِ الصُّورِ وَ عَلَّمَهُ
خَوَاصَّ الْأَشْيَاءِ مِنَ الثَّمَعِ وَالضَّرَرِ »

کتاب بنام عیسی بن محمد بن آیدین تصنیف شده ، حاجی خلیفه
اشتهاها ابتداء شفاء الاسقام را چنین نوشته است : « یا من بیده
دواء الادواء »

تاریخ کتابت : ۹۵۷ ، کاتب : مصطفی بن بیر احمد ، خط نسخ ، صفحه ۲۵ سطر ، یک
ورق از بزه الساعة محمد بن زکریا و سه ورق فهرست در اول کتاب ، قطع رحلی کوچک ،
طول ۲۴ سانتی متر و نیم ، عرض ۱۷ ، عدد اوراق ۴۶۰ ، (شماره ۶۹۰۸)

۵۱۴

طب الاکبر - مشتمل بر بیست و هشت فصل تألیف محمد اکبر

عرف محمد ارزانی بن میر حاجی مقیم .

آغاز: « صحیح ترین کلامی که مشام ناطقه دانش آئین را »

این کتاب ترجمه اسباب و علامات الامراض نجیب الدین

سمرقندیست که محمد اکبر مترجم آن بوده و از کتب قانون و

سدیدی و ذخیره و کفایت مجاهدیه مسائل و مباحثی بر آن علاوه

کرده است .

تاریخ کتابت: ۱۱۰۸، کاتب: شیخ امام الدین، خط نستعلیق، صفحه ۲۵، سطر ۱، درانی
سر لوح، مجدول، قطع رحلی، طول ۳۲ سانتی متر و نیم، عرض ۱۸ و نیم، عدد اوراق
۲۷۰ (شماره ۸۵۱۱)

۵۱۵

فوائد افضلیة - در طب، تألیف علی افضل طبیب بن محمد امین

قاطع قزوینی، در زمان شاه عباس ثانی و بنام او تدوین شده.

آغاز: « الحمد لله، حمد و ثنا خالق ارواح را - صانع
این عالم اشباح را »

مشمول بر فاتحه و ۳۶ منفعت و خاتمه، این کتاب جامع
مطالعات و تتبعات طبّی مؤلف است چنانکه در مقدمه میگوید:
« چون این فقیر قلب الخسرات و حقیر کثیر السیئات الوثوق بکرم الکریم
الحسب علی افضل الطیب بن محمد امین قاطع قزوینی که سبب اشتهار او
بقاطع با وجود مهارتی تمام در علم قرائت و فطانتی مالا کلام در فنون خط و
کتابت که وی را حاصل بود و معذک بنا بر وراثت اجداد سابق مثل مولانا
فضل الله طبیب تبریزی که امیر تیمور کورکان و پیرا بیو علی ثانی ملقب ساخته
بود خالی از طبابتی نیز نبود آن بود که در تقطیع انواع تصاویر و خطوط ید
یضا مینمود... حاصل مقال آنکه این ضعیف... بتعلیم علم طب و استکمال
اشتغال داشته در استجماع کتب و رسائل و استفاده نکات و مسائل بقدر امکان
سعی مینمود... بنا بآلتماس بعضی احبا خواست تا خلاصه فوائد مذخوره خود
را در مخزنی فراهم آرد »

تاریخ کتابت: ۱۱۲۲، خط نسخ، صفحه ۴۰، سطر ۱، قطع رحلی، طول ۳۰ سانتی متر،
عرض ۱۸ و نیم، عدد اوراق ۲۵۲ (شماره ۵۱۰۱)

القانون فی الطب - کتاب اول ، از مصنفات مشهوره شیخ -

الرئيس ابوعلی بن سینا ، تقریباً ۲۰ سطر از اول افتاده .
آغاز : « الْحَمْدُ لِلَّهِ حَمْدًا يَسْتَحِقُّهُ بِمُلُوكِ شَانِهِ ... وَبَعْدُ فَقَدْ اِلْتَمَسَ مِنِّي
 بَعْضُ خَلَصِ اِخْوَانِي وَ مَنْ يَلْزَمُنِي اِسْمَانَهُ بِمَا يَسْتَحِقُّ بِهِ وَ سَمِعُ اَنْ اُصِيفَ فِي
 الطِّبِّ كِتَابًا مُسْتَمِلًا عَلٰى قَوَانِينِ الكَلْبِيَّةِ وَ الْجَزِينِيَّةِ »

در حاشیه صفحه اخیر چنین ملاحظه میشود : « وقد قوبلت
 هذه النسخة بالنسخة التي كتبها الشيخ الرئيس بخطه في تاريخ
 سنة سبع عشر وسبعمائة وقرأت عند فيلسوف الزمان مولانا نصير الملة
 والدين »

تاریخ کتابت : ۷۱۶ ، خط نسخ ، صفحه ۲۵ ، سطر ، معنی ، قطع وزیری ، طول ۲۱
 سانتی متر و نیم ، عرض ۱۲ ، عدد اوراق ۲۳۸ ، (شماره ۱۵۷)

القانون فی الطب - همان کتاب ، مقاله اول از فن اول از

کتاب چهارم در حمیات تا مقاله هشتم از جمله ثانیه قرابادین ،
 نسخه قدیمی که در ۷۲۱ هجری محمد بن علی بن الموفق ... متطبیب
 تملک نموده و خط عبد الحمید بن عثمان طبیب نشابوری است .

خط نسخ ریز ، صفحه ۲۷ ، سطر ، قطع وزیری ، طول ۲۴ سانتی متر ، عرض ۱۵ ، عدد
 اوراق ۱۴۶ ، (شماره ۱۰۸)

۵۱۸

القانون فی الطب - همان کتاب ، تا فصل ۳۱ از فن رابع ، از

ابتداء تا ورق ۶۲ پشت هر ورق دو صفحه سفید .

خط نسخ ، صفحه ۱۷ سطر ، قطع خشتی ، طول ۲۲ سانتی متر ، عرض ۱۸ ، عدد اوراق

۲۵۵ ، (شماره ۱۱۱)

۵۱۹

کتاب طبّی - نسخه قدیمی مجهول الاسم که صفحه اول آن

افتاده و صفحه دوم چنین ابتدا شده : « يَهْدِي اللهُ لِنُورِهِ مَنْ يَشَاءُ وَدِدَةٌ
بصيرت اهل تحقيق را از كحل الجواهر معرفت روشنائی فرود . . . و بعد چنین
گويد فقير حقير الوائق بلطف الملك الحبيب كمال بن نور بن كمال الطيب كه
چون علم طب از علوم ضرورية محتاج اليه است و بعد از علم الهی و شريعت
نبوی هيچ غنمی بمنزله او نيست . . . پس بخاطر فاطر رسيد كه از كتب فحول
حكما و علما ، مجملی مفصل بمقالات و ابواب در تدبير حفظ صحت بيرون نويسد
و ملاحظه خير الامور نموده جانب توسط مرعي دارد »

رساله طبّی ديگر نيز از مؤلفات كمال بن نور است ، رجوع كنيد

بشماره ۵۰۴ .

اين كتاب بنام شاه طهماسب صفوی تأليف شده و مشتملست بر

مقدمه و چهار مقاله و خاتمه ، مقدمه در امور بست كه پيش از

شروع در مقصود بيان بايد كرد ، مقاله اول در سته ضروريه ،

مقاله دوم در احكام جزئی از تدبير اشخاص بحسب اسنان و امزجه

و تدبیر اعضاء واجب الحفظ و غیر آن ، مقاله سوم در زینت و آراستن
ظاهر بدن ، مقاله چهارم در اغذیه و ادویه مفرده و مرکبه ، خاتمه در
گزیدن حیوانات و دور ساختن جانوران از منزل .

تاریخ کتابت : ۹۷۴ ، خط نستعلیق ، صفحه ۱۰ سطر ، قطع وزیری ، طول ۲۵ سانتی متر ،
عرض ۱۵ ، عدد اوراق ۴۴۶ ، (شماره ۹۶۶۲)

۵۲۰

کفایت مجاهدیه - در طب نظری و عملی ، تألیف منصور بن

محمد بن الیاس فقیه صاحب تشریح منصوری ، مشتمل بر دو فن و
مقالات و ابواب .

آغاز : « شکر و سپاس مر خالق را که در خلقت انسان
حکمت او بی پایان است »

تاریخ کتابت : ۹۸۶ ، کاتب : توفیق کیلانی ، خط نسخ ، صفحه ۱۷ سطر ، قطع وزیری ،
نول ۲۱ سانتی متر و نیم ، عرض ۱۴ ، عدد اوراق ۱۹۹ ، (شماره ۵۴۳۸)

۵۲۱

مجموعه - کتب جالینوس حکیم « Galien » فیلسوف طبیعی

یونانی متولد در ۱۳۱ میلادی و متوفی در حدود ۲۱۰ صاحب
تصانیف مشهوره .

۱ - کتاب فرق الطب ، مشتمل بر ده رأس ، رأس اول ناقص
است و بقیه آن چنین ابتدا شده : « بَعْضُهُ قَالَ أَنَّ التَّجْرِبَةَ وَحَدَّهَا

يُكْفَى فِي ذَلِكَ وَبَعْضُهُ رَأَى أَنَّ الْقِيَاسَ يُعِينُ التَّجْرِبَةَ

٢ - كتاب الصناعة الصغيرة نقل حنين بن اسحاق ، **آغاز:** « قال جالينوس كلُّ التعلِيمِ الَّتِي تَجْرَى عَلَى تَرْتِيبٍ فَإِنَّ السَّالِكَ فِيهَا عَلَى ثَلَاثَةِ أَجْزَاءٍ »

٣ - كتاب النبض للمتعلِّمين نقل حنين بن اسحاق ، **آغاز:** « قال جالينوس إني ذاكراً لك أيُّها الحبيب طوَّرتُ في كتابي هذا ما يُنتفعُ بِهِ بِتَعْرِيفِهِ الْمُتَعَلِّمُونَ مِنْ أَمْرِ النَّبْضِ وَأَمَّا جَمِيعُ عِلْمِ النَّبْضِ فَقَدْ كَتَبْتُهُ فِي كِتَابٍ غَيْرِ هَذَا »

يشت ورق آخر كتاب النبض شرح ذيل ملاحظه ميشود:

« قرأ على الولد التجيب البارع الاديب جمال الدين ابراهيم بن المولى شرف الدين محمود وفقه الله تعالى من هذه المجلدة كتاب الفرق وكتاب الصناعة - الصغيرة و كتاب النبض الصغير للفاضل جالينوس قرااة دلت على فهمه لعانيها و معرفته لاحكام مبانيها و نفوذ فكره في غاياتها وحسن تأنيه و تأتبه في تقرير بداياتها فشكرته شكر السحاب للرياض و رجوت له اوفر نصيب من الجود الالهى الفاض والله يعصمه من الزلل ... كتبه عمران الحنفى المتطبب فى العشر الاول من شهر ربيع الاول من سنة ست و سبعمائة ... »

٤ - المقالة الاولى من كتاب جالينوس الى اغلوقن فى التائى لشفاء الامراض ، **آغاز:** « إِنَّهُ لَيْسَ يَنْتَسِي لِلطَّبِيبِ أَنْ يُقْتَصِرَ عَلَى مَعْرِفَةِ الطَّبِيعَةِ الَّتِي نَعْمَ جَمِيعَ النَّاسِ يَا أُغْلُوقُنْ ،

٥ - المقالة الثانية من كتاب جالينوس الى اغلوقن فى شفاء الامراض **آغاز:** « أَمَا بَعْدُ فَإِنِّي آخِذٌ فِي صِفَةِ مِنَ الْعِلَلِ الَّتِي تَعْرِضُ فِي عُضْوٍ مِنْ أَعْضَاءِ الْبَدَنِ يَا أُغْلُوقُنْ وَأَفْتِيحُ قَوْلِي بِذِكْرِ الْعِلَّةِ الَّتِي

٦ - كتاب جالينوس فى الاسطقسات على رأى ابقراط ، **آغاز:** « إِنَّهُ لَمَا كَانَ الْأُسْطَقْسُ أَقَلَّ جُزْأً مِمَّا هُوَ لَهُ أُسْطَقْسٌ »

٧ - المقالة الاولى من كتاب جالينوس فى المزاج نقل حنين بن اسحاق ، **آغاز:** « قَالَ حَنِينٌ جُمِلَ مَا فِي الْمَقَالَةِ الْأُولَى مِنْ كِتَابِ جَالِينُوسِ

فی المزاج سبعُ الأولى آن آصناف المزاج بسنة ،

۸ - المقالة الثانية من كتاب جالينوس في المزاج ، **آغاز:**
« اتألفنا في المقالة التي قبل هذه آن الجسم الرطب »

۹ - المقالة الثالثة من كتاب جالينوس في المزاج ، **آغاز:**
« قد قلنا من قبل آن كمل واحد من الآشياء التي هي بالفعل حارة أو باردة »
نسخة متقن ومصحح قديمی ، در آخر هريك از كتب مذكوره
جملة مختصر راجع به مقابله نوشته شده كه تاريخ آن ۶۹۲ هجری
و مقابله و تصحيح كنده محمد بن عبد السلم است .

خط نسخ ، صفحه ۱۷ سطر ، قطع رحلی کوچک ، طول ۲۴ سانتی متر و قیام عرض ۱۷ ،
عدد اوراق ۲۹۹ ، (شماره ۶۹۱۲)

۵۲۲

مجموعه - محتوی کتاب طبی قدیمی اول افتاده و رساله مختصر
ابوبکر محمد بن زکریا رازی در شناسائی خلق انسان بطریق سؤال
و جواب و رساله عروضیه ناقص در آخر نسخه .

خط نسخ ، صفحه ۲۵ سطر ، قطع رحلی کوچک ، طول ۲۵ سانتی متر ، عرض ۱۷ و نیم ،
عدد اوراق ۱۰۸ ، (شماره ۱۸۶)

۵۲۳

المختصر - در طب ، تألیف علی بن محمد بن عبدالله متطبیب ابزری
آغاز: الحمد لله الذي آلهمة الانسان عليم الطب ليحفظ صحة الابدان .
چند صفحه از مقدمه افتاده است ، کتاب در ۷۹۵ تألیف و از کتبه

سید /
المختصر
الطب
الابزری

در ۷۹۶ بخط مؤلف از سواد به بیاض نقل شده « وقد فرغت من تألیفی هذا المسمى بالمختصر و کتابته ... فی جبل قریة کاسج احدی قری بلده ابزر من توابع شیراز فی زمان خروج ملک یقال له تمور کرکان »
خط نسخ ، صفحه ۱۵ سطر ، اغلب صفحات و بین السطور دارای حواشی ، قطع وزیری ، طول ۲۱ سانتیمتر و نیم ، عرض ۱۴ و نیم ، عدد اوراق ۱۴۲ ، (شماره ۶۶۸۵)

۵۴۴

المعالجات البقراتية — در علل و امراض و تقسیم انواع و طریقه

معالجات ، املاء و تألیف ابو الحسن احمد بن محمد طبرسی ، ابن ابی اصیبه صاحب کتاب عیون الانباء میگوید مصنف در اوائل امر نزد عبدالله بریدی والی اهواز بوده بعد در سال ۳۶۶ بطبابت رکن الدوله دیلمی اختصاص یافته ، این نسخه مقالات ذیل را شامل است :

المقالة الرابعة من الكتاب المعروف بالمعالجات البقراتية فی اعلال العين و ذکر طبقاتها و منافها و خلقتها و مداواتها و هی اربعة و خمسون باباً .
المقالة الخامسة من الكناش فی امراض الانف و الاذنين و هی اربعة و ثلثون باباً .

المقالة السادسة فی اعلال الفم و السن و اللسان و اللهاة و العمور و الحلق و الرقبة و هی ثمانية و خمسون باباً .

المقالة الثامنة من الكناش فی اعلال الصدر و الرئة و الغشاء و الحجاب و سایر آلات التنفس و القلب و اغلافه و هی ثمانية و ثلثون باباً .

« کناش بضم اول و تشدید ثانی بیخ را گویند که ازان شاخها براید و در اصطلاح اطبا عبارتست از کتاب یا مجموعه محتوی

بیاد داشته‌ها و ملاحظات طبیب، بعضی کناش را بفتح اول خوانده و آن را بمعنی حاوی و جامع دانسته اند.

تاریخ کتابت: ۹۸۲، خط نستعلیق، نا تمام، صفحه ۲۱، عرض ۲۱، قطع رحلی کوچک، طول ۲۴ سانتی متر و نیم، عرض ۱۶، عدد اوراق ۲۴۹، (شماره ۲۹۰۹)

۵۳۵

المعالجات البقراطية - همان کتاب، مشتمل بر نه مقاله و

هر مقاله متضمن چندین فصل، صفحه اول از دیباجه کتاب افتاده.

تاریخ کتابت: ۱۰۹۳، کاتب: محمد، مقتر: خط نستعلیق، صفحه ۲۱، عرض ۲۱، قطع رحلی، طول ۲۱ سانتی متر، عرض ۲۰، عدد اوراق ۳۶۸، (شماره ۶۹۰۷)

۵۳۶

المغنی - در طب، شرح کتاب الموجز علاء الدین علی بن

ابوالحزم قرشی مشهور بابن نفیس.

آغاز: «الْحَمْدُ لِلَّهِ الَّذِي أَبَدَعَ بِقُدْرَتِهِ جَوَاهِرَ عَقْلِيَّةٍ مُجَرَّدَةٍ»

سدید الدین کازرونی شارح کتاب مدتها نزد اطباء بلاد و امصار

تلمذ کرده معانی قانون شیخ رئیس و الجاوی محمد بن زکریای رازی

و کتب دیگران را دریافته و بمطالعه شروع قانون خصوصاً شرح

علامه قطب الدین مسعود شیرازی فائز گردیده و از مجلس درس

سلطان الحكماء برهان الدین عبری حسینی (؟) استفاده نموده انگاه

الموجز ابن نفیس را شرح کرده است.

در این کتاب از چهار فن بحث میشود: ۱ - فی قواعد جزئی
 الطب اعنی علمیه و عملیه بقول کلی، ۲ - فی الادویة و الاغذیة
 المفردة و المركبة، ۳ - فی الامراض المخصوصة بعضو دون اخر
 و اسبابها و علاماتها و معالجاتها، ۴ - فی امراض لا تختص بعضو
 دون اخر و اسبابها و علاماتها و معالجاتها.

نفیس ابن عوض کرمانی و محمد آقسرائی نیز شرحی بر الموجز
 نوشته اند، مراجعه کنید بشماره ۵۱۲.

تاریخ کتابت: ۹۹۰ و ۹۹۱، خط نسخ، صفحه ۲۱ سطر، صفحه اول نو نویسی، قطع
 رحلی، چند ورق اول وصالی شده، طول ۲۶ سانتی متر، عرض ۱۹، عمده اوراق ۲۱۲،
 (شماره ۶۹۰۴)

۵۴۷

مفتاح الخزائن - در طب، رساله سوم مشتمل بر شانزده باب.

۱ - در مفرحات، ۲ - در معاجین، ۳ - در جوارشات، ۴ -
 در اطرینفلات، ۵ - در مربیات، ۶ - در اشربه و ربوب، ۷ - در
 لعوقات، ۸ - در سفوفات، ۹ - در حبوبات، ۱۰ - در اقراض،
 ۱۱ - در ایازجات، ۱۲ - در اشیاقات، ۱۳ - در تریناقات، ۱۴ -
 در سنونات، ۱۵ - در ادهان، ۱۶ - در مرهمها.

باب یازدهم و شانزدهم در این نسخه نیست، از بعض فقرات کتاب
 مستفاد میشود که مفتاح الخزائن از مؤلفات قرن هشتم هجریست:
 نوعی مفرح یا قوتی خاصه حضرت اجل که در سنه ۷۸۱ ترکیب کرده شد - نوعی
 دیگر مفرح یا قوتی خاصه که در سنه ۷۸۵ ترکیب کرده شد - الباب الثانی فی المعاجین

معجون سقنقر خاصه املاء المولى الاعظم الاعلم بقراط المهدي جالينوس الوقت
مقرب الحضرة معين الملة و الدين طيب اعلى الله شانه - معجون اسرار الاطباء.
ابن نسخه از ان مولانا معظم مسيح الزمان شمس الملة و الدين ابن هلال اردبيلي
نور الله قبره است »

بضميمة رسالة عبد الله بلياني در معنى «من عرف نفسه فقد عرف ربه»

خط نستعليق و نسخ ، صفحه ۱۹ سطر ، قطع ربعى ، طول ۱۸ سانتيمتر ، عرض ۱۲ و نيم

عدة اوراق ۶۲ ، (شماره ۶۶۹۴)

۵۲۸

لمنجم - در ادوية مفردة و خواص آن و علاج امراض .

آغاز : « لَمَّا كَانَتْ الْأَدْوِيَّةُ وَالْأَغْذِيَّةُ مَادَّةَ لِحْفِظِ صِحَّةِ الْإِنْسَانِ -

وَهُيُوكَى لِلتُّدَاوَاءِ لِاسْتِقَامَةِ الْأَبْدَانِ كَانَ مِنَ الْوَاجِبِ عَلَى الطَّيِّبِ ^{مركز ابولمبارك سزى}

مؤلف معلوم نشد ، اين كتاب مرتب بر جداول و تقسيماتى

است كه در ديباجه مشروحاً ذكر شده : « قسمت كل جدول منها طولاً

الى ستة اقسام اذكر فى القسم الاول ترجمة ما فى كل سطر من الاسطر و فى -

الخمس الباقية خمسة ادوية مرتبة على حروف المعجم مبتدئاً بحرف الالف تالياً به

بحرف الباء ثم قسمت الجداول عرضاً الى ستة عشر فسماء -

و اين است اقسام شانزده گانه جدولها عرضاً : ۱ - الادوية ،

۲ - الماهية ، ۳ - النوع ، ۴ - الاختيار ، ۵ - المزاج ، ۶ - القوة ،

۷ - منفعة فى اعضاء الرأس ، ۸ - منفعة فى آلات النفس ، ۹ - منفعة

فى اعضاء الغذاء ، ۱۰ - منفعة فى جميع البدن ، ۱۱ - كيفية

استعماله ، ۱۲ - كمية ما يستعمل منه ، ۱۳ - مضرتة ، ۱۴ - اصلاحه ،

۱۵ - بدله ، ۱۶ - عدد الادوية .

نسخه نفیس و قدیمی که تا کنون بطبع نرسیده، در اصل نسخه تاریخ تألیف و تحریر معین نیست و در ورقه ملصق با آخر کتاب سطور ذیل ملحوظ میشود: «کتابه لنفسه اضعف خلق الله تعالى الفارق فی بحر الذنوب الراجی العفو والغفران من علام الغیوب ابوطاهر المتطیب حامداً له تعالى و مصلياً علي محمد و اله و صحبه و ذلك فی العشر الاخر من ذی الحجة سنة خمسة عشرة و سبعمائة للهجرة النبوية عليها افضل السلام»

اگرچه خط این چند سطر بخط کتاب چندان بی مشابهت نیست اما کاغذ از حیث جنس و رنگ با کاغذ نسخه تفاوت کلی دارد و پیداست که خود نسخه مدتی پیش از تاریخ ۷۱۵ نوشته شده است. خط نسخ، صفحه ۱۹ سطر، قطع رحلی کوچک، طول ۲۴ سانتیمتر و نیم، عرض ۱۷ و نیم، عدد اوراق ۱۴۳، (شماره ۶۶۸۷)

۵۲۹

منظومه - در طب، گفتار مجدد الدین طیب. آغاز:

«ان نخستین طیب کز آغاز بر گشود از لسان حکمت راز»
خط نستعلیق خوب، دارای سراسر لوح، مجدول و مذهب، صفحه ۱۲ سطر، قطع وزیری، طول ۲۱ سانتی متر و نیم، عرض ۱۳، عدد اوراق ۲۸، (شماره ۵۴۶۷)

۵۳۰

منهاج البیان فیما در طب، تألیف شرف الدین عیسی بن عیسی بن جزله متوفی در ۴۹۳ صاحب کتاب تقویم الابدان.

آغاز: «الْحَمْدُ لِلَّهِ الَّذِي ضَهَّرَتْ بِدَائِمِ مَصْنُوعَاتِهِ وَبَهَّرَتْ غَرَائِبِ مُبْتَدِعَاتِهِ»

مؤلف کتاب از معارف طبابت، ابن ابی اصیبعه در عیون الانباء
میگوید: «وكان من المشهورين في علم الطب وهو تلميذ ابى الحسن
سعید بن هبة الله» منهاج البيان بنام مقتدی بالله خلیفه عباسی تألیف
شده: «و لما انعم بقبول الكتاب الذي سمیته بتقویم الابدان بادرت بترتیب
کتاب سمیته منهاج البيان... فضمنته ذکر جمیع الادویة والاشریة والاغذیة
وکل مرکب من ذلك وبسط ومفرد وخیط الاماکن من مفردات الادویة...
و رتبته علی حروف المعجم»

تاریخ کتابت: ۹۸۷ - کاتب: محمد بن ملا حسن القدسی، خط نسخ، صفحه ۱۹ سطر،
تضع خشتی، طول ۲۱ سانتیمتر، عرض ۱۴ و نیم، عدد اوراق ۲۰۹ (شماره ۶۶۹۰)

سیر و مناقب و تراجم احوال

۵۴۱

الارشاد فی معرفة
حجج الله علی العباد
در شرح اسامی و اعمار و مشاهد و اولاد
ائمۀ اطهار علیهم السلام تألیف ابو عبد الله
محمد بن محمد بن نعمان بن عبد السلام عکبری
بغدادی ملقب بشیخ مفید از اعظام مشایخ و رؤسای شیعه متولد
در ۳۳۶ و متوفی در ۴۱۳ صاحب مصنفات در فقه و کلام و اخبار.
آغاز: اَلْحَمْدُ لِلّٰهِ عَلٰی مَا اَلٰهَةً مِنْ مَعْرِفَتِهِ

خط نسخ ، صفحه ۱۷ سطر ، جدول ، صفحه اول و بعضی اوراق وصالی شده ، قطع
وزیری ، طول ۲۴ سانتی متر ، عرض ۱۵ و نیم ، عدد اوراق ۲۶۸ ، (شماره ۶۹۱۴)

۵۴۲

انسان العیون فی سیرة در سیرت و نسب و اخبار و افعال حضرت
رسول اکرم صلی الله علیه و آله و سلم
الامین المأمون
تألیف علی بن برهان الدین حلبی شافعی
متولد در ۹۷۵ و متوفی در ۱۰۴۴ ، مجلد اول ، معروف به
السیرة الحلبیة .

آغاز : « حَمْدًا لِبَن تَنْثَرٍ وَجُوهَ أَهْلِ الْحَدِيثِ »

این کتاب با بعضی اضافات از سبیل الهدی و الرشاد فی سیرة
خیر العباد محمد بن یوسف دمشقی صالحی اخذ و تدوین شده است .
خط نسخ ، صفحه ۲۱ سطر ، قطع رحلی ، طول ۳۰ سانتی متر ، عرض ۲۱ ، عدد اوراق
۲۴۹ ، (شماره ۸۲۱۷)

۵۴۳

تجارب السلف - در احوال خلفاء و وزراء ترجمه و تألیف
هندو شاه بن سنجر بن عبدالله صاحبی کیرانی که بنام اتابک نصره -
الدین احمد بن اتابک یوسف شاه بن بارغون (؟) ترتیب یافته است .
آغاز : « ادامت تهلیل و تمجید و اقامت تسبیح و تحمید
حضرت ذوالجلالی را سزد »
چنانکه در دیباچه ملاحظه میشود هندو شاه قدری از کتاب

الفخری فی الاداب السلطانية و الدول الاسلامیة تألیف محمد بن علی بن طباطبا معروف به ابن طقطقی ترجمه کرده و قسمتی بیشتر از منیة الفضلاء فی تواریخ الخلفاء و الوزراء او برداشته و مطالبی بر آن افزوده این کتاب را بوجود آورده است: «اجماع رای بر این قرار گرفت که کتابی تألیف کرده شود مشتمل بر علم تاریخ و احوال امم سالفه چه در این نوع از پنج گونه فائده متحقق میشود» در فائده پنجم چنین بیان میکنند: «تواریخ در حقیقت اسرارند و اسرار مرد را مشغول گرداند تا از غمها ساعتی خلاصی یابد و از نامرادیها بر آساید... بنا علی هذه القاعدة این کتاب را که موسوم است به تجارب السلف در علم تواریخ جمع کرده آمد و اکثران را از کتاب منیة الفضلاء فی تواریخ الخلفاء و الوزراء از مصنفات مرتضی سعید ملک المحققین صفی الحق و اللمة و الدین محمد بن علی العلوی الطقطقی... نقل کرده شد بشرط آنکه هر چه در آن کتاب موجود است در این نسخه هم موجود باشد مع الزواید الملتقطة»

تاریخ کتابت: ۱۲۸۰ هـ خط نسخ ۱ صفحه ۲۱ سطر ۱ جدول ۱ سه صفحه باخر مانده یک صفحه و چند سطر سفید قطع وزیری ۱ طول ۲۳ سانتی متر ۱ عرض ۱۴ و نیم ۱ عدد اوراق ۲۰۷ (شماره ۲۸۲۲)

۵۴۴

تجربة الاحرار در تراجم احوال علما و شعرا تألیف عبد الرزاق بیک بن نجفقلی بیک دنبلی آذربایجانی متخلص بمقتون متولد در ۱۱۷۶ و متوفی در ۱۲۴۳

صاحب مآثر سلطانی و تاریخ دنابله .

آغا: «سر شوریده درین بازار پر سودا سامان کجا

پذیرد تا طوق عبودیت آفریننده جهان بر گردن نیفتد»

تجربة الاحرار بر سه قسمت ترتیب شده: قسمت اول در شرح احوال بیست تن از علما و معاریف. قسمت دوم در ذکر اخبار و اشعار سید علی مشتاق اصفهانی، عاشق اصفهانی، آذر بیکدلی شاملو صاحب آتشکده، عذری بیکدلی شاملو، سید احمد هاتف اردو بادی، حاجی سلیمان صباحی بیدکلی کاشانی، آقا محمد تقی صهبا، رفیق اصفهانی، میرزا محمد جعفر صافی، طوفان هزار جریبی، میرزا محمد حسین غالب اصفهانی، میرزا جعفر غیرت، درویش عبدالمجید طالقانی، نصیب اصفهانی، میرزا احمد نیازی، میرزا ابوالقاسم هجری تفرشی. قسمت سوم در شرح حال مؤلف و مراسلات و اشعار وی و شمه از تاریخ. این کتاب اگرچه در التزام اسجاع و نگارش مترسلانه شبیه تجزیة الامصار و ترجمیة الاعصار عبد الله بن فضل الله شیرازیست اما با این مایه تصنع که در آن بکار رفته در اسلوب انشاء از نظائر خود نیکوترست.

خط نسخ، صفحه ۲۱ سطر ۱ کافه زرد، تضع رحلی، طول ۲۹ سانتیمتر و نیم، عرض ۱۹ و نیم، بعضی از صفحات مجس، عدد اوراق ۲۴۲، (شماره ۸۵۰۷)

۵۳۵

ترجمه تاریخ الحکماء - در اخبار مشاهیر حکماء و اطباء متقدمین

و متأخرین از یونانی و ایرانی و عرب و آسامی تصانیف آنان.
آغاز: «قیمتی تر گوهر سخنی که غواص قوت نطق و بیان از تک عمان تعمق و امعان در صدف کف جستجو و بر

ساحل لب کفنگو آرد نثار در آمد حمد و ثنای یگانه ایزد قدیم»
 این کتاب تألیف جمال الدین ابوالحسن علی بن یوسف قفطی
 مصری وزیر و موسوم به اخبار العلماء باخبار الحکماست ، محمد بن
 علی خطیبی زوزنی یکسال پس از وفات ابن قفطی در ۶۴۷ بعنوان
 المنتخبات الملتقطات من کتاب اخبار العلماء باخبار الحکماء آن
 را مختصر کرده و بتاریخ الحکماء مشهور گردیده و در زمان شاه
 سلیمان صفوی باسم « مستوفی بمالک ابران جنت نشان علی الاطلاق
 ... ذی القدر العظیم والعز الجسیم میرزا محمد ابراهیم » پیارسی ترجمه
 شده است ، رجوع کنید به نسخه عربی که باهتمام پروفیسور بولیوس-
 لیپرت معلم مدرسه السنه شرقیه برلن بطبع رسیده (لیپزیک ۱۹۰۳)
 خط نستعلیق ، صفحه ۱۴ سطر ، قطع وزیری ، جدول ، طول ۲۲ سانتی متر ، عرض ۱۲
 و نیم ، عدد اوراق ۲۷۲ ، (شماره ۵۱۸۶)

۵۳۶

ترجمه تاریخ الحکماء - همان کتاب .

تاریخ کتابت : ۱۰۹۹ ، خط نستعلیق ، صفحه ۲۷ - سطر ، قطع رحلی ، طول ۲۵ - ارتفاع
 و نیم ، عرض ۲۲ و نیم ، عدد اوراق ۶۹ ، (شماره ۶۹۲۷)

۵۳۷

ترجمه مجلد دوازدهم در شرح احوال حضرت رضا علیه السلام
 ناقل و مترجم اسمعیل بن سید محمد تقی
 بحار الانوار
 موسوی زنجانی ، بامر حاج میرزا محمود -

خان احتشام السلطنه علامیر از عربی بفارسی نقل شده است .

آغاز : « اَلْحَمْدُ لِلّٰهِ الَّذِي هَدَانَا لِهٰذَا وَمَا كُنَّا لِنَهْتَدِيَ »

تاریخ ترجمه : ۱۳۰۸ ، خط نستعلیق شکسته آمیز ، صفحه ۱۸ و ۲۰ و ۱۹ و ۲۴ سطر ،
طبع خشتی ، طول ۲۱ سانتی متر و نیم ، عرض ۱۷ و نیم ، عدد اوراق ۲۴۹ ، (شماره ۵۷۰۷)

۵۳۸

ترجمه و فیات الاعیان - در تراجم احوال ، کتاب و فیات -

الاعیان و انباء ابناء الزمان تألیف قاضی القضاة شمس الدین احمد
بن محمد ابن خلکان برمکی اربلی شافعی از کتب مشهوره و شامل
۸۶۴ ترجمه است ، کبیر بن اویس لطیفی مشتهر بقاضی زاده بامر
سلطان سلیم خان بن با یزید خان پادشاه عثمانی این کتاب را بفارسی
ترجمه کرده .

آغاز : « ابتداء سلام واجب الاکرام بحمد پادشاهی
سزاوار است که چون تقدیرش بتکوین سلطنت صاحب دولتی »

این نسخه ترجمه جزء اول و فیات الاعیان است ، از ترجمه
« ابو عمران ابراهیم بن یزید نخعی » ابتدا شده و در ذکر « ابوالقاسم
حماد بن ابی لیلی شابور » پایان رسیده .

تاریخ ترجمه و کتابت : ۹۲۶ ، خط نستعلیق ، صفحه ۱۷ سطر ، طبع رحلی کوچک ، طول
۲۷ - انتی متر ، عرض ۱۶ ، عدد اوراق ۲۴۹ ، (شماره ۶۹۴۹)

۵۳۹

جنات الخلود - در آثار متعلقه بائمه اطهار علیهم السلام و معرفت

شهور و ایام متبرکه و اعیاد و احکام رؤیا و شناختن طول و عرض بلاد و سائر مسائل که باسلوب تقویم در جداول و تقطیعات مختلف مرقوم و بنام شاه سلطان حسین صفوی تألیف شده است .

آغاز: « الْحَمْدُ لِلَّهِ الْحَكِيمِ التَّمْبُودِ الْمُتَّفَرِّدِ بِالْأَزَلِيَّةِ وَالْأَبَدِ »

تاریخ تألیف: ۱۱۲۵ هـ و موسوم ساختم این نسخه را بنامی که عدد حروفش تاریخ تألیف آن است یعنی جنات الغلود ، تاریخ کتابت: ۱۲۶۱ هـ خط نسخ و ثلث ، قطع رحلی ، مجدول و مذهب ، طول ۲۸ سانتی متر و نیم ، عرض ۱۹ ، عدد اوراق ۳۵ ، (شماره ۵۰۹۴)

۵۴۰

۹

حدائق الرياحین - در مدایح آل یاسین ، منظومه علی بن

میرزا محمد کیلانی .

آغاز: « جواهر حمدی که مطایای عبارات فصیحیه »

تاریخ کتابت: ۱۲۰۶ هـ خط نسخ ، صفحه ۸ سطر ، قطع ربی ، طول ۱۵ سانتی متر ، عرض ۱۰ ، عدد اوراق ۴۲ ، (شماره ۱۰۴)

۵۴۱

خلاصة الحيوان - در تاریخ حکماء تألیف ابوالجود بن

نصر الله تنوی .

آغاز: « فتح کلام خیر انجام بنام حکیمی سزد که جمیع

ذرات وجود بحمد او ناطق »

کتاب بنام ابوالفتح بن عبد الرزاق وزیر نوشته شده و بر یک

فانحه و دومقصد و یک خانمه مرتب گردیده است ، موضوع دومقصد

را مؤلف چنین بیان می‌کند: « اما مقصد اول مشتمل است بر ذکر حکمائی که قبل از ظهور انوار ملت محمدی صلی الله علیه و سلم بودند و مقصد ثانی در ذکر حکمائی که در زمان اسلام بوده اند خواه بعلیه اسلام و ایان محلی شده باشند و خواه بر یکی از ادیان سابقه باشند » در ختم ترجمه هر یک از حکماء کلمتی از نتایج افکار ایشان ایراد شده و کتاب در ذکر سقراط بیابان آمده است.

خط نسخ، دارای سر لوح، صفحه ۱۷ سطر، قطع وزیری، مجدول، طول ۲۲ سانتیمتر، عرض ۱۱ و نیم، عدد اوراق ۲۲۷، (شماره ۵۴۵)

۵۴۲

در بحر المناقب - در فضایل حضرت امیر المؤمنین علیه السلام

تألیف علی بن ابراهیم ملقب به درویش برهان بغدادی.

آغاز: « سپاس بی قیاس و ثنای بی انتها حضرت مبدع حکیمی را جلت ارادته و قدرته »

این کتاب خلاصه بحر المناقب است که مؤلف در این معنی بزبان عربی نگاشته، بعضی این نسخه را خط میر عماد حسنی قزوینی دانسته اند.

تاریخ کتابت: ۹۸۴، خط نستعلیق، صفحه ۱۲ سطر، دارای یک سر لوح، مجدول، قطع وزیری، طول ۲۴ سانتیمتر، عرض ۱۵ و نیم، عدد اوراق ۱۶۵، (شماره ۵۴۶)

۵۴۳

در بحر المناقب - همان کتاب.

دارای یک سر لوح کار قدیم ، ناتمام ، جمله های عربی بآب طلا نوشته شده ، مجدول ،
صفحه ۱۲ سطر ، قطع وزیری ، طول ۲۱ سانتی متر ، عرض ۱۲ و نیم ، عدد اوراق ۲۲۷ ،
(شماره ۷۱۴۹)

۵۴۴

در بحر المناقب - همان کتاب .

خط نستعلیق ، دارای یک سر لوح که یکطرف آن باره شده ، صفحه ۱۵ سطر ، قطع
وزیری ، مجدول ، طول ۲۱ سانتی متر ، عرض ۱۲ و نیم ، عدد اوراق ۱۵۷ ، (شماره ۱۲۲۳)

۵۴۵

الدرا المسلوک فی اخبار
الانبياء و الاوصياء و
الخلفاء و الملوك
تألیف شیخ احمد بن الحسن الحر
العاملی مؤلف این کتاب را بترتیب
تاریخ محمد بن شحنه حلبی ووض المناظر
فی علم الاوائل و الاواخر مرتب کرده .

آغاز: « اَلْحَمْدُ لِلّٰهِ مُسَبِّحِ اَسْمَاءِ الْفِطْرِ وَمُجِيبِ الْاَرْضِ بِوَايِلِ الْمَطَرِ »

شامل مقدمه و چهار رکن و خاتمه : اما المقدمة فهي ابتداء خلق
السموات و الارض و ما فيها من عجائب خلق الله تعالى ، اما الركن الاول ففي
ذكر الانبياء و المرسلين ، و اما الركن الثاني ففي ذكر الملوك المتقدمين ، و اما
الركن الثالث ففي ذكر الخلفاء من المسلمين ، و اما الركن الرابع ففي ذكر الحكام من
السلاطين ، و اما الخاتمة فهي مشتملة على ما هو كالعيان مما يكون في آخر الزمان .

تاریخ تألیف : ۸۰۶ ، تاریخ کتابت : ۱۰۹۱ ، خط نسخ ، صفحه ۲۰ سطر ، قطع زلفی
کوچک ، طول ۲۵ سانتی متر ، عرض ۱۷ و نیم ، عدد اوراق ۲۱۷ ، (شماره ۶۹۳۵)

۵۴۶

روضه الاحباب فی سیر در سیرت حضرت رسول اکرم و
 النبى والال والاصحاب شناسائی احوال صحابه و تابعین و
 رواة حدیث و بیان اسم و لقب و
 کنیت و نسب و تاریخ ولادت و رحلت ، تألیف عطاء الله بن فضل الله
 ملقب بجمال حسینی .

آغاز: « اَلْحَمْدُ لِلّٰهِ الَّذِیْ مَنْ عَلٰی الْمُؤْمِنِیْنَ اِذْ نَعَتْ فِیْهِمْ رَسُوْلًا مِنْهُمْ »
 کتاب بنام امیر علیشیر تألیف شده .

تاریخ کتابت : ۱۱۳۰ ، خط نستعلیق ، صفحه ۴۵ سطر ، قطع رحلی ، طول ۳۲ سانتیمتر و
 نیم ، عرض ۲۲ و نیم ، عدد اوراق ۳۶۰ ، (شماره ۵۷۲۱)

۵۴۷

روضه الاحباب - همان کتاب ، دفتر اول .

خط نستعلیق ، صفحه ۲۴ سطر ، قطع رحلی ، مجدول ، طول ۳۲ سانتی متر و نیم ، عرض
 ۱۷ ، عدد اوراق ۳۶۸ ، (شماره ۹۰۷۴)

۵۴۸

روضه الاحباب - همان کتاب ، دفتر دوم در معرفت

احوال صحابه .

آغاز: « لَكَ الْحَمْدُ يَا مُسَيَّبَ الْأَسْبَابِ وَلَكَ الشُّكْرُ يَا مُفْتِحَ الْأَبْوَابِ »

خط نسخ، صفحه ۲۱ سطر، قطع وزیری، طول ۲۲ سانتی متر، عرض ۱۴، عدد اوراق ۳۱۰، (شماره ۹۰۵۳)

۵۴۹

ریاض الخلود - در احوال امراء و علما و مشایخ و حکایات

و لطائف کلمات سلف، تألیف ابوبکر بن هدایت الله حسینی.

آغاز: «حمد و سپاس بی قیاس پادشاهی را که افتتاح»

تاریخ تألیف: ۹۸۹، تاریخ کتابت: ۱۳۱۶، خط نستعلیق، صفحه ۱۵ سطر، قطع وزیری، طول ۲۲ سانتی متر، عرض ۱۴، عدد اوراق ۱۶۸، (شماره ۱۳۱۳)

۵۵۰

عیون اخبار الرضا - در احوال و اخبار حضرت رضا علیه السلام،

تألیف محمد بن علی بن الحسین بن موسی بن بابویه القمی الفقیه

المتوفی سنة ۳۸۱.

آغاز: «حدَّثني الشيخ المؤمنُ الوالدُ أبو الحسنِ عليُّ بنُ أبي طالبٍ»

تاریخ کتابت: ۱۰۸۱، خط نسخ، دارای یک سر لوح، صفحه ۲۱ سطر، قطع وزیری، طول ۲۶ سانتی متر، عرض ۱۶ و نیم، عدد اوراق ۲۱۷، (شماره ۲۵۹۷)

۵۵۱

الفصول المهمة در مناقب و مآثر اهل بیت اطهار علیهم السلام

تألیف شیخ نورالدین علی بن محمد مکی مالکی

متوفی در ۸۵۵.

آغاز: «أَلْحَمْدُ لِلَّهِ الَّذِي جَعَلَ مِنْ صَلَاحِ هَذِهِ الْأُمَّةِ نُسْبَ الْأَئِمَّةِ
الْعَادِلِ وَ آغْلَى ذِكْرٍ مِنْ اخْتَارَهُ لِرِوَايَتِهَا»

صاحب کشف الظنون مؤلف را «نور الدین علی بن محمد بن
الصباغ المالکی المکی» نوشته و بعضی این کتاب را به «ابوالحسن
علی السفاقی المکی» نسبت داده اند، مشتمل بر دوازده فصل.
تاریخ کتابت: ۹۸۸، نه صفحه اول و دو صفحه آخر نستعلیق و باقی خط نسخ، صفحه
۲۰ - سطر، جدول، قطع وزیری، طول ۲۰ سانتیمتر، عرض ۱۴، عدد اوراق ۱۵۹،
(شماره ۶۸۹۹)

۵۵۲

کشف الاسرار - ترجمه مجلد اول کتاب بحار الانوار در

اخبار ائمه اطهار، مترجم سید اسمعیل موسوی زنجانی، بامر حاج
میرزا محمود خان احتشام السلطنه علامیر بفارسی نقل شده.

آغاز: «أَلْحَمْدُ لِلَّهِ الَّذِي عَلَّمَ الْإِنْسَانَ مَا لَمْ يَعْلَم»

تاریخ کتابت: ۱۲۰۹، خط نستعلیق، صفحه ۱۹ و ۲۰ و ۲۱ سطر، قطع خشتی، طول
۲۲ سانتی متر و نیم، عرض ۱۷ و نیم، عدد اوراق ۱۸۶، (شماره ۵۷۰۶)

۵۵۳

کشف الغمّة در اخبار و مناقب ائمه اطهار، تألیف ابوالحسن

فی معرفة الائمة علی بن عیسی بن ابو الفتح اربلی که از عربی
بفارسی ترجمه شده.

آغاز: «بِكَشَا بَشَايِ حَقِّ زَبَانِ رَا

شیرین کن ازان شکردهان را»

نام مترجم معلوم نشد در او آخر دیباچه چنین میگوید: «چون تألیف این کتاب بلغت عربی مسطور بود و فارسی زبانان را از این حظی کامل و بهره شامل حاصل نبود پس بنا بر این خدام امیر کبیر واجب التوقیر عنان همت بصوب این مقصود معطوف داشته رقم تفریس مجلد اول از کتاب مذکور باسم این فقیر حقیر زدند»

کتاب تا آخر جزء اول بفارسی نقل شده.

تاریخ تألیف: ۶۸۷، تاریخ کتابت: ۹۴۵.

(سال ترقیم او جو برسیدند کاشف حال پنج تن گفتم)

خط نستعلیق، دارای سز لوح قدیم، صفحه ۲۵، سطر ۱، قطع رحلی، مجلد اول، طول ۲۸ سانتی متر، عرض ۲۶، عدد اوراق ۱۷۹، (شماره ۲۹۶۱)

۵۵۴

کلام الملوك و در توضیح نسب و تشریح خصائص و شمائل
 فتحعلی شاه قاجار که بصورت مترسلا نه از زبان او
 نگاشته شده، نویسنده میرزا تقی علی آبادی مازندرانی
 ملوك الكلام

صاحب دیوان رسائل بوده و پس از دیباچه چنین شروع میشود:
 «نخست گوهر پاکم پیش از آرایش آب و خاک از صلب پاک ترک بن یافت بن
 نوح تا زمانی که مقتضی ظهور گشت شاناً بشان و حالاً بحال تکمیل تربیت پذیرفت»

این کتاب را رساله خاقانیه نیز نامیده اند.

تاریخ کتابت: ۱۲۶۱، خط نستعلیق، صفحه ۱۱، سطر ۱، قطع وزیری، متن کاغذ نباتی و
 حاشیه کاغذ کبود، دارای يك سز لوح، مذهب و مجلد اول، طول ۲۳ سانتی متر و نیم،
 عرض ۱۵، عدد اوراق ۲۴، (شماره ۲۸۲۴)

۵۵۵

کلام الملوك و ملوك الكلام - همان كتاب .

تاریخ کتابت : ۱۳۰۵ ، خط نستعلیق درشت ، کاتب فضل الله معروف بهیرزا بابا خان
 صفحه ۸ - سطر ، قطع وزیری ، جدول ، طول ۲۲ سانتی متر و نیم ، عرض ۱۵ ، عدد اوراق
 ۵۰ (شماره ۵۴۴۰)

۵۵۶

مجالس المؤمنین - در تراجم احوال علماء و حکماء و امراء

و ادباء و تعریف بلاد و اماکن ، تألیف قاضی نورالله بن سید شریف -

الدین مرعشی شوشتری صاحب مصائب النواصب و کشف العوار .

آغاز : « نجات دلگشای حمد و رشحات جانفزای ثنا

که از مهب شمال اعتقاد »

قاضی نور الله در ۹۹۳ در لاهور بتألیف مجالس المؤمنین شروع

نموده و در ۱۰۱۰ آن را تمام کرده ، این کتاب مشتمل بر دوازده

مجلد است : ۱ - در ذکر بعضی از اماکن لطیفه ، ۲ - در بیان حال طایفه

چند که به تشیع مشهور و در سلك اهل ایمان مذکورند ، ۳ - در ذکر اکابر

شیعه ، ۴ - در ذکر اکابر دین و افاضل مؤمنین ، ۵ - در ذکر بعضی از اکابر

متکلمین و افاضل مفسرین و محدثین ، ۶ - در ذکر جمعی از صوفیه صافی طویه ،

۷ - در ذکر مشاهیر حکمای اسلام ، ۸ - در ذکر ملوک نامدار ، ۹ - در ذکر

امرای نامدار و سهالاران عالی تبار ، ۱۰ - در ذکر وزرای عظام ، ۱۱ -

در ذکر شعرای عرب ، ۱۲ - در ذکر شعرای عجم .

تاریخ کتابت: ۱۰۵۸، خط نسخ، دارای سر لوح، مجلدات دیگر هر يك دارای سر صفحه،
 قطع رحلی، صفحه ۲۵ سطر، جدول، طول ۲۸ سانتی متر، عرض ۱۶ و نیم، عدد اوراق
 ۶۰۹ (شماره ۲۲۸۲)

۵۵۷

المحیط - در رجال، تألیف ابوالصلاح یاسین بن صلاح الدین.

آغاز: «الْحَمْدُ لِلَّهِ الْقَدِيمِ الْعَلِيمِ»

نسخه نا تمام است و در اول فصل الشین بانتهای رسیده.

خط نسخ، صفحه ۳۱ سطر، قطع رحلی، طول ۴۳ سانتی متر و نیم، عرض ۲۰، عدد
 اوراق ۱۴۲ (شماره ۸۲۹۸)

۵۵۸

مدینه الحکماء - در تراجم حال و تواریخ حکماء متقدمین

و متأخرین.

آغاز: «الْحَمْدُ لِلَّهِ الْقَدِيمِ الْأَزَلِيِّ الدَّائِمِ الشَّرْقِيِّ الْمُتَعَالِي
 بِجَلَالِ أَحَدِيَّتِهِ عَنِ آخِذَاتِ الْأَوَاطِرِ الْمُتَقَرِّدِ بِكَمَالِ صِدْقِيَّتِهِ»

در صفحه اول اسم کتاب را مدینه الحکماء شهر زوری نوشته اند،
 کتاب شمس الدین محمد بن محمود شهر زوری در تراجم حکما به
 تزهة الارواح و روضة الافراح موسوم است و در فهرس موجوده
 بنام مدینه الحکماء شهر زوری کتابی دیده نشد، در اثناء تدوین
 این فهرست نسخه ای قدیمی از تزهة الارواح بدست آمد و معلوم

شد دیباجه هر دو کتب یکی است اما در مندرجات و عدد اشخاص و تقدم و تاخر تراجم و ابجاز و اطناب بیان میان دو نسخه اختلافاتی هست ، میتوان گفت در ترجمه الارواح تصرفاتی کرده سخنانی بر آن افزوده و چیزهایی کاسته و آن را مدینه الحکماء نامیده اند .

این نسخه در ترجمه فخر الدین محمد بن عمر خطیب رازی بیان آمده و جمله ختامیه این است : « وَلَهُ مِنْ قَرَائِبِ الْكُتُبِ تَفْسِيرُ سُورَةِ الْبَقَرَةِ عَلَى الْوَجْهِ الْعَقْلِيِّ لَا الْفَلْسُفِيِّ »

تاریخ کتابت : ۱۳۲۱ هـ - ۲۲ - مطبعه مطبعه رحلی - طول ۲۲ سانتی متر - عرض ۲۱ -
عدد اوراق ۹۶ - (شماره ۹۱۹۴)

۵۵۹

المزارات - در تریخ علماء و اولیاء و زهاد که در شیراز وفات

یافتند ، تألیف شیخ جنید بن نجم الدین محمد شیرازی یا معین الدین ابوالقاسم جنید عمری شیرازی .

آغاز : « الْحَمْدُ لِلَّهِ مُزِينِ السَّمَاءِ بِالْجُودِ ذَاتِ الْاَنْوَارِ »

مزارات که نام دیگرش هزار مزار است متضمن مقدمه ایست در آداب و رسوم زیارت قبور و هفت نوبت :

النوبة الاولى للروضه الكبيره ، النوبة الثانية للمقبرة الباهلية وما يدانها ،
النوبة الثالثة لمقبرة سلم وما يقفها ، النوبة الرابعة لشهد ام كلثوم و شيرويه وما
يحتويها ، النوبة الخامسة لمقبرة الباغنوية ونواحيها ، النوبة السادسة للجامع العتيق
و ما في حواله ، النوبة السابعة لمقابر المصلين و ما يقرب اليه .

نسخه در ذکر « الشيخ مشرف الدين مصلح بن عبد الله السعدي »

باآخر رسیده و معلوم نیست از نوبت هفتم چه مقدار ناتمام مانده است .
 این کتاب را عیسی بن جنید پسر مؤلف بفارسی ترجمه کرده
 و آن را ملتسم الاحبا خالص من الریا نام نهاده ، حاجی خلیفه
 میگوید کتاب شد الازار من حظ الاوزار که به هزار مزار معروفست
 تألیف معین الدین ابو القاسم جنید عمری شیرازیست که همان شیخ
 جنید بن نجم الدین باشد ، رجوع کنید بجلد اول فهرست نسخ فارسی
 موزه بریتانی تألیف « ریو » صفحه ۳۴۶ و ۳۴۷ .

خط نسخ ، صفحه ۱۵ سطر ، قطع ربی ، ورق اول نو نویسی ، طول ۱۸ سانتی متر ، عرض
 ۱۰ ، عدد اوراق ۱۷۹ ، (شماره ۷۸۸۶)

۵۶۰

مشارق الامان و در فضائل حضرت امیر المؤمنین علیه
 السلام تألیف شیخ محدث و جب حافظ برسی
 لباب حقایق الایمان آغاز: « الْحَمْدُ لِلَّهِ الْمُنْقِرِ دِ بِالْأَزَلِ وَالْآبِدِ »

تاریخ کتابت : ۱۲۸۶ ، خط نسخ ، صفحه ۱۷ سطر ، قطع ربی ، طول ۱۷ سانتی متر و
 نیم ، عرض ۱۱ ، عدد اوراق ۸۶ ، (شماره ۱۱۸)

۵۶۱

مشکوة الادب ناصری - مجلد دوم از ربع سیم ، در تراجم
 احوال و شرح حال سلطان محمود غزنوی و خلفای بنی فاطمه مصر ،
 تألیف میرزا عباسقلی خان سپهر بن میرزا محمد تقی لسان الملک کاشانی .

آغاز: « الحمد لله رب العالمین و بعد کمتر بنده
خداوند ماه و مهر و کبوتر ستاینده خدیو فرخنده چهر
عباسقلی ملقب بسپهر مستوفی اول دیوان اعلی و وزیر مجلس
شورای کبری عرضه همیدارد »

این قسمت مشکوة الادب شرح حال چهل تن از مشاهیر را
محتویست ، از « ابو المعالی الملك الكامل » سلطان مصر شروع
شده و در ذکر « ابو الهیجا مقاتل بن عطیة البکری » ملقب بشبل الدوله
پایان آمده ، فهرست اسامی اشخاص و اماکن در اول کتاب .

تاریخ تألیف و کتابت : ۱۳۱۱ . خط نستعلیق ، صفحه ۲۵ سفر ، قطع رحلی ، طول ۲۵
سانتی متر ، عرض ۲۱ و نیم ، عدد اوراق ۲۲۶ ، (شماره ۷۸۵۲)

۵۶۲

المناقب - در فضائل حضرت امیر المؤمنین علیه السلام تألیف

شرف الاسلام ابوالحسین یحیی بن حسن بن حسین بن بطریق اسدی
حلی صاحب کتاب العمدة و خصائص الوحی المبین و غیره .

دو فصل از ابتداء نسخه افتاده و صفحه اول بر این نهج شروع
شده : « علی بن ابی طالب و من مناقب ابن المغازلی الشافعی مثله
و من مناقب موفق بن احمد الخوارزمی »

تاریخ کتابت : ۱۰۶۷ ، خط نسخ ، صفحه ۱۵ ، طرز قطع ربعی ، طول ۱۸ ، عرض ۱۰
عرض ۱۰ ، عدد اوراق ۳۰۶ ، (شماره ۱۵۴۸۹)

۵۶۳

ناسخ التواریخ - متمم جلد دوم احوال حضرت امام محمد باقر

علیه السلام، تألیف میرزا عباسقلی خان سپهر کاشانی .
**آغاز: « بعد از سپاس یزدان پاک و درود بر خواجۀ
 لولاک و کواکب تابناک فلک هدایت »**

تاریخ اختتام: « حمد و سپاس خالق این سقفهای بلند اساس را که در
 این اواخر سال فرخنده فال ثیلان ثیل میمنت تحویل سنۀ یکهزار و سیصد و
 بیست و سوم هجری نبوی صلی الله علیه و آله بقیۀ جلد دوم احوال شرافت
 اتصال حضرت امام محمد باقر صلوات الله و سلامه علیه بخط و رقم این بنده
 حقیر عباسقلی مؤلف کتاب بانجام رسید »

قطع رحلی، صفحه ۲۵ سطر ۳۵ طول ۳۵ سانتی متر، عرض ۲۱ و نیم، عدد اوراق ۲۲۸،
 (شماره ۲۲۲۲)

۵۶۴

نفحات الانس من در سیر و احوال و مقامات و کرامات مشایخ
حضرات القدس طریقت و عرفا و اولیاء و شناسائی صوفی
 و متصوف .

آغاز: « اَلْحَمْدُ لِلّٰهِ الَّذِيْ جَعَلَ مَرَاتِيْ قُلُوْبَ اَوْلِيَائِهِ مَجَالِيْ جَمَالِ وَجْهِ الْكَرِيْمِ »
 کتاب طبقات الصوفیة تألیف محمد بن حسین سلمی نسابوری مشتمل
 بر ذکر پنج طبقه از ارباب ولایت و اهل طریقت بوده و شیخ الاسلام
 ابو اسمعیل عبدالله بن محمد انصاری هروی آن را در مجالس صحبت
 و موعظت املا میکرده و یکی از مریدان جمع مینموده اما بزبان
 هروی قدیم بوده و تصحیفات و تحریفات بسیار داشته و فهم مقصود
 بسهولت میسر نمیشده، عبد الرحمن جامی کتاب مزبور را بعبارت
 متعارف عصر در آورده و از کتب دیگر مطالبی بر آن افزوده و

بخواہش امیرعلیشیر وزیر نوائی بترتیب آن مبادرت کردہ و عبدالغفور

لاری در ۹۱۲ حاشیہ ای بر صفحات الانس نوشته است .

نصفحات الانس در لکناہو طبع شدہ (۱۳۲۳)

تاریخ تمام تالیف : ۸۸۲ . خط نستعلیق ، جدول و بعض اوراق محش ، قطع رحمتی
کوچک ، صفحہ ۱۹ سطر ، آب دیدہ و موربانہ خوردہ ، طول ۲۶ سانتی متر ، عرض ۱۵ ولیم ،
عدہ اوراق ۲۹۴ (شمارہ ۱۸۵۱۶)

اخلاق و نصایح و مواظ

۵۶۵

آئینہ حقائق نما - در اسرار علم شرایع و علم اخلاق و اصول دین ،

تالیف محمد بن مرتضی (؟) منتخب از کتاب تفکر یا مصباح الاشباح
و مجلۃ الارواح .

آغاز : « شکر و سپاس بی قیاس مر خداوند ایراکا »

نصف صفحہ اول کتاب پارہ شدہ ، منقسم بر چہار فن .

تاریخ کتابت : ۱۲۲۳ . خط نستعلیق شکستہ آمیز ، صفحہ ۱۷ سطر ، قطع وزیری ، فول
۲۴ سانتی متر ، عرض ۱۶ ، عدہ اوراق ۲۰۶ (شمارہ ۲۹۱۱)

۵۶۶

ابولب الجنان - در نصایح و مواظ تصنیف میرزا محمد رفیع

واعظ قزوینی متخلص بواعظ، مشتمل بر مقدمه و هشت باب و منقسم بر چند فصل و سیزده مجلس.

آغاز: «بهترین مقالی که سرخیل کاروان محاورات تواند بود و خوشترین کلامی که پیر خرد را در طریق سخن گزارى»

مقدمه کتاب متضمن سه مطلب است: مطلب اول در بیان احتیاج بوعظ و فواید آن و فضیلت و عظمت گفتن، مطلب دوم در آداب و عظمت گفتن و شرطی که در آن رعایت باید نمود، مطلب سوم در شنیدن و عظمت و آداب و شرطی که مستمع را رعایت باید نمود.

تاریخ کتابت: ۱۰۸۹، خط نستعلیق، صفحه ۲۱، طرز جدول، دارای سر لوح، قطع رحلی، طول ۳۰ سانتی متر و نیم، عرض ۱۸، عدد اوراق ۲۲۴، (شماره ۲۲۵۶)

۵۶۷

ابواب الجنان - همان کتاب.

تاریخ کتابت: ۱۰۸۶، خط نستعلیق، دارای سر لوح، جدول، قطع رحلی کوچک، طول ۲۸ سانتی متر، عرض ۱۷، عدد اوراق ۲۲۱، (شماره ۵۷۱۱)

۵۶۸

اخلاق سلطنت - در نصایح ملوک.

آغاز: «شکر نعمت بی نهایت خدای را عم نواله»

این رساله در حدود سنه ۷۰۹ و ۷۱۰ هجری بنام سلطان محمد خدا بنده ملقب به الجایتو نوشته شده و در دیباجه چینی

ملاحظه میشود: « بلکه بنده در این حال مثابه جوهری دارد که گوهرهای کرانمایه را از خزانه خاص پادشاه کیوان یایه می‌ستاند و در سلك تنقیب و تنظیم و ترتیب میکشد و زمرد و یاقوت احمر را در رشته زر پیوند میدهد و بخزانه چنان بسیار د... بعد از تقریر این مقدمات مصدق توالی و تمهید این قواعد محقق معالی صورت این سخنان بحقیقت نسخه اخلاق سلطنت باشد و هیچ واسطه دیگر در میان نه »

تاریخ کتابت : ۱۳۱۴ . خط نستعلیق ، صفحه ۱۴ سطر ، مجدول ، طول ۲۱ سانتی متر ، عرض ۱۴ ، قطع وزیری ، عدد اوراق ۲۵ ، (شماره ۵۲۹۷)

۵۶۹

اخلاق محسنی - مشتمل بر بیانیات چهل صفت در چهل باب ، نگارش ملا حسین واعظ کاشفی .

آغاز: « حضرت پادشاه علی الاطلاق عزت کلامه و جلالت عظمته منشور دولت سلطان المرسلین و متمم اخلاق »
اخلاق محسنی تاریخ تألیف کتابت (۹۰۰)

خط نستعلیق ، ورق اول نونویس ، صفحه ۲۴ سطر ، قطع وزیری ، طول ۲۰ سانتی متر ، و نیم ، عرض ۱۱ و نیم ، عدد اوراق ۹۵ ، (شماره ۵۴۲۶)

۵۷۰

انوار التحقیق - در فصایح و آداب ، تألیف علی بن طیفور بسطامی ، مؤلف چنانکه خود میگوید کلمات خواجه عبد الله انصاری را با گفته های دیگران مزج و تلفیق کرده است .

آغاز: « ای نام تو آرایش عنوان کلام ۰۰۰ چنین گوید
 مصور این مقالات و محرر این خطابات سرگشته وادی
 ناکامی علی بن طیفور بسطامی اصلح الله احوالهما وحقق
 بچوده العلیم آمالهما که این مقاله چند ارجمند منتخب است
 از مقالات دل‌بند عارف معارف ربانی ۰۰۰ مزین و مرتب بر سه
 مقاله ۰۰۰ هر جا که مناسب مقام و موافق کلام منظمی بنظر
 رسیده بایراد او اقدام نموده»

خط نستعلیق ' دارای سر لوح ' صفحه ۸ سطر ۰ جدول ' قطع ربی ' طول ۱۹ سانتی
 متر و نیم ' عرض ۱۲ و نیم ' عدد اوراق ۱۱۴ ' (شماره ۴۱۶۸)

۵۷۱

تحفة الأئمة العلیة در علم اخلاق ، تألیف فتح الله بن احمد بن
 محمود شهرستانی سبزواری ، مشتمل بر مقدمه
 فی الحکمة العملية و سه مقاله و خاتمه .

آغاز: « سپاس و ستایش خدائی را که بتدرت کامله
 اجناس موجودات را از کتم عدم بصحراى وجود آورد»

این کتاب در ضمن جداول و تقسیمات و طراحى مخصوص
 انجام یافته ، مؤلف پس از تحیت و تسلیم میگوید: « بر رأی اولو-
 الالباب و اصحاب کیاست و درایت واضح و لایح است که علم حکمت عملی و
 اقدام آن در تعلیم و تعلم بحسب مرتبه حکمت علمی است که بعلم اخلاق تسمیه
 یافته و بهترین تصنیفی که درین فن شریف واقع شده دو کتابست یکی اخلاق
 نصیریه که سلطان الحکماء المتأخرین نصیر اللة و الدین الطوسی ساخته و یکی
 دیگر اخلاق سلطانی که باسم سلطان محمد حونه (۲) نوشته اند . . . بنا بر این
 مقدمه فقیر حقیر . . . خواست رساله مشتمل بر اکثر مقاصد این کتاب و طرفی
 از مواعظ حکماء و نصایح ملوک عدل بطریق تقسیم و تشجیر درجداول ثبت کند»

خط نسخ ریز و درشت که بالوان مختلف نوشته شده . جدول . قطع خشتی . طول ۲۲ سانتی متر . عرض ۱۶ و نیم . عدد اوراق ۳۰ . (شماره ۱۴۲۸)

۵۷۲

تکفه مسعودیه -- پند نامه عباسقلی خان سیف الملك نوری که برای پسر خود تألیف نموده .

آغاز : « اما بعد چنین گوید ختیر فقیر کثیر التقصیر ناء
عن الاهل صفر الکف منفرد کالسیف عری متناه من الحلیل
عباسقلی بن المرحوم المغفور محمد زکیخان النوری سردار
مملکتین فارس و کرمان »

چند صفحه از آخر نا نوشته . در ۱۲۸۱ میرزای وقار این رساله را نزد مؤلف دیده نظماً و نثراً شرحی در آخر آن نگاشته است .

خط شکسته . صفحه ۱۱ و ۱۴ - طرز . جدول . قطع وزیری . کاغذ حواشی رنگارنگ .
طول ۲۱ سانتی متر . عرض ۱۲ و نیم . عدد اوراق ۸۷ . (شماره ۴۳۴۲)

۵۷۳

ترجمه مجلد هفدهم در مواعظ و نصایح و وصایا ، مترجم : محمد
مهدی بن محمد کاظم خوانساری ، بامر حاج
میرزا محمود خان احتشام السلطنه علامیر

بحار الانوار

از عربی بفارسی ترجمه شده (۱۲۹۶)

آغاز : « الْحَمْدُ لِلَّهِ الْوَاحِدِ الْأَحَدِ »

تاریخ کتابت : ۱۳۰۷ . خط نسخ . صفحه ۲۷ - طرز . قطع رحیمی . طول ۲۶ سانتی متر
و نیم . عرض ۲۳ . عدد اوراق ۲۴۲ . (شماره ۵۷۰۵)

۵۷۴

توزك تيمورى - در كنگاشها و تدابير امير تيمور كوركان
 بادشاه مشهور مغول متوفى در ۷۹۸ در باب لشكر كشى و كشور
 دارى و سياست امور و چگونگى فتوحات خویش .
 آغاز: « مقالات اول در تدبير ها و كنگاشها و كنگاش
 امور ملك گيرى و جهاندارى و لشكر شكنى و دشمن بدام
 آوردن و دوست ساختن مخائمان و درآمدن و بر آمدن
 بميان دوستان »

توزك لغت تركى است بمعنى قاعده و سامان و ترتيب ، اين
 كتاب با كتاب قابوس نامه در يكجا چاپ شده است (طهران ۱۲۸۵)
 خط شكسته نستعلیق ، صفحه ۱۳ - سطر ۱ قطع ربعی ، طول ۱۹ سانتى متر ، عرض ۱۲ ،
 عدد اوراق ۷۳ ، (شماره ۹۱۸۲)

۵۷۵

رفیق توفیق - در آداب و رسوم و اخلاق و مطالب اجتماعى .
 آغاز: « رفیق توفیق سالكان مسالك رسوم و آداب و
 انیس شفیق ساكنان محافل عقول و الباب »
 این كتاب در زمان سلطنت شاه سلیمان صفوی تألیف شده و
 محتویست بر اتصال و دو حرف و تتمه ، اتصال در باب تهذیب اخلاق و
 تنزیه اعمال ، حرف اول در اوضاع خادم ، حرف ثانی در اوصاف مخدوم ،
 تتمه در معاش و مسلك هر يك از بنی نوع انسان با رفقا و آشنایان .

تاریخ کتابت : ۱۱۱۳ ، خط نستعلیق ، صفحه ۲۲ سطر ، قطع رحلی ، طول ۳۶ سانتیمتر ،
عرض ۲۲ ، عدد اوراق ۱۰۵ ، (شماره ۹۶۰۴)

۵۷۶

سراج المنیر - در اخلاق و نصایح ، نگارش محمد شریف ابن

شمس الدین محمد .

آغاز : « سپاس و ستایش کریمی را که حله خلقتش
زیوریت زیننده و رشحه محبتش گوهریست ارزنده »

سراج المنیر مبتنی بر بیست لعه است و در خاتمه هر یک از
لمعات حکایتی بمناسبت مقام درج شده .

تاریخ تألیف : ۱۰۳۲ ، تاریخ کتابت : ۱۲۷۸ ، خط نستعلیق درشت ، صفحه ۸ سطر ،
قطع رحلی ، طول ۳۴ سانتی متر ، عرض ۲۰ ، عدد اوراق ۹۸ ، (شماره ۵۴۱۱)

۵۷۷

سراج المنیر - همان کتاب .

تاریخ کتابت : ۱۲۲۵ ، خط شکسته میرزا علی محمد طهرانی ، صفحه ۱۵ سطر ، قطع
وزیری ، مجدول ، چند پارچه راه راه کار ایران ، طول ۲۰ سانتی متر و نیم ، عرض ۱۲ ،
عدد اوراق ۳۲ ، (شماره ۷۰۴۰)

۵۷۸

سراج المنیر - همان کتاب .

تاریخ کتابت : ۱۳۰۶ ، خط نستعلیق شکسته آمیز ، صفحه ۱۲ سطر ، قطع وزیری ، طول
۲۱ سانتی متر و نیم ، عرض ۱۳ و نیم ، عدد اوراق ۶۴ ، (شماره ۲۹۲۹)

سیر الملوك - در آئین و رسم ملوك و تدابیر امور ملك و مملکت، نگارش خواجه نظام الملک ابوعلی حسن بن علی بن اسحاق طوسی وزیر شهیر الب ارسلان و ملکشاه سلجوقی متولد در ۴۰۸ و مقتول در ۴۸۵.

آغاز: «سیاس خدای راعز وجل که افریدگار زمین و آسمان و روزی دهنده بندگانت و شناسنده اشکار و نهان و آمرزنده گناهاست و درود بر بهترین خلایق محمد بن عبدالله علیه الصلوة و السلام که مهتر بینامبرانست و کزیده خدای جهانست و دارنده فرمانست و بر یاران و عترت او اجمعین بنده حسن الطوسی چنین گوید که چون تاریخ سال چهار صد و هفتاد و اند آمد پروانه اعلی سلطانی شهنشاهی معز الدنیا و الدین ابو الفتح ملکشاه بن محمد بین امیر المؤمنین اعز الله انصاره و ضاعف اقتداره به بنده و دیگر بندگان برسد که هر يك در معنی ملك اندیشه کنیید و بنکرید تا چیست که در عهد روزگار ما نه نیک است و بر درگاه و در دیوان و بارگاه مجلس ما شرط آن بجای نیارند یا بر ما یوشیده شده است و کدام شغلست که بیش از این پادشاهان شرایط آن بجای می آورده اند و ما تدارک آن نمیکنیم و نیز هر چه از آئین و رسم ملك و ملوك است و در روزگار گذشته بوده است از ملوك سلجوقی بیندیشید و روشن بنویسید و بر رای ما عرضه کنیید تا در آن تأمل کنیم و فرمائیم پس ازین کارها، دینی و دنیاوی بر آئین خویش رود و آنچه دریافتنی است دریابیم و شرط هر شغلی بر قاعده خویش و فرمان ایزد تعالی بجای فرمائیم آوردن و آنچه نه نیک است و بیش ازین رفته است در توانیم یافت که چون ایزد تعالی جهان و ملك جهان را بنا ارزانی داشت و نعمتها بر ما تمام کردانید و دشمنان ما را مقهور کرد نباید که هیچ چیز در مملکت ما بعد ازین بر نقصان یا بر خلل یا خلاف شرع و فرمان

ایزد تعالی رود بنده آنچه درین معنی دانسته بود و دیده و بروز کار تجربه افتاده و از استادان آموخته درین خدمت شرح داد و این خدمت را بر پنجاه فصل نهاد»

این کتاب بنام سیاست نامه نیز معروف است و شارل شفر مستشرق فرانسوی در ۱۸۹۱ میلادی آن را چاپ کرده و اخیراً در طهران از روی همان کتاب تجدید طبع کرده اند (۱۳۱۰ شمسی) مقدمه مذکور فوق در نسخه چاپی نیست و از فصل اول «اندر احوال مردم روزگار و مدح خداوند عالم» شروع شده است. چند سطر که علی الرسم میبایست در پایان کتاب باشد در آخر مقدمه نوشته اند و ما آنرا درج کردیم: «اول این کتاب نظام الملك نورالله قبره بر بدیهه سی و نه باب گفته بود مختصر و بعد از آن تمیز کرد و بسبب رنجی که بر دل او میبود از جهت مخالفان این دولت یازده فصل دیگر در افزود و در هر فصلی آنچه لایق آن فصل بود زیادت کرد و بوقت حرکت بنده را داد و چون او را در راه بغداد آن واقعه افتاد و باطنیان خروج کردند و مردم بزبان آمدند این کتاب را اشکار نیارست کرد تا آنکه که عدل و انصاف و اسلام بیقای خداوند عالم خلدالله ملکه قوت گرفت ایزد تعالی این دولت تا قیامت بداراد»

نگاه کنید بفرهنگست نسخ فارسی موزة بریتانی جلد ۲ صفحه ۴۴۴.

خط نستعلیق، صفحه ۱۲ سطر ۱ قطع وزیری، شش صفحه از فصل هشتم تا دهم ناقص.

طول ۲۲ سانتی متر و نیم، عرض ۱۵، عدد اوراق ۱۶۲ (شماره ۵۰۵)

۵۸۰

العقد النفیس و
نزهة الجلیس
در ادب شریعت و ادب سیاست و اقوال و احکام
و اشعاری که باین دو موضوع مرتبط است
مبتنی بر هشت باب.

آغاز: «الْحَمْدُ لِلَّهِ الْعَلِيِّ الْكَبِيرِ الْقَوِيِّ الْقَدِيرِ»

بانضمام المقالات الذهبية حضرت امير المؤمنين عليه السلام.
تاریخ کتابت: ۱۰۶۹، خط نسخ، منحه ۲۵ سطر، قطع رحلی کوچک، طول ۲۷ سانتی
متر، عرض ۱۸، عدد اوراق ۳۲، (شماره ۹۰۳۳)

۵۸۱

کیمیای سعادت - در عبادات و معاملات و مهلکات و منجیات
از تصانیف مهمه حجة الاسلام ابو حامد محمد بن محمد غزالی شافعی
طوسی متولد در ۴۵۱ و متوفی در ۵۰۵ صاحب احیاء العلوم و
سائر مؤلفات جلیله.
آغاز: «شکر و سپاس فراوان بعدد ستاره آسمان و
قطره باران و برسم درختان و ریک یابان»

محتوی عناوین و ارکان چهارگانه: «اما عنوان وی معرفت چهار
چیز است و ارکان وی چهار معاملت است و این چهار بحقیقت عنوان مسلمانیت
و هر رکنی را از وی ده اصل است اما عنوان اول آنست که حقیقت خود را
بشناسد و عنوان دوم آنست که حق سبحانه و تعالی را بشناسد و عنوان سوم
آنست که حقیقت دنیا را بشناسد و عنوان چهارم آنست که حقیقت آخرت را
بشناسد... اما ارکان معاملت مسلمانی چهار است دو بظاهر تعلق دارد و دو
بیاطن اما آنکه دو بظاهر تعلق دارد رکن اول گزاردن فرمان حق است که
انرا عبادت گویند و رکن دوم نگاه داشتن ادب است در حرکات و سکنات و
معیشت که انرا معاملات گویند اما آن دو که بیاطن تعلق دارد یکی رکن
پاک کردن دلست از اخلاق ناپسندیده چون خشم و بغل و حسد و کبر و ریا و عجب
و حقد که این اخلاق را مهلکات گویند و عقبات راه دین گویند و دیگر رکن

آراستن دلت باخلاق بسندیده چون صبر و شکر و محبت و شوق و رجا و توکل و زهد و فقر و تفکر که انرا منجیات گویند بتازی «

نسخه نفیس، در صفحه متصل بورق اول شرحی راجع به امام غزالی نوشته شده که بدینگونه خاتمه یافته: «و نمق ذلك العبد الخالص لمولاه سلطان محمد قطبشاه بلغه الى غاية ما يتمناه في دار السلطنة حيدر آباد حرسه الله عن الاضداد في تاريخ او اخر شهر ربيع الاول سنة اثنى و ثلاثين بعد الف من الهجرية» زیر این سطور مهر بزرك مخروطی زده شده که سجع آن چنین است: «نقش نگین دلاست حیدر صفدر مرا - مهر سلیمان زحق کشته میسر مرا، يك سطر در وسط «العبد سلطان محمد قطبشاه». پشت ورق اول رکن ۲ و ۳ و ۴ نیز این مهر دیده میشود: «بندۀ شاه نجف سلطان محمد قطبشاه». پشت ورق آخر کتاب در بالا امضاء طغرائی شکل سلطان محمد قطبشاه بخط ثلث، در پائین سه مهر که نصف اولی در صحافی از میان رفته فقط کلمات «شاه عالمکبیر» باقی مانده، سجع مهر دیگر خوانده نشد.

نسخه با این دو بیت پایان رسیده است:

«مصنفش بحقیقت امام غزالیست که اوست حجة اسلام و شرع ینعبر

اگر شوی بارادت مضیع و منقادش ز کیمیای سعادت مس تو گردد زر»

خط نسخ بسیار خوب، بعض صفحات خط کتاب دیگر دارای پنج سر لوح ممتاز، صفحه ۱۹ سطر، تمام اوراق متن و حاشیه شده، عنوانها و فصول و آیات قرآنیه معلوم بظلال متن صفحات زرافشان، قطع رحلی کوچک، طول ۲۷ سانتی متر و نیم، عرض ۱۸، عدد اوراق ۵۲۴، (شماره ۲۵۵۳)

۵۸۲

کیمیای سعادت - همان کتاب .

نسخه قدیمی ' تاریخ کتابت چنانکه در پشت ورق اول ملاحظه میشود ۶۸۴ ' خط حسین بن الحسین الرواری ' عنوانها بشنگرف مرقوم ' قطع رحلی ' صفحه ۳۳ سطر ' مجدول ' یک صفحه نو نویس بخط مجدی اردلانی محتوی فهرست مطالب در ابتدای کتاب ' طول ۲۷ سانتی متر و نیم ' عرض ۲۶ ' عدد اوراق ۱۷۹ ' (شماره ۷۸۵۳)

۵۸۳

لوامع الاشراف فی تألیف جلال الدین محمد بن اسعد دوانی مکارم الاخلاق صدیقی متخلص بفانی ' متوفی در حدود ۹۰۲ . آغاز: «افتتاح کلام بنام واجب الاعظام

سلطانی سزد که بامر نافذ ازلی جنود مجنده اعیان ممکنات»
مشتمل بر سه قسمت چنانکه در مقدمه ملاحظه میشود: «و چون مقاصد این کتاب قواعد حکمت عملی است و ان عبارتست از علم باحوال نفس ناطقه انسانی ازین رو که افعال محبوده و مذمومه با ارادت ازو صادر تواند شد تا بسبب آنعلم از رذایل متخلی و بفضایل متجلی شود و بکمالی که متوجه آنست برسد و افعال مذکوره منقسم بدو قسم است یکی آنکه راجع شود بهر نفسی بانفراد و آن را علم اخلاق و فرهنگ خوانند و دیگر آنکه راجع شود بمشارکت منزلی یعنی آنچه سبب انتظام احوال اهل منزلی واحد باشد و آنرا علم کدخدائی و تدبیر منزل گویند و دیگر آنکه راجع شود بمشارکت در بلد و ولایت یا اقلیم و مملکت و آنرا علم مملکت داری و سیاست مدن خوانند»

تاریخ کتابت: ۱۰۰۳ ' خط نسخ ' دارای سراسر لوح ' صفحه ۲۳ سطر ' قطع وزیری ' مجدول ' طول ۲۴ سانتی متر ' عرض ۱۲ و نیم ' عدد اوراق ۹۲ (شماره ۲۹۲۴)

۵۸۴

بجمل الاخلاق - در اخلاق، تألیف علی مدعو بفهمی طبیب.

آغاز: «حمد و سپاس بقیاس حکیمی را سزااست»

شامل مقدمه و چهار اصل و خاتمه: «مقدمه در حد ماهیت

نفس و قوت‌های وی و تعریف خلق و چگونگی آن، اصل اول در

صفت عفت و ملکات متفرعه آن، اصل دوم در بیان ملکه شجاعت

و فضائل تابعه آن، اصل سوم در معرفت... حکمت و معارف متعلقه

بر آن، اصل چهارم در بیان سیرت عدالت و اقسام و احکام آن،

خاتمه در تعداد ملکات رذیله و تبیین خصایل رذیه»

تاریخ تألیف و تحریر: ۹۴۰، خط نستعلیق، صفحه ۱۱ سطر، مجدول، قطع ربی، طول

۱۸ سانتی متر، عرض ۱۲، عدد اوراق ۶۶، (شماره ۵۴۶۳)

۵۸۵

مخزن المظفریة - در نصاب و اخلاق، تألیف عزت الله سرابی.

آغاز: «الْحَمْدُ لِلَّهِ الَّذِي خَلَقَ الظُّلُمَاتِ وَالنُّورَ»

تاریخ کتابت و تألیف: ۱۳۰۷، خط نستعلیق، دارای یک سر لوح، صفحه ۱۰ سطر،

قطع وزیری، طول ۲۲ سانتی متر، عرض ۱۴، عدد اوراق ۸۸، (شماره ۲۹۲۸)

۵۸۶

مرزبان نامه - در حکایات و افسانه های حکمت آمیز از زبان

و حوش و طیور و دیو و پری با سلوب کلیله و دمنه، تألیف اسپهبد
مرزبان بن رستم بن شروین از شاهزادگان طبرستان آل باوند متوفی
در ۳۰۲ بقول شفر.

مرزبان نامه در اواخر قرن چهارم هجری بلغت طبرستانی نوشته
شده و مدتی بر این نهج متداول بوده پس از آن در اواخر قرن
ششم محمد بن غازی از اهل ملاطیه آن را بیاری ترجمه کرده و
بامثال و اشعار عرب آراسته و به روضة العقول موسوم داشته، انگاه
سعد الدین و راوینی این کتاب را اصلاح و با بهترین طرز انشاء و
فصاحت بیان از زبان طبری بفارسی معمول و متعارف عصر در آورده
و آن همین کتابست.

**آغاز: « حمد و ثنائی که روایح ذکر آن چون ثنایای
صبح بر نکبت دهان گل خنده زند »**

مرزبان نامه با حواشی و تصحیحات فاضلانۀ آقای میرزا محمد
خان قزوینی در جزو مطبوعات اوقاف گیب بسال ۱۳۲۷ هجری
در لیدن از بلاد هلند چاپ شده است.

مرزبان نامه بعربی ترجمه شده و مؤلف فهرست نسخ خطی
کتابخانه ملی پاریس این ترجمه را از قاضی شهاب الدین بن عربشاه
صاحب فاکهة الخلفاء میدانند رجوع کنید بفهرست مزبور صفحه
۶۱۰ شماره ۳۵۲۴.

این نسخه در داستان مرد باغبان باخسرو تمام شده و ذیل الکتاب
و قطعه مصنف در آن نیست.

خط نسخ ، صفحه ۱۷ سطر ، قطع خشتی ، طول ۲۲ سانتی متر و نیم ، عرض ۱۷ ، عدد
اوراق ۱۴۹ ، (شماره ۹۰۴۴)

۵۸۷

مکاتیب قطبیه . - در نصایح و هدایت و ارشاد ، مراسلات عبد الله

قطب بن محیی بن محمود انصاری خزر جی سفدی باخوان و دوستان خود

آغاز : « مِنْ عِنْدِ اللَّهِ قُطِبٌ بِنِ الْمُحْيِيِّ إِلَى الْأَخْوَانِ الْأَلِيَّاتِينَ
أَمَّا بَعْدُ فَلَمَّا آتَيْتُمُ اللَّهَ عَلَى إِخْوَانِنَا بِمَا يَسَّرَ لَهُمْ مِنَ الْأَجْتِنَاعِ وَالْإِفْرَادِ إِلَى
أَرْضِ إِخْوَانِ آبَادِ الطَّيْبَةِ »

باستثناء مکتوب اول باقی مکاتیب بیارسی است .

تاریخ کتابت : ۱۰۴۸ ، خط نستعلیق ، صفحه ۲۶ سطر ، دارای سرلوح ، قطع وزیری ،
طول ۲۵ سانتی متر ، عرض ۱۴ ، عدد اوراق ۱۴۴ ، (شماره ۵۱۰۴)

۵۸۸

✓ مناجات عبد الله انصاری - کلمات مشهوره شیخ الاسلام

ابواسمعیل عبد الله بن ابی منصور خزر جی انصاری هروی که به انصاری

و پیر انصار متخلص بوده ، متولد در ۳۹۶ و متوفی در ۴۸۱ ،

صاحب منازل السائرین و زاد العارفين و غیره .

آغاز : « بِسْمِكَ الْغَدُورِ قُدْسِي »

این نسخه خط حکیم بن وصال است و بطرز مرقع در دوازده

صفحه نوشته شده است .

تاریخ کتابت : ۱۲۷۱ ، خط نستعلیق ، صفحه ۶ سطر ، طبع رحلی کوچک ، بین السطور
مجدول ، حواشی ۸ صفحه کاغذ الوان زر افشان ، طول ۲۹ سانتی متر ، عرض ۱۸ ونیم ، عدد
اوراق ۷ ، (شماره ۳۹۲۲)

۵۸۹

المنجیات - ربع چهارم از کتاب احیاء علوم الدین تألیف غزالی .

آغاز: « نَحْمَدُ اللَّهَ بِتَحْمِيدِهِ يُسْتَفْتَحُ كُلُّ كِتَابٍ وَيَذَكَّرُ وَيُصَدَّرُ كُلُّ خُطَابٍ »

احیاء علوم الدین بر چهار ربع مؤسس و مقرر گردیده و در
دیباچه چنین مرقوم شده: « وقد استه علی اربعة ارباع وهی ربع
العبادات و ربع العادات و ربع المهلكات و ربع المنجيات و صدرت
الجملة بكتاب العلم لانه غاية المهم » هر ربع مشتمل بر ده كتاب
بوده و كتب این قسمت بر این ترتیب است: « كتاب التوبة و كتاب
الصبر و الشكر و كتاب الخوف و الرجاء و كتاب الفقر و الزهد و
كتاب التوحيد و التوكل و كتاب المحبة و الشوق و الانس و الرضاء
و كتاب النية و الصدق و الاخلاص و كتاب المراقبة و المحاسبة
و كتاب التفكير و كتاب ذكر الموت »

نسخه نا تمام ، خط نسخ ، صفحه اول نو نویس و ۲۵ - ۲۷ - ۴۶ - ۲۹ سطر ، طبع رحلی ،
طول ۲۷ سانتی متر ، عرض ۱۹ ، عدد اوراق ۲۵۸ ، (شماره ۲۶۰۳)

۵۹۰

نهج البلاغة - در خطب و رسائل و حکم و مواعظ حضرت

امیر المؤمنین علی علیه السلام که ابوالحسن محمد بن الطاهر ابی احمد
الحسین الموسوی معروف بشریف رضی متولد در ۳۵۹ و متوفی در
۴۰۴ م رتب و مدون ساخته .

نهج البلاغه از کمال اشتهار بتعریف نیازمند نیست این کتاب
مستطاب را باقسام مختلفه شرح کرده اند و شرح قطب راوندی و
ابن ابی الحدید و فخر الدین عبدالله بن هادی و شیخ محمد عبده از
این جمله است ، قاضی ابن خلکان تألیف نهج البلاغه را از سید
مرتضی برادر شریف رضی دانسته و در این تشخیص سهو کرده
است ، جرجی زیدان و کلمان هوار مستشرق فرانسوی نیز باین
اشتباه دچار شده اند ، تقریباً ده سطر از اول نسخه افتاده .

تاریخ کتابت : ۱۰۹۶ ، خط نسخ ، صفحه ۱۷ سطر ، قطع وزیری ، طول ۲۲ سانتی متر ،
عرض ۱۴ ، عدد اوراق ۲۲۳ ، (شماره ۱۵۴)

۵۹۱

ینبوع الاسرار در اخلاق و مواعظ تألیف حسین بن حسن
کاشانی معروف بحسین خوارزمی ، مشتمل بر
فی نصائح الابرار دو مقاله و بیست باب .

آغاز : « حمد و ثنای بیغایت و شکر و سپاس بی نهایت »
صاحب ریاض العارفین میگوید مؤلف از مریدان شیخ ابوالوفای
خوارزمی است از اماجد فضلاء بوده و در ۸۳۹ وفات یافته است .
در باب نهم از مقاله اولی که عنوانش « فضایل علو همت و رذایل
دون همتی » است در حکایت پادشاهی که بشکار رفته ، دو صفحه

از کتاب افتاده و مقدمه حکایت تالی نیز ناقص مانده و خاتمه نسخه بر اینگونه است: «ایزد تعالی این استان عالی را که منشأ مکارم و معالی است بر اشارت (انارت) معالم هنر و احیاء رمق آن و اعادت دوارس دانش و ابدای رونق آن متوقر داراد ...»

الها ز انصاف این دین پناه که گشتت در ملک خوارزمشاه

جهانزایی سال معبود دار ز اقلیم او فتنه را دور دار

تاریخ کتابت: ۸۹۱، خط نستعلیق، صفحه ۱۷، سطر، قطع وزیری، طول ۲۲ سانتی متر، عرض ۱۲، عدد اوراق ۳۰۱، (شماره ۵۰۹۳)

مجموع

۵۹۲

مجموعه - متضمن هفت کتاب و رسائل:

۱ - اکسیر العارفين تألیف ملاصدرا، آغاز: «سُبْحَانَكَ اللَّهُمَّ يَا مُبْدِعَ الْمُقَوِّبِ وَالْمُتَّقَوِّبِ»

۲ - رساله سر بیان نور وجود الحق فی الموجودات تألیف ملا صدرا، آغاز: «أَحْتَدُّكَ يَا مَنْ تَجَلَّيْتُ بِدَائِكَ فِي كُلِّ شَيْءٍ»

۳ - الواردات القلبية نكارش ملاصدرا، آغاز: «بَعْدَ الْحَمْدِ لِ مُبْدِعِ النَّفْسِ وَالْعَقْلِ»

۴ - رساله در توضیح علم الواجب جل شانہ بالاشیاء قبل وجودها

۵ - نکات منتخبه از کتاب المغیث فی مختلف الحدیث .

۶ - قسمتی از تفسیر صافی .

۷ - انوار التنزیل .

محتوی بمسائل و رسائل مختلفه ، خط نسخ و نستعلیق و شکسته ، صفحه ۲۴ سطر ، قطع رحلی ، طول ۲۰ سانتیمتر ، عرض ۲۰ ، عدد اوراق ۱۵۷ ، (شماره ۷۹)

۵۹۳

مجموعه - مشتمل بر چهار کتاب :

۱ - رساله در عقلیات تألیف سعد بن منصور بن هبه الله بن کمونه .

آغاز : « قال التبت القبر . . . الجنة الاولي في العلم الاب الاول منها في اثبات مدبر العالم الواجب وجوده »

۲ - مجلس تاج الدين محمد بن عبد الكريم شهرستاني صاحب كتاب الملل والنحل ، آغاز : « ايزد را تعالی خلق است و امر الاله الخلق و الامر له الخلق ملكا و الامر ملكا امر او مصدر خلق او ست خلق او مظهر امر او خلق او نبود بامر او در وجود آمد امر او نبود بخلق او در ظهور آمد »

۳ - كتاب تنقيح الابحاث للملث الثلاث تأليف سعد بن منصور

بن کمونه در بیان نبوتها و معتقدات یهود و نصاری و مسلمین و ادله آنان ، آغاز : « اخذنا الله على ما ارشد و هدي . . . و بعد فانه قد جرت مفارضا اقتضت ان عملت هذه المقالة في تنقيح الابحاث للملث الثلاث اعني ملة اليهود و ملة النصاري و ملة المسلمين »

۴ - رساله افحام اليهود در رد يهوديان ، ابن سطور در پشت

صفحة اول ملاحظه ميشود : « انعام اليهود من امالي السمول بن يحيى بن عباس المغربى في يوم الجمعة تاسع ذى الحجة سنة ثمان وخمسين وخمسمائة جعل تذكرة فى الغزاة الاجلية السندية الاوحدية صاحبية الصفوية الشرفية النظامية الجمالية الفخرية المعرية لازالت عامرة بالحقائق آمنة من البوائق نقل هذه الاسطر من خط السموال احوح خلق الله اليه محمود بن مسعود الشيرازى ختم الله له بالحسنى »
 زير جمله مذکور اين چند کلمه نوشته شده : « نقلت من خط علامة الشيرازى »

تاريخ كتابت : ۱۰۶۰ ، خط نستعلیق ، صفحه ۱۹ - طر 'ضغ و زيرى ' طول ۲۴ سانتى متر و نيم ' عرض ۱۵ و نيم ' عدد اوراق ۱۰۱ ' (شماره ۱۰۶)

۵۹۴

مجموعه - مشتمل بر شش رساله و مکتوب :

- ۱- مواقع النجوم و مطالع اهله الاسرار والعلوم در حکمت و عرفان ، از تالیفات محبى الدين ابو عبد الله محمد بن على بن محمد العربى الحامى الطائى الاندلسى متوفى در ۶۳۸ .
- آغاز : « فَاِنَّ الْعَبْدَ الْفَقِيرَ إِلَى اللَّهِ تَعَالَى مُسْتَرْقٍ الْعَصْرَةَ الْإِلَهِيَّةَ حَتَّمَهُ اللَّهُ بِالْحُسْنَى الْحَمْدُ لِلَّهِ الْحَيِّ الْقَيُّومِ الْمُقْسِمِ بِمَوَاقِعِ النُّجُومِ »
- حاوى مراتب سه گانه : « المرتبة الاولى فى العناية وهى التوفيق و المرتبة الثانية فى الهداية وهى علم التحقيق و المرتبة الثالثة فى الولاية وهى العمل الموصل الى المقام الصديق »
- تأليف كتاب در سال ۶۰۶ در دمشق ببيان رسیده .
- تاريخ كتابت : ۶۵۳ ، « واتفق تحرير هذه النسخة يوم السبت وقت الضحى فى محرم سنة ثلث و خمسين و ستمائة بقرية جوشقان على يدى صاحبها العبد الفقير

الی رحمة الملك الكبير محمود بن علی بن آبی بکر بن احمد بن ابی المظفر الجوشقانی
الاسفراینی «

۲ - کتاب الفریة ابن عربی ، آغاز : « اَلْحَمْدُ لِلّٰهِ مُخْصِصٌ مِنْ شَاءِ
مِنْ عِبَادِهِ بِخُصَايِهِمْ غُلُوْمِ الْاِلَهِامِ »

۳ - اللوامع الغیبیة در معنی روح ، نگارش ابو عبد الله عمر بن محمد
بن عبد الله بکری سهروردی ، آغاز : « قَالَ اللهُ تَمَالِي وَيَسْتَلُوْنَكَ عَنِ الرُّوْحِ »

۴ - جواب مسائل ائمه خراسان .

۵ - مکتوب بامام فخر رازی .

۶ - رساله امام سعد حموی بابن العربی ، مکتوب بعماد الدین
عمر بن محمد حموی ، مکتوب بعلاء الدین بن صاحب دیوان ، مکتوب
بیرهان الدین جاجرمی و غیره .

تاریخ کتابت : ۶۵۲ ، خط نسخ ، صفحه ۱۷ سطر ، قطع خشتی ، طول ۲۰ سانتیمتر و نیم ،
عرض ۱۵ ، عدد اوراق ۱۱۸ ، (شماره ۱۲۶)

۵۹۵

مجموعه - محتوی شش کتاب و رساله :

۱ - کتاب اساس الاقتباس در منطق شامل نه مقاله ، نگارش
خواجه نصیر الدین طوسی ، آغاز : « رب زدنی علما خداوند
متعلمان حکمت را بالهام حق و تلقین صدق »

۲ - رساله ابونصر محمد بن طرخان فارابی ، آغاز : « قال ابونصر
الفارابی ان الالفاظ الدالة منها ما هو اسم منه ما هو کلمه »

۳ - رساله دیگر فارابی که اولش این است : « ان قصدنا في هذا

الكتاب هو إحصاء الأسياء التي عنها تأليف القاضي»

- ۴ - رساله ديگر كه چنين ابتدا شده : « قال أبو نصر صدنا أن
نخصي الأقاويل التي نلتبس بها توضيح التطلوبات في جميع الصناعات الفكرية »
۵ - رساله ديگر : « ألا مكنة التي فيها يخلط الناظر في كل مسئلة »
۶ - كتاب البرهان :

خط نستعلیق شکسته آمیز ، دارای یک سرلوح ، صفحه ۲۳ سطر ، قطع وزیری ، طول ۲۵
سانتی متر ، عرض ۱۶ ، عدد اوراق ۲۰۰ ، (شماره ۱۲۸)

۵۹۶

مجموعه - محتوی دو کتاب :

- ۱ - خلاصة الحساب شیخ بهائی .
۲ - شرح نصاب الصبیان تألیف نظام بن کمال هروی معروف به
ابن حسام .
آغاز : « سپاس وستایش بی قیاس مر قادری را »
تاریخ کتابت : ۱۰۵۷ ، خط نسخ و نستعلیق ، صفحه ۱۴ و ۱۵ و ۱۶ سطر ، قطع وزیری ،
طول ۲۰ سانتی متر ، عرض ۱۱ ، عدد اوراق ۱۶۶ ، (شماره ۱۴۰)

۵۹۷

مجموعه - محتوی چهار رساله :

- ۱ - رساله در علم حساب مشتمل بر سه مقاله ، تاریخ کتابت ۱۱۵۸ .
۲ - رساله در معرفت صنعت اسطرلاب شمالی و جنوبی مشتمل

بر بیست باب، مؤلف معلوم نشد.

۳ - رساله مختصرة في معرفة وضع الابرّة على الجهات الاربع،

تأليف شيخ عبد الرحمن تاجوری، تاریخ کتابت: ۱۱۰۷.

۴ - رساله در عشق و عرفان و تصوف.

آغاز: «الله لا اله الا هو حمدنا محدود و درود بحد بر

آن ظهور که شهود ذات و مقصود صفات است.... کلمه

چند که از الهاماتست نه از عقلیات و از جوش است نه از گوش

از برای ذوقیات یاران تحریر یافت تا در عقده عشق رهنمون

شود»

خط نستعلیق و نسخ، صفحه ۱۳ و ۱۷، سطر، قطع وزیری، طول ۲۱ سانتی متر، عرض ۱۲

عدد اوراق ۱۴۰ (شماره ۱۴۶)

۵۹۸

بجموعه - مشتمل بر هفت کتاب و رساله:

۱ - کتاب فوائج الجمال و فواتح الجلال در مراتب عرفان

و تصوف، نگارش احمد بن عمر خیوقی معروف به نجم الدین کبری

و شیخ ولی تراش مقتول در فتنه مغول (۶۱۸)، آغاز: «الْحَمْدُ لِلَّهِ

الَّذِي عَلَّمَنَا مَنَاطِقَ الطُّبْرِ... اِعْلَمْ يَا حَبِيبِي وَفَكَكَ اللهُ لِيَا يُجِيبُ وَيَرْضَى أَنْ

الْمُرَادُ اللهُ وَالْمُرِيدُ نُورٌ مِنْهُ وَ أَنْ اللهُ مَا ظَلَمَ أَحَدًا»، تاریخ کتابت: ۷۰۹

۲ - رساله الهائم نجم الدین کبری در شروط طهارت ظاهر و باطن

آغاز: «الْحَمْدُ لِلَّهِ الَّذِي تَوَاصَعَ كُلُّ شَيْءٍ لِعَظَمَتِهِ... اَمَّا بَعْدُ فَهَذِهِ

رِسَالَةٌ اِلَى الْهَائِمِ الْخَائِفِ مِنْ لَوْمَةِ اللّائِمِ الْطَّالِبِ بِقَلْبِهِ الْهَارِبِ بِقَالِهِ...

فَبِاَيِّهَا الْمُرِيدُ الصَّادِقُ وَالطَّالِبُ الْمُخْلِصُ طَهَّرَ ظَاهِرَكَ وَبَاطِنَكَ»، ناتمام

۳۔ کتاب تحفة البررة فی المسائل العشرة در آداب متصوفہ و وظائف مرید و تعریف ارادت تالیف احمد بن علی بن مہذب بن نصر الخوارمی متضمن دہ سوال کہ ابو سعید شرف بن المؤید بغدادی جواب آنا را تقریر کردہ ، آغاز: « الْحَمْدُ لِلَّهِ الَّذِي جَعَلَ الْعِلْمَ سَمَارَ الْهُدَى »

۴۔ رسالہ در عشق و عقل نگارش شیخ نجم الدین رازی صاحب مرصاد العباد در پاسخ این سوال: « التماسی کہ ازین ضعیف فرمودہ واستدعا نمودہ در تقریر شرح کمال عشق و کمال عقل تا ہیج مضادتی میتوان بود در کمالیت ہر دو بانہ و فرمودہ کی ما ہر کجا عقل بیشتر و شریقتریاقتیم در جملہ موجودات بود و نمودہ کہ عقل نہ قسمی است از اقسام موجودات بل کی عقل خود جملہ موجودات است »
آغاز: « حمد و ثنا و افرین بی منتہا افرید کاری را کی بتدبیر حکمت ازلی »، تاریخ کتابت: ۷۰۴

۵۔ سہ مکتوب فارسی و عربی مجد الدین بغدادی و محمود عراقی .
۶۔ کتاب التعرف لمذہب التصوف تالیف ابوبکر بن اسحاق کلابادی در شناسائی صوفیہ و بیان عقاید و حالات و کرامات آنان ، آغاز: « الْحَمْدُ لِلَّهِ الْمُخْتَجِبِ بِكِبْرِيَايِهِ عَنْ دَرْكِ الْعُيُونِ ... فَدَعَانِي ذَلِكِ إِلَى أَنْ رَسَمْتُ فِي كِتَابِي هَذَا وَصَفَ طَرِيقَتَهُمْ وَ بَيَّانَ يَجْلِبَتْهُمْ وَسَيَّرَتْهُمْ » ، نا تمام .

۷۔ رسالہ ماہیۃ الصلوۃ تالیف شیخ رئیس ابو علی بن سینا .
آغاز: « الْحَمْدُ لِلَّهِ الَّذِي خَصَّ الْإِنْسَانَ بِشَرَفِ الْخَطَابِ »

مشمول بر سہ قسم و شرح آن در سہ فصل ، تاریخ کتابت: ۷۶۹ .

خط نسخ ، صفحہ ۱۷ - ۲۱ - ۱۲ - ۱۵ - قطر ، قطع ربعی ، طول ۱۶ سانتی متر ، عرض ۱۲

عدہ اوراق ۲۴۵ (شماره ۱۴۸)

مجموعه - شامل ۱۲ رساله و مکتوب:

۱ - رساله در منطق ، چند صفحه از مبحث اول افتاده ، نسخه بدینگونه بیان میرسد: « لَجَرَمَ لَمَّا تَمَّتْ هَذِهِ الرَّسَالَةُ ... إِلَّا أَنْ الْعَقْلَ قَضَى بِإِزْازِهَا وَإِنْدَائِهَا وَقَالَ لَا بَدَّ لِلْعَلِيلِ مِنْ عَرْضِ الدَّاءِ الدَّسِيسِ عَلَى الطَّيِّبِ الطَّلِيسِ »

تاریخ کتابت: « فرغ من تحریر هذه الرسالة نوح بن يوسف بن علي السيرافي في عشر الاول من محرم سنة سبعين وخمسةائة وهو بحمد الله تعالى ... »

۲ - المسائل الحكمية واجوبه شيخ الرئيس ابو علي حسين بن سينا ، آغاز: « مَ لِمَ كَانَ وَجُودُ كُلِّ شَيْءٍ الْغَائِبِ بِهِ هُوَ وَخَدَائِهِ » ، تاریخ کتابت: ۵۷۰ .

۳ - رساله شيخ الرئيس به ابوریحان بیرونی در جواب مسائلی که از خوارزم نرد شيخ فرستاده ، آغاز: « حَاضِكَ اللهُ مَقْبُوطًا بِئِيلٍ مَا تَهْوَاهُ وَاسْتَفْكَكَ بِجَمِيعِ مَا تَتَمَنَاهُ »

۴ - جوابات ابی سعید احمد بن علی عن الاعتراضات التي اعترض بها محمد بن احمد البيروني على حجة الحق ابی علی الحسين عبد الله بن سينا ، این رساله نیز خط نوح بن يوسف سیرافی است .

۵ - رساله مخارج الحروف شيخ الرئيس که بنام ابو منصور محمد بن علی بن عمرو تصنیف شده ، آغاز: « الْحَمْدُ لِلَّهِ وَحْدَهُ ... وَبَعْدَ فَيْسٍ كُلُّ قَابِلٍ هَدِيئَةٍ مُخْتِاجًا إِلَيْهَا وَلَا كُلُّ صَالِبٍ نُحْفَةٍ فَاقِدًا لَهَا »

مشتمل بر شش فصل، فصل چهارم و پنجم و ششم که در نسخه دیگر با این نسخه موافق نبوده عیناً در آخر مندرج گردیده، تاریخ کتابت: ۵۶۹.

۶- شرح مقاله دهم از کتاب اصول المقادیر اقلیدس، آغاز: « قَالَ سَيِّدُنَا وَمَوْلَانَا أَفْضَلُ الدُّوَلَةِ وَالَّذِينَ آدَابَ اللَّهِ فِي الْعِزَّةِ وَالرَّقَّةِ عُلُوُّهُ » قال عمر بن علي بن غيلان تقدمه الله بالقرآن رأيت كتاباً كبيراً عملهُ القاضي أبو بكر محمد بن عبد الباقي قاضي مارستان بغداد رحمه الله عليه في شرح المقالة العاشرة من كتاب اقلیدس في اصول التقادیر »

۷- سؤال و جواب عمر بن سهلان ساوی.

۸- رساله اولی از کتاب عیون الرسائل فی فنون المسائل در منطق، آغاز: « الحمد لله علی سوابق نعماته »

۹- تقریر حجة ابن الحداد فی طلاق الدور.

۱۰- مکتوب شرف الاسلام محمد شهرستانی بتاج الدین محمد سهلانی.

آغاز: « أَلْبَابُ حَرَسَ اللَّهُ مَجْدَ سَيِّدِنَا شَرَفَ الزَّمَانِ »

۱۱- و للشیخ رئیس ابو علی مقالة فی خطأ من قال انب کمية جوهرية.

۱۲- رساله الجمل من الادلة المحققة لبقاء النفس الناطقة املاء

شیخ رئیس ابو علی بن سینا.

خط نسخ، صفحه ۱۲ و ۱۷ سطر، قطع وزیری، طول ۱۹ سانتی متر و نیم، عرض ۱۱،
عدد اوراق ۱۴۴ (شماره ۱۴۹)

مجموعه — شامل سه قسمت از کتاب درة التاج یا انموذج العلوم

تألیف قطب الدین محمود بن مسعود شیرازی صاحب نهیة الادراک
در هیئت و التحفة السعدیة در شرح قانون ابن سینا و غیره .
قسمت اول - مجسطی که علامه قطب الدین آن را از تلخیص
عبد الملك بن محمد شیرازی ترجمه نموده .

**آغاز: « فن دوم از جمله چهارم که در علم ریاضی
است در تلخیص مجسطی بطلمیوس »**

در آخر این قسمت چنین ملحوظ میگردد: « این اخر مقالات
سیزدهم است از مجسطی بفرخی و بیروزی تمام شد ترجمه تلخیص کتاب مجسطی
عمل عبد الملك بن محمد شیرازی و بدانکه اگر نه التزام و متابعت الفاظ او
بودی تفسیر از ان معانی عبارات خوشتر و الفاظ مختصرتر میتوانست کرد ... »

**قسمت دوم - ارثماطیقی ، آغاز: « فن سوم از جمله چهارم
که در علم ریاضی است در ارثماطیقی یعنی خواص اعداد
وان چهار مقالات است »**

**قسمت سوم - موسیقی و الحان ، آغاز: « وبعد ازین شروع
در فن چهارم کنیم که موسیقی است »**

یابان این قسمت برینگونه است : و چون سخن باینجا رسید که آمد
که فن رابع را در موسیقی از جمله رابع در علم ریاضی که در علم اوسط است
بدینمقاله و مقاله برین فصل و فصل را برین خاتمه و خاتمه را برین لحن ختم کنیم
و شروع در جمله خامس کنیم در علم الهی که علم اعلاست »

خط نسخ و نستعلیق ، نسخه قدیمی ، صفحه ۲۲ سفر ، قطع خشتی ، حواشی صفحات موربانه
خورده ، طول ۲۴ سانتی متر و نیم ، عرض ۱۸ ، عدد اوراق ۱۵۰ ، (شماره ۱۷۶)

۱ - حاشیه جلیل بن محمد رضوی بر تصدیقات شمسیه ، ده ورق
اول کتاب در آخر نسخه واقع شده ، آغاز : « لا اُخْصِي ثَنَاءَ عَلَيكَ »

۲ - شرح علیرضا بر تهذیب منطق ، نا تمام ، آغاز : « این
قیودی است سودمند ارباب تعلیم و تعلم را »

۳ - حاشیه صدر الدین محمد شیرازی بر شرح شمسیه .

آغاز : « أَحَقُّ مَنْطِقٌ يُعْرَفُ عَنَّا فِي صَبِيرِ الْفَصْلَاءِ »

تاریخ کتابت : ۱۰۸۸ ، خط شکسته و نستعلیق ، صفحه ۲۴ سفر ، قطع وزیری ، طول
۲۱ سانتی متر و نیم ، عرض ۱۱ ، عدد اوراق ۱۴۲ ، (شماره ۱۹۷)

۶۰۲

مجموعه -- شامل پنج رساله :

۱ - مقاله اول از رساله البرهان فی کیفیت تسطیح الکبری تألیف

کمال الدین ابو الفتوح احمد بن محمد بن السری (؟) .

آغاز : « الْقَوْلُ الْأَوَّلُ مِنْ كِتَابِ الْأَجَلِ الْأَوْحِدِ »

۲ - رساله در علم تسطیح تألیف بحیی بن محمد بن ابی الشکر معروف

بمحمیی الدین راصد اندلسی ، آغاز : « فِهْرِيهِ مُقَدِّمَةٌ نَاقِبَةٌ فِي عِلْمِ التَّسْطِیحِ »

۳ - شرح اصطلاحات صوفیه ، شارح محمد علی مودود لاری ، مرتب

بر حروف تهجی ، آغاز : « الْأَلْفُ يُشَارُ بِهِ إِلَى الذَّاتِ الْأَحَدِيَّةِ أَيْ

الْحَقِّ ، مِنْ حَيْثُ هُوَ أَوَّلُ الْأَشْيَاءِ »

۴ - هذه رساله فی بیان السنة السرمديّة الالهية والایام الربوبية

تألیف

۵- ترجمه مقاله ارسطو معروف به تفاحه که بوقت وفات املاک کرده
تاریخ کتابت: ۱۲۸۸، خط شکسته و استعاری، صفحه ۱۷-طرز، قطع وزیری، طول
۲۱ سانتی متر، عرض ۱۳، عدد اوراق ۸۲، (شماره ۲۷۹)

۶۰۳

مجموعه - حاوی مطالب مختلفه عربی و فارسی و اخبار و احادیث،

جمع و ترتیب عباسقلی خان سیف الملک نوری صاحب کتاب
تحفه مسعودیه، آغاز: « بِإِسْنَادِهِ قَالَ قَالَ رَسُولُ اللَّهِ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَآلِهِ
أُخْشِرُ ابْنَتِي فَاطِمَةَ »

بضمیمه رساله الارشاد فی احوال الصاحب الکافی اسمعیل بن
عباد، تألیف احمد بن محمد حسنی حسینی اصفهانی که در ۱۲۵۹
اتمام یافته است.

تاریخ کتابت قسمت اخیر: ۱۲۷۸، خط شکسته و نسخ، کاغذ الوان، صفحه ۱۲ و
۱۷-طرز، مجدول، قطع رومی، طول ۱۸ سانتی متر، عرض ۱۱، عدد اوراق ۱۲۹، (شماره
۲۹۲۶)

۶۰۴

مجموعه ۹ - مشتمل بر چهار رساله:

۱- رساله در فن شعر و قوافی منتخب از کتاب کامل الصناعات،

نکات عطاء الله بن محمود حسینی بنام امیر علی شیر نوائی.

آغاز: « سپاس بقیاس صانعی را که تاسیس بدایع »

۲ - رساله موسومه بجمع مختصر در علم عروض تألیف وحید
نبریزی (؟) آغاز: « سپاس بقیاس واجب التعظیمی را که به
تشریف نطق انسان را مشرف ساخت »

۳ - رساله وافی بقواعد قوافی، مؤلف معلوم نشد، آغاز: « بعد از
تیمن بموزون ترین کلامی که قافیه سنجان انجمن فصاحت
بدان تکلم نمایند »

۴ - رساله در جغرافی بر سبیل ایجاز و اختصار .

خط شکسته ، صفحه ۲۲ و ۱۷ سطر ، قطع خشتی ، طول ۲۲ سانتی متر ، عرض ۱۸ ،
عدد اوراق ۵۸ ، (شماره ۴۱۲۲)

۶۰۵

مجموعه - منشآت و رسائل متفرقه فارسی و عربی .

آغاز: « اَلْحَمْدُ لِلّٰهِ الْمَلِكِ الْمَجْدِدِ الْمَالِكِ الْوَدَّودِ »

خط شکسته و نسخ ، صفحه ۱۶ سطر ، قطع خشتی ، طول ۲۱ سانتی متر ، عرض ۱۶ ،
عدد اوراق ۵۸ ، (شماره ۴۱۲۳)

۶۰۶

مجموعه - حاوی رسائل و مکاتیب و منشورات که اغلب آنها از

مرقومات تاریخی محسوب میشود .

آغاز: « صورت منشوری که بندگمان نواب کامیاب سپهر
رکاب همایون اشرف اقدس اعلی بمولانا سعد الدین معلم
خوندار روم نوشته اند حضرت افادت و افاضت پناه فضائل

و کمالات اکتناه»

این مجموعه بر ۱۲۶ نامه مشتمل است و با منشور شاه اسمعیل
ثانی بخان احمد گیلانی بیابان میرسد .

تاریخ کتابت : ۱۲۴۹ ، خط نستعلیق ، صفحه ۱۷ سطر ، قطع رحلی ، طول ۳۴ سانتیمتر ،
و نیم ، عرض ۲۰ ، عدد اوراق ۲۵۲ ، (شماره ۴۱۳۵)

۶۰۷

مجموعه — مشتمل بر پنج رساله :

۱ — رساله لغات القرآن بفارسی ، آغاز : « وَبَعْدُ فَأَتَى تَرْجَمَتْ لُغَاتِ
الْقُرْآنِ عَلَى آتِوَابٍ مُّصَلِّةٍ بِالْحُرُوفِ الْمُنَجَّمَةِ »

۲ — حاشیه احمد قزوینی (؟) بر رساله اثبات الواجب جلال
الدین محمد دوانی ، آغاز : « قَالَ أَجَلٌ غَنَاءَ زَمَانِهِ تَمَّذَهُ اللَّهُ بِفُرَائِهِ »

۳ — حاشیه دیگر بر اثبات الواجب علامه دوانی ، آغاز : « أَلْحَمْدُ
لِنِعْمِ تَقْدَسَ جَنَابُهُ »

۴ — شرح اثبات الواجب دوانی ، شارح حسین الهی اردبیلی .
آغاز : « أَلْحَمْدُ لِلَّهِ عَلَى إِعْطَائِهِ الْعَالَمَ »

۵ — رساله اثبات الواجب جلال الدین محمد بن اسعد دوانی
صدیقی کازرونی .

آغاز : « سُبْحَانَكَ سُبْحَانَكَ مَا أَعْظَمَ شَانِكَ وَ أَظْهَرَ بُرْهَانِكَ أَنْتَ
السَّاهِدُ فِي الْعَيْنِ وَلَا يُشَاهِدُكَ الْعَيْنُ وَ أَنْتَ أَقْرَبُ »

تاریخ کتابت : ۹۰۵ ، ۹۵۱ ، ۹۴۸ ، خط نسخ و نستعلیق ، صفحه ۱۴ - ۱۹ - ۱۵ - ۲۵ -
۲۷ سطر ، قطع وزیری ، طول ۲۰ سانتی متر ، عرض ۱۳ ، عدد اوراق ۱۵۳ ، (شماره ۴۱۳۱)

۶۰۸

مجموعه - شامل مطالب جغرافی و شیمی و فیزیک و مسائل
مختلفه دیگر ترجمه از فرانسه ، آغاز : « زمین مدور است شبیه
به گلوله بزرگی ده هزار فرسخ فرنگی دوره ان است »
خط شکسته ، صفحه ۱۴ - ۱۶ - سطر ، قطع وزیری ، کاغذ فرنگی الوان ، طول ۲۰ سانتی
متر ، عرض ۱۳ و نیم ، عدد اوراق ۱۸۹ ، (شماره ۴۱۶۶)

۶۰۹

مجموعه - محتوی شش رساله :

- ۱ - کتاب سنا برق فی شرح البارق من الشرق ، در شرح دعاء
حضرت حجت ، شارح سید جعفر بن ابی اسحاق علوی فاطمی ،
آغاز : « وَبَعْدُ فَيَهْدِي دُعَاءَ جَلِيلِ الْقَدْرِ فَيُخْرِجُ مِنَ النَّاتِجَةِ الْقُدْسَةَ تَقْشِيمًا »
 - ۲ - رساله الشمس و العکوس در تنزیه امام از اکل حرام ،
آغاز : « وَبَعْدُ ... اَعْلَمُ اَنَّ الْمُرَادَ بِالْعِلْمِ الَّذِي هُوَ مَنَاطُ الْاَلَا جُنُبٍ عَنِ الْحَرَامِ »
 - ۳ - رساله الشرق و البرق .
 - ۴ - رساله الرق المنشور لبيان معراج نبينا المنصور .
 - ۵ - رساله صيد البحر .
 - ۶ - منظومه البلد الامين في اصول الدين .
- رسائل مذکور همه از تألیفات سید جعفر بن ابی اسحاق است .
تاریخ کتابت : ۱۲۷۸ ، خط نسخ ، صفحه ۳۰ - سطر ، قطع وزیری ، طول ۲۸ سانتی متر ،
عرض ۱۶ ، عدد اوراق ۱۵۹ ، (شماره ۵۰۹۱)

۶۱۰

مجموعه - متضمن پنج رساله :

- ۱ - شرح قصیده خمیره ابن فارض در عرفان و تصوف بفارسی
از آثار جامی، آغاز: « سُبْحَانَهُ مِنْ جَمَلٍ لَيْسَ لَوْجِيهِ بَقَابُ إِلَّا الْتَوْرُ »
تاریخ تألیف: ۸۷۵.
 - ۲ - رساله ده قاعده تألیف میرسید علی همدانی در توبه و زهد
و توکل و عزلت و قناعت و ذکر و توجه و صبر و مراقبه و رضا.
آغاز: « حمد و ثنای نامتناهی پروردگاری را »
 - ۳ - رساله نیروزیه در حکمت الهی و اسرار فواید سور قرآنیه
مشمول بر سه فصل.
 - ۴ - رساله الطیر، آغاز: « هَلْ لَّا حَيَمِينَ إِخْوَانِي فِي أَنْ يَهَبَ لِي مِنْ سَمِيهِ »
 - ۵ - کلمات ذوقیه و فلتات شوقیه للسهروردی.
- خط نستعلیق، صفحه ۱۳ سطر، قطع ریس، طول ۱۷ سانتی متر، عرض ۱۰، عدد اوراق
۸۱ (شماره ۵۱۰۲)

۶۱۱

مجموعه - مشتمل بر ده رساله :

- ۱ - اجوبه خواجه نصیر الدین طوسی بر نجم الدین دبیران
کاتبی قزوینی در مباحث متعلقه باثبات واجب الوجود، آغاز:
« قَالَ مَوْلَانَا نَصْرُ السَّمِيدِ نَصِيرُ الْحَقِّ وَالَّذِينَ الطُّوسِي فَدَسَّ اللَّهُ رُوحَهُ طَائِفَتِ
الرِّسَالَةِ الَّتِي عَلِمَهَا مَوْلَانَا »

رساله بدینگونه خاتمه مییابد: « فلهذا امتنع كون العالم قديما و اما تخصيص ايجاده بوقت دون وقت فلا يقولون به لان الوقت جزء من العالم ولا يتصور تخصيص ايجاد العالم بجزء منه فانه يجب تقدم المخصص على نفسه فهذا ما عندي فيه والله تعالى اعلم و احكم »

۲ - رساله العرش شيخ الرئيس ابن سينا ، آغاز : « كَلَّ شَيْئِي فِي عَالَمِ الْكُونِ وَالْفَسَادِ وَمَا لَمْ يَكُنْ فَكَانَ قَبْلَ الْكُونِ مُمَكِّنُ الْوُجُودِ »

۳ - رساله در تفسير قول علماء في نفس الامر نكارش نصير الدين الطوسي ، آغاز : « اِعْلَمِ اَنَّا لَا نَسُكُّ فِي كَوْنِ الْاَحْكَامِ الْيَقِينِيَةِ الَّتِي يَحْكُمُ بِهَا اِذَا هُنَا مَثَلًا »

۴ - روضة المناظرة ، تأليف شمس الدين كيشي در شرح رساله نفس الامر نصير الدين طوسي ، آغاز : « اَلْحَمْدُ لِلّٰهِ الَّذِي لَا يُوَاظِبُ عَلٰى مَنَاجِحِ الرَّشَادِ اِلَّا بِهِدَايَتِهِ »

۵ - رساله الحدود شيخ الرئيس ابن سينا ، آغاز : « اَمَّا بَعْدُ فَاِنَّ اَصْدِقَانِي سَاَلُونِي اَنْ اُمْلِيَ عَلَيْهِمْ حُدُودَ اَسْمَاءِ يَطَالِبُوْنِي بِشَحْدِيْدِهَا فَاسْتَعْفَيْتُ مِنْ ذٰلِكَ عَلٰمًا بِاَنَّهُ كَاَلَاَمْرِ الْمُتَقَدِّرِ عَلٰى الْبَشَرِ »

۶ - مکتوب نجم الدين دبيران کاتبی بخواجه نصير طوسی . آغاز : « اِلَى التَّوَلَّى الْعَظْمَاءِ وَالْاِمَامِ الْاَعْظَمِ نَصِيرِ الْيَلَّةِ وَالِدَيْنِ - فَدَسَّ اللهُ رُوْحَهُ سُوْالًا عَلٰى قُوْنِ الْمُتَنَطِّقِيْنَ »

۷ - تعليقات ابونصر فارابی ، آغاز : « هٰذِهِ التَّوْجُوْدَاتُ كُلُّهَا صَادِرَةٌ عَنْ ذَاتِهِ وَهِيَ مُقْتَضِي ذَاتِهِ فَهِيَ غَيْرُ مُنَاقِيَةٍ لَهُ »

۸ - حاشیه جلال الدين دوانی بر کتاب محاکمات در شرح - اشارات و تنبيهات ، بترتيب قال اقول ، آغاز : « قَالَ فِي الْمُحَاكِمَاتِ وَالْاَصْلُ مُقَدَّمَةٌ كُنِيَةٌ »

۹ - تعلیقات غیاث مشهور بمنصور در شرح مغلقات الہیات شفاء
شیخ الرئيس ابن سینا ، آغاز : «سؤال الہی شفاء عن التاعب الربیعیۃ
وَالکدورات الطبیعیۃ»

۱۰ - لطایف الاشارات غیاث مشهور بمنصور .

تاریخ کتابت : ۱۰۹۷ ، خط نسخ ، صفحہ ۱۷ سطر ، قطع وزیری ، طول ۲۶ سانتی متر ،
عرض ۱۴ و نیم ، عدد اوراق ۲۲۴ ، (شمارہ ۵۱۰۳) .

۶۱۲

بجموعه - حاوی حکایات و قطعات نظم و نثر ، چند صفحہ از

مقدمہ این مجموعہ افتادہ و اولین صفحہ چنین شروع شدہ است :

« فَايَ جَارِحَةٍ اَصُونُ مُعَذِّبِي سَلَمْتُ مِنَ التَّعْذِيبِ وَ التَّشْكِيلِ »

نسخہ نفیس قدیمی ، خط نسخ ، صفحہ ۱۵ سطر ، کاغذ ضخیم شکری ، قطع ربیعی ، طول
۱۹ سانتی متر و نیم ، عرض ۱۳ ، عدد اوراق ۲۵۷ ، (شمارہ ۵۴۰۳)

۶۱۳

بجموعه - شامل چهار کتاب :

۱ - منظومہ بطرز نصاب کہ اشعاران بالتزام تجنیس و تصنعات

لفظی سرودہ شدہ چنانکہ وزن شعر :

مصر شهر و شهر ماه و ماه اب و خوف سهم

سهم تیر و اجنحه چون بال باشد بال جان

۲ - انیس العشاق در وصف زیبائی زنان ، نگارش حسن بن محمد

منتخب مشرف مشهور به رامی، در زمان سلطان ابوالفتح شیخ اویس
بهادر خان تألیف شده، آغاز: «حمد و ثنای خالق را جلت
کلمته که در مبداء خلقت»

۳ - رساله در صفت شعر و شعرا و ذکر محسنات و صنایع لفظی .
آغاز: « قال الّیّ انّ من الیّعر لیکنه »

۴ - حقایق الحدائق در بدایع شعریه و امثله فارسی آن تألیف
شرف الدین رامی صاحب انیس العشاق، آغاز: « بعد از حمد
بیحد و صلوات بیعدد »

تاریخ کتابت: ۱۲۴۷، خط نستعلیق، صفحه ۱۴ سطر، قطع خشتی، طول ۲۰ سانتیمتر و
نیم، عرض ۱۵، عدد اوراق ۸۲، (شماره ۵۴۳۴)

۶۱۴

مجموعه - محتوی مکاتیب و رسائل و اشعار و خلاصه بعضی از
عهد نامه ها و رساله کلام الملوك نگارش میرزا تقی علی آبادی و
رساله مجدیبه و غیره .

خط شکسته و نستعلیق، کاغذ ابری، صفحات غالباً چلیپا نوشته شده، قطع وزیری، طول
۲۱ سانتیمتر و نیم، عرض ۱۴ و نیم، عدد اوراق ۲۱۰، (شماره ۵۴۳۵)

۶۱۵

مجموعه - سور قرآنیسه و ادعییه و زیارتنامه، خط آقا محمد علی
خوشنویس خونساری که بسوره النصر ابتدا شده .

تاریخ کتابت ۱۲۷۶ هـ من کاغذ شکری و حاشیه کبود ، دارای بت سر لوح ، مجلد فول ،
 قطع وزیری ، طول ۲۱ سانتیمتر و نیم ، عرض ۱۵ ، عدد اوراق ۳۳ ، (شماره ۵۴۵۷)

۶۱۶

مجموعه - شامل سه کتاب :

۱ - حکایت معاشقه عبدالله بن محمد همدانی و « منتها » دختر
 خالد بن زرعه ، آغاز : « ذُكِرَ وَاللَّهُ أَعْلَمُ وَ أَعَزُّ وَ أَكْرَمُ »

۲ - نزهة الاخيار فی محاسن الاخبار ، کتاب در چهارده باب و
 يك خانمه تألیف شده و این نسخه باب اول و دوم را متضمن است .
 آغاز : « الْحَمْدُ لِلَّهِ الَّذِي أَنْشَأَ الْوُجُودَ عَلَى مَا يَشَاءُ مِنْ قُدْرَتِهِ »

۳ - روضة القلوب و نزهة المحب و المحبوب در ماهیت عشق
 و محبت و احوال عشاق و اشعار و اخبار نادره ایشان ، شامل یازده
 باب ، آغاز : « الْحَمْدُ لِلَّهِ ذِي الْكَرَمِ وَالْجُودِ »

خط نسخ ، صفحه ۱۷ - قطر ، قطع وزیری ، طول ۲۲ سانتی متر ، عرض ۱۴ ، عدد اوراق
 ۱۱۸ ، (شماره ۵۴۶۵)

۶۱۷

مجموعه - شامل چهارده رساله :

۱ - منتخب حدیقه حکیم سنائی .

۲ - جام جهان نما در علم توحید که اولش این است : « حمد
 یبعد و ثنای بیحد سزای ذاتی که وحدتش منشأ احدیت »

۳ - اصطلاحات اهل تحقیق در تصوف ، آغاز : « بدانکه تصوف عبارت از تصفیه قلب است از کدورات قالب »

۴ - در تحقیق عشق و محبت بروفق مشرب زهره ارباب ولایت و فتوت ، آغاز : « زهی معشوقی که شب تار عاشقان بیدار را »

۵ - رساله محیی الدین بن عربی در حکمت و عرفان .

۶ - واردات سید محمد نوربخش « منظوم »

۷ - اصطلاحات .

۸ - شرح چند رباعی و رساله ملا محمد امین شیروانی مشهور به ملازاده .

۹ - دیباجه دیوان ملا محسن فیض .

۱۰ - مقاله سیم از قسم اول نفائس الفنون .

۱۱ - لوائح جامی .

۱۲ - لمعات در بیان مراتب عشق .

۱۳ - سعادت نامه شیخ شبستری ، آغاز : « حمد و فضل

خدای عز وجل هست بر بنده واجب از اول »

۱۴ - گلشن راز شبستری .

تاریخ کتابت : ۱۲۶۲ - ۱۲۶۳ ، خط نستعلیق ، صفحه ۱۴ سطر ، تصحیح وزیری ، طول ۲۱ سانتی متر ، عرض ۱۳ ، عدد اوراق ۲۴۴ ، (شماره ۵۴۸۲)

۱ - طب نعمانی منظوم در چهل و سه باب ، اشعار این منظومه غالباً ناموزون و اسامی و اصطلاحات آن خالی از غلط و ابهام نیست ، پس از ایراد فهرست چنین ابتدا شده :

« هر کجا بین سوخته باشد هنود
خاک آنجا گریاری شب و سود »

۲ - کتاب طمطم فیلسوف هندی در خواتیم و بخورات و چگونگی مخاطبه کواکب سبعة ، نام تمام ، اغلاط این نسخه بسیار و دارای سی و سه تصویر است .

آغاز : « گفت طمطم هندی مهتر فلاسفه و عالم ایشان که سزاوار است هر آنکس که بخواند بداند روحانیات و بخورات خاتمهها که او را باشد طبع و بخششی از کواکب خاصه عطارد نه کواکبهای دیگر »

خط نستعلیق ، صفحه ۱۵ و ۱۶ سطر ، قطع وزیری ، طول ۲۱ سانتی متر و نیم ، عرض ۱۳ ،
عدد اوراق ۱۰۶۴ (شماره ۵۱۸۷)

۶۱۹

مجموعه - شامل شش کتاب :

۱ - مآثر الملوك در کلمات و اثرات سلاطین و اقوال ائمه معصومین و حکماء ، تألیف غیاث الدین بن همام الدین معروف به خواند امیر صاحب تاریخ حبیب السیر .

آغاز : « ای کشته عیان نزد تو آثار همه
حرفی نبود نهان ز اسرار همه »

کتاب بنام امیر علیشیر انجام یافته و در ترجمه حال خواجه جلال الدین قاسم فرزند خودی صدر تمام شده .

۲ - چهار مقاله نظامی عروضی سمرقندی .

۳ - دستور الوزراء نصایح خواجه نظام الملک ابوعلی حسن بن علی بن اسحق طوسی جهة فرزند خود فخر الملک شامل مقدمه و دو فصل ، آغاز : « شرافت تحمیدات پادشاهی را که انتصاب فیخر دین بنظام ملک از حکمت کامله اوست »

بعضی در نسبت این کتاب بخواجه نظام الملک تردید کرده آنرا از موضوعات پنداشته اند ، خواند میر در حبیب السیر چگونگی خطبه سلطان ملکشاه دخترالمقتدی بالله خلیفه عباسی را از وصایاء نظام الملک نقل کرده است و دولتشاه در تذکره الشعراء در ذکر خواجه افضل الدین محمود چنین میگوید : « فایده حکماست که خواجه جهان نظام الملک حسن الطوسی تعهد الله بفرانه بجهت فرزند خود فخر الملک در نصیحت نامه نوشت که مملکت پادشاه عهد را حکما بر مثابه خیمه تصور کرده اند و رعایا مثل اوتاد خیمه اند که بی قوت اوتاد قیام خیم مجال باشد و امراء بر طور طابهای خیمه اند »

نگاه کنید بفهرست نسخ فارسی کتابخانه برلن تألیف ویلهلم-

برج صفحه ۳۱۹ کتاب ۲۹۳ .

۴ - آثار الوزراء در اخبار و آثار و زراء تألیف سیف الدین حاجی بن نظام العقیلی « الفضلی » بنام خواجه قوام الدین نظام الملک خوافی آغاز : « شرایف تحمیدات حضرت پادشاهی را که در ایجاد کائنات به سیر (نصیر) بل بوزیر محتاج نکشت و در

بدو فطرت موجودات بعدیل و مشیر مشاورت نکرد»

این نسخه شامل دو مقاله است، مقاله اول در ذکر آثار و اخبار وزراء سابق و آن دوازده بابست: ۱ - در ذکر وزرای سلاطین ما تقدم، ۲ - در ذکر وزرای خلفای راشدین و ائمه مهديين، ۳ - در ذکر وزرای بنی امیه، ۴ - در ذکر وزرای خلفای بنی عباس، ۵ - در ذکر وزرای آل سامان، ۶ - در ذکر وزرای غزنویان، ۷ - در ذکر وزرای آل بویه، ۸ - در ذکر وزرای آل سلجوق، ۹ - در ذکر وزرای خوارزمشاهیان، ۱۰ - در ذکر وزرای چنگیزخانین، ۱۱ - در ذکر وزرای آل مظفر و ملوک غور، ۱۲ - در ذکر وزرای امیر تیمور کورکان. مقاله دوم در ذکر آثار و اوضاع نظام الملک خوافی و آن چهار بابست.

مؤلف از منشآت سلاطین و بزرگان و علماء و وزراء مجموعه ای ساخته بوده، نظام الملک مجموعه را میطلبد و در آن موقع فکر تألیف این کتاب پیدا میشود: «بغاطر چنان رسید که هیچک از مورخان رفیع مقدار و فصیح سحر کردار تا بدین روزگار تاریخی مشتمل بر اخبار و آثار دستوران نامدار و وزیران نیکوکار ننوشته اند مگر احیاناً در بعض تواریخ بر سبیل تقریب ذکر بعضی از وزرا نموده اند بنا بر این مقدمه بنده را سلسله رغبت جمع کردن آثار و اخبار وزرای سابق و لاحق در حرکت آمد... و ذکر هر يك از تواریخ نامدار... تحقیق کرده بیرون آورده مینویسد»

نظام الملک خوافی در ۸۷۵ از وزراء سلطان حسین میرزا بایقرا بوده محتمل است آثار الوزراء در همین تاریخ تألیف شده باشد.

۵ - در ذکر بلاد و اقالیم و طوائف و اماکن مشهوره، نام این کتاب معلوم نشد، آغاز: «برای صوابنمای اصحاب خیرت

و ارباب بصیرت پوشیده نماند که بعضی از علمای تاریخ چنان گفته اند

این نسخه برای امیر علیشیر تألیف شده است.

۶ - انار الملوك و الانبياء در تلخیص حبیب السیر .

آغاز: « بر ضمیر انور فضلاى سخنور و خاطر از هر بلغای هنر پرور در نقاب ارتیاب مستور نماند »

متمم است این نسخه نیز از مؤلفات خواند امیر باشد که برای امیر علیشیر ترتیب داده ، « انار الملوك و الانبياء » و « خبر از جهانیان » متضمن تاریخ تألیف کتابست (۹۳۱)

خط نستعلیق ، صفحه ۲۶ سطر ، قطع رحلی کوچک ، طول ۲۷ سانتی متر ، عرض ۱۴ و نیم ، عده اوراق ۲۸۵ ، شماره ۵۵۰۲

۶۲۰

مجموعه - بیاضی مشتمل بر مندرجات ذیل :

تکلیف در
خط کاتبی
تاریخ ۱۰۶۹

۱ - رساله در مباحث علم رسمی و بیان مسالك حکماء مشائون و اشراقیون و حقایق متعلقه بمعنای توحید ، چند سطر از اول آن افتاده و در ۱۰۶۹ نوشته شده است .

۲ - رقعۀ شیخ بهائی بمیرزا ابراهیم همدانی (۱۴-۱۵ سنّ سنه ۱۰۶۹) خط کاتبی

۳ - دعاء حزب البحر و خاتمه آن . خط کاتبی

۴ - اشعار و غزلیات شیخ محمد علی حزین لاهیجی متوفی در ۱۱۸۰ (۲۵ - ۱۶۲) خط کاتبی ۱۱۲۷ و ۱۱۲۰ . خط نستعلیق ، متن صفحات سفید و حواشی کاغذ ابری

۵ - عهدنامه شاهان سمرقند (۲۱-۲۲) خط کاتبی ۱۱۸۲

۶۲۱

مجموعه - مشتمل بر بیت و سه کتاب و رساله :

۱ - چهار ورق اول نسخه متضمن خلاصه خمس نظامی نا تمام اشعار هاتف ، کلیم ، حاجی محمد خان قدسی ، صائب ، شکوهی نظیری ، ظهوری ، دو قطعه نثر میرزا صایبا در باب تنباکو و شراب دیباجه دیوان فیضی ، معراج خیال علیرضای تجلی .

۲ - رساله اوصاف الاشراف خواجه نصیر الدین محمد طوسی . آغاز : « سپاس بی قیاس بار خدائی را که بسبب آنکه هیچ عقل را قوت اطلاع بر حقیقت او نیست »

۳ - رساله در شناخت کاینات جو و طبقات هوا و خاک که بنام شاه عباس صفوی تألیف شده .

آغاز : « حمدی از قطرات باران افزون و سپاسی از حیز قیاس بیرون » مرتب بر مقدمه و سه باب و تذنیب ، مطلب اول در طبقات هوا و خاک . مطلب دوم در اثبات تغیر عنصر . باب اول در سبب پدید شدن ابر و باد و باران و امثال آن و برق و صاعقه . باب دوم در سبب پدید آمدن قوس رنگین که در افواه به کان رستم مشهور است . باب سوم در سبب زلزله و پیدا شدن آبهای چشمه . تذنیب در سبب حدوث ذوات الاذنب و نیازك .

۴ - کتاب ریاض الافکار در توصیف خزان و بهار نگارش

زیرا مشتمل بر ۱۰۹۸ (۲۰۹۸) ورق است

یار علی شهیر به تبریزی بن عبد الله .

آغاز: « برگ و بال نهال باغ کلام حمد حقیقت و شکر ذی انعام » پس از مقدمه در وجه تحریر چنین میگوید: « عزیزی از اعیان خواص ... اقتراح نمودند که چون ترا در طرز بدایع گستری رتبه ضحیر و انوری است ... چرا بسختان سحر بیان خود را ممتاز و مستثنای نسازی و چون جمعی که بمبارات فصیح و اشارات ملیح معارضات نوشته اند مثل معارضه گل و زرگی و زمین و آسمان و شب و روز و تیغ و قلم تو نیز معارضه در خصوص بهار و خزان ننویسی »

این کتاب در سنه ۹۲۶ در شهر بورسه باسم مصطفی پاشا از وزراء مملکت ترکیه نوشته شده است .

۵ - رساله در باب شکار که حسین حسینی طبیبی ملقب بصدر جهان بنام سلطان ابراهیم قطبشاه از سلاطین قطبشاهی هند تألیف نموده (۹۶۰)

آغاز: « سپاس بقیاس و شکر محمدت اساس پادشاهی را سزاوار است که مرغایبان دل عارفان اسماء شکار باز بلند پرواز اویند » مؤلف در تألیف رساله باغلب کتب فقهیه مراجعه کرده و دقیقه ای از مذهب موافق و مخالف فروگذار ننموده: « در حین تحریر این رساله از کتب فقه امامیه تحریر و قواعد و ارشاد و شرایع و نافع و دروس و لعمه دمشقیه و مقنع و از کتب فقه شافیه و جیز و غیر و روضه ... و تیسیر الفتاوی و شرح منهاج و منبری و از کتب فقه حنفیه ... هدایه و کنز و خلاصه و فتاوی سراجی و فصول عمادی و از کتب فقه حنبلیه رؤس المسائل در نظر داشت »

۶ - هفت ورق مشتمل بر اشعار نشاط ، نظیری ، کلیم ، ملا و ارسته ، هاتف ، حکیم شفائی ، انوری و دیگران .

۷ - رساله در علم قیافه، نا تمام، آغاز: «اما بعد بدانکه این رساله ایست مبنی بر علم قیافه که عبارتست از معرفت اخلاق درونی و صفای باطن انسانی از اعضاء ظاهره»

۸ - رساله در بیان معنی، نا تمام، شامل يك مقدمه و بیست و چهار فصل، آغاز: «بدان که معنی بحسب لغت چیز را گویند که پنهان شده باشد»

۹ - رساله در علم معنی نگارش عباسقلی بن حسن شاملو، نا تمام، آغاز: «بعد از کشاکش معمای مجمع الاسماء تو حید باریتعالی»

۱۰ - تحفه شاهیه عباسیه در شرح رساله ذهبیه رضویه در علوم طبیه منسوب بحضرت علی بن موسی الرضا علیه السلام، شارح محمد نصیر بن قاضی بن کاشف الدین محمد یزدی، آغاز: «ستایش دور از آلائش سزاوار در گناه حکیمی جل شانہ تواند بود»

در انتساب رساله چنین نقل شده هنگامی که مأمون در مرو بود حضرت امام همام و جمعی از اطبا و دانشمندان مانند یوحنا بن ماسویه و جبرئیل بن بختیشوع و صالح بن مهله هندی و دیگران روزی در مجلس وی حضور داشتند حضار از طب بسیار گفتند و هر يك در عناصر اربعه و طبیعتها و سود و زیان خوردنیها و تدبیر صحت مزاج سخنها راندند، مأمون از امام رأی آن حضرت را پرسید و این مسائل طبیه در پاسخ وی بوجود آمد.

۱۱ - صور الاقالیم در مساحت سطوح اجسام و مقادیر ابعاد اجرام و تحقیق مبادی اقالیم و نهایت آن، آغاز: «الْحَمْدُ لِلَّهِ الَّذِي رَزَقَنَا السَّمَاءَ الدُّنْيَا بَرِيَّةً الْكَوَاكِبَ»، مشتمل بر مقدمه و دو مقاله و خاتمه.

۱۲ - عرض نامه در حکمت محتوی چهار عرض : ۱ - عرض اجسام که در مایه افعال و قبول کنش اند . ۲ - عرض کنندگان و کارگران در اجسام عالم و جسم مردم . ۳ - دانسته‌های مردم و اقسام آن . ۴ - در بیان ماهیت و ائیت داننده بدانسته‌ها و بکننده و کرده و فائده و غایت این عرضها .

آغاز : « خداوند ا بفرزونی جود و فروغ وجودت که جان بوی جويا شد و خرد بدو کویا کویائی مرا کوش و توان شمار نعمتهای تو ارزانی دار و بدان بخش و بخشایش کونه پیدا و هویدا کن تا کفت من در حکایت انواع نواخت و فنون شناخت تو مدد شوق مشتاقان و نیروی انگیزختگی سالکان و کرامیان و کزیدگان و شایستگان درگاه تو شود »

۱۳ - رساله مدارج الکمال در نصایح و غایت آفرینش ، آغاز : « بنام خدائی که جز او خدائی نیست آغاز هر چیز و او بی آغاز و انجام هر چیز و او بی انجام اشکارا و برونی که زبرش برون نیست و پنهان و درونی که فرودش درونی نه » متضمن هشت گشایش : ۱ - در آنکه گوهر مردم و آنچه او راست درو یافته شود شش فصل است . ۲ - در بیان آنچه بدان جدا شد مردم از جز مردم . ۳ - در بیان مراتب خاصیت مردم میان دو طرف نقصان و کمال . ۴ - در بیان اسباب یاری دهنده خاصیت مردم را بر رسیدن بکمال . ۵ - در آفات و اسباب که نفس را از کمال و غایت خویش باز برند . ۶ - در نشانه‌های کمال شناختن خاصیت مردم . ۷ - در ذکر طریق حاصل کردن اسباب یاری دهنده . ۸ - در پیدا کردن فایده و منفعت دانش و آنکه راحت و صول بدان

بر رنج طلب و مشقت مجاهدت بجزاید.

۱۴ - پادشاه نامه مشتمل بر سه گفتار و يك فصل، آغاز: «**اغاز گفتار ان كنيم كه اغاز وانجام هر كردار از و بدوست و ستاينده باشيم وى را چون از وى نيكوئى شناس شديم**» در آخر ديباچه سبب تأليف را چنين بيان ميكند: «**و از گفتارها گفتار صدق و سودمند را كزیده نر ياقتم از سخن دروغ و گفتار ناسودمند و از سخن سودمند آن شريفتر بود كه سودش بشفيرتيرين مردم رسد از ان سخن سودمند كه سودش بفرومايان مردم رسد و شريفترين مردم سروران و شاهان بودند و چون اين مراتب را بشناختيم خواستيم كه يادكارى سازيم از بهترين سخن راست و گفتار سودمند براى بهترين صنفى از اصناف مردم . . . و دستورى ساختيم سر جمله مكارم اخلاق كه شاهانرا بكارست تا صورت نامه را برابر ديده دارند**»

۱۵ - رساله در معرفت وجود و تعريف علم نگارش محمد بن حسن بن حسين (؟)، آغاز: «**اما چنين گوويد مقرر و مبين اين معانى . . . محمد بن الحسن بن الحسين رضى الله عنه كه گروهي از ياران حقيقى و برادران دينى از من انشاءنامه خواستند كه از خواندنى و فهم معانىش آگه شوند از سه چيز يكي از فهم وجود خود و از صفات وجود خود دوم آكه كردند از حقيقت اكهي و علم كه چيست و سه ديكر آكه شوند از فايده و منفعت اكهي و علم و چون خود را از دانستن اين سوال بى بهره نديدم بر خود واجب شمردم شكر اين نعمت در كذاردن . . . و با خود پيمان بستم كه اين فصول سه گانه را بر پژوهنده آن روشن كنم بد انسان كه در بينش و دانش من خورد**»

اين رساله شامل سه گفتار و ده در سخن است و هر در را -
كليديست و چهار در ازين نسخه ناقص است.

۱۶ - منتخبات کیمیای سعادت . آغاز: «این سخنان کیمیای سعادتست که خواجه افضل الدین کاشی از کتاب کیمیا که امام غزالی ساخته انتخاب کرده»

۱۷ - کتاب تحفه صفویه در اصول و فروع دین مرتب بر مقدمه و سه باب و خاتمه ، تألیف زین العابدین حسینی ، آغاز: «حمد و سپاس یکتائی را که دانایان بحر فهم و ادراک بکنه معرفت او پی نبرده»

۱۸ - شرح کتاب اعتقادات منسوب باین بابویه ، شارح ابو الفتح حسینی ، نا تمام ، آغاز: «بعد از محامد و اقیات کریم ...» این نسخه حسب الامر «نواب مستطاب حضرت شاهزاده عالمیان ... ماهروی دولتخانه عدالت و رعیت پروری ... ناموس العالمین سلطان السلاطین المنظوره بانظار الله الملك الدائم حضرت شاهزاده مهین بانوسلطانم خلد الله تعالی ظلال سلطنتها وعصمتها» ترتیب یافته (؟)

۱۹ - مرآة المحققین در معرفت النفس و علم خدا شناسی و دیدن و دانستن و شناختن آیات بینات او در عالم آفاق و در عالم انفس ، از مصنفات شیخ شبستری ، آغاز: «حمد و سپاس بیحد و ثنا و دعای بیعد ذوالجلالی را جل جلاله»

۲۰ - مضماری دانش در شناختن اجناس اسب و آنچه از اقوال و روایات در خصوص اسب وارد شده ، آغاز: «سپاس بقیاس خداوند جهانرا که ابلق لیل و نهار چندانکه حیان (جهان) ازل و ابد را در نوردد از شناخت عزتش نشان نیابد»

این رساله بنام شاه عباس ثانی تألیف شده: «فرمان قضا جریان بنام

ابجد خوان دبستان فهم و خرد نظام الدین احمد صادر شد که آنچه در باب اول از آیات و احادیث و خلاصه اقوال پیشوایان این فن و سایر آنچه از فرستامه کتب معتبر سنجیده میزان قبول باشد شبرازة التیام بخشد

۲۱- رساله در بیان مراتب عشق و طریقت و تصوف، آغاز

«شاهان عشق را رایت سعادت معرفت در عالم مشاهده»

اسم نگارنده رساله معلوم نشد، در ضمن مقدمه چنین بنویسند: «تا درینوقت که اخوی ابو الفرج بلغه الله مقام الفقر بدینجانب رسید و ما را از یاران خراسان و برادران ماوراءالنهر و مشایخ ترکستان رضی الله عنهم خبر داد و بدان ایام ما را مندر کرد و اوقات ما را بذکر آن عاشقان مطیب کرد» در جای دیگر میگوید: «لکن اخوی ابو الفرج اکرم الله بکرامته العارفین امتزاج چنین که نوشته ازین درویش بولایت شان خراسان و ترکستان برم «برد» تا قاف سفر و سکینه حضر باشد خواستم که از مقام مشایخ عشق فصلی دو سه بنویسم تا مریدان را موعظتی باشد و سرانرا تذکرتی تأمل کردم در اصول قوم قانون ایشان بچند علمست و فهرست آن بدین طریق نهاده شد علم توحید معرفت علم حالت علم معاملات علم مشکافت (؟) علم خطاب علم سماع علم وجد معرفت روح علم معرفت قلب علم معرفت نفس»

۲۲- نزهة الارواح نگارش حسین بن عالم بن ابوالحسن حسین

معروف بامیر حسینی متوفی در ۷۵۰ در معرفت سلوک و مقامات سالک و سائر مسائل عرفانیه، مشتمل بر بیست و هشت فصل آغاز: «سبحانک ما عرفناک حق معرفتک انه هو المودع والمعین... بتوقیعش چو روشن دیدم آواز سخن را... بنامش کردم آغاز... سپاس بی قیاس و منتها بی همه ملکی را که ملکش بی انباز است و درگاه لطافش درگاه

خطوط از امیر
فستاد در کتابخانه
تک هست
او در کتابخانه
نویسند
شاهان
سیده
نگارنده
حزین
السنه
بیت
۴

بیکاه بر روی در معرفت نشستگان او باز است»

تزهة الارواح در ۷۱۱ هجری نوشته شده است، صاحب مجالس العشاق میگوید: «دیده بان و تصنع علی عینی امیر سید حسینی در میان اولیا بغایت لطیف بوده و مصنفات در طریق درویشان دارند مثل زاد المسافرین و کنز الرموز و طرب المجالس و چند رساله دیگر»

۲۳ - دستور الوزارة، رجوع کنید به کتاب ۳ شماره ۶۱۹. خط نستعلیق، هر صفحه سه ستون ۱۷ و ۱۸ و ۱۹ سطر، چند ورق سفید در اول و آخر کتاب، چند ورق مجتبی اشعار در خاتمه، قطع رحلی، مجدول، دارای سه سر لوح، طول ۲۱ سانتیمتر، عرض ۱۹، عدد اوراق ۲۵۰، (شماره ۶۷۷۵)

۶۲۲

مجموعه - حاوی هشت کتاب:

- ۱ - تاریخ افغان در ذکر سلطنت احمد شاه و تیمور شاه و شاه زمان و شاه محمود و غیره.
- ۲ - لطایف الطوائف در نکات و ظرائف کلام بلغا و فصحاء، تألیف علی بن حسین واعظ کاشفی در سنه ۹۳۷. آغاز: «بعد از ادای تحمیدات الهی»
- ۳ - تاریخ سلاطین عثمانی از سلطان عثمان خان اول (۷۲۳) تا سلطان مصطفی خان رابع (۱۲۳۱)، ترجمه از فرانسوی و انگلیسی، آغاز: «حمدی که مقبول پیشگاه ساکنان ملاء اعلی»

- ۴ - روزنامه وقایع محاصره حیدرآباد، نگارش نعمت خان عالی،
آغاز: «دمیکه مدرس کشف صبح در صفت صدق و صفا»
- ۵ - ترجمه جلد اول کنگول شیخ بهائی، مترجم احمد شهیدی،
آغاز: «مجموعه حمد و سپاس واجب الوجود و سفینه شکر
ستایش و اهب الجود از ان جامعتر است»، تاریخ کتابت ۱۲۰۷
- ۶ - مقدمه قسمت اخیر آنشکده آذر «مجموعه دوم»
- ۷ - توزک امیر تیمور.

- ۸ - رساله در موعظت و نصیحت، آغاز: «یحیی بن معاذ
رازی گوید که حکمت از آسمان فرود میاید»
خط نسخ و شکسته و نستعلیق، صفحه ۱۵ - ۲۲ - ۲۰ - ۱۷ سطر، قطع خشتی، طول ۲۱
سانتی متر و نیم، عرض ۱۶، عدد اوراق ۲۷۹، (شماره ۶۹۲۶)

۶۲۳

- مجموعه - - رسائل مختلفه که اغلب آنها نگارش بابا افضل کاشی است
- ۱ - جاودان نامه بابا افضل در معرفت نفس و شناسائی آغاز
انجام حاوی چهار باب، چند ورق از اول افتاده، آخر نسخه بر این
منوال است: «و ما سخن درین نامه بیشتر بر طریق یاد دادن میگوئیم نه
بر طریق حجت و برهان و سبب آن بوده که از طالبان نه همه را علم تألیف حجج
و برهان باشد و قانون آنرا شناسد و اگر سخن بر صورت تألیف برهان و حجت
ایراد رود شاید که راه بر رونده تاریکتر شود چون کسیکه شعر خواند راست و
علم عروضش نبود... سیری شد جاودان نامه به پیروزی و فرخی و سپاس
نگارنده تن و دارنده جان را بحکمت بلند و قدرت بیچون و چند و درود بر پیغمبر

مافرستاده برآستی وانکیخته بندرستی محمد مصطفی ویر یاران ویر روان وی باد»

۲ - رساله ساز و پیرایه شاهان پر مایه در گفتار های سودمند
برای پادشاهان ، محتوی سه گفتار ویک خاتمه ، این نسخه در طهران
چاپ شده : (۱۳۱۱)

۳ - در تعریف وجود و آگاهی از علم و فائده آن ، آغاز : «و
بعد چنین گوید مبین و مقرر این معانی علوم»

۴ - کلام در بقاء نفس .

۵ - ۲۸ کلمه در نصیحت اخوان .

۶ - کلام « فی ان النفس لا تتألم بفقد البدن » .

۷ - سؤال و جواب .

۸ - در تناهی اجسام و بیان آن .

۹ - فی تحقیق الدهر و الزمان .

۱۰ - سؤال صفی بن علی الوند کلی از زین الدین نسوی در

فرق مابین مرک و خواب .

۱۱ - پنج فصل مبادی موجودات ، آغاز : «سپاس و ستایش

نکارنده جان را بخرد و پهای دارنده خرد را بخود ... اما

بعد چنین گوید مؤلف این رساله افضل الدین محمد کاشانی

که این گفتاریست در مبادی موجودات نفسانی که ان را

معلومات و مدرکات خوانند»

۱۲ و ۱۳ و ۱۴ و ۱۵ - چند رساله از منشآت بابا افضل .

۱۶ - ترجمه فصول سیزده گانه از سخنان هرمس الهرامسه و

هوادرین النبوی در معانیت و نصیحت نفس ، « ای نفس باید که

بدانی و بیقین شوی در آنکه حد لذت آنست که ازان ملال نبود و هر که که نفس در عالم طبیعت لذتی جوید چیزی را همی جوید که نتواند بود از آنکه هر چه نفس همی بیند درین جهان ملال انگیز است « آغاز فصل سیزدهم .

خط شکسته و نستعلیق ، صفحه ۱۲ سطر ، قطع وزیری ، طول ۲۲ سانتی متر ، عرض ۱۴ و نیم ، عدد اوراق ۱۲۸ ، (شماره ۶۹۴۱)

۶۲۴

مجموعه - محتوی آثار و اخبار ائمه اطهار و مطالب مختلفه ، دیباجه نسخه افتاده و اولین صفحه بر این سطور ابتدا شده است : « عن ابراهیم بن محمد بن مسلم الثقفی قال حدثنی عبد الله بن بلخ المنقری عن شریک عن جابر عن ابی حمزة البشکری عن قرافة الاودی عن اسماعیل بن عبد الله الضلعی وكانت له صحبة »

نسخه قدیمی ، خط نسخ ، صفحه ۱۸ سطر ، قطع ربی ، طول ۱۸ سانتی متر ، عرض ۱۲ ، عدد اوراق ۱۵۶ ، (شماره ۶۹۶۹)

۶۲۵

مجموعه - محتوی شش رساله :

۱ - تفسیر سورة الاخلاص و سورة الفلق و سورة الناس منسوب

بشیخ رئیس ابن سینا .

۲ - ده مسئله و اجوبه آنها ، آغاز : « سئل الشیخ العالم الفیلسوف

الرئيس أبو علي الحسين بن سينا البخاري رحمه الله مسأله عشرة فاجاب
عن الجميع وهديه صورتها »

- ۳ - رساله در حقائق علم توحيد از افادات شيخ الرئيس .
 - ۴ - رساله جوابيه ابن سينا به ابو عبد الله جوزجاني .
 - ۵ - رساله نفسيه ابن سينا در معاني نفس و احوال آن .
 - ۶ - كتاب غالب و مغلوب و نسخه معاجين .
- خط نسخ ، صفحه ۱۵ سطر ، قطع وزيري ، طول ۲۵ سانتی متر و نیم ، عرض ۱۴ و نیم ،
عده اوراق ۶۳ ، (شماره ۷۸۵۱)

۶۲۶

مجموعه - متضمن هشت كتاب :

- ۱ - منتخب جوك در حقائق توحيد و معرفت هستي مطلق .
آغاز : « شكر و سپاس بيقباس سزاوار حضرت دادار
افريدكاري مثل و بيمانند و بي همتاست »
- ۲ - كتاب حق اليقين في معرفة رب العالمين از تاليفات شيخ
شهسزري صاحب گلشن راز ، آغاز : « اي پيدا تر از هر پيدائي
و اي اشكار تر از هر هويدائي » ، حاوي هشت باب .
- ۳ - مرآة المحققين در معرفت النفس و علم خدا شناسي ،
آغاز : « حمد بيحد و ثنای بيعد حضرت ذوالجلالی راکه »
- ۴ - رساله صحت و مرض فضولي ، آغاز : « حمد بيحد احدي
را سزاست »
- ۵ - رساله در باب علم موسيقي ، آغاز : « بدان اي فرزند

که هیچ علمی بعلم موسیقی نمیرسد»

۶ - رساله در عقل و عشق .

آغاز: « اَلْحَمْدُ لِلّٰهِ الَّذِي رَتَّبَ تَرْتِيبَ الْعَالَمِ بِخَلْقِ آدَمَ »

۷ - رساله کبری در منطق تألیف سید شریف جرجانی ، آغاز :
« بدانکه علم بر دو نوع است یکی تصور و دوم تصدیق »

۸ - کتاب در ذکر کائنات جو و عالم افلاک و کواکب و موالید
ثلثه و تعریف نباتات و حیوانات و بیان اسامی آبها و دریاها و انهار
و جغرافیای ممالک و غیره ، از ابتدای این نسخه مقداری ناقص است
و باین جمله شروع میشود : « اعلم ان عالم العناصر تسعة طبقات »
و پایان نسخه در ذکر مسافتات بلاد چنین است : « ممالک ماوراء -
النهر یکماه راه در یکماه ممالک خراسان دوپست فرسخ در صد
و پنجاه فرسخ دشت قبچاق یکماه در یکماه مملکت کشمیر صد فرسخ
در صد فرسخ » مؤلف معلوم نشد .

خط شکسته ریز ، صفحه ۲۰ ، سطر ، کاند الوان ، قطع وزیری ، طول ۲۰ سانتی متر و
نیم ، عرض ۱۴ ، عدد اوراق ۲۰۸ ، (شماره ۸۰۱۱)

۶۲۷

مجموعه - متضمن سه کتاب :

۱ - کتاب رجال مجلسی « محمد باقر بن محمد تقی بن مقصود علی

اصفہانی » صاحب بحار الانوار و مصنفات دیگر .

آغاز: « اَلْحَمْدُ لِلّٰهِ الَّذِي رَفَعَ مَنَازِلَ الرَّجَالِ عَلٰی مَعَارِجِ الْكَمَالِ »

مناظره علمی
صاحب الدرر
تکریم است

۲

۲ - رساله حسین بن عبد الصمد حارثی در مسئله قبله .

۳ - قبله اثنی عشریه در تعریف و تحدید قبله و مطالب راجعه
بآن و جداول طول و عرض بلاد و انحرافات و مسافات .

خط نستعلیق ، صفحه ۲۵ سطر ، قطع رحلی ، طول ۲۷ سانتی متر ، عرض ۱۵ ، عدد اوراق
۱۲۴ ، (شماره ۸۱۷۳)

۶۲۸

مجموعه - حاوی مسائل و مطالب مختلفه از خلقت افلاک و اقالیم
سبعه و توصیف ربع مسکون و تواریخ پادشاهان و حکما و فلاسفه
و شعرا و عرفا و احجار و فلزات و حیوانات بری و بحری و هوایی
و نباتات و غیره ، جمع و ترتیب محمد حسن بن کر معلی اصفهانی .
آغاز : « سپاس و ستایش و درود و محمدرت بی قیاس
سزاوار یکانه وجودی تو اوند بود »

تاریخ تألیف : ۱۲۲۴ ، خط نسخ و شکسته و نستعلیق ، مجدول و منقش ، دارای جداول
و تقسیمات ، قطع رحلی ، طول ۳۱ سانتی متر ، عرض ۱۹ ، عدد اوراق ۲۴۷ ، (شماره ۸۴۷۳)

۶۲۹

مجموعه معاهدات - متضمن ۲۳ عهد نامه بتفصیل ذیل :

معاهدات با دولت روس : عهد نامه ترکمنچای ۵ شعبان ۱۲۴۳ ،
عهد نامه در باب کرورات و در باب تجارت و تشریفات سفراء ، قرار نامه
تجارتی ۱۲۵۹ ، عهد نامه در خصوص مهاجرت .

معاهدات با دولت انگلیس : آخرین عهدنامه ما بین دولت انگلیس و ایران ۱۲۷۳ ، صورت تشریفات مستمر مورد .
 عهدنامه ایران و عثمانی ۱۲۳۸ ، قرارنامه ایران و عثمانی ۱۲۶۳ ، عهدنامه ایران و فرانسه ۱۲۷۱ ، عهدنامه ایران و اوستریا ۱۲۷۳ ، عهدنامه ایران و ایتالیا ۱۲۷۹ ، عهدنامه ایران و پروس ۱۲۷۳ ، عهدنامه ایران و امریک شمالی ۱۲۷۳ ، عهدنامه ایران و یونان ۱۲۷۸ ، عهدنامه ایران و بلژیک ۱۲۷۳ ، عهدنامه ایران و سوئد ۱۲۷۴ ، عهدنامه ایران و هلند ۱۲۷۳ ، عهدنامه ایران و مشیران شهر ازاد ۱۲۷۳ ، عهدنامه ایران و دانمارک ۱۲۷۴ ، عهدنامه ایران و اسپانیول ۱۲۸۸ ، عهدنامه ایران و ممالک متفقہ سویس ۱۲۹۰ .

تاریخ کتابت : ۱۲۹۵ ، کاتب میرزا شکرالله نامه نگار بن فتحعلی خان تنکا بنی ، حسب الامر یحیی خان معتمد الملک نوشته شده ، دارای سر لوح ، خط نستعلیق ، صفحه ۱۰ سطر ، بین السطور طلا اندازی ، قطع ریبی ، طول ۱۸ سانتی متر ، عرض ۱۱ و نیم ، عدد اوراق ۱۴۱ (شماره ۸۴۷۶)

۶۳۰

مجموعه — شامل پانزده کتاب و رساله :

- ۱ — آداب البحث سمرقندی ، آغاز : « آئینة یوایب العقیل منہ رِسالۃ فی آداب البحث یحتاج اِلَیْهَا کُلُّ مُتَعَلِّمٍ . »
- ۲ — مراسلات عز الدوله ابن کمونہ با نجم الدوله « نجم الدین دبیران » ، آغاز : « اِسْتَفَادَ الْعَبْدُ الْمُخْلِصُ سَعْدُ بْنُ كَمُونَةَ مِنْ مَجْلِسِ مَوْلَانَا

- ۳ - فوائد متفرقه از کتاب الشفاء و غیره .
- ۴ - رساله شیخ الرئيس ابن سینا در جواب سؤالات از معنی قول صوفیه : « مَنْ عَرَفَ سِرَّ الْقَدَرِ فَقَدْ أَحَدَهُ »
- ۵ - رساله فی اعتقاد الحكماء از تألیفات شیخ شهاب الدین سهروردی صاحب حکمة الاشراف . آغازه : « قَسَبُ تَحْرِيرِ هَذِهِ الْكَلِمَاتِ مُوَآتَى لَمْ رَأَيْتُ أَنَّهُ تَطَرَّقَ آيَةُ النَّاسِ إِلَى أَهْلِ الْعِلْمِ »
- ۶ - الصحائف الالهية در علم کلام ، حاجی خلیفه اسم کتاب را در کشف الظنون آورده اما نام مؤلف را ندانسته ، میگوید : المعارف فی شرح الصحائف شرحی است بر این کتاب از سمرقندی و کتاب مرتب بر مقدمه و شش صحیفه است ، ظاهراً نسخه که بنظر او رسیده ناقص بوده ، این نسخه دارای نوزده صحیفه است .
- آغاز : « الْحَمْدُ لِلَّهِ الَّذِي اسْتَحَقَّ الْوُجُودَ وَالْوَحْدَةَ بِالذَّاتِ »
- ۷ - کتاب تجرید الاعتقاد در کلام تألیف خواجه نصیر الدین طوسی ، آغاز : « أَمَّا بِنَدِّ حَمْدٍ وَاجِبِ الْوُجُودِ عَلَى نِعْمَائِهِ »
- شرح ذیل را که در پشت صفحه اول مرقوم است خط خواجه نصیر تشخیص داده اند : « قَرَأْتُ عَلَى هَذَا الْكِتَابِ وَهُوَ كِتَابُ تَجْرِيدِ الْاِعْتِقَادِ صَاحِبِهِ فَرَاتٌ مَسْتَوْضِحٌ لِبَيَانِهِ وَقَوَاعِدُهُ مَسْتَشْرَحٌ لِعَمَائِهِ وَمَقَاصِدُهُ وَكِتَابُ مَوْلَى الْكِتَابِ مُحَمَّدِ بْنِ الْحَسَنِ الطُّوسِيِّ اعَانَهُ اللهُ عَلَى مَرَاضِيهِ وَوَقَّعَهُ لَطَاعَتِهِ وَغَفَرَ لَهُ خَطَايَاهُ وَغَدَّ عَنْهُ أَنَّهُ غَفُورٌ رَحِيمٌ لَطِيفٌ كَرِيمٌ وَذَلِكَ بِمَدِينَةِ السَّلَامِ بِنَدَادٍ . . . الخَامِسُ وَالْعِشْرُونَ مِنْ رَبِيعِ الْأَوَّلِ سَنَةِ تِسْعٍ وَسِتِّينَ وَسِتِّمِائَةَ هَلَالِيَةِ هِجْرِيَّةٍ وَالْحَمْدُ لِلَّهِ رَبِّ الْعَالَمِينَ وَهُوَ حَسْبِي وَنَعْمَ الْمَعِينُ »

۸ - روضة الناظر در تحقیق معنی وجود خارجی و نفس الامر

برای صاحب دیوان شمس الدین محمد جوینی تألیف شده.

آغاز: « الْحَمْدُ لِلَّهِ الَّذِي لَا يُوَاضِبُ عَلَى مَنَاجِحِ الرُّشَادِ إِلَّا بِهُدَايَتِهِ »

۹ - رساله فارسی در تولا و تبرا.

۱۰ - رساله در اثبات واجب الوجود از نجم الدین دیران کاتبی

قزوینی و شرح آن.

۱۱ - رساله العلم کن الدین ابو جعفر احمد بن علی بن سعید

بن سعاده که بنا بخواش کمال الدین میثم بن علی بحرانی تألیف

شده و خواجه نصیر طوسی آن را شرح کرده.

آغاز: « آتاهي كتاب في البلاغة مؤتمية »

۱۲ - کشف المراد فی شرح تجرید الاعتقاد شرح جمال الملة و الدین

حسن بن یوسف بن علی بن مطهر معروف بعلامه حلی متوفی در ۷۲۶

بر تجرید الکلام خواجه نصیر الدین طوسی.

آغاز: « الْحَمْدُ لِلَّهِ الْقَاهِرِ سُدَّانُهُ الْعَظِيمِ شَانُهُ »

جمانه ذیل بخط علامه حلی در پشت ورق اول بنظر میرسد:

« کتاب کشف المراد فی شرح تجرید الاعتقاد املاء العبد الفقیر الی الله تعالی

حسن بن یوسف بن مظهر غفر الله له و لوالديه و للمؤمنین » کمی پائین تر

این عبارت بخط فخر المحققین محمد بن حسن پسر علامه حلی ملاحظه

میشود: « محمد بن حسن بن مطهر یثق بالله و علیه یتوکل » در آخر کتاب

نیز این جمله مرقوم است: « کتب العبد الفقیر الی الله تعالی حسن بن

یوسف بن مظهر مصنف الکتاب و صلی الله علی سید المرسلین ... »

۱۳ - رساله ابو نصر فزاربی در جمع بین رأی افلاطون و ارسطو.

آغاز: «إِنِّي لَأَتَى لَمَّا رَأَيْتُ أَكْثَرَ أَهْلِ زَمَانِنَا وَقَدْ خَاسُوا وَتَنَازَعُوا»

نگاه کنید بشماره ۱۱۷.

۱۴ - شرح تجرید، نا تمام.

۱۵ - شرح خطبه شیخ رئیس ابن سینا در بعض معانی حکمیة.

نسخه قدیمی که تقریباً خط و کاغذ و اسلوب کتابت در قرن هشتم نوشته شده، صفحه

۲۶ - ۲۴ - ۲۷ - ۲۹ - ۴۰ - ۴۸ شطر، طبع وزیرى، طول ۲۲ سانتی متر، عرض ۱۲،

عدد اوراق ۲۴۰، (شماره ۹۰۰۶)

۶۳۱

مجموعه - حاوی بیست و دو رساله:

۱ - تفسیر سورة التوحید ترجمه از کلام شیخ رئیس ابو علی

بن سینا، آغاز: «قل هو الله باید دانست هو مطلق آنست که»

مترجم فخر الدین بن احمد رودباری.

۲ - تفسیر سورة الفلق ترجمه از کلام شیخ رئیس، آغاز: «قل

اعوذ برب الفلق بگو ای محمد پناه میبرم به پروردگاری که

شکافنده ظلمت سرای علمند به وجود»

۳ - تفسیر سورة الناس ترجمه از کلام شیخ رئیس، آغاز:

«قل اعوذ برب الناس سابقاً در او ان تفسیر سورتین مبارکتین

توحید و فلق مفهوم کردید»

اصل سه رساله موصوفه فوق در ضمن کتاب جامع البدائع چاپ

شده است (مصر ۱۳۳۵)

۴ - ترجمه رساله نسیه شیخ الرئيس در عالم عقل و عالم نفس و عالم جسم، شامل سه فصل، آغاز: «بدانکه بنای این رساله که از حقیقت نفس موضوع است»

۵ - رساله در اقسام نفوس و آن چهارست فلکی و حیوانی و نباتی و طبیعی از گفتار شیخ الرئيس.

۶ - رساله اثبات النبوة شیخ الرئيس در سه فصل و يك مقدمه. آغاز: «سپاس خداوند آسمان و زمین را»

۷ - قسمتی از کتاب زهمة القلوب حمد الله مستوفی قزوینی، نظر دوم از مقاله دوم. آغاز: «حق سبحانه و تعالی در آدمی از صفات ملکی و شیطانی که تأثیرش مخصیصا حمیده»

۸ - رساله بهرام شاهیه تألیف امیرسید علی همدانی در مراحل و منازل انسان و نصایح و مواظب، آغاز: «تامهندسان کارگاه تقدیر نقوش صور اکوان بر صفحات الواح وجود مینگارند»

۹ - رساله اصطلاحات در مصطاحات صوفیه موحده که از عبارات ایشان مفهوم گشته است، آغاز: «سپاس بقیاس خداوند راست» در آخر رساله چنین ملاحظه میشود: «در سنه اربع و اربعین نوشته بودم در قلهات که بحج - برفتم و این سال سنه ثمان و ستین و ثمان و ... است که تصحیح یافت حررها الفقیر معلق هذه الكلمات محمود بن حسن الحسینی (?)»

۱۰ - رساله مرآة الوجود، آغاز: «هو حامده بمحامده ... این رقعہ که فیض تام دارد مرآة وجود نام دارد»

۱۱- رساله فی تحقیق الاعیان الثابتة ، آغاز: « حمد مطلق سزاوار حضرت حق است »

۱۲- رساله کمیلیه در سؤال کمیل زیاد از حضرت امیرالمؤمنین علیه السلام از معنی حقیقت و بیانات آن حضرت ، آغاز: « حمد جلال احدیت نه حد زبان هر کس است »

۱۳- رساله کمیلیه ، نسخه دیگر .

۱۴- رساله نظام و سرانجام مشتمل بر ده جام ، در مطالب عرفانیه ، آغاز: « فتح کلام بنام بخشاینده »

۱۵- رساله بیان و عیان مشتمل بر پنج لوح در معرفت حقتعالی ، آغاز: « سپاس بی قیاس معبود مطلق راست »

۱۶- رساله جمالات و کلمات ، آغاز: « الحمد لله علی نواله ... دوستی سؤال کرد که کمال چیست نسبت با هر کسی و هر چیزی »

۱۷- رساله در معنی محبت ، آغاز: « حمدی که هر محب جمیل اللسان »

۱۸- رساله در معنی ولایت .

۱۹- رساله کشف المراتب .

۲۰- رساله خیر الزاد در مبدء و معاد .

۲۱- رساله در اثبات وجود .

۲۲- رساله جوابیه شیخ رئیس بسؤال شیخ ابوسعید ابوالخیر

تاریخ کتات : ۱۲۶۸ ، خط نستعلیق ، صحنه ۱۵ - متر ، قطع وزیری ، کاغذ ابوان ، طول ۲۰ سانتی متر و نیم ، عرض ۱۳ ، ۵۰۰ ورق ، ۱۹۲ ، (شماره ۹۰۰۷)

۶۳۲

مجموعه — محتوی اشعار و مواعظ و حکایات و معجزات تألیف

موسی بن علی حسینی فراهانی المدعو بمیرزا بزرگ .

آغاز: « الْحَمْدُ لِلَّهِ حَمْدًا يَفُوقُ حَمْدَ الْعِبَادِ »

خط نسخ ، صفحه ۱۴ - سطر ۱ قطع رحلی کوچک ، طول ۲۶ سانتی متر ، عرض ۱۵ ، عدد
اوراق ۲۱۵ ، (شماره ۹۰۱۰)

۶۳۳

مجموعه — حاوی حکایات و نکات و نوادر و منتخبات نظم و نثر

عربی و فارسی که از قصه بشر و شاذان شروع شده .

آغاز: « أَمَّا بِنْدَ حَمْدِ اللَّهِ عَلَى نِعْمَةِ السَّابِقَةِ وَمِنْهُ السَّابِقَةُ ... أَلَمْ يَكُنْ
رَجُلًا مِنْ أَهْلِ فَارَسٍ عَظِيمِ الشَّانِ رَفِيعِ الْقَدْرِ جَلِيلِ الذِّكْرِ يُقَالُ لَهُ هُرْمُزٌ مِنْ
أَقْرَبِ النَّاسِ عِنْدَ سُلْطَانِهِ وَأَسْنَاهُمْ مَرْثِيَةٌ لَدَيْهِ ... وَكَانَ لَهُ وَلَدٌ اسْمُهُ شَاذَانٌ »

رساله مأمونیه و رساله در علامات حسن خلق و ادعیه مأثوره
و رساله استاد ابوظاهر خاتونی در حق نصیر محمد بن مؤید الملک و
بعضی از اشعار انوری و صاحب دیوان شمس الدین محمد جوینی و
شمس الدین کیشی و کمال اسمعیل و ناصر خسرو و سعدی و خیام
و ابن یمن و خاقانی و غیرهم از مندرجات این کتابست .

ظاهراً نسخه ناتمام مانده و این رباعی خاتمه صفحه اخیرست:

ای بی خبر این شکل مجسم هیچ است وین دائره و سطح مخیم هیچ است

خوش باش که در شعبان کون و فساد و امانده يك دمبم وان هـ هبج است
 این مجموعه در جمادی الاولی ۷۵۰ بخط ابوالفضل محمد بن محمود
 بن علی بن سدید نوشته شده .

خط نسخ ، صفحه ۱۵ - قطر ، قطع ربی ، طول ۱۸ - سانتی متر و نیم ، عرض ۱۴ ، عدد
 اوراق ۱۵۴ ، (شماره ۹۰۱۱)

۶۳۴

مجموعه - محتوی مقالات و رسائل مفصله :

۱ - مقاله فی اثبات المفارقات از مصنفات ابونصر محمد بن طرخان

فارابی فیلسوف معروف مشتهر بمعلم ثانی متوفی در ۳۳۹ .

آغاز : « قَالِ الْمَفَارِقَاتُ أَرْبَعٌ مَرَاتِبًا ۱ التَّوَجُّدُ الَّذِي لَا سَبَبَ لَهُ وَهُوَ
 وَاحِدٌ بِالْمَقُولِ الْمَقَالَةِ وَهِيَ كَثِيرَةٌ بِالنُّوعِ »

۲ - رساله فی العقل نگارش فارابی ، آغاز : « إِنَّ الْعَقْلَ يُقَالُ عَلَى

أَشْيَاءَ كَثِيرَةٍ ، أَلَيْسَ الَّذِي بِهِ يَقُولُ الْجُمْهُورُ فِي الْإِنْسَانِ أَنَّهُ عَقْلٌ ، الْعَقْلُ
 الَّذِي يَرُدُّهُ الْمُشَكِّكُونَ عَلَى أَلْسِنَتِهِمْ فَيَقُولُونَ هَذَا مِمَّا يُوْجِبُهُ الْعَقْلُ أَوْ يَنْبَغِيهِ الْعَقْلُ »

این رساله در ضمن الثمرة المرضية فی بعض الرسائل الفارابية

باهتمام فر در بک دبترسی در لیدن طبع شده است (۱۸۹۰)

۳ - مقاله فی اغراض الحكيم من الكتاب الموسوم بالحروف از

فارابی ، آغاز : « فَضَدْنَا فِي هَذِهِ الْمَقَالَةِ أَنْ نَدُلَّ عَلَى الْقَرَضِ الَّذِي يَسْتَعِيلُ
 عَلَيْهِ كِتَابُ أَرْسُوضَالِيسِ الْعَرُوفِ بِمَا بَعْدَ الطَّبِيعَةِ »

در ضمن الثمرة المرضية چاپ شده .

۴ - رساله فی الماهية و الهوية از فارابی ، آغاز : « أَلَا مُرَاتِي

فَلَيْسَ لِكُلِّ مَثَلٍ مَهِيَّةٌ وَهُوَ مَثَلٌ وَلَا يَسْتَمِيتُهُ هُوَ مَثَلٌ وَلَا دَاخِلٌ فِي هُوَ مَثَلٌ»

۵ - رساله عيون المسائل از فارابی ، آغاز : « الْعِلْمُ يَنْقَسِبُ إِلَى تَصَوُّرٍ مُطْلَقٍ كَمَا تَتَّصِرُ الشَّمْسُ وَالْقَمَرُ وَالْعَقْلُ وَالنَّفْسُ وَإِلَى تَصَوُّرٍ مَعَ تَصْدِيقٍ »

این رساله در جزو الثمرة المرضية بطبع رسیده .

۶ - رساله فی علم الفراسة از فارابی ، آغاز : « الْحَمْدُ لِلَّهِ يَسْتَحِقُّ الْحَمْدَ لَهُوَ رَبُّهُ »

۷ - تعلیقات فارابی ، آغاز : « هَذِهِ التَّوَجُّدَاتُ كُلُّهَا صَادِرَةٌ عَنْ ذَاتِهِ وَهِيَ مُنْتَضِي ذَاتِهِ فَهِيَ غَيْرُ مُنَافِيَةٍ لَهُ » ، رجوع کنید به قسمت ۷ از شماره ۶۱۱ .

۸ - مقاله الاسکندر الافرو ديسى فى العقل على رأى الحكيم ارسطو آغاز : « الْعَقْلُ عِنْدَ أَرِسْطُو طَالِيَسَ عَلَى ثَلَاثَةِ أَصْرُبٍ أَحَدُهَا الْعَقْلُ الْهَيُولَانِيَّ »

۹ - مقاله الاسکندر الافرو ديسى فى القول فى مبادئ الكل على رأى ارسطوطاليس ، نقل سعيد بن يعقوب دمشقى ، آغاز : « لَمَّا تَأَمَّلْتُ الْفَخْصَ الَّذِي مَخْرَجُهُ مَخْرَجُ التَّوْبِيخِ الْجَمِيلِ »

۱۰ - مقاله ابى سليمان محمد بن طاهر بن بهرام السجزي در اينصك ، اجرام علويه صاحب نفوس فاضله اند ، آغاز : « لَمَّا كَانَ كُلُّ جَسَدٍ طَبِيعِيٍّ لَهُ حَرَكَةٌ ذَاتِيَّةٌ نَحْوَ شَيْءٍ يَخْصُهُ دُونَ غَيْرِهِ »

۱۱ - مقاله در محرك اول از ابوسليمان سجزي ، آغاز : « إِنَّ أَدْنَى الْجَوَابِ عَنِ الْمَحْرُوكِ الْأَوَّلِ مَا ارْتَبَطَ الْكَلَامُ فِي النَّظَرِ الطَّبِيعِيِّ فِيهِ »

۱۲ - مقاله فى الكمال الخاص بنوع الانسان از ابوسليمان سجزي آغاز : « الْحَمْدُ لِلَّهِ فَالِقِ صُبْحِ ظُلْمَةِ الْعَدَمِ بِنِيَاءِ وَجُودِ الْجُودِ »

۱۳ - مقاله فى انفساخ الصور الموجودة فى النفس المخالفة للحق .

۱۴- مقالة جوابية على ما اوردته المسائل بلفظه فان ان التار
جوهراً لا تأنها مركبة من هوى و صورة و كل مركب من هوى و صورة
فجو جسم .

۱۵- مسائل طبيعية موسوم بمابال از ارسطاطاليس .

آغاز : « مابال الحيوان الغير الناطق ينشى و يدب حين ولد و ليس
الانسان كذلك »

۱۶- رسالة اداپ ارسطاطاليس ، آغاز : « لكل انسان حاجة
و الى كل حاجة سبيل و من اصابه اتجح و من اخطاه خاب »

۱۷- مقالة ارسطاطاليس فى النفس و هو سبعة اقوال .

۱۸- مقالة لابی الخیر حسن بن سوار فى الاتار المخبلة فى الجور
من البخار المائى و هى الهالة و القوس و السموس و الفضبان .

۱۹- رسالة فى المبادئ التى بها قوام الاجسام و الاعراض از
فارابى ، آغاز : « ... فان الحكيم الفيلسوف ابو نصر محمد بن محمد الفارابى
اللبادى التى بها قوام الاجسام و الاعراض ستة يضاف اليها ستة مراتب »
۲۰- كتاب در عقاید و اقوال و احوال و فلسفه هندود .

آغاز : « فان باسد يولارجن حين يحرر صه على القتال و هما بين الصفتين
ان كنت بانقضاء السابق مؤمناً فاعلم انهم ليسوا ولا نحن معاً بنوتى ولا ذاهبين
ذهاباً لا رجوع منه »

قدرى از اول كتاب اقتاده و تقريباً ده فصل باقى مانده و نسخه
ناقص است .

۲۱- الالواح العمادية در معرفت مبدء و معاد که بر اى ابوبکر
بن قرا ارسلان بن داود بن ارتق صاحب ديار بکر تأليف شده ، مرتب

بر مقدمه و چهار لوح ، آغاز : الْحَمْدُ لِلَّهِ وَ سَلَامٌ عَلَى عِبَادِهِ
الَّذِينَ اسْطَفَى ،

از قراری که در آخر نسخه بنظر میرسد و بقرائن جمل و
عبارات این کتاب از مصنفات شیخ اشراق است .

۲۲- رساله فی الوجود تقریر شیخ امام حجة الحق عمر خیام .

آغاز : « أَلَا وَصَافٍ لِلنُّوْصُوفَاتِ عَلَى صُرْتَيْنِ صُرْبٌ يُقَالُ لَهَا (له)
الذَّاتِيُّ وَ صُرْبٌ يُقَالُ لَهَا (له) الْعَرَضِيُّ وَ مِنْ أَلَا وَصَفِ الْعَرَضِيَّةِ مَا يَكُونُ
لَا زِمًا لِلنُّوْصُوفِ وَ مِنْهَا مَا لَا يَكُونُ لَازِمًا بَلْ يُمْكِنُ أَنْ يَكُونَ مُعَارِفًا لَهَا
بِالْوَقْتِ وَ بِالْوُجُودِ مَعًا ثُمَّ كَلَّمَ وَاحِدًا مِنَ الذَّاتِيِّ وَ الْعَرَضِيِّ يَنْقَسِبُ إِلَى
قِسْمَيْنِ قِسْمٌ يُقَالُ لَهَا الْإِغْتِيَارِيُّ وَ قِسْمٌ يُقَالُ لَهُ الْوُجُودِيُّ ، »

این تقریر مانند بعضی فقرات مندرجه در این مجلد بی نقطه
نوشته شده و خالی از غلط نیست ، بیان حکیم مفصل است و میتواند
چند صفحه این فهرست را بخود مشغول دارد .

پروفسر کریستنسن مستشرق دانمارکی معروف در کتاب خود
راجع بر باغیات خیام میگوید رساله در وجود بزبان فرسی از خیام
بدست آمده که بنام فخر الملك بن مؤید الملك تألیف شده است ،
ممکن است این همان رساله بوده و حکیم يك موضوع را در دو
زبان نوشته باشد ، این رساله را در مجموعه جامع البدائع منطبعة مصر
با دو رساله دیگر خیام چاپ کرده اند (۱۳۳۵)

۲۳- چند رساله در حکمت و فلسفه و مضامین مختلفه .

۲۴- رساله در جواب مسائل مشکله ، آغاز : « حَاطَكَ اللهُ

مَغْبُوطًا بِبَيْتٍ مَا نَبَّوْهُ وَ اسْتَفَكَكَ بِجَبِيْمٍ مَا تَشْتَاهُ ، »

۲۵- رساله در معاد ، آغاز : « آغاز الله على روح الشيخ الامين -
في الدارين انوار الحكمة »

۲۶- رساله في حقائق علم التوحيد شامل سه اصل .

۲۷- رساله في اسباب حدوث الحروف باختلافها ، مشتمل بر
شش فصل ، از تصانيف شيخ الرئيس ابن سينا ، آغاز : « اَلْحَمْدُ لِلَّهِ
وَخَدَهُ حَمْدًا يَسْتَأْهِلُهُ لِعِظْمَةِ ذَاتِهِ »

ابن رساله به تصحيح محب الدين الخطيب در مصر چاپ شده
است (۱۳۳۲)

۲۸- رساله في ماهية الصلوة وحقائقها از تصانيف ابن سينا .

آغاز : « اَلْحَمْدُ لِلَّهِ الَّذِي خَمَسَ الْاِنْسَانَ بِشَرَفِ الْخِطَابِ »

ابن رساله در ضمن جامع البدائع طبع شده است .

۲۹- قسمتی از معالجات بقراطيه تأليف ابوالحسن احمد بن محمد

طبري ، مقاله اول تا فصل پنجاهم .

۳۰- كتاب في المبدء و المعاد حاوی سه مقاله ، آغاز : « وَبِنَدْوِ

فَاتِي اُرِيدُ اَنْ اَذْكُرَ فِي هَذِهِ الْمَقَالَةِ عَلَي حَقِيْقَةِ مَا عِنْدَ النَّاسِ مِنَ الْمُحْتَمَلِ وَنِ
حَالِ الْمُبْدِءِ وَالْمَعَادِ تَقْرُبًا بِرَأْيِ الشَّيْخِ الْجَبَلِيِّ أَبِي اَحْمَدَ مُحَمَّدَ بْنِ اِبْرَاهِيْمَ
الْفَارِسِيِّ .

۳۱- كتاب في جواب المسائل الثالث ، مسئله اول در اثبات

صانع ، مسئله دوم در نفس و احوال آن ، مسئله سوم در نبوت ،

تأليف ابوعلی احمد بن محمد ملقب بمسكويه صاحب تاريخ تجارب-

الامم و تهذيب الاخلاق و غيره متوفى در ۴۲۱ ، ناتمام .

آغاز: « يَقُولُ أَبُو عَسَى أَخْبَدُ بِنَ مَنْكَوْرِهِ رَجِمَهُ اللهُ وَرَدَّ عَرَبِيَهُ
أَمْرًا لَمِيرِ الْأَجَلِ الْمُضْطَرِّ الْمُؤَيَّدِ أَطَالَ اللهُ بِقَاتِهِ الْكَلَامَ عَلَى النَّسَائِلِ
الَّتِي تَسْتَبِيلُ عَلَى الْعُمُومِ كَيْفَهَا »

٣٢- رسالة للشيخ الرئيس ابي علي الحسين بن سينا في

تعريف الرأي المحصل الذي حتمت عليه روية الاقدمين في جوهر
الاجسام السماوية .

٣٣- رسالة عملها علي بن الحسين بن هندو اطال الله بقائه لابي

علي رستم بن شير زاد علي سبيل التقريب و التفهيم قال ملك طبرستان
جل جيلان اصبهيد خراسان فرشوار حر شاه اطال الله بقاه .

٣٤- مختصر كتاب النفس ارسطاطاليس .

٣٥- رسالة يعقوب بن اسحق الكندي في الابانة عن وحدانية الله

٣٦- رسالة الي الكيا الجليل ابي جعفر محمد بن الحسن بن

المرزبان في اختلاف الناس في امر النفس و العقل .

٣٧- رسالة في الحدود از مصنفات شيخ الرئيس ابن سينا ،

آغاز: « أَمَا بَعْدُ فَمَنْ أَصْدَقُ فَمَنْ سَأَلُونِي أَنْ أُمَيِّتَ عَلَيْهِمْ حُدُودَ آسِيَا »

ابن رساله در ضمن رسائل ابن سينا طبع شده است ، (مطبوعة

الجوايب ١٢٩٨)

٣٨- رسالة في اقسام العلوم بطريق اختصار ، آغاز: « أَخْبَدْتُكُمْ

مُلْهِمِ الصَّوَابِ وَ مُبْرِزِ الْأَبَابِ وَ الْمُشْكِلِ بِالْعَدْلِ »

٣٩- رسالة في العشق تگارش شيخ الرئيس ابن سينا شتمل برهفت

باب ، آغاز: « سَنَنْتَ اسْتَعْدَكَ اللهُ ... أَنْ أَجْمَعَ لَكَ رِسَالَةً تَتَضَعُ

إيضاح القول في العشق .

این رساله در ضمن جامع البدائع چاپ شده است .
 ۴۰ - الرسالة النفسية ، آغاز : « يا نفس استملي التصور والتأمل
 في سائر الاشياء التوجودة عقلاً وحقاً »

۴۱ - رسالة امام غزالي در معنی « فاذا سويته ونفخت فيه من روحي »
 ۴۲ - رسالة الارکان شامل چهار رکن ، اول در معرفت ربوبیت ،
 دوم در معرفت ملئکه ، سوم در حقایق مجردة ، چهارم در معرفت
 ما بعد الموت ، آغاز : « ... وَ لِكُلِّ مِیْنَعَةٍ اَهْلٌ یُتَرَفُّ قَدَرًا وَ مَنْ
 اَهْدَى مِنْ نَفَیْسٍ مِیْنَعَةٍ اِلَى غَیْرِ اَرْبَابِهَا قَدْ ظَلَمَهَا »

تاریخ کتابت : ۱۰۴۴ ، خط نستعلیق ، صفحه ۳۱ سطر ، قطع بیاضی ، آخر و اول اغلب
 صفحات وصالی شده ، طول ۳۱ سانتی متر ، عرض ۱۸ ، عدد اوراق ۱۸۴ ، (شماره ۹۰۱۴)

۶۳۵

مجموعه - مشتمل بر پنج قسمت :

۱ - رساله قره العیون در امثال قرآنیه و محاورات و حکایات
 مبتنی بر چهار قسم و چند فصل : « القسم الاول فی الامثال ، القسم
 الثاني فی المحاورات والالفاظ التي تجرى مجرى المحاوره ، القسم
 الثالث فی الحكایات المرتبة بالآیات ، القسم الرابع فی الآیات و
 الآیات اللائقة بها »

آغاز : « اما بعد چون بدیده تحقیق نگردد جمیع
 امثال و اقوال عرب و عجم را از آیات ینات قرآن مجید
 توان پیدا و مأخذ کرد »

۲ - کتاب بی اسم و عنوان در هیئت و طبیعیات و ضوابط و

مقدمات اعمال زیج و حکایات .

۳ - قسمت منقول از دبستان مذاهب در عقاید اهل اسلام .

۴ - کتاب توضیح الفروق در توضیح فرق و تفاوت لغات عربی

قریب المعنی ، ترجمه و تألیف یوسف بن محمد لاهیجی .

آغاز: « يَا مُتَّقِي الْآبْوَابِ تَفَضَّلْ عَلَيْنَا »

۵ - حکایات .

خط نستعلیق ، صفحه ۲۰ سطر ، قطع رحلی ، طول ۳۰ سانتی متر و نیم ، عرض ۱۹ ،
 عدد اوراق ۲۴۱ ، (شماره ۹۰۲۳)

۶۳۶

مجموعه - شامل هفتاد و پنج حدیث از عامه و چهل و پنج حدیث

از خاصه در باب واقعه غدیر خم و ادعیه و حکایات تألیف موسی بن

علی حسینی فراهانی مدعو بمیرزا بزرگ .

آغاز: « الْحَمْدُ لِلَّهِ الَّذِي تَجَلَّى كُلَّ التَّجَلَّى لِيَأْتِي »

خط نسخ ، صفحه ۱۴ سطر ، قطع رحلی کوچک ، طول ۲۶ سانتی متر ، عرض ۱۵ ، عدد
 اوراق ۱۹۵ ، (شماره ۹۰۲۶)

۶۳۷

مجموعه - حاوی حکایات و نوادر و اخبار و لطائف منظوم و

منثور عربی و فارسی و تواریخ و تراجم که از کتب ادبیه التقاط

و انتخاب و با سلیقه و تقید خاص تحریر شده است .

از قراری که میرزا محمد حسین منشی طبرستانی در مقدمه نسخه اظهار نموده خطوط بعضی از شاهزادگان و وزراء و اعیان و فضلاء از قبیل مرحومین طهماسب میرزا مؤید الدوله و عزیزخان سردار مکرری و میرزا احمد وقار و داوری پسران میرزای وصال و میرزا علی محمد صفا و دیگران درین مجموعه موجود است، قسمتهای دیگر این نسخه را میرزا یوسف ادیب لاهیجی کیلانی پیشخدمت فتحعلی شاه در سنوات ۱۲۶۵ و ۱۲۶۶ و ۱۲۶۷ کتابت کرده است.

خطوط شکسته و نسخ و نستعلیق ریز و درشت، کاغذ الوان، جدول، قلع رطلی کوچک، جلد نقاشی گل و بوته روغنی، طول ۲۶ سانتی متر، عرض ۱۷ و نیم، عدد اوراق ۴۲۲، (شماره ۹۰۵۴)

۶۴۸

بجموعه - حاوی سه کتاب:

- ۱ - کتاب مشرق السعدین منتخب از کتاب مجالس الاخیار -
الجامع لاحادیث الرسول المختار و اقابیل الائمة الاطهار در تأویل و تفسیر آیات قرآن تألیف محمد مؤمن بن حاج محمد قاسم جزایری، مرتب بر صد مشرق. آغاز: « اَخْتَدُ كَلِمَةَ يَتَّبَعُ بِهَا الْكَلَامُ »
- ۲ - رساله در اصول عقائد ورد و تزییف اقوال صوفیه و مسلك تصوف از مؤلفات مجلسی.
آغاز: « اَلْحَمْدُ لِلّٰهِ الَّذِي سَهَّلَ لَنَا سُلُوكَ سُرَائِحِ الدِّينِ »
- ۳ - الفریده الثمینة فی شرح احادیث الطینة.
آغاز: « اَلْحَمْدُ لِلّٰهِ الَّذِي خَلَقَ الْاِنْسَانَ مِنْ طِينٍ »

تاریخ کتابت : ۱۲۵۷ ، خط نسخ و نسختهای ۲۰ سطر ، قطع وزیری ، طول ۲۵ سانتی متر ، عرض ۱۴ و نیم ، عدد اوراق ۱۱۱ (شماره ۹۰۵۷)

۶۳۹

مجموعه - شامل شش کتاب و رساله :

- ۱ - المقصد الاقصى در معرفت ذات و صفات خدای تعالی و در معرفت ولایت و نبوت و مبدء و معاد تألیف عزیز بن محمد نسفی از کبار مشایخ صوفیه صاحب کشف الحقائق .
آغاز : « چنین گوید اضعف الضعفاء و خادم الفقراء عزیز بن محمد النسفی که جماعت درویشان کثرهم الله تعالی ازین بیچاره درخواست کردند که در معرفت ... کتاب نویسی و در ان کتاب بیان کنی که رونده کیست و راه چیست و منزل چند است و مقصد کدامست »
- ۲ - رساله مختصر در معرفت نفوس سه گانه که ان را در کتاب الهی « اماره و لوازمه و مطمئنه » گویند .
- ۳ - روضة القلوب در حکمت و حقیقت .
آغاز : « سپاس خدای را که بی واسطه ما بوجود خود وجود ما را پیدا کرد ... اما بعد جماعتی اصحاب دل از اهل سپاهان که مرا با ایشان نشست و خاست بود درخواستند تا کلمه چند در حقیقت جمع کنم »
- ۴ - مجموعه در توحید و معرفت امکانه جسمانیات و روحانیات بطریق سؤال و جواب . آغاز : « اَلْحَدُثُ الَّذِی لَا آخِرَ لِآوَابِهِ »
- ۵ - رساله در معرفت آنچه بنفس تعلق دارد و چگونگی احوال

او از لذت و الم و شناسائی حقیقت آن، شامل مقدمه و چند تحفه

آغاز: «شکر بی نهایت و سپاس بی غایت ذاتی را که»

۶ - کلمات عشره در مبدء و معاد. آغاز: «شکر و سپاس

آن خدای را که بخشنده عقل و جانست»

خط نسخ، صفحه ۱۸ سطر ۱، قطع وزیری، طول ۱۹ سانتی متر، عرض ۱۰، عدد اوراق

۱۳۹، (شماره ۹۰۵۸)

۶۴۰

مجموعه - مشتمل بر هفده کتاب و رساله:

۱ - کتاب المقصد الاقصی در معرفت ذات باری و نبوت و ولایت

تألیف نسفی، نگاه کنید به قسمت اول شماره ۶۳۹.

۲ - شرح رساله الطیر شیخ الرئيس ابو علی بن سینا از عربی

بیارسی، آغاز: «کثرت التماس دوستان از من مرا دلیر

گردانید بر شرح کردن رساله طیر از املاى ملك الحكماء

و الفضلاء....»

۳ - رساله در حدیث نفس، آغاز: «حمد باد ملكى را که

ملك هر دو جهان در تصرف اوست بود هر که بود از بود او

بود و هستی هر که هست از هستی اوست»

۴ - رساله در مبدء و معاد مرتب بر سه قسم، آغاز: «جوامع

آحاد حمد و ثنا و احدی را که قطرات کثرت اشياء»

۵ - رساله تشریقات در معانی توحید و عدل و محبت، شامل

مقدمه و سه قسم و چند تشریح، آغاز: «اما بعد بدانکه حق

**جل و علا برای اظهار جمال خویش حقایق اعیان و اکوان
مهیا فرمود**

۶ - قابوس نامه در سیاست مدن و اخلاق و نصایح نگارش عنصر-
المعالی کاوس بن اسکندر بن قابوس بن وشمگیر از سلاطین دیلمه آل زیار
متوفی در ۴۶۲ هجری، آغاز: «۰۰۰ بعد چنین گوید جمع
کننده این پند ها امیر عنصر المعالی با فرزند خویش
کیلان شاه بدان ای پسر که من پیر شدم و ضعیفی و بی توشی
بر من چیر شد»

قابوس نامه در طهران چاپ شده است (۱۲۸۵)

۷ - کتاب فرسنامه، مرتب بر بیست و چهار باب. آغاز: «...
بدانک این کتاب مختصریست از فرسنامه بدانک اگر کسی را
اسب باشد یا نباشد دانستن این از واجبات داند چون نیک
بدانی از نزدیکان پادشاه باشی و همنشین بزرگان کردی»
۸ - کتاب باز نامه و بدو نیک او در معالجه امراض باز؛ مشتمل
بر نه اصل.

۹ - رساله در علم حساب مبنی بر اختصار و افاده و مرتب بر
۲۴ باب، مؤلف در آخر مقدمه میگوید: «از کتب متقدمان هیچ
کتابی مهذب و مختصر و آسان پیارسی نیافتم واجب دیدم
که درین باب رساله پردازم»

۱۰ - رساله در طالع سال.

۱۱ - رساله در علم رمل.

۱۲ - رساله حکیم عمر خیام در کلیات حکمت، آغاز: «چنین
گوید ابوالفتح عمر بن ابراهیم الخیام که چون مرا سعادت

خدمت صاحب عادل فخر الملک میسر کشت و قربت و اختصاص داد بعالی مجلس خویش و این بزرگوار بهر وقت از من یادکاری خواستی در علم کلیات پس این جزو بر مثال رسالتی از بهر درخواست او املا کرده شد تا اهل علم و حکمت انصاف بدهند که این مختصر مفیدتر از مجلدات است ایزد تعالی مقصود حاصل کرداند فصل اول بدانکه هرچه موجود است بجز ذات باری تعالی یک جنس است و آن جوهرست و جوهر بر دو قسمت جسمت و بسیط و لفظها که باز ای معنی کلیات است اول لفظ جوهرست و چون آن را بدو قسم کردانی لفظی جسم است و لفظی بسیط و موجودات کلی را پیش ازین دو نام نیست از آن جهت که جز ذات باری تعالی موجود همین است و کلیات نوعی قسمت پذیر است و نوعی دیگر قسمت پذیر نیست آنچه قسمت پذیرست جسم است و آنچه قسمت پذیر نیست بسیط است و قسمت پذیر و قسمت ناپذیر بر تفاوت اند بر تبت «

این رساله از صفحه ۳۳۳ مجموعه شروع و در صفحه ۳۳۸ پایان رسیده است، نگاه کنید بقسمت ۲۲ از شماره ۶۳۴.

۱۳- مختصر نافع در علم منطق.

۱۴- کتاب کبری در منطق.

۱۵- مرآة المحققین در معرفة النفس، نگاه کنید بشماره ۱۴۳

و بکتاب ۱۹ از شماره ۶۲۱.

۱۶- رساله صحت و مرض از گفتار فضولی بغدادی.

آغاز: « حمد یجد احدی را سزا است که ریاض »

۱۷- کتاب منتخب جوك تألیف میر ابو القاسم فندرسکی

استزادادی بسبک جوك با ششت .

خط شکسته و نستعلیق ، صفحه ۱۲ سطر ، قطع وزیری ، کاغذ فرنگی ، طول ۱۹ سانتی
متر و لیم ، عرض ۱۲ ، عدد اوراق ۲۲۵ ، (شماره ۹۰۷۲)

۶۴۱

مجموعه - شامل سه کتاب :

- ۱ - مفاتیح النجوم و مصابیح العلوم شرقی و برسوی (؟) در
معرفت طالع و استخراج سؤالات که در ۶۳۶ تألیف شده .
آغاز : - الْحَمْدُ لِلَّهِ الَّذِي مَوَّلَانَا الْحَقُّ الْمُبِينُ
- ۲ - ملحمه دانیال در اخبار از مغیبات .
- ۳ - مسائل قصرانی در استخراج احکام طالع .
تاریخ کتابت : ۱۱۷۸ ، خطوط مختلف ، صفحه ۲۲ - ۱۴ - ۱۶ سطر ، قطع وزیری ، طول
۲۰ سانتی متر ، عرض ۱۲ ، عدد اوراق ۱۲۴ ، (شماره ۹۰۸۳)

۶۴۲

مجموعه - محتوی هشت رساله :

- ۱ - رساله در هندسه که علامه قطب شیرازی آن را شرح کرده
آغاز : « وَبِعَدِّ حَمْدِ اللَّهِ عَلَى عَوَارِفِهِ الْمُتَوَافِقَةِ ... يَقُولُ أَحْوَجُ خُلُقِ
اللَّهِ إِلَيْكَ مَحْمُودٌ مِنْ مَسْعُودِ الشِّرَازِيِّ حَسْبَ اللَّهِ لَهُ بِالْحُسْنَى طَائِفٌ فِي حَرَكَةِ
الدَّخْرَجَةِ وَفِي التَّسْتِيقِ بَيْنَ الشُّوْبَى وَالْمُنْحَى رِسَالَةٌ
- ۲ - رساله در معرفت استخراج اعمال لیل و نهار ، تلخیص یحیی

بن محمد الخطاب از رسائل ابو عبد الله محمد ماردینی، مرتب بر مقدمه و ۱۷ باب و خاتمه.

۳- رساله در عمل بریج شمالی مقطوع که از رساله اظهارالستر- المودوع مختصر شده است، تألیف بدر الدین محمد بن محمد سبط الماردینی الشافعی صاحب کتاب شرح الیاسمینیه در علم جبر. آغاز: « قَالَ سَيِّدُنَا وَ مَوْلَانَا الشَّيْخُ الْإِمَامُ »

۴- الرسالة المحيطية در استخراج محیط دایره تألیف جمشید بن مسعود کاشانی ملقب بغیاث صاحب مفتاح الحساب. آغاز: « أَلْحَمْدُ لِلَّهِ الْعَالِمِ بِسَيِّئَةِ الْقَطْرِ إِلَى الْوَحْيِ »

۵- مشارق الاضواء در معرفت کمیت ما بین طلوع فجر و طلوع شمس یا غروب آن و غروب شفق و کیفیت زیاده و نقصه آن، تألیف محمد علی حسینی بیرجندی قائمی، نا تمام.

آغاز: « نَحْتَدُّكَ يَا مَنْ دَلَمَ لِسَانَ الصَّبَاحِ بِطُوقِ تَبَلُّجِهِ »

۶- رساله در اعمال اصطرلابیه تألیف شیخ بهائی.

آغاز: « اَرْتَفَعَتْ دَرَجَاتُ جَبْرُوتِكَ عَنِ احَاطَةِ اَفْهَامِنَا »

۷- شرح رساله بیست باب در اعمال اصطرلاب، شارح عبدالعلی

بن محمد بیرجندی.

آغاز: « فَاتِحَةُ خُطَابِ دَرْهَرِ بَابِ »

۸- پنجاه باب سلطانی در هیئت و نجوم تألیف رکن بن

شرف الدین آملی که در ۸۶۰ انجام یافته، صفحه اول افتاده.

آغاز: « حَمْدٌ لِيُحَدِّثَ وَ ثَنَاءٌ لِيُعَدَّ حَضْرَتِ وَاجِبِ التَّعْظِيمِ

رَاجِلِ جَلَالِهِ كَمَا أَسْمَانُ دَلَّ عَارِفَانِ اِبَانَوَارِ كَوَاكِبِ مَزِينِ كَرْدِ »

تاریخ کتابت : ۱۲۸۳ ، خط نستعلیق ، صفحه ۲۱ و ۱۵ سطر ، قطع رحلی ، طول : سانتی متر ، عرض ۱۹ ، عدد اوراق ۱۷۱ ، (شماره ۹۰۸۷)

۶۴۳

مجموعه - متضمن سه کتاب :

۱ - کتاب جمع مختصر در علم عروض و قافیه و صنایع شعریه تألیف وحیدی تبریزی . آغاز : « سیاس یقیاس واجب التعظیمی را »
۲ - قصیده مصنعه سلمان ساوجی .

آغاز : « صفات صفوت رویت بر یخت آب بهار »

۳ - عروض جهانگیر در قواعد علم عروض تألیف امیرزاد جهانگیر میرزا .

آغاز : « سیاس و افریزدان را که افریننده انسان کامل است »
تاریخ کتابت : ۱۲۷۰ ، خط نستعلیق ، صفحه ۱۴ سطر ، قطع وزیری ، طول ۲۱ سانتی متر و نیم ، عرض ۱۴ و نیم ، عدد اوراق ۵۹ ، (شماره ۹۱۸۰)

۶۴۴

مجموعه - حاوی هفت رساله :

۱ - منتخب التوریه مشتمل بر چهل سوره منتخب از توراہ .

آغاز : « هَذِهِ فَائِدَةٌ جَلِيلَةٌ وَ مَوْعِظَةٌ بَلِيغَةٌ »

۲ - استقصاء النظر فی البحث عن القضاء والقدر شامل ادله و براین

باصلوک طریق حق و انصاف . آغاز : « اَلْحَمْدُ لِلّٰهِ الْعَلِیْمِ الْغَفَّارِ الْقَدِیْمِ »

این رساله برای اولجايتو سلطان خدا بنده نوشته شده است.

۳ - كتاب الجمع بين رأبي افلاطون و ارسطو در فلسفه ،
نگاه كنيد بشماره ۱۱۷ .

۴ - رساله يزدان شناخت در شناسائي نفس انسان و چگونگی احوال وی پس از مرگ ، از مصنفات شيخ اشراق که در آغاز رساله چنین فرماید : « چون ايزد سبحانه و تعالی از جناب قدس ازلی و پرده غیب قدم بنده را از بندگان خویش برگزیند و لباس سعادات و خلعت کرامات در وی پوشاند و رقم اصطفيناه فی الدنيا بر ناصیه او کشد پس چون مرا از شخصی این حال معلوم گشت و استعداد او در تحصیل شرف نفس و شوق او بحکمت میدیدم و رغبت او بدانستن این علم بزرگ متصور شد خواستم که تقریبی نمایم بحضرت او و تحفه برم بمجلس او و حقی واجب کرد انم که بالای همه حقهها باشد این رساله را پیرسی ساختم که تا این غایت محققان حکما از متقدمان و متاخران مانند این رساله نساخته اند »

۵ - رساله فی بیان حقایق الصنایع الکلیه و الجزئیه و بیان

مراتبها فی الشرف و الخسة و العث علی تحصیلها تألیف میر ابو القاسم فندرسکی . آغاز : « بعد الحمد . . . غرض ازین رساله بیان حد صناعات است و منفعت صناعت و اختلاف صنایع در منافع که موجب اختلاف صناعاتست »

۶ - رساله قدریه در مسئله جبر و قدر ، تألیف خواجه نصیر الدین

طوسی ، آغاز : « الْحَمْدُ لِلَّهِ رَبِّ الْعَالَمِينَ »

۷ - رساله حقایق لمعات قسمتی از مطالب فصوص الحکم که

شیخ فخرالدین ابراهیم همدانی مشهور بعراقی از صدر الدین قونیوی استماع نموده و آن را فراهم آورده و تحقیق لمعات نامیده، پس از وی عبدالرحمن جامی رساله را شرح کرده و برای روشن کردن عبارات و اشارات آن سخنانی از ابن عربی و صدر الدین قونیوی افزوده و به اشعة اللمعات موسوم ساخته.

آغاز: «لَوْلَا لَمْعَاتُ بَرْقِ نُورِ الْقَدِيمِ مِنْ نُحُورِ حَتَّى الْجُودِ وَحَى الْكَرِيمِ»
کلمه «آتتتت» تاریخ انعام کتابست.

۸- رساله خواجه نصیر طوسی در اثبات جوهر مفارق مسمی بعقل کل و شرح آن.

تاریخ تألیف: ۸۸۶، خط نسخ، صفحه ۲۷، سطر ۱، قطع رحلی، طول ۲۹ سانتی متر، عرض ۲۰ و نیم، عدد اوراق ۸۷، (شماره ۹۱۹۵)

عرفان و تصوف

۶۴۵

اربعینیات - تحقیقات در حکمت و عرفان متضمن چهل باب و

ده رساله تألیف قاضی سعید قمی که از سال ۱۰۸۴ تا ۱۱۰۰ و

۱۱۰۲ نوشته شده است.

آغاز: «الْحَمْدُ لِمَنْ لَا يَحُومُ حَوْلَ مَشْرِعِ غُيُوبِهِ وَ مَهْمَهُ سُهُودِهِ»

خط شکسته نستعلیق ، صفحه ۱۸ سطر ، قطع ختنی ، طول ۲۲ سانتی متر ، عرض ۱۷ ،
 عدد اوراق ۹۳ ، (شماره ۹۰۳۱)

۶۴۶

اصطلاحات - عرفانیه و معانی آن در بیست و هشت باب ،
 مؤلف معلوم نشد .

آغاز: « سیاس بی قیاس حضرت واجب الوجودی را »

تاریخ کتابت : ۱۲۸۶ ، خط شکسته نستعلیق ، صفحه ۱۲ سطر ، قطع ربعی ، طول ۱۸
 سانتی متر و نیم ، عرض ۱۱ و نیم ، عدد اوراق ۹۵ ، (شماره ۸۷)

۶۴۷

اصول المعارف - در رموز و اسرار عرفانیه ، تألیف محمد بن

مرتضی مشهور به ملا محسن فیض کاشانی متوفی در ۱۰۹۱ .

آغاز: « نَحْتَدُّ اللَّهَ عَلَى حُسْنِ تَوْفِيقِهِ وَ نَسْأَلُهُ هِدَايَةَ طَرِيقِهِ »

اصول المعارف ملخص مهمات مطالب کتاب عین الیقین است که
 آن نیز از مصنفات فیض است ، این کتاب در سنه ۱۰۸۹ تألیف
 شده و جمله « تم اصول المعارف فی يوم الاحد » تاریخ اتمام آنست
 خط نسخ ، جدول ، صفحه ۱۷ سطر ، قطع ربعی ، طول ۱۸ سانتی متر و نیم ، عرض ۱۲ ،
 عدد اوراق ۱۰۹ ، (شماره ۲۴۵۳)

۶۴۸

بحر المعارف - در مراتب طریقت و عرفان و اخلاق تألیف

ملا عبد الصمد همدانی مقتول در ۱۲۱۶ .

آغاز: « اَللّٰهُمَّ يَا وَاحِدًا يَا اَحَدًا وَا يَا فَرْدًا يَا صَدَدًا »

تاریخ کتابت: ۱۲۵۴ ، خط نسخ ، صفحه ۲۸ سطر ، قطع رحلی ، طول ۳۱ سانتیمتر ، عرض ۱۸ ، عدد اوراق ۲۶۴ ، (شماره ۲۸۹۹)

۶۴۹

تبصرة المبتدی و در اصول معارف وقواعد طور ولایت مشتمل

بر مقدمه وسه مصباح وخاتمه تألیف صدرالدین
تذکرة المنتهى محمد بن اسحق بن محمد قونوی رومی از اکابر

عرفاء صاحب مفتاح الغیب و نصوص و غیره .

آغاز: « سزاواری ثنا حضرت جلال احدیت راست »

تاریخ کتابت: ۱۲۷۶ ، خط نستعلیق ، صفحه ۱۳ سطر ، قطع وزیری ، طول ۲۱ سانتی
متر ، عرض ۱۳ و نیم ، عدد اوراق ۴۷ ، (شماره ۹۱۸۲)

۶۵۰

التجلیات - در مسائل عرفانیه از تألیفات شیخ محیی الدین

بن عربی . آغاز: « اَلْحَمْدُ لِلّٰهِ مُحْكِمِ الْعَقْلِ الرَّاسِخِ فِي عَالَمِ الْبَرَازِخِ »

تاریخ کتابت: ۱۰۸۵ ، خط نسخ ، صفحه ۳۵ سطر ، قطع خشتی ، طول ۱۹ سانتیمتر و
نیم ، عرض ۱۴ ، عدد اوراق ۳۰ ، (شماره ۹۰۱۸)

۶۵۱

جوك باشسته - (Jog-Bashishth) کتاب راجع بعلم عقائد

و تصوف و مواعظ و حکایات جمع و تألیف پندت کشمیری
 « انندن Anandan » ، بامر سلطان سلیم بهادر توسط نظام پادبیتی
 از زبان سانسکریت بفارسی ترجمه شده است .

**آغاز: « شکر و سپاس بی قیاس سزاوار حضرت دادار
 آفریدگار یمثل و یمانند و بی همتاست »**

خط نستعلیق شکسته آمیز ، صفحه ۲۱ سطر ، قطع خشتی ، طول ۲۱ سانتی متر ، عرض
 ۱۴ و نیم ، عدد اوراق ۲۴۹ ، (شماره ۵۴۰۲)

۶۵۲

حدیقه الحقیقه در اخلاق و مواعظ و عرفان ، مثنوی مشهور
 و شریعه الطریقه
 سنائی غزنوی .
آغاز:

« ای درون پرور برون آرای ای خرد بخش بیخرد بخشای »

بس از آنکه حکیم سنائی حدیقه را تمام کرد بعضی زبان طعن
 بر آن کشودند ، سنائی منظومه خود را بیفداد نزد ابوالحسن علی
 معروف بیرهان فرستاد تا علما آن را دیده بدانند که مجال طعن
 درین اشعار نیست ، خطاب بوی چنین میگوید :

عددش هست ده هزار ایات	همه امثال ومدح و پند وصفات
گفتم این و برت فرستادم	در کنج علوم بکنادم
کبر ترا این سخن بسند آید	جان من این از کزند آید

حدیقه الحقیقه در ۵۲۰ خاتمه یافته ، نگاه کنید به هفت اقلیم

و مجالس العشاق و مجالس المؤمنین و کشف الظنون و ریاض العارفين

و کتب دیگر، حدیقه باهتمام، مازور استفانسون، بانگلیسی ترجمه
و با حواشی و تعلیقات در کلکته طبع شده (۱۹۱۰) چاپ
سنکی بمبئی نیز معروفست (۱۸۵۹)

خط نستعلیق و نیز 'دارای یک سر لوح' صفحه ۱۸ سطر، طبع ریبی، مذهب،
طول ۲۱ سانتی متر و نیم، عرض ۹ و نیم، 'عدد اوراق ۲۶۷' (شماره ۲۹۵۷)

۶۵۳

حدیقه الحقیقه - همان کتاب.

سه شمر از آخر افتاده، خط نستعلیق، نسخه قدیمی، 'دارای سر لوح کوچک و جدول'
طبع وزیری، طول ۱۹ سانتی متر، عرض ۱۰ و نیم، 'عدد اوراق ۲۸۰' (شماره ۹۰۲۹)

۶۵۴

رساله در عشق و عرفان - از منشآت نور علی شاه خراسانی

محتوی حکایات. آغاز:

«سپاس بیقیاس و حمد بیحد مر آنرا کز خفا یا باد سرمد»

خط نستعلیق، 'دارای یک سر لوح' صفحات جدول و مذهب، بین السطور طلا کاری،
صفحه ۱۲ سطر، 'نسخه رحلی کوچک' طول ۲۸ سانتی متر، عرض ۱۸، 'عدد اوراق ۶۶' (شماره ۹۶۰۰)

۶۵۵

رساله عینیه - در مواعظ و کلمات حکمت و عرفان آمیز، نگارش

احمد غزالی برادر کهنتر امام غزالی طوسی، متوفی در ۵۱۷ یا ۵۲۰.

آغاز: « سَلَامُ اللَّهِ تَعَالَى عَلَى النَّجَّاسِ السَّمِيِّ الْمُنِيمِ الْأَقْصَوِيِّ الْكَفَوِيِّ الْجَبَالِيِّ الشَّرَفِيِّ وَرَحْمَتُهُ وَبَرَكَاتُهُ »

صاحب مجالس العشاق میگوید: « عارف سرجمالی احمدغزالی از اصحاب شیخ نساج است مصنفات و تاویلات معتبر دارد و از اکمل اولیاست منظور نظر کیمیا اثرش آئینه جمال سبع المثنی عین القضاة همدانی بوده و سوانح العشاق را در غلیان عشق آن حضرت نوشته است » .

پس از مقدمه چنین مرقوم شده: « اگر نه آنستی که سینه آن خلاصه عصر ایده الله تعالی بالطاعة بتأید ربانی منشرح وباستماع مواعظ منفتح وجواذب هم را بدل قابل و بجان متقبل ... این تصدیع ندادمی و این راز نامه نکشادمی چه طعم نصح حق گوین درکام هوا پرستان تلخ است و مناهی محبوب طبع و حرص بر ممنوع غالب و مکروه بدین سبب مطبوع قال علیه السلام لومنع الناس عن فة البرة لفتوها و قالوا ما نهينا عنه الاوفیه شیء »

تاریخ کتبت: ۱۲۷۶ . خط نستعلیق . صفحه ۱۳ سطر . قطع وزیری . طول ۲۰ سانتیمتر و نیم . عرض ۱۴ و نیم . عدد اوراق ۲۰ (شماره ۹۰۲۵)

۶۵۶

روضه العارفين - در بیان حقائق طریقه تصوف و ذکر مقامات

واحوال سالکان ، مشتمل بر نه باب ، تألیف محمد بن عنایت الله بسطامی بایزیدی .

آغاز: « لقی علیین درج فرمایند (؟) حمد مالک الملکی است که عالم وجود قطره ایست از بحر جود او »

خط نستعلیق ، بعض اوراق آب دیده ، صفحه ۱۷ سطر ، قطع خشتی ، طول ۱۹ سانتیمتر و نیم ، عرض ۱۴ ، عدد اوراق ۲۰۹ (شماره ۱۳۳۸)

۶۵۷

ریاض الحکمة - منظومه در عرفان و سیر و سلوک، اثر حاج
میرزا محمد باقر یزدی معروف بحکیم ریاضی که در ۱۲۹۰ بنام امین -
السلطان نظم کرده.

آغاز: «ای تو کعبه ای تو مروه توصفا
وی تو رکن و تو مقام و تو منا»

خط شکسته نستعلیق، دارای سر لوح و جدول، صفحه ۱۲ سطر، قطع وزیری، طول
۲۱ سانتی متر، عرض ۱۳، عدد اوراق ۶۸، (شماره ۸۵۰۹)

۶۵۸

شرح التائیه - قصیده تائیه در سیر و سلوک و عرفان از منظومات
سید عبدالقادر بن عمر بن حبیب صفدی شامی است که شیخ علوان
حموی آن را شرح کرده.

آغاز: «أَلْحَدُّ لَهِ هَادِي مَنْ يَشَاءُ إِلَى سَبِيلِهِ»

تاریخ کتابت: ۱۰۰۰، خط نسخ، صفحه ۲۳ سطر، قطع خشتی، طول ۲۱ سانتی متر،
عرض ۱۵، عدد اوراق ۱۴۵، (شماره ۹۰۶۰)

۶۵۹

شرح فصوص الحکم - در تصوف و عرفان و حکمت، از
مصنفات معروفه محیی الدین محمد بن علی طائی حاتمی اندلسی مشتهر

بابن العربی، مشتمل بر ۲۷ فص، این نسخه شرح کمال الدین
 عبدالرزاق بن ابی الفنائم کاشانی است، چند صفحه از اول کتاب
 افتاده، کتابهای: فکوک الفصوص تألیف صدر الدین قونوی، الفکوک
 تألیف کیلانی، شرح فصوص الحکم داود بن محمود قیصری، کتاب
 شرح الفصوص عبدالکریم کاشانی، شرح الفصوص بالی افندی،
 مطلع خصوص الکلم فی معانی فصوص الحکم غیاث الدین امیرمحمد،
 شرح الفصوص مؤید الدین بن محمود جنیدی، شرح الفصوص الحکمیة
 تألیف عبدالرحمن جامی، شرح علی بن محمد قسطنونی، جواهر-
 النصوص فی حل کلمات الفصوص شیخ عبدالغنی نابلسی، نقد النصوص
 فی شرح نقش الفصوص از جمله شروحنی است که بر این کتاب
 نوشته شده.

تاریخ اتمام شرح: ۷۴۰، خط نسخ، صفحه ۲۴ سطر، قطع وزیری، طول ۲۴ سانتیمتر
 و نیم، عرض ۱۲ و نیم، عدد اوراق ۲۱۷، (شماره ۱۵۰)

۶۶۰

شرح فصوص الحکم - همان کتاب، شارح معلوم نشد.

آغاز: « اَلْحَمْدُ لِلّٰهِ عَلٰی دِیْنِ الْاِسْلَامِ وَ عَلٰی تَوْفِیْقِ الْاِیْمَانِ »

بضمیمه رساله در بیان « من عرف نفسه فقد عرف ربه »

تاریخ کتابت: ۱۱۱۰، خط نسخ، صفحه ۲۱ سطر، قطع وزیری، طول ۲۳ سانتیمتر،
 عرض ۱۲، عدد اوراق ۲۱۶، (شماره ۶۹۱۰)

۶۶۱

شرح کلمات در عرفان و مراتب سیر و سلوک و تصوف از آثار
بابا طاهر عریان همدانی حکیم و عارف مشهور
قصار بابا طاهر صاحب رباعیات .

آغاز: « اَلْحَمْدُ لِلَّهِ الْوَاحِدِ الْاَلْحَدِ الْقَتِدِ »

این شرح عربی را به عین القضاة ابوالمعالی عبدالله بن محمد
میانجی همدانی مقتول در ۵۲۵ نسبت داده اند، دیوان بابا طاهر
در سال ۱۲۷۴ در طهران و در سال ۱۲۶۷ و ۱۳۰۱ و ۱۳۰۸
در بمبئی چاپ شده، اخیراً نیز دیوانی شامل ۳۸۰ دو بیتی توسط
اداره مجله ارمغان انتشار یافته که متن کلمات قصار بابا طاهر در
آخر آن مندرج است (۱۳۰۶ شمسی)، مرحوم ملاسلطانعلی
کتابادی نیز دو شرح عربی و فارسی بر این کلمات دارد، شرح
عربی را که نامش کتاب الايضاح است در طهران طبع کرده اند
(۱۳۴۷)، نگاه کنید به نسخه چاپی دیوان بابا طاهر طبع ادوارد
هرن الن انگلیسی (۱۹۰۲)

تاریخ کتابت: ۱۲۱۴، خط نسخ، مجدول، قطع وزیری، طول ۲۱ سانتی متر، عرض
۱۲ و نیم، عدد اوراق ۱۱۲، (شماره ۹۰۲۲)

۶۶۲

شرح منازل السائرین - در مباحث تصوف و عرفان مشتمل

بر مقدمه و سدباب ، منازل السائرین از مصنفات شیخ الطریقه ابو اسمعیل عبد الله بن محمد انصاری هروی متخلص به پیر هری است که کمال الدین عبد الرزاق کاشانی متوفی در ۸۸۷ با اشاره فضل الله بن ابی الخیر وزیر بشرح و تفسیر آن پرداخته .

آغاز : « اَلْحَمْدُ لِلّٰهِ الَّذِیْ حَضَّ الْعَارِفِیْنَ بِتَفَرُّقِهِ مَا لَا یُفَرِّقُهُ اِلَّا هُوَ »

باضمام کتاب مصطلحات الصوفیه تألیف عبد الرزاق کاشانی که اولش این است : « اَلْحَمْدُ لِلّٰهِ الَّذِیْ نَجَّانَا مِنْ مَبَاجِثِ الْعُلُومِ الرَّسِیَّةِ بِالْتَّنَبُّ وَ الْاِلْتِضَالِ »

خط نسخ ، صفحه ۱۵ سطر ۰ قطع وزیری ، طول ۲۲ سانتی متر و نیم ، عرض ۱۴ و نیم ،
 عدد اوراق ۲۴۰ (شماره ۸۴۶۳)

۶۶۳

عظة الالباب و در تصوف و عرفان و مواظب و حکایات

اخلاقی .

ذخیره الاکتساب آغاز : « اَلْحَمْدُ لِلّٰهِ رَبِّ الْعَالَمِیْنَ ... اَمَّا بَعْدُ

فَاِنِّیْ لَنَا رَاۤیْتُ رَغْبَةً مِنْ اَعَزَّ اللّٰهُ اَنْصَارَهُمْ وَاَعْلَىٰ کَلِمَتُهُمْ وَ ضَاعَفَ اِقْتِدَارَهُمْ
 فِی سَمَاعِ اَخْبَارِ السَّادَةِ الصَّالِحِیْنَ »

در دیباجه ملاحظه میشود که این کتاب خلاصه ایست از التمیمه که آن نیز ملخص الدرۃ البتیمه است ، حاجی خلیفه محیی الدین غرناطی را مؤلف عظة الالباب دانسته ، صاحب فهرست نسخ خطی کتابخانه ملی پاریس مینویسد محیی الدین غرناطی جز محیی الدین بن العربی کسی دیگر نتواند بود .

تاریخ کتابت: ۹۷۷، کاتب: ابرهیم بن سلیمان صوفی خلوتی دراموی، خط نستعلیق،
صفحه ۱۹ سطر، قطع خشتی، طول ۲۱ سانتی متر، عرض ۱۵، عدد اوراق ۱۲۷، (شماره
۷۴۳۱)

۶۶۴

عین الیقین فی اصول در اصول علم دین و مسائل حقیقیه و نکات
اصول الدین عرفانیه تألیف فیض کاشی از مشاهیر علماء
قرن یازدهم هجری صاحب مصنفات مشهوره
آغاز: «سُبْحَانَ مَنْ حَارَتْ لَطَائِفُ الْأَوْهَامِ فِي تَبْدِئِهِ كَبِيرًا بِأَيْهِ وَعَظَمَتِهِ»

عین الیقین شامل مقدمه و پنجاه مطلب و فصول متعدده و دو
مقصد است: «المقصد الاول فی اصول العلم والثانی فی العلم بالسموات
والارض و ما بینهما» نام دیگر این کتاب الانوار و الاسرار است
تاریخ تألیف: ۱۰۲۶، خط نسخ، صفحه ۱۹ سطر، قطع رحلی، طول ۳۰ سانتی متر،
عرض ۲۰ و نیم، عدد اوراق ۲۲۳، (شماره ۹۰۲۴)

۶۶۵

قصره العیون در حکمت و عرفان و علوم اهل معرفت، نگارش
فی اعز الفنون محسن بن مرتضی بن شاه محمود مشهور بفیض کاشی،
مشمول بر دو ازده مقاله و هر مقاله حاوی پنج کلمه
آغاز: «يَا بَدِيعَ الْأَرْكَانِ وَالْأُصُولِ وَوَاهِبِ الْقُوسِ وَالْقُفُولِ»

این کتاب ملقب به مکنونه الکلمات است چنانکه در آخر نسخه بنظر
میرسد: «قال المصنف طاب ثراه لما كان ينبغي ان يكون (ان تكون)

الكلمات المشتمل (المشتملة) عليها مقالات هذا الكتاب المسمى بقرّة العيون مضموناً بها على غير اهلها ناسب ان يلقب المقالات بمكنونة الكلمات الذي هو تاريخ تأليفها « بنا بر این تاریخ تألیف (۱۰۸۸) خواهد بود.

خط نستعلیق، صفحه ۱۲ سطر، قطع غشتی، پنج صفحه فهرست در اول کتاب، طول ۲۱ سانتی متر، عرض ۱۵، عدد اوراق ۱۵۱، (شماره ۶۸۹۸)

۶۶۶

گلشن راز - در عرفان و تصوف، مثنوی مشهور شیخ محمود بن

عبدالکریم شبستری تبریزی از معاریف عرفا و مشایخ متصوفه
صاحب سعادتنامه و رساله حق الیقین متوفی در ۷۱۹ یا ۷۲۵.

**آغاز: « بنام آنکه جان را فکرت اموخت
چراغ دل بنور جان بر افروخت »**

گلشن راز با اشاره شیخ بهاء الدین یعقوب تبریزی در جواب سوالات هفده گانه میرحسینی سادات هروی یا امیر حسین متخلص به حسینی انشاء شده، فضلاء و دانشمندان چندین شرح بر این مثنوی نوشته اند که شروع مفصله ذیل از انجمله است:

شرح معین الدین محمد دهدار، شرح ادریس بن حسام الدین

صاحب هشت بهشت، شرح لاهیجی موسوم بمفاتیح الاعجاز، شرح

قاضی حسین میبدی منطقی، شرح نظام الدین محمود داعی الی الله

شیرازی، شرح شجاع الدین کربالی، شرح شیخ الاسلام مظفر الدین -

علی شیرازی، شرح ابراهیم بن محمد علی سبزواری و غیره.
تاریخ نظم و تألیف: ۲۷۰، تاریخ کتابت: ۱۲۸۱، خط نستعلیق خوب، دارای سرلوح،
صفحه ۹ سطر، قطع ربی، طول ۱۷ سانتی متر و نیم، عرض ۱۱، عدد اوراق ۶۰،
(شماره ۵۲۹۳)

۶۶۷

لمحات - در عرفان و بیان منازل عشق و محبت، شرح کتاب
لمعات شیخ فخر الدین بن شهریار عراقی، شارح معلوم نشد.
آغاز: «سزای ثنای بیحد و لایق سپاس بی قیاس وجود
مقدس خدائی است که»

نسخه ناتمام، خط نستعلیق، صفحه ۱۲ سطر، قطع وزیری، طول ۲۰ سانتی متر، عرض
۱۱ و نیم، عدد اوراق ۱۴۷، (شماره ۵۴۴۶)

۶۶۸

لوائح - در بیان معانی عرفانیه نکارش عبدالرحمن جامی.
آغاز: «لا اُحصى ثناء عَلَیْکَ کَیْفَ وَ کُلُّ ثناء یَعُوذُ اِیْتِکَ جَلَّ عَنْ
تَنائِی جَنابِ قُدسیکَ اَنْتَ کما اَنْتَ عَلَی نَفْسِکَ»

تاریخ کتابت: ۱۲۷۶، خط نستعلیق از خطوط خوب میرزای داوری پسر وصال که برای
شاهزاده سلطان مراد میرزا حسام السلطنه نوشته، دارای سرلوح و تذهیب ظریف خوب،
بین السطور طلا اندازی شده، صفحه ۱۴ سطر، قطع ربی، طول ۱۴ سانتیمتر و نیم، عرض
۹ و نیم، عدد اوراق ۲۳، (شماره ۳۹۳۰)

۶۶۹

لوائح - همان کتاب.

خط نستعلیق خوب، دارای یک سرلوح، بین السطور دو صفحه اول طلا اندازی شده،
مجدول، کاغذ ضخیم نباتی، قطع وزیری، طول ۲۲ سانتیمتر، عرض ۱۴، عدد اوراق ۲۲،
(شماره ۵۴۴۷)

۶۷۰

لوايح - همان کتاب.

تاریخ کتابت: ۱۱۵۱، خط نستعلیق، صفحه ۱۵ سطر، قطع وزیری، طول ۲۴ سانتیمتر،
عرض ۱۴، عدد اوراق ۲۴، (شماره ۱۷۲)

۶۷۱

مجالس العشاق - در تراجم احوال اکابر اولیا و عرفا و مشایخ

متصوفه تألیف سلطان حسین بن سلطان منصور با یقراء بن عمر شیخ بن
تیمور کورکان، چند صفحه از مقدمه و خاتمه نسخه افتاده و باین
مصراع ابتدا شده: «کمال حیوان انسان که اوست اصل نوید»
فهرست نسخ فارسی موزه بریتانی آغاز کتاب را چنین ثبت کرده:
«ای جمیلی که اشعه لهعات حسنت هر جا»

ابوالغازی سلطان حسین در ۸۴۲ متولد و در ۸۷۳ بسطنت

هرات رسیده و در ذی الحججه ۹۱۱ وفات یافته، مجالس العشاق
مرتب بر هفتاد و هفت مجلس و هر مجلس متضمن شرح حال یک نفر
است، مجالس العشاق را در هندوستان چاپ کرده اند.

خط نستعلیق، صفحه ۱۴ سطر، قطع وزیری، مجدول، طول ۱۹ سانتی متر، عرض ۱۱،
عدد اوراق ۲۰۰، (شماره ۹۰۸۲)

۶۷۲

مرصاد العباد من المبدء الى المعاد
در بیان سلوک راه دین و وصول بعالم شهود
و یقین، تألیف شیخ نجم الدین ابوبکر بن
عبدالله بن محمد بن شاه آور اسدی رازی

معروف به دایه متوفی در ۶۵۴ صاحب کتاب منارات السائرین
الی حضرت الله و مقامات الطائرین بالله و بحر الحقائق و المعانی و
رسالة عشق و عقل .

آغاز: « حمد ییحد و تنای ییعدد پادشاهی را سزد که
وجود هر موجود نتیجه جود اوست »

مشمول بر پنج باب و چهل فصل، باب اول در دیباجة کتاب،
باب دوم در بیان مبدء موجودات، باب سوم در بیان معاش خلق،
باب چهارم در معاد نفوس، باب پنجم در بیان سلوک طوائف مختلف.
مرصاد العباد و منتخب آن در طهران چاپ شده است (۱۳۰۱)

تاریخ تألیف: ۶۲۰، تاریخ کتابت: ۶۹۷، کاتب: محمد بن ضیاء الدین محمد،
دو ثلث نسخه خط نستعلیق و باقی خط نسخ، سه صفحه اول نونوس، قطع ربعی، صفحه ۱۵
سطر، طول ۱۸ سانتی متر، عرض ۱۲، عدد اوراق ۲۹۰، (شماره ۶۹۰۵)

۶۷۳

مفاتیح الاعجاز - در شرح گلشن راز شیخ شبستری، شارح
محمد بن یحیی بن علی کیلانی لاهیجی نوربخشی متخلص باسیری.

آغاز: « باسمك الاعظم الشامل فيضه المقدس لكل موجود... ای محمود بهر شانی و ای معبود بهر مکانی و ای مذکور بهر لسانی »

تاریخ شرح و تالیف: ۸۷۷، تاریخ کتابت: ۱۲۶۶، خط نستعلیق، صفحه ۲۱ سطر، قطع رحلی کوچک، طول ۲۷ سانتی متر و نیم، عرض ۱۶ و نیم، عدد اوراق ۲۱۶، (شماره ۱۷۰۶)

۶۷۴

مفتاح اسرار الحسینی - در عرفان، تألیف عبد الرحیم بن محمد

یونس دماوندی.

آغاز: « الْحَمْدُ لِلَّهِ الَّذِي نَجَّانَا مِنَ الْعُلُومِ الرَّسِيَّةِ »

متضمن سی و هفت مفتاح و مکاشفات و مشاهدات.

خط نسخ و شکسته، صفحه ۱۸ سطر، قطع خشتی، طول ۲۱ سانتی متر و نیم، عرض ۱۵ و نیم، عدد اوراق ۱۱۲، (شماره ۱۵۸)

۶۷۵

نور الهدایة و در تصوف و عرفان و بیان نسب سلسله پادشاهان

صفویه، تألیف نجیب الدین رضا.

مصدر الولاية آغاز: « الْحَمْدُ لِلَّهِ الَّذِي وَهَبَنَا أَصْلَ الْيَمِّ »

تاریخ کتابت: ۱۲۳۰، خط نستعلیق، صفحه ۱۹ سطر، قطع رحلی، طول ۲۹ سانتی متر و نیم، عرض ۲۰، عدد اوراق ۱۹۲، (شماره ۵۴۳۱)

حکایات

۶۷۶

بهار دانش - افسانه‌ها و حکایاتی است که بطرز مترسلاانه نوشته شده، نگارش شیخ عنایت الله لاهوری، نسخه بدیباچه مولانا صالح ابتدا میشود و آغاز کتاب چنین است: «دیباچه پیرایه ده دیباچه سخن حمد حکیمی است که ملک معنی را بوساطت تیغ ناطقه مسخر معشر بشر گردانیده»

خط نستعلیق درشت، دارای یک سر لوح، خط محمد اسحق متوطن بلخ، صفحه ۱۱
سفر، قطع رحلی، مجدول، طول ۳۴ سانتی متر، عرض ۲۲، عدد اوراق ۶۳۰ (شماره ۲۸۹۵)

۶۷۷

بهارستان - در حکایات ادبی و اخلاقی باسلوب گلستان، نگارش عبدالرحمن جامی برای فرزند خود ضیاء الدین یوسف.
آغاز: «چو مرغ امر ذی بالی ز آغاز
نه از نیروی حمد آید به پرواز»

مرتب بر هشت روضه: «و ترتیب این بهارستان بهشت روضه اتفاق افتاده است هر روضه بهشت آئین مشتمل بر رنگ دیگر از شقائق و بوی دیگر از ریاحین»

بهارستان در ۸۹۲ هجری تألیف شده چنانکه در خاتمه آن

بنظر میرسد:

تک و یوی خامه درین طرفه نامه که جامی بدو کرد طبع آزمائی
بوقتی شد آخر که تاریخ هجرت شود نهمصد ارهشت بر وی قرائی

این کتاب را بارون شلختا مستشرق باکمانی ترجمه و منتشر
نموده (وین ۱۸۴۶) ترجمه ترکی آن نیز در اسلامبول چاپ
شده (۱۲۵۲)

خط نستعلیق ریز، صفحه ۱۹ سطر، قطع وزیری، طول ۲۲ سانتی متر، عرض ۱۵ و نیم،
عدد اوراق ۶۲، (شماره ۷۸۵۰)

۶۷۸

ترجمه اعلام الناس - از عربی بفارسی، مترجم میرزا غلامحسین

افضل الملك ادیب شیرازی، جلد اول، مسبوق بکتاب جلوس مظفری
در شرح وقایع جلوس مظفر الدین شاه (۱۳۱۴)
آغاز: « قُلِ اللَّهُمَّ مَالِكَ الْمُلْكِ تُؤْتِي الْمُلْكَ مَنْ تَشَاءُ »

اعلام الناس بما وقع للبرامكة مع بنی العباس تألیف محمد دیاب
انلیدیست، انلیدی این کتاب را در ۱۱۰۰ تألیف کرده،
اعلام الناس را در ۱۲۷۹ و ۱۲۸۰ و ۱۳۰۰ و ۱۳۰۷ و
۱۳۱۸ هجری در مصر چاپ کرده اند.

تاریخ ترجمه و کتابت: ۱۲۱۴، خط نستعلیق، دارای دوسر لوح، صفحه ۱۴ سطر،
قطع رحلی، مجدول، طول ۲۳ سانتی متر و نیم، عرض ۲۰ و نیم، عدد اوراق ۱۹۲،
(شماره ۲۹۶۰)

۶۷۹

ترجمة اعلام الناس - همان کتاب.

آغاز: «ستایش در خور خداوندی» ماراهستی داد»

جلد اول و دوم، خط مترجم، صفحه ۱۴ سطر، قطع غشبی، طول ۲۴ سانتی متر، عرض ۱۸، عدد اوراق ۴۰۱، (شماره ۸۱۸۱)

۶۸۰

ترجمة الفرج بعد در حکایات و سرگذشت اشخاصی که بمعنت
الشدة والضیقة و مصیبتی دچار شده و بعد از آن رنج و شدت
رهائی یافته اند، ترجمه و تألیف حسین بن
اسعد بن حسین المؤیدی الرهبانی وزیر عزالدین طاهر بن
زنکی فریومدی.

آغاز: «حمد و ثنا قیومی را که عجز عقول ذریات آدم
از ادراک کنه ذات بی چون او چون آیات صنعش در ایجاد
عالم ظاهرست و شکر و سپاس آن قیومی را که بر وجود
ازلیت او آثار قدرت در تکوین مکونات برهان شاهر و
دلیلی باهرست»

فهرست نسخ فارسی موزة بریتانی مؤلف را «حسین بن اسعد
بن حسین مؤیدی دهستانی» ضبط کرده.

جرجی زیدان در تاریخ آداب اللغة العربیة میگوید فرج بعد
از شدت از مؤلفات «ابن ابی الدنیا» ست و در نگارش این کتاب

از مدائنی نخستین مؤلف این موضوع پیروی کرده، پس از آن دیگران درین معنی چند کتاب نوشته اند تا آنکه قاضی تنوخی ابوعلی محسن بن ابوالقاسم متوفی در ۳۸۴ فرج بعد از شدت خود را تألیف نموده است.

حسین بن اسعد رهبانی یا دهستانی چنانکه خود بیان میکند پس از ملاحظه کتاب ابو الحسن مدائنی متوفی در ۲۲۵ این نسخه را جمع و ترتیب کرده: « بعد از این حالت که درین مقالت شرح داده آمد بتوفیق کرد کار روی بجمع کردن این اخبار و تواریخ آوردم و آنج ابو الحسن علی بن محمد المدائنی در مجموعه خود از حکایات آورده بود و آنج از کتب متفرق در تواریخ یا قلم ترجمه ان حکایات بیارسی در عبارت خود شرح دادم و در بعضی از حکایات که از اشعار عربی اندکی بوده است ترجمه ان بیارسی نظم کردم و اکثر اشعار باری و عربی که در متن حکایات اشارت بغوذ کرده ام از کفتم منست... و در اخر هر حکایت فصلی چنانکه لایق و موافق آن حکایت... باشد بیان کرده ام... و این مجموعه را ترجمه الفر ج بعد الشدة و الضیقة نام نهاده »

شامل سیزده باب، حکایت دوازدهم از باب سیزدهم تا تمام است.

خط نسخ آمیخته بثلث و تعلیق، صفحه ۲۵ سطر، قطع رحلی، چند ورق اول وصال شده، طول ۳۸ سانتی متر و نیم، عرض ۲۵، عدد اوراق ۲۶۸، (شماره ۶۹۵۰)

جوامع الحکایات در حکایات و سیر گذشتگان و روایات و لطایف اخبار و اسمار پیشینیان، تألیف نور الدین یا سدید الدین محمد بن محمد ولوامع الروایات

عوفی بخاری حنفی صاحب تذکره لباب الالباب .
 آغاز : « حمد و ثنا مبدعی را که از بدایت صباح وجود
 تانهایت رواح عدم حرج (هر ج) در حد پادشاهی اوست
 و شکر و سپاس موجدی را که از پیشگاه عقل تا پایگاه طبع
 هر که هست در تحت او امر و نواهی او »

مؤلف از فضلاء او آخر قرن ششم و اوایل قرن هفتم هجری
 بوده در فتنه مغول از خراسان ببلاد سند شتافته و بملازمت ناصر-
 الدین قباچه پیوسته و کتاب لباب الالباب را بنام عین الملك فخر-
 الدین حسین اشعری وزیر او تصنیف کرده است ، در ۶۲۵
 سلطان شمس الدین ایلتمش با ناصر الدین قباچه محاربت آغازید ،
 ناصر الدین در قلعه بگر مغلوب گشت ، عوفی از جمله محصورین
 قلعه مزبور و از جانب ناصر الدین بتألیف جوامع الحکایات مأمور
 بود ، پس از فتح بگر کتاب را باسم نظام الملك محمد بن ابی سعید
 جنیدی وزیر سلطان ایلتمش موشح ساخت چنانکه خود گوید :
 « و درین حال مؤلف این مجموع دران حصار محصور بود و رهین معن نا
 محصور و از قبل ملک ناصر الدین بتألیف این حکایات و ترتیب این روایات
 مأمور مهندس فکرت بناء این را تهیدی داده بود اما شرفات ان تشیدی نیافته
 که تا کاه کتکرة قصر حیوة ناصری بزلال زوال گرفتار شد و این مجموع نامرتب
 و این ابواب نامهدب بیاند »

جوامع الحکایات از کتب سودمند و معتبر زبان فارسی و کنجینه
 فوائد اخلاقی و ادبی و تاریخی است ، عوفی در این کتاب
 از تاریخ ابو الفضل بیهقی حکایات و سوانح متعدد نقل کرده
 و از قراری که دکتر محمد نظام الدین نشان میدهد قسمت مهم از

اخبار مجلدات دیگر تاریخ بیہقی در جوامع الحکایات موجود است. این کتاب مشتمل بر چهار قسم و هر قسم حاوی ۲۵ بابست که مجموع موضوعات یکصد باب میشود و در خاتمه ابواب از آغاز تا انجام مدح ابوسعید جنیدی وزیر مذکور است، این نسخه شامل قسم اول است و «باب بیست و پنجم در ذکر لطائف زیرکات و عاقلان روزگار» در آن موجود نیست و بعلم موربانہ خوردگی و ترمیم اوراق مقداری از مطلب کتاب نابود شده.

در یک نسخه کامل جوامع الحکایات بخط حسن بن سید امیر کیا لاهیجی که در ۱۰۱۸ نوشته شده ابتدای کتاب چنین بنظر رسید: «شکر و سپاس صانعی را که از ابتدای صبح وجود تا منتهای رواح عدم هر چه هست در قبضه تقدیر اوست و ثنای بی قیاس موجودی را که از بیشکاه فضل تا پایکاه طبع هر که هست در شست تدبیر اوست»

ابتداء اقسام دوم و سوم و چهارم کتاب و خاتمه آن را برای تکمیل فایده در اینجا درج میکنیم.

آغاز قسمت دوم: «سر دفتر مکارم اخلاق و محاسن سیر حیات که اصل درخت ایمان و دوحه اغصان اسلامت و مصطفی صلی الله علیه و اله و سلم در فضایل او مبالغت فرموده»

آغاز قسمت سوم: «شکر و سپاس و حمد یقیاس پروردکاری را که برید وهم در سیاحت ساحت عظمت او کام برتواند گرفت و درود بر سیدی که طاوس فکر در پرواز هوای وصف او قوادم و خوافی باز نتواند کرد... چون بدمد و املائی دولت خداوند خواجه جهان و دستور صاحبقران نظام الملك... ابوالفاخر محمد بن ابو سعد الجنیدی دو قسم از کتاب جوامع الحکایات و لوامع الروایات که مشتمل بود هر قسمی بریست و پنج باب بتحریر پیوست قسم سوم در بیان طبایع و اخلاق مذموم که در جلیت ادبی مرکوزست ابتدا کرده آمد»

آغاز قسمت چهارم: «جامع این حکایات محمد عوفی کوید شهاب - الدین خیوفی که وکیل در سلطان سکندر بود بخدمت شیخ الشبوح مجد الدین بغدادی نامه نوشت و درخواست کرد که بهمت عالی مدد میاید فرمود تا ازین ظلمات دنیا بنور طاعت راه یابم»

پایان کتاب: «آورده اندکه روزی ان حضرت ازحجره مبارک برون آمد و چهره او متغیر شده بود یکی از یاران گفت من همین ساعت مصطفی را بخندانم یس بیشتر آمد وگفت دجال چون براید مردمان درانوقت کرسنه و قحط زده باشند»

رجوع نمائید بترجمه عوفی درمقدمه لباب الالباب نگارش آقای میرزا محمد خان قزوینی و بکتاب تبعات و تحقیقات راجعه بجوامع الحکایات تألیف دکتر محمد نظام الدین معلم دار الفنون حیدرآباد دکن از مطبوعات اوقاف کتب چاپ لندن (۱۹۲۹) و جلد دوم فهرست کتب فارسی موزه بریتانی صفحه ۷۴۹ و ۷۵۰ و شماره ۳۹۱ ذیل فهرست مزبور.

در آخر نسخه تاریخ کتابت را سیاه کرده اند و عبارت «در عاشر رجب سنة ثلاث ثمانین و ثمانمائه» الحاقی است.

خطوط مختلف ۱ صفحه ۲۹ سطر ۱ قطع رحلی ۱ بعض جاها محو و محکوک ۱ طول ۲۴ سانتی متر ۱ عرض ۲۴ و نیم ۱ عده اوراق ۲۴۲ ۱ (شماره ۵۶۵۲)

راحة الارواح - در حکایات تألیف میرزا محمد صادق

وقایع نکار مروزی.

آغاز: «راحت ارواح و سرور قلوب در ترانه ایست که

نی خامه را در آهنگ تنایش از دل بر آید»

مؤلف در سبب نگارش کتاب چنین میگوید: « چون از قلت خواب وجود مبارک را بیم کزند بود و کردند وجود مبارک جهانیان را ناکوار و نایسند طبع اقدس و خاطر مقدسش را بشغول ساختن نفس و آسایش روح این پسند آمد که بترتیب رساله بذکر حکایات شکر ف داده شود... لاجرم خامه برداشتم و همت گماشتم و حکایاتی چند نگاشتم »

مقصود از ترتیب و تلفیق حکایات این بوده که با خواندن آن عارضه کمخوابی فتحعلی شاه رفع شود.

خط نستعلیق، صفحه ۱۲ سطر، قطع رحلی کوچک، مجدول، طول ۲۷ سانتی متر، عرض ۱۸، عدد اوراق ۱۵۹، (شماره ۷۴۲۹)

۶۸۳

رساله حاتمیه - در قصص و حکایات حاتم طائی، نگارش معین -

الدین حسین بن علی واعظ کاشفی سبزواری متوفی در ۹۱۰.

آغاز: « بنام خدائی که بخشنده اوست

بر آرنده کار هر بنده اوست »

رساله حاتمیه بنام « ابو الغازی سلطان حسین » تألیف و توسط

شهر در جزو آثار ممتخبه ابرانی در پاریس چاپ شده است (۱۸۸۳)

تاریخ تألیف: ۸۹۱، تاریخ کتابت: ۹۷۶، کاتب: شاه محمود خوشنویس معروف، خط نستعلیق،

درازی، یک سر لوح کار قدیم، کاغذ متن دولت آبادی سفید زرافشان، کاغذ حاشیه کبود،

مجدول، قطع وزیری، طول ۲۴ سانتی متر، عرض ۱۶ و نیم، عدد اوراق ۵۲، (شماره ۵۴۹۶)

۶۸۴

محبوب القلوب - در حکایات، تألیف میرزا برخوردار بن محمود ترکان فرامی متخلص به ممتاز.

آغاز: «الهی بزرگی و حشمت تراست

سرافرازی ملک و شوکت تراست»

نام دیگر این کتاب شمس و قهقهه است، هنگامی که مؤلف در اصفهان نزد حسنقلی خان قورچی باشی شاملو بوده حکایت رعنا و زیبا را نوشته پس از آن مجموع حکایات خود را که قریب چهار صد داستان بوده به محفل آرا موسوم ساخته و این کتاب از جمله حکایات مذکوره است.

تاریخ کتابت: ۱۲۲۶، خط نستعلیق، مثنی، صفحه ۲۰ سطر، قطع رحلی، طول ۲۰ سانتی متر، عرض ۱۸، عدد اوراق ۱۴۱، (شماره ۹۶۰۲)

جغرافیا

۶۸۵

تحفة العالم - در تاریخ و جغرافیا و احوال اجمالی اروپا، مؤلف

معلوم نشد.

آغاز: « سرگذشت عهد گل را از نظیری بشنوید »

خط نسخ، صفحه ۱۵ سطر، قطع وزیری، طول ۲۱ سانتی متر، عرض ۱۴ و نیم، عدد
اوراق ۶۶ (شماره ۵۴۲۹)

۶۸۶

ترجمة اقوام المسالك في در معرفت احوال امم و ممالك اروپا
و اوضاع سياسی و عادات قديمه
معرفة احوال الممالك اروپائيات، تأليف خير الدين پاشای
تونسی، از عربی بفارسی ترجمه میرزا حیدر علی اصفهانی ملقب به
فخر الادباء.

**آغاز: « بزرگست خدائی که قرار داده است از نتایج
عدل معموریت را »**

اصل این کتاب در ۱۲۸۴ تألیف و در ۱۲۸۵ در تونس
چاپ شده است.

تاریخ کتابت: ۱۲۱۳، خط نستعلیق، متتمل بر جداول احصائیه و جدول تطبیق بین تاریخ
هجری و مسیحی، صفحه ۱۴ سطر، قطع رحلی، طول ۲۸ سانتی متر، عرض ۲۱ و نیم، عدد
اوراق ۲۲۹ (شماره ۵۵۱۱)

۶۸۷

جغرافیای هندوستان - اجمال اوضاع جغرافیائی مملکت

هندوستان که از فرانسه یا انگلیسی بفارسی ترجمه شده.

آغاز: «جغرافیا ان علمی را گویند که ازو شناخته شود هیئت و شکل کره ارض»

خط نستعلیق درشت ، دارای سرلوح نو ساز ، صفحه ۱۴ سطر ، پانزده صفحه اول مجدول ،
قطع رحلی ، طول ۲۰ سانتی متر و نیم ، عرض ۲۰ و نیم ، عده اوراق ۹۴ (شماره ۵۴۴۸)

۶۸۸

جهان نما - جغرافی ترکی ، مؤلف کاتب چلبی ، بنام سلطان محمد
خان عثمانی تألیف شده .

آغاز: «فاتحه خراید عالم آرا و سرلوحه جراید جهان نما»

منقسم بر دو قسمت و ۴۶ فصل ، اسامی بلاد را بترتیب الفبا
نوشته و خلاصه مندرجات آثار البلاد و عجائب المخلوقات قزوینی
احسن التقاسیم فی معرفة الاقالیم مقدسی ، الاشارات الی معرفة -
الزیارات علی بن ابوبکر هروی ، اوضح المسالك الی معرفة البلدان -
والممالك ، تحفة الزمان و خریدة الاوان ، تقویم البلدان ، الروض -
المعطار فی اخبار الاقطار ، کشف الممالك ، معجم البلدان و کتب
دیگر جغرافیا را در این کتاب ذکر کرده است .

خط نسخ ، صفحه ۲۹ سطر ، دارای یک سرلوح ، مجدول ، قطع رحلی کوچک ، طول
۲۸ سانتی متر ، عرض ۱۷ ، عده اوراق ۲۶۷ (شماره ۴۰۴۸)

۶۸۹

معجم البلدان - در جغرافیا و شناسائی بلاد و امصار مبتنی

بر حروف معجم تألیف شهاب الدین ابو عبد الله یاقوت بن عبد الله
حموی رومی بغدادی متوفی در ۶۲۶ .

این نسخه بترجمه حال مؤلف ابتدا شده و بعد بی آنکه دیباجه
مذکور شود از اوائل مطلب باب اول شروع گردیده است :
« قَالَ التَّوَلَّفَ رَحِمَهُ اللهُ تَعَالَى الْبَابُ الْأَوَّلُ فِي الْبَاءِ فَإِنَّهُ لَا يُقْرَأُ فِي تَقْسِيمِ
الْأَرْضِ بِلِ تَسْوِخٍ فِيمَا تَخَلَّلَ مِنْهَا »

آغاز کتاب بر این نهج است : « أَلْحَمْدُ لِلَّهِ الَّذِي جَعَلَ الْأَرْضَ مِهَادًا
وَالجِبَالَ أَوْتَادًا وَبَثَّ مِنْ ذَلِكُمْ سُورًا وَوَهَادًا »

مراجعه نماید بمعجم البلدان چاپ لیبزیک (۱۸۶۶-۱۸۷۰)

تاریخ کتابت : ۱۲۸۸ ، کاتب : علی احمد خوانساری ، خط نسخ ریز ، صفحه ۴۷ سطر ،
قطع رحلی ، کاغذ کبود ، طول ۲۳ سانتیمتر و نیم ، عرض ۲۱ ، عدد اوراق ۴۳۹ ، (شماره ۵۴۷۴)

۶۹۰

نخبه سیفیه - در جغرافی استرآباد و یعموت و کولان ، تألیف

محمد علی قورخانچی صولت نظام .

آغاز : « بِسْمِ الَّذِي خَلَقَنَا عَجُولًا وَعَجِيْبًا وَغَرِيْبًا حَمْدًا سَاحَتِ اِقْدَسِ
اِمْنَعِي رَا سَزَا سْتِ كِه قَطْرَةَ اَبِي رَا دَرِيَايِ مَعْرِفَتِ نَمُوْدِ »

این کتاب در زمان حکومت شاهزاده حاج سیف الدوله در

استرآباد بامر او تألیف شده و باین مناسبت به نخبه سیفیه موسوم
گردیده ، دارای چهار قطعه عکس .

تاریخ تألیف : ۱۳۲۱ ، خط نستعلیق ، صفحه ۹ سطر ، حواشی شش صفحه اول مذهب ،

قطع وزیری ، طول ۲۰ سانتی متر و نیم ، عرض ۱۳ ، عدد اوراق ۱۳۸ ، (شماره ۵۴۴۱)

نزّهة القلوب - در جغرافیا و اوصاف اقالیم و معادن و نبات

و حیوان و انسان و عناصر و موالید و هیئت و صفت بقاع و بلدان
و ولایات ایران و غیره، تألیف حمدالله بن ابی بکر بن احمد مستوفی

قزوینی متوفی در ۷۴۰.

آغاز: « چون و اهاب مواهب بی علت علت کلمته سه مبدع
مخترعات و مخترع مبدعاتست »

نزّهة القلوب مرتب بر سه مقاله است: مقاله اول در ذکر تکوین
موالید ثلاثه معادن و نبات و حیوان و آن بر سه مرتبه است، مقاله
دوم در ذکر انسان و ایشان بر دو گونه اند مکمل الصورة و المعنی
و متفاوت الهیئة و الحركة، مقاله سوم در صفت بلدان و ولایات
و بقاع و آن چهار قسم است.

ازین نسخه تقریباً چهل صفحه ناقص است و در ذکر « فرنك »
جزو معالك « نصف الغریبة » نا تمام مانده، مقاله سوم نزّهة القلوب
باهتمام « گای لیسترانج » انگلیسی در شهر لیدن بطبع رسیده
(۱۹۱۳) و مرتبه سوم از مقاله اول در ذکر حیوانات بتصحیح
و ترجمه « ژ. استفانسون » در لندن منتشر گردیده (۱۹۲۸)

نسخه قدیمی، خط نسخ، صفحه ۱۷ سطر، قطع وزیری، چند صفحه مجدول، طول ۲۵

سانتی متر، عرض ۱۶ و نیم، عدد اوراق ۲۵۸، (شماره ۵۴۴۴)

سفرنامه

۶۹۲

جنگ در ترکستان - شرح محاربه روس با تراکمه و سفرنامه

جنرال اسکوبلف فاتح کوك تپه از ۱۸۸۰ تا ۱۸۸۱، ترجمه
امان الله ميرزا بن شكر الله ميرزا از روسی بفارسی، جلد اول، دارای
تصاویر چایی و يك قطعه نقشه مملکت ماوراء خزر در آخر کتاب.
تاریخ ترجمه: ۱۳۰۳، خط نستعلیق، صفحه ۱۴ - سطر، جدول، قطع رحلی، طول ۲۹
سانتی متر، عرض ۲۰، عدد اوراق ۱۵۷، (شماره ۸۴۸۳)

۶۹۳

دلیل الانام فی سبیل
زیارة بیت الله الحرام
سفرنامه سلطان مراد میرزا احسام السلطنه
بمکه معظمه در سال ۱۲۹۷ هجری،
متضمن احوال روزانه و اوصاف ممالک
و مراحل که مشاهده شده. آغاز:

« از آنجا که سفر حج در مسلمانی رکنی است از ارکان »

تاریخ کتابت: ۱۳۲۳، کاتب: علی آبادی مازندرانی، خط نستعلیق، صفحه ۱۴
سطر، قطع هشتی، طول ۲۳ سانتی متر و نیم، عرض ۱۷، عدد اوراق ۲۳۸، (شماره ۵۴۰۹)

۶۹۴

الرحلة الانسية سفرنامه جناب قندهاری (ابوالقاسم بن احمد)
در بیت المقدس و مکة معظمه .
في الاثار القدسية آغاز : « قَالَ الْمُتَّقِرُ إِلَى اللَّهِ الْوَاحِدِ الْبَارِي »

مؤلف پس از زیارت قدس شریف بزیاارت بیت الله الحرام رفته
وسياحتنامه این قسمت را الرحلة الحجازية في اثار الرحاب الحرمية
ناهیده است .

تاریخ کتابت : ۱۳۱۹ ، خط نسخ ، دارای سر لوح ، صفحه ۲۴ سطر ، جدول ، قطع
وزیری ، طول ۲۳ سانتی متر و نیم ، عرض ۱۴ و نیم ، عدد اوراق ۲۳۸ ، (شماره ۵۴۱۸)

۶۹۵

سفرنامه - حاجی پیرزاده نائینی بیاریس و اسلامبول و مصر
در سال (۱۳۰۳) هجری .

تاریخ کتابت : ۱۳۲۱ ، خط نسخ ، صفحه ۲۴ سطر ، قطع وزیری ، طول ۲۴ سانتی متر ،
عرض ۱۴ و نیم ، عدد اوراق ۲۸۸ ، (شماره ۵۵۱۹)

۶۹۶

سفرنامه خيوه - ترجمه فارسی سفرنامه مستر ماگامان
امریکائی در شرح لشکر کشی روسیه بخيوه (۱۸۷۳) و بیان
کیفیت جنگ و اطلاعات راجعه بعادات و اخلاق و تاریخ خيوه ، نا تمام

آغاز: « در لندن بودم که از قشون کشی روسها بطرف
خیوق خبردار شدم با اینکه میدانستم دولت روس نمیخواهد
احدی از تبعه خارجه با اردوی او همراهی نموده اهالی
اروپ را از حرکات عسکریه اش مطلع سازد »

خط نستعلیق ' صفحه ۱۶ سطر ' قطع غشئی ' طول ۲۱ سانتی متر و نیم ' عرض ۱۷ و نیم '
عده اوراق ۲۴۹ ' (شماره ۴۱۳۳)

۶۹۷

سفرنامه قم - سفرنامه میرزا اغلا محسین افضل الملك در اوضاع

جغرافیائی و تاریخی قم و اطلاعات راجعه بآن .

آغاز: « افتتاح سخن سرانی بنام فرمانفرمائی سزاست
که بدون مشیرکارها را بنظام آرد »

تاریخ کتابت: ۱۳۲۴ ' خط شکسته و نستعلیق ' صفحه ۱۶ سطر ' قطع غشئی ' طول ۲۲
سانتی متر ' عرض ۱۸ ' عده اوراق ۲۳۴ ' (شماره ۸۱۸۲)

۶۹۸

سفرنامه و امبری - آرمی نیوس و امبری مجارستانی *Arminius* «

« *Vambéry* در ۱۸۶۳ از راه طهران بخجوه و بخارا و سمرقند و

صحرای تراکمه مسافرت کرده و بنام « سیاحت يك درویش دروغی

در آسیای مرکزی » سفرنامه ترتیب داده منقسم بر دو قسمت :

اول در بیان سرگذشت مسافرت خود از طهران بسمرقند و معاودت

ب طهران ' دوم در جغرافی و موازنه اوضاع و ارتباط ملل و

حکومت های مختلف آسیای مرکزی نسبت بیکدیگر ' سفرنامه و امبری

را از انگلیسی بفرانسه نقل و در ۱۸۷۳ چاپ کرده اند، این نسخه
که ترجمه فارسی است در فصل پانزدهم بخاتمه میرسد.
مترجم آوانس مسیحی بن استاد ابراهیم زرگر باشی.

تاریخ ترجمه: ۱۳۰۲، خط نستعلیق، صفحه ۱۴ سطر، دارای سرلوح، جدول و مصور.
به گراورهای چاپی، قطع رحلی، طول ۳۳ سانتیمتر، عرض ۲۱، عدد اوراق ۱۵۰، (شماره
۸۴۸۴)

۶۹۹

سیاحتنامه - اجمال شرح مسافرت مسیو استانلی در افریقا
برای استخلاص امین پاشا (۱۸۸۶)، ترجمه آوانس خان از فرانسه
بفارسی (۱۸۹۰)

تاریخ کتابت: ۱۳۰۸، خط نستعلیق، صفحه ۱۰ سطر، قطع خشتی، طول ۲۱ سانتیمتر،
عرض ۱۵، عدد اوراق ۱۹۸، (شماره ۵۷۲۰)

۷۰۰

سیاحتنامه - در زمان ناصر الدین شاه هیئتی از طهران برای
سیمکشی و احداث تلگرافخانه باصفهان و یزد و کرمان و بنادر
خلیج فارس رفته و این سفرنامه را نوشته اند، تاریخ مسافرت و
اشخاص هیئت دانسته نشد.

خط تحریر ریز، صفحه ۱۵ سطر، قطع وزیری، طول ۲۰ سانتی متر و نیم، عرض ۱۳،
عدد اوراق ۴۰، (شماره ۵۴۰۴)

۷۰۱

سیاحتنامه جنوب ایران - شخصی در ۲۷ جمادی الاولی

۱۲۵۶ هجری بامر محمد شاه در نواحی جنوب سیاحت کرده و
مشاهدات خود را بدون نموده، مبدء مسافرتش اصفهان بوده و
در بنادر فارس خاتمه یافته.

آغاز: « پس از ادای مراسم حمد و ثنا که وظیفه مرضیه»

خط نسخ، منحه ۱۶ سطر، قطع خشتی، طول ۲۰ سانتی متر و نیم، عرض ۱۵، عدد

اوراق ۶۳، (شماره ۲۹۲۱)

۷۰۲

مرآة الارض - سفرنامه حاج میرزا محمد خان بن مرحوم

فتحعلی بیك لواسانی که در اوائل جلوس ناصر الدین شاه بدربار
روسیه بسفارت رفته متضمن اطلاعات احصائی و جغرافیائی ممالک
و تشریح اوضاع شهر حاجی ترخان.

آغاز: « هوالذی ارسل رسوله بالهدی و دین الحق ...»

روزنامه ایجاد را خامه ابداع او بدو حرف کاف و نون

ایجاز کرد

سفرنامه در ۱۲۶۴ نوشته شده و در سبب تألیف چنین مذکورست: « در

رخصت آخرین که بانگاه حسرت و نون مژگان ذرات حضور افتاب مثال را برای

دفع ضرر غبار غربت کجیل بصر میان دوخت بنوشتن روزنامه تاریخ مانند نیز مأمور

گردید و بنده بتوفیق خداوند حوالت کرد »

خط نستعلیق شکسته آمیز، منحه ۱۵ سطر، قطع وزیری، طول ۲۰ سانتی متر، عرض

۱۲، عدد اوراق ۱۱۵، (شماره ۵۴۲۸)

۷۰۳

نشوة المدام فی العود سفر نامه ابو الثناء شهاب الدین محمود مفتی
عراق در معاودت از اسلامبول به بغداد
الی مدینة السلام (۱۲۶۹)

آغاز: « سُبْحَانَ الَّذِي أَسْرَى بِنَبِيِّهِ فَأَرَاهُ مَا آرَى مِنْ آيَاتِهِ الْكُبْرَى »
خط نسخ . صفحه ۲۵ سطر ۱ قطع وزیری . صفحات محشی . طول ۲۲ سانتی متر . عرض
۱۵ و نیم . عدد اوراق ۶۸ (شماره ۷۸۴۷)

معرفة الاحجار و حیوان شناسی

۷۰۴

ازهار الافکار فی در شناسائی احجار کریمه و بیان خصایص
جواهر الاحجار هریک از آنها تألیف شیخ شهاب الدین احمد
بن یوسف تیفاشی متوفی در ۶۵۱ .

آغاز: « الْحَمْدُ لِلَّهِ الْمَلِكِ الْجَبَّارِ الْعَزِيزِ الْقَهَّارِ »
در توصیف هر سنگ پنج وجه ملحوظ شده است: اول علت
تكون آن در معدن، دوم ذکر معدنی که در آن متکون میشود،
سوم ذکر خوب و بد و خالص و مغشوش آن، چهارم ذکر خواص

و منافع آن ، پنجم بیان قیمه متوسط احجار . قسمت اخیر سطور
صفحه اول افتاده و بکاغذ دیگر وصالی شده .

خط نسخ ، منعه ۱۲ سطر ، قطع وزیری ، طول ۲۲ سانتی متر ، عرض ۱۵ و نیم ، عدد
اوراق ۶۹ ، (شماره ۸۱۷۷)

۷۰۵

ترجمه حیوة الحیوان - کتاب حیوة الحیوان از مؤلفات کمال

الدین دمیری معروف و این نسخه ترجمه فارسی آن است .

آغاز : « حیات حیوان عاجل و ثبات انسان کامل باظهار
آلای و تذکار نعمای حیی است توانا »

علی بن محمد هروی که بر این کتاب دیباچه نوشته میگوید :
« خسرو خان والی کردستان که گاه و بیگاه مراقب احادیث نبوی و مصاحب
مقالات پهلوی است رجاء للافلاح و نیلاً للفلاح باین مهم دلخواه پرداخت و
دو نفر از علمای آگاه که مجمع مجموع معالم اند مامور ساخت جبهه انتشار منافع
و مآثر این طومار جامع ترجمه نافع نویسند نخستین عالیجناب مبادی آداب ملا
عبد الحمید فاوجی که اوراق چند از این کتاب نوشته درگذشت و آخرین علامی
ملا محمد حفید مرحوم ملا سلیم است که باتمام این شغل خطیر مؤید گشته است »

رجوع کنید بشماره ۷۰۹ و ۷۱۰ .

تاریخ ترجمه : ۱۲۴۹ ، تاریخ کتابت : ۱۲۷۵ ، خط نسخ ، منعه ۳۱ سطر ، قطع رحلی ،
کاغذ کبود ، طول ۳۵ سانتی متر ، عرض ۲۲ ، عدد اوراق ۳۹۷ ، (شماره ۵۶۵۳)

۷۰۶

تسوقنامه ایلخانی - در معرفت احجار کریمه و معدنیات

و فلزات از تصانیف خواجه نصیر الدین طوسی .

**آغاز: « الحمد لله فاطر الصنایع و مبدع البدایع ...
چنین گوید محرر و مؤلف این کتاب محمد بن محمد بن الحسن
الطوسی آغمده الله برحمته »**

مشمول بر چهار مقاله: ۱- در کیفیت مفرداتی که جمله‌ی معدنیات و غیر آن از مرکبات عالم سفلی ازان مترکب شوند و علل معادن بطریق کلی . ۲- در جواهری که از جمله‌ی حجر باشد و غیر آن و علل حدوث هر یک . ۳- در انواع فلزات سبعة و علت حدوث هر یک و خاصیت و منفعت و مضرت آن . ۴- در انواع عطریات و آنچه مناسب این باشد .

در این موضوع کتابهای متعدد تألیف کرده اند از قبیل:

کتاب الاحجار ارسطاطاليس ترجمه لوقابن سرافيون، خواص الاحجار
منسوب بهحنين بن اسحق، منافع الاحجار، نخبة الذخائر في احوال
الجواهر محمد بن ابراهيم انصاري، ازهار الافكار في جواهر الاحجار،
کنزالتجار في معرفة الاحجار بيلک قبچاقی، سرالاسرار في معرفة
الجواهر و غيره .

تاریخ کتابت: ۱۳۴۲، خط نسخ ریز، صفحه ۱۳ سطر، قطع ربعی، طول ۱۸ سانتیمتر،
عرض ۱۱، عدد اوراق ۱۱۱، (شماره ۴۱۲۷)

۷۰۷

**جانور نامه - در شناسائی جانوران و جنبندگان زهرناک کشور
ایران تألیف تقی بن هاشم بن محمد حسین انصاری کاشانی مشتمل بر**

مقدمه و سه بخش و چند درجه .

آغاز: « مهین داورى راستایش باید و بهین پیمبری راگرایش شاید »

خط نسخ ، جدول ، ناتمام ، صفحه ۱۲ سطر ، قطع وزیری ، طول ۲۲ سانتیمتر ، عرض ۱۴ ، عدد اوراق ۱۷۹ ، (شماره ۹۳۵۲)

۷۰۸

حشرات شناسی — مؤلف و مترجم معلوم نشد .

آغاز: « جسم حیوانات مفصلی مرکب از چندین مفاصل و حلقه های متحرکست »

تاریخ کتابت : ۱۳۲۶ ، خط شکسته ، قطع غشبی ، صفحه ۱۲ سطر ، طول ۲۱ سانتیمتر و نیم ، عرض ۱۷ ، عدد اوراق ۶۰ ، (شماره ۲۹۴۲)

۷۰۹

حیوة الحیوان — در حیوان شناسی ، تألیف کمال الدین ابوالبقاء

محمد بن عیسی (موسی) دمیری مصری شافعی متوفی در ۸۰۸ .
آغاز: « الْحَدِيثُ الَّذِي سُرِّفَ نَوْعُ الْإِنْسَانِ بِالْأَضْرَافِ وَالْأَنْفِ
وَاللِّسَانِ »

حیوة الحیوان بترتیب الفباء مدون گردیده ، از اسد ابتدا شده
و در یعسوب بانتهای رسیده است ، تقریباً دو صفحه از آخر این
نسخه افتاده ، خاتمه کتاب در نسخه چاپی چنین است : « وَ هَذَا مَا
أَنْتَهَى إِلَيْهِ الْقَرَضُ مِمَّا يَحْضُرُ بِهِ فِي هَذَا الشَّانِ الْإِلَهِيَّاتِ وَ حَتَّى بِتِلْكَ التَّحْلِ
الَّذِي اسْتَخْرَجَ اللَّهُ مِنْ لَمَاهِ السَّمْعِ وَالسَّلِّ وَجَعَلَ أَحَدَهُمَا ضِيَاءً وَالْآخَرَ سَفَاهً »

حیوة الحیوان در رجب ۷۷۳ تألیف شده، این کتاب را محمد بن عبد القادر دمیری تلخیص نموده و حاوی الحسان من حیوة الحیوان نامیده، سیوطی مطالب و مسائلی بر اصل گفتار دمیری افزوده و آن را دیوان الحیوان خوانده، خلاصه دیگر بنام مغنی الخلان - عن حیوة الحیوان در کتابخانه ملی پاریس موجود است، کتب عن الحیوة دمامینی، مختصر تقی الدین فارسی، بهیجة الانسان، طبیب الحیوة در شرح و تفسیر و تلخیص حیوة الحیوان تألیف شده، این کتاب را کلنل جایا کار «Jayakar» بانگلیسی ترجمه کرده و در بمبئی بطبع رسیده است (۱۹۰۶)

تاریخ کتابت: ۱۲۷۴، خط نسخ، صفحه ۳۰، سطر ۴، قطع رحلی، طول ۳۶ سانتی متر، عرض ۲۱ و نیم، عدد اوراق ۲۸۴، (شماره ۳۹۳۷)

۷۱۰

خواص الحیوان - در حیوان شناسی، ترجمه حیوة الحیوان

دمیری بفارسی بطریق اختصار، مترجم محمد تقی تبریزی ابن خواجه محمد آغاز: «حمد ییجد و ثنای ییعد خداوندی را سزد»

در این کتاب اولاً اسامی عربیه پس از آن نامهای فارسی و ترکی مذکور شده و در ذیل هر اسم اوصاف و منافع و مضار حیوان بیان میشود، چنانکه در فصل اول از باب اول که بالف مفتوحه ابتدا شده: «اسد بفارسی شیر و ترکی اصلان نامند موضع او اکثریشها بود از غلبه حرارتی که دارد دائم محوم است، گوشت او حرام و از

استماع صوت او نهنگ بمیرد هر کس پیه او را بجمیع بدن طلا بیه
نماید سباع از وی کریزان شود «

۱۷ صفحه فهرست در اول ، محبوب بر بیست و هشت باب .

تاریخ کتابت : ۱۰۹۶ ، خط نستعلیق ، دارای یک سر لوح ، ایواب و فصول بآب طلا
مرقوم ، صفحه ۱۶ سطر ، قطع رحلی کوچک ، طول ۲۸ سانتی متر ، عرض ۱۷ ، عدد اوراق
۱۹۷ ، (شماره ۲۵۹۹)

۷۱۱

گوهر نامه سلطانی - در شناسائی اجسام معدنیه و جواهر و

فلزات ، تألیف محمد منصور بنام سلطان ابوالنصر حسن بهادر خان .
آغاز : « والاعتصام بکرمة العمیم ستایش و سپاس بی اندازه
و قیاس صانعی را که جوهر صنعتش بازار کائنات »

این کتاب مشتمل بر مقدمه و دو مقاله است : « مقدمه در
امور و اجسام معدنی و کیفیت تکون ایشان و امور متعلقه بآب
مقاله اولی در جواهر و در وی بیست بابست و خاتمه مقاله دوم
در فلزات و در وی هفت بابست و خاتمه »

تاریخ کتابت : ۱۲۹۲ ، خط شکسته ، صفحه ۱۴ سطر ، قطع ربی ، طول ۱۷ سانتی متر
و نیم ، عرض ۱۰ و نیم ، عدد اوراق ۶۵ ، (شماره ۹۸۶۷)

ردود

۷۱۲

تهافت التهافت - در رد کتاب تهافت الفلاسفة امام غزالی

تألیف ابو الولید محمد بن احمد بن رشد مالکی اندلسی متوفی در ۵۹۵.

آغاز: « وَ بَعْدَ حَمْدِ اللَّهِ الْوَاجِبِ وَالصَّلَاةِ عَلَى جَمِيعِ رُسُلِهِ وَ آيَاتِهِ
فَإِنَّ الْقَرَضَ فِي هَذَا الْقَوْلِ أَنْ يُبَيِّنَ مَرَاتِبَ الْأَقَاوِيلِ فِي كِتَابِ التَّهَائِفِ »

تهافت الفلاسفة غزالی در تخطئه مذاهب فلسفیه و بیان تناقض
آراء حکماء معروفست ، قاضی ابن رشد اندلسی این کتاب را در
رد عقاید و اظهارات وی نگاشته ، بامر سلطان محمد خان پادشاه
عثمانی تهافت دیگر برای محاکمه بین این دو تهافت نوشته شده و
مؤلف آن خواجه زاده برسوی است .

تاریخ کتابت : ۹۴۵ ، خط نسخ ، صفحه ۲۷ سطر ، قطع وزیری ، طول ۲۰ سانتی متر و
نیم ، عرض ۱۲ و نیم ، عدد اوراق ۱۳۵ ، (شماره ۱۷۸)

۷۱۳

الطرائف فی مذهب الطوائف - در بیان عیوب و مناقضات

مذاهب اربعه مالکی و حنبلی و شافعی و حنفی و احتجاج بر تفضیل

مذهب تشیع و بیان محاسن آن تألیف رضی الدین ابوالحسن علی بن موسی بن جعفر بن محمد الملقب بطاوس الحسینی العلوی متولد در ۵۸۹ متوفی در ۶۶۴ صاحب مصنفات کثیره مشهوره .
آغاز: « اَلْحَمْدُ لِلّٰهِ كَمَا يَسْتَحِقُّهُ لِذَاتِهِ وَيَسْتَوْجِبُهُ بِإِحْسَانِهِ إِلَى مَخْلُوقَاتِهِ »
 مصنف در بغداد متوطن بوده، برای اینکه از تعرض مخالفین و پیروان مذاهب چهارگانه ایمن باشد درین کتاب خود را بنام مستعار عبدالمحمود بن داود معرفی کرده .

تاریخ کتابت : ۱۰۸۶ ، کاتب : شمس الدین بن محمد جوانناری ، خط نسخ ، صفحه ۱۵
 سطر ، قطع خشتی ، طول ۲۱ سانتیمتر و نیم ، عرض ۱۵ و نیم ، عدد اوراق ۲۵۴ ، (شماره ۸۰۳۸)

۷۱۴

مصائب النواصب - در ردّ نواصب ، تألیف قاضی نورالله بن

سید شریف الدین حسینی مرعشی شوشتری .

آغاز: « نَحْتَدُّكَ يَا مَنْ جَعَلْنَا مِنَ الْفِرْقَةِ النَّاجِيَةِ الْإِلَامِيَّةِ »

خط نستعلیق ، صفحه ۱۹ سطر ، قطع وزیری ، طول ۲۳ سانتی متر ، عرض ۱۶ و نیم ، عدد اوراق ۱۶۷ ، (شماره ۲۶۰۱)

۷۱۵

مصقل صفا در تجلیه در ردّ مذهب نصاری ، تألیف احمد بن

زین العابدین علوی عاملی صاحب کتاب
و تصفیة آینه حقنما
 لوامع ربانی و صواعق رحمان .

آغاز: « بعد از حمد قیومی که آستان ربویتش از

« سدرۃ المنتهای »

این کتاب بنام شاه صفی صفوی انجام یافته : « این قراضه رابعه و عجاله نافع مزین کر دید بزبور سکه نام نامی و اسم سامی شهنشاه کیتی یناه... المعامی عن دین الله تعالی بلطفه الخفی و الجلی سلطان شاه صفی الحسینی الموسوی »

کلمه « غلب » تاریخ تألیف را متضمن است (۱۰۳۲)

خط نسخ ، صفحه ۱۴ سطر ، قطع وزیری ، طول ۲۰ سانتی متر و نیم ، عرض ۱۲ و نیم ،
 عدد اوراق ۱۶۲ ، (شماره ۱۴۲)

صناعت

۷۱۶

البرهان فی اسرار در صناعت اکبر و تراکیب و رموز و موازین

ابن فن و ذکر اقوال و تحقیقات حکماء

تألیف عزالدین ایدمر بن علی جلدکی صاحب

علم المیزان

درة الفواص فی علم الخواص و انوار الدرر فی ابصاح الحجر و کتاب

شمس اکبر و قمر اکبر متوفی در ۷۵۰ .

آغاز : « وَ بَعْدُ أَقُولُ وَ بِاللَّهِ اسْتَعِينُ أَنْ أَلْقِيَ يَدَ اللَّهِ وَ أَنَّ الْحِكْمَةَ

كَثُرَ اللَّهُ سُبْحَانَهُ تَعَالَى يَهْبُ مِفْتَاحَهُ لِيَتَنُ بِشَاهِ »

جلدکی پس از ملاحظه کتاب المكتسب فی زراعة الذهب بر

کتاب الاجساد السبعة ابو عبدالله جابر بن حیان بن عبدالله صوفی طوسی شیمی دان مشهور شرحی مبسوط و مستوفی نوشته و آن را البرهان فی اسرار علم المیزان نامیده است .

امام غزالی در سر العالمین جابر بن حیان را از اکابر اصحاب حضرت جعفر الصادق علیه السلام شمرده و بعضی وی را شاگردان حضرت دانسته اند ، جابر معاصر برامکه و هرون الرشید بوده و بروایت حاجی خلیفه و ابن ندیم در ۱۶۰ هجری (۷۷۶ مسیحی) وفات یافته ، کتب کثیره جابر از قبیل کتاب خمسمائة ، کتاب اسطقس ، کتاب الضمیر ، کتاب المائة و اثنی عشرة مقاله ، کتاب السبعین ، کتاب العلم المخزون ، کتاب الحاصل ، کتاب البحث ، کتاب النور ، کتاب الصبغ الاحمر ، کتاب الروح ، کتاب الزریق ، کتاب المائة و اربعة و اربعین فی الموازین از صناعت اکبر و متعلقات این فن و کهانت و طلسمات بحث میکند ، کتاب الاجساد السبعة یا چنانکه جابر موسوم داشته کتاب نهاية الطلب و اقصى غایات الارب مبتنی بر ذکر هفت فلز است که در هفت کتاب چگونگی آنها تعریف و تحقیق شده است .

در تزهت نامه علائی چنین آمده : « و جعفر صادق رضی الله عنه چند تصنیف کردست درین باب و جنان افتاد که جابر بن حیان صوفی اردی (۲) فیلسوف را دید و بیسندید مادرش را بجلال بنشانند از بهر خدمتکاری نه بوجه تزویج و از هر گونه غم جابر را در آموخت که سخت زیرک و هشیار بود و دریابنده انگاه او را از بعد مدتی دراز گفت یا جابر اماتنی است در کردن من

و ضرورت بیاید سپردن و از تو شایسته تر کس ندانم لیکن عهدی خواهم تا با هیچکس نکوئی و بوشیده ماند و ان علم کیمیاگری است جابر گفت مرا سخاوتی در طبعست و بوشیده نتوانم داشتن پس یکچندی برین بگذشت دیگر بار معاودت کرد و گفت ناگزیرست که دیگری را نمی یابم جابر جواب داد که مرا نیز از گفتن نکزبرد لیکن جندان بگویم و رمزها بنمایم که کس بدان راه نبرد الا از بندکان خدای مخلص مستحق و جون سر برو کشاده شد و او را پیاموخت تصنیفات همی ساخت و بعرضه همیکرد و صادق زیاده و نقصان همی فرمود تا فریب سه هزار رساله برآمد ازان جملت کتاب سبعین است هفتاد مقاله و کتاب خواص موازینی هفتاد و یک مقاله و کتاب مائة و اثنا عشر صد و دوازده مقاله و مانند این خرد و بزرگ جون صندوق الحکمة و کتاب اثنا عشر و کتاب الاجساد السبعة و کتاب المعررات و ان را فهرستی است و از انجا معلوم شود و ابو بکر محمد بن زکریا الرازی را چند تصنیف اندرین علمست جون کتاب الاسرار و کتاب اثنا عشر... و بدین حکایت اشارت کند و گوید بمدرسه بغداد بودم و خازن انجا دعوی داشت بدین علم - مقاله دوازدهم «

نگاه کنید بشماره ۷۲۹ و فهرست نسخ خطی کتابخانه برلن و کتاب تاریخ الفكر العربی و الفهرست ابن الندیم و سایر ماخذ.
تاریخ کتابت : ۱۲۷۳ ، خط نسخ ریز ، صفحه ۲۹ سطر ، قطع رحلی کوچک ، طول ۲۶ سانتی متر و نیم ، عرض ۱۵ و نیم ، عدد اوراق ۱۴۸ ، (شماره ۹۰۵۲)

۷۱۷

بغية الخبير في قانون تأليف عز الدين آيد مر بن علی جلدکی .
طلب الاكسیر آغاز: «... بِسْمِكَ اللَّهُمَّ ظَهَرَتْ أَنْوَاعُ التَّبَدُّعَاتِ وَ عَنْ قَيْضِ جُودِكَ وَ جِدَّتْ جَوَاهِرُ الْمُخْتَرَعَاتِ »

تاریخ تألیف : ۷۴۰ ، خط نسخ ، صفحه ۲۱ سطر ، قطع خشتی ، طول ۲۲ سانتی متر ، عرض ۱۷ و نیم ، عدد اوراق ۱۰ ، (شماره ۱۰۱۷۴)

٧١٨

جواهر الاسرار - در معرفت احجار، تأليف شيخ محمد قمری،

مشمول بر چند باب .

آغاز: « اَلْحَمْدُ لِلّٰهِ الَّذِيْ اَتَمَّنَا فِي الْاَسْرَارِ وَ بَعْدُ فَاتِيْ اَخْرَجْتُ مِنْ
بَحْرِ الْعَوَارِفِ لَطَائِفَ دُرَرِ الْعَمَارِفِ »

بانضمام رساله دقائق الميزان في علم مقادير الاوزان از
مؤلف مذکور .

خط نسخ ، صفحه ٢١ سطر ، قطع خشتی ، طول ٢٢ سانتی متر ، عرض ١٧ ، عدد اوراق
٢١ ، (شماره ١٠١٧٧)

٧١٩

الدرة النقية - در تدابير حجر مشتمل بر نه باب ، تأليف شيخ

محمد بن اميل تمیمی .

آغاز: « اَلْحَمْدُ لِلّٰهِ الَّذِيْ تَمَرَّدَ فِيْ مَلِكِهِ عَنِ حَلْفِهِ وَ اَوْجَدَهُمْ مِنْ
عَدَمٍ مِنْ غَيْرِ حَاجَةٍ اِلَيْهِمْ »

تاریخ کتابت : ١٣٠٠ ، خط نسخ ، صفحه ٢١ سطر ، قطع خشتی ، طول ٢٢ سانتی متر ،
عرض ١٧ ، عدد اوراق ١٣ ، (شماره ١٠١٦٨)

٧٢٠

سراج الظلمة والرحمة - در معرفت جوهر و روح و موازين

و تدابیر، تالیف یحییٰ برمکی .

آغاز: « اَلْحَمْدُ لِلّٰهِ الَّذِي خَلَقَ مَا شَاءَ اِذَا شَاءَ كَيْفَ شَاءَ . . . اَمَّا بَعْدُ
يَقُوْلُ الْحَكِيْمُ الْمُحَقِّقُ الرَّئِيْسُ يَحْيٰى بْنِ اَبِي بَكْرٍ . . . مُحَمَّدِ الْبُرْمَكِي . اَثْنِي
كُنْتُ فِيْ بَرَهَةٍ طَوِيْلٍ مِنَ الزَّمَانِ قَدْ صَحِبْتُ الْحَكِيْمَ الْفَاضِلَ جَابِرَ بْنَ حَيَّانَ الصُّوفِيَّ »
انضمام رسالہ نوائد الحکماء، خط نسخ و نستعلیق، صفحہ ۲۱ سطر، قطع خشتی، طول
۲۲ سانتی متر، عرض ۱۷، عدد اوراق ۱۵، (شمارہ ۱۰۱۷۰)

۷۲۱

سر اللہ المصون - تالیف شیخ عبد المجید مصری .

آغاز: « اِعْتَمِدْ يَا اَخِي نُوْرًا مِّنْ قَلْبِكَ اِنَّ التَّفْسِيْلَ لِهَذَا الْعَجَبِ الشَّرِيْفِ
يَقْتَضِيْهِ لَا قَسَامَ »
خط نسخ، صفحہ ۲۱ سطر، قطع خشتی، طول ۲۲ سانتی متر، عرض ۱۷، عدد اوراق
۱۵، (شمارہ ۱۰۱۶۵)

۷۲۲

السر الربانی - در علم میزان، تالیف شیخ محمد قمری، مشتمل

بر مقدمہ و نہ مقالہ و خاتمہ .

آغاز: « اَلْحَمْدُ لِلّٰهِ الَّذِي تَقَدَّسَتْ ذَاتُهُ عَنِ مَدَارِكِ الْاَلَا وِهَامِ »

بانضمام رسالہ آقا محمد بید آبادی کہ ابتداء آن چنین است: « اعلم

بِاَنَّ اَخِي كَلَامًا مِّنَ الْبَحْرِ الَّذِي لَا سَاحِلَ لَهُ »

خط نسخ، صفحہ ۲۱ سطر، قطع خشتی، طول ۲۲ سانتی متر، عرض ۱۷، عدد اوراق
۲۵، (شمارہ ۱۰۱۷۸)

۷۴۳

شدور الذهب - منظومه عربی در صنعت اکسیر مشتمل بر قصائد

بترتیب حروف تهجی انشاء ابوالحسن علی بن موسی انصاری مغربی

اندلسی معروف بابن ارفع رأس متوفی در ۵۹۳ .

آغاز: « إِذَا نَلَّكَ الْبَرِيخَ بِالزُّهْرَةِ امْرِيٌّ

وَ قَارَنَ بِالْبَدْرِ الْمُنِيرِ ذُكَاةٌ »

شدور الذهب یا دیوان الشذور را خود مؤلف شرح کرده و

عزالدین آیدمر جلندکی بنام غایة السرور فی شرح دیوان الشذور

شرحی بر آن نکاشته ، بلوغ المراد فی کل ما یراد من شرح الشذور

فی قافیه الصاد نیز کتابی دیگر است در این موضوع .

خط نسخ ، درین سوراخ ، مجلد اول ، صفحه ۱۵ سطر ، قطع وزیری ، طول ۲۲ سانتیمتر ،

عرض ۱۴ ، عدد اوراق ۵۱ ، (شماره ۹۰۷۷)

۷۴۴

الشرا ئد - در عملیات صنعت اکسیر محتوی هفتاد شریده ، تألیف

شیخ علی اکبر .

آغاز: « اَلْحَمْدُ لِلّٰهِ الَّذِي اَنْعَمَ عَلَيَّ عَبْدِهِ فَوْقَ مَا يَتَمَنَّاهُ »

آخر رساله چنین است: « قد فرغت من تسويد هذه الاوراق في محبس

طهران بعد ما قتل ميرزا تقی خان الامير المرحوم المسكون في الجنان »

تاریخ کتابت: ۱۲۹۸ ، خط نسخ ، صفحه ۱۶ - سطر ، قطع خشتی ، طول ۲۲ سانتی متر ،

عرض ۱۷ ، عدد اوراق ۱۳ ، (شماره ۱۰۱۶۶)

۷۲۵

شمس المعارف - در خواص حجر مکرم و رموز و اشارات ابن

فن ، فصل هشتم کتاب .

آغاز: «... رَوَى عَنْ بَعْضِ الْأَكْبَرِ أَنَّهُ قَالَ مَنْ آرَادَ أَنْ يَتَالَ مَقْصِدَهُ
وَ طَلَبَ الْإِتِّصَالَ بِالْحِكْمَةِ الْإِلَهِيَّةِ »

خط نسخ ، صفحه ۲۱ سطر ، قطع خشتی ، طول ۲۲ سانتی متر ، عرض ۱۷ ، عدد اوراق
۰۹ (شماره ۱۰۱۷۵)

۷۲۶

کلمات شیخ احمد علی - رساله مشتمل بر چهار عمل .

آغاز: « اِعْلَمْ أَنَّ الْحَجَرَ التَّمَنُّوْلَ وَ يُسَمَّى إِلَى الْإِلَاحِ كَسِيرٍ كِنْسِيَّةِ التُّلْقَةِ »

بضمیمه کتاب نتایج فکر فی الکشف عن احوال الحجر در
شناسائی صنعت الهیة و حکمت فلسفیه اجمالاً و تفصیلاً ، ابن کتاب
در مطبعة بولاق مصر چاپ شده است .

تاریخ تألیف : ۷۴۲ ، خط نسخ ، صفحه ۲۱ سطر ، قطع خشتی ، طول ۲۲ سانتی متر ،
عرض ۱۷ ، عدد اوراق ۲۱ ، (شماره ۱۰۱۷۱)

۷۲۷

کلمات و اقوال - در عمل کیمیا صغری و مطالب دیگر .

آغاز: « قَالَ الْإِمَامُ الْمُحَقِّقُ وَالْخَبِيرُ الْمُدَقِّقُ نُورُ الدِّينِ عَلِيُّ الْأَنْدَلِسِيُّ »

رَحْمَةُ اللَّهِ فِي كِتَابِ كَثَرِ الْعُلُومِ وَالْدُرِّ الْمَنْظُومِ .

بضمیمه فقرات مأخوذه از جلدکی و طفرائی و جابرین حیان و

نجات الاحباب .

خط نسخ ، صفحه ۱۷ سطر ، قطع خشتی ، طول ۲۲ سانتی متر ، عرض ۱۷ ، عدة اوراق

۲۴ (شماره ۱۰۱۷۶)

۷۲۸

لوح الذهب - مشتمل بر سه مقاله در معادن و نبات و حیوان

تألیف شیخ عبد الحمید .

آغاز : « ... قَالَ عَبْدُ الْحَمِيدِ أَنِّي وَجَدْتُ عِنْدَ الرَّجُلِ مِنْ أَصْحَابِي
بَدِيئَةَ انْطَاكِيَّةَ لَوْحًا مِنَ الذَّهَبِ وَعَلَى وَجْهِهِ الْوَاحِدِ مَنْقُوشٌ صُورَةُ إِنْسَانٍ
لَهُ رِجْلٌ وَاحِدَةٌ قَائِمًا عَلَيْهَا وَرَأْسُهُ رَأْسُ طَائِرٍ »

تاریخ کتابت : ۱۲۹۸ ، خط نسخ ، صفحه ۲۱ سطر ، قطع خشتی ، طول ۲۲ سانتی متر

مرض ۱۷ ، عدة اوراق ۱۶ (شماره ۱۰۱۶۷)

۷۲۹

مجموعه - محتوی ده کتاب :

۱ - کتاب حل الطلسم یا حل المطلسم فی کشف السر المبهم

در کیمیا تألیف ابوالعباس قمی « قمری »

آغاز : « اِعْلَمْ يَا أَخِي وَفَقْنَا اللَّهَ تَعَالَى وَ اِيَّاكَ بِتَوْفِيقِهِ أَنَّ الْحُكْمَاءَ

مُجْتَمِعِينَ (مجتمهون) عَلَى مَادَّةِ الْحَجَرِ الْمَكْرَمِ الَّتِي هِيَ وَاحِدَةٌ بِالنُّوعِ لَا بِالشَّخْصِ »

در آخر نسخه اسم کتابرا مفاتیح الرموز نوشته اند و این اشتباه

کتاب است «تأخرات» شرح عربیه کتابخانه ملی پاریس نام مؤلف را
ابوالعباس احمد القمیری ضبط کرده و ابتداء آن را چنین تشخیص
داد: «الحمد لله خالق الارواح و الاجساد»

۲ - کتاب الاسرب جابر بن حیان ، آغاز : «وقد نَسَبْنَا كِتَابَنَا هَذَا
مِنْ قِبَلِ الْكُتُبِ السَّبْقَةِ إِلَى الْأَسْرُبِ وَالْأَسْرُبُ عَاقِبَةُكَ اللَّهُ مَسْنُوبٌ إِلَيَّ رَحَلٌ»
۳ - کتاب القلعي جابر بن حیان ، آغاز : «تَذَكَّرْتُ مِنْ أَمْرِ الْقَلْبِيِّ
شَيْئًا لَوْ نَأَى فِي تَغْيِيرِهِ مِنْ أَمْرِ تَلَكُ الْأَجْسَادِ لَكُنَّ الْكَلَامُ تَامًا إِذَا اسْتَحْوَذَ
عَلَى سَبِيحَةٍ لَا يَمُوتُهَا إِلَّا أَحْجَارٌ وَسَادَاتُهَا وَالْقَلْبِيُّ مَسْنُوبٌ إِلَيَّ الْمُشْتَرَى»
۴ - کتاب الحديد جابر بن حیان ، آغاز : «إِنَّا لَمَّا أَلْفَنَّا كِتَابَ
الْمُؤَلِّفِينَ عَلَى الْبَيِّنَاتِ وَالْأَرْبَعَةِ وَالْأَرْبَعِينَ كِتَابًا بَعَلْنَاهَا زُبْدَةً وَفَوَائِدَ
مِنْهَا الْقَلْبِيَّ»

۵ - کتاب الذهب جابر بن حیان ، آغاز : «قَدْ قَدَّمْنَا هَذَا الْكِتَابَ
بِأَنْبَاءِ كُتُبِ السَّبْقَةِ وَنَحْنُ نَذَكِّرُ فِي هَذَا الْكِتَابِ مِنْ أُمُورِ الذَّمِّ مِثْلَ
مَا ذَكَرْنَا فِي كَثَرِ كِتَابٍ»

۶ - کتاب النحاس جابر بن حیان ، آغاز : «هَذَا كِتَابٌ سَمَّيْنَاهُ
بِكِتَابِ النُّحَاسِ مِنَ الْكُتُبِ السَّبْقَةِ»

۷ - کتاب الخار «خارصینی» جابر بن حیان ، آغاز : «وَبَعْدُ
قَدْ كَتَبْنَا مِنْ كَثَرِ جَدِيدٍ مِنَ الْأَجْسَادِ الذَّائِمَةِ فِي كِتَابٍ لَهُ مُفْرَدٌ مَسْنُوبٌ إِلَيْهِ
بِسَمِّيَةِ أَعْلَى الْكَلَامِ»

«خارصینی» را در لاتینی «Katesime» گویند خارصینی است مرکب
از روی و مس و آهن ، اسمعیل مظهر صاحب الشکر البربری میگوید
«و ترجیح انه ترکیب من الرنك و الحديد» ، علامه دوزی آن را
اسم صرف زنگ دانسته است .

صاحب تزهت نامه میگوید: «اما تراد خارصینی چنان بود که بخار
زیقی و بخار کبریتی در غایه صفا بود و هر یک نضج تمام یابد و چون بهم بیامیزند
بیشتر از آنچه با یکدیگر نضج شوند و مستحیل کردند برودت برویوندد و آنرا بسته
کرداند جوهر خارصینی گردد و فرق میان او و جوهر زر است که زر از بس
آمیختن نضج کامل یافتست و خارصینی آن نضج نیافته است و ازان سبب باتش
بسوزد و رطوبت زنکار شود» در گوهر نامه سلطانی می نویسد: «در خارصینی
خلافت بعضی برانند و چنین روایت کرده اند که در حدود چین قزلی زرد رنگ
غیر متطرق مشابه مذت جوش است که آنرا خارصینی گویند» نگاه کنید بشماره ۷۱۱

۸ - کتاب الفضة جابر بن حیان ، آغاز : « من كان حافظاً لبا
علمناه في كتب التوازن... وسئنا كتابنا هذا كتاب الفضة ونحن نذكر في هذا
الكتاب موازين الفضة وتدبيرها »

۹ - رسالة المقياس في اقامة الوزن بالقسطاس ، آغاز : « و بعد
فتحه و جيزه في رسم كينيات الالاجساد تكون ذريرة الى الارتفاع الى تدليلها »

۱۰ - رساله در اعمال حل و عقد و سحر و حرق و تكليس ،
آغاز : « ان جميع اعمال هذا الفن لا يتلومون فينتين »

خط نستعلیق ، صفحه ۱۱ سطر ، بعض صفحات منشی ، قلع و زبیری ، طول ۲۱ سانتی متر
و نیم ، عرض ۱۴ ، عدد اوراق ۱۱۱ ، (شماره ۱۵۷)

۷۳۰

مجموعه - حاوی شش رساله :

- ۱ - مفاتیح الرحمة در علم کیمیای قدیم تألیف مؤید الدین
حسین بن علی منشی اصفهانی معروف بطغرائی صاحب قصیده
لامیه العجم مقتول در ۵۱۵ .

آغاز: « قال الشهيد الطبرانی مُصَنَّفَ هَذَا الْكِتَابِ »

۲ - مقاله ابو مسیلمه مجریطی (؟) در علم کیمیا .

آغاز: « اَلْحَمْدُ لِلّٰهِ الْحَيِّ الْقَيُّومِ »

۳ - اسرار الحکمة تألیف طفرائی در کیمیا و حل رموز و بیان

اصطلاحات اهل ابن فن ، آغاز: « اَلْحَمْدُ لِلّٰهِ الَّذِي فَصَّلَ مَوَادَّ اَنْوَاعِ
الْمَكْوَنَاتِ وَاَعَدَّهَا لِقَبُولِ قِيْضَانِ التَّأْثِرَاتِ وَالتَّأْتِرَاتِ »

۴ - رساله خاتمه تألیف طفرائی در تکمیل مسائل سابقه .

آغاز: « نَحْتَدُّ اللّٰهَ لَكَ بِسَانَ الذَّلِّ وَالْاَلَاكِسَارِ الْعَلْمُومِ لَكَ »

۵ - الارشاد الی الاولاد تألیف طفرائی در کشف اسرار اولین

و آخرین راجع به کیمیا . آغاز: « وَبَعْدُ اَسْتَعِذُّكَ اللهُ يَا بَنِي بَطَاعَتِهِ »

۶ - رساله حل الطلسم و کشف السر المبهم ، رجوع کنفید به

قسمت اول شماره ۷۲۹ .

تاریخ تحریر: ۱۳۲۱ ، خط ریز شکسته و نستعلیق ، صفحه ۳۲ سطر ، تصحیح وزیری ، طول

۲۱ سانتی متر ، عرض ۱۳ و نیم ، عدد اوراق ۱۰۶ ، (شماره ۹۰۴۹)

۷۳۱

مجموعه - محتوی شش رساله و کتاب :

۱ - رساله جابر بن حیان ، آغاز: « قال جابرٌ یَتَّبِعُنِي لِنَطَالِبِ اَوْلَادِ

اَنْ يَمْلِكَةَ اَنْ الصَّنْعَةَ فِيْ اَيِّ شَيْءٍ تَكُوْنُ وَقَدْ ذَكَرُوا فِيمَا بَعْدُ مَرْمُوزاً »

۲ - اقوال حکماء در اکسیر .

۳ - کتاب هنك الاستار جابر بن حیان ، آغاز: « قال أبو موسى

جَابِرُ بْنُ حَيَّانٍ قَاغِرٍ فِى يَأْخِي قَدْرَ هَذَا الْكَلَامِ وَلَا تُخَالِفُهُ وَنَحْنُ نَذَكُرُ فِيهِ التَّدْبِيرَ

٤ - رسالة فارسی .

٥ - رسالة فارسی ، آغاز : « واجعلها فى آله العمياء ...
بدانکه طغرائى صفت تقطير و تکليس خاص »

٦ - کتاب خواص زرین کياه تأليف ابوالقاسم منظور .

آغاز : « حمد و ثنائى ايزد کردم زبان کويا »

خط نسخ ، صفحه ٢١ سطر ، قطع غشنى ، طول ٢١ سانتى متر و نیم ، عرض ١٧ و نیم ،
عدد اوراق ٥٢ ، (شماره ٩٦٨٢)

٧٢٢

مجموعه - حاوى سه رساله .

١ - سر الله المصون فى علم المكنون در شناسائى حجر مکرم ،
تأليف شيخ محمد قمرى ، آغاز : « ... اِعْلَمُ اَنْ لِلْعِلْمِ اُصُولًا وَ فُرُوعًا
وَ مَبْدَأً وَ سُرُوعًا وَ خَاتِمَةً وَ نِهَائَةً »

٢ - رسالة الدرّة البيضاء از مؤلف مزبور که اولش اين است :
« وَ الْحَمْدُ لِلَّهِ الَّذِى خَلَقَ الْعَالَمَ مِنَ الدَّرَةِ الْبَيْضَاءِ وَ جَعَلَ اللَّوْحَ التَّحْفُوطَ »

٣ - رسالة الصافى تأليف جابر بن حيان ، آغاز : « اِعْلَمُ اَنْ
كَلَامُنَا فِي هَذَا الْكِتَابِ اِنَّمَا يَخْتَصُّ بِهِنَّ الرُّسُكُنُ الرَّوْحَانِيَّةِ »

خط نسخ ، صفحه ٢١ سطر ، قطع غشنى ، طول ٢١ سانتى متر و نیم ، عرض ١٧ ، عدد
اوراق ١٥ ، (شماره ٩٦٨٢)

٧٢٣

مجموعه - شامل شش رساله : ١ - من اقاويل الحكماء فى الاعمال

البرانية الجوانية ' ۲ - نخبه کتاب قاضی عبد الجبار همدانی او
رسالة مأخوذة از کتاب سریانی ' ۳ - رسالة فارسی ' ۴ - مباحث
منقوله از جلدکی و غیره ' ۵ - کتاب النافل در لب لباب منتخب
از کتب معتبره ' ۶ - چند رسالة مختلف .

تاریخ کتابت : ۱۲۹۹ ، خط نسخ و نستعلیق ، صفحه ۲۱ سطر ، قطع خشتی ، طول ۲۲ سانتی
متر ، عرض ۱۷ ، عدد اوراق ۴۷ ، (شماره ۱۰۱۶۴)

۷۴۴

مجموعه - شامل سه کتاب :

۱ - کتاب الحاصل در علم موازین از مؤلفات جابر بن حیان ،
آغاز : « الْحَمْدُ لِلَّهِ خَالِقِ... سُبْحَانَ اللَّهِ الْبَدِيِّ الْمُعْبِدِ الْقَتَالِ لِمَا يُرِيدُ »
۲ - رسالة السرّ نگارش هرمس بودشیر که به رسالة الکاهن نیز
موسومست .

۳ - رسالة بیون برهمی هندی ، آغاز : « لَمَّا قَدِمَ بِيُونُ الْبَرْفَمِيُّ
مِنَ الْهِنْدِ زَائِرًا نَيْتَ الْمُقَدَّسِ الشَّرِيفِ »
خط نستعلیق و شکسته ، صفحه ۱۶ سطر ، قطع خشتی ، طول ۲۲ سانتی متر ، عرض ۱۷ ،
عدد اوراق ۲۳ ، (شماره ۱۰۱۷۲)

۷۴۵

مجموعه - شامل سه کتاب :

۱ - الاصل الكبير تأليف ابى بكر بن وحشية ، مبنی بر دو وجه :

وجه في معرفة الحجر على الحقيقة و وجه في تدبير الحق على سبيل
الحجة. **آغاز:** «أَلْحَمْدُ لِلَّهِ الَّذِي مَنَّ عَلَيْنَا بِالْعَقْلِ الَّذِي عَرَفْنَا بِهِ فَهُوَ أَجَلُّ شَيْءٍ.»

۲ - كتاب التجريد جابر بن حيان در تعريف جسد و روح .
آغاز: « إِنْ بَدَّ فَرَاغِي مِنْ كَثِيي الْيَاثِي وَ أَحَدَ عَشَرَ كِتَابٍ »

۳ - كتاب رسموس ، **آغاز:** «... هذا كتاب رسموس الحكيم وكان
من بني إسرائيل وكان على دين موسى بن عمران فوضع هذا الكتاب »
تاريخ كتابت : ۱۲۹۹ ، خط نسخ ، صفحه ۲۱ سطر ، قطع خشتی ، طول ۲۲ سانتی متر ،
عرض ۱۷ ، عدد اوراق ۲۲ ، (شماره ۱۰۱۷۲)

۷۴۶

بجموعه - حاوی سه رساله :

۱ - رساله هرمس ، **آغاز:** « قال هرمس انه من دامت جذقة للثور
الاعلى جرت الاشياء بحسبه انا صاحب التجارب »

۲ - رساله فارسی که اولش اینست : «گفت افلاطون به پسر
خود ای پسر که من بکبر کباریت ارض را وسحق نما بخل کباریت»

۳ - رساله فارسی دیگر ، **آغاز:** « از تریاق اکبر و اکسیر
اعظم امراض باطنیه بریه صحت پذیرد »

خط نسخ و نستعلیق و شکسته ، صفحه ۱۶-۲۱-۱۸- سطر ، قطع خشتی ، طول ۲۲ سانتی
متر ، عرض ۱۷ ، عدد اوراق ۲۲ ، (شماره ۱۰۱۷۹)

۷۴۷

الموائد - در مسائل علمی و عملی صناعت ، تألیف شیخ علی اکبر

مشمول بر چهل مائده .

آغاز: « اَلْحَمْدُ لِلّٰهِ الَّذِي وَتَقْنِي لِمَا يَجِبُ وَيَرْزُقُنِي مِنْ مُوَالَاتِ اَوْلِيَائِهِ »
 باضمام رساله فارسی دیگر که اولش این است: « تفصیل حجر
 و اخذ طبایع اربعه از او بدین کیفیت است »

خط نسخ ، صفحه ۱۶ سطر ، قطع غشتی ، طول ۲۲ سانتی متر ، عرض ۱۷ ، عدد اوراق
 ۲۲ (شماره ۱۰۱۶۹)

۷۳۸

نور الانوار - منظومه در علم کیمیا و بیان حجر فلسفی و
 خواص و تعدد حجر و بیان طبایع عناصر اربعه و تطهیر ارکان و
 شرایط عمل و سایر مطالب ، نظم و تألیف علی اکبر قمشه اصفهانی
 آغاز: « بَاءِ بِسْمِ اللّٰهِ رَحْمٰنِ الرَّحِیْمِ »
 هست مفتاح در گنج حکیم »

بضمیمه رساله الجزایر منظوم در بعض تدابیر حجر و اعمال و
 خواص آن .

خط نستعلیق ، صفحه ۱۸ سطر ، قطع وزیری ، طول ۲۰ سانتیمتر و نیم ، عرض ۱۴ و نیم ،
 عدد اوراق ۸۱ (شماره ۹۰۴۶)

مرقعات

۷۳۹

مرقع - مشتمل بر ۳۲ قطعه نقاشی و تصاویر مختلف کار محمد حسن افشار مشهور به لال، آقا باقر، میرزا بابا نقاشباشی، علیقلی بیگ، آقا محمد باقر، آقا نجف، آقا صادق، آقا لطفعلی شیرازی، علی اشرف. دو قطعه اول تصویر آغا محمد شاه قاجار و جوانی ناصرالدین شاه قطعه ۲۷ و ۲۸ دو مجلس نقاشی هندی قطعه اخیر شکار بیرکار لال که برای حشمة الدوله حمزه میرزا ساخته است.

اطراف قطعات کاغذ الوان مذهب، اسامی نقاشان بالای صفحات مرقوم گردیده، تصنع رحلی، جلد بیرون و اندرون مذهب برگ موئی زمینه مشکی ترنج و حاشیه گل و بوته اعلی، طول ۳۳ سانتیمتر، عرض ۲۲، (شماره ۲۶۲۱)

۷۴۰

مرقع - محتوی سی و چهار مکتوب خط مرحوم میرزا علیخان امین الدوله که اولش این است: «قربانت شوم دستخط والا که از الهیه صادر فرموده بودید زیارت کردم ممد حیات بنده همین تقدمات و ملاطفتهاست»

شش صفحه مرقع سفید است ، قطع ختبی ، طول ۲۲ سانتی متر ، عرض ۱۶ ، عدد اوراق ۲۰ ، (شماره ۹۶۵۵)

۷۴۱

مرقع - مشتمل بر ۱۴ قطعه کک و بوته و ۱۸ قطعه خط آقا محمد جعفر و درویش وقائم مقام و میرزا علی محمد و میرزا ابوالفضل ساوجی و دیگران .

قطعه اول : « هوالله سبحانه از مولانا جلال الدین محمد رومی قدس سره العزیز پرسیدند »

قطعه آخر : « ای خوش ان دیده که اول برخت میافتد »

تاریخ صفحات : ۱۲۴۹ ، ۱۱۵۱ ، ۱۲۸۴ ، قطع رحلی ، مذهب ، حواشی کاغذهای الوان ، طول ۳۱ سانتی متر ، عرض ۲۱ ، (شماره ۴۹۵۰)

۷۴۲

مرقع - قسمتی از دیوان خواجه حافظ مشتمل بر بیست قطعه خط شکسته از خطوط میرزا کوچک اصفهانی .

قطعه اول : « خدا را محتسب ما را بفریاد داف و نی بخش که ساز شرع از این افسانه بی قانون نخواهد شد »
قطعه آخر : « اگر از بهر دل زاهد خود بین بستند — دل قوی دار که از بهر خدا بگشایند »

صفحه ۱۵ سطر ، قطع وزیری ، جدول ، حواشی صفحات برنگهای مختلف قطعه سازی شده ، جلد نخمل بنفش ، طول ۲۱ سانتی متر ، عرض ۱۵ ، (شماره ۲۲۶۴)

۷۴۳

مرقع - محتوی چهل قطعه نستعلیق و شکسته و تحریر از خطوط میر عماد و درویش و شفیعا و معتمد الدوله و میرزا اسد الله شیرازی و قایم مقام و وصال و میرعلی و غیره .

قطعه اول : « راه تو بهر قدم که پویند خوش است »

قطعه آخر : « با سلطان ستمکار با مردم بیمار »

مذهب و مجدول ، قطع رحلی ، حواشی قطعات کاغذ الوان ، جلد تیماج سبز دوره زنجیره طلائی ، طول ۲۸ سانتی متر و نیم ، عرض ۱۹ و نیم ، (شماره ۲۵۵۶)

۷۴۴

مرقع - خطوط میرزا علی محمد خوشنویس شیرازی مشتمل بر ۲۴ قطعه ، مجدول و بین السطور قطعات طلا اندازی شده .

قطعه اول : « در انجیل آمده است که ای فرزند آدم »

قطعه آخر : « یکی را از ملوک ماضی مرضی هایل بود »

تاریخ بعضی از قطعات : ۱۲۲۵ ، خط شکسته ، قطع وزیری ، جلد ساغری مشکی ، طول ۲۶ سانتی متر و نیم ، عرض ۱۷ و نیم ، (شماره ۲۶۱۸)

۷۴۵

مرقع - رسائل و مکاتبات بخط مرحوم میرزا ابوالقاسم قایم مقام

فراهانی متخلص به ثنائی مقتول در صفر ۱۲۵۱ .

مکتوب اول: «سلام علیکم والعهود بحالها حقه مهر بان
مهر و نشان است که بود اخلاص آنست که دیدید بلکه بیشتر»
۳۸ صفحه، مجدول، قطع رحلی، طول ۳۴ سانتی متر، عرض ۱۹ و نیم، (شماره ۸۴۷۴)

۷۴۶

مرقع - مشتمل بر ۳۴ قطعه خطوط شکسته و نسخ و نستعلیق
خط محمد کریم، وصال، آقا هاشم، اسمعیل حسینی و دیگران.
قطعه اول: «بر آن فروزنده مهر سپهر فطانت این نکته
پوشیده نماند»

قطعه آخر: «ناخوش آوازی بیانک بلند قرآن همی
خواندی صاحبدلی بر وی گذر کرد»

قطع رحلی، مذهب و مجدول، حواشی صفحات کاغذ قرمز، طول ۲۹ سانتی متر، عرض
۱۹ و نیم، عدد اوراق ۲۶، (شماره ۲۵۵۷)

۷۴۷

مرقع - محتوی پنج صفحه خط نثک و یکصفحه خط نسخ و یک
قطعه عکس خط.

قطعه اول: «هَذَا الَّذِي تَعْرِفُ الْبَطْحَاءَ وَصَاتَهُ»

کاغذ کبود و زرد، صفحه ۵ سطر، قطع رحلی، طول ۳۷ سانتیمتر، عرض ۲۶، عدد
اوراق ۳، (شماره ۷۱۵۰)

۷۴۸

مرقع - مشتمل بر هشت قطعه خط نسخ که در هر قطعه یک سطر

ثلث درشت نوشته شده ' تاریخ ۱۱۲۸ و ۱۱۰۳ و ۱۱۳۱ در
قطعات دیده میشود .

قطعة اول : « وَ مَا أَقْبَلُ الدُّنْيَا جَمِيعًا يَتَقَرُّ »

حاشیه کاغذ قرمز ' جدول ' قطع وزیری ' طول ۲۴ سانتی متر ' عرض ۱۶ و نیم ' عدد
اوراق ۴ ' (شماره ۵۴۸۳)

۷۴۹

مرقع - مشتمل بر ده قطعه ' ۸ قطعه اول خط آقا فتحعلی شیرازی
که باین شعر ابتدا شده :

از نبوت کوهر معنی لبالب شد دهان

قطع رحلی ' طول ۳۱ سانتی متر و نیم ' عرض ۲۰ و نیم ' (شماره ۳۹۱۹)

کتاب مختلفه

۷۵۰

اختراع الخراع - در شرح دو بیت نامفهوم عربی بر سیل

مزاح و مطایبت ' تألیف صلاح الدین صفدی صاحب شرح
لامیه العجم .

آغاز : « قال أبو خرافة ... التشاری حصرت فی بعض اوطان اوطاری
و اوتکار افکاری »

مرحوم جرجی زبدان منشی مجله الهلال تصور کرده است این کتاب در لغت نوشته شده، نگاه کنید بجلد سوم آداب اللغة العربية صفحه ۱۶۱.

تاریخ تألیف: ۷۵۸، تاریخ استنساخ: ۱۱۹۰، خط نسخ، صفحه ۱۹ سطر، قطع خستی، طول ۱۹ سانتی متر و نیم، عرض ۱۴، عدد اوراق ۱۶، (شماره ۹۱۸۴)

۷۵۱

براهین العجم فی در قانون شعر و قواعد قافیه و میزان صحت و سقم اشعار تألیف میرزا محمد تقی سپهرکاشانی قوانین المعجم مشتمل بر بیست و سه باب.

آغاز: «زهی معلم اسما خبی مصور اشیاء»

این نسخه تا تعریف تاء عربی و تقریباً نصف کتاب ناقص است.

خط نستعلیق، صفحه ۱۴ سطر، قطع وزیری، طول ۲۱ سانتی متر، عرض ۱۲، عدد اوراق ۱۰۵، (شماره ۲۹۳۳)

۷۵۲

التبصرة - در خطب و مواعظ حاوی هشتاد مجلس، دیباجه کتاب

و قدری از مجلس اول افتاده، از مجلس چهل و چهارم تا پنجاه و

دوم ۳۱ ورق شکسته و ترکیده، تألیف شیخ ابوبکر احسائی (؟)

آغاز: «الدعاء وَ نَحْنُ نَسِيحُ بِحَمْدِكَ وَ نَقْدِسُ لَكَ»

تاریخ کتابت: ۱۲۷۰، کاتب: عبد العزیز بن عبد الرحمن بن عبد اللطیف، خط نسخ، صفحه

۲۳ سطر، قطع رحلی، طول ۲۲ سانتیمتر و نیم، عرض ۲۲ و نیم، عدد اوراق ۲۵۴، (شماره ۵۷۲۵)

۷۵۳

تحفة الدستور - در قواعد ساختن مواد تاریخ، نگارش لطف الله

کاشانی بن عبدالکریم.

آغاز: « اشرف الفاظ و لغات جوهر حمد متکلمی است
که فهم معشر بشر از احصای آن قاصر »

مبنی بر سه مقصد و خاتمه: مقصد اول در بیان آحاد، مقصد
ثانی در کشف و توضیح عشرات، مقصد ثالث در تحقیق و تبیین مآت،
خاتمه در بیان الفاظی که موافقت دارند بعدد الوف.

این کتاب که بقول مصنف فواید و منافع آن بسیار است و محسناتش
در نظر مدققان فصاحت شعار بیشمار، بنام شاه عباس ثانی ترتیب
یافته و هر يك از این فقرات چهار گانه تاریخ (۱۰۷۰) را
اشعار میکند:

- ۱ - در زمان دولت قیلة کل عالم
- ۲ - و خلاصه دودمان بنی نوع آدم
- ۳ - آن مقتدای پادشهان نامی
- ۴ - و آن منبع عیش و همدم شادکامی

خط نسخ، صفحه ۱۴ سطر، قطع وزیری، طول ۲۰ سانتی متر، عرض ۱۳، عدد اوراق

۱۱۳ (شماره ۷۱۹۴)

۷۵۴

تحفة الزوار - در آداب و مراسم زیارات، ترجمه کتاب المزار

از مجلدات بحار الانوار مجلسی، مترجم محمد کاظم خوینی، بنام حاج میرزا محمود خان احتشام السلطنه علامیر از عربی بفارسی نقل شده.

آغاز: « حمد و ثنای فیاضی را سزا و وهایی را رواست »

تاریخ ترجمه: ۱۳۰۹، تاریخ کتابت: ۱۳۱۱، خط نسخ، صفحه ۲۲، سطر، قطع رحلی،

طول ۳۵ سانتی متر، عرض ۲۲، عدد اوراق ۳۵۱، (شماره ۵۷۰۴)

۷۵۵

تسلية الاخوان - رساله تسلية الاخوان از تألیفات صاحب دیوان

علاء الدین ابوالمظفر عطا ملک بن بهاء الدین محمد جوینی صاحب تاریخ جهانگشای است، یکسال پس از فتح بغداد در ۶۵۷ هولاکو حکومت بغداد را بعلاء الدین عطا ملک تفویض کرد، مدتی که هولاکو زنده بود عطا ملک در کار خویش برقرار بود، بعد از مرگ هولاکو در ۶۶۳ پسرش آباقا در همانسال بجای پدر نشست و شمس الدین محمد جوینی برادر مؤلف را بر قاعده سابق در منصب وزارت ابقاء کرد و علاء الدین عطا ملک را بنیابت یکی از امراء بحکومت بغداد فرستاد، علاء الدین از ۶۶۳ تا ۶۸۰ حکمران مستقل بغداد و عراق عرب بود، مقارن این حال مجد الملک یزدی و بدخواهان صاحب دیوان نزد آباقا از وی سعایت کرده خاطر پادشاه بر او بشور آیدند، نتیجه کاربرد اندیشان بود که عطا ملک بحبس و تعذیب و مصادره دچار گشت، صاحب دیوان مصائب و محن وارده را برای آگاهی دوستان در این رساله شرح داده است.

آغاز: « و ان یمسک الله بضر فلا کاشف له بحکم انکه هر وقتی و زمانی و هنگامی و اوانی از انواع سرا و ضرا و بلوی در قطری از اقطار جهان و طرفی از اطراف عالم بر سیل عموم یا خصوص بحسب اشخاص حادثی بظهور آید و در اطراف و اکثاف مشهور گردد و اکثر خلائق »

صاحب دیوان در ایام ابتلاء با مأمورین آباقا بیفداد رفته و در این مورد چنین نوشته: « و از آنجا در صحبت جماعت بیفداد آمدم و آنچه موجود بود در خزانه و اندرون خانه از خشک و تر و سیم و زر و مرصعات و جوهر و جامه نا دوخته و هر چیزی که موروث و اندوخته بود تا از اوانی زر و سیم تا صفر و سفال تسلیم شد . . . و بعد از آن متقبل شد و خط داد که قیام بعد زری که مقدار یکدرم مدفون یا مزروع بیرون آید مستوجب انکار و ملامت باشد و بدان معاقب و مؤاخذ و از غایت رعایت جانب اخوت و حرقت و شفقت و دلسوزی و مروت بر ادرم که ملازم حضرت پادشاه بود بر ملازمت تثبت نتوانست نمود اجازت خواست چون بیفداد رسید جد و تحریص او بر تحصیل مطلوب »

صاحب دیوان بشفاعت شاهزادگان و خواتین در رمضان ۶۸۰

از حبس مستخلص گردید .

آقای میرزا محمد خان قزوینی در مقدمه خود بر تاریخ جهانکشا مینویسند يك نسخه از تسلیه الاخوان در کتابخانه ملی پاریس موجود است ، بمقدمه مذکور مراجعه نمائید .

این نسخه بخط نستعلیق خوب نوشته شده اما چندین جای سفید مانده ، ضاهرأ کاتب میخواست است اشعار و امثال و سائر مستشهدات رساله را مثل صفحات اول برینت سرخ و لاجورد نوشته تأقی بکار برده باشد لکن پس از اتمام کتاب آن نقاط را نا نوشته گذاشته است ، صفحه ۱۲ سطر ۱ قطع وزیری ، طول ۱۹ سانتی متر ، عرض ۱۲ ، عده اوراق ۴۳ ، (شماره ۹۰۱۲)

۷۵۶

تعبیر الرؤیا - در تعبیر رؤیا و اصول و فروع و علل و اسباب و

ماهیت آن و بیان مباحث غامضه که متقدمین مهمل گذاشته اند و شرح

جزئیات رؤیا بر سبیل تمثیل و تشبیه و آنچه معبر بآن محتاج است.

آغاز: « قَالَ الشَّيْخُ الرَّبِيسُ ... أَلَا وَدِيَّةُ الَّتِي اسْتَدَّتْ الْأَمْوَاءَ
مِنَ الْعَيُونِ وَ انْصَبَّتْ فِي الْبَحْرِ فَلَيْسَ لِأَنَّ الْبَحْرَ لَأَمَاءٌ فِيهِ أَوْ لِأَنَّهُ نَاقِصٌ
فِي مَفْنَاءٍ فَبَزَادَ بِهِ كَالْآءِ »

خط نسخ ' صفحه ۱۰ سطر ' طبع وزیری ' طول ۱۹ سانتی متر و نیم ' عرض ۱۳ ' عدد اوراق ۱۲۸ ' (شماره ۹۰۲۰)

۷۵۷

تنزیه الانبیاء - در تبرئه و تنزیه ائمه و انبیاء علیهم السلام

از معاصی و قبایح ' مؤلف معلوم نشد .

آغاز: « أَلْحَمْدُ لِلَّهِ كَمَا هُوَ أَهْلُهُ وَمُسْتَجِدُّهُ ... سَأَلْتُ أَحْسَنَ اللَّهِ تَوْفِيقَكَ
إِمْلاؤُ الكَلَامِ فِي تَنْزِيهِ الْأَنْبِيَاءِ »

تاریخ کتابت: ۹۶۴ ' کاتب: علاء الدین احمد خفزی ' خط نسخ ' صفحه ۲۱ سطر ' طبع وزیری ' طول ۲۵ سانتی متر ' عرض ۱۶ ' عدد اوراق ۸۴ ' (شماره ۷۸۴۸)

۷۵۸

جواهر الاسرار - در شناسائی اسرار حروف و مشکلات احادیث

و بیان مرموزات مشایخ و تفسیر اشعار مغلقة شعراء تألیف علی حمزة بن علی ملک طوسی هاشمی اسفراینی مروی مشهور بآذری صاحب منظومه بهمن نامه متوفی در ۸۶۶ .

آغاز: « يَا مُفْتِحَ الْأَبْوَابِ اِفْتَحْ بَابَ قَلْبِي وَ قُلُوبَ الْمُتَسَلِّينَ »

تقسیمات کتاب بر این قرار است: باب اول در معرفت اسرار حروف مقطعات از قرآن، باب دوم در اسرار احادیث نبوی، باب سوم در اسرار کلام مشایخ، باب چهارم در بیان کلام شعراء، رجوع کنید بفهرست نسخ خطی موزه بریتانی جلد اول صفحه ۴۳. تاریخ تألیف: ۸۴۰، تاریخ کتابت: ۱۲۹۸، خط نستعلیق، طبع وزیری، منول ۲۱ سانتی متر، عرض ۱۳ و نیم، عدد اوراق ۱۸۷، (شماره ۹۰۴۱)

۷۵۹

حاشیه - در اصول، تعلیقات مسعود بن عمر معروف بسعد تفتازانی

بر المختصر ابو عمرو عثمان بن عمر مشهور بابن حاجب.

آغاز: « اَلْحَمْدُ لِلّٰهِ الَّذِي وَفَّقَنَا لِلْوُصُولِ اِلَى مُنْتَهَى اُصُولِ الشَّرِيعَةِ الْقَرَاءِ »

این کتاب را تفتازانی در ۷۷۰ در خوارزم تمام کرده.

خط نسخ ریز، صفحه ۲۳ سطر، طبع وزیری، منول ۲۴ سانتی متر، عرض ۱۴، عدد اوراق ۳۰۷، (شماره ۲۹۱۲)

۷۶۰

حاشیه - تعلیقات مواوی محمد حسن بر کتاب شرح الهدایه

ملاصدرا در حکمت و فلسفه ، آغاز : « اِعْلَمَنَّ اَنَّ الْحِكْمَةَ »

نگاه کنید بشماره ۱۳۳ .

خط نستعلیق شکسته آمیز ، صفحه ۱۲ سطر ، قطع وزیری ، طول ۲۲ سانتیمتر ، عرض ۱۴ ،
 عدد اوراق ۱۳۴ ، (شماره ۱۳۵)

۷۶۱

حل العقود فی شرح
 حساب الجمل المعهود
 در تعریف شماره با انگشتان « حساب
 سر انگشتی » و شناسائی اسرار و معانی
 ابجد هوز حطی ، تألیف شیخ یوسف بن

محمد کیلانی .

آغاز : « اَلْحَمْدُ لِلّٰهِ الْوَاحِدِ الْاَلَّهِ »

مؤلف در همین موضوع رساله دیگر نوشته موسوم به مختصر الجمل
 که منضم باین رساله و اولش این است : « بعد از حمد و ثنای
 خالق معبود »

تاریخ تألیف : ۱۳۲۲ ، خط نسخ و نستعلیق ، صفحه ۱۹ سطر ، قطع خشتی ، طول ۲۱
 سانتیمتر ، عرض ۱۶ ، عدد اوراق ۲۰ ، (شماره ۲۸۲۲)

۷۶۲

رساله — در تدابیر دیپلوماسی پنجاه ساله دولتین روس و انگلیس

در ایران و افغانستان ، ترجمه از انگلیسی بفارسی .

تاریخ ترجمه : ۱۳۰۳ ، خط نستعلیق ، جدول ، صفحه ۱۰ سطر ، قطع خشتی ، طول ۲۱
 سانتی متر ، عرض ۱۵ ، عدد اوراق ۵۲ ، (شماره ۹۳۶۶)

۷۶۳

رساله - در ساختن جعبه ساعت نما و قبله نما ، تألیف حیدرقلی بیات نشابوری .

آغاز: « و بعد چنین گوید کمین بنده حقیر ... »

خط شکسته ، صفحه ۱۲ سطر ، قطع ربعی ، طول ۱۷ سانتی متر و نیم ، عرض ۱۱ ، عدد اوراق ۸۷ ، (شماره ۱۰۳)

۷۶۴

رساله - در حرارت کافور ، محمد تقی شیرازی برای اثبات حرارت کافور رساله ای نوشته و دلایلی چند ایراد نموده ، میرزا محمد ولی رئیس اطباء نظام بنا بر تقاضای مؤلف شرحی مبسوط بر این رساله بسته و اغلاط و اشتباهات او را معین کرده است .

آغاز: « اَلْحَمْدُ لِلّٰهِ مُكْرَرًا اَلَا زَمِيَةً »

خط نسخ ، صفحه ۲۴ سطر ، قطع وزیری ، طول ۲۱ سانتی متر ، عرض ۱۴ ، عدد اوراق ۱۰۶ ، (شماره ۶۹۱۵)

۷۶۵

رساله در قواعد نگارش حاج میرزا عبدالغفار اصفهانی نجم الدوله ،
تلگراف
بامر شاهزاده اعتضاد السلطنه وزیر علوم
نوشته شده .

آغاز: « الحمد لله ... وبعد چون رأی منیر دارای جهان

و خاطر خطیر داور گیتی ستان

مشمول برجداول عرض و طول جغرافی و ابعاد بلاد تلگرافی
بحسب مقیاسهای مختلف .

خط نسخ ، صفحه ۱۲ سطر ، قطع خشتی ، طول ۱۹ سانتی متر و نیم ، عرض ۱۳ و نیم ،
عدد اوراق ۲۲ ، (شماره ۵۴۰۵)

۷۶۶

رساله در وحدت محتوی مطالب عرفانیه و معانی محبت .
آغاز : « قَالَ رَسُولُ اللَّهِ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَآلِهِ
مَنْ أَحَبَّ لِقَاءَ اللَّهِ أَحَبَّ اللَّهُ لِقَائَهُ »

خط نسخ ، هجری ، صفحه ۱۴ سطر ، قطع رحلی ، طول ۳۲ سانتی متر ، عرض ۲۱ ، عدد
اوراق ۳۲ ، (شماره ۹۱۸۹)

۷۶۷

روزنامه - شامل وقایع و احوال و سرگذشت روزانه شاهزاده

بهمن میرزا بهاء الدوله پسر فتحعلی شاه بنخط خودش که چنین ابتدا
شده : « روز اول ماه شوال ۱۳۷۰ است امروز این کتابچه
از نو نوشته ام امروز که سه شنبه اول ماه شوال عید رمضان
است صبح را همراه کیومرث میرزا به کالسکه سوار شدم
رفتم به نیاوران »

این روزنامه در ۲۳ جمادی الثانیه ۱۳۷۳ تمام میشود ، خط بد و نا خوانا ، صفحه ۳۷ و
۲۸ سطر ، قطع وزیری ، طول ۲۲ سانتی متر ، عرض ۱۵ ، عدد اوراق ۱۵۸ ، (شماره ۹۰۳۳)

۷۶۸

سبزی کاری - ترجمه از فرانسه.

خط شکسته ریز ، صفحه ۱۸ سطر ، قطع خشتی ، طول ۲۱ سانتی متر و نیم ، عرض ۱۷ ،
 عدد اوراق ۳۶ ، (شماره ۲۹۳۰)

۷۶۹

السر المخزون - در اسرار حروف واسماء ومعرفت اسم اعظم

تألیف عبد الرحمن بن محمد علی بن احمد بسطامی .

آغاز : « لَا إِلَهَ إِلَّا اللَّهُ مُحَمَّدٌ رَسُولُ اللَّهِ طَوَيْتُ عَوَالِي فِي سِيرٍ عِلْمِي
 وَ الْكِنْيَ سَأْتُرُ مَا طَوَيْتُ »

خاتمه کتاب بر این نهج است : « وهذا آخر ما القاه رسول الاضطرار
 من غير الاختيار والصلوة على الدرالظاهر والزمرد الفاخر ... وكان اكمال هذا
 السر المخزون والدر المصون يوم الثلاثاء قبيل العصر سابع عشر صفر من شهور سنة
 ۸۲۲ با القرية الخضراء »

تاریخ کتابت : ۱۲۷۰ ، خط نسخ ، صفحه ۱۶ سطر ، قطع خشتی ، طول ۲۱ سانتیمتر و
 نیم ، عرض ۱۶ ، عدد اوراق ۱۰۸ ، شماره ۹۶)

۷۷۰

شاهد صادق - مجموعه تواریخ و آداب و عوائد و حکایات و تراجم

وامثال و مسائل مختلفه ، تألیف صادق بن صالح اصفهانی زبیری آزاوانی .

آغاز: « الحمد لله رب العالمین... سعید بن جبیر گوید
اول کسانی را که به بهشت خوانند آنانند که حمد ایزد تعالی
گویند، فضیل بن عیاض گوید اکرم خلایق نزد ذوالجلال
آنست که حمد گوید در هر حال »

فهرست موزه بریتانی آغاز کتاب را چنین ضبط کرده: « اَلْحَمْدُ
لِلَّهِ تَعَالَى وَ مِنْهُ الْبُتْدَا وَ اِلَيْهِ الْمُنْتَهَى »

پنج صفحه شامل فهرست مندرجات و يك صفحه راجع ببيان
سبب تالیف در اول کتاب ملاحظه میشود که باین جمله ابتدا شده:
« حالات با خود گفتم آن اشعار را ترکیبی و آن کلمات را ترتیبی دهم »

شامل ابواب و فصول، باب اول در ذکر خدا و رسول و نبوت
و ولایت و ایمان و اسلام و حسنات و سیئات و آنچه بدین مناسب
بود « ۱۰۷ فصل »، باب دوم در ریاست و سلطنت و حکومت و
آداب و متعلقات آن « ۷۷ فصل »، باب سوم در فضل و علم و عیب
و هنر و آنچه مناسب است بدان « ۸۰ فصل »، باب چهارم در
عشق و محبت و عداوت و فقر و غنی و عیش و غم و لهو و لعب و
سعی و سفر و آنچه بآن لایق بود « ۷۵ فصل »، باب پنجم در عالم
و زمان و بقا و فنا و موت و حیات و ذکر افلاك و عناصر و موالید
و آنچه متعلق است بدان « ۹۶ فصل »، خانمه در ضبط اسماء.

مؤلف در شهر جونپور هند مندرجات کتاب را از سواد به بیاض
نقل کرده و در ۱۰۵۹ در اکبرآباد در زمان شاه شجاع بهادر از
تألیف و ترتیب آن فراغت یافته است.

تاریخ کتابت: ۱۲۱۴، فصل ۱ و ۲ و ۳ درین نسخه موجود نیست، خط نسخ، صفحه ۲۳

سفر، قطع رحلی، طول ۲۲ سانتیمتر، عرض ۲۰، عدد اوراق ۲۸۲، (شماره ۵۵۰۹)

۷۷۱

شرح الاسماء الحسنی - در تفسیر اسماء الله و ذکر خواص و توجیهاات و لطائف و نکات اسامی مبارکات مرتب بر رابطه و ضابطه و خاتمه و حاوی بکصد و دو کلمه ، تألیف عبد العزیز بن نصیر که پس از ملاحظه شرح اسماء الله قاضی عضد الدین عبد الرحمن ایجی صاحب المواقف تدوین نموده است .

آغاز : « اِقْتَحْتُ بِاسْمِكَ الْعَظِيمِ يَا ذَا الْجَلَالِ وَالْاِکْرَامِ »

تاریخ کتابت : ۸۷۵ - خط مؤلف ، تعلیق ، صفحه ۲۵ سطر ، قطع وزیری ، طول ۲۵

سانتیمتر ، عرض ۱۶ ، عدد اوراق ۲۱۱ ، (شماره ۹۰۰۹)

۷۷۲

صد خطابه - نگارش مرحوم میرزا آقا خان کرمانی صاحب

رضوان و تاریخ آئینه اسکندری و غیره در شرح یریشانی و خرابی اوضاع ایران ، مطالب این کتاب از طرف کمال الدوله دهلوی موهوم بجلال الدوله شاهزاده ایرانی غیر معلوم نوشته شده و بیش از چهل و دو خطابه بدست نیامده و گویا در سال یزدهم یا دوازدهم روزنامه جیل المتین منطبعه کلکته انتشار یافته .

آغاز : « خطابه اول ، دوست عزیز من جلال الدوله عاقبت سخن ترا شنیده در مراجعت از فرنگستان از راه تبریز وارد بخاک اندوهناک ایران شدم »

خط نسخ ، صفحه ۱۷ سطر ، قطع وزیری ، طول ۲۰ سانتی متر و نیم ، عرض ۱۳ و نیم ،
 عدد اوراق ۱۴۰ ، (شماره ۹۰۳۹)

۷۷۳

صد کلمه - کلمات قصار حضرت امیر المؤمنین علیه السلام و

ترجمه منظوم آن بیارسی .

آغاز: « بِسْمِ اللَّهِ الرَّحْمَنِ الرَّحِيمِ قَالَ أَمِيرُ الْمُؤْمِنِينَ عَلِيُّ عَلَيْهِ السَّلَامُ
 لَوْ كَتَبَ النَّبِيُّ مَا أَزْدَدْتُ يَقِينًا »

خط ثلث و نستعلیق ، در هر صفحه دو سطر به لاجورد و سطر وسط بآب طلا نوشته شده ،
 دارای سر لوح ، جدول و مذهب ، صفحه ۹ سطر ، قطع وزیری ، طول ۱۹ سانتی متر ، عرض
 ۱۲ ، عدد اوراق ۱۸ ، (شماره ۵۲۹۱)

۷۷۴

علم الانعام - در موسیقی محتوی بر ۱۵ فصل ، مؤلف معلوم نشد .

آغاز: « وَ بَعْدُ فَقَدْ أَمَرَنِي مَنْ يَجِبُ عَلَيَّ امْتِثَالُ أَوْامِرِهِ وَ اتِّبَاعُ
 بِالسُّعْيِ فِي مَسَائِكِ مَرَامِي حَوَاطِرِهِ وَ أَنْ أَصْنَعَ لَهُ مُخْتَصِرًا فِي مَعْرِفَةِ النِّعَمِ
 وَ نَسْبِ أُنْعَادِهَا وَ أَدْوَارِهَا وَ أَدْوَارِ الْإِقْبَاعِ عَلَيَّ نَهْجِ يُفِيدُ الْعِلْمَ وَ الْعَمَلَ »

تاریخ کتابت : ۱۲۸۸ ، خط نستعلیق شکسته آمیز ، صفحه ۱۷ سطر ، قطع خشتی ، طول
 ۲۱ سانتی متر و نیم ، عرض ۱۶ ، عدد اوراق ۲۲ ، (شماره ۱۸۳)

۷۷۵

عهد نامه - حضرت امیر المؤمنین علی علیه السلام بمالك اشتر

نخعی هنگام مأموریت او بحکومت مصر در آداب سیاست و شرایط
ملک داری و آئین عدل و رعیت پروری، ترجمه بدایع نگار از
عربی بفارسی.

**آغاز: «چون در سال چهلم هجرت رسول صلوات الله
و سلامه علیه مصر و اعمال مصر بر محمد ابی بکر بر اشدت»**

تاریخ ترجمه: ۱۲۷۲، تاریخ کتابت: ۱۲۹۷، کاتب: عبدالقادر تویسرکانی، خط
نستعلیق، دارای دو سر لوح، جدول، صفحه ۱۰ سطر، قطع ریبی، طول ۱۸ سانتی متر،
عرض ۱۱، عدد اوراق ۳۵، (شماره ۷۱۹۰)

۷۷۶

کتابچه جمع و خرج - راجع بعابدات و مصارف سنه ایت ثیل

ممالک محروسه ایران مطابق ۱۳۰۴ هجری که حسب الامر
ناصر الدین شاه توسط میرزا حسین نایب وزیر دفتر انجام یافته.

خط سیاق، دارای سر لوح، جدول و مذهب، کاغذ ابری، قطع رحلی، جلد طلاکاری
زمینه مشکی که در تزیین وسط آن شرحی نوشته شده، طول ۲۳ سانتی متر، عرض ۲۰ و نیم،
عدد اوراق ۵۵۰، (شماره ۸۴۷۵)

۷۷۷

کتابچه موقوفات - شامل نیت و صورت کلیه موقوفات منقوله و

غیر منقوله اعم از جواهر و طلا آلات و کتب و املاک و باغات و مزارع و
حمامات و دکا کین و مستغلات آستان قدس رضوی و اسامی صاحبمنصبان
و خدام و سایر مشتملات و محتویات آستانه مقدس که در زمان

تولیت مرحوم مجد الملک ترتیب و تنظیم شده (۱۲۸۵)

خط تحریر و نستعلیق و سیاق 'جدول' کاغذ ترمه 'قطع وزیری' طول ۲۴ سانتیمتر 'عرض ۱۵' عدد اوراق ۹۷ (شماره ۹۰۷۱)

۷۷۸

کتاب معما - در بیان انواع وقواعد فن معما، مؤلف معلوم نشد.
آغاز: «بعد از تیمن و اعتصام بذکر خجسته فرجام علامی
که نوآموز مکتب تعلیمش در محفل ملاء اعلیٰ حل معمی
کرده ۰۰۰۰۵۰۰۰ نموده میشود که باعث بر تحریر این سطور و
تسطیر این زبور داعیه تدوین فن معماست و تبیین قواعد و
ضوابط آن و محرك سلسله این داعیه اطلاع بر مناسبتی شد
که این نوع سخن را با کلام کامل اهل کمال ثابت است»

خط نستعلیق خوب 'یکورق از آخر اتحاد' صفحه ۱۴ سطر 'جدول' قطع وزیری 'طول ۲۲ سانتی متر و نیم' عرض ۱۴ و نیم 'عدد اوراق ۲۴۵' (شماره ۸۰۲۹)

۷۷۹

گیاه شناسی - ترجمه از فرانسه.

خط شکسته و نستعلیق 'صفحه ۱۸ سطر' قطع خشتی 'طول ۲۱ سانتیمتر و نیم' عرض ۱۷ 'عدد اوراق ۱۷' (شماره ۲۹۳۱)

۷۸۰

ماثر مهدیه - در معنی دیپلوماسی و اوصاف دیپلومات و تاریخ
تأسیس وزارت خارجه و حقوق و قوانین ممالک متمدنه و عهود

جاریه و علم هیئت و احوال قطعه آسیا و جغرافی ایران و مسائل

دیگر ، تألیف میرزا مهدیخان مهندس بن رضا قلی سرابی .

آغاز : « پس از حمد و ثنای اجابت کنندة دعوات »

تاریخ کتابت : ۱۳۱۰ ، خط نستعلیق ، دارای سرلوح ، صفحه ۱۲ سطر ، مجدول ، قطع
رحلی ، طول ۳۱ سانتی متر ، عرض ۱۹ ، عدد اوراق ۲۱۲ ، (شماره ۸۴۸۲)

۷۸۱

المقصد الاقصى فی در شرح معانی اسماء الله . تألیف امام

ابو حامد غزالی .

شرح اسماء الله الحسنی آغاز : « اَلْحَمْدُ لِلّٰهِ الْمُنْتَقِرِ دِيْكَرٍ بِاِيْمٍ وَعَظْمِيَّةٍ »

محتوی سه فن و فصول : الفن الاول فی شتمل علی بیان حقیقه

القول فی الاسم و المسمى و التسمیة و كشف ما وقع من الغلط فيه

لاكثر الفرق ، الفن الثاني یشتمل علی بیان معانی اسماء الله تعالی

التسعة و التسعین ... الفن الثالث یشتمل علی بیان ان اسماء الله

تعالی تزید علی تسعة و تسعین توفیقاً .

تاریخ کتابت : ۱۳۲۰ ، خط نسخ ، صفحه ۲۲ سطر ، قطع رحلی ، طول ۳۲ سانتیمتر ،
عرض ۲۱ ، عدد اوراق ۵۳ ، (شماره ۹۱۹۲)

۷۸۲

منشآت - مکاتبات و مراسلات مرحوم میرزا ابوالقاسم قایم مقام

فراهانی متخلص به ثنائی و سایر مکاتیب که در قضیه قتل سفیر روس

کریبیدوف نوشته شده و بمراسله نایب السلطنه که در ۱۲۴۴

بر کن الدوله نوشته است ابتدا میشود: «نوشتهجات آن برادر رسید
اگر بیحال بودم بحال آمدم اگر ناخوش بودم خوش شدم»

خط شکسته ، صفحه ۱۵ سطر ، قطع خشتی ، طول ۲۱ سانتی متر و نیم ، عرض ۱۵ ، عدد
اوراق ۴۴ ، (شماره ۹۰۶۶)

۷۸۳

نزهة المشتاق فی در عشق واحوال عشاق و شروط صحبت و ذکر
ریاض العشاق حسن و جمال و فصحاء نسوان و رجال و نوادر
نکت و اشعار ، تألیف محمد هیکل بن محمد جزینی

شافعی مشتمل بر ده باب و خاتمه .

آغاز: « اَلْحَمْدُ لِلّٰهِ الَّذِي نَزَّهَ قُلُوبَ الْعَشَّاقِ فِي غِيَابِنِ رِيَاضِ الْجَمَالِ »

تاریخ تألیف : ۱۱۱۵ ، تاریخ کتابت : ۱۲۷۲ ، خط نسخ ، صفحه ۲۰ سطر ، قطع وزیری ،
طول ۲۲ سانتی متر و نیم ، عرض ۱۲ و نیم ، عدد اوراق ۲۱۳ ، (شماره ۹۰۴۰)

۷۸۴

نزهت نامه علائی - دائرة المعارف فارسی که در نوع خود

منفرد است تألیف شهمردان بن ابی الخیر رازی صاحب کتاب
روضه المنجمین ، مشتمل بر دو قسم و مقدمه و دوازده مقاله و
خاتمه در خواص حیوانات وحشرات و اشجار و نباتات و نگاهداری
درختان و باز داشتن آفتها و معرفت جواهر و احجار و اجساد
معدنی و معمول و علم نجوم و آخشبیج چهارگانه و فصول و مکان و
زمان و صور کواکب و منطق و حساب و اختیارات نجومی و علم

فراست و آثار علویه و حوادث ارضیه و احوال آنجهان و بیماریها و داروها و مباحث مختلفه دیگر .

آغاز: « مؤلف و جمع کننده این کتاب شهردان بن ابی الخیر کوید چون مدتی در کرکان و استرآباد بر عطلت بماندم و از صناعت خوش و از تصرف دیرری و استقامت روزگار ناهموار ناموافق پیش آمد اگر چه اولیاء النعم اعز الله نصرهم از درگاه عالی اعلاه الله خداوند یها فرمودند و شفقتها نمودند و پیش خدمه خواندند . . . از بهر آسایش و تزجیه الایام چند کتاب ساخته ام از آنجملت یکی کتاب البدایع است در خواص و منافع و طبایع و چند علم دیگر که از کتب بسیار برگزیده بودم و جمع کرده پس از بهر آنچه بتنازی بود خواستم تا فایدهت ان متداول و بیشتر گردد و میان خواص و عوام عام باشد کتابی ساختم بیارسی دری و بران زیادت نقصان کردم چنانکه بایست و ترتیب بگردانیدم »

ترهت نامه علائی بنام علاء الدوله ابوکالیجار از سلاطین سلسله کاکویه صاحب اصفهان تألیف شده و مؤلف درین معنی چنین گوید: « چون مدتی روزگار بپرداختن تالیف این کتاب برآمد و از زیاده و نقصان کردن فارغ شده بودم آنرا عدنی و ذخیرتی همی شناختم تا بدان خویشان را در مجلس عالی خداوندی امیر اجل مؤید مظفر منصور ملک عادل عضد الدین علاء الدوله و جمال الله و فخر الامه شمس الملوك سید الامراء خاصبک ابوکالیجار کرشاسف حسام امیر المؤمنین اعز الله نصره بن ملک مازندران امیر مؤید علی بن شمس الملوك فرامرز بن ملک العادل علاء الدوله محمد بن دشمنزیار رضی الله عنهم و قدس ارواحهم عرضه کنم و تاخیر بخدمت نایبوستن نموده باشم از بهر ترتیب و بزرگ داشتن این کتاب را ترهت نامه علائی نام نهادم . . . »

از ملاحظه آخرین فصل باب اول از مقاله دهم میتوان گفت

این کتاب بعد از سنه ۴۷۷ تألیف شده و آن فصل بدینگونه است :
 « مؤلف نزهت نامه شهردان کوید برمناره شهر لوحده طبرستان زخم صاعقه دیدار
 است که چند جای رخته کرده بود و بر بای بناند و آنرا عار فرمودند از بعدان
 و هنوز بر جایست و پیدا و بر باروی شهر کاشان وقتی سه کودک ایستاده
 بودند و برق همی جست و من حاضر بودم ان دیدند معاينه که یکی را سوخته
 مرده از جای بر گرفتند و دیگری را برداشتند و بیردند و روزگی چند اندک
 زنده بود و برسوم از بهرانکه اثری اندک کرده بود مانند داغی که بر نهند از
 انجا یای خوش برفت و مرده را و نیم مرده و زنده را بهم می آوردند و تحقیق
 تاریخ بر خاطر نیست اما در سبع و سبعین و اربع مائه سنه هجره بودست و الله اعلم »
تاریخ کتابت نسخه معلوم نیست ، در آخر کتاب منشأاتی بنام
 ریاض فیض موجود است .

خط نستعلیق ، صفحه ۱۹ سطر ، کاغذ نباتی ، قطع وزیری ، طول ۲۴ سانتی متر ، عرض
 ۱۴ ، عدد اوراق ۱۸۷ ، (شماره ۹۰۴۲)

۷۸۵

نفائس الفنون فی در علوم اوائل و اواخر ، تألیف محمد بن
 محمود آملی شارح کلیات قانون و شرح مختصر -
 عرائس العیون الاصول ابن حاجب و غیره .
 آغاز : « حمد و ثنا و شکر بی انتها حضرت پادشاهی را
 که افکار اذکیا و انظار عقلا »

نفائس الفنون در زمان ابو اسحق بن محمود شاه صورت جمع و
 تدوین گرفته و شامل دو قسم است : قسم اول متضمن هشتاد و پنج
 علم و مرتب بر چهار مقاله ، قسم دوم متضمن هفتاد و پنج علم مرتب

بر پنج مقاله .

خط نستعلیق ، صفحه ۲۲ سطر ، قطع رحلی ، طول ۲۷ سانتی متر و نیم ، عرض ۲۲ و نیم ،
 عدد اوراق ۴۶۵ ، (شماره ۵۷۲۳)

۷۸۶

نود و نه باب - در علم تعبیر و معانی خواب ، قدری از مقدمه
 افتاده ، وجه تسمیه را چنین بیان میکند : « چون نامهای باری سبحانه
 و تعالی نود و نه بودند این کتاب را نیز نود و نه باب نام نهادیم »
 در آخر نسخه اسم کتاب را خلاصه التعبیر نوشته اند .

تاریخ کتابت : ۱۲۴۵ ، خط نستعلیق ، صفحه ۱۵ سطر ، قطع وزیری ، طول ۲۱ سانتیمتر ،
 عرض ۱۵ ، عدد اوراق ۱۰۰ ، (شماره ۲۹۲۵)

۷۸۷

وقایع وفات فتحعلیشاه و در بیان وقایع بعد از وفات فتحعلی
 شاه و ادعای سلطنت شاهزادگان
 سفرنامه رضاقلی میرزا در ۱۲۵۰ و اخبار مسافرت رضاقلی

میرزا نایب الایاله پسر حسینعلی میرزا فرمانفرما در اروپا .

تاریخ کتابت : ۱۳۲۰ ، کتاب ، محمود بن علینقی شیرازی ، خط شکسته و نستعلیق ، صفحه
 ۱۵ سطر ، قطع خشتی ، طول ۲۱ سانتی متر و نیم ، عرض ۱۶ و نیم ، عدد اوراق ۲۱۱ ، (شماره ۹۰۵۹)

۷۸۸

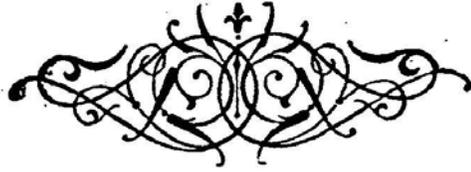
هدایة الطالبین - در نبوت و امامت ، مرتب بر دو باب و هرباب

بر چند فصل و هر فصل بر چند هدایت ، تألیف حاج ملا هادی بن
حاج ملامهدی سبزواری متخلص باسرار از معاریف علماء و متکلمین
صاحب منظومه در منطق و شرح آن .

**آغاز: « سپاس ایزدی را که انجا که او موجود است
هیچ موجودی را وجودی نیست »**

تاریخ تألیف : ۱۲۷۴ ، خط نستعلیق ، صفحه ۱۷ سطر ، قطع غشتی ، ضول ۲۱ ساقی
متر و نیم ، عرض ۱۵ و نیم ، عدد اوراق ۴۲ ، (شماره ۹۰۵۰)

پایان فهرست

اسامي كتب

- الاسفار ٥٢
- اشارات و تنبيهات ٥٤
- اشجار و اثمار ٨٢
- اشعار فرصت ١٨٨
- اشكال يضى ٨٤
- اصطلاحات ٤١٣
- اصول المعارف ٤١٢
- الاعراب عن قواعد الاعراب ١٨٢
- افضل التواريخ ١٢٢
- اكير نامه ١٢٢
- الاكر ٨٤
- الغان السواجم ١٥٧
- الامالي ١٢٠١١
- الامالي ١٥٧٠١٥٩
- امراض الصبيان ٢٨٧
- انتخاب منتخب ١٢٣
- انجين خاقان ١٨٩
- انسان العيون ٣١٤
- انودجه ابرهيمية ٥٥
- انوار التحقيق ٣٣٤
- انوار الملكوت ٤١
- ايران و مسنة ايران ١٢٣
- ب
- بحر الافكار ٤١
- آئينة حقايق نما ٣٢٢
- آئينة سكوندى ١٢١
- آشكدة آذر ١٨٨
- آسان ٨٢
- ابواب الجنان ٣٢٢٠٣٢٢
- الاتقان ٢٤
- الاثنى عشرية ١٠
- احكام شرعية ١٧
- احكام طالع دوازده برج ٧٩
- اختراع الخراع ٤٧٣
- الاختيارات العلاية ٧٩
- اخلاق سلطنت ٢٢٣
- اخلاق محسنى ٢٣٤
- اخوان الصفا ٥١
- ادوية فقيه ٢٨٦
- اربع مقالات ٥٢
- الاربعين (كتب) ١١
- اربعينيات ٤١٢
- ارشاد اسطرلاب ٨٠
- الارشاد في معرفة حجج الله على المباد ٣١٢
- ازهار الافكار ٤٤٦
- استيعاب الوجوه الممكنة ٨١

تاریخ کیننی کشا ۱۳۱	بحر المعارف ۴۱۲
تاریخ ملک آرا ۱۳۲	براهین المعجم ۴۷۴
تاریخ نادر شاه ۱۳۲	البرهان ۴۵۴
تاریخ نادری ۱۳۳	برهان قاطع ۲۷۱
تاریخ نو ۱۳۳	بنیه الخبیر ۴۵۶
تاریخ وصاف ۱۳۴-۱۳۵	بهار دانش ۴۲۸
التبصرة ۴۷۴	بهارستان ۴۲۸
تبصرة المبتدی ۴۱۴	البهجة المرضية ۱۸۲
تجارب السلف ۳۱۴	یست باب ۸۵
تجربة الاحرار ۳۱۵	
تجريد اللغات ۲۷۱	پ
التجلیات ۴۱۴	پنج سوره از قرآن ۵
تحریر اوقلیدس ۸۵	ق
تحریر القواعد المنطقية ۵۵	
تحریر المجسطی ۸۵	تاج المآثر ۱۲۴
التحصیل ۵۶	تاریخ احمد شاه درانی ۱۲۴
تحفة الائمة العلیة ۲۳۵	تاریخ الفی ۱۲۵
تحفة الاحرار ۱۸۹	تاریخ امیراطوران آلمان و بیهای
تحفة حاتمی ۸۷	رم ۱۲۶
تحفة الدستور ۴۷۵	تاریخ بخارا ۱۲۶
تحفة الزائر ۶	تاریخ ۲۶ سال سلطنت الکساندر
تحفة الزوار ۴۷۵	دوم ۱۲۷
التحفة السعدية ۲۸۸	تاریخ بیهقی ۱۲۷
تحفة العالم ۴۳۶	تاریخ دولت رم ۱۲۸
تحفة العراقيين ۱۹۰	تاریخ طبری ۱۲۹
تحفة المؤمنین ۲۹۰	تاریخ کاشغر ۱۳۰
تحفة مسعودية ۲۳۶	تاریخ گریده ۱۳۰

تقوم ٨٩	تذكرة السلاطين جفنا ١٣٥
تقوم الابدان ٢٩١	تذكرة الشعراء ١٩١
تقوم التواريخ ١٣٧	تذكرة الملوك ١٣٦
التكملة في شرح التذكرة ٨٩	ترجمان القرآن ٢٤
تلخيص المقولات ٥٧	ترجمة اعلام الناس ٤٣٠٠٤٢٩
التلويحات ٥٩٠٥٨	ترجمة اقوم المسالك ٤٣٧
التمثيل والمعاصرة ١٥٩	ترجمة بحار الانوار ٢٢٦٠٢١٧
تنبيهات المنجيين ٩٠	ترجمة تاريخ الحكماء ٣١٧٠٣١٦
التنبيه على حدوث التصحيف ١٦٠	ترجمة حيوه الجوان ٤٤٧
تنزل الاملاك ١٨	ترجمة الفرج بعد الشدة ٤٣٠
تنزيه الانبياء ٤٧٨	ترجمة قطبشاهي ١٣٠١٢
تنسوقنامه ابلخاني ٤٤٧	ترجمة كشكول ١٥٩
تنقيح المناظر ٩٠	ترجمة مجمل الحكمة ٥٧
تنوير المطالع ٥٩	ترجمة مروج الذهب ١٢٦
توزك تيموري ٣٣٧	ترجمة وفيات الاعيان ٣١٨
توضيح التذكرة ٩١	تزيان اعظم ٢٩١
تهافت التهافت ٤٥٢	تسليه الاخوان ٤٧٦
تهذيب الاحكام ١٩٠١٨	تشبيد القواعد ٤٢
تهذيب الاسماء ٢٧٢	تعبير الرؤيا ٤٧٨
تيمورنامه ١٩٢	تفسير ٢٥
ش	تفسير ابن ختون ٢٧
الثمرة (كتاب) ٩٢	تفسير ابن العربي ٢٦
ح	تفسير التحرير ٨٨٠٨٧
جاماسب نامه ٩٢	تفسير علي بن ابراهيم ٢٦
جام جم اوحدي ١٩٢	تفسير فاتحة الكتاب و تفسير سورة البقرة ٢٦ التفهيم ٨٨

- الجامع ۲۸
 جامع خواص اسرار القرآن ۲۷
 جامع صادقی ۲۹۲
 جامع عباسی ۱۹
 جانور نامه ۴۴۸
 جزء هفتم قرآن ۶
 جغرافیای هندوستان ۴۳۷
 الجمع بین رأی افلاطون و ارسطو
 ۵۹
 جنات الخلود ۳۱۸
 جنک در ترکستان ۴۴۱
 جوامع الجامع ۲۸
 جوامع الحكایات ۴۳۱
 جواهر الاسرار ۴۵۷
 جواهر الاسرار ۴۷۸
 جواهر القرآن ۲۸
 جواهر اللغة ۲۹۳
 الجواهر والاعراض ۴۳
 جوك باشته ۴۱۴
 الجوهر النضید ۴۴
 جهان نما ۴۳۸
 ج
 چهار مقاله ۱۶۲۰۱۶۱
 ح
 حاشیه بر حکمة العین ۶۰
 حاشیه تفتازانی ۴۷۹
 حاشیه آقا جمال خوانساری ۶۱
 حاشیه آقا حسین ۶۱
 حاشیه خفزی ۴۴۰، ۴۴۳
 حاشیه خلیفه سلطان ۴۴
 حاشیه شمساه کشمیری ۶۰
 حاشیه ملا شمساه کیلانی ۴۴
 حاشیه طیبی ۳۹
 حاشیه لاهیجی ۴۵
 حاشیه محمد باقر یزدی ۹۳
 حاشیه مولوی محمد حسن ۴۷۹
 حاشیه محمد عصمت الدین ۱۸۲
 حاشیه حاج ملاهادی سبزواری ۶۲
 حبيب النبر ۱۳۸
 حدائق الریاحین ۳۱۹
 حدیقه الحقیقه ۴۱۰، ۴۱۶
 حدیقه المتقین ۱۹
 حرز الامانی ۳۰
 حشرات شناسی ۴۴۹
 حل العقود ۴۸۰
 حل المسائل ۹۳
 حیوة الحیوان ۴۴۹
 خ
 خاقانی ۴۵
 خردنامه اسکندری ۱۹۳
 خزانه الادب ۱۹۳

ديوان ابن جيس ٢٠٠	خسرو و شيرين نظامي ١٩٤
ديوان ابن يمين ٢٠٢٠٢٠١	خسرو و شيرين هاتفي ١٩٤
ديوان ابو فراس ٢٠٣٠٢٠٢	خلاصة الاخبار ١٣٩
ديوان ابوالفرج روني ٢٠٤	خلاصة الاذكار ٧
ديوان ايوردي ٢٠٥	خلاصة الاشار ١٩٥
ديوان اديب صابر ٢٠٦	خلاصة تاريخ بادشاهان عجم ١٣٩
ديوان ازرقى ٢٠٧٠٢٠٦	خلاصة التجارب ٢٩٤
ديوان اسرار سبزواري ٢٠٧	خلاصة التواريخ ١٤٠
ديوان اسير ٢٠٨	خلاصة الحيوان ٣١٩
ديوان امير خسرو ٢٠٨	خلد برين ١٤١٠١٤٠
ديوان امير عليشير ٢٠٩	خسة امير خسرو دهلوي ١٩٧
ديوان امير معزى ٢٠٩	١٩٨
ديوان انورى ٢١٠	خواص الحيوان ٤٥٠
ديوان اهلى ٢١١	س
ديوان جامي ٢١٢٠٢١١	دانش نامه علائى ٦٢
ديوان حافظ ٢١٣	در بحر المناقب ٣٢١٠٢٢٠
ديوان حافظ خط سلطانملى ٢١٣	الدرة النقية ٤٥٧
ديوان حافظ خط سلطان محمد نور ٢١٤	درر اللثالى ٢٠
ديوان حسن ٢١٥	الدر السلوك ٣٢١
ديوان حضرت امير ٢١٥	درة نادره ١٤١
ديوان خاقان ٢١٥	دستور العلاج ٢٩٤
ديوان خاقانى ٢١٦	دستور اللغة ٢٧٣٠٢٧٢
ديوان روشن ٢١٦	دعاء صباح ٧
ديوان سنائى ٢١٦	دعاء مشلول ٩
ديوان شاه نعمة الله ٢١٧	دليل الانام ٤٤١
ديوان شامى ٢١٧	دمية القصر ١٩٨
ديوان صبا ٢١٨	

راحة الارواح ۴۳۴	ديوان ظهير فاريابي ۲۱۹۰۲۱۸
راموز اللغة ۲۷۴	ديوان عثمان مختاري غزنوي ۲۱۹
رباعيات بابا افضل ۲۳۱	ديوان عنصري ۲۲۰
ربيع المنجيب ۹۴	ديوان قطران ۲۲۱
الرحلة الانسية ۴۴۲	ديوان كلبيم ۲۲۱
رسائل در احكام نجوم ۹۴	ديوان كمال الدين اسمعيل ۲۲۲
رساله ۰۴۸۰۰۲۹۷۰۲۹۶۰۹۵	۲۲۳
۴۸۱	ديوان لساني ۲۲۳
رسالة حاتمية ۴۳۵	ديوان متني ۲۲۴
رساله در تجويد ۳۰	ديوان مسرور ۲۲۵
رساله در عشق و عرفان ۴۱۶	ديوان مسعود سعد ۲۲۵
رساله در قواعد تلگراف ۴۸۹	ديوان مشتاقه ۲۲۶
رساله در وحدت وجود ۴۸۲	ديوان مغربي ۲۲۶
رسالة رسم مجسمات مشابه و قطع	ديوان منصف ۲۲۷
زائد ۹۶	ديوان ناصر خسرو ۲۲۷۰۲۲۸
رسالة رفيعة ۹۶	ديوان نجيب ۲۲۹
الرسالة العلية ۱۳	ديوان نورعليشاه ۲۲۹
رسالة عينية ۴۱۶	ديوان واله ۲۲۹
رسالة مغروط و اسطوانه ۹۷	ديوان وصال ۲۳۰
رسالة معينة ۹۶	ديوان وفا ۲۳۰
الرشاد ۱۸۳	ديوان همايون و آصفى ۲۳۱
رضوان ۱۶۲	ذ
رفيق توفيق ۳۳۷	
روزنامه ۴۸۲	الذخيرة ۲۹۵
الروضة ۱۳	ذخيرة خوارزمشاهي ۲۹۵
روضه الاحباب ۳۲۲	ر
روضه اولي الالباب ۱۴۱	

سراج الظلمة والرحمة ٤٥٧	روضة الصّاهرين ١٤٢
سراج النير ٢٣٨	روضة العارفين ٤١٧
سرّ الادب ٢٧٤	رياض الحكمة ٤١٨
سرّ الاسرار ١٠٣	رياض الخلود ٢٢٢
سرّ الله المصون ٤٥٨	ز
سرّ الربّاني ٤٥٨	زاد السافرين ٦٣
سرّ المغزون ٤٨٣	زاد المسافرين ٢٩٨
سفر اول از اسفار ملاصدرا ٦٤	زبدة البيان ٢٠
سفرنامه ٤٤٢	زبدة التصانيف ٢١
سفرنامه خبوه ٤٤٢	زبدة التواريخ ١٤٢
سفرنامه قم ٤٤٢	زبدة الطب ٢٩٨
سفرنامه وامبري ٤٤٣	زبدة الهيئة ٩٧
سفينة خوشكو ٢٣٥	زيج ٩٨
سلافة العصر من معاصر اعيان العصر	زيج الف نيث ٩٩
٢٣٦	زيج جامع سعيدي ١٠٠
سلسلة الذهب ٢٣٧	الزيج السلطاني ١٠١
سلوان المطاع ١٦٢	زيج ملخص ميرزائي ١٠٢
سه كتاب از خمسة نظامي ٢٣٧	زيج هندي محمد شاهي ١٠٢
سه شر ١٦٤	زينة التواريخ ١٤٥
سياحتنامه استانلي ٤٤٤	زينة المدائح ٢٢٢
سياحتنامه جنوب ايران ٤٤٥	ح
سياحتنامه ناصر الدين شاه ٤٤٤	سام نامه ٢٣٢
سير الملوك ٢٢٩	سبعة الابرار ٢٣٤-٢٣٢
ش	سبزي كاري ٤٨٣
الشافية ١٨٣	سحر حلال ٢٣٤
شاهد صادق ٤٨٣	

شرح كلمات قصار بابا طاهر ٤٢٠	شذورالذهب ٤٥٩
شرح لامية العجم ١٦٦	الشرائد ٤٥٩
شرح مختصر الاصول ٢١	شرح احاديث اصول الكافي ١٤
شرح مشكلات انوري ٢٣٩٠٢٣٨	شرح الاسباب والعلامات ٢٩٨
شرح مشكلات خاقاني ٢٣٩	شرح الاسماء الحسنى ٤٨٥
شرح مقاصد الطالبين ٤٦	شرح الاشارات ٦٤
شرح الملخص ١٠٧٠١٠٦	شرح اصول الكافي ١٤
شرح منازل السائرين ٤٢٠	شرح الالفية ١٨٤
شرح المواقف ٤٧	شرح ايساغوجي ٦٥
شرح فيدي ٢٤١٠٢٤٠ <i>ديوان حضرتنا</i>	شرح بيرجندي ١٠٤
شرح نفيسي ٣٠٠	شرح بيست باب ١٠٤
شرح الهداية ٧٠٠٦٩	شرح التائبة ٤١٨
الشفاء ٧٢٠٧٠	شرح تذكرة الهيئة ١٠٥
شفاء الاسقام ٣٠١	شرح جوامع ارسطو ٦٦
شمس المعارف ٤٦٠	شرح چهارمقاله بطلميوس ١٠٥
شوارق الالهام ٤٨٠٤٧	شرح حكمة الاشراق ٦٨٠٦٧
شواهد الربوبية ٤٨	شرح حكمة العين ٦٩
<i>ص</i>	شرح الحماسة ١٦٤
صحائف العالم ١٤٦	شرح خلاصة الحساب ١٠٦
صحيفة كاملة سجادية ٨٠٧	شرح سى فصل ١٠٦
صد خطابه ٤٨٥	شرح شواهد مطول ١٨٤
صد كلمه ٤٨٦	شرح طوالمح الانوار ٤٦
الصراح من الصحاح ٢٧٥	شرح فصوص الحكم ٤١٨٠٤١٩
الصراط المستقيم ٧٢	شرح القانون ٢٩٩
صور الكواكب ١٠٧٠١٠٩	شرح قرشى ٢٩٩
الصيد والقنص (كتاب) ١٦٩	شرح قصيدة عميد الدين اسعد ٢٣٨
	شرح الكافي ١٥

عيون اخبار الرضا ٣٢٢	ض
عيون الحساب ١١٠	ضوء المناظر ٤٨
غ	ط
الغرائب والعجائب (كتاب) ٣٢	طب الأكبر ٢٠١
غرر الدرر ودرر الدرر ١٦٨	الطرائف ٤٥٢
الغيث المسجم ١٦٩	طريق التحقيق ٢٤٢
ف	طيات وبدائع وخواتيم سعدى ٢٤٢
فرهاد و شيرين ٢٤٣	طيف الخيال فى مناظرة العلم والمال ١٦٦
فرهنگ جهانگيرى ٢٧٦، ٢٧٥	ظ
فرهنگ رشيدى ٢٧٦	ظفرنامه تيمورى ١٤٨، ١٤٦
فرهنگ مثنوى ٢٧٧	ح
الفصول ٣١	عالم آراى عباسى ١٥٠، ١٤٩
الفصول المهمة ٢٢٢	عظة الالباب ٤٢١
فقه اللغة و سر العربية ٢٧٧	عقد العلى للموقف الاعلى ١٥٠، ١٥١
فوائد افضلية ٣٠٢	العقد التضيد ١٦٧
الفوائد الضيائية ١٨٥	العقد النفيس ٢٤٠
فهرست تاريخ بيهقى ١٥١	علم الانعام ٤٨٦
ق	عماد الحكمة ٤٩
القاموس المعبط ٢٧٨	عهد نامه ٤٨٦
القانون فى الطب ٢٠٤، ٢٠٣	عيار دانش ٧٣
قرآن خط حسن خانيسارى ٢	عين اليقين ٤٢٢
قرآن خط ميرزا على فرقانى ٥	
قرآن خط آقا محمد صادق ٣	
قرآن خط نيريزى ١	

- قرآن خط نيريزي ۱
 قرآن خط وصال ۳
 قرآن خط ياقوت لغاني ۴
 قراضة النصير ۲۲
 قرّة العيون ۴۲۲
 قصائد مصنوعة اهلي ۲۴۳
 قصيدة البردة ۲۴۴
 قوام العروض ۲۴۵
 القوانين المحكّة ۲۲

ك

- الكافي ۱۵
 الكافية النحوية ۱۸۷، ۱۸۵
 كتاب الاصول ۱۱۰
 كتابجة جمع و خرج ۴۸۷
 كتابجة موقوفات ۴۸۷
 كتاب طيبي ۳۰۴
 كتاب معنا ۴۸۸
 الكشاف ۳۰، ۳۴، ۳۵، ۳۶
 كشف الاسرار ۳۲۴
 كشف الغرائب ۱۵۱
 كشف الغمة ۳۲۴
 كشف اللغات والاصطلاحات ۲۷۹
 الكشكول ۱۷۲
 كفاية التعليم ۱۱۱
 كفايت مجاهدية ۳۰۵
 كلام الملوك وملوك الكلام ۲۲۵، ۲۲۶
- كلمات شيخ احمد علي ۴۶۰
 كلمات و اقوال ۴۶۰
 كليات سعدى ۲۴۵
 كليات ظهوري ۲۴۵
 كليات قاآنى ۲۴۶
 كليات محتشم ۲۴۶
 كمال نامه ۲۴۷
 كنز اللغات ۲۷۹
 كيميائي سعادت ۳۴۳، ۳۴۱
 كيهان شناخت ۱۱۲

گ

- گلزار ۲۴۷
 گلستان ۱۷۲
 گلشن راز ۴۲۳
 گنج شايگان ۲۴۸
 گنجینه نشاط ۱۷۳
 گوهر نامه سلطاني ۴۵۱
 گياه شناسي ۴۸۸

ل

- لب التواريخ ۱۵۲
 لب لباب معنوي ۲۴۹
 لب اللغة ۲۸۰
 لطائف اللغات ۲۸۰
 لمجات ۴۲۴
 لوائح ۴۲۵، ۴۲۴

٠٣٦٣٠٣٦٢٠٣٦١٠٣٦٠

٠٣٦٨٠٣٦٧٠٣٦٦٠٣٦٤

٠٣٧٤٠٣٧٣٠٣٧٠٠٣٦٩

٠٣٨٥٠٣٨٤٠٣٨٢٠٣٨١

٠٣٩١٠٣٨٨٠٣٨٧٠٣٨٦

٠٤٠٢٠٤٠١٠٣٩٥٠٣٩٤

٠٤٠٨٠٤٠٥٠٤٠٤٠٤٠٣

٠٤٦٤٠٤٦٣٠٤٦١٠٤١٠

٤٦٧٠٤٦٦٠٤٦٥

مجموعة معاهدات ٣٨٧

محبوب القلوب ٤٣٦

المحيط ٣٢٧

المختار من كتب الاخبار ٣٦

المختصر ٣٠٧

مختصر التواريخ سليمانى ١٥٢

مخزن المظفرية ٣٤٤

المدخل المفيد ١١٩

مدينة الحكماء ٣٢٧

مرآة الارض ٤٤٥

مرآة كاشان ١٥٤

مرآة المحققين ٧٥

مرزبان نامه ٣٤٤

مرشد العوام ٢٢

مرصاد العباد ٤٢٦

مرقمات ٤٧١٠٤٧٠٠٤٦٩

٤٧٣٠٤٧٢

الغزرات ٣٢٨

لوامع الاسرار ٧٤

لوامع الاشراف ٣٤٣

لوايح القمر ١١٤

لوح الذهب ٤٦١

لبلي و مجنون مكتبي ٢٤٩

م

مأثر مهديّة ٤٨٨

المباحث المشرقية ٧٤

مثنوى ٢٥٠

مثنوي خط داورى ٢٥٢

مثنوى خرم بهشت ٢٥٢

مجالس المشاق ٤٢٥

مجالس المؤمنين ٢٢٦

مجمع الامثال ١٧٣

مجمع البلاغة ١٧٤

مجمع البيان لعلوم القرآن ٣٥

مجمع الفرس سرورى ٢٨١٠٢٨٠

مجلد الاخلاق ٣٤٤

مجاميع ١١٥٠١١٤٠٩٠٨

٠٢٥٣٠١١٨٠١١٧٠١١٦

٠٢٥٧٠٢٥٦٠٢٥٥٠٢٥٤

٠٢٦١٠٢٦٠٠٢٥٩٠٢٥٨

٠٢٦٥٠٢٦٤٠٢٦٣٠٢٦٢

٠٣٥٠٠٣٤٩٠٣٠٧٠٣٠٥

٠٣٥٤٠٣٥٣٠٣٥٢٠٣٥١

٠٣٥٩٠٣٥٨٠٣٥٧٠٣٥٦

مقامات بدیع الزمان ١٧٧	المستقصى ١٧٦
مقامات حریری ١٧٧٠١٧٩	المشارع والمطارحات ٧٦
مقدمة الادب ٢٨٣٠٢٨٤٠٢٨٥	مشارك الامان ٢٢٩
المقصد الاقصى ٤٨٩	المشاعر ٤٩
مقیاس البلدان ١٢٠	مشرق السعدين ٣٨
مکاتیب قطیبة ٢٤٦	مشکوة الادب ناصری ٣٢٩
مناجات عبد الله انصاری ٢٤٦	مشکوة الانوار ٣٨
مناظرة کل و مل ١٧٩	مصائب النواصب ٤٥٣
المناقب ٣٢٠	المصباح ١٨٧
منتخب حدیقة الحقیقة ٢٦٥	مصقل صفا در تجلیه و تصفیة آینه
منتخب دیوان حکیم قطران ٢٦٦٠	حقنا ٤٥٣
٢٦٧	مطالع الانظار ٥٠
منتخب اللباب ١٥٥	مطلع السعدين ١٥٤
منتخب اللغات شاهجهانی ٢٨٥	المعالجات البقرایة ٣٠٨٠٣٠٩
المنجیح ٣١١	معانی الاخبار ١٦
المنجیات ٢٤٧	معجم البلدان ٤٣٨
المنح الوفیة ٢٢	المعجم فی تاریخ ملوک المعجم ١٥٥
منشآت ٤٨٩	معیار جمالی ٢٨٢٠٢٨٣
منطق الطیر ٢٦٨	معانی المقامات ١٧٦
منظومه ٣١٢	المعنی ٣٠٩
من غاب عنه المطرب ١٨٠	مفاتیح الاسرار ٣٩
منهاج الیان ٣١٢	مفاتیح الاعجاز ٤٢٦
منهاج النجاة ٩	مفاتیح النیب ٤٠
الموائد ٤٦٧	مفتاح اسرار الحسینی ٤٢٧
موالید (کتاب) ١٢١	مفتاح الخرائن ٣١٠
مواهب علیه ٤٠	مفتاح الفلاح ٩
مونس العابدین ١٠	المقید ١٢٠

النهاية في غريب الحديث والاثار ١٧

نهج البلاغة ٣٤٧

نه سبهر ٢٦٨

و

الواردات القليلة ٥٠

وقايح وفات فتحليشاه ٤٩٣

هـ

هداية الاعلام ٢٣

هداية الطالبين ٤٩٢

هفت بهشت ١٥٦

هفت اقليم ٢٦٩

ي

ينبوع الاسرار ٢٤٨

يوسف وزليخاي جامي ٢٧٠٠٢٦٩

يوسف وزليخاي ناظم ٢٧٠

ميامر ارسطو ٧٨٠٧٦

ن

ناسخ التواريخ ٣٣٠

النخبة ٢٣

نخبة سيفه ٤٣٩

نزهة القلوب ٤٤٠

نزهة المشتاق ٤٩٠

نزهت نامه علاني ٤٩٠

نشوة المدام ٤٤٦

نصاب الصبيان ٢٨٦

نقائس الفنون ٤٩٢

نقحات الانس ٢٣١

النوادر ١٨٠

نود و نه باب ٤٩٣

نور الانوار ٤٦٨

نورس چمن ١٨١

نور الهداية ٤٢٧

فهرست اعلام

آل حمدان ۲۰۲	آباقا خان ۴۷۷، ۴۷۶
آل زیار ۱۶۰	آبلونیوس ۹۲
آل سلجوق ۳۷۲، ۱۵۳، ۱۵۰	آدم ۱۴۳، ۱۴۲
آل عثمان ۱۵۶	آدریکدلی (لطفلی یك) ۱۸۸، ۲۲۱، ۲۲۳
آل مظفر ۳۷۲	۳۱۶، ۳۱۴
آلوارد (و.) ۱۸۶، ۱۶۶، ۸۶، ۵۸	آذری ۲۵۷
آمده کلین ۸۲	آرشیدس ۱۱۸، ۱۱۶، ۱۱۵
آتوان ۱۲۹	آصف الدوله ۹۷
آنی ۲۵۷	آصفی کوهستانی ۲۵۲، ۲۳۱
آوانس خان ۴۴۴، ۱۲۷	آصفی مروی ۲۵۶، ۲۵۵
آهی ۲۵۷، ۲۵۳	آقا باقر نقاش ۴۶۹، ۴۶۶
آیتی ۱۹۶	آقا جمال خونساری ۶۱
آیدمر جلدکی ۴۶۱، ۴۵۹، ۴۵۶، ۴۵۴	آقا حسین ۴۵
ابن ابی اصیبه ۲۱۳، ۲۰۸، ۹۱، ۷۱	آقا حسین خونساری ۶۱
ابن ابی جمهور احسائی ۲۰	آقا صادق (نقاش) ۴۶۹
ابن ابی الحدید (عبد الحمید) ۳۴۸، ۱۶۸، ۱۶۷	آقا فتحعلی (خطاط) ۴۷۲
ابن ابی الدینا ۴۳۰	آقا لطفعلی (نقاش) ۴۶۹
ابن ابی المواهب ۱۸۴	آقا محمد بیدآبادی ۴۵۸
ابن اثیر جزری (مبارک مجدالدین) ۱۷	آقا محمد خان قاجار ۴۶۹، ۱۴۰
ابن ارفع راس ۴۵۹	آقا محمد جمفر (خطاط) ۴۷۰
ابن بابویه (محمد بن علی) ۲۷۹، ۲۲۳، ۱۶، ۱۱	آقا محمد علی خوشنویس ۳۶۷
ابن بطریق ۳۳۰	آقا نجف (نقاش) ۴۶۹
ابن البلخی (علی بن احمد) ۱۰۴	آقا هاشم ۴۷۲
ابن بهرین ۵۷	آق قوینلو ۱۵۶، ۱۵۳
ابن جزله (یحیی) ۳۱۲، ۲۹۱	آقملک ۲۱۸
ابن الحاجب (ابو عمر و عثمان) ۱۸۳، ۱۵۸، ۲۱	آل باوند ۲۴۵
۴۹۲، ۴۷۹، ۱۸۵	آلبرت سوسین ۲۵۸
ابن الحداد ۳۵۷	آل بویه ۳۷۲، ۱۵۳

ابن مالك (محمد) ١٨٢	ابن حسام ٢٥٣
ابن مسعود سيرافى ٢٣٨	ابن جبوس ٢٠١٠٢٠٠
ابن مسكويه (احمد) ٤٠٠	ابن خاتون ٢٧٠١٢
ابن المغازلي ٣٢٠	ابن خالويه نحوى ٢٠٣
ابن مقفع ٥٧	ابن خردادبه ١٤٥
ابن نباتة ٢٥٦	ابن الخلف تبريزى ٢٧١
ابن النديم ٤٥٦٠٤٥٥٠١١٠٠٨٦	ابن خلكان (شمس الدين احمد) ٧١٠٧٠
ابن تقيس ٣٠٩٠٣٠٠٠٠٢٩٩٠٢٨٩	٢٤٨٠٢١٨٠٢٠٥٠١٩٩
ابن ورواجه ١٠٨	ابن رشد اندلسى (ابوالوليد محمد) ٤٥٢٠٦٦
ابن هشام نحوى ١٨٢	ابن رشيق ٢٤١
ابن هلال اردبيلى ٣١١	ابن سديد (كاتب) ٣٩٥
ابن هيثم (ابو على محمد) ١١٥٠١١١٠٩٠	ابن سگيت ١٧٤
ابن يعين ٢١٠٠٢٠٢٠٢٥٧٠٢٥٧٠٢٦٥٠٢٦٤	ابن سيناء (حسين بن عبد الله) ٥٦٠٥٤٠٥٢
ابو احمد حسن عسكرى ١٦١	٠٢٩٩٠٢٨٧٠٧٢٠٧١٠٧٠٠٦٤٠٦٣٠٦٢
ابو احمد نهرجورى ٥١	٠٢٦٤٠٢٥٧٠٢٥٦٠٢٥٥٠٢٠٩٠٢٠٣٠٢٠٠
ابو اسحق بن محمود شاه ٤٩٢	٠٢٩٢٠٢٩١٠٢٨٩٠٢٨٥٠٢٨٤٠٢٦٦٠٢٦٥
ابو البركات بلوى ٢٨	٤٧٨٠٤٠٥٠٤٠٠٠٢٩٩
ابو بكر احسانى ٤٧٤	ابن الشجرى ١٥٨
ابو بكر بن ذرئيد ١٧٧	ابن شرفشاه ١٨٦٠٤٢
ابو بكر بن قرا ارسلان ٣٩٧	ابن شمس بصرى ١٧٧
ابو بكر بن وحشية ٤٦٦	ابن شهر اشوب ٢٤٠
ابو بكر بن هدايت ٣٢٣	ابن طاوس ٤٤٣
ابو تراب بيك ٢٦٣٠١٩٦	ابن طقطقى (محمد بن على) ٢١٥
ابو تمام طائى (حبيب بن اوس) ١٦٤	ابن ظفر اندلسى ١٦٣
ابو الثناء (شمس الدين محمود) ٥٠٠٤٢	ابن عريشاه ٣٤٥
ابو الثناء مفتى ٤٤٦	ابن العربى (محبى الدين محمد) ٢٦٠١٨
ابو جعفر (احمد) ٩٥	٤٢١٠٤١٩٠٤١٤٠٤١٢٠٢٦٩٠٢٥٢٠٢٥١
ابو جعفر محمد بن مرزبان ٤٠٠	ابن عساكر ١٥٨
ابو جمعه ١٦٩	ابن فارس ٣٦٤
ابو حامد محمود خجندى ٢٠٥	ابن فضال ١٣
ابو الحسن برهان ٤١٥	ابن القفطى ٣١٧٠٢٩٥
	ابن كاكويه ٦٢
	ابن كونه ٥٨

- ابو الحسن بیهقی (شهیرالدین) ۱۱۳'۵۶
 ابو الحسن سفاقی ۲۲۴
 ابو الحسن علی آمدی ۶۵
 ابو الحسن فارسی (کمال‌الدین) ۹۰
 ابو الحسن فراہانی ۲۳۸
 ابو الحسن مدائنی ۴۳۱
 ابو حفص ۲
 ابو حمزہ بشکری ۲۸۴
 ابو حنیفہ دینوری ۱۰۸
 ابو حیان توحیدی ۵۱
 ابو دلف ۱۷۱
 ابو ریحان بیرونی (محمد بن احمد) ۸۱
 ۸۶' ۸۸' ۱۰۱' ۳۵۶
 ابو سعید ابوالخیر (شیخ) ۲۹۳
 ابو سعید ترمذی ۱۷۹
 ابو سعید جندی ۴۳۳
 ابو سعید کورکان ۱۰۱
 ابو سلیمان سجزی ۳۹۶' ۱۱۳' ۵۶
 ابو سهل کوهی ۱۱۱
 ابو الصلاح یاسین ۳۲۷
 ابو طالب ۲۶۳
 ابو طالب رحبی ۲۲۴
 ابو ظاہر ۳۱۲
 ابو ظاہر خاتونی ۳۹۴
 ابو العباس قمی ۴۶۱
 ابو العباس لوکری ۱۱۳
 ابو عبدالله بن کراء ۲۱
 ابو عبدالله جوزجانی ۳۸۵
 ابو عبدالله ماردینی ۴۰۹
 ابو علی رازی ۲۰۰
 ابو علی فارسی ۱۶۵
 ابو علی قالی ۱۵۸
 ابو العلی کنجہ ۲۶۳
 ابو الغازی سلطانحسین ۴۳۵
 ابو الغنائم ۴۱۹
 ابو الفتح بن عبدالرزاق ۳۱۹
 ابو الفتح بہرام میرزا ۱۵۲
 ابو الفتح حسینی ۳۷۹
 ابو الفتح صوفی ۹۹
 ابو الفتح میرزا ۱۴۷
 ابو الفتح احمد ۳۵۹
 ابو الفتیان ۲۰۰
 ابو الفداء ۲۰۵
 ابو فراس (حارث بن سعید) ۲۰۲' ۲۰۳
 ابو الفرج رونی ۲۰۴' ۲۶۳
 ابو الفضل بن العمید ۹۸
 ابو الفضل بن مبارک ۱۲۲' ۱۲۳
 ابو القاسم فندرسکی ۴۰۷' ۴۱۱
 ابو القاسم کیلانی ۲۲
 ابو کالیجار ۴۹۱
 ابو الیث (شیخ) ۲۹۹
 ابو محمد سجزی ۳۱
 ابو مسیلمہ ۴۶۴
 ابو معشر بلخی ۸۰' ۱۲۱
 ابو المفضل ۷
 ابو منصور محمد ازہری ۱۷۷
 ابو نصر فراہی ۲۸۶
 ابو نصر مشکان ۱۲۸
 ابو نصر ملان ۲۶۶
 ابو نصر ودعان ۱۲
 ابو الوفاء بن سلمہ ۱۶۵
 ابو الوفاء خوارزمی ۳۴۸
 ابو یوسف ۱۵۸

احمد بن محمد ۳۶۰	ابو یوسف همدانی (شیخ) ۳۰
احمد بن محمد اردبیلی ۲۰	ابراهیم ۲۳
احمد بن محمد شیرازی ۸۰	ابراهیم بن جابر ۱۷۱
احمد بن محمد طبرسی ۳۰۸	ابراهیم بن حسین ۵۵
احمد بن مسعود بخاری ۲۰۵	ابراهیم بن محمد جوینی ابوالجامع ۳۹
احمد بن متصم بالله ۸۴	ابراهیم بن یزید ۳۱۸
احمد بن موفق اندلسی ۳۰	ابراهیم ثقفی ۳۸۴
احمد بن نصرالله (قاضی زاده) ۱۲۵	ابراهیم خلوتی ۴۲۲
احمد جام ۲۵۷	ابراهیم سزواری ۴۲۴
احمد خان دنبلی ۹۵	ابراهیم عادلشاه ۲۵۹۰۱۶۴
احمد زکی صفوت ۲۴۱	ابراهیم قطبشاه ۳۷۵
احمد شاه افغان ۳۸۱	ابراهیم موصلی ۸۲
احمد شاه درانی ۱۲۶	ابراهیم میرزا صفوی ۱۹۶
احمد شهید عاملی ۱۵۸	ایوردی (ابوالمظفر محمد) ۲۰۵
احمد شهیدی ۳۸۲	اتابکان ۲۲۲۰۱۵۳
احمد طبری ۳۹۹	اتسزین خوارزمشاه ۲۹۶۰۲۸۳
احمد طولونی (مهندس) ۹۲	اتلیدی (محمد دیاب) ۴۲۹
احمد علوی عاملی ۴۵۲	اتولوکس ۱۱۷۰۱۱۶۰۱۱۱۰۹۳
احمد غزالی ۴۱۶۰۲۲۹	اثیرالدین ۲۶۴۰۲۶۳
احمد فرغانی ۸۱	اثیرالدین ابهری (فضل) ۶۹۰۶۶
احمد قباوی ۱۲۷	اثیرالدین اومانی ۲۶۴
احمد قزوینی ۳۶۲	احقشه السلطنه (میرزا محمود خان علامیر)
اختری ۲۶۳	۴۷۶، ۳۱۸
اخطل (غیاث بن غوث) ۲۰۳	احسن صفاهانی ۲۵۳
ادائی ۲۶۹۰۱۹۶	احمد بن حامد ۲۰۰۰۱۵۰
ادوارد برون ۲۵۱۰۱۹۱۰۱۳۱۰۲۵	احمد بن حسین ۳۰
ادوارد هرن الن ۴۳۰	احمد بن حسین جاریردی ۱۸۴
ادهم ۱۹۶	احمد بن عبد الجلیل سجزی ۹۴۰۸۰
ادیب صابر (جلال الدین) ۲۶۳، ۲۰۶	احمد بن عبد المنعم ۲۲
اربلی حاجری ۲۵۶	احمد بن علی خواری ۳۵۶، ۳۵۵
ارجمند ۲۵۳	احمد بن کثیر ۸۱

اصیلي ۲۵۷	ارجن ۳۹۷
اظهر پنجابی ۲۵۳	ارسطو ۷۷'۷۶'۶۷'۶۶'۶۵'۶۰'۶۰'۵۷
اعتضاد السلطنه (علیقلی میرزا) ۴۸۱'۴۴۸	۴۴۸'۴۱۱'۴۰۰'۳۹۷'۳۹۱'۳۶۰'۲۷۸
اعجاز ۲۵۳	ازبکیه ۱۵۳
اغلوغن ۲۰۶	ازرقی (زین الدین اسماعیل) ۲۰۷'۲۰۹
افشار ۱۳۳	استاد ۲۵۳
افضل دوتاری ۱۹۶	استانلی ۴۴۴
افضل الدین کاشی ۳۷۹	استانسون (مازور) ۴۱۶
افضل الدین محمد ۲۸۹	اسحق (ترك) ۲۶۲
افضل الدین محمد ترکه ۱۹۶	اسحق بن حنین ۱۱۸'۰۵۷
افضل الدین محمود ۲۷۱	اسحق کللابادی ۳۰۰
افلاطون ۲۹۷'۲۹۶'۲۹۱'۲۷۶'۲۰	اسدی طوسی ۲۲۰
۴۶۷'۴۱۱	اسرار ۲۰۷
اکمل الدین نخجوانی ۲۸۹	اسفراینی ۱۵۸
الب ارسلان ۳۳۹'۰۲۰۷	اسفندیار ۹۲
الغ بیک (میرزا) ۱۴۷'۰۹۹	اسکندر افرویدیسی ۳۹۶
الهی ۲۶۲	اسکندر بیک منشی ۱۴۹
الهی شیروانی ۲۵۲	اسکولیف ۴۴۱
الیس ۸۰	اسمعیل بن عباس ۲۷۸
امام خجندی ۲۷۳	اسمعیل بن نوبخت ۴۱
امام محمد باقر (حضرت) ۳۳۱'۰۳۳۰	اسمعیل حسینی (خطاط) ۴۷۲
امام مرزوقی (احمد اصفهانی) ۱۶۵	اسمعیل زنجانی ۳۱۷
امامی هروی ۲۶۴'۰۲۶۳	اسمعیل ضلمی ۳۸۴
امان الله میرزا (مترجم) ۴۴۱	اسمعیل مظهر ۴۶۲
امتیاز خان ۲۵۴	اسماعیلیان ۱۵۳
امرؤ القیس بن حُجر ۲۵۸'۰۲۵۷	اسیر ۲۰۷
امیه بن ابی الصلت ۸۲	اشراق (میر محمد باقر) ۱۹۶
امیدی ۲۶۳'۰۲۵۹	اشرف الکتاب ۷
امیر احمد ۵۰	اشرفی ۲۶۳
امیر انشاء ۲۰۷	اشکانیان ۱۴۵
امیر تیمور کورکان ۱۳۹'۰۱۳۸'۰۱۳۵	اصلی ۱۹۶
۳۰۲'۰۱۹۲'۰۱۴۸'۰۱۴۷'۰۱۴۶'۰۱۴۴	

۳۵۷'۱۱۸'۱۱۷'۱۱۱	۴۲۵'۳۸۲'۳۷۲'۳۳۷'۳۰۸
اوکتای قاآن ۲۲۲	امیر جمله ۲۲۲
اویسی ۲۵۷	امیر حسینی ۴۲۳'۳۸۰
اهلی شیرازی ۲۱۱'۲۲۴'۲۵۳'۲۵۶'۲۶۲	امیر خسرو دهلوی ۱۹۰'۱۹۸'۲۰۸
اهوازی ۱۱۱	۲۶۸'۲۵۶
اینانج (اتابک) ۲۱۹	امیر سنجرکاشی ۲۶۲
ایوانوف (ولادیسیر) ۲۰۷'۲۴۰	امیر سید علی ۳۹۲
ب	امیر علیشیر (نظام الدین) ۴۰'۱۳۹
بابا افضل کاشی (احمد الدین محمد) ۲۳۱	۳۲۲'۳۲۲'۳۶۰'۳۷۰'۳۷۳
۳۸۲'۳۸۲	امیر فضلون ۲۶۶
بابا شاه اصفهانی (خطاط) ۱۹۰	امیر محمد ۴۱۹
بابا شاه (شاعر) ۱۹۶	امیر محمود دهلوی ۱۹۷
بابا طاهر عریان ۴۲۰	امیر معزی (محمد) ۲۰۹'۲۱۰
بابا طاهر علوی ۲۵۴	امیر نظام (میرزا تقی خان) ۴۵۹
بابا علی خوشمردان (شیخ) ۱۸۳	امیر نظام (حسنعلی خان) ۲۲۸'۲۵۱
بابا فغانی ۲۶۳	امیری ۲۵۷
بابا نصیبی ۲۵۳	امین احمد رازی ۲۶۹
بابر بهادر خان ۱۰۱	امین الدوله ۴۶۹
باخرزی (ابوالقاسم علی) ۱۹۸'۱۹۹	امین الدین محمد ۱۹۶
باذلی ۱۹۶	امین السلطان ۴۱۸
باریه دمنار فرانسوی ۱۳۷	انباری ترمذی ۲۱۷
بارون دسلان (مستشرق) ۲۵۷	انسی ۲۵۳'۲۵۴'۲۵۷
بارون شلختا ۴۲۹	انصاری ۱۹۶
باسدیو ۳۹۷	انوری (اوحد الدین علی) ۵۴'۲۱۰'۲۳۸
بالی افندی ۴۱۹	۲۲۹'۲۶۲'۲۶۵'۲۷۵
بایزید خان (سلطان) ۲۱۸	انوشیروان ۱۵۵
بایسنقر میرزا ۱۴۴'۲۱۸	انیسی قزوینی ۲۵۳
بتانی (محمد بن جابر) ۸۶'۱۰۱'۱۰۲	اوجی ۱۹۷'۲۶۲
بجتری (ولید بن عید) ۱۶۶'۲۰۳	اوحدی (شیخ اوحد الدین) ۱۹۲'۲۲۹
بجنی ۱۹۷	۲۵۷'۲۶۴
بخاری ۲۵۳	اوحدی یزدی ۲۶۲
بختیشاه (علاء الدوله) ۱۹۱	اورنگ زیب ۱۲۳
	اولقیدس صوری (مهندس) ۸۴'۸۵'۱۱۰

بنی فاطمة ۳۲۹	بدخشی ۲۶۳
بوصیری (شرف الدین محمد) ۲۴۴	بدرانی ۱۶۹
بهاء الدوله نخشی ۲۹۴	بدرالدین ۴۰۹
بهاء الدوله (بهمن میرزا) ۴۸۲	بدرالدین تستری ۶۰
بهاء الدین محمد عاملی (شیخ بهائی) ۹	بدرالدین مبارکشاه ۸۳
۱۱ ' ۱۲ ' ۱۹ ' ۷۳ ' ۸۲ ' ۸۷ ' ۱۰۶	بدرالدین محمد ۱۸۴
۱۱۵ ' ۱۵۹ ' ۱۷۲ ' ۲۵۲ ' ۲۷۲ ' ۲۸۲ ' ۴۰۹	بدرالدین محمد یمانی ۶۵
بهرامشاه سلجوقی ۲۰۰	بدر طبری ۱۰۶
بهمنیار (ابوالحسن) ۵۶	بدلیسی (ادریس) ۴۲۳۰۱۵۶
بیرجندی (عبدالملی) ۴۰۹۰۹۰۵۰۹۹	بدیع الزمان نطنزی ۲۷۲
بیگانه ۲۵۲	بدیع الزمان همدانی (ابوالفضل احمد) ۱۷۷
بیلک قیجاقی ۴۴۸	برامکه ۴۵۰
بیون هندي ۴۶۶	برکی ۱۹۷
بیهقی (ابوالفضل محمد) ۱۵۱ ' ۱۲۸ ' ۱۲۷	برندرکات ۱۷۷
۴۲۲	برهان الدین (قاضی) ۱۹۶
پ	برهان الدین جاجرمی ۳۵۲
پادشاه قلی ۱۹۷	برهان الدین عبری ۳۰۹
پاوه دکورتی ۱۳۷	بزمی ۲۳۲۰۱۹۷
پلوتن ۷۸	بساطی ۲۵۷
پندت کشمیری ۴۱۵	بضائمی ۲۵۷
پور بهای جامی ۲۶۴	بطلیبوس ۸۰ ' ۸۱ ' ۸۶ ' ۸۷ ' ۹۲ ' ۹۴
یولاک (دکتر) ۲۹۷	۱۰۰ ' ۱۰۵ ' ۱۱۷
بیروی ۱۹۶	بطلیبوس دوم ۱۱۰
بیبری ۱۹۶	بقراط ۳۰۸۰۳۰۶
بیشدادیان ۱۵۵۰۱۵۲۰۱۴۵	بلعمی وزیر (ابوعلی محمد) ۱۲۹
ت	بلقینی ۲۴
تاج الدین حسین (صاعد) ۱۹۶	بلوشه ۲۷۳
تاج الدین محمد ۲۳۸	بنائی ۲۵۷
تاج القراء ۲۲	بنائی ۲۵۷
تبریزی (خطیب) ۲۵۷	بنو موسی بن شاکر ۱۱۸۰۱۱۷
تجلی (علیرضا) ۳۷۴	بنی امیه ۱۴۵ ' ۱۵۳ ' ۳۷۲
تشیهی ۲۶۳۰۱۹۶	بنی عباس ۱۴۴ ' ۱۴۵ ' ۱۵۲ ' ۱۷۱ ' ۳۷۲

جلال ۲۵۷	تقی انصاری ۴۴۸
جلال الدین حسن ۳۶۵۰۳۶۲۰۱۹۶	تقی الدین فارسی ۴۵۰
جلال الدین خوارزمشاه ۲۲۲	تقی الدین محمد کاشانی ۱۹۵
جلال الدین دوانی (محمد) ۲۴۳۰۶۵۰۴۶	تلغفری موصلی ۲۵۶
جلال الدین محمد ۱۹۹	تیمورشاه ۳۸۱
جلال الدین میرزا ۱۵۴	تیموریان ۱۵۵۰۱۵۴۰۱۴۶۰۱۴۴
جلالی ۲۵۷۰۲۵۳	ث
جلیل رضوی ۲۵۹	ثابت بن قره ۸۴ ' ۸۶ ' ۱۱۰ ' ۱۱۵ ' ۱۱۸ ' ۲۹۵
جمال حسینی ۳۲۲	ثاوذوسیوس (مهندس) ۸۴ ' ۱۱۱ ' ۱۱۴
جمال الدین ابراهیم ۳۰۶	۱۱۵ ' ۱۱۶ ' ۱۱۷ ' ۱۱۸
جمال الدین حسین انجو ۲۷۵	ثباتی ۱۹۷
جمال الدین عبدالرزاق ۲۶۴۰۲۲۲	ثعالبی (عبدالملك) ۱۵۹ ' ۱۷۴ ' ۱۸۰ ' ۱۹۹
جمال الدین قرشی ۲۷۵	۲۰۳ ' ۲۷۴ ' ۲۷۷
جمال الدین محمد (شاعر) ۱۹۶	ثعلب ۱۵۸
جمال الدین محمد خضرمی ۱۶۹	ثنائی ۱۹۷
جمال الدین محمد خونساری ۹	ج
جمال الدین مکی (شهید اول) ۲۵	جابر ۳۸۴
جسس فریزر ۱۳۲	جابر بن حیان ۴۵۵ ' ۴۵۶ ' ۴۵۸ ' ۴۶۱
جمشید ۲۵۷	۴۶۲ ' ۴۶۳ ' ۴۶۴ ' ۴۶۵ ' ۴۶۶ ' ۴۶۷
جناب قندهاری ۴۴۲	جالینوس ۳۰۵ ' ۳۰۶ ' ۳۰۷
جوادی بن سعد ۱۰۶	جاماسب منجم ۹۲
جوهری (ابونصر اسماعیل) ۲۷۵۰۲۷۴	جامی (عبدالرحمن) ۴۹ ' ۱۸۳ ' ۱۸۵ ' ۱۸۶
جوهری زرگر ۲۶۴	۱۸۹ ' ۱۹۰ ' ۱۹۱ ' ۱۹۳ ' ۱۹۴ ' ۲۱۱
جهانگیر میرزا ۴۱۰۰۱۳۳	۲۱۲ ' ۲۳۳ ' ۲۳۷ ' ۲۶۹ ' ۲۳۱ ' ۳۵۶
چ	۳۶۹ ' ۴۱۲ ' ۴۱۹ ' ۴۲۴ ' ۴۲۸
چایکین (پروفسور) ۲۰۴	جبرئیل بن بغیشوع ۳۷۶
چغینبی (محمود بن محمد) ۱۰۶	جدائی ۱۹۶
چلبی بیک (شاعر) ۲۶۳۰۱۹۷	جرجی زیدان ۷۱ ' ۲۴۸ ' ۴۳۰ ' ۴۷۴
چنگیز خان ۱۹۷۰۱۳۸	جرمی ۲۵۴
چنگیز خانان ۲۷۲	جعفر بیک آصفغان ۱۲۵
	جعفر الصادق (حضرت) ۴۵۵
	جفتا ۱۳۵
	جفری بیک ۲۰۷

خضر بن الفقيه ۳۳	حكيم على كيلاني ۲۹۹
خطيب رازي (محمد بن عمر) ۳۲۸	حكيم كيشي ۲۸۸
خضري (محمد بن احمد) ۴۴' ۴۴' ۴۵'	حكيم مؤمن (محمد) ۲۹۰' ۲۹۱'
۸۹' ۶۰	حلي ۱۹۶
خلعتي ۲۵۷	حماد بن ابي ليلي ۳۱۸
خليفه سلطان ۴۴	حمد الله مستوفي قزويني ۴۴۰' ۳۹۲' ۱۳۱
خيلاي كاشي ۲۵۴	حمزة اصفهاني (ابو عبد الله) ۱۶۰' ۸۱
خليل بن احمد ۱۷۷	حنين بن اسحق ۸۶' ۱۱۰' ۳۰۶' ۴۴۸
خليل سلطان ۱۵۵	حياتي ۱۹۶' ۱۹۷'
خليل غازلي قزويني ۱۵	حيدر بن بختبار ۱۵۸
خواجهكي عنايت ۱۹۶	حيدر بن محمد ۲۱
خواجهو (كمال الدين محمود) ۲۲۲' ۲۲۳'	حيدر حسيني ۸۲
۲۵۷' ۲۴۷	حيدر ذهني ۱۹۶
خواجه اسحق ۲۸۴	حيدر طهماسي ۱۹۶
خواجه امير بيك ۱۹۷	حيدر قلي بيات ۸۴' ۹۶' ۹۷' ۹۸' ۹۹' ۱۰۰' ۱۰۱' ۱۰۲' ۱۰۳' ۱۰۴' ۱۰۵' ۱۰۶' ۱۰۷' ۱۰۸' ۱۰۹' ۱۱۰' ۱۱۱' ۱۱۲' ۱۱۳' ۱۱۴' ۱۱۵' ۱۱۶' ۱۱۷' ۱۱۸' ۱۱۹' ۱۲۰' ۱۲۱' ۱۲۲' ۱۲۳' ۱۲۴' ۱۲۵' ۱۲۶' ۱۲۷' ۱۲۸' ۱۲۹' ۱۳۰' ۱۳۱' ۱۳۲' ۱۳۳' ۱۳۴' ۱۳۵' ۱۳۶' ۱۳۷' ۱۳۸' ۱۳۹' ۱۴۰' ۱۴۱' ۱۴۲' ۱۴۳' ۱۴۴' ۱۴۵' ۱۴۶' ۱۴۷' ۱۴۸' ۱۴۹' ۱۵۰'
خواجه رشيد ۳۰۰	حيدر معائني ۱۹۶
خواجه زاده برسوي ۴۵۱	حيدر هراتي ۲۵۲' ۲۵۳' ۲۵۴' ۲۵۵' ۲۵۶' ۲۵۷'
خواجه عبدالله انصاري (ابو اسميل) ۲۳۱'	حيدري ۱۹۷
۲۳۴' ۲۴۶' ۲۴۱'	حيراني ۲۵۳
خواجه فضل الله ۱۹۶	حيرتي ۱۹۷' ۲۵۷'
خواجه نظام الملك (ابو علي حسن) ۳۳۹'	ح
۳۴۰' ۳۷۱'	خازن مزني (ابوجعفر) ۸۶' ۱۱۱'
خوارزم شاه (علاء الدين تكش) ۸۰	خافي خان نظام المنكي ۱۵۶
خوارزم شاهيان ۱۵۳' ۲۲۲' ۲۷۲'	خاقاني (فضل الدين ابراهيم) ۱۹۰' ۲۰۶'
خواري ۱۹۷	۲۱۶' ۲۲۹' ۲۶۲' ۲۹۴'
خواندمير (غيث الدين محمد) ۱۲۸'	خالدي ۱۸۶
۱۳۸' ۱۳۹' ۱۴۴' ۲۷۰' ۲۷۱' ۲۷۲'	خان احمد كيلاني ۳۶۲
خوشكو ۲۳۵	خان احمد (ميرزا) ۱۹۷
خوفي ۱۹۶	خان اميد ۲۵۳
خيالي (احمد بن موسى) ۴۱' ۴۲' ۲۵۷'	خصالي ۱۹۶
خيالي (ترك) ۲۶۲	خضر بن علي ۲۰۱
ختيام ۲۶۴' ۲۹۴' ۳۹۸' ۴۰۶'	
خير الدين ياشا ۴۳۷	

- ر
 راغب اصفهانی (ابوالقاسم حسین) ۱۸۱
 رامی (شرف الدین) ۳۶۷، ۲۵۷
 راوی بایندری ۱۸۹
 رجائی ۲۵۷
 ردولف دورژاک ۲۰۳
 رستم بن شیرزاد ۴۰۰
 رشدی (حکیم) ۱۹۶
 رشیدالدین فضل الله ۱۳۱
 رشید کازرونی ۲۶۲
 رضائی ۱۹۶
 رضا علی میشکانی ۱۵۹
 رضا قلی میرزا ۴۹۳
 رضی استرآبادی ۱۸۶
 رفیعا (واعظ) ۲۵۹
 رفیع الدین (میر) ۲۶۴، ۱۹۶
 رفیق ۳۱۶
 رفیعی ۱۹۶
 رکن آملی ۴۰۹
 رکن الدوله ۳۰۸، ۱۰۸
 رکن الدین (میر) ۱۹۶
 رکن الدین استرآبادی ۱۸۶
 رکن الدین شیرازی ۲۱۷
 رکن الدین مسعود ۱۹۶
 رمزی ۱۹۶
 رموزی ۱۹۶
 رودکی ۲۶۷، ۲۶۶، ۲۶۵، ۲۶۲
 روزبه (ملا) ۲۶۲
 روشن (ملا محمد صادق) ۲۱۶
 روغنی ۲۵۳
 ریاضی ۲۵۷، ۲۵۴
- د
 دارقطنی (ابوالحسن) ۱۶۱
 داعی ۲۶۲، ۲۵۷، ۱۹۶
 داعی الی الله ۴۲۳
 دانیال ۴۰۸
 داود قیسری ۴۱۹
 داوری ۴۲۴، ۴۰۳، ۲۵۲، ۱۶۲
 دبیران (عمر بن علی) ۳۶۴، ۶۹، ۶۱، ۵۵، ۲۹۰، ۲۸۸
 دخویه (مستشرق) ۱۳۰
 درنورغ (مستشرق) ۲۵۸
 درویش برهان ۳۲۰
 درویش عبدالمجید ۴۷۱، ۴۷۰، ۳۱۶
 درویش غازی ۱۹۶
 درویش کاکا ۱۹۷
 دری ۲۳۶، ۲۳۵
 دُزی (علامه) ۴۶۲، ۸۶
 دست غیب (ابوالمحمد) ۲۶۲
 دست غیب (میرزا نظام) ۲۶۲
 دلیر جنگ بهادر ۲۲۷
 دامامینی ۴۵۰، ۱۶۹
 دمیری (کمال الدین موسی) ۱۶۹، ۱۶۶، ۴۵۰، ۴۴۹، ۴۴۷
 دوائی ۱۹۷
 دوروتیوس ۸۰
 دولت‌شاه سمرقندی ۲۰۹، ۱۹۷، ۱۹۱، ۲۶۶، ۲۱۹، ۲۱۸
 دهدار ۴۲۳
 دیباجه نگار (ظاهر) ۲۴۸
- ذ
 ذوقی (ملا) ۲۶۲
 ذوالنون مصری ۳۷

زول مهل ۲۳۳	ریحانة خوارزمیه ۸۸
سی	ریسموس حکیم ۴۶۷
ساحری ۱۹۷	ریو ۱۵۵
ساسانیان ۱۰۲۰۱۵۲۰۱۴۵	ز
ساقی ۲۵۴۰۱۹۶	زاری ۱۹۶
سالک ۲۵۳۰۱۹۶	زانجی ۲۹
سامانیان ۳۷۲۰۱۵۳	زاهد علی خان ۲۵۳
سامری ۲۸۹	زبیدی ۱۷۸
سبکتکین (سلطان محمود غزنوی) ۱۲۸۹۰۴	زجاج ۱۵۸
۲۲۹'۲۲۵	زرکشی (بدرالدین) ۲۴
سهر (عباسقلی) ۳۳۱۰۲۳۰	زرگر (آقا محمد حسن) ۲۵۴
سحاب ۲۲۲	زکی پوشکانی ۲۸۸
سحابی ۲۶۰۰۲۵۹	زلالی خوانساری ۲۵۹
سدید الدین کازرونی ۳۰۹	زلالی کرمانی ۲۶۴
سراج الدین محمود (قاضی) ۷۴۰۵۹	زلیخا ۳۷
سربدار ۲۱۸	زمانی ۲۵۶
سرخوش (کاتب) ۲۲۸	زمخشری (جراشه) ۱۵۸'۲۴'۲۳'۲۹
سرخوش (میرزا محمد افضل) ۲۳۵	۲۸۲'۲۷۴'۱۷۶
سردار مکرری ۴۰۳	زندیه ۱۴۵
سروری (شاعر) ۱۹۶	زوالی ۱۸۶
سروری ۲۸۱	زوزنی (قاضی) ۳۱۷۰۲۸۴۰۲۵۷
سعدالله بن غنایم ۲۲۴	زید بن رفاعه عوفی ۵۱
سعد بن علی وراق ۱۹۹	زین الدین اسمعیل ۲۹۵
سعد بن کونه ۳۸۸۰۳۵۰	زین الدین محمود ۲۱۴
سعد الدوله (محمد) ۲۸۹	زین الدین نسوی ۳۸۳
سعد الدین ۳۶۱	زین العابدین حبیبی ۳۷۹۰۱۹
سعد الدین وراوینی ۳۴۵	زین العابدین شیروانی (حاج) ۲۲۹
سعد زنگی ۲۲۲	زین العابدین نوری ۴۸
سعدی ۱۷۲'۲۴۲'۲۴۵'۲۵۶'۲۶۲	زیور ۲۲۲
۲۹۴'۲۲۸'۲۶۳	
سعید بن جبیر ۴۸۴	ژ
سعید بن هبة الله ۳۱۳	ژ. استفانسون ۴۴۰

سلطان مراد ۲۲۸	سعید هروی ۲۶۴
سلطان مصطفی خان ۳۸۱	سقراط ۳۲۰
سلطان مصطفی میرزا ۱۹۶	سکاکلی (ابویقوب یوسف) ۱۸۷
سلطان ملکشاه ۳۷۱-۳۶۰-۳۰۹	سلاجقه ۲۱۹
سلطان میرزا علی ۱۰۲	سلطان ابراهیم بن مسمود ۲۲۵-۲۱۹-۲۰۴
سلطان ولد ۳۵۹	سلطان ابوسعید بهادر خان ۱۵۴-۱۴۲-۱۳۴
سلطان ساوجب ۳۱۰-۳۰۲-۲۴۲	سلطان بایزید خان ۱۵۶
سلیم ۲۶۳-۲۵۹	سلطان حسن میرزا ۹۹۷
سلیمان تلسانی ۲۵۶	سلطان حسین میرزا باقرا ۲۷۱-۲۱۴-۲۰۹
سنائی ۱۹۶	۴۳۵
سغانی ۲۷۳	سلطان حسین میرزا بهادر ۱۵۴
سوال بن یحیی ۳۵۱	سلطان سلیم خان ۳۱۸
سنائی غزنوی (مجدود بن آدم) ۱۹۱	سلطان سلیم بهادر ۴۱۵
۲۱۶-۲۱۷-۲۱۹-۲۴۲-۲۶۳-۲۶۴	سلطان سنجر ۲۹۰-۲۰۹-۲۷۹
۴۱۵-۳۶۸	سلطان شمس الدین محمد ۱۹۷
سورنس ۴۷	سلطان عبدالله قطبشاه ۱۵۹
سوزنی ۲۶۵-۲۶۴-۲۶۳-۲۱۷	سلطان عبدالحمید خان ۱۶۳
سوزی ۱۹۶	سلطان عثمان خان ۳۸۱
سهر وردی (ابوالفتح یحیی) ۷-۵۸	سلطان علاء الدین محمد ۱۹۷
۳۸۹-۳۶۴-۷۶	سلطانعلی طیب ۲۹۴
سهل بن بشر یهودی ۸۰	سلطانعلی مشهدی (خطاط) ۲۱۳-۲۰۹
سهل بن عبدالعزیز ۷۵	۲۷۰-۲۱۴
سهل عبدالله تستری ۲۷	سلطان محمد ۱۹۷
سهوی (میرحسین) ۱۹۷	سلطان محمد بن مراد خان ۲۲۸-۳۳
سهیلی ۲۵۷	سلطان محمد بهادر ۲۴۵
سید اسمعیل موسوی ۳۲۴	سلطان محمد حونه ۳۳۵
سید جعفر ۳۶۳	سلطان محمد خان عثمانی ۴۳۸
سید جلال خوارزمی ۲۱۷	سلطان محمد خدا بنده ۴۱۱-۳۳۳-۱۴۴
سید حسن غزنوی ۲۱۷	سلطان محمد (رئیس) ۱۹۶
سید حسین شیرازی ۱۲۴	سلطان محمد فاتح ۲۲۸
سید ذوالفقار شیروانی ۲۴۳	سلطان محمد قطبشاه ۳۴۲-۱۳-۱۲
سید رضی ۳۴۸-۲۴۱-۲۴۰	سلطان محمد نور (خطاط) ۲۱۴

شاه شجاع بهادر ۴۸۴	سید سجاد (حضرت) ۲۱۵۰۷
شاه صفی ۴۵۴۰۱۵۰	سید شریف جرجانی ۱۸۶'۸۹'۶۹'۴۷
شاه طهماسب صفوی ۱۲۶'۱۲۵'۴۴	۲۸۶'۱۸۷
۲۰۴'۲۹۶'۲۵۵'۲۴۷'۱۹۵'۱۴۹'۱۴۱	سید علیخان (علی صدرالدین) ۲۳۶
شاه عالم ۴	سید محمد ۲۷۴
شاه عالمگیر ۳۴۲	سید محمد مرتضی زیدی ۲۷۸
شاه عباس اول ۳۰۲'۱۹۵'۱۴۱'۹۰'۸۷	سید محمد نوربخش ۳۶۹
شاه عباس ثانی ۱۸۱'۱۴۰'۹۴'۹۳	سید مرتضی (علم الهدی) ۱۵۸'۱۰۸
۴۲۵'۳۲۹'۲۸۱	۲۴۸'۱۶۸
شاه فقیرالله ۲۵۳	سید اسفرنگ ۲۶۳
شاهقلی زنگنه ۱۱۲	سید الدولة بن حمدان ۲۰۲
شاهکی رنانی ۱۹۶	سیدالدین حاجی ۳۷۱
شاه محمود ۱۹۶	سیدالملک نوری ۳۶۰۰۳۳۶
شاه محمود افغان ۳۸۱	سیدی ۲۵۶'۲۵۳
شاه محمود (خصّاط) ۴۳۵۰۲۷۰	سیوطی (جلال الدین عبدالرحمن) ۴۶'۳۴
شاهمیر ۱۹۶	۴۵۰'۱۸۲'۱۶۵'۱۶۱'۱۵۸'۱۱۳
شاه نعمت الله ۲۱۷	ش
شاهی (امیر) ۲۵۶'۲۵۳'۲۱۷	شایور طهرانی ۲۶۳'۲۶۲'۲۵۳
شجاع الدین (مخضفر) ۱۹۶	شارل ریو ۲۲۲'۱۴۴
شجاع الدین کربالی ۴۲۳	شارل شفر (مستشرق) ۳۴۰'۱۲۷
شجاع (کور) ۱۹۶	شاطبی مقرئ (ابو محمد القاسم) ۳۰
شرر ۲۳۲	شافی ۲۵۹
شرف (شاعر) ۲۵۷'۱۹۶	شاه اسمعیل ثانی ۳۶۲'۱۴۹
شرف برسوی ۴۰۸	شاه اسمعیل صفوی ۱۹۴'۱۴۹'۱۴۱'۱۳۸
شرف بن التوید ۳۵۵	شاهجهان ۲۲۲'۲۲۱
شرف جهان قزوینی ۲۵۵	شاهرخ ۱۴۴
شرف الدین آملی ۱۰۰	شاه زمان ۳۸۱
شرف الدین شغروه ۲۶۴'۲۱۹	شاه سلطان حسین ۳۱۸
شرف الدین علی یزدی ۱۴۷'۱۴۶	شاه سلطان محمد ۱۴۹'۱۴۱
شرف الدین کرکی ۴۲	شاه سلیمان صفوی ۳۱۷'۲۸۰'۱۵۴'۹
شرف الدین نوشروان ۱۷۸	۳۳۷
شرمی ۲۵۷'۱۹۷	شاه شجاع ۱۲۴

شیخ ابواسحق ۲۸۲۰۲۴۷	شروانشاه ۱۹۰
شیخ احمد بن الحر العالمی ۳۲۱	شریشی ۱۷۸
شیخ احمد علی ۴۶۰	شریف ۲۵۰، ۱۹۶
شیخ اسمعیل سیسی ۲۲۷	شریف کشمیری ۲۵۱
شیخ اشراق (سهروردی) ۴۱۱، ۳۹۸	شریفی ۲۵۷
شیخ بهاء الدین یعقوب ۴۲۳	شریک ۳۸۴
شیخ تقی الدین (ابن حجة) ۱۹۴	شعله ۲۶۳
شیخ تیفاشی (احمد) ۴۴۶	شعوری ۱۹۶
شیخ جنید ۳۲۸	شفائی ۲۷۵، ۲۵۹، ۱۹۶
شیخ جواد ۳۳	شفیعا (خطاط) ۴۷۱
شیخ رجب برسی ۳۲۹	شکوهی ۳۷۴
شیخ رجب هندی ۲۷۱	شکیبی ۱۹۷، ۱۹۶
شیخ شبستری (محمود) ۲۷۹، ۳۶۹، ۷۵	شمس کشمیری ۶۰
۴۲۳، ۲۸۵	شمس الدین ایلمتش ۴۳۲
شیخ شهاب ۲۷۹	شمس الدین تبریزی (شیخ) ۲۲۶
شیخ طبرسی (ابوعلی الفضل) ۳۵، ۳۲، ۲۸	شمس الدین جوانقاری ۴۵۲
شیخ طوسی (ابو جعفر محمد بن حسن)	شمس الدین سمرقندی ۸۸
۱۸، ۱۶	شمس الدین کیشی ۳۹۴، ۳۶۵
شیخ عبدالحمید ۴۶۱	شمس الدین محمد جورینی (ساجدیوان)
شیخ عبدالرحمن سفرانی ۲۲۷	۴۷۶، ۳۹۴، ۳۹۰
شیخ عبدالشکور ۱۲۳	شمس الدین مگی ۲۱۷
شیخ عبدالغنی نابلسی ۴۱۹	شمس طوسی ۲۶۴
شیخ عبدالواسع ۱۲۳	شمس فخری (محمد) ۲۸۲
شیخ عنوان ۴۱۸	شمس فراهانی ۲۶۲
شیخ علی اکبر ۴۶۸، ۴۶۷، ۴۵۹	شمس المعالی (قابوس و شمگیر) ۱۶۰
شیخ فخر الدین (عراقی) ۴۲۴، ۱۸۰	شهاب الدین خبوقی ۴۳۴
شیخ فیضی ۱۲۳	شهر زوری (محمد بن محمود) ۳۲۷
شیخ محمد امین ۱۹۷	شهرستانی (محمد بن عبدالکریم) ۳۹
شیخ محمد تمیمی ۴۵۷	شهردان ۴۹۲، ۴۹۰، ۱۰۸، ۶۲
شیخ محمد خندان (خطاط) ۲۱۴	شهیدی ۲۵۷
شیخ محمد علی حزین ۳۷۳، ۲۵۲	شیخ ابراهیم یازجی ۱۷۴
شیخ محمد قوری ۴۶۵، ۴۵۸، ۴۵۷	

۲۸۳	صفي بن علي الوندكلى	۲۱۳	شيخ مفيد (ابوعبدالله محمد)
۲۰۳	صفي الدين حلى	۴۱۷	شيخ نجاج
۲۲۴	صفي الدين قارون	۳۲۳	شيخ نورالدين على مكى
۱۷۳	صفي الدين محمد	۱۶	شيخ يوسف بحراني
۱۵۳	صفي قلى خان		ص
۲۶۲	صلاى	۲۷۴۰۲۶۳۰۲۵۳	صائب
۲۵۹	صوفى	۲۶۲	صابر
۴۳۹	صوت نظام	۳۶۰۰۱۶۵	صاحب بن عباد
۱۷۱	صولى شطرنجى (محمد)	۱۹۶	صادق
۲۱۶	صهبا	۴۸۲	صادق بن صالح
	ض	۲۲۲	صاعديه
۲۶۲۰۲۵۳۰۱۹۶	ضميرى	۱۹۷	صافى
۲۵۴	ضياء	۲۵۷	صالح
۱۹۶	ضياء الدين محمد	۲۸۴	صالح بن سليمان
	ط	۲۷۶	صالح بن مهله
۲۶۳۰۲۵۳۰۱۹۶	طالب	۲۵۳	صالحى
۲۵۳	طالبى كلیم	۲۳۲۰۲۱۸	صبا (فتحعلى خان)
۲۱۹	طاهر بن محمد	۲۱۶۰۲۳۲	صباحى
۱۴۴	طاهر سبزواری	۲۵۷۰۱۹۶	صبجى
۲۵۳	طاهرى	۱۹۶	صبرى
۱۵۳	طاهريان	۲۳۲	صبور
۲۶۳	طبيب اصفهانى	۱۹۷	صبورى
۱۹۷	طبخى	۲۶۲	صحنفى
۱۴۶	طراغای	۳۷۵	صدر جهان
۲۱۹۰۲۰۷	طفانشاه	۴۱۹۰۴۱۴۰۴۱۲	صدرالدين قونوى
۱۵۷ ' ۱۶۹	طفرائى (حسين بن على)	۲۵۹	صدرالدين محمد
۴۶۵ ' ۴۶۴ ' ۴۶۳ ' ۴۶۱		۲۵۳۰۱۹۶	صرفى
۲۶۳۰۱۹۷	طفلى	۴۰۳ ' ۲۸۶ ' ۲۴۴	صفا (ميرزا عليمحمد)
۳۷۰	طمطم هندى	۱۵۳	صقاريان
۲۰۶	طوئون	۱۶۹ ' ۱۶۶ ' ۱۵۷	صفدى (صلاح الدين)
۲۵۶ ' ۲۵۳	طوسى مروى	۴۷۳	
		۱۵۳۰۱۴۹۰۱۴۲	صفوية

- طوفان ۳۱۶، ۲۶۴، ۲۶۳
 طوفی ۱۹۷
 طیبی ۲۹
- ظ
- ظریفی ۱۹۶
 ظل السلطان (سلطان محمود میرزا) ۱۴۷
 ظهوری ترشیزی ۱۶۴، ۲۴۵، ۲۵۲
 ۲۷۴، ۲۶۲، ۲۵۹
 ظهیر الدین بی بی ۲۰۰
 ظهیر قاریابی ۲۶۳، ۲۵۷، ۲۱۸
 ظهیر الملک کرمانی ۲۰۰
- ع
- عابد ۲۵۲
 عادل ۲۵۷
 عارضی ۱۹۶
 عارف ۱۹۷
 عارف طهرانی ۲۶۳
 عاشق ۳۱۶، ۲۶۴، ۲۶۳
 عاصم بن ایوب (وزیر) ۲۵۷
 عالم ۲۵۶
 عباس ۱۴۹
 عباسقلی شاملو ۲۷۶
 عباسقلی قدسی ۱۵۲
 عباس میرزا نایب السلطنه ۱۳۳
 عبدالله بریدی ۳۰۸
 عبدالله بک جندی ۳۳
 عبدالله بلیانی ۳۱۱
 عبدالله بن فضل الله ۳۱۶، ۱۳۴
 عبدالله بن محمد ۳۶۸
 عبدالله بن الهادی ۳۴۸، ۱۶۸، ۱۶۷
 عبدالله قطب ۳۴۶
- عبدالله منقری ۳۸۴
 عبدالحق (منصف) ۲۲۷
 عبدالحمید نشابوری ۳۰۲
 عبدالحی لاری ۹۳
 عبدالرحمن بسطامی ۴۸۳
 عبدالرحمن بن عتایی ۱۶۸
 عبدالرحمن بن عیسی ۱۷۴
 عبدالرحمن تاجوری ۳۵۴
 عبدالرحمن حضرمی ۱۶۴
 عبدالرحمن دمشقی ۳۰
 عبدالرحمن صوفی (ابوالحسین) ۱۰۷
 عبدالرحمن قرشی ۲۷
 عبدالرحمن (کاتب) ۲۸۴
 عبدالرحیم احمد سور ۲۷۹
 عبدالرحیم خلخالی (سید) ۲۱۳
 عبدالرحیم دماوندی ۴۲۷
 عبدالرحیم کاشانی ۱۵۴
 عبدالرزاق بک دنبلی ۳۱۵
 عبدالرزاق سمرقندی ۱۵۴، ۱۴۴
 عبدالرزاق کاشانی (کمال الدین) ۲۶، ۴۱۹، ۴۲۱
 عبدالرزاق لامبجی (علی) ۴۷، ۴۵
 عبدالرشید تنوی ۲۷۶
 عبدالرشید نسوی ۲۸۵
 عبدالرضا خان ۱
 عبدالصمد همدانی (ملا) ۴۱۴
 عبدالعزیز ۳۰۰
 عبدالعزیز بن عبدالرحمن ۴۷۴
 عبدالعزیز بن نصیر ۴۸۵
 عبدالعزیز جلودی ۲۴۰
 عبدالعلی شاه ۲۲۵
 عبدالغافر فارسی ۱۲

- عبد الغفار ۱۹۶
عبد الغفور لاری ۳۳۲
عبد القادر بادونی ۱۲۵
عبد القادر بغدادی ۱۸۶
عبد القادر رویانی ۱۰۲
عبد القادر صفدی ۴۱۸
عبد الکریم ۱۴۵
عبد الکریم کاشانی ۴۱۹
عبد الکریم گیلانی (طیب) ۲۹۱
عبدل ساکنی ۱۹۶
عبد اللطیف عباسی ۲۸۰، ۲۵۰
عبد المؤمن سبک ۳۲
عبد المجید مصری ۴۵۸
عبد الحمود ۴۵۳
عبد المسیح بن ناعمة ۷۷
عبد الملك بن محمد ۳۵۸
عبد الواحد جوزجانی ۶۳
عبد الواسع جلی ۲۶۳
عبد الوهاب بن وصال ۲۱۰
عبد الوهاب مالکی ۱۹۹
عبد الوهاب معموری ۲۳۹
عبدی شیروانی ۱۹۶، ۱۹۷
عبید ۲۵۷
عبید الله میکالی ۲۷۸
عبید زاکانی ۲۶۳
عثمان مختاری ۲۱۷، ۲۱۹، ۲۶۵
عجزی ۱۹۷
عذری بیکدلی ۳۱۶
عراقی (شاعر) ۲۵۷
عراقی (فخرالدین) ۴۱۲
عرفی ۲۵۳، ۲۶۲، ۲۶۳
- عروضی سمرقندی (احمد بن عمر) ۱۶۱
عزت الله ۳۴۴
عزالدين فریومدی ۴۳۰
عزی ۱۹۷
عزیز نسفی ۴۰۴
عسجدی ۲۲۰
عصام ۱۸۶
عصفور ۱۹۶
عصمت ۲۵۳، ۲۵۶
عصمت الله بخارانی ۲۶۴
عضد الدوله دیلمی ۱۰۸
عضد الدوله (شیرزاد) ۲۲۵
عطاء الله ۳۶۰
عطار (فرید الدین) ۲۵۷، ۲۶۰، ۲۶۸
عظاملك جوینی (صاحب دیوان) ۱۳۴، ۴۷۶
عکبری ۱۶۹، ۱۷۸
علاء الدین ۳۵۲
علاء الدین نکش ۲۲۲
علامه ایچی (عضد الدین عبد الرحمن) ۲۱
۴۶، ۴۷، ۲۱۷، ۲۱۸، ۲۱۹
علامه تفتازانی (مسعود بن عمر) ۴۱، ۴۶
۱۸۳، ۱۸۴، ۴۷۹
علامه حلّی (حسن بن یوسف) ۴۱، ۶۹، ۲۹۰
علامه سخاوی ۳۰
علا ی بخاری (علیشاه) ۸۳
علقمة بن عبدة ۲۵۸
علی اشرف (نقاش) ۴۶۹
علی افضل (طیب) ۳۰۲
علی (امیر المؤمنین) ۲۴۰، ۲۴۱، ۲۳۰
۲۴۱، ۲۴۸، ۲۹۳، ۴۸۶
علی باکوئی ۲۷۱
علی بن ابراهیم ۱۳

علی بن ابراهیم قمی ۲۶	علیقلی خان گروسی ۲۳۵
علی بن ابوبکر هروی ۴۳۸	علیقلی خان واله ۲۳۰
علی بن ابی العز وزیر ۱۷۸	علی گیلانی ۳۱۹
علی بن احمد نسوی ۱۰۸، ۱۱۵	علی مازندرانی ۴۴۱
علی بن احمد نشابوری ۲۴۰	علی مؤید (خواجه) ۲۱۸
علی بن برهان الدین ۳۱۴	علیبردان خان ۷۳
علی بن بصروه ۳۱	علی معدانی ۷۲
علی بن حسین مسعودی ۱۲۷	علیقنق بیهبانی ۷۳
علی بن خلیفه مساکنی ۲۲	علیقنق کمره ۲۵۳، ۲۶۲
علی بن رضوان (طیب) ۱۰۵	عماد ۲۵۷
علی بن زید بیهقی ۱۹۹	عمادالدوله دولتشاهی ۴۹
علی بن طیفور ۳۳۴، ۳۳۵	عمادالدین عمر ۲۵۲
علی بن عمر ۱۱۲	عمادالدین کتاب ۱۹۹
علی بن عیسی اربلی ۳۲۴	عمادی ۲۱۷
علی بن غالب ۱۴	عمران حنفي ۳۰۶
علی بن قاسم طبری ۱۶۹	عمر بن احمد خربوطی ۲۴۴
علی بن محمد ابرزی ۲۰۷	عمر بن سهلان ۳۵۷
علی بن محمد قوشچی ۹۹	عمر بن علی ۳۵۷
علی بن مسافر ۱۸۷	عمر بن فرخان طبری ۸۰
علی بن موسی الرضا (حضرت) ۲۱۷، ۲۷۶	عمر سهروردی ۳۵۲
علی بن هارون زنجانی ۵۱	عمق ۲۶۳
علی بن هندو ۴۰۰	عمیدالدین اسعد ۲۳۸
علی حمزه اسفراینی ۴۷۹	عنایت الله لاهوری ۴۲۸
علی دستجردانی ۶۸	عنصری (حسن بن احمد) ۲۲۰، ۲۶۳
علیرضا ۳۵۹	عوفی (محمد) ۲۱۰، ۴۳۱، ۴۴۴
علیرضای شریف ۱۳۱	عهدی ۱۹۶
علی ساوی ۲۸۹	عهدی (ترك) ۲۶۲
علی طعمه ۲۴	عیسی بن جنید ۳۲۹
علی قضمونی ۴۱۹	عیسی بن محمد ۳۰۱
علیقنق بیك (نقاش) ۴۶۹	عیسی بن محمد صفوی ۱۸۶
علیقنق چلاوی ۱۲۲	عین القضاة همدانی ۴۱۷، ۴۲۰

۲۵۲، ۲۷۹	عین الملك اشعری ۴۴۲
فخرالملك ۳۷۱، ۳۹۸، ۴۰۷	غ
فغری ۱۹۶، ۲۵۷، ۲۶۳	غالب دهلوی ۳۱۶، ۳۷۱
فدائیم ۲۶۳	غباری (ترك) ۲۶۲
فراقی ۱۹۶، ۲۵۷	غربت ۲۵۳
فرخ زاد ۱۲۸	غربتی ۲۵۷
فرخی ۲۲۰، ۲۶۳، ۲۶۵	غز ۱۱۴، ۱۵۰
فردريك ديتريسي ۳۹۵	غزالی (ابو حامد محمد) ۲۴۱، ۳۸، ۲۹
فردريك روكرت آلمانی ۱۶۵	۳۴۲، ۳۴۷، ۳۷۹، ۴۰۱، ۴۵۲، ۴۵۵، ۴۸۹
فردوسي ۲۲۰	غزنويه ۱۵۳، ۲۰۴، ۲۲۵، ۳۷۲
فردی ۱۹۷	غضابری رازی ۲۲۰
فرشوار حرشاه ۴۰۰	غنی ۲۵۳
فرصت (محمد نصير) ۱۸۹	غوریان ۱۵۳، ۱۶۲
فرفوربوس صوری ۶۵، ۷۷	غیاث (منصور) ۳۶۶
فرقانی ۵	غیاث کاشانی ۹۹، ۴۰۹
فروغی ۱۹۷، ۲۶۲	غیرت ۳۱۶
فروغی کابلی ۲۵۳	ف
فرید الدین احوول ۲۶۳	فارابی (ابو نصر محمد) ۵۹، ۶۰، ۲۵۲
فرید الدین شعیب ۱۹۶	۳۶۵، ۳۹۱، ۳۹۵
فرید کاتب ۲۶۲	فارغی ۲۵۳، ۲۵۶
فسونی تبریزی ۱۹۷	فاندیک (ادوارد) ۲۶، ۵۶، ۷۱، ۸۶، ۲۹۹
فضل الله بن عبدالله شیرازی ۱۵۵	فانی ۱۹۷، ۲۵۷
فضل الله بن محمد ۳۰	فایض ۲۵۳، ۲۶۳
فضل الله طیب ۲۰۲	فتح الله شهرستانی ۳۳۵
فضل الله وزیر ۴۲۱	فتحعلی شاه ۱۲۲، ۱۲۳، ۱۲۴، ۱۴۶، ۱۸۹
فضل بن حاتم نیریزی ۸۶، ۱۱۱	۲۱۵، ۲۲۲، ۲۲۵، ۴۰۳، ۴۳۵، ۴۹۳
فضلي ۲۶۲	فخرالادبیه ۱۳۷
فضولی بغدادی ۲۵۸، ۳۸۵، ۴۰۷	فخرالدوله دیلمی ۹۸
فضانی ۲۵۷	فخرالدین بناکتی ۱۴۱، ۱۴۲
فضانی (ترك) ۲۶۲	فخرالدین حسینی ۴۴
فنفور ۲۵۳، ۲۶۳	فخررازی (محمد بن عمر) ۶۵، ۷۴، ۷۵

قرآه اودی ۳۸۴	فکری ۱۹۶
قراقوبیلو ۱۵۳	قورزه ۶۵
قرن ارسلان ۲۱۹	فهیمی طیب ۳۴۴
قرلیاش ۲۵۳	فهیمی (موحدالدین) ۲۶۳-۱۹۶
قروینی (ابوعبدالله زکریا) ۴۳۸	فیروز آبادی (مجدالدین محمد) ۲۷۸
قسطابن لوقا ۱۱۷-۰۸۴	فیض کاشی (محسن) ۲۴۷-۲۶۹-۴۱۳-۴۲۴
قسی ۱۹۶	فیضی ۳۷۴-۲۵۷-۲۵۳-۱۹۷
قصرانی ۴۰۸	ق
قطب تختانی (محمد) ۷۴-۰۶۵-۰۵۵	قاآنی (میرزا حبیب) ۲۴۶
قطب الدین مبارکشاہ ۲۶۸	قائم مقام (میرزا ابوالقاسم) ۴۸۹-۴۷۱-۴۷۰
قطب الدین محمود رازی ۵۵	قاسم ۲۵۶
قطب راوندی ۳۴۸	قاسم دیوانه ۲۵۴
قطبشاہ (عبدالله) ۲۷۱	قاسم فرخودی ۳۷۱
قطب شیرازی (محمود بن سمود) ۶۷	قاضی احسن مکی ۱۲
۳۰۹-۲۹۰-۲۸۸-۱۰۱-۹۰-۸۷-۶۹	قاضی بیضاوی (ابوسعید عبدالله) ۵۰۰-۴۶
۴۰۸-۳۵۸-۳۵۱	قاضی تنوخی (محسن) ۴۳۱
قطب مصری ۲۸۹	قاضی حسین ۴۲۳
قطران ۲۶۷-۲۶۶-۲۶۳-۲۲۱	قاضی زاده رومی (موسی) ۱۰۷-۱۰۶-۹۹
قظی (جمال الدین علی) ۱۱۰-۷۰-۶۷-۵۹	قاضی سعید قمی ۴۱۲
قمری ۲۵۷	قاضی عبدالجبار ۴۶۶
قنوس (ملک اشرف) ۲۶۱	قاضی میرک ۱۹۷
ک	قاضی نور ۲۶۲
کاتبی ۲۵۶-۲۳۴	قاضی نورالله شوشتری ۴۵۲-۳۲۶-۱۲۵-۲۰
کارکیا سلطان حسن ۵۷	قاضی وافی ۱۹۷
کاشفی بیہقی ۲۴۹	قایمی ۱۹۷
کافی ۱۹۷	قبولی ۲۵۷
کافیجی ۲۴	قیلان بیک ۲۵۳
کاموز خان ۱۳۵	قتلغ بلکا ۱۸۰-۱۷۹
کامی ۲۵۶-۲۵۳	قدری ۱۹۷
کاوس بن اسکندر ۴۰۶	قدسی ۳۷۴-۱۹۶
کیرین اویس ۳۱۸	قراختای ۱۵۳
	قراری ۱۹۷

کریا بدوف ۴۸۹	کیرنیک ۱۰۰
کلخنی ۲۵۷	کرزن (لورد) ۱۲۳
کلروپ ۱۰۸	کریستنسن (مستشرق) ۳۹۸
کلخنی ۱۹۶	کریخان زند ۱۳۱
کنابادی (ملا سلطانملی) ۴۲۰	کسری ۱۹۶
گویا ۲۵۳	کشتاسب ۹۲
کب ۱۳۱، ۴۳۴	کلامی ۱۹۶
کیلان شاه ۴۰۶	کلثویاتر ۱۲۹
ل	کلان هوار (مستشرق) ۳۴۸
لاله خاتون ۲۶۳	کلنل جایا کار ۴۵۰
لاهیجی (محمد) ۴۲۳، ۴۲۶	کلیم (ابوطالب) ۲۲۱، ۲۲۲، ۲۲۳، ۲۲۴، ۲۲۵
لسان الملك (محمد تقی) ۳۲۹	کلینی رازی (محمد بن یعقوب) ۱۲، ۱۵، ۲۶
لسانی ۲۲۳، ۲۵۶، ۲۶۲	کمال ۲۵۷
لصف الله بن خضر ۳۳	کمال آذری ۲۵۴
لصف الله کاشانی ۴۷۵	کمال بن نور ۲۹۶، ۴۰۴
لطفعلی خان زند ۱۳۱، ۱۳۲	کمال خجندی ۲۱۲، ۲۲۶، ۲۲۷، ۲۵۴
لطفی ۲۶۲	کمال الدین ابوالخیر ۲۸۸
لوحی ۱۹۶	کمال الدین احمد ۳۹۰
لوقا بن سراقیون ۴۴۸	کمال الدین اسمعیل ۲۲۲، ۲۲۳، ۲۲۴، ۲۹۴
لهراسب ۹۲	کمال الدین فارسی ۱۸۵
م	کمالی ۱۹۶
مالک اشتر ۴۸۶	کندی (ابویوسف یعقوب) ۷۷، ۱۲۱، ۴۰۰
مؤمن استرابادی ۲۶۳	کوجکونجی خان ۲۹۴
مأمون ۱۷۱، ۳۷۶	کوشیار بن لیان ۸۰، ۸۶، ۱۰۱
مانالوس ۱۱۶، ۱۱۷	کابیان ۱۴۵، ۱۵۲
مانی ۲۵۵، ۲۵۷	کیخسرو بن علاء ۱۰۱
مؤیدالدوله ۴۰۳	کیخسرو بن مقبول الملوك ۲۹۲
مایل ۲۳۲	کیومرث میرزا ۴۸۲
مایلی ۱۹۷، ۲۶۳	س
مقتنی (احمد بن الحسین) ۲۰۳، ۲۲۴	کاهی ۲۵۴
متین کشمیری ۲۵۲	کای لیسترانج ۴۴۰

محمد بن امور ۲۸۴	مجد الدوله ۴
محمد بن ایوب طبری ۸۰	مجدالدین بیدادی ۴۳۴، ۳۵۵
محمد بن توشکین ۲۹۵	مجدالدین طیب ۳۱۲
محمد بن جریر طبری (ابوجعفر) ۱۲۹	مجدالدین محمود ۲۳۳
محمد بن جعفر نرشی ۱۲۶	مجدالدین همکر ۲۶۲
محمد بن حاج حسن ۲۹۲	مجدالملك ۴۸۸
محمد بن حباک ۸۲	مجدالملك (میرزا تقی خان) ۲۲۰
محمد بن حسن ۳۷۸	مجدالملك یزدی ۴۷۶
محمد بن حسن حلّی ۳۹۰	مجرم ۲۵۶
محمد بن حسین سلمی ۳۳۱	مجلسی (محمد باقر) ۴۰۳، ۳۸۶، ۲۴۰
محمد بن زفر ۱۲۷	مجلسی ثانی ۲۴۰، ۱۹، ۶
محمد بن زکریا ۳۰۹، ۳۰۷، ۳۰۱	مجیر ۲۳۲
محمد بن السلطان قلاون ۵۰	مجیرالدین بیلقانی ۲۶۴، ۲۶۳، ۲۱۹
محمد بن شحنه ۳۲۱	محبالدین خطیب ۳۹۹
محمد بن شریف ۱۸۳	محتشم ۲۵۳، ۲۴۶، ۱۹۶
محمد بن صلاح عدینی ۱۶۸	محرمی ۲۵۷
محمد بن ضیاءالدین ۴۲۶	محننا (شیرازی) ۲۶۲
محمد بن عبدالباقی ۳۵۷	محمد ۹۲
محمد بن عبد الخالق ۲۷۹	محمد آفرائی ۳۱۰
محمد بن عبد السلام ۳۰۷	محمد ابراهیم ۱۶
محمد بن علی ۳۰۲	محمد ابراهیم شیرازی ۱۲۸
محمد بن علی متطبیب ۲۹۸	محمد اکبر پادشاه ۱۲۲، ۱۲۳، ۱۲۵، ۱۲۳
محمد بن علیمحمد ۲۴۵	۲۷۵
محمد بن علی مطهر ۱۸۲	محمد اکبر عرف ۳۰۱
محمد بن غازی ۳۴۵	محمد امین قاطع ۳۰۲
محمد بن مبارکشاه ۸۲، ۶۹	محمد انصاری ۴۴۸
محمد بن محمود آملی ۴۹۲	محمد باقر اصفهانی ۸۹
محمد بن مرتضی ۳۳۲	محمد باقر خونساری ۲۳، ۱۶
محمد بن مسعود غزنوی ۱۱۱، ۱۰۲	محمد باقر یزدی ۱۱۰، ۹۳
محمد بن معشر ۵۱	محمد بذل الرحمن ۶۳
محمد بن یوسف صالحی ۳۱۴	محمد بسطامی ۴۱۷
	محمد بن ابی بکر ۴۸۷

محمد طائی همدانی ۱۲	محمد تقی تبریزی ۴۵۰
محمد طاهر وحید ۱۴۰	محمد تقی خان یکلریگی ۱
محمد عبده (شیخ) ۲۴۸	محمد تقی سپهر ۴۷۴
محمد عصمت الدین ۱۸۲	محمد تقی شیرازی ۴۸۱
محمد علی اردکانی ۲۳	محمد جعفر خان زند ۱۳۱
محمد علی بیرجندی ۴۰۹	محمد جهانگیر بهادر ۱۲۶
محمد علی دقتردار ۲۲	محمد حسن اصفهانی ۲۸۷
محمد علی شاه ۲	محمد حسن لال (قاش) ۴۶۹
محمد فارسی ۲۸۹	محمد حسین بحرانی ۲۴۸
محمد فارسی (ابو احمد) ۲۹۹	محمد حسین منشی ۴۰۳
محمد قاسم (کاتب) ۱۷۲۰۱۰۵	محمد حسینی عاملی ۱۰
محمد قاسم کاشانی ۲۸۰	محمد خطابی ۲۰۰
محمد قدسی (کاتب) ۲۱۳	محمد خوارزمشاه ۲۲۲
محمد قلی سلیم شاملو ۲۶۲	محمد داود ۲۴۰
محمد کباتی ۲۶۴	محمد دمیری ۴۵۰
محمد کاظم خونینی ۴۷۶	محمد رضا شیرازی ۱۳۲
محمد کریم (خطاط) ۴۷۲	محمد رضی مستوفی ۹۴
محمد مؤمن جرفادقانی ۱۵۶	محمد رفیع ۹۶
محمد مؤمن جزایری ۲۸' ۱۶۶' ۴۰۳	محمد زکیخان ۳۲۶
محمد مؤمن فیروز آبادی ۲۶۲	محمد سبکی ۶۹
محمد مروی ۲۹۳	محمد سهلانی ۳۵۷
محمد معصوم ۲۶	محمد شاه قاجار ۴۴۵۰۱۳۳
محمد منصور ۴۵۱	محمد شاه هندی ۲۳۵۰۱۳۲۰۱۰۳
محمد موسوی ۹	محمد شریف ۳۳۸
محمد موصلی ۲۰	محمد شریف بیک ۱۲۰
محمد مهدی خونساری ۲۳۶	محمد شهرستانی ۲۵۰
محمد مهدی شریف ۲۹۸	محمد صادق ۳
محمد میرک ۲۶۳	محمد صادق شیرازی ۲۹۲
محمد نصیر ۱۵۶	محمد صادق وقایع نگار ۴۳۴
محمد نصیر یردی ۳۷۶	محمد صالح فروزینی ۱۸۱
محمد نظام الدین (دکتر) ۴۳۴۰۴۳۲	محمد صوفی ۱۹۷
محمد ولی میرزا ۲۳	

- مسیحی ۲۰۷۰۱۹۷
 مشتاق اصفهانی ۳۱۶۰۲۶۴
 مشربی ۱۹۶
 مشفق ۲۰۳۰۱۹۶
 مصطفی افندی ۱۴۷
 مصطفی بن بیر احمد ۳۰۱
 مصطفی یاشا ۳۷۵
 مصطفی کالیولی ۱۷۶
 مصلح الدین لاری ۱۲۸
 مطربی ۲۶۳
 مطرزی ۲۷۴۰۱۷۸
 مظفر الدین شاه ۴۲۹۰۲۵۱۰۱۲۲
 مظفر الدین علی ۴۲۳
 مظفر علیشاه ۲۲۶
 مظفر هروی ۲۶۴
 مظهر ۲۵۳
 معتصم بالله ۱۷۱
 معتضد بالله ۱۷۱
 معتمد الدوله ۴۷۱
 معتمد الدوله (منوچهر خان) ۲۶۷
 معتمد الملك ۱
 معتمد الملك (یحیی خان) ۲۸۸
 معروف ۱۹۷
 مزالدین محمد ۱۹۶
 معزی ۲۶۵
 معلوم تبریزی ۲۵۳
 معین الدوله (ابوالشمس) ۱۲۰
 مغربی (محمد شیرین) ۲۵۷' ۲۲۷' ۲۲۶
 مغول ۱۵۳۰۱۴۶۰۱۳۶۰۱۳۴۰۱۳۲
 مفتون ۲۵۳۰۲۲۲
 مفلح ۱۹۶
- محمد هاشم (خطاط) ۲
 محمد هاشم (سید) ۲۶
 محمد هیکل جزینی ۴۹۰
 محمدی بیک قاجار ۱۹۷
 محمد یونس همدانی ۲۷
 محمود ۱۰
 محمود بن حسن ۲۹۲
 محمود بن علینقی ۴۹۳
 محمود بیک (سالم) ۱۹۷
 محمود جندی ۴۱۹
 محمود جوشقانی (کاتب) ۳۵۲
 محمود خلیفه ۱۹۶
 محمود عراقی ۳۵۵
 محمود لاهیجانی ۲۸۰
 محمود میرزا ۲۱۵
 محیی الدین غرناضی ۴۲۱
 مذاقی ۱۹۶
 مذهب باشی ۱
 مردمی ۱۹۶
 مرزبان بن رستم ۲۴۵
 مرزوقی (امام) ۱۵۸
 مرشد بروجردی ۲۶۲
 مستر ماکامان ۴۴۲
 مستعصم بالله ۱۸۶
 مستعین بالله ۷۷
 مستنصر بالله ۶۳
 مسرور ۲۲۵
 مسعود ۲۵۷
 مسعود (جلال الدین) ۱۹۶
 مسعود (سلطان) ۱۲۸
 مسعود سعد سلمان ۲۰۴' ۲۲۵' ۲۲۳' ۲۶۵

الملك الكامل ۳۳۰	مقاتل بن عطية ۳۳۰
ملك مظفر (يوسف) ۲۰۰	مقتدى بالله ۲۷۱۰۳۱۴
ملك منصور (قلاوون) ۲۸۸	مقدس (شمس الدين محمد) ۴۳۸
ملكولم (سيرزان) ۱۴۶	مقصدي ۱۹۶
ملوك غور ۳۷۲	مقصود ۱۹۶
ملهی ۲۶۲	مقيا ۲۵۴
منتها ۳۶۸	مقبی ۱۹۶
منصور بن علي بن عراق ۱۱۱۰۸۲	مكتبی ۲۶۲۰۲۵۰۰۲۴۹
منصور بن محمد ۳۰۵	ملا بابو ۲۸
منصور بن نوح ساماني ۱۲۹	ملا حسنعلی ۲۶۳
منصوري ۱۹۶	ملا زاده ۱۲۶
منوچهر ۱۴	ملا سعید ۲۵۳
منومل ۱۰۳	ملا شمس گلانی ۴۴
مودود ۱۲۸	ملا صدرا (صدرالدين محمد) ۲۶'۱۴
مودود لاری ۳۵۹	۴۰'۴۲'۴۸'۴۹'۵۰'۵۳'۶۲'۶۴
مورلی ۱۲۸	۶۸'۶۹'۷۹'۸۰
موفق بن احمد ۳۳۰	ملا عرشی ۲۶۲
موفق بن علي هروی ۱۴۰	ملا فخری ۲۵۴
مولوی (جلال الدين محمد) ۲۵۰'۲۲۶	ملا قاسم شاديشاد (خطاط) ۲۱۴
۲۵۱'۲۵۱	ملا محسن فیض ۲۳۰۱۰۰۹۰۷
مولوی عبدالحلیم ۱۰۶	ملا محمد ابریشمی (خطاط) ۲۱۴
مولوی کرمانی ۲۲۶	ملا محمد امین ۲۶۹
مولوی محمد حسن ۴۷۹	ملا محمد صوفی ۲۶۲
مولی یوسف ۴۵'۴۶	ملا مظفر جنابدی ۱۲۱۰۹۰
مهري ۲۵۷	ملا معنی ۲۵۳
مهین بانو ۲۷۹	ملا میرزا جان ۶۵
میبدی یزدی (حسین) ۲۴۱۰۲۴۰۰۷۰	ملا هجری ۲۵۳
میثم بن علي بهرانی ۳۹۰	ملك ۲۵۷'۱۹۶
میدانی (ابوالفضل احمد) ۱۷۳	ملك آرا ۱۳۲
میر ابوالحسن فراهانی ۲۶۲	ملك اشرف ۸۲
میر اجری ۲۶۲	ملك دینار (غز) ۲۹۲
میر اشکی ۱۹۶	ملكشاه سلجوقی ۳۲۹

میرزا رضی تبریزی ۲۴۲	میر جعفری ۱۹۷
میرزا سلطان محمد ۱۴۷	میر حاج ۲۵۶
میرزا سلمان ۱۹۷	میر حالی ۱۹۷
میرزا شاکر ۲۵۳	میر خان ۱۰۲
میرزا شاهرخ کورکان ۱۴۶، ۱۴۷، ۱۵۵، ۲۱۸	میر داماد (محمد باقر) ۷۲
میرزا صادق ۱۹۷	میر رضی ۲۵۹
میرزا صایا ۲۷۴	میرزا آقا خان (صدراعظم) ۲۴۸
میرزا عابد ۱۰۲	میرزا آقاخان کرمانی (عبدالحسین) ۱۲۱، ۱۶۲، ۱۶۳، ۴۸۵
میرزا عبدالرحیم ۱۶۲	میرزا ابراهیم ۱۹۶
میرزا عبداللطیف ۱۴۷	میرزا ابوالحسن جلوه ۱۴، ۴۳، ۴۹، ۵۲، ۷۰
میرزا علیمحمد (خطاط) ۴۷۰، ۴۷۱، ۴۷۲	میرزا ابوصالب ۱۹۶
میرزا غلامحسین ادیب ۱۲۲، ۴۲۹، ۴۴۳	میرزا ابوالفضل ساوجی ۴۷۰
میرزا قبولی ۲۵۳	میرزا ابوالقاسم پسر وصال ۱۷۷، ۱۷۸
میرزا قلی میلی ۲۶۲	میرزا ابوالقاسم قمی ۲۲
میرزا کامران ۲۵۷	میرزا احمد نیریزی ۷۰۱
میرزا کوچک اصفهانی (خطاط) ۴۷۰	میرزا اسدالله شیرازی ۴۷۱
میرزا کوچک (وصال) ۲۳۰، ۲۳۱، ۴۷۱، ۴۷۲	میرزا اسمعیل تفرشی ۱۷۲
میرزا محرم قراباغی ۱۵۲	میرزا بابا ۴۶۹
میرزا محمد ۱۲۴	میرزا برخوردار ۴۳۶
میرزا محمد ابراهیم ۲۱۷	میرزا بزرگ ۲۹۴، ۴۰۲
میرزا محمد تقی ۲۲۶	میرزا تقی علی آبادی ۳۲۵، ۳۶۷
میرزا محمد حسین وزیر ۱۴۱	میرزا جعفر ۱۹۷
میرزا محمد خان قزوینی ۱۶۲، ۲۴۵، ۴۴۴، ۴۷۷	میرزا جلال حکیم ۱۹۶
میرزا محمد خان لواسانی ۴۴۵	میرزا حاتم بیک ۲۶، ۸۷
میرزا محمد رضا ۱۴۵	میرزا حبیب الله ۲۴۲
میرزا محمد علی خوشنویس ۸	میرزا حسامی ۱۹۶
میرزا محمد نصیر ۱۲۴	میرزا حسین نایب ۴۸۷
میرزا محمد ولی ۴۸۱	میرزا حیدر علی ۴۳۷
میرزا مسعود ۲۵۹	میرزا خانلر ۷
میرزا مهدیخان منشی ۱۳۳	میرزا خیرالله ۱۰۲
میرزا مهدیخان مهندس ۴۸۹	

نجاتی ۱۹۷	میرزای وقار (احمد) ۴۰۴
نجاتی (ترك) ۲۶۲	میر سید علی همدانی ۲۶۴
نجاشی ۲۴۰	میر عطا ۲۶۲
نجفعلی خان جبری ۲۷۱	میر علی (خطاط) ۴۷۱
نجم الدوله ۴۸۱۰۸۲	میر عماد حسنی (خطاط) ۴۷۱۰۲۲۰
نجم الدین رازی (شیخ) ۴۲۶'۳۰۵	میر فارغی ۱۹۷
نجم الدین کبری (احمد بن عمر) ۳۵۴	میرک بخاری ۶۱
نجیب اصفهانی ۲۲۹	میرکی ۱۹۶
نجیب الدین رضا ۴۲۷	میر محمد تبریزی (خطاط) ۵
نجیب الدین سمرقندی ۳۰۱	میر مسعود ۱۹۶
نحوی ۲۵۷	میر مشتاق ۲۵۳
نذری ۱۹۶	میر هاتفی ۱۹۷
نرگسی ۲۵۷	میر هاشمی ۱۹۶
نزاری ۲۵۷'۲۵۴	میر یعقوبی ۱۹۶
نسفی (عمر بن محمد) ۴۲۰'۴۱	میکائیل بن سنجوق ۲۰۷
نسیبی ۲۵۷	ن
نشاط (میرزا عبد الوهاب) ۲۷۵'۲۲۲'۱۷۲	نابغه ذبیانی ۲۵۸
نصرالله تتوی ۲۱۹	نادر شاه ۲۳۰'۱۲۲'۱۲۲
نصر بن احمد سامانی ۲۶۶	نادم گیلانی ۲۶۲
نصرة الدین احمد ۳۱۴'۱۵۰	ناصر بخاری ۲۶۴
نصیب ۲۱۶	ناصر خسرو (ابو نعیم حمید الدین) ۶۲
نصیرا ۲۵۹	۲۹۴'۲۶۶'۲۲۸'۲۲۷'۱۴۵
نصیر الدین طوسی (ابوجعفر محمد) ۴۲	ناصر الدین شاه ۴۸۷'۴۶۹'۴۴۴'۲۹۷'۱۲۳
۴۳' ۴۷' ۶۱' ۶۴' ۶۵' ۸۵' ۸۷' ۸۶'	ناصر الدین قباچه ۴۲۲
۸۹' ۹۱' ۹۲' ۹۴' ۹۶' ۹۷' ۹۸' ۱۰۰'	ناصر علی پنجابی ۲۵۳
۱۰۳' ۱۰۵' ۱۱۱' ۱۱۶' ۱۱۷' ۱۱۸'	ناصر الملک ۱۳۲
۱۲۰' ۱۲۱' ۱۲۵' ۱۲۶' ۱۲۷' ۱۲۸' ۱۲۹' ۱۳۰'	ناظم هروی ۲۷۰'۲۶۲
۱۳۱' ۱۳۲' ۱۳۳' ۱۳۴' ۱۳۵' ۱۳۶' ۱۳۷' ۱۳۸'	نامه نگار (میرزا شکرالله) ۲۸۸
۱۳۹' ۱۴۰' ۱۴۱' ۱۴۲' ۱۴۳' ۱۴۴' ۱۴۵' ۱۴۶'	نامی (محمد صادق) ۲۵۷'۱۳۱
۱۴۷' ۱۴۸' ۱۴۹' ۱۵۰' ۱۵۱' ۱۵۲' ۱۵۳' ۱۵۴'	نایب السلطنه (عبس میرزا) ۴۸۹
۱۵۵' ۱۵۶' ۱۵۷' ۱۵۸' ۱۵۹' ۱۶۰' ۱۶۱' ۱۶۲'	تاری ۲۶۳'۲۵۳'۱۹۷
۱۶۳' ۱۶۴' ۱۶۵' ۱۶۶' ۱۶۷' ۱۶۸' ۱۶۹' ۱۷۰'	
۱۷۱' ۱۷۲' ۱۷۳' ۱۷۴' ۱۷۵' ۱۷۶' ۱۷۷' ۱۷۸'	
۱۷۹' ۱۸۰' ۱۸۱' ۱۸۲' ۱۸۳' ۱۸۴' ۱۸۵' ۱۸۶'	
۱۸۷' ۱۸۸' ۱۸۹' ۱۹۰' ۱۹۱' ۱۹۲' ۱۹۳' ۱۹۴'	
۱۹۵' ۱۹۶' ۱۹۷' ۱۹۸' ۱۹۹' ۲۰۰' ۲۰۱' ۲۰۲'	
۲۰۳' ۲۰۴' ۲۰۵' ۲۰۶' ۲۰۷' ۲۰۸' ۲۰۹' ۲۱۰'	
۲۱۱' ۲۱۲' ۲۱۳' ۲۱۴' ۲۱۵' ۲۱۶' ۲۱۷' ۲۱۸'	
۲۱۹' ۲۲۰' ۲۲۱' ۲۲۲' ۲۲۳' ۲۲۴' ۲۲۵' ۲۲۶'	
۲۲۷' ۲۲۸' ۲۲۹' ۲۳۰' ۲۳۱' ۲۳۲' ۲۳۳' ۲۳۴'	
۲۳۵' ۲۳۶' ۲۳۷' ۲۳۸' ۲۳۹' ۲۴۰' ۲۴۱' ۲۴۲'	
۲۴۳' ۲۴۴' ۲۴۵' ۲۴۶' ۲۴۷' ۲۴۸' ۲۴۹' ۲۵۰'	
۲۵۱' ۲۵۲' ۲۵۳' ۲۵۴' ۲۵۵' ۲۵۶' ۲۵۷' ۲۵۸'	
۲۵۹' ۲۶۰' ۲۶۱' ۲۶۲' ۲۶۳' ۲۶۴' ۲۶۵' ۲۶۶'	
۲۶۷' ۲۶۸' ۲۶۹' ۲۷۰' ۲۷۱' ۲۷۲' ۲۷۳' ۲۷۴'	
۲۷۵' ۲۷۶' ۲۷۷' ۲۷۸' ۲۷۹' ۲۸۰' ۲۸۱' ۲۸۲'	
۲۸۳' ۲۸۴' ۲۸۵' ۲۸۶' ۲۸۷' ۲۸۸' ۲۸۹' ۲۹۰'	
۲۹۱' ۲۹۲' ۲۹۳' ۲۹۴' ۲۹۵' ۲۹۶' ۲۹۷' ۲۹۸'	
۲۹۹' ۳۰۰' ۳۰۱' ۳۰۲' ۳۰۳' ۳۰۴' ۳۰۵' ۳۰۶'	
۳۰۷' ۳۰۸' ۳۰۹' ۳۱۰' ۳۱۱' ۳۱۲' ۳۱۳' ۳۱۴'	
۳۱۵' ۳۱۶' ۳۱۷' ۳۱۸' ۳۱۹' ۳۲۰' ۳۲۱' ۳۲۲'	
۳۲۳' ۳۲۴' ۳۲۵' ۳۲۶' ۳۲۷' ۳۲۸' ۳۲۹' ۳۳۰'	
۳۳۱' ۳۳۲' ۳۳۳' ۳۳۴' ۳۳۵' ۳۳۶' ۳۳۷' ۳۳۸'	
۳۳۹' ۳۴۰' ۳۴۱' ۳۴۲' ۳۴۳' ۳۴۴' ۳۴۵' ۳۴۶'	
۳۴۷' ۳۴۸' ۳۴۹' ۳۵۰' ۳۵۱' ۳۵۲' ۳۵۳' ۳۵۴'	
۳۵۵' ۳۵۶' ۳۵۷' ۳۵۸' ۳۵۹' ۳۶۰' ۳۶۱' ۳۶۲'	
۳۶۳' ۳۶۴' ۳۶۵' ۳۶۶' ۳۶۷' ۳۶۸' ۳۶۹' ۳۷۰'	
۳۷۱' ۳۷۲' ۳۷۳' ۳۷۴' ۳۷۵' ۳۷۶' ۳۷۷' ۳۷۸'	
۳۷۹' ۳۸۰' ۳۸۱' ۳۸۲' ۳۸۳' ۳۸۴' ۳۸۵' ۳۸۶'	
۳۸۷' ۳۸۸' ۳۸۹' ۳۹۰' ۳۹۱' ۳۹۲' ۳۹۳' ۳۹۴'	
۳۹۵' ۳۹۶' ۳۹۷' ۳۹۸' ۳۹۹' ۴۰۰' ۴۰۱' ۴۰۲'	
۴۰۳' ۴۰۴' ۴۰۵' ۴۰۶' ۴۰۷' ۴۰۸' ۴۰۹' ۴۱۰'	
۴۱۱' ۴۱۲' ۴۱۳' ۴۱۴' ۴۱۵' ۴۱۶' ۴۱۷' ۴۱۸'	
۴۱۹' ۴۲۰' ۴۲۱' ۴۲۲' ۴۲۳' ۴۲۴' ۴۲۵' ۴۲۶'	
۴۲۷' ۴۲۸' ۴۲۹' ۴۳۰' ۴۳۱' ۴۳۲' ۴۳۳' ۴۳۴'	
۴۳۵' ۴۳۶' ۴۳۷' ۴۳۸' ۴۳۹' ۴۴۰' ۴۴۱' ۴۴۲'	
۴۴۳' ۴۴۴' ۴۴۵' ۴۴۶' ۴۴۷' ۴۴۸' ۴۴۹' ۴۵۰'	
۴۵۱' ۴۵۲' ۴۵۳' ۴۵۴' ۴۵۵' ۴۵۶' ۴۵۷' ۴۵۸'	
۴۵۹' ۴۶۰' ۴۶۱' ۴۶۲' ۴۶۳' ۴۶۴' ۴۶۵' ۴۶۶'	
۴۶۷' ۴۶۸' ۴۶۹' ۴۷۰' ۴۷۱' ۴۷۲' ۴۷۳' ۴۷۴'	
۴۷۵' ۴۷۶' ۴۷۷' ۴۷۸' ۴۷۹' ۴۸۰' ۴۸۱' ۴۸۲'	
۴۸۳' ۴۸۴' ۴۸۵' ۴۸۶' ۴۸۷' ۴۸۸' ۴۸۹' ۴۹۰'	
۴۹۱' ۴۹۲' ۴۹۳' ۴۹۴' ۴۹۵' ۴۹۶' ۴۹۷' ۴۹۸'	
۴۹۹' ۵۰۰' ۵۰۱' ۵۰۲' ۵۰۳' ۵۰۴' ۵۰۵' ۵۰۶'	
۵۰۷' ۵۰۸' ۵۰۹' ۵۱۰' ۵۱۱' ۵۱۲' ۵۱۳' ۵۱۴'	
۵۱۵' ۵۱۶' ۵۱۷' ۵۱۸' ۵۱۹' ۵۲۰' ۵۲۱' ۵۲۲'	
۵۲۳' ۵۲۴' ۵۲۵' ۵۲۶' ۵۲۷' ۵۲۸' ۵۲۹' ۵۳۰'	
۵۳۱' ۵۳۲' ۵۳۳' ۵۳۴' ۵۳۵' ۵۳۶' ۵۳۷' ۵۳۸'	
۵۳۹' ۵۴۰' ۵۴۱' ۵۴۲' ۵۴۳' ۵۴۴' ۵۴۵' ۵۴۶'	
۵۴۷' ۵۴۸' ۵۴۹' ۵۵۰' ۵۵۱' ۵۵۲' ۵۵۳' ۵۵۴'	
۵۵۵' ۵۵۶' ۵۵۷' ۵۵۸' ۵۵۹' ۵۶۰' ۵۶۱' ۵۶۲'	
۵۶۳' ۵۶۴' ۵۶۵' ۵۶۶' ۵۶۷' ۵۶۸' ۵۶۹' ۵۷۰'	
۵۷۱' ۵۷۲' ۵۷۳' ۵۷۴' ۵۷۵' ۵۷۶' ۵۷۷' ۵۷۸'	
۵۷۹' ۵۸۰' ۵۸۱' ۵۸۲' ۵۸۳' ۵۸۴' ۵۸۵' ۵۸۶'	
۵۸۷' ۵۸۸' ۵۸۹' ۵۹۰' ۵۹۱' ۵۹۲' ۵۹۳' ۵۹۴'	
۵۹۵' ۵۹۶' ۵۹۷' ۵۹۸' ۵۹۹' ۶۰۰' ۶۰۱' ۶۰۲'	
۶۰۳' ۶۰۴' ۶۰۵' ۶۰۶' ۶۰۷' ۶۰۸' ۶۰۹' ۶۱۰'	
۶۱۱' ۶۱۲' ۶۱۳' ۶۱۴' ۶۱۵' ۶۱۶' ۶۱۷' ۶۱۸'	
۶۱۹' ۶۲۰' ۶۲۱' ۶۲۲' ۶۲۳' ۶۲۴' ۶۲۵' ۶۲۶'	
۶۲۷' ۶۲۸' ۶۲۹' ۶۳۰' ۶۳۱' ۶۳۲' ۶۳۳' ۶۳۴'	
۶۳۵' ۶۳۶' ۶۳۷' ۶۳۸' ۶۳۹' ۶۴۰' ۶۴۱' ۶۴۲'	
۶۴۳' ۶۴۴' ۶۴۵' ۶۴۶' ۶۴۷' ۶۴۸' ۶۴۹' ۶۵۰'	
۶۵۱' ۶۵۲' ۶۵۳' ۶۵۴' ۶۵۵' ۶۵۶' ۶۵۷' ۶۵۸'	
۶۵۹' ۶۶۰' ۶۶۱' ۶۶۲' ۶۶۳' ۶۶۴' ۶۶۵' ۶۶۶'	
۶۶۷' ۶۶۸' ۶۶۹' ۶۷۰' ۶۷۱' ۶۷۲' ۶۷۳' ۶۷۴'	
۶۷۵' ۶۷۶' ۶۷۷' ۶۷۸' ۶۷۹' ۶۸۰' ۶۸۱' ۶۸۲'	
۶۸۳' ۶۸۴' ۶۸۵' ۶۸۶' ۶۸۷' ۶۸۸' ۶۸۹' ۶۹۰'	
۶۹۱' ۶۹۲' ۶۹۳' ۶۹۴' ۶۹۵' ۶۹۶' ۶۹۷' ۶۹۸'	
۶۹۹' ۷۰۰' ۷۰۱' ۷۰۲' ۷۰۳' ۷۰۴' ۷۰۵' ۷۰۶'	
۷۰۷' ۷۰۸' ۷۰۹' ۷۱۰' ۷۱۱' ۷۱۲' ۷۱۳' ۷۱۴'	
۷۱۵' ۷۱۶' ۷۱۷' ۷۱۸' ۷۱۹' ۷۲۰' ۷۲۱' ۷۲۲'	
۷۲۳' ۷۲۴' ۷۲۵' ۷۲۶' ۷۲۷' ۷۲۸' ۷۲۹' ۷۳۰'	
۷۳۱' ۷۳۲' ۷۳۳' ۷۳۴' ۷۳۵' ۷۳۶' ۷۳۷' ۷۳۸'	
۷۳۹' ۷۴۰' ۷۴۱' ۷۴۲' ۷۴۳' ۷۴۴' ۷۴۵' ۷۴۶'	
۷۴۷' ۷۴۸' ۷۴۹' ۷۵۰' ۷۵۱' ۷۵۲' ۷۵۳' ۷۵۴'	
۷۵۵' ۷۵۶' ۷۵۷' ۷۵۸' ۷۵۹' ۷۶۰' ۷۶۱' ۷۶۲'	
۷۶۳' ۷۶۴' ۷۶۵' ۷۶۶' ۷۶۷' ۷۶۸' ۷۶۹' ۷۷۰'	
۷۷۱' ۷۷۲' ۷۷۳' ۷۷۴' ۷۷۵' ۷۷۶' ۷۷۷' ۷۷۸'	
۷۷۹' ۷۸۰' ۷۸۱' ۷۸۲' ۷۸۳' ۷۸۴' ۷۸۵' ۷۸۶'	
۷۸۷' ۷۸۸' ۷۸۹' ۷۹۰' ۷۹۱' ۷۹۲' ۷۹۳' ۷۹۴'	
۷۹۵' ۷۹۶' ۷۹۷' ۷۹۸' ۷۹۹' ۸۰۰' ۸۰۱' ۸۰۲'	
۸۰۳' ۸۰۴' ۸۰۵' ۸۰۶' ۸۰۷' ۸۰۸' ۸۰۹' ۸۱۰'	
۸۱۱' ۸۱۲' ۸۱۳' ۸۱۴' ۸۱۵' ۸۱۶' ۸۱۷' ۸۱۸'	
۸۱۹' ۸۲۰' ۸۲۱' ۸۲۲' ۸۲۳' ۸۲۴' ۸۲۵' ۸۲۶'	
۸۲۷' ۸۲۸' ۸۲۹' ۸۳۰' ۸۳۱' ۸۳۲' ۸۳۳' ۸۳۴'	
۸۳۵' ۸۳۶' ۸۳۷' ۸۳۸' ۸۳۹' ۸۴۰' ۸۴۱' ۸۴۲'	
۸۴۳' ۸۴۴' ۸۴۵' ۸۴۶' ۸۴۷' ۸۴۸' ۸۴۹' ۸۵۰'	
۸۵۱' ۸۵۲' ۸۵۳' ۸۵۴' ۸۵۵' ۸۵۶' ۸۵۷' ۸۵۸'	
۸۵۹' ۸۶۰' ۸۶۱' ۸۶۲' ۸۶۳' ۸۶۴' ۸۶۵' ۸۶۶'	
۸۶۷' ۸۶۸' ۸۶۹' ۸۷۰' ۸۷۱' ۸۷۲' ۸۷۳' ۸۷۴'	
۸۷۵' ۸۷۶' ۸۷۷' ۸۷۸' ۸۷۹' ۸۸۰' ۸۸۱' ۸۸۲'	
۸۸۳' ۸۸۴' ۸۸۵' ۸۸۶' ۸۸۷' ۸۸۸' ۸۸۹' ۸۹۰'	
۸۹۱' ۸۹۲' ۸۹۳' ۸۹۴' ۸۹۵' ۸۹۶' ۸۹۷' ۸۹۸'	
۸۹۹' ۹۰۰' ۹۰۱' ۹۰۲' ۹۰۳' ۹۰۴' ۹۰۵' ۹۰۶'	
۹۰۷' ۹۰۸' ۹۰۹' ۹۱۰' ۹۱۱' ۹۱۲' ۹۱۳' ۹۱۴'	
۹۱۵' ۹۱۶' ۹۱۷' ۹۱۸' ۹۱۹' ۹۲۰' ۹۲۱' ۹۲۲'	
۹۲۳' ۹۲۴' ۹۲۵' ۹۲۶' ۹۲۷' ۹۲۸' ۹۲۹' ۹۳۰'	
۹۳۱' ۹۳۲' ۹۳۳' ۹۳۴' ۹۳۵' ۹۳۶' ۹۳۷' ۹۳۸'	
۹۳۹' ۹۴۰' ۹۴۱' ۹۴۲' ۹۴۳' ۹۴۴' ۹۴۵' ۹۴۶'	
۹۴۷' ۹۴۸' ۹۴۹' ۹۵۰' ۹۵۱' ۹۵۲' ۹۵۳' ۹۵۴'	
۹۵۵' ۹۵۶' ۹۵۷' ۹۵۸' ۹۵۹' ۹۶۰' ۹۶۱' ۹۶۲'	
۹۶۳' ۹۶۴' ۹۶۵' ۹۶۶' ۹۶۷' ۹۶۸' ۹۶۹' ۹۷۰'	
۹۷۱' ۹۷۲' ۹۷۳' ۹۷۴' ۹۷۵' ۹۷۶' ۹۷۷' ۹۷۸'	
۹۷۹' ۹۸۰' ۹۸۱' ۹۸۲' ۹۸۳' ۹۸۴' ۹۸۵' ۹۸۶'	
۹۸۷' ۹۸۸' ۹۸۹' ۹۹۰' ۹۹۱' ۹۹۲' ۹۹۳' ۹۹۴'	
۹۹۵' ۹۹۶' ۹۹۷' ۹۹۸' ۹۹۹' ۱۰۰۰' ۱۰۰۱' ۱۰۰۲'	
۱۰۰۳' ۱۰۰۴' ۱۰۰۵' ۱۰۰۶' ۱۰۰۷' ۱۰۰۸' ۱۰۰۹' ۱۰۱۰'	
۱۰۱۱' ۱۰۱۲' ۱۰۱۳' ۱۰۱۴' ۱۰۱۵' ۱۰۱۶' ۱۰۱۷' ۱۰۱۸'	
۱۰۱۹' ۱۰۲۰' ۱۰۲۱' ۱۰۲۲' ۱۰۲۳' ۱۰۲۴' ۱۰۲۵' ۱۰۲۶'	
۱۰۲۷' ۱۰۲۸' ۱۰۲۹' ۱۰۳۰' ۱۰۳۱' ۱۰۳۲' ۱۰۳۳' ۱۰۳۴'	
۱۰۳۵' ۱۰۳۶' ۱۰۳۷' ۱۰۳۸' ۱۰۳۹' ۱۰۴۰' ۱۰۴۱' ۱۰۴۲'	
۱۰۴۳' ۱۰۴۴' ۱۰۴۵' ۱۰۴۶' ۱۰۴۷' ۱۰۴۸' ۱۰۴۹' ۱۰۵۰'	
۱۰۵۱' ۱۰۵۲' ۱۰۵۳' ۱۰۵۴' ۱۰۵۵' ۱۰۵۶' ۱۰۵۷' ۱۰۵۸'	
۱۰۵۹' ۱۰۶۰' ۱۰۶۱' ۱۰۶۲' ۱۰۶۳' ۱۰۶۴' ۱۰۶۵' ۱۰۶۶'	
۱۰۶۷' ۱۰۶۸' ۱۰۶۹' ۱۰۷۰' ۱۰۷۱' ۱۰۷۲' ۱۰۷۳' ۱۰۷۴'	
۱۰۷۵' ۱۰۷۶' ۱۰۷۷' ۱۰۷۸' ۱۰۷۹' ۱۰۸۰' ۱۰۸۱' ۱۰۸۲'	
۱۰۸۳' ۱۰۸۴' ۱۰۸۵' ۱۰۸۶' ۱۰۸۷' ۱۰۸۸' ۱۰۸۹' ۱۰۹۰'	
۱۰۹۱' ۱۰۹۲' ۱۰۹۳' ۱۰۹۴' ۱۰۹۵' ۱۰۹۶' ۱۰۹۷' ۱۰۹۸'	
۱۰۹۹' ۱۱۰۰' ۱۱۰۱' ۱۱۰۲' ۱۱۰۳' ۱۱۰۴' ۱۱۰۵' ۱۱۰۶'	
۱۱۰۷' ۱۱۰۸' ۱۱۰۹' ۱۱۱۰' ۱۱۱۱' ۱۱۱۲' ۱۱۱۳' ۱۱۱۴'	
۱۱۱۵' ۱۱۱۶' ۱۱۱۷' ۱۱۱۸' ۱۱۱۹' ۱۱۲۰' ۱۱۲۱' ۱۱۲۲'	
۱۱۲۳' ۱۱۲۴' ۱۱۲۵' ۱۱۲۶' ۱۱۲۷' ۱۱۲۸' ۱۱۲۹' ۱۱۳۰'	
۱۱۳۱' ۱۱۳۲' ۱۱۳۳' ۱۱۳۴' ۱۱۳۵' ۱۱۳۶' ۱۱۳۷' ۱۱۳۸'	
۱۱۳۹' ۱۱۴۰' ۱۱۴۱' ۱۱۴۲' ۱۱۴۳' ۱۱۴۴' ۱۱۴۵' ۱۱۴۶'	
۱۱۴۷' ۱۱۴۸' ۱۱۴۹' ۱۱۵۰' ۱۱۵۱' ۱۱۵۲' ۱۱۵۳' ۱۱۵۴'	
۱۱۵۵' ۱۱۵۶' ۱۱۵۷' ۱۱۵۸' ۱۱۵۹' ۱۱۶۰' ۱۱۶۱' ۱۱۶۲'	
۱۱۶۳' ۱۱۶۴' ۱۱۶۵' ۱۱۶۶' ۱۱۶۷' ۱۱۶۸' ۱۱۶۹' ۱۱۷۰'	

نولدکه (مستشرق) ۱۳۰	نظام الدين احمد ۳۸۰
نويد فروبني ۲۵۳	نظام الدين هاشمي ۱۹۶
نيازي ۳۱۶	نظام السلطنه ۱۲۳
نيك چتا ۱۰	نظام الملك (ميرزا كاظمخان) ۷
نيكلای اول ۱۲۷	نظام الملك جنیدی ۴۳۳، ۴۳۲
نيکی ۱۹۶	نظام الملك خوافي ۳۷۱، ۳۷۲
و	نظامی (شيخ) ۱۹۰، ۱۹۴، ۲۳۷، ۲۴۷
وابكنوی ۱۰۱	۲۴۹، ۲۴۷، ۲۷۴
واحد ۱۹۶	نظامی (ترك) ۲۶۲
واحدی ۲۵۷	نظامی عروضی ۲۷۱
وارثی ۱۹۷	نظیری ۲۵۲، ۲۵۹، ۲۶۲، ۲۶۳، ۲۷۴، ۲۷۵
وارست (ملا) ۲۷۵	نمره ۲۵۷
واصلي ۲۵۷	نعمت الله قاری ۲
واعظ فروبني (محمد رفيع) ۲۳۲	نعمت خان عالی ۲۵۳، ۲۸۲
واعظ كاشفي (حسين) ۴۰، ۱۳، ۴۰	نعمتی ۱۹۶
۱۱۴، ۳۳۴، ۳۸۱، ۴۳۵	نعمی ۲۵۷
واله اصفهانی ۲۲۹، ۲۳۰	نفس بن عوض ۲۹۸، ۳۰۰، ۳۱۰
والهي ۱۹۶	نفسه ۲۲
وامیری ۴۴۳	نقيب خان ۱۲۵
وجهی ۲۵۴	نكاری ۲۵۷
وجه الدين عبدالله ۲	نكاهی ۱۹۶
وحشتی ۱۹۶	نوح بن نصر سامانی ۱۲۷
وحشی بافقی ۲۴۲، ۲۵۳، ۲۶۴	نوح سیرافی (کاتب) ۳۵۶
وحشی لاهیجی ۲۶۳	نورالدين جهانگیر ۲۷۶
وحيد اصفهانی ۲۵۳	نورالدين علی اندلسی ۴۶۰
وحيد تيريزی ۲۶۱، ۴۱۰	نورالدين محمد ۱۹۶
وحیدی ۱۹۶	نورس ۲۶۳
وداعی ۲۵۷	نورعلي شاه ۲۲۹، ۴۱۶
وزير المالك ۴	نور محمد ۳۸
وصالی ۱۹۷، ۲۵۳	نوری ۲۵۷
	نوعی ۲۶۲

هدمی ۱۹۶	وطواط (رشید الدین) ۱۱۲'۱۵۰'۲۰۶
هندو شاه استرابادی ۳۱۴۰۱۲۲	۲۶۴'۲۶۳
هولاکو ۱۸۶۰۱۴۵۰۱۳۴	وفا ۲۳۰
هیبارک ۸۱	وفاداریک ۲۹۲
	وفای خوارزمی ۲۵۳
ی	وقوعی ۲۶۳۰۱۹۷
یارعلی ۲۷۵	وَلْتَر ۱۲۶
یافت بن نوح ۱۳۶	ولیم ناسو ۱۲۸
یاقوت حموی ۴۳۹۰۲۷۳	وهسودان ۲۶۶
یاقوت رومی (ابوالذر) ۱۹۹۰۱۸۷	ویسی ۲۵۶
یاقوت لغمانی ۴	ویللم برج ۲۷۱
یاقوت مستعصمی ۱۸۶	ویلیام اوزلی (سیر) ۱۴۴
یاقوت موصلی ۱۸۷	۵
یحیی بن حسن بحرانی ۳۶	هاتف ۲۷۵۰۲۷۴۰۳۱۶
یحیی بن حمزه ۱۶۷	هاتفی (عبدالله) ۱۹۴۰۱۹۲
یحیی بن خالد برمکی ۴۵۸۰۸۶	هادی سبزواری (حاج ملا) ۴۹۴'۲۰۷'۶۲
یحیی بن خضاب ۴۰۸	هبة الله (میر) ۱۹۶
یحیی بن زید ۱۱	هجری ۳۱۶۰۱۹۶
یحیی بن عبداللطیف ۱۵۲	هدایت (رضا قلی خان) ۲۶۷'۲۵۲'۲۱۷'۲۱۶
یحیی بن علی رفاعی ۹۹	هرمان ایته ۱۴۴۰۱۰۷
یحیی بن محمد (محیی الدین ابوالشکر اندلسی)	هرمس بودشیر ۴۶۷۰۴۶۶
۱۱۱'۱۱۸'۱۱۹'۲۵۹	هرمس الهرامسة (ادریس) ۳۸۳
یحیی بن معاذ رازی ۳۸۲	هرون الرشید ۴۵۵
یحیی بن منصور ۱۰۱	هلالی ۲۵۶۰۲۵۳
یحیی کاشی ۲۵۴	هلالی سبزواری ۲۵۳
یزدیار (بهرام بن خورشید) ۵۶	هما (میرزا صادق مروزی) ۲۳۲
یعقوب بیگ ۱۵۶	همام ۲۵۷
یعقوب قهرانی ۸۰	همام طیب ۱۰۶
یعقوب مسیحی ۲۸۹	همایون اسفراینی ۲۵۷'۲۵۵'۲۵۳'۲۳۱
یقینی ۱۹۷۰۱۹۶	همتی ۲۵۷
یوحنا بن ماسویه ۳۷۶	

یوسف لاهیجی ۴۰۳، ۴۰۲	یوسف ۲۷
یوسفی ۲۵۶	یوسف البان سرکبس ۱۷۸، ۱۷۱، ۱۷۲
یولیوس لیرت ۳۱۷	یوسف بن عبد اللطیف ۱۵۳
یهود ۱۴۲	یوسف کیلانی (شیخ) ۴۸۱، ۴۱۹

غلطنامه

خوانده شود	۱۸	س	۲	ص
» آلمجوردین	۲۰	س	۲	ص
» حسن بن	۱۶	س	۲۹	ص
» رضوی	۱۲	س	۴۱	ص
» ابراهیم بن نوبخت	۱۹	س	۴۹	ص
» ملکوت	۱۸	س	۵۸	ص
» ذالعرش	۱۰۱۹	س	۸۷	ص
» ۱۰۱۹	۱۲	س	۲۱۰	ص
» ۱۲۵۱	۸	س	۲۵۱	ص
» ۱۰۲۷	۱۹	س	۳۰۹	ص
» قطب الدین محمود	۱۸	س	۲۶۶	ص
» درین شعر	۱۵	س	۴۱۸	ص
» هادی	۸	س	۴۶۴	ص
» الذل				

CATALOGUE

S MANUSCRITS PERSANS ET ARABES

DE LA

BIBLIOTHÈQUE DU MADJLESS

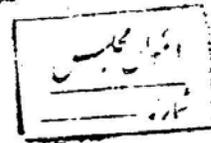
PAR

Y. ETESSAMI

کتابخانه دارالکتب مجلس
Y. Etessami

Publications de la Bibliothèque

Vol. II.

TÉHÉRAN

Imprimerie du MADJLESS

1933